

FUNDAȚIUNEA „REGELE FERDINAND I.”

BIBLIOGRAFIA
ROMÂNĂ-UNGARĂ

DE

DR ANDREI VERESS

VOLUMUL I.

ROMÂNII ÎN LITERATURA UNGARĂ
ȘI
UNGURII ÎN LITERATURA ROMÂNĂ
(1473 — 1780)

BUCUREȘTI
CARTEA ROMÂNEASCĂ
1931

B I B L I O G R A F I A
R O M Â N Ă - U N G A R Ă

V O L U M U L I .

FONDATION „ROI FERDINAND I.”

BIBLIOGRAPHIE
ROUMAINE-HONGROISE

PAR

ANDRÉ VERESS

ANCIEN BIBLIOTHÉCAIRE

VOLUME I.

LES ROMAINS DANS LA LITTÉRATURE HONGROISE

ET

LES HONGROIS DANS LA LITTÉRATURE ROUMAINE

(1473—1780)

BUCAREST
CARTEA ROMANEASCA
1 9 3 1

FUNDAȚIUNEA „REGELE FERDINAND I.”

BIBLIOGRAFIA
ROMÂNĂ-UNGARĂ

DE

DR ANDREI VERESS

VOLUMUL I.

ROMANII ÎN LITERATURA UNGARĂ
ȘI
UNGURII ÎN LITERATURA ROMÂNĂ
(1473 — 1780)

BUCUREȘTI
CARTEA ROMÂNEASCĂ
1 9 3 1

INTRODUCERE.

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHĂ, făcută de Ioan BIANU și de decedatul Nerva HODOȘ e cea mai desăvârșită din câte cunosc și chiar unică în toată literatura universală. Ea se deosebește de altele prin marele număr al specimenelor de tipar reproduse din cărți aflătoare de cele mai multe ori numai într'un singur exemplar și mai cu seamă prin faptul că s'au retipărit în ea prefețele și dedicațiile cărților, cu toate însemnările caracteristice pentru vremea în care ele au apărut și pentru autorii ori mecenajii cari le-au scos. Publicațiunea e astfel monumentală, prezentându-ne idealul unei bibliografii model, întrucât reunește tot ce un bibliograf modern trebuie să aibă în vedere la descrierea cărților. Practică e și împărțirea ei, însirând cărțile în ordine cronologică, așa cum au apărut, fără privire unde au fost tipărite și în ce limbă. Astfel s'au adunat la un loc toate cărțile românești, fie ele tipărite în Țara-Românească, Moldova, Ardeal, fie aiurea în alte țări. Prin această metodă se pot stabili și urmări cu ușurință influențele literare asupra dezvoltării tiparului românesc, iar din punctul de vedere al cercetătorului ori bibliotecarului e minunată, pentru că se găsesc în carte toate datele de cari ei au nevoie la studiile lor ori la stabilirea vreunei tipărituri vechi. Editorii operei descriu până și coalele și

chiar numărul rândurilor pe o pagină, cum și filigrana hârtiei, dând și descrierea ilustrațiilor, precum și „literatura” privitoare la cartea descrisă, cu proveniența cărților și înrăurirea lor eventuală asupra mediului în care ele au apărut, cu o exactitate și minuțiozitate care nu lasă nimic de dorit.

Din bogatul cuprins al Bibliografiei citate lipsește însă ceva, omis cu gândul de a se înfăptui mai târziu: *Bibliografia cărților străinilor despre Români*, adică tot ce s'a publicat în literatura universală despre Români și Țările-Române, ceea ce m'a preocupat pe mine încă din tinerețe.

Crescut la București, eram încă elev de liceu când începusem să-mi notez pe ținuturile răslețe tot ce găsiam despre Români prin cărțile bibliotecii tatălui meu, bun istoric-geograf, cu multe scrieri despre Români, cum și ce citiam despre Unguri în Biblioteca Centrală de odinioară sau în cărțile strânse de pe la anticari, al căror mușteriu eram de timpuriu. Astfel fără să fi știut încă ce e o „fișă” ori bibliografie, mi-am întemeiat intuitiv o colecțiune din ce în ce mai sporită cu sute de date și informațiuni privitoare la cultura acestor două popoare cari viețuiau de veacuri unul lângă altul, fără să se fi cunoscut și înțeles îndestul. Ajuns în urmă student la Universitatea din Cluj, am avut mândria să cunosc pe bătrânul profesor Carol SZABÓ, întemeietorul bibliografiei ungare care lucra toată ziua și scria încă cu pană de găscă. Tocmai isprăvisese volumul al doilea al importante sale bibliografii care cuprinzând cărțile ce s'au tipărit în Ungaria în limbi străine până la 1711, eram fericit când am aflat în el și cele românești, deoarece citiam și cirilica cu multă ușurință încă din copilărie.

Impresiunea ce mi-a făcut această operă era covârșitoare, căci uitându-mă la autorul ei cu stimă și evlavie mă gândiam de n'aș putea face și eu ceva la fel, dar tipărit mai frumos. Iată cum am devenit bibliograf și bibliofil. Incepând astfel să lucrez metodic în bogata bibliotecă a Muzeului Ardelean, al cărei funcționar am ajuns mai târziu, descrierea cărților a devenit la mine o a două natură. Felul acesta de muncă literară mi-a dat apoi ore și zile de nespusă bucurie și mulțumire sufletească, văzând în ce dimensiuni îmi crește colecțiunea, reușind a scormoni de multe ori din cărți uitate ori necitite — adică tăiate de mine — date prețioase geografice, istorice ori altele.

Ieșind în 1910 volumul al doilea al Bibliografiei Românești, dus până la 1808, am crezut că fac un lucru folositor reprodu-

când în ungurește descrierea tipăriturilor românești din Ardeal și Ungaria, mai ales că am putut să-i adaog 8 cărți și 72 ordonanțe, cu totul deci 80 de tipărituri cari nu se aflau în monumentală operă română.¹ Din această a mea întâie publicație bibliografică am reprodus o parte și românește, întregind-o până la 1848 cu descrierea diferitelor orânduiele ale ocârmuirii Ardealului, tipărite de obicei în cele trei limbi oficiale ale țării, adică în limba ungară, germană și română.²

Aceste două publicațiuni erau însă mărunte, scoase ocazional din colecțiunea mea, la întregirea căreia — pe lângă celelalte ocupațiuni — lucrăm mereu cu vechea tragere de inimă neclintită. Adunarea materialului a devenit însă sistematică, cu nădejdea ca ea să se poată isprăvi, când, la propunerea Domnului profesor Ioan BIANU, în toamna anului 1924, am primit însărcinarea dela d-l profesor Alexandru LĂPEDATU, atunci ministru al Artelor, să-mi completez colecțiunea pentru ca tipărirea bibliografiei să pornească într'un timp cât mai apropiat. Cu ajutorul bănesc primit, am ajuns în stare să lucrez la început cu trei studenți, pe urmă cu doi și apoi cu unul, reușind a răsfol cataloagele tuturor bibliotecilor ungare publice mai de seamă, cum și acela al Bibliotecii Academiei Române și a descrie astfel — printr'o muncă îndârjită de șapte ani — tot ce am găsit în ele privitor la programul operei noastre.

Acest program de muncă se cuprinde restrâns într'o frază : „Românii în literatura ungară și Ungurii în literatura română” adică tot ce s'a tipărit în Ungaria — afară de Români — ori de Unguri în străinătate despre Români și tot ce s'a tipărit în România ori în străinătate de Români despre Unguri, dela început până în ziua punerii la teasc a ultimei coale a publicațiunii, luând în seamă până și așa numitele „foi volante”, adeseori foarte importante. În cursul lucrării am găsit de cuviință a mai largi acest program cu :

1) tot ce s'a tipărit de Români în Ungaria în limbă latină și ungară, fără a ține seamă de cuprinsul tipăriturilor, de oarece ele nu sunt înregistrate nicăieri;

¹ Dr. VERESS Endre : Erdély- és magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok. (1544—1808) Kolozsvár, 1910. In 4° pag. 119. (Extras din revista Erdélyi Múzeum.)

² Orânduielei românești vechi tipărite în Ardeal. (1744—1848) Publicate de Dr. A. VERESS. București, 1926. In 4° pag. 30. (Extras din Revista Arhivelor.)

2) hărțile Țărilor Române făcute de Unguri și

3) notele de muzică cu motive românești ori chiar și românești, apărute sau tipărite în Ungaria cu locul de tipar „București” ori alte orașe, pe vremuri când în România nu se tipăreau încă note. Dar fiindcă acestea de obicei nu poartă anul tipăririi, le vom înșira în ordinea alfabetică a compozitorilor, la sfârșitul ultimului volum al publicațiunii.

Bibliografia de față îmbrățișează așadar toate tipăriturile cari au vreun interes pentru una din cele două națiuni, culturai cărora ea e dedicată, fie acest interes cât de neînsemnat, datorita bibliografului fiind în rândul întâi a înregistra, nu a critica. Am trecut astfel în ea toate tipăriturile cari poartă pe foaia de titlu vreun nume românesc ori unguresc, chiar dacă cuprinsul însuș nu se ocupă de purtătorul acelu nume. Iată pentru ce a trebuit luate în considerare Missalele arhiepiscopiei din Strigon dintre anii 1484—1486, ele fiind tipărite prin episcopul Milcovului, ori cărțile bisericești date la tipar cu banii arhiepiscopului Nicolae OLAH și altele. Cu un cuvânt, niciuna din tipăriturile înșirate în publicațiune nu este să nu aibă vreo legătură cu Români ori Unguri. Observăm însă că, calendarele le-am luat în privire numai pentru epoca veche a literaturii ungare (până la 1711) descriind câteva din ele mai mult ca să dăm o idee despre cuprinsul lor, căci acest cuprins de însemnări cronologice repetându-se în fiecare an, nu prea era indicat de a se reproduce într'una. Am omis însă cu tot dinadinsul *anuale*, *calendare* mai noi și *Dări de seamă*, cari având caracterul de periodice vor fi înregistrate în partea a doua a Bibliografiei, care va cuprinde repertoriul articolelor despre Români din periodicele și ziarele ungare. Partea a treia — în sfârșit — va conține regestele actelor și scrisorilor privitoare la Români apărute în diplomatate, periodice și alte publicațiuni ungare, dacă o vom putea isprăvi cu ajutorul lui Dumnezeu.

În ce privește cuprinsul publicațiunii noastre trebuie să declar din capul locului că ea nu este rezultatul despuierii bibliografiilor existente — cari de altfel trebuiau folosite pentru controlul materialului adunat — și al răsfoirii cataloagelor bibliotecilor, ci produsul literar al unei autopsii speciale, urmate în decursul unei vieți rodnice de literat și istoriograf prin toate bibliotecile în cari mi-a fost dat să lucrez. Și am lucrat cu o stăruință necurmată, din ce în ce mai înflăcărată, căutând tipărituri noi spre întregirea cunoștințelor relațiunilor intelectuale

și economice ale acestor două neamuri, a căror istorie vine îmbogățită acum cu un tezaur de date necunoscute ori uitate, înșirate aici frumos în ordinea cronologică a apariției lor.

Nu putem să ne ocupăm cu caracterizarea acestui prețios material ce prezintă opera noastră, nici măcar în trăsături generale. Dar suntem de părere că nu e o disciplină a literaturii ori a științei care să nu fie reprezentată în ea cu cărți și informații literare. Observăm însă că dintre figurile mărețe ale istoriei și literaturii ungare cari au purces din vlăstar românesc am ținut să înregistrez tot ce s'a scris despre marele erou Ioan HUNYADI și însemnatul preot, arhiepiscopul Nicolae OLAH, cu atât mai vârtos că nu posedăm încă bibliografia lor. Pentru obârșia lor română au primit loc în Bibliografie și Michael CHIAKI cancelarul reginei Izabela,¹ Gaspar BEKES cancelarul fiului ei, principele Ioan Sigismund, franciscanul Ioan KAJONI, întemeietorul literaturii cântecelor bisericesti ungare, iar din vremurile de mai aproape romancierul Alexe GOZSDU, actorul Alexe SOLYMOSI ori ministrul Ion BUD, fiindcă și-au păstrat limba și legea strămoșească română.

Doriam să fac o bibliografie în stilul unui CZVITTINGER, BOD, HORÁNYI, WESZPRÉMI, WALLASZKY, SZABÓ și contele Alexandru APPONYI dintre Unguri; a lui SEIVERT, HANER și TRAUSSCH dintre Sași, fără să dau bibliografii, lucrând totodată după frumosul model al lui BIANU. Planul de muncă lărgindu-se însă din ce în ce, m'am pomenit că am făurit ceva ce nu seamănă cu niciuna dintre operele înaintașilor mei bibliografi. Publicațiunea mea depășind astfel cadrul bibliografiilor obișnuite, ea este o adevărată revelație a istoriei culturale și a înrâuririi reciproce în cursul veacurilor ale poporului român și ungar, urmată între ele fără întrerupere, dar rămasă puțin observată în literatură.

Călăuzit de acest larg orizont, bibliografia mea a devenit în acelaș timp un *Magazin istoric* și un *repertoriu* amănunțit de date privitoare la poporul român și maghiar, deoarece nu m'am mărginit a semnală părțile cărților privitoare la istoria și cultura lor, ci reproduc chiar din ele părți și date esențiale, iar din cărți

---

¹ Obârșia română a lui Chiaki e întemeiată pe informația căpitanului contemporan Giovanandrea *Gromo* cum că era „un Valacco“ și pe studiul contelui Iosif *Kemény*, care aderă la acest lucru, studiând originea familiilor Csáky, fără însă vreo dovadă pozitivă. (In „Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde“ 1855 p. 76—78)

de istorie *marginalele* latinești obișnuite de autorii vechi, șirul cărora ne înfățișează astfel un sumar întreg al cărților, dând și din *Indicele* lor tot ce privește poporul român și maghiar. Insușindu-mi felul acesta amănunțit de muncă, m'am gândit și la specialiștii cari trăesc departe de centrele cu biblioteci publice, așa că un profesor din provincie își poate stabili din publicațiunea noastră fără greutate și pierdere de vreme volumul de împrumutat dintr'o operă bunăoară ca *Istoria Ardealului* a lui Wolfgang BETHLEN în 6 volume, ori *Istoria critică a Ungariei* a lui Ștefan KATONA în 42 volume sau *Codicele Diplomatic al Ungariei* de George FEJÉR în 44 volume, cuprinsul cărora privitor la Români îl află înregistrat exact în bibliografia de față.

Dar însemnătatea publicațiunii nu constă numai în aceasta, ci și în faptul că ea cuprinde și literatura ungară dela 1711 încoace, care încă nu posedă o bibliografie descriptivă, pe ani, ca aceea a lui SZABÓ pentru epoca mai veche. A trebuit deci să răsfoiesc cu răbdare întreaga producțiune literară a Iezuiților unguri cari, după încetarea luptelor seculare cu Turcii, în noua perioadă a regatului au întemeiat în chiliile lor pașnice literatura istorică, geografică și științifică ungară cu sutele lor de tipărituri efemere ori nepieritoare. Citirea acestei literaturi imense a scos la iveală cunoștințe prețioase. Deoarece însă Iezuiții—din modestie—de multe ori nu-și puneau numele pe titlurile cărților scrise de ei, la precizarea autorilor am întâmpinat mari greutăți și din motivul că la diferitele disertațiuni de doctorat și la disputele filozofice dintre studenți stabilirea autorilor merge anevoie. Astfel, unde identificarea nu a fost cu puțință, am dat cartea supt numele promotorului sau al președintelui disputei, acestea bazându-se întotdeauna pe prelegerile lor, folosindu-mă firește și de bibliografia universală a Iezuiților de SOMMERVOGEL, notând însă la „Indice” caracterul lor de promotori ori de președinți. Tot așa am procedat și la alți autori anonimi, întrucât numele lor s'a putut identifica.

Pe cărarea bătătorită de Iezuiți a pornit însă—deodată cu ei—un șireag de învățați: unguri din Ungaria și Ardeal precum și săcui și sași, bine pregătiți prin universitățile din Germania, Olanda și Anglia, cărora le-au urmat pe îndelete și câțiva teologi români. Aceștia au publicat în scurt timp o serie mare de cărți în cele mai diferite ramuri ale științei, scrise cu privire la străini latinește ori nemțește, iar dela mijlocul veacului al XVIII-lea încoace chiar ungurește.

Pornise o activitate literară ne mai văzută pân'atunci, un adevărat concurs între scriitorii Ungariei de diferite religii și credinți, care a adus roade neprețuite culturii sociale. Această activitate părea a culmina sub domnia favorabilă literaturii a reginei Maria Tereza, până la moartea căreia ducem materialul volumului I. al Bibliografiei noastre, prezentând astfel până la 1780 — începând cu întâia carte tipărită în Ungaria la 1473— peste 600 de cărți cari se ocupă și cu Românii, respectiv cărți românești în legătură cu Ungurii.

Din această mare cantitate de cărți un număr însemnat de 130 e din veacul al XVI-lea, atât de bogat în cărți și cântece istorice ungurești, scrise de oameni învățați ori diaci-cobzari cari în exercitarea meseriei lor plăcute perindeau castelele nemeșilor, adunând totodată nou material pentru compozițiile lor. Altă ramură a literaturii o formau cărțile și cântecele bisericesti. Aceste din urmă au intrat și în biserica ortodoxă română, așa în cât între anii 1570—1573 apare o colecțiune românească din psalmii Prorocului David, cântarea căroră s'a lătit în bisericile românești din Bihor. Nu au trecut însă zece ani, când se tipărește de un nemeș calvin sub domnia principelui catolic Sigismund *Báthory* și întâia biblie românească în Ardeal, care biblie nu se cetia pân'atunci de popor, precum nu se cetia nici de poporul ungar. Iată influența roditoare asupra culturii a Reformei bisericești, venită din Apus. Așadar pilda bună a mediului a dat carte în mâna Românilor din Ungaria și este o teorie cu totul greșită că prin aceste tipăriri principii Ardealului țineau să desnaționalizeze pe supușii lor români. Să nu uităm că principiul occidental „*Cuius regio eius religio*” n'a fost aplicat în țările ungurești nicăeri și trebuie stabilit odată că principii ardeleni nu se atingeau câtuși de puțin de ceremonialul bisericii Românilor. Ca dovadă citez data cu totul nouă (aflată de mine în cartea din 1622 de sub No. 146) cum că principele calvin Gabriel *Bethlen* dădu ordin să se traducă întreaga biblie pe românește; iar mai înainte cu șase ani s'au hirotonit vre-o 60—70 de preoți români în fața lui, în dieta țării dela Oradea.

Alte multe cărți au fost tipărite cu cheltuiala urmașilor săi: de George *Rákóczy* și de Mihai *Apafi*, om evlavios care însuș scrisese cărți religioase. Avem chiar și un document prețios din 1640 prin care noul vlădică al Românilor din Alba-Iulia *e constrâns să pună să se învețe românește în școli*, nu slovenește ca până atunci și să refacă tipografia românească care încetase să

lucreze din nepăsarea înaintașilor săi. Dorința părintească a principilor și a câtorva bărbați luminați era ca atunci când Ardealul avea școli superioare și o literatură de seamă, posedând chiar și o Enciclopedie, cartea să se lățească și între Români, ai căror popi și dascăli cetiau încă — din obișnuință și tradiție — cărți slovenești, neînțelese de poporul lor. Când apoi în ultimii ani ai veacului al XVII-lea legea catolică s'a lășit printre Românii din Ardeal, tot Biserica a fost care le-a dat abecedar (bucoavnă) și catehizm românesc, fără cea mai mică amestecare în treburile cultului.

II

În ce privește descrierea cărților, reproduc și data prefetelor, când ele sunt datate. Bibliografia devine astfel mai firească înșirând tipăriturile în ordinea lor de apariție, căci nimic nu e mai urât decât când găsești o carte ieșită la începutul anului între cele puse la sfârșitul lui. De altfel prefața fixează adeseori și anul tipăririi, omis de mulți autori — ori editori — cu dinadinsul. Din cărțile rare reproducem prefața întreagă privitoare la Români precum și toate notele biografice cari sporesc cunoștințele despre autorul cărții ori eventual despre acela căruia ea a fost dedicată, ca de pildă cartea medicului din curtea dela Alba-Iulia, Marcello SQUARCIALUPI, dedicată în primăvara anului 1585 lui *Petru Cercel-Vodă*, când fugind de Turci din Țara-Românească, s'a retras în Ardeal, ori dedicația preotului sas Martin ALBRICH către Constantin *Cantacuzenu* din 1655 și altele.

Cu privire la aceia cari nu știu ungurește, la cărți ungu-rești cari au vreo ediți: în limbi străine, am crezut de cuviință să descriu pe aceste din urmă mai pe larg.

La transcrierea foilor de titlu am ținut să le reproduc cu exactitate, semnalând până și felul caracterelor, cari ne arată astfel gustul și moda tipografilor. N'am vrut însă să dăm facsimile adică titluri tipărite cu literile mari ale originalului, căci felul acesta — obișnuit de mulți — e cât se poate de oribil la privit și citit. Tot pentru estetica tiparului am omis reproducerea semnelor æ, œ, ę, ñ, qz, ȳ, & și ale literilor f și ß precum și a literei v în loc de u și viceversa din tipăriturile latinești, citirea căroră e neplăcută, pricinuind chiar greutăți la cuvinte ca: avtor, bonvs, controuersia, dvbius, excvrsus, fvnebre, gre-

mivm, hominv, ivris, libellvs, Mvsa, nouum, ocvlvs, plvres, qvatvor, refvtatio, seruus, tvmvlv, vsvs, verbvm și zelvs; am menținut însă literile ô și û din titlul cărților ungurești, â, ô și û la cele nemțești, reproducând titlurile lor tipărite cu gotice tot așa.

La fiecare carte notez firește depozitul adică unde ea se află, din economie de spațiu indicând numai unul din exemplare, pe când eventualele celelalte se pot urmări cu ușurință pe baza indicației descriitorilor lor, semnalați jos, ori a bibliografiei ungare a lui PETRIK (dela 1712 încoace) pe autori. De menționat e și felul cum am aranjat textul descrierilor, așezând locul tipăririi și numărul curent al lor așa ca să nu strice aspectul frumos al tiparului. Aceasta e o inovație neobișnuită la astfel de publicațiuni, tot ca și felul de a da *numai pronumele autorilor* cu litere versale spre înlesnirea cunoașterii numelor străine, cum și așezarea notelor deslușitoare imediat după descrierea cărții respective, ca ele să se poată găsi fără căutări. Merită o deosebită mențiune, în sfârșit, *partea ornamentală*, cu reproduceri alese din diferitele domenii ale literaturii și a științei¹ precum și *Indicele pe autori* al cărților, la care s'au avut în vedere și retipăririle primelor ediții, apărute în operele istorice colective.² Mare grijă a cerut și facerea *Indicelui tipografilor*, a sculptorilor de hărți și stampe și a editorilor, înșirați pe orașe, precum și a *Indicelui general* care cuprinde 1) toate numele proprii depe foile de titlu și din prefețele cărților descrise, cum și 2) numele având o importanță de izvor, adică întâia lor apariție în cărțile înfățișate. Eram de părere că indicarea *tuturor mențiunilor*, ca de pildă a războiului regelui Carol Robert cu Basarab-Vodă ori a intrării lui Mihai-Vodă în Ardeal ar fi mărit prea mult indicele, dând totodată o recapitulare cu totul de prisos a datelor înșirate la locul lor. Mulți vor primi cu plăcere și tabela cu *literile și numerile cirilice române*, cu ajutorul căreia titlurile și anul cărților vechi românești se pot transcrie și stabili chiar și fără cunoștința limbei române.

La redactarea acestor felurite indice folositoare — și așa foarte amănunțite — am fost ajutat de soția mea, născută Maria MÉHELY de Kis-Apsa în Maramureș, destoinică în astfel de lucrări migăloase. Mai adaugă că sunt hotărât să fac și un *Indice*

¹ O parte din ele le-am avut prin bunavoința d-lui Bianu, președintele Academiei Române, dintre clișeele apărute în Bibliografia Românească Veche.

² Observăm aici că operele fără autor le înșirăm după *primul cuvânt* al titlurilor lor, cum fac cei mai mulți bibliografi.

pe materii, care se va tipări în ultimul volum al publicațiunii, spre a da un ajutor aceluia cari nu cunosc limba ungară. Chestia greutății diversității de limbă nu se poate înlătura altfel, căci a traduce titlurile și repertoriul cuprinsului cărților ungurești e cu neputință de făcut, chiar și din punctul de vedere financiar, deoarece acest lucru ar mări întinderea publicațiunii afară din cale.

III

Pentru ca bibliografia să fie cât mai completă și chiar pentru înlesnirea cercetătorilor ei, am semnalat *toate edițiile* unei cărți, ori unde ar fi apărut ele. De pildă *Cosmografia* renumită a lui HONTERUS din Brașov, cu cea mai veche hartă a Țărilor-Române, am descris-o la apariția ei în 1541, înșirând însă la locul lor pe scurt și multele retipăriri ale ei. Așa am făcut și cu cartea lui REICHERSDORFER din Mediaș despre Moldova și Valachia, ieșită tot în acelaș an, precum și cu Emblemele vestitului medic și literat ungar SAMBUCUS (Zsámboki) fiindcă între ele se găsesc două despre arhiepiscopul Olah și nepotul său. Din acelaș motiv a trebuit să înregistrez și cartea didactică de religie, istorie și geografie a lui Ștefan LOSONCZI din 1771, numită ungurește „Oglindă cu trei fețe” împreună cu toate cele patruzeci de ediții ale ei, având o pagină întreagă despre Mihai-Vodă considerat chiar ca principe legitim al Ardealului (1599—1601) cu o hartă a țărilor române și scurte notițe despre ele.

Am urmat întotdeauna maxima să dau mai bine mai mult de cât mai puțin, pentru ca Bibliografia să fie folosită de un cerc cât se poate mai mare de cititori. Însă cu toată dragostea cu care am lucrat o viață întreagă simt că ea totuși nu este completă, cum nici nu poate fi nici o bibliografie. Știind însă cu câtă râvnă am muncit la ea, cred că am reușit să adun nouă zecimi din tipăriturile cari privesc raporturile româno-ungare din trecut. Felul cum sunt cărțile descrise, mai pe larg ori mai pe scurt, arată cari din ele mi-au trecut prin mâini și cari nu le-am putut ajunge, trebuind în astfel de cazuri să mă mulțumesc cu date scoase din bibliografii ori din vreo însemnare trecătoare. Dar aceste greutăți reies din însăși felurimea tipăriturilor și a organizației bibliotecilor, când adesea nu poți să dai de o carte chiar cu cea mai mare energie. Cu toate acestea e

întotdeauna mai bine să publici măcar o descriere mai puțin îndestulătoare de cât să omiți titluri de cărți cari de sigur sunt de folos cuiva din marele număr al doritorilor să aibă vreo informație referitoare la studiul lor. Lipsurile am de gând să le îndeplinesc ca adaus la ultimul volum al publicațiunii de față, rugând pe cititorii ei să-mi comunice titlurile tipăriturilor scăpate din vedere ori omise din pricină că n'am putut da de ele, pentru ca să le pot înrola la locul lor.

În cursul adunării materialului mi s'a făgăduit colaborarea multora, totuși e foarte mic numărul acelora dela cari am și primit ceva de fapt. Între aceștia înregistrez cu o deosebită mulțumire numele lui Dr. Rudolf *Spek* directorul bibliotecii Baronului Brukenthal din Sibiu; Norbert *Salmen* profesorul liceului Honterus din Brașov pentru indicații de cărți săsești; Dr. Anton *Valentiny* și Dr. Nicolae *Ferenczi* bibliotecari în Cluj; profesorul Dr. Valentin *Csűry* și Ludovic *Kelemen* tot acolo, precum și Vicențiu *Bugariu* din București, care mi-a ajutat la răsfoirea catalogului Bibliotecii Academiei Române și la descrierea cărților aflate, supravegheat de profesorul Avram P. *Todor*, care m'a însoțit dela început până la sfârșit, având și prieteșugul rar să-mi citească manuscrisul împreună cu a doua corectură a sa, condus de dorința ca publicațiunea să fie cât se poate de îngrijită. Mulțumesc cu recunoștință și d-lui Ioan *Bianu* pentru sfaturile bune și interesul viu cu care a urmărit înfăptuirea operei mele, cât și On. Comitet al Fundațiunii pentru zelul cu care a hotărît să o publice într'o ediție de o deosebită eleganță, executată în condițiunile cele mai bune ale artei tipografice.

Lucrând în felul cum am lucrat, eram încredințat că săvârșesc un lucru mareș și nobil, prezentând un material impunător la cunoașterea istoriei legăturilor dintre poporul român și ungar, căci eram foarte tânăr când aflasem dela George *Baritiu* „că pe vreo 900 de ani istoria Românilor nu se poate scrie fără ajutorul istoriei Ungurilor și viceversa, deoarece mai ales dela veacul al XVI-lea înapoi se înmulțesc succesiv documentele scrise nu numai latinește, ci și ungurește, pe care iarăși trebuie să le cunoaștem de aproape, să le cernem bine și să le folosim la scrierea istoriei noastre.”¹ Din păcate această povață a omului înțelept nu prea s'a urmat la niciunul dintre neamurile

---

¹ În No. 1 (dela 1 Ianuarie 1874) p. 5—6 a revistei „Transilvania” din 1874.

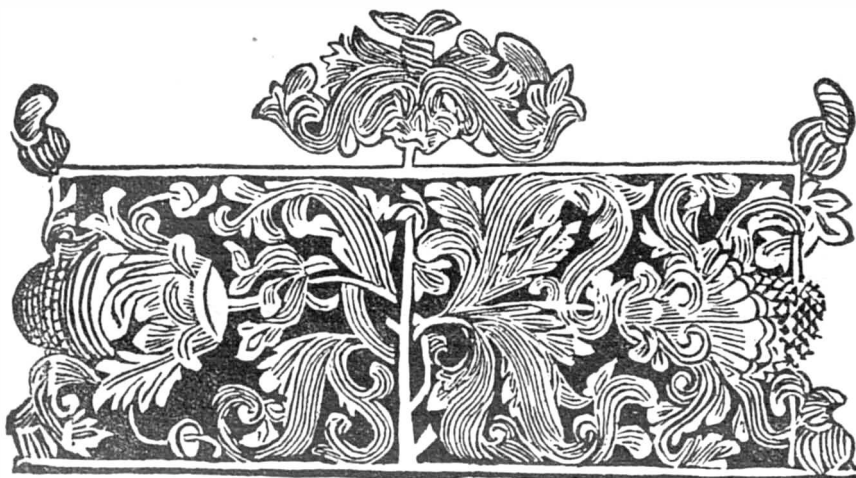
ce ne interesează, trag însă nădejde că tocmai pe temeiul publicațiunii mele cunoașterea și studiul relațiilor lor din trecut va primi un avânt neașteptat, dar mult dorit de oameni nepreocupați și nepărtinitori.

Dau deci drumul, cu vrerea lui Dumnezeu, primului volum al Bibliografiei Româno-Ungare, căreia îi va urma peste puțin al doilea, cu nădejdea că voi putea scoate pe fiecare an câte un nou volum pentru ca publicațiunea să fie la îndemâna literaturii întru folosul obștesc cât mai curând în toată întregimea ei. Prin aceasta îmi văd îndeplinit unul din cele mai frumoase visuri și țeluri ale vieții mele, dar sosit aci trebuie să grăesc cu tipograful Petru RÂMNICIANUL, repetându-i cuvintele cu cari și-a încheiat în 1767 „Apostolul” zicând: „Slavă, cinste și închinăciune, Unuia Dumnezeu cel slăvit în Sfânta Troiță, carele au ajutat după început de am ajuns și sfârșitul. Iară cei ce vă veți întâmpla a ceti bucurativă în Domnul, și vă rugați pentru noi, și ce greșală veți afla îndreptați cu Duhul blândețelor nepunindune în ponos, că nu iaste lucrare de înger, ci iaste lucrare de mână de țărăină.”

N'am găsit cuvinte mai potrivite de așezat la începutul acestei publicațiuni, care sunt convins că va aduce roade din belșug și va fi primită cu bucurie de toți râvnitorii de lucruri frumoase și folositoare.

Dr. ANDREI VERESS

INTRODUCTION.

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHĂ, l'œuvre de M. Ioan BIANU et de feu Nerva HODOȘ est la plus parfaite parmi celles que je connais et unique dans toute la littérature universelle. Elle diffère de toutes les autres bibliographies par le fait qu'elle reproduit le titre ainsi que les ornements typographiques d'un très grand nombre de livres, dont la plupart n'existent qu'en un seul exemplaire. Mais elle diffère surtout par la reproduction des préfaces et dédicaces des anciens livres avec les remarques caractéristiques de l'époque de l'apparition de ces ouvrages, ou encore avec des remarques et adnotations ayant trait aux auteurs de ces livres ou à leurs mécènes. Faite ainsi, cette publication peut être considérée comme une bibliographie modèle, car elle contient tout ce qu'un bibliographe moderne doit prendre en considération lors de la description des livres. Sa disposition est également très pratique, car l'énumération des ouvrages a lieu dans l'ordre chronologique de leur apparition, sans égard au lieu et à la langue dans laquelle ils sont écrits. Ainsi, nous obtenons un tableau d'ensemble de tous les livres roumains, publiés en Valachie, en Moldavie, en Transylvanie ou dans tout autre pays. Suivant cette méthode, il nous est excessivement facile

de relever toutes les influences littéraires exercées sur le développement de la typographie roumaine. Au point de vue des savants et des bibliothécaires, il convient de constater que cette méthode est excellente. Ces derniers sont à même de trouver dans cet ouvrage toutes les données nécessaires à leurs études ou à la détermination d'un ancien livre quelconque. Les auteurs de cette publication mentionnent même le nombre des feuilles et des lignes de chaque page, ainsi que les filigranes du papier, ils nous donnent encore la description des illustrations, la „littérature” du livre en question, la provenance des livres, ainsi que l'influence éventuelle qu'ont exercée ces livres sur le milieu où ils ont paru et tout cela avec une exactitude et même une méticulosité ne laissant absolument rien à désirer.

Néanmoins, il y a une chose qui manque à cette riche bibliographie et que les auteurs se proposaient d'y ajouter plus tard. Cette chose, qui n'avait préoccupé depuis ma jeunesse, c'est la *Bibliographie des livres d'écrivains étrangers ayant trait aux Roumains*, c'est-à-dire l'inventaire de tout ce qui fut publié dans la littérature universelle sur les Roumains et sur les pays roumains.

J'ai passé ma jeunesse à Bucarest. Je n'étais qu'un élève du lycée lorsque j'ai commencé à noter sur des bouts de papier tout ce que je trouvais écrit sur les Roumains dans la bibliothèque de mon père, bon historien et géographe, auteur d'un grand nombre d'articles ayant rapport aux Roumains, de même, tout ce que je lisais, au sujet des Hongrois, à la Bibliothèque Centrale d'alors et dans les livres achetés chez les bouquinistes, dont, très jeune encore, je devins un client assidu. De cette manière, intuitivement et sans savoir encore ce que c'est qu'une „fiche” ou une bibliographie, je me suis fait une collection, toujours croissante, contenant des centaines de données et d'informations relatives à la culture de ces deux peuples, vivant, depuis des siècles, l'un à côté de l'autre sans être arrivés à se connaître et à s'apprécier réciproquement. Plus tard, étant étudiant à l'Université de Cluj, je fus assez heureux de pouvoir faire la connaissance du vieux professeur Charles SZABÓ, le fondateur de la bibliographie hongroise. Je le vois encore, la plume d'oie à la main, travaillant sans relâche, du matin au soir, d'une manière infatigable. Il venait alors de terminer le second volume de son importante bibliographie, comprenant les ouvrages parus

en Hongrie, en langues étrangères jusqu'à 1711. Je ressentis une grande joie d'y trouver aussi les oeuvres publiées en langue roumaine que j'ai reconnus sans difficulté, étant donné que je lisais couramment les lettres cyrilliques dès mon enfance.

L'impression que cette oeuvre fit sur moi fut décisive, car en considérant son auteur avec respect et vénération je me demandais si je ne pouvais pas faire quelque chose de semblable, mais mieux imprimée. Voilà comment je devins bibliographe et bibliophile. J'ai donc commencé à travailler régulièrement et systématiquement dans la riche bibliothèque du Musée de Transylvanie. Cette occupation littéraire, dans laquelle je m'étais plongé, ne tarda pas à devenir la source d'une grande joie et d'une vive satisfaction, surtout lorsque je voyais la mesure dans laquelle augmentait ma collection et lorsque je réussissais à découvrir de précieuses données géographiques, historiques, etc. dans des livres oubliés ou inconnus.

Quand fut publié le second tome de la Bibliographie Roumaine, allant jusqu'à l'année 1808, paru en 1910, j'ai cru faire une oeuvre utile en reproduisant, en hongrois, la description des ouvrages et imprimés roumains publiés en Transylvanie et en Hongrie, et cela d'autant plus que j'ai réussi à compléter cette oeuvre de 8 livres et 72 ordonnances, soit d'un total de 80 imprimés roumains ne figurant pas dans la publication roumaine monumentale.¹ J'ai même reproduit en langue roumaine, une partie de cette première bibliographie, en la complétant des différentes ordonnances (jusqu'à 1848) du Gouvernement de Transylvanie, lesquelles étaient généralement publiées dans les trois langues officielles du pays, c'est-à-dire en hongrois, en allemand et en roumain.²

Mais, ces deux publications étaient d'un volume assez restreint et ne représentaient d'ailleurs qu'une partie détachée „ad hoc” de ma collection, à l'achèvement de laquelle je n'ai jamais cessé de travailler, même au milieu de mes multiples autres occupations. Cependant, la collection du matériel ne devint systématique, avec l'espoir de pouvoir, un jour, être terminée, qu'en

---

¹ Dr. VERESS Endre: Erdély- és magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok. (1544—1808) Kolozsvár, 1910. In 4° pag. 119. (Extrait de la revue Erdélyi Múzeum.)

² Orânduiești românești vechi tipărite în Ardeal. (1744—1848) Publicate de Dr. A. VERESS. București, 1926. In 4° pag. 30. (Extrait de la Revista Arhivelor.)

l'automne 1924, lorsque sur la proposition de M. le prof. Jean BIANU, M. le prof. Alex. LAPÉDATU, alors ministre des Beaux-Arts me confia la tâche de compléter entièrement ma collection, afin de pouvoir entreprendre, dans le plus bref délai, la publication de cette bibliographie. L'appui matériel qui me fut accordé à cet effet me permit de travailler au début avec trois, ensuite avec deux et enfin avec un seul étudiant, et de parcourir ainsi les catalogues-fiches des plus importantes bibliothèques de la Hongrie et ceux de la Bibliothèque de l'Académie Roumaine et de copier — avec un zèle infatigable — pendant sept années, tout ce que j'ai jugé nécessaire du point de vue de mon programme de travail.

Ce programme peut être résumé en une seule phrase : „Les Roumains dans la littérature hongroise et les Hongrois dans la littérature roumaine”, c'est-à-dire tout ce qui fut imprimé en Hongrie — en dehors de ce qui fut publié de la part des Roumains — ou imprimé à l'étranger par des Hongrois au sujet des Roumains, et aussi tout ce qui fut publié par des Roumains, soit en Roumanie, soit à l'étranger, au sujet des Hongrois, depuis les débuts jusqu'au moment de l'impression de la présente publication, y compris les „feuilles volantes” qui, très souvent, sont de grande importance. Pendant mon travail j'ai cru devoir élargir mon programme :

- 1) de tout ce que les Roumains ont fait imprimer en Hongrie, en latin ou en hongrois, sans égard au contenu de ces publications, étant donné que celles-ci ne sont aucunement cataloguées ;
- 2) des cartes des pays roumains, établis par des Hongrois ;
- 3) des morceaux de musique à motifs roumains, ou de langue roumaine, imprimés en Hongrie, ou portant comme lieu d'impression Bucarest ou d'autres villes roumaines, à une époque où l'on n'imprimait pas encore de musique à Bucarest. Mais, ici, étant donné que ces morceaux de musique ne portent pas l'année de leur apparition, nous les énumérons dans leur ordre alphabétique, à la fin du dernier volume de la présente publication.

De cette manière, cette bibliographie comprend tout ce qui à été imprimé ayant un certain rapport avec l'une de ces deux nations, à la civilisation desquelles est dédié cet ouvrage.

Je fais donc figurer dans mon oeuvre tout imprimé dont le titre contient un nom roumain ou hongrois et cela même

dans le cas où le livre lui-même ne s'occupe aucunement du nom en question. C'est ainsi que j'ai dû mentionner les missels de l'archevêché d'Esztergom de 1484 à 1486, parcequ'ils furent publiés sur l'ordre de l'évêque de Milcov, de même que les livres religieux publiés aux frais de l'archevêque Nicolas OLAH. En un mot, dans tout l'ouvrage il n'y a pas un seul imprimé qui n'ait pas quelque rapport avec les Roumains ou avec les Hongrois. Il convient de faire observer qu'en ce qui concerne les calendriers, nous n'avons pris en considération que ceux imprimés dans l'ancienne époque littéraire hongroise (jusqu'à 1711), en en reproduisant quelques uns, afin de donner une idée de leur contenu. Vu que ce dernier était composé de données chronologiques se répétant chaque année, nous n'avons pas cru nécessaire de reproduire tous ces calendriers. Nous avons sciemment omis les *annuaires*, les nouveaux *calendriers*, ainsi que les *rapports annuels* qui, vu leur caractère périodique, figureront dans la seconde partie de la Bibliographie, embrassant le répertoire des articles à sujet roumain publiés dans les revues et journaux hongrois. Enfin, si Dieu nous permet de terminer ce grand ouvrage, la troisième partie comprendra les résumés des actes, documents et lettres relatives aux Roumains publiés dans les diplomataria, dans les revues et en d'autres publications.

Quant au contenu de notre bibliographie, nous devons mentionner d'ores et déjà que ce n'est pas le résultat d'un glanement dans les bibliographies existant déjà — lesquelles nous avons dû les utiliser en vue du contrôle de notre matière — et des différents catalogues, mais bien d'une autopsie spéciale, exécutée au cours d'une vie laborieuse de lettré et d'historien dans les différentes bibliothèques, où j'ai eu l'occasion de travailler. Mon travail devint toujours plus assidu, recherchant de nouveaux imprimés en vue de compléter mes connaissances relatives aux rapports intellectuels et économiques entre ces deux nations dont l'histoire se trouve enrichie par la publication de cet ouvrage renfermant un trésor de données inconnues ou oubliées, énumérées dans l'ordre chronologique de leur apparition.

Nous ne saurions donner, même en grandes lignes, une idée caractéristique de la matière de haute valeur contenue dans cet ouvrage. Nous estimons cependant qu'il n'y a aucune discipline de la littérature ou des sciences qui ne serait pas représentée dans cet imposant inventaire par des livres ou par des

informations littéraires. Il convient néanmoins de mentionner que nous avons enregistré toutes les données relatives aux personnages éminents de l'histoire et de la littérature hongroise, nés de souche roumaine, comme par exemple le glorieux capitaine et héros Jean de HUNYADE et le célèbre prince de l'Église, Nicolas OLAH, et cela d'autant plus que nous ne possédons encore aucune bibliographie de ces personnages historiques. C'est également à cause de son origine roumaine que nous faisons figurer dans notre bibliographie Michel CHIAKI,¹ chancelier de la reine Isabelle, Gaspard BEKES, chancelier du fils de cette reine, Jean KAJONI, franciscain, fondateur des chants religieux hongrois. Des temps derniers nous mentionnons, par exemple, le romancier Alexe GOZSDU, l'acteur Alexe SOLYMOȘI et le ministre Jean BUD qui ont conservé leur langue maternelle et leur religion roumaines.

Nous voulions faire une bibliographie dans le genre des CZVITTINGER, BOD, HORÁNYI, WESZPRÉMI, WALLASZKY, SZABÓ et comte Alexandre APPONYI, Hongrois, et des SEIVERT, HANER et TRAUSCH, Saxons, sans cependant donner la biographie des écrivains et en prenant aussi pour modèle la belle oeuvre de BIANU. Néanmoins, mon programme de travail prenant continuellement en ampleur, je me suis aperçu que je faisais un ouvrage qui ne ressemblait à ceux de mes prédécesseurs. Ma publication dépassant ainsi le cadre des bibliographies normales est devenue une véritable révélation des rapports culturels et des influences réciproques séculaires des peuples roumains et hongrois, influences et rapports qui furent de tout temps fidèlement observés sans cependant avoir laissé des traces notables dans la littérature.

Guidée par ce vaste point de vue, ma bibliographie est devenue un véritable *Magasin historique*, en même temps que le *repertoire* détaillé des données ayant trait aux nations roumaine et hongroise, car je ne me suis pas borné à mentionner les parties de chaque livre ayant rapport à l'histoire et à la civilisation de ces deux peuples, mais j'ai même reproduit des parties entières

---

¹ L'origine roumaine de Chiaki est fondée sur l'information de son contemporain le capitaine Giovanandrea Gromo, qui écrit qu'il était „un Valacco” et sur l'étude du comte Joseph Kemény sur l'origine des familles Csáky, sans cependant nous donner des preuves positives à ce sujet. (V. la revue „Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde” 1855, pp. 76—78.)

et des données importantes de ces livres. En ce qui concerne les ouvrages historiques, j'ai reproduit les *notes marginales latines* des anciens auteurs, dont la longue liste donne toute une table des matières des livres énumérés, tandis que j'ai extrait de leur *Index* tout ce qui a trait aux peuples roumain et hongrois. En composant cet ouvrage détaillé je pensais aussi aux spécialistes de province, vivant loin des centres disposant de bibliothèques publiques. À l'aide de cette Bibliographie un professeur de province pourra facilement et sans aucune perte de temps se rendre compte de quel volume il a besoin d'un ouvrage comme par exemple l'Histoire de Transylvanie en 6 volumes, par Wolfgang BETHLEN, ou l'Histoire critique de Hongrie, par Étienne KATONA, en 42 volumes, ou encore le Code Diplomatique de Hongrie, par Georges FEJÉR, en 44 volumes, dont il trouvera exactement consignées dans la présente Bibliographie, toutes les parties ayant trait aux Roumains.

L'importance de cette publication ne réside cependant pas uniquement dans ce fait, mais encore dans le fait qu'elle embrasse aussi toute la littérature hongroise d'après 1711 qui n'a pas encore sa bibliographie chronologique, comme par exemple celle de SZABÓ pour les années d'avant 1711. À cet effet, j'ai dû donc parcourir attentivement toute la production littéraire des jésuites de Hongrie qui, dans la nouvelle ère du royaume de Hongrie qui succéda aux luttes séculaires soutenues contre les Turcs, retirés dans leurs paisibles cellules, furent les fondateurs, par des centaines d'ouvrages éphémères ou durables, de la littérature historique, géographique et scientifique de la Hongrie. La lecture de cette immense littérature nous a fourni de nouvelles données excessivement précieuses. Mais étant donné que très souvent, par modestie, les jésuites ne faisaient pas figurer leur nom à la tête de leurs ouvrages, je me suis heurté à de grandes difficultés en ce qui concerne la constatation des auteurs, ce qui est d'ailleurs généralement le cas pour les auteurs des différentes thèses de doctorat et des disputations philosophiques des étudiants. Là où il me fut impossible d'établir d'une manière absolument certaine le nom de l'auteur, je fais figurer le livre ou la brochure sous le nom du promoteur, c'est-à-dire sous le nom du président de la dispute, d'autant plus que ces disputes étaient généralement fondées sur les conférences et les leçons de ces derniers. Il va de soi que je me suis servi de la bibliographie internationale des jésuites, par SOMMERVOGEL, tout

en marquant, dans l'Index de notre Bibliographie le caractère promoteur de l'ouvrage en question. C'est également de cette manière que j'ai procédé avec tous les autres auteurs anonymes, en tant que leur nom a pu être constaté.

Néanmoins, les jésuites ne restèrent pas seuls, toute une foule de savants, Hongrois de Hongrie et de Transylvanie, Sicules et Saxons, bien préparés par les Universités d'Allemagne, de Hollande et d'Angleterre, s'empressèrent d'emboîter le pas à ces religieux, et leur exemple fut suivi lentement aussi par quelques théologiens roumains. Ces savants ont publié — dans un laps de temps relativement court — toute une série d'ouvrages traitant des différentes branches de la science, publiés en latin et en allemand, voire même en hongrois à partir de la seconde moitié du XVIIIe siècle.

Une activité littéraire inconnue jusqu'alors commença à cette époque, un véritable concours entre les écrivains de différentes religions et opinions de la Hongrie, activité qui apporta à la culture sociale des fruits excessivement précieux. Cette activité semble avoir culminé sous le règne de Marie-Thérèse qui favorisa et appuya très chaleureusement la littérature. C'est jusqu'à la mort de cette souveraine que s'étend le premier volume de notre Bibliographie, présentant ainsi jusqu'à l'année 1780 — en commençant par le premier livre imprimé en Hongrie en 1473 — plus de 600 ouvrages traitant des Roumains, ou imprimés roumains ayant certains rapports avec les Hongrois.

De cette grande quantité de livres, un nombre considérable, environ 130 ouvrages, datent du XVIe siècle, si riche en livres et en chants historiques hongrois, écrits par des savants et de trouvères, qui allaient de château en château pour y exercer leurs talents et recueillir en même temps les éléments de leurs nouvelles compositions. Une autre branche de la littérature était composée de livres et chants religieux. Ces derniers furent même introduits aussi dans les églises orthodoxes roumaines, de sorte qu'entre 1570 et 1573 on publie déjà la collection roumaine des psaumes de Saint David qui furent chantés dans les églises roumaines de la région de Bihor. À peine dix années après cette publication, nous voyons paraître en Transylvanie gouverné par le Prince catholique Sigismond *Báthory*, éditée au frais d'un noble hongrois calviniste, la première traduction roumaine de la Bible que jusqu'alors le peuple ne lisait aucunement, pas plus d'ail-

leurs que la population hongroise. Voici donc l'effet décisif que la Réformation venue de l'Occident eut sur la civilisation ! C'est ainsi que le bon exemple de l'entourage mit des livres dans les mains de la population roumaine de Hongrie, la thèse selon laquelle les princes de Transylvanie auraient voulu, à l'aide de ces livres, dénationaliser leurs sujets roumains étant absolument fausse. N'oublions pas que le principe occidental : „Cuius regio eius religio” ne trouva aucune application dans les territoires de la Hongrie et il convient enfin de constater une fois pour toutes que les princes de Transylvanie n'ont jamais touché en quoi que ce soit aux cérémonies religieuses de l'Eglise roumaine. Comme preuve de cette affirmation qu'il me soit permis de citer une donnée absolument inconnue jusqu'ici, découverte par moi (dans le livre décrit au No. 146, datant de 1622) et selon laquelle le prince calviniste Gabriel *Bethlen* ordonne que toute la Bible soit traduite en langue roumaine, étant donné que six années auparavant 60 à 70 prêtres roumains avaient été solennellement sacrés en sa présence et devant la diète d'Oradea.

Beaucoup d'autres livres roumains furent imprimés par les soins et aux frais des successeurs de ce souverain, par les princes Georges *Rákóczy* et Michel *Apafi*, ce dernier, homme très pieux et auteurs d'ouvrages religieux. Nous possédons même un document très précieux datant de 1640, en vertu duquel le nouvel évêque roumain d'Alba-Iulia *était forcé de faire enseigner dans les écoles en langue roumaine* et non plus en slavon, comme c'était le cas dans le passé, et de faire rétablir l'imprimerie roumaine qui avait cessé de fonctionner par suite du désintéressement des prédécesseurs de l'évêque. Le désir des Princes et de quelques personnages éclairés de Transylvanie possédant déjà un certain nombre de hautes écoles et dont la littérature était si développée qu'elle possédait déjà une Encyclopédie, était que les livres se répandent aussi en plus grand nombre possible parmi la population roumaine, dont les prêtres et les instituteurs lisaient — par habitude et par tradition — des livres écrits en langue slavone que leurs fidèles ne comprenaient pas. Et lorsque dans les dernières années du XVIIe siècle, la religion catholique commença à se répandre parmi les Roumains de Transylvanie, ce fut encore l'Eglise qui leur fit parvenir des alphabets et des catéchismes roumains, sans cependant s'ingérer en quoi que ce soit dans les questions de culte.

II

Quant à la description des livres mentionnés, je reproduis aussi l'année des préfaces, chaque fois que celles-ci sont datées. De cette façon, la Bibliographie devient plus méthodique, les ouvrages étant énumérés dans l'ordre de leur publication, car rien ne saurait être plus déplaisant que de trouver parmi les livres publiés à la fin d'une années des oeuvres ayant paru au début de cette même année. En outre, bien souvent, la préface nous fixe aussi la date de l'apparition de l'ouvrage que les auteurs ou les éditeurs ne faisaient pas figurer au titre de l'édition. Quant aux ouvrages d'une certaine rareté, nous reproduisons toute la préface et toutes les observations bibliographiques ayant trait aux Roumains et destinées à enrichir nos connaissances sur l'auteur ou sur la personne à laquelle est dédié l'ouvrage, comme c'est le cas, par exemple, en ce qui concerne le livre de Marcello SQUARCIALUPI, médecin d'Alba-Iulia, publié au printemps 1585, et dédié au voïvode *Petru Cercel*, lorsque ce voïvode, fuyant de Valachie devant les Turcs, s'était retiré en Transylvanie, ou encore le livre de 1655 du prêtre saxon Martin ALBRICH, dédié à Constantin *Cantacuzène*, et bien d'autres.

Mais en considération de ceux qui ne connaissent pas le hongrois, pour les livres hongrois ayant aussi des éditions en langues étrangères, ce sont ces dernières que j'ai décrites le plus amplement.

En ce qui concerne la transcription des titres, je me suis efforcé de les reproduire d'une manière exacte, en indiquant même le type des caractères d'imprimerie employés, afin de donner ainsi une idée du style typographique de l'époque. Néanmoins, je me suis abstenu de donner des facsimilés, c'est-à-dire de reproduire les titres avec les gros caractères de l'original, car cette méthode de reproduction — employée par beaucoup de bibliographes — est excessivement désagréable et à voir et à lire. En vue de l'esthétique typographique nous avons omis les signes æ, œ, ę, ñ, qz, ÿ, &, f, et ß de même que le *v* remplaçant l'*u* et vice-versa, employés dans les textes latins, rendant la lecture extrêmement difficile, comme par exemple dans les mots comme : avtor, bonvs, controuersia, dvbius, excvrsus, fvnebre, gremivm, hominv, ivris, libellvs, Mvsa, nouum, ocvlvs, plvres, qvatvor, refvtatio, seruus, tvmvlvs, vsvs, verbvm et zelvs. Par contre,

j'ai conservé dans les titres des livres hongrois, les signes ô et û, dans les titres allemands les signes â, ð et û, tout en reproduisant fidèlement les titres imprimés avec des caractères de facture gothique.

Pour chaque livre énuméré, j'ai naturellement indiqué le dépôt, c'est-à-dire le lieu où l'un des exemplaires peut être trouvé, tandis que les autres exemplaires éventuels peuvent facilement être retrouvés sur la base des indications des descripteurs, ou encore de la bibliographie hongroise de PETRIK, allant, dans l'ordre alphabétique des auteurs depuis 1712. Il convient encore de mentionner la méthode de disposition du texte des descriptions, donnant le lieu d'impression et le numéro d'ordre du livre de façon à ne pas nuire au bel aspect de la typographie. C'est un nouveau système, de même que le fait que pour le nom des auteurs, ce n'est *que le nom patronymique* que je donne en italiques, aux fins d'une reconnaissance plus aisée des noms étrangers. J'ai cru utile de mettre immédiatement après la description du livre, les adnotations informatives relatives à l'ouvrage, afin qu'on n'ait pas à les chercher. Une mention toute spéciale revient à la *partie ornementale* de notre publication, composée de reproductions tirées des différentes branches de la littérature et des sciences,¹ ainsi qu'à la *table alphabétique des auteurs*, comprenant aussi les réimpressions publiées dans les oeuvres historiques collectives.² Une grande attention et des soins tout spéciaux ont dû être apportés en ce qui concerne l'*Index des imprimeurs*, des graveurs des cartes et des illustrations, ainsi que des éditeurs, groupés selon les villes, de même que la rédaction de l'*Index général* comprenant : 1) tous les noms figurant dans les titres et dans les introductions des livres décrits et, 2) les noms et données pouvant servir de sources, c'est-à-dire leur première apparition dans les livres en question. Je suis d'avis que l'admission dans l'*Index de tous les noms*, comme par exemple les luttes du roi Charles-Robert contre le voïvode Bassarabe, ou l'entrée en Transylvanie du voïvode Michel aurait surchargé notre Index tout en ne donnant qu'une récapitulation absolu-

---

¹ Une partie de ces reproductions nous était fournies par la bonté du M. Bianu, le Président de l'Académie Roumaine, empruntées de la Bibliographie Roumaine.

² Nous faisons remarquer que nous avons classé les livres anonymes d'après le *premier mot* de leur titre, comme le font d'ailleurs la plupart des bibliographes.

ment superflue des données figurant déjà à leur place. Beaucoup verront avec plaisir le tableau donnant les *caractères* et les chiffres cyrilliques à l'aide duquel les titres et dates des anciens livres roumains pourront facilement être transcrits et fixés même sans aucune connaissance de la langue roumaine.

Dans la rédaction de ces différents index utiles — déjà suffisamment détaillés — j'ai eu une précieuse collaboratrice dans la personne de ma femme, née Marie MÉHELY de Kis-Apsa en Maramureș, très habile dans ces travaux minutieux. Je me permets encore de mentionner que je me propose de donner à la fin du dernier volume de la présente publication un *Index* rédigé *selon les matières* traitées, afin de venir ainsi en aide aux personnes ne parlant pas le hongrois. En effet, les difficultés résultant de la différence de langue ne sauraient être autrement éliminés car il serait absolument impossible de donner aussi la traduction en plusieurs langues des titres d'ouvrages ou un répertoire du contenu des livres hongrois, ce qui, d'ailleurs, augmenterait considérablement le volume de cette publication.

III

Afin de rendre cette bibliographie la plus complète possible et de faciliter la tâche des chercheurs, nous faisons figurer *toutes les éditions* connues des ouvrages énumérés. Par exemple, j'ai décrit la première édition, datant de 1541, de la célèbre Cosmographie de HONTERUS de Brașov, avec la carte la plus ancienne des pays roumains, tout en indiquant cependant en lieu dû toutes les rééditions postérieures de cet ouvrage. C'est de la même manière que j'ai procédé en ce qui concerne le livre sur la Moldavie et la Valachie de REICHERSDORFER de Mediaș, paru dans la même année, ainsi qu'avec les *Emblèmes* du médecin et auteur hongrois SAMBUCUS (Zsámboki), étant donné que deux de ces *Emblèmes* se rapportent à l'archevêque Olah et à son neveu. C'est pour le même motif que j'ai dû enrégistrer le livre d'enseignement religieux, historique et géographique d'Étienne LOSONCZI de 1771, portant le titre hongrois de „Miroir à trois faces” (avec toutes ses quarante éditions) étant donné qu'une page entière de cet ouvrage se rapporte au voïvode Michel qu'il considère comme prince légitime de Transylvanie et contient en outre une carte des pays roumains et quelques brèves données les concernant.

Mon principe a toujours été de donner plutôt beaucoup que trop peu, afin que la Bibliographie puisse rendre le plus de services possible à ses lecteurs. Néanmoins, malgré tout le zèle et l'attention que j'ai consacrés à cette oeuvre pendant une vie entière, je sais qu'elle n'est pas complète, de même qu'aucune autre bibliographie ne saurait l'être. Confiant cependant dans mon attachement à cet ouvrage et dans l'ambition avec laquelle j'y ai toujours travaillé, je crois avoir réussi à recueillir au moins les neuf dixièmes des imprimés ayant trait aux rapports roumain-hongrois du passé. La description plus ou moins détaillée des ouvrages énumérés montre suffisamment quels sont ceux que j'ai eu l'occasion de parcourir et ceux que je n'ai pas pu me procurer. Dans ces derniers cas, je fus obligé de me contenter des données tirées de bibliographies ou de notes prises à la hâte. Cependant, ces difficultés proviennent aussi de la diversité des imprimés et de l'organisation des bibliothèques qui font que très souvent on ne trouve pas, malgré les recherches les plus assidues, le livre dont on a besoin. Pourtant j'estime qu'il est toujours préférable de donner une description moins satisfaisante que de négliger la publication de tel ou tel autre titre de livre qui sera certainement de quelque utilité à l'un ou à l'autre de ceux qui espèrent obtenir de cette bibliographie des informations convenables. Je me propose en outre de combler les lacunes dans une annexe à publier dans le dernier volume de cet ouvrage et c'est pourquoi je prie mes lecteurs de bien vouloir me communiquer les titres des livres qui auraient échappé à mon attention ou que je n'aurais pu trouver, afin qu'ils puissent être classés ultérieurement au bon endroit.

Pendant que je faisais ce travail, beaucoup de personnes m'avaient promis leur concours, et malheureusement je dois constater que très peu m'ont effectivement fait parvenir des données. Parmi ces derniers, c'est avec les plus vifs sentiments de reconnaissance que je dois citer le nom de M. le Dr. Rodolphe *Spek*, directeur de la Bibliothèque du Baron Brukenthal à Sibiu ; de M. Norbert *Salmen*, professeur du Lycée Honterus à Braşov, de MM. les Dr. Antoine *Valentiny* et Dr. Nicolas *Ferenczi*, bibliothécaires à Cluj ; de MM. les professeurs de la même ville Dr. Valentin *Csüry* et Louis *Kelemen* ; ainsi que de M. Vincent *Bugariu* à Bucarest qui m'aïda à parcourir les catalogues de la bibliothèque de l'Académie Roumaine et dans la description des livres, sous le contrôle de M. le professeur Avram P. *Todora*, qui

suit avec attention tous mes travaux relatifs à cette Bibliographie et qui a même eu l'amabilité de bien vouloir lire le manuscrit ainsi que la seconde épreuve de cet ouvrage, désirant ainsi contribuer à ce que cette publication soit la plus parfaite possible. C'est aussi avec une vive gratitude que je rappelle ici les bons conseils de M. Ioan *Bianu*, ainsi que la bienveillante attention qu'il a bien voulu consacrer à mes travaux. Je remercie encore le Comité de la Fondation de sa généreuse décision de faire publier cette oeuvre dans cette édition si élégante, exécutées dans les meilleures conditions typographiques.

En travaillant selon les directives que je m'étais fixées j'ai toujours eu la conviction que ma tâche a quelque chose de grand et de noble, et que je fais une oeuvre utile en voulant présenter aux intéressés une imposante matière relative aux rapports séculaires entre les peuples roumain et hongrois, car, tout jeune encore, j'avais appris de Georges *Baritiu* „que l'histoire des Roumains, pendant près de 9 siècles, ne saurait être écrite qu'à l'aide de l'histoire hongroise et vice-versa, vu que, notamment à partir du XVIe siècle, les documents écrits en langue hongroise sont devenus très nombreux, documents que nous devons également connaître de plus près, afin de pouvoir les utiliser lorsque nous écrivons notre histoire.”¹ Malheureusement le conseil de ce sage ne fut suivi par aucun des écrivains de ces deux nations et c'est pourquoi j'ose espérer que la présente publication contribuera à l'étude détaillée des rapports du passé entre ces deux peuples voisins, un nouvel essor si longtemps désiré par les savants et historiens non prévenus et impartiaux.

Je sou mets donc au public le premier volume de la Bibliographie Roumaine-Hongroise qui sera bientôt suivi du second volume et j'espère faire paraître chaque année un nouveau tome de cet ouvrage afin que l'oeuvre complète puisse être mise le plus tôt possible à la disposition du public. Par ce fait je vois se réaliser l'un de mes plus beaux rêves et pour ainsi dire le but de ma vie, mais, arrivé à cette étape, je ne puis ne pas citer les paroles par lesquelles le typographe Pierre RĂMNICEANUL termina en 1737 son „Apôtre” en disant : „Gloire, honneur et reconnaissance à Dieu, glorifié dans la Sainté Trinité, pour m'avoir aidé à arriver à la fin de cette oeuvre, après m'avoir permis de la commencer. Et vous qui lirez éventuellement cet ouvrage,

---

¹ No. 1 de la revue „Transilvania” du 1-er Janvier 1874, pp. 5—6.

réjouissez-vous en Dieu et priez pour nous ; corrigez les fautes trouvées avec une âme douce, ne vous en plaignez pas, car notre travail n'est pas le travail des anges du ciel, mais, bien celui d'une faible main terrestre."

Je n'ai pas trouvé de paroles plus propres à être inscrites à la fin de cette publication, laquelle, je suis persuadé portera de riches fruits et trouvera bon accueil auprès de tous ceux qui aiment le beau et l'utile.

ANDRÉ VERESS

ALFABETUL, CIRILIC ROMÂNESC.

Literele mari :

А=Â **Б=Ă** **В=A** **Г=B** **Д=C, К** **Д=D** **Е=E**
Ф=F **Г=G** **Х=H** **И, I=I** **Ж=J** **Л=L** **М=M**
Н=N **О, O=O** **П=P** **Р=R** **С=S** **Ш=Ș** **Т, T=T**
Ц=Ț **У, У=U** **В=V** **З=Z**

Literele împreunate :

Ч=C[I] și **С[E]** **Ѡ=CS, X** **Ѣ=EA** **Ѡ, Ѡ=IA**
Ѡ=Î și **ѠN** **Ю=IU** **Ѡ=PS** **Ѡ=ȘT** **Хс --Hristos**

Literele mici :

а=ă **з=â** **д=a** **в=b** **к=c, к** **д=d** **е=e** **ф=f**
г=g **х=h** **и, і=i** **ж=j** **л=l** **м=m** **н=n**
о, о=o **п=p** **р=r** **с=s** **ш=ș** **т, т=t** **ц=ț**
у, у=u **в=v** **з=z**

Literele împreunate :

ч=ci și **сe** **Ѡ=cs, x** **Ѣ=ea** **Ѡ, Ѡ=ia** **Ѡ=î** și **Ѡn**
ю=iu **Ѡ=ps** **Ѡ=șt**

Numerele :

А = 1 **Б = 2** **Г = 3** **Д = 4** **Е = 5** **С = 6** **З = 7** **И = 8**
Ѡ = 9 **і = 10** **Ѡі = 11** **Ѡі = 12** **Ѡі = 13** **Ѡі = 14** **Ѡі = 15**
Ѡі = 16 **Ѡі = 17** **Ѡі = 18** **Ѡі = 19** **К = 20** **Л = 30**
М = 40 **Н = 50** **Ѡ = 60** **О = 70** **П = 80** **Ч = 90**
Ѡ = 100 **С = 200** **Ѡ = 300** **Ѡ = 400** **Ѡ = 500** **Ѡ = 600**
Ѡ = 700 **Ѡ = 800** **Ѡ = 900** **Ѡ = 1000**

BIBLIOGRAFIA

Vol. I: 1473—1780

Buda

1473

[Chronica Hungarorum.]

Finita Bude Anno d[omi]ni M.CCCC.LXXIII in vigilia penthecoftes : per Andream Hess. (Colophon) In 2° foi 67 nepaginate.

Din cuprins : De pugna regis [Karoli] contra Bazarad uoyuodam ulachorum. (fol. 46—47)

De obedientia Alexandri uoyuode transalpini.

Cum autem esset in partibus memoratis: quidam princeps seu baro potētissimus Alexander uoyuoda trāsalpinus: ditioni eiusdem subiectus: qui tempore predicti Karoli regis p̄ris sui: a uia fidelitatis diuertendo rebellauerat: & per multa tempora in rebellione permāserat: audita pietatis ac etiam ptātis eiusdē regis Lodouici fama: ad ipsum spōte personaliter ueniēs: circa confinia ipsoꝝ partiū : ad pedes regie maiestatis humotenus ē prostratus. & ad obedientiam ac fidelitatem debitam reductus & integratus. solemnia munera & clenodia presentando: & suū dominiū sub sancta corona recognoscendo: cū gaudio & leticia ad propria remeauit. & ab illo tempore fidelitatem cōserauit.

De exercitu ad partes transalpinas. (f. 62) De recessu Bogdan uoyuode in molduam. (f. 64)

Ultimul capitol vorbește „De coronatione regis Matthiae“ pomenind pe scurt și de campania regelui din 1467 în Moldova. Astfel Cronica are însemnătatea că — chiar ca primă tipăritură din Ungaria — cuprinde cinci capitole privitoare la istoria țărilor române, dintre cari trei din timpul regelui Ludovic I.

Această rară carte fiind menționată (după ediția ei facsimilată din 1900) în „Revista Istorică” 1925 p. 14, Constantin D. Karadja pomeneste și de alte două capitole, însă „Stephanus Voyvoda” de acolo n'are nimic a face cu Români, întrucât se referă la Stephanus de Laczk, viteaz ungar, voevodul Ardealului.

Mus. Nat. Budapest și alte 10 exemplare.

Szabó vol. II No. 1. — Ballagi vol. I No. 1.

1484

Nürnberg

2

Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis.

Finit missale divinorum officiorum . . . correctum ac emendatum de consensu ac favore Reverendissimi in Christo patris ac domini, domini Michaelis episcopi Milcoviensis, ac in pontificalibus vicarij generalis praeonominate ecclesie Strigoniensis, aliorumque dominorum de capitulo, regnante felicissime serenissimo ac invictissimo Mathia hungarorum rege domino nostro gratiosissimo. Anno incarnate deitatis M.CCCC.LXXXIII. die ultima mensis Augusti, in imperiali civitate germanie Nuremberga, per Anthonium Koburger incolam praefate civitatis. (Colophon) In 2° foi 203 nepag. și 11. Cu calendar. (Pe două șpalte.)

Numele episcopului Milcovului este: Michael de Thwron, din comitatul Baranya.

Mus. Nat. Budapest și alte 7 exemplare.

Knauz p. 6. — *Szabó* vol. III No. 7. — *Ballagi* vol. I No. 17.

1484

(Nürnberg)

3

Breviarium . . . sacre ecclesie Strigoniensis.

Finit breviarium . . . Anno domini M.CCCC.LXXXIII. (Colophon) In 2° foi 410 nepag. și 8. Cu calendar.

Dedicația lui Michael episcopus Milcoviensis (pe verso foaii 8) către preoțimea diocesei de Strigon, în care zice că a pus să se tipărească această carte din ordinul regelui Matia.

Acad. Hung. Budapest și alte 6 exemplare.

Hain No. 394I. — *Knauz* p. 78. — *Szabó* vol. III No. 9.

1486

Venezia

4

Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis.

Finit feliciter missale . . . bene revisum ac fidei studio emendatum: de consensu ac favore Reverendissimi in Christo patris ac domini, domini Michaelis episcopi Milcoviensis . . . Impressum Venetijs iterum secundo per Erhardum Ratoldt de augusta . . . Anno . . . M.CCCC.LXXXVI. die XVIII. Martij. (Colophon) In 2° foi 221 nepag. și 14. Cu calendar.

Batthyaneum, Alba-Iulia și alte 3 exemplare.

Knauz p. 8. — *Szabó* vol. III No. 11.

1488

Brno

5

[Illustrissimorum hungarie regum chronica/Magistri Johannis de Thwroc.]

In inclita terre Moraviae civitate Brunensi lucubratissime impressa finit feliciter. Anno salutis M.CCCC.LXXXVIII die XX. Martij. (Colophon) In 4° foi 168 nepag. Cu ilustrațiuni în xilografie.

Cartea cuprinde și „Chronica Iohannis archidiaconi de Kikül-lew” care însă nu e numit în text, precum și descrierea invaziunii Tătarilor în Ungaria dela 1241 a lui Rogerius: Carmen miserabile.

Din cuprins: Pars prima. Caput XCVII. De bello Karoli regis cum Bozorad, wayvoda Transalpino, infeliciter gesto. *Pars tertia. Caput III.* [Rex Ludovicus.¹] De obedientia Alexandri, waivodae Transalpini. *Caput XXXVIII.* De exercitu regis in partes Transalpinas. *Caput XLIX.* Quomodo Moldavia, quae prius deserta fuit, novum incolatum receperit. *Pars quarta. Caput V.* De exercitu regis Sigismundi in Moldaviam. *Caput XVII.* De bello per Stephanum Banum de Losoncz, in partibus Transalpinis commisso. *Caput XLII.* 1444. De bello Domini Vladislai regis in partibus Romaniae, circa oppidum Warna, prope ad littora Maris commisso, et de interitu eiusdem. *Caput XLIII.* De captivitate Domini Iohannis wayvodae. *Caput XLIV.* 1455. De electione Domini Iohannis Wayvodae in gubernatorem, et de talione per eundem a Drakul wayvoda exacta.

Batthyaneum, Alba-Iulia și alte 40 exemplare.

Szabó vol. III No. 16. — *Ballagi* vol. I No. 26.

¹ De aici încolo urmează Cronica lui Ioan de Küküllő.

6

Augsburg

1488

[Serenissimorum hungarie regum chronica/Magistri Iohannis de Thwroc.]

Augustae, 1488 tertio nonas Junii. Impensis siquidem Theobaldi Feger concivis Bubenfis. (Colophon) In 4° foi 172 nepag. Cu ilustrații în xilografie.

Cuprinsul vezi la prima ediție din 1488 sub No. 5.

Există două ediții din acest an, una prescurtată, întrucât titlul regelui Matia de „Austriae Dux” e omis consecvent împreună cu părțile privitoare la ocuparea prin el, a Vienei și a orașului Wienerneustadt.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 48 exemplare

Szabó vol. III No. 15. — *Ballagi* vol. I No. 27.

7

Paris

1509

Contenta. Ricoldi Ordinis praedicatorum contra sectam Mahumeticam, non indignus scitu libellus. Cuiusdam diu captivi Turcorum prouinciae SEPTEMCASTRENSIS de vita et moribus eorundem alius non minus necessarius Libellus etc.

Parisiis in officina Henrici Stephani . . . anno Christi . . . MDVIII. quarto Cal. Dec. (Colophon) In 4° foi 62.

Prima ediție datată ¹ a cărții autorului anonim din Șebîș care

¹ Înainte de aceasta, au mai apărut alte 6 ediții nedatate, tipărite cam între anii 1460—1480 semnalate și la *Szabó* vol. III No. 81—86.

începe pe foaia 29 cu următoarea prefață: Prooemium in libellum de moribus, conditionibus et naequitia Turcorum a quodam Christiano provinciae Septemcastrensis diu in manibus Turcorum captivo editum.

Autorul ne spune că după moartea împăratului Sigismund¹ (adică după 1437) stând ca băiat de 15—16 ani pentru studii în orașul numit ungurește *Schebesch*, iar pe săsește *Mülenbach*, au sosit Turcii cu Morat Beg, începând să bată zidurile orașului. Voevodul Românilor (Dux Valachorum) venit cu ei, stând în prieteșug vechiu cu locuitorii și părgarii din Sebeșul săsesc, se apropie de ziduri cu sentimente pașnice și chemând acolo pe locuitori, îi îndemna că fiind prea slabi, să se supună Turcilor, iar el va mijloci să nu le facă nimica, afară numai că vor duce pe oamenii mai de frunte fără nici o vătămare cu dânșii în țara lor, dându-le voie să rămână acolo ori să se întoarcă acasă. Ceilalți locuitori vor fi de asemenea cruțați, însă duși și ei în Turcia, vor căpăta pământuri, cu dreptul să se întoarcă acasă cu pace. Locuitorii strămtorați primind propunerea Domnului muntean, războiul a încetat „până dimineața” ca să se pregătească orice om să plece cu Turcii. Unul însă, care era căpitanul unui bastion, nevoind să se predea păgânilor, s'a retras cu fratele său în turnul lor umplut bine cu arme și de-ale mâncării, înfruntând atacul Turcilor până seara. Ei însă stricând acoperișul turnului cu pietre și ghiulele, au ridicat o turlă de lemn în fața bastionului și dându-i foc, fumul priciniuit a amețit pe toți apărătorii, pe cari Turcii îi aflară morți ori leșinați, împreună cu autorul cărții aproape mort, care dus apoi la Adrianopol, a stat în imperiul turcesc până la 1458. În timpul de 20 (ba 22) de ani, cât a șezut printre Turci, învăță limba și obiceiurile lor, descriindu-le pentru întâiași dată, pe baza experiențelor proprii.²

Aceasta este importanța cărții, care a avut un număr mare de ediții și prelucrări în veacul al XVI-lea.

Autorul anonim al cărții este (după o însemnare într'una din exemplarele ei) un sas din satul Romos, lângă Orăștie.

Biblioteca episcopală din Sătmar și alte exemplare.

Trausch vol. III p. 432. — *Szabó* vol. III No. 164. — *K. Foy* în *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen zu Berlin* 1901 vol. II p. 230—237.

¹ Anul morții împăratului Sigismund e tipărit greșit: 1426 și în celelalte ediții: 1436.

² Prefața retipărită de *Kemény* în *Uj Magyar Muzeum* 1857 vol. I p. 46—53 și de *Trausch*, vol. III p. 433—435.

1511

P a r i s

8

Cuiusdam diu captivi Turcorum provinciae SEPTEMCASTRENSIS de vita et moribus eorundem . . . Libellus etc.

Parisijs, 1511. Ex officina Henrici Stephani, Ultima Aprilis. (Colophon) In 4° foi 86.

Mus. Nat. Budapest și 1 alt exemplar.

Pray vol. II p. 333. — *Szabó* vol. III No. 173. — *Apponyi* No. 78.

Stephani TAURINI Olomucen[sis] Stavromachia / id est Cruciatorum Servile Bellum. Quod anno ab orbe redempto post sesquimillesimum quartodecimo et Pannoniam / et Collimitaneas provincias valde miserabiliter depopulaverat. In Quinque libros summatim digestum. / Eiusdem Index eorum quae in hoc opere visa sunt annotatu digniora.

S. l. et a. In 4° foi 4 și XXXVIII paginate + Index Abcdarius de 10 foi.¹

Dedicația: Alba Iulia, ad Kalendas Bifrontis Iani. Anno Christiano M.D.XIX.

Autorul — Ștefan STIERÖCHSEL (Taurinus) canonic de Alba-Iulia — descrie în versuri istoria răscoalei țărănilor dela 1514 cu toate grozăviile săvârșite de ei, cunoscute ori auzite de dânsul, pomenind chiar și de ostașii români în rândurile 80—82 ale cărții V cu următoarele cuvinte:

Iam pugnae sua canunt, pugnatur utrimque
Fortiter, et primae robusti Saxones Alae
Permixti Vlaccis, fato cessere cœnto.

În indicele anexat poemei, autorul explicând apoi în proză unele expresiuni ale ei, aflăm următoarele însemnări despre Români:

Moesia duplex Inferior Pannoniae iungitur ad Pontum usque cum Danubio decurrens, hanc moderni Valachiam appellant. Superior modo *Moldavia* appellatur. *Valachia* vulgo Latinis Vlaccia dicitur, provincia Pannoniae Cisdanubinae contermina in pontum usque descendens cum Danubio, veteres inferiorem Moesiam dixere, vide superius loco suo. Inde Vlacci Vlacciae populi, quos vulgus Valachos appellat, Vlacci autem (ut in literas retulit Aeneas Sylvius) ab Vlacco eorum duce, qui eos primus ex Italicis montibus in Moesiam deduxit, cognominari ceperunt; hii sunt Scismatici utpote (velut ipsi dicunt) Beati Pauli Apostolici fidem consecrantes.

Mus. Nat. Budapest și alte 5 exemplare.

Wallas:ky p. 168.—*Apponyi* No. 137.—*Ballagi* vol. I No. 169.

¹ Supt titlu un desen (în xilografie) reprezentând pe George Dósa numit și subscris „Georgius Zekel” șezând pe tron și încoronat cu coroana de fier înroșit, cu care a fost ars.

Libellus de ritu et moribus Turcorum ante LXX. Annos editus. Cum praefatione Martini Lutheri. Anno. M.D.XXX.

Excusum Norinbergae sub Praelo Friderici Peypus... Anno restitutae salutis M.D.XXX. (Colophon) In 8° mic foi 84 nepaginate.

Retipărirea ediției din 1509 și 1511 de sub No. 7 și 8.

Kemény: Uj Magyar Muzeum 1857 vol. I p. 45. — *Trausch* vol. III p. 431. — *Szabó* vol. III No. 284.

1530

N ü r n b e r g

11

Chronica unnd beschreibung der Türckey mit hñrem begriff / ynnhalt / prouincien / völcern / ankunfft / kriegem / reyßen / glauben / religionen / gesaßen / fitten / geperden / weiß / regimenten / frümteyt / unnd boßheiten / von eim SIBENBÜRGER xxiij jar darinn gefangen gelegen yn Latein beschriben / verteütscht. Mit eyner vorrheb D. Martini Lutheri. Zehen ober aylff Nationen und Secten der Christenheyt.

Anno M.D.XXX. Gedruckt zu Nürnberg durch Fridericum Peyerus. (Colophon) In 4° foi 53 nepaginate.

Este prima ediție germană a cărții din 1509 de sub No. 7 având 23 capitole, întregită cu mai multe capitole, dintre cari capitoul XXXI cuprinzând părți din cartea lui Petrus A p i a n u s despre imperiul otoman. Aflăm în el că Bessarabia a fost ocupată de către Turci în 1484, din Transalpina fu gonit voevodul ei în 1521 și apoi restituit în 1522, iar provincia Molda se întinde între Valachia Mare și Podolia.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Archiv (Sibiu) vol. III 1848 p. 63—70 cu prefața cărții.—*Trausch* vol. III p. 431—439. — *Kertbeny* No. 398. — *Szabó* vol. III No. 283.

1530

W i t t e n b e r g

12

Libellus de ritu et moribus Turcorum ante LXX Annos aeditus etc.

Wittembergae, apud Iohannem Lufft. Anno M.D.XXX. In 16° foi 80 nepaginate.

Mus. Nat. Budapest și 1 alt exemplar.

Trausch vol. III p. 438. — *Szabó* vol. III No. 287.

1531

A u s b u r g

13

Cronica, Abconterfeyung und entwerfung der Türken, . . . Von einem Sibenbürger der 22 Jahr darinnen gefangen gelegen, in Latein beschriben, durch Sebastian Franck verteütscht.

Mugßburg, 1531. In 4-to.

Trausch vol. III p. 438. — *Kertbeny* No. 403. — *Szabó* vol. III No. 15.

14 **Basel** 1532

Chorographia Transylvaniae / Sybembürgen. Ornatiss : Senatui Cibiniensi Dicatum.

Basileae, Anno MDXXXII. In 2° (Hartă sculptată în lemn, cu inițialele I. H. C. însemnând numele autorului : Iohannes HONTERUS Coronensis.)

Cea mai veche hartă a Ardealului cu multe numiri românești. Exemplarul unic în Bibl. Mus. Nat. Budapest. Harta reprodusă în facsimile, în anul 1878 de *Fabritius Károly*. (Vezi acolo.) Szabó vol. III No. 296.

15 **(Wien)** 1534

Der Hungern Chronica inhaltend wie sie anfenglich ins land kommen sind / mit anzeygung aller ihrer Rönig / und was sie namhaftigß gethon haben. Angefangen von irem ersten Rönig Athila / und volfüret biß auff Rönig Ludnig / so im 1526. jar bey Moħaħ vom Türken umbkomen ist.

Im druck heħ new außgangen. Anno 1534. / Difeħ Buch der Ungerischen Chronicken, ist newlich verteutschet, und also zusamen gebracht worden durch herr Hansen H a u g e n zum Freystein, deħ aller Durchleuchtigsten Rönig, Fürsten und Herrn, herrn Ferdinanden, Römischer auch zu Ungern, Behem, Dalmacien, Croacien u. Rönig, Erbherzog zu Osterreich, Herzog zu Steir, Kernten u. Rath und Diener. Und heħund in druck verordnet auff kosten und darlegen Hansen Meħfers Bürger in Wien. Anno Domini 1534. (Colophon) In 2° foi 165. (Cu ilustraționi.)

Din cuprins : Cap. 81. Wie der Kuenig wider Bazarad Weyuode ein schedlichen krieg fuername. (f. 36—37) Cap. 94. Wie koenig Ludwig zu koenig in Poln erwelt ward, und von dem zug den er in die Walachey fuername. (f. 40) Cap. 108. Wie koenig Sigmond den Weyda in der Moldaw uber zoch, und jn zum gehorsam pracht. (f. 46) Cap. 125. Johan Hunyad Weyuoda aus Sybenburgen, schlug sich sechs mal mit dem Tuercken, und uberwandt alweg. (f. 52—53)

In părțile ei până la 1488 este o compilație făcută din cronica lui Ioan T h u r ó c z i, cu unele locuri traduse din ea aproape verbal. Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare. *Kertbeny* No. 485.

16 **Augsburg** 1536

Der Hungern Chronica etc.

Im truch heħ new außgangen. Anno M.D.XXXVI. / Getruet in der Kaiserlicher statt Augsbürg, durch Philipp Wihart. Anno 1536. (Colophon) In 4° foi 83 nepaginate. (Cu o ilustrație.)

Retipărirea ediției din 1534 de sub No. 15.
Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.
Kertbeny No. 486.

1536

Wittenberg

17

Libellus de ritu et moribus Turcarum etc. Cum praefatione
M. Lutheri etc.

Wittembergae, 1536. In 8-vo.

Trausch vol. III p. 438.

(1538)

(Kraków)

18

Cronica de introductione Scytтарum in Ungariam et Iu-
deorum de Aegypto.

S. l. et a. In 8° foi 8.

Cântecul scris ungurește de preotul reformat Farkas András
cuprinde cea mai veche mențiune a numelui Ioan Huniade în forma
sa originală de *Iancula Vodă*, auzit de poet fără îndoială dela vreun
ardelean. Totodată e cel mai vechiu cântec unguresc, apărut cu note
muzicale.

Există numai într'o retipărire din 1582.

Szabó vol. I No. 11. — *Veress*: Căntece istorice vechi p. 3—4.

1541

Wien

19

- Moldaviae - quae olim Daciae pars, Chorographia,
Georgio a REICHERSTORF, Transsylvano etc. Autore.

Excusum Viennae Pannoniae per Ioannem Singrenium.
M.D.XLI. In 4° foi 9 nepaginate.

Dedicația întâia (fără dată) către împăratul Ferdinand I. și a
doua „Nicolao de Gerend, Transilvanensi Episcopo” cu data: Po-
sonii, Calendas Februarii 1541, semnat ca „secretarius et consiliarius”
al împăratului.

Autorul, sas din Mediaș, descriind „Moldavia” și „Valachia” are
și un capitol special: De ritibus et moribus Moldaviae gentis.

Retipărit în *Tesauru de Monumente istorice* tom III (1864)
p. 125—143.

Cuprinsul amănunțit vezi la descrierea ediției mai complete
din 1550 de sub No. 30.

Mus. Nat. Budapest și alte 4 exemplare.

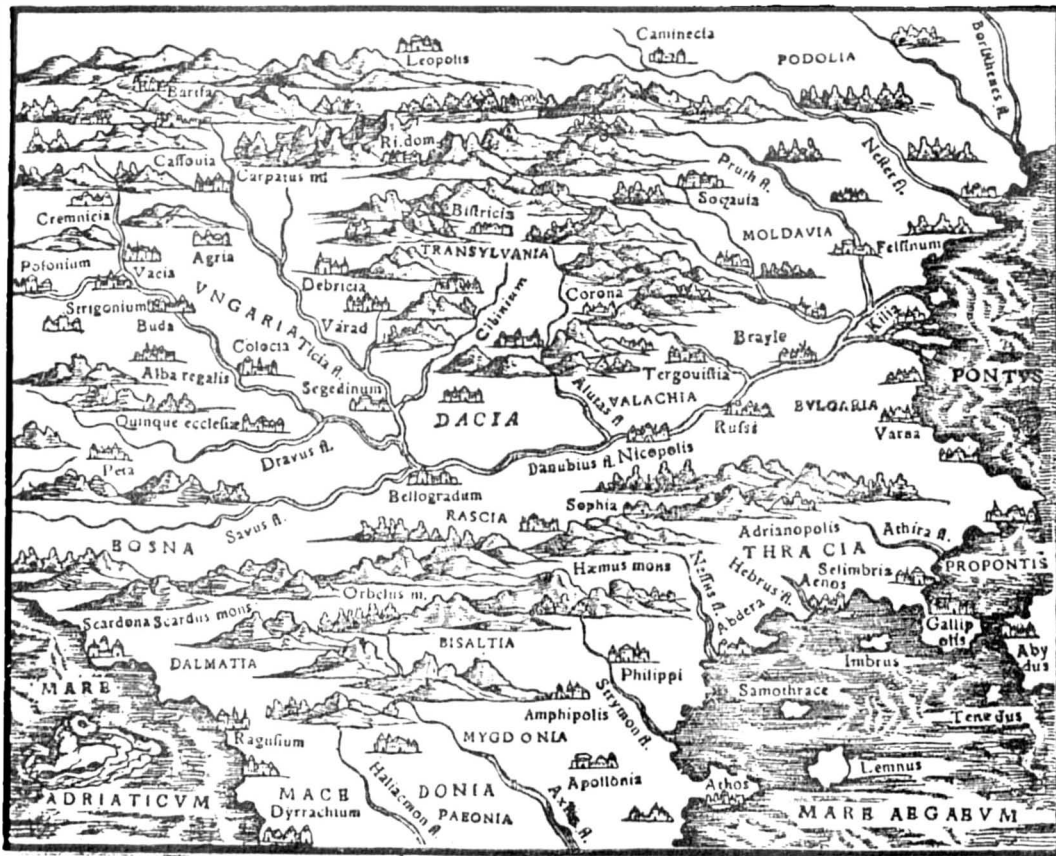
Seivert p. 347. — *Szabó* vol. III No. 332.

1541

Brașov

20

Iohannes HONTERUS: Rudimenta Cosmographica. Cum
vocalibus rerum.

Hontcrus: Ungaria, Dacia, Transylvania, Valachia et Moldavia. (1541)

Impressum In Incluta Transylvaniae Corona. (Colophon) M.D.XLI. In 8° foi 28 nepaginate. Cu 10 hărți, sculptate în lemn. (Formatul 12.5 × 15 cm.) Pe dosul unei foi stema orașului Brașov.

Această poemă a învățatului preot evanghelic din Brașov descriind toate țările și orașele lumii, pomeneste (în Liber II) astfel de țările române: Sed iam tempus erit propiores viscere partes, Pannoniam ... Mysorum inde solum, Dacorumque oppida: quae nunc Moldavique tenent, transalpinique Valaci.

Importanța cărții stă însă în hărțile alăturate, dintre cari una reprezintă țările române: Dacia (până la Olt) Valachia (până la Siret) cu Tergouistia și Brayle precum și Moldova (până la Prut) cu Kilia și Soczauia. Harta reprodușă în facsimile în *Fontes Rerum Transylvanicarum* vol. III (Budapest, 1913) p. 47, de unde o retipărim și aici.

Acest mic compendiu cu hărți — sculptate de însuș autorul — a făcut o mare impresie în veacul apariției sale, lipsit de hărți. Lucrul fiind observat de contele Iosif Kemény, citează pe Gilbertus Cognatus, care zice: „Honterus, Cosmographicorum Rudimentorum auctor dignus, quem dies atque noctes studiosorum manus atterat” pe când David Chytraeus scrie: „Itaque nullus sit studiosus, qui .... Honteri Tabellas non habeat et quotidie inspiciat.” Așa se explică marele număr al retipăririlor ei, pe cari le cităm la apariția lor.

[Liceul Honterus, Brașov. In 2 exemplare.

Trausch vol. I. p. 204. — *Szabó* vol. II No. 27.

1542

(Brașov)

21

Iohannes HONTERUS: Rudimenta Cosmographica.

S. 1. M.D.XLII. In 8° foi 28. Cu 10 hărți.

Cuprinsul descris la prima ediție din 1541 sub No. 20.

[Liceul Honterus, Brașov și alte 4 exemplare.

Seivert p. 176. — *Szabó* vol. II No. 28.

1543

Basel

22

Antonii BONFINII Rerum Ungaricarum Decades tres, nunc demum industria Martini Brenneri Bistriciensis Transsylvani in lucem aeditae, antehac nunquam excusae. Quibus accesserunt *Chronologia* Pannonum à Noah usque haec tempora, et *coronis* Historiae Ungaricae diversorum Auctorum.

Basileae, M.D.XLIII. Ex Roberti Winter officina. Cum Caesareae Maiestatis gratia et privilegia, ad annos sex. In 2° foi 6 și pag. 536 + Anexe.

M. Brenneri nuncupatoria: Viennae, Calendis Septembribus, 1543.

Cuprinsul acestei cărți importante a autorului italian din Curtea regelui Matia Corvinul, îl dăm la descrierea ediției mai complete, din 1568 sub No. 76.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 35 exemplare.

Seivert p. 45. — *Szabó* vol. III No. 344. — *Ballagi* vol. I No. 529.

23

Sibiu

1544

[Catechism rumânesc.]

Sibiu, 1544. In 12.º

Tradus de M. Philippus Pictor și poate și tipărit tot de dânsul, din ordinul senatului Sibiului.

Retipărirea acestui catechism reeditată facsimilat de I. Bianu : *Intrebare creștinească*, București, 1925.

Bibl. Rom. Veche No. 5.—*Szabó* vol. II No. 35.—*Veress* p. 9.—*Ad. Schullerus* : *Korrespondenzblatt* 1921 p. 57—61.—*N. Drăgan* : *Dacoromânia* 1922 p. 582—592.

24

Basel

1545

Des Aller Mächtighsten Rünigreichs inn Ungern / warhafftige Chronick unnd anzeigung / wie das anfang / auff und abgang genummen / wie auch das vilfaltig anfechtung und uberfall gelitten / und andern Nationen schwerlich zugefügt / und sich der Türckischen angriff so lang biß zu unsern zeytten so ritterlich erwert hatt / inn dreyßig Buechern beschryben mitt ihren Figuren lautter anzeygt und erklärt wirt.

Zu Basel by Rüprecht Winther / im Jar M.D.XLV. Mit R. M. Freyhent inn sechs jaren nit nachzütrucken.

Gedruckt inn der loblichen Stat Bernn inn Bachtlandt. Bey Mathia Apiario, inn kosten und verlegung des Ersammen unnd wolgeachten Rüprechtten Winther Burger unnd Truckerherren zu Basel, imm jar M.D.XLV. und vollendet auff den fünfften tag Martii. (Colophon) In 2° foi 5 și coalele A—T₅ de câte 6 foi.

Dedicația : Datum Colmar den 3. Martii im 1545. jar. Hieronymus B o n e r Schultheis zu Colmar.

Este traducerea Cronicei lui Anton Bonfinio din 1543 (de sub No. 22) fără indice și cu marginale puține.

Cuprinsul vezi-l la descrierea ediției din 1581 sub No. 106.

Mus. Nat. Budapest și alte 25 exemplare.

Apponyi No. 1734.—*Ballagi* vol. I No. 549.

25

Zürich

1546

Iohannes HONTER : Rudimenta Cosmographica.

Tiguri, M.D.XLVI. Apud Froschouerum. In 8° foi 30. Cu hărți.

Dintre hărți aceea care reprezintă Ungaria, Moldavia și Wallachia e de obiceiul a șasea în edițiile cărții din Zürich și aiurea.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 369.

1548

Zürich

26

Rudimentorum Cosmographicorum *Ioanni HONTERI Coronensis libri III. cum tabellis Geographicis elegantissimis* etc.

Tiguri, Anno M.D.XLVIII. Apud Froschouerum. In 8° mic foi 30 nepag. Cu 13 hărți.

Cuprinsul descris la ediția din 1541 sub No. 20.

Acad. Hung. Budapest și 1 alt exemplar.

Szabó vol. III No. 380.

1548

Zürich

27

Iohannes HONTER: Rudimenta Cosmographica.

Tiguri, M.D.XLVIII. Apud Froschouerum. In 8° foi 30. Cu hărți. Mus. Nat. Budapest.

Szabó vol. III No. 379.

1549

Zürich

28

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.XLIX. Apud Froschouerum. In 8° foi 30. Cu hărți.

Liceul Honterus, Brașov și alte 4 exemplare.

Szabó vol. III No. 387.

1550

Cluj

29

RITUS explorandae veritatis, quo Hungarica natio in dirimendis controuersijs ante annos trecentos et quadraginta usa est, et eius testimonia plurima, in Sacratio summi templi Varadien[si] reperta.

Colosuarij, 1550. (Impressum Colosuuarini per G. H. Anno salutis humanae 1550.) In 4° foi 76 nepaginate. (Tipărit de Gaspar Heitai preot evanghelic.)

Cuprin'e procesele-verbale ale așa numitelor „probe cu fier roșu” ținute în fața tribunalului Capitolului din Oradea între 1208—1235 cu multe nume românești, ale vinovaților ajunși la judecată.¹ (A se folosi repărirea cărții rare și prețioase din 1903.)

Sieb. Ev. Bibliothek, Sibiu și alte 4 exemplare.

Seivert p. 153. — *Szabó* vol. II No. 47.

¹ Așa de pildă: Albeu, Bogdan, Buhus, Comsa, Crachun, Dan, Drug, Duca, Fata, Fitoc, Ilia, Jancu pristaldus, Leka, Lescu, Luca, Macaveus, Man, Micu pristaldus, Miros, Moc, Mogus, Moys pristaldus, Moxa uxor, Naluc, Neuca vaivo la, Perven pristaldus, Predan, Reche, Sacicu, Scerak pristaldus, Sthanus hospes, Vadu, Voda filius Farkasii; iar *sate* ca Benea villa, Bervei, Kenez, Mortun, Pescera, Roba, Velchea, Vitan și Vulchoi.

Chorographia Transylvaniae, Quae Dacia olim appellata, aliarumque provinciarum et regionum succincta descriptio et explicatio. Georgio à REYCHERSDORFF, Transylvano, autore. Cum gratia et privilegio Rom. Regiae Maiestatis, ad quinquennium.

Viennae Austriae, Anno M.D.L. Excudebat Egidius Aquila in Curia divae Annae. In 4° foi 7 nepaginate și 31 text. ³, —

Dedicația întâia (fără dată) către împăratul Ferdinand I. și a doua către Niculae *Olah* episcop de Agria și cancelar, cu data: Viennae Pannoniae, die ultima Aprilis, Anno M. D. L.

In dedicația către împăratul Ferdinand autorul zice „quod Transylvanica legatio mea magnis discriminibus et periculis exhausta eadem protectione cum Moldaviensi fuerat coniuncta, cuius quidem terrae descriptionem Maiestati tuae iam pridem nuncupavi” făcând aluziune la misiunea sa din 1535 și cartea sa întâia din 1541.

Cuprinsul: Chorographia Transylvaniae, aliarumque provinciarum et regionum succincta descriptio. (fol. 1—20) Este întâia descriere sistematică a Ardealului și a țărilor române, vorbind despre „Valachi” pe trei pagini (f. 4^b-6) și descriind fiecare oraș precum și râurile principale.

Partea a doua cu următorul titlu: Moldaviae, Quae Olim Daciae Pars, Chorographia, Georgio à Reychersdorff, Transylvano, autore, nunc denuo renovata, ac nonnullis necessariis annotationibus, in priori descriptione omissis, foeliciter adaucta. Anno M. D. L. (f. 21—31)

Din dedicația ei separată aflăm că această descriere autorul o publică din ordinul primit dela rege, pe baza celor văzute de el în soliile sale din Moldova, despre care țară — zice — nu există cărți și descrieri, cu toate că formează „Regni Hungariae quasi ramum non infimum” cracă ruptă depe ea acum de tiranul păgân. Urmează o altă dedicație către cititor și o poezie, după care vine: Moldaviae descriptio. (f. 24) Moldaviae chorographia. (f. 25—26) De ritibus et moribus Moldaviae gentis. (f. 26—29) De severitate Moldaviensium Waywodarum. (f. 29—31) La sfârșit o altă poezie: Ad lectorem.

Ilustrațiuni: Un disc rotund (de 12 cm. în diametru) reprezentând stemele celor șapte cetăți întărite ale Ardealului: Cibinium, Coronae, Coloswar, Sabesus, Megies, Segeswar, Bistricia și la mijloc: Insignia Transylvaniae provinciae. (Foaia ultimă.) Stema autorului. (Foaia de după foaia 31.)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 4 exemplare.

Seivert p. 47, neexact. — *Szabó* vol. III No. 389.

Machumetis Saracenorum Principis, eiusque successorum vitae ... opera et studio Theodori Bibliandri.

Basileae, ad Oporinum. Anno Salutis humanae MDL. Mense Martio.

Din cuprins: De moribus, religione, conditionibus et nequitia Turcorum, SEPTEMCASTRENSI quodam autore incerto. (Vol. III p. 7—59)

Nationalbibliothek, Wien și alte exemplare.

Trausch vol. III p. 438—439.

1551 **Wien** **32**

Epigrammata. Ex Thesauris Graecorum deprompta, et iam recens latina facta. Joanne RAMO Goessano autore.

Viennae Austriae. Anno M.D.LI. Ex officina Typographica Ioannis Syngrenii. In 4° foi 16 nepaginate.

Dedicația: Illustriss. Principi D. Nicolao Olaho Episcopo Agriensi, et Regiae Maiestatis per Hungariam Cancellario.

Autorul, vechiu discipul al lui Olah, care avea mare plăcere în citirea epigramelor, de cari făcea și el multe în tinerețe, dedică pe ale sale mecenatului său.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Denis p. 466. — *Apfonyi* No. 318.

1552 **Zürich** **33**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.LII. Apud Froschouerum. In 8° foi 30. Cu hărți.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 5 exemplare.

Szabó vol. III No. 409.

1552 **Anvers** **34**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri III etc.

Antverpiae, An. 1552. (Colophon) Apud Ioannem Richardum. In 12° foi 31. Cu hărți.

Bibl. Univ. Strasbourg.

Szabó vol. III No. 401.

1554 **Cluj** **35**

Chronica TYNODI Sebestien szörzese: Első részebe Ianos Kiral halalatul fogua ez esztendeig Dunan innet Erdel orszaggal lőt minden hadac vesződelmec, reuitedõn szép notakual

enőkbe vadnac. Mas reszébe külömb külömb időkbe es orszagokba lőt dolgoc Istoriac vannac.

Colosvarba. 1554. esztendőbe. Colosvarba nyomtatot György Hoffgreff Műhelyébe 1554. esztendőben. (Colophon) In 4° foi 156 nepaginate. Cu notele cântecelor publicate.

Prefaşa și dedicația, către regele Ferdinand I: Erdelben Kolosuarbol, Boeyt mas honac xiiij. napián. Christus szueletese utan 1554. esztendoeben.

Din cuprins: Budai Ali basa historiája. Poetul descriind năvălirea pașei în Ungaria povestește în câteva versuri (p. 96) și intrarea în toamna anului 1550 a lui Iliăș-Vodă din Moldova în Ardeal, care începe cu această strofă :

Lőn ez idő közbe benn Moldua földében
Ilyés Vaida készüle ötven ezörön,
Terekkal, Oláhhal Erdélnék földében
Rablást, és égetést tegyen királ földébe.

Intreaga poemă se cânta după notele următoare :

Urmează „Enyingi Terek János vitézsége” care fiind comitele comitatului Unedoarei, în 1553, a bătut la Hațeg oastea lui Feru aga, compusă de Turci și Români, respingând-o în Muntenia. (p. 181)

Din cântecul „Prini Péternek, Mailat Istvánnak és Terek Bálintnak fogságokról” aflăm că cu oastea begului Kucig Bali venind și Petru, Domnul Moldovei sub cetatea Făgărașului apărată de Ștefan Mailat, comandantul turc a îmbrăcat trei boieri săraci în niște haine bogate (aurite) și trimițându-i în cetate la Mailat, i-a dat de veste că „acești mari voivozi” îi sunt trimiși de către sultan ca chezășie, voind să-l facă rege în Ardeal; dar prin mișelia aceasta Mailat a fost prins și dus la Stambul, pe când cei trei „boieri” fictivi fură lăsați în curtea soției lui Mailat, care n'a mai avut parte să-și vadă soțul. (p. 270—274) Știm că prinderea lui Mailat s'a petrecut la 20 Iulie 1542 și e interesant că evenimentul acesta făcând mare impresie asupra contemporanilor, a fost prelucrat în versuri, cântate în toată țara ca o pildă vie a atrocității Turcilor.

Afară de acestea în cântecul „Varkucs Tamás idejébe lőtt csaták Egörből” se vorbește și de un viteaz *Oláh* Ágoston care în fruntea unei cete de douăzeci călăreți înaintă (în anul 1542) până în fața

porții Vienii din Buda unde s'a și ciocnit cu Turcii, fără să aflăm ce s'a mai făcut cu el.

Volumul retipărit în *Régi Magyar Költők Tára* vol. III; Budapest, 1881.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 7 exemplare.

Szabó vol. I No. 33.—*Veress: Cântece istorice vechi* p. 5—6.

1554

Brașov

36

Praecepta vitae Christianae, Valent. WAGNERI, Coron. Coronae, MDLIII. In 8° pag. 39.

Pe ultima pagină: *Impressum in Inclyta Transylvaniae Corona. Anno MDXLIIII*, așa că nu se știe, dacă acest an nu este o greșeală de tipar ori că anul de pe foaia de titlu s'a pus din nou în anul 1554 cu prilejul unei ediții noi de titlu.

Cuprinde 16 poezii elegiace, cu câteva epigrame, dintre cari ultima are titlul: *Magnificus D. Stephanus Maylad Comes Transylvaniae, perfide sub induciarum pactionibus captus a duobus Wayvodis, altero Moldaviae, altero Bulgariae, et a Turcis in perpetuam captivitatem abductus. Anno MDXLI.*

Liceul Honterus, Brașov și alte 2 exemplare.

Seivert p. 477.—*Szabó* vol. II No. 54.

1554

Anvers

37

Rudimentorum cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis) Libri III etc.

Antverpiae, apud Ioann(em) Richardum. An. M.D.LIII. (Colophon) In 8° mic foi 48 nepaginate.

Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 1763.

1555

Padova

38

Poemata quaedam Ioannis SAMBUCCI Tirnaviensis, Pannonii, Patavii conscripta.

Patavii, 1555. Gratius Perchacinus excudebat. In 4° foi 34. (Există și exemplare fără an.)

Dedicația, către George Bona. *Patavi Kalend. Februarii. 1555. Hofbibliothek, München și alte 3 exemplare.*

Szabó vol. III No. 430.

1555

Padova

39

Nili Patris Sancti et Archiepiscopi Constantinopolitani illius misericordias, Oratio ad Deum contra Barbarorum incursiones, bella

intestina, pestem, famem, ac mortis vim praesentem. Ioanne SAM-
BUCO Pannonio Tirnaviensi interprete.

Patavii. In 4° foi 5 nepaginate.

Dedicația: Amplissimo Antistiti Domino Nicolao Olaho Archi-
episcopo Strigoniensi etc. Patavio ipsiŝ Calen. Augusti Anno MDLV.

Pe foia ultimă următoare epigramă a lui Bona, nepot al
arhiepiscopului Olah :

Georgius Bona Transylvanus Lectori.

Accipe qua Deus est tibi recta mente precandus

In bello, atque famis tempore, peste mala.

Haec quia Sambucus vertit nunc ecce Latine :

Quaeso, pie capias, Lector amice, Vale.

Acad. Hung. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 429.

40

B r a ș o v

1556

Chronologia Rerum Ungaricarum, A Primo Unnorum in Pan-
noniam adventu, ad millesimum quingentesimum quinquagesi-
mum Sextum à nato Christo annum, Per Thomam BOMELIUM
Coronensem collecta, et Inclito Senatui Coronensi dicata.

Coronae. M.D.LVI. In 4° foi 22.

Din cuprins: 1330.¹ Expediție contra Bazaradum Wayvodam
Valachorum. (p. 13) Vinceslaus Bohemus: Tergouystia ad Hierassum
annem in Valachia erigitur. (p. 14) 1385. Expediție contra Valachos.
(p. 14) 1409. Mahometes 7. Imperator. Hic primus traiecto Danubio
Serviam et Walachiam coepit. (p. 15)

Autorul este primul dintre scriitorii ardeleni care a început să
adaoge date cronologice tipăriturilor lor și la calendare.

Exemplarul unic în Liceul Honterus, Brașov.

Bod p. 49.—*Seivert* p. 42.—*Szabó* vol. II No. 67.

¹ Scris greșit: 1300.

41

B r a ș o v

1558

Arbor Illustrissimae Heraclidarum familiae, quae et Dia-
sorina, Basilica ac Despotica vocatur, iustificata, comprobata,
monumentisque et insignibus adaucta ab Invictissimo Carolo V.
Rom. Imp. et ab Imperiali Consistorio. Anno M.D.LV.

Impressum Coronae, Anno Domini M.D.LVIII. In 2° pag. 2.

Această spiță genealogică a lui Heraclide Despot, viitorul Domn
al Moldovei, e foarte rară și a fost retipărită de Petrus Albinus în
1587 și de Emile *Legrand*, în *Deux vies de Jacques Basilicos* (Paris,
1889) p. 60—61.

Bibl. vol. I

2

După mărturisirea tovarăşului de şcoală al lui Despot—Petru Albinus—exemplum Coronense în charta conglutinata duorum magnorum foliorum, în patenti, ut loquuntur forma, editum esset ... ab ipso Iacobo Despota, eo tempore quo ex Moldavia ob insidias Alexandri, ibidem Reguli, profugis exulavit în Transylvania. ¹

¹ Nota lui Albinus, în «Vita Jacobi Despotae» a lui Iohannes Sommer (Wittebergae, 1587) p. 61.

1558**Wien****42**

Epitome Rerum Ungaricarum velut per Indices Descripta, Autore Petro RANZANO, Apud Mathiam Regem olim triennium Legato. Nunc primùm edita, una cum appendice quadam, opera Ioannis Sambuci, Tirnaviensis, Pan: etc.

Viennae Austriae M.D.LVIII. Excudebat Raphael Hofhalter. În 2° foi LXIX.

Dedicația: Viennae XV. Martii.

Din cuprins: Index II. De Danubii fluminis origine et decursu. Index XXXIII. De expeditione Mathiae Regis în Moldaviam, et contra Hussitas, nec non de electione eiusdem în Regem Bohemiae. Muz. Ardelean, Cluj și alte 19 exemplare.

Szabó vol. III No. 448. — *Ballagi* vol. I No. 624.

1558**Cluj****43**

[Carmina varia.]

Claudiopoli. În Officina Georgij Hoffgreuij. Anno, D. M.D.LVIII. (Colophon) În 4° foi 5. (Foaia de titlu ruptă lipsește.)

Din cuprins: Clarissimo viro Domino Mihaeli Chyakio Reginalis Maiestatis Cancellario. Salutem. O poezie de 26 rânduri în fruntea tipăriturii, după care vine alta mai lungă: Divae Isabellae Reginae et filio eius Se. enissimo, Iohanni Sigismundo Electo Regi Ungariae Dalmatiae Croatiae etc.

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest. RMK II. 78/a.

1558**Wien****44**

Breuiarium Secundum Usam Almae Et Metropolitanae Ecclesiae Strigonien[sis] În promotionem divini cultus et ministerij, denuo impensis Reverendissimi Domini Nicolai OLÁHI, eiusdem Ecclesiae Archiepiscopi impressum Per Raphaelem Hoffhalter.

Viennae Austriae, Anno M.D.LVIII. În 8° foi 815. (Tipărit cu negru și roșu, cu mare îngrijire.)

Batthyaneum, Alba-Iulia și alte 6 exemplare.

Szabó vol. III No. 447.

45

Zürich

1558

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.LVIII. Apud Froschouerum. In 8° foi 30. Cu hărți.

Liceul Honterus, Brașov și alte 8 exemplare.

Szabó vol. III No. 462.

46

Padova

1559

Iani PANNONII deinde Episcopi Quinqueecclesiarum facti, illius cum omni antiquitate vatis comparandi, lusus quidam, et epigrammata, nunc primum inventa, et excusa. Opera Ioannis S a m b u c i, Tirnaviensis Pannonii.

Patavii, 1559. In 8° foi 31 nepaginate.

Dedicația: Patavii, ipsis Kalen. Ianuarii. 1559.

Urmează un „tetrastichon” al lui George Bona.

Mus. Nat. Budapest și alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 468.

47

Kraków

1559

Chronica ez Vilagnac Yeles dolgairol. SZEKEL' Estvan. Craccoba Niomtatot. Striykouiai Lazar Altal, Christvs szwletesenec M.D.LIX. esztendeiebe. / Ezör ött szaz öttuen kilencz esztendöbe niomtatot, szent Görg hauanak tizedik napian. (Colophon) In 4° foi 237 și 4 foi poezii de salutațiuni.

Din cuprins: 1330. Regele Carol bătut de Boszorad Vodă. (p. 188) 1342. Domnul Țării-Românești se supune regelui Ludovic. (p. 190) Războiul al XVIII-lea al regelui Ludovic, împotriva voevodului din Țara-Românească. Descălecarea Moldovei. (p. 192) 1386. Regele Sigismund domnește 51 ani. Războiul său al II-lea, împotriva lui Ștefan Vodă (Estvan Vaida) din Moldova. Războiul al III-lea, împotriva voevodului din Țara-Românească. (p. 196) Războiul al VII-lea împotriva lui Dan Vodă. (p. 197) 1409. Sultanul Machumet ocupă Țara-Românească. (p. 199) După 1414. Husiții pleacă în Moldova fundând orașul Huși. (p. 202) Ioan Huniadi cu obârșia din Țara-Românească. (p. 204) Huniadi prins de Draguly Vodă. (p. 206) Numit gubernator, a mers împotriva lui Draguly în Țara-Românească, decapitându-l împreună cu un fiu al său. (p. 207) 1459. Regele Matiaș. Războiul său al IX-lea, împotriva lui Ștefan Vodă din Moldova. (p. 218) 1520. Sultanul Suliman ocupă Moldova și Țara-Românească. (p. 227) 1556. Voevozii din Țara-Românească și Moldova intră în Ardeal cu 40.000 oameni în ajutorul fiului regelui Ioan. (p. 236).

Cronica existând numai în puține exemplare, se va folosi retipărirea ei din 1854.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 29 exemplare.

Szabó vol. I No. 38.—*Ballagi* vol. I No. 633.

1560

P a d o v a

48

Ioan. SAMBUCI Pan. Oratio, In obitum Generosi ac Magnifici adolescentis Georgii Bona Transylvani, Domini in Landsehr, et Laknpach etc. Qui mortuus est, VI. Septemb. anni 1559. Addita sunt in fine doctissimorum aliquot virorum Epitaphia Graeca, et Latina.

Patavii, 1560. Gratosus Perchacinus excudebat. In 4° foi 16.

Ziua morții lui Bona e greșită în titlu, întrucât el a murit la 3 Septembrie în Lánzsér și a fost îngropat de către unchiul său, arhiepiscopul Olah în Sopron.

Eruditul autor (Zsámboki) fost mentor al decedatului Bona în tot timpul anilor săi de studiu la universitatea din Padova, expunând virtuțile tânărului, observă că mama sa se trăgea „ex vetustissima vaivodarum Moesiae inferioris et pene Flaccidii gentiliū familia, soror amplissimi archiepiscopi Strigoniensis” iar tatăl său, asemenea Georgius principe suae civitatis et nobilitatis, cum Rapoldiorum gente coniunctissima. ¹

Mus. Nat. Budapest și alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 477.

¹ Necrologul lui Sambucus retipărit la *Veress*: *Fontes Rerum Hungaricarum* vol. I p. 173—176.

1560

W i e n

49

Catholicae, ac Christianae religionis praecipua quaedam capita, de Sacramentis, Fide et operibus, de Ecclesia, Iustificatione, ac alijs : à Reuerendissimo D. D. Nicolao OLAHO, Archiepiscopo Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis, Primate Hungariae, et Legato nato, etc. ex purissimis sacrae scripturae, traditionum Apostolicarum, Canonum, ac Sanctorum Patrum fontibus deriuata, et in Synodo sua Dioecesana Timauiae proposita, ac breuiter explicata. Anno M.D.LX.

Viennae Austriae In Aedibus Collegij Caesarei, Societatis IESU. Excudebat Raphael Hoffhalter Anno 1560. In 4° foi CXXXVII și Index + Errata.

La sfârșit: De festis diebus colendis. (Ordin dat clerului în numele arhiepiscopului Olah, care stabilește sărbătorile de ținut.)

Præfatus effigiem quisquis depinxit **OLAH I,**
Vicit Apellæam scdulus arte manu:

Anexat: Effigies R:D Nicolai Olahi ArchiEpi: et Comitis Perpetui Strigonien: Primatis Legati Nati, ac Summi Secretarii, et Cancellarii Regni in Hungaria etc. Anno Aetatis Suae LXVII. (Sculptat în lemn de Donatus Hübschmann.)

Liceul Ref. Cluj și alte 6 exemplare.

Bod p. 202. — *Szabó* vol. III No. 473.

1560

W i e n

50

Ordo et Ritus Sanctae Metropolitanae Ecclesie Strigonien[is] quibus parochi et alij animarum pastores in ecclesijs suis uti debent.

Viennae Austriae. In Aedibus Collegij Caesarei Societatis Iesu. Anno M.D.LX. In 4° foi 12 nepaginate și 76.

Anexat: Effigies R. D. Nicolai Olahi Archiepi. Et Comitis Perpetui Strigonien. Primatis Legati nati, ac Summi Secretarii et Cancellarii Regii in Hungaria etc. Anno Aetatis Suae LXV. Ioan. Sebald. Lautensack sculpsit.

Mus. Nat. Budapest și alte 7 exemplare.

Szabó vol. III No. 474.

1560

V e n e z i a

51

Dionysii HALICARNASSEI De Thucydidis Historia Iudicium, Andrea Duditio Pannonio interprete, Ad Ill.^{Mum} et Rever.^{Mum} Archiepiscopum Strigoniensem.

Venetiis, M.D.LX. In 4° foi 94 nepaginate. (Cu emblema de tipar a lui Aldus Manutius.)

Dedicația, către arhiepiscopul Nicolae Olah. Patavii, III. Non. Mart. M.D.LX.

Bibl. Acad. Hung. Budapest în 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 478.

1560

A n v e r s

52

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronen[is] Libri III etc.

Antverpiae, M.D.LX. (Colophon) In 8° foi 24. Cu hărți.

Mus. Nat. Budapest.

Szabó vol. III No. 472.

1561

B r a ș o v

53

[Evangheliar rumânesc.]

Brașov, 1561. In 2° foi 246. (Fragmentar.)

Scris și tradus „cu zisa jupânului Haneș Bégner” de diaconul Coresi din Târgoviște și Tudor diac.
 Academia Română, București.
Bibl. Rom. Veche No. 10.—*Szabó* vol. II No. 82.—*Veress* p. 9—10.

54

Wien

1561

Catholicae, Ac Christianae Religionis Praecipua Quaedam Capita . . . à Rev-mo Domino D. Nicolao OLAHO, Archiepiscopo . . . proposita, ac breviter explicata.

Viennae Austriae, M.D.LXI. Excudebat Raphael Hofhalter.
 In 4° foi 139.

Retipărirea ediției din 1560 de sub No. 49. Cu portretul lui Olah. Batthyaneum, Alba-Iulia și alte 2 exemplare.
Szabó vol. III No. 484.

55

Basel

1561

Ioannis HONTERI Coronensis De Cosmographiae rudimentis . . . Libri IIII. (Anexat cărții PROCLI De Sphera Liber I. pag. 845 — 940.)

Basileae, M.D.LXI. (Colophon) In 8-vo. Cu hărți.
 Muz. Brukenthal, Sibiu și alte 7 exemplare.
Szabó vol. III No. 482.

56

Paris

1561

Orationes duae funebres Ioan. SAMBUCI Tynnaviensis Pannonii. Cum doctissimorum aetatis nostrae virorum epistolis eiusdem argumenti, atque epigrammatis Graecis et latinis.

Parisiis, 1561. Apud Aegidium Gorbiniu, sub insigne Spei, prope Collegium Cameracense. In 8° pag. foi 17 paginate și 11 nepaginate.¹

Dedicația către arhiep. Niculae Olah. Patavio Calen. Octo. 1559.
 Bibl. Acad. Hung. Budapest și 1 alt exemplar.
Szabó vol. III No. 488.

¹ In titlu două erori de ortografie, aci corectate.

57

Brașov

1562

[Cetveroevangheliar slavonesc.]

Brașov, 1562. In 2° foi 240.

Tipărit din porunca Jupânului Haneș Bégner de diaconul Coresi și Tudor diac.

Academia Română, București și alte 4 exemplare.
Bibl. Rom. Veche No. 11. — *Veress* p. 10.

1562

Basel

58

Ioan. HONTERI Rudimenta Cosmographica Libri IV. distincta cum annotationibus Bernardi Fromeri ac Tabulis geographicis aeri incisus per Michaellem Mercatorem.

Basileae, 1562. In 4-to.

Trausch vol. II p. 205 et IV p. 211.

1562

Venezia

59

Orationes duae In Sacrosancto Oecumenico Concilio Tridentino Habitaе A R. P. Andrea DUDRITIO etc.

Venetis, M.D.LXII. Apud Iordanum Ziletum. In 4° foi 22.

Dedicația lui Petrus Fontidonius, către arhiep. Niculae Olah. Exemplarul unic în Bibl. Acad. Hung. Budapest.

Szabó vol. III No. 500.

1562

Bressanone

60

Orationes duae In Sacrosancto Oecumenico Concilio Tridentino Habitaе A R. P. Andrea DUDRITIO Sbardellato, Episcopo Tininien. ac DD. Praelatorum, Totiusque Hungariae Cleri Oratore, Anno Domini. M D LXII.

Brixiae, apud Damianum Turlinum, M D LXII. In 4° foi 16.

Dedicația editorului Petrus Fontidonius Segobiensis, către arhiepiscopul Nicolaus Olah: Triden[tum] XV. Calend. Sept. MDLXII Mus. Nat. Budapest și alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 493.

1563

Padova

61

R. P. D. Andreae DUDRITII Sbardellati Episcopi Tininiensis, D. Praelatorum totiusque Hungariae Cleri Oratoris, Sententia de Calice Laicis permittendo, in generali congregatione dicta ad Patres Concilii Tridentini V. die Septemb. 1562.

Patavii, apud Gratosum Perchacinum. M.D.LXIII. In 4° foi 16 nepaginate.

Dedicația: Illustissimo Ac Reverendiss. Principi D. Nicolao Olaho, Archiepiscopo ecclesiae Metropolitanae Strigon[iensis] Legato nato, Primate Hungariae summo Cancellario, et Consiliario S. Caesareae, Regiaeque Maiestatis etc. Nicasius Ellebodius Casletanus. S. D. Patavii, Kal. Janua[rii.]

Mus. Nat. Budapest și un alt exemplar.

Szabó vol. III No. 513.

62

Braşov

1564

Tâlcul Evangheliilor și Molitevnic rumânesc.

[Braşov, 1564.] In 2° pag. 248.

Tipărit cu cheltuiala Jupânului *Forró* Miclăuş de diaconul CORESI. Pe baza studiului comparativ asupra Molitevnicului făcut de părintele *Elie Dăianu*¹ am impresia că el a fost nu numai tipărit pe cheltuiala lui *Niculae Forró* de Háperton, dar chiar și tradus de dânsul, deoarece maghiarismele stilului dovedesc că scriitorul cunoștea limba română, însă tezaurul lui de limbă era atât de slab că de multe ori făurește cuvinte românești cu tulpine ungurești, în loc de cuvinte bune existente, și are multe inversiuni ungurești; iar ceeace e unic, chiar cuvinte cu formațiuni latinești. Iată câteva pilde: *okă* în loc de *pricină*, *tăroasă* pentru *terhes*, *otalmazuit* p. *ottalmazott*, *uluim credința* p. *valljuk a hitet*, *strinște rea* p. *rossz szerencse*, *kit* p. *chit*, *balenă*, *îngăditură* p. *engedelmesség*, *cunoscătură* p. *megismerés*, *nebin-tetuít* p. *nepedepsít*, *porânci* în loc de *porunci*, *Dumnezeu așa a fost lăsat*, *în vântu grăiaște*, *că va bate voi Domnul*, *înluminătoriu*, *descumpărat*, *cu ce ne biruim*, *dereptii prunc* în loc de *câtre pruncul* și apoi latinizme ca: *cuntenitură* și *meserere* pentru *milă*, care cuvânt nu-i era cunoscut, neștiind destul de bine românește. Această ipoteză o bazez și pe faptul, că *Forró* se trăgea dintr'o familie de literați, având un unchiu canonic, un văr care a tipărit patru cărți și un altul, Iezuit cu mai multe opere.

Exemplarul unic la Academia Română, București.

Bibl. Rom. Veche No. 13 și vol. I. p. 516—525.—*Veress* p. 10—12.

¹ In revista „Răvaşul” 1908 p. 168—181.

63

Zürich

1564

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.LXIII. Apud Froschouerum Iuniorem. In 8° foi 30. Cu hărți.

Mus. Nat. Budapest și alte 4 exemplare.

Szabó vol. III No. 530.

64

Anvers

1564

Emblemata, cum aliquot nummis antiqui operis, Ioannis SAMBUCI Tirnaviensis Pannonii.

Antverpiae, M.D.LXIV. Ex officina Christophori Plantini. In 8° pag. 240.

Din cuprins: Epitaphium Georgii Bonae Transylvani. (p. 228)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Apponyi No. 380.

S. a.

Anvers

65

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri III etc.

Antverpiae. Apud Ioannem Richardum. In 8° foi 31. Cu hărți.

Retipărirea ediției din 1560 descrisă sub No. 52.

Staatsbibliothek, Berlin și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 960.

1565

Cluj

66

HISTORIA Inlyti Matthiae Hunnyadis, Regis Hungariae augustissimi, Ex Antonii BONFINII, Historici disert, libris, Decadis primum Tertiae, deinde Quartae (quae latuit hactenus, nullibique impressa fuit) in unum congesta ac disposita A Caspare Helto. Claudiopolitanae Ecclesiae Ministro, ac Typographo. Vaticanium. Antonii *Bonfinii*, de perturbatione et concussionem Regni Hungarici. Extat Lib. IIII. Decadis III. Pag. 426 etc.

Claudiopoli in Transyluania, Anno post datum et natum Messiam 1565. In 2° foi 136 nepaginate.

Praefatio Basilii *Fabricii* Szikszoviani: Claudiopoli in Transyluania in Gymnasio nostro, Anno Domini, 1565. Die 1. Decembris.

Din cuprins: Censura Casparis Helti de narrationibus Bonfinianis. Iohanni Hunnyadi Sigismundus Imperator et Hungariae atque Bohemiae Rex pater fuit, mater autem Valacha natus. Thelec pagus (in vicinia castelli Hunnyad) ubi mater Iohannis Hunnyadi sepulta est. Woic Buthi vitricus Matthiae Regis. (f. 13) 1462. Matthias Rex Draculam capit. Dracula quis et qualis fuerit. (f. 39) 1466. Decreta in Transylvanos et Moldavos expeditio. (f. 49') 1467. Bellum Moldavicum. Romanwasar (Romanum forum) Seretus amnis. Pugna Regis Matthiae in Moldavia cum Stephano wayvoda. Siculus captus Regem nuncio suo servat. Dragfi Bertholdus laudatur. Matthiae Regis solertia et vigilantia. Stephani Moldaviae Wayvodae irruptio. Pugna nocturna Stephani wayvodae Moldaviae et Matthiae Regis. Nicolaus Czupor et Iohannes Pancratius wayvodae Transylvaniae. Walachi victi terga dant. Laus Matthiae Regis strenuissimi. Numerus caesorum. Matthias Rex vulneratus. Michaelis Transalpini caedes. Claudiopoli plectuntur seditiosi. Stephanus Moldaviae wayvoda fit Matthiae Regi supplex. Responsum Matthiae Regis. (f. 53—55) Dracula captivus. (f. 60) 1476. Valachia et Transyluania depopulantur. (f. 92)

Liceul Honterus, Braşov și alte 12 exemplare.

Seivert p. 156. — *Szabó* vol. II No. 97. — *Ballagi* vol. I No. 657.

67

Zürich

1565

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri III etc.

Tiguri, M.D.LXV. Apud Froschouerum. In 8° foi 30. Cu hărți.

Liceul Ref. Cluj și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 541.

68

Wien

1566

TRANSILVANIA. Hanc ultra vel Transilvaniam, quae et Panno Dacia, et Dacia Ripensis, vulgo Sibemburgen dicitur, edidit Viennae A^o 1566. Nobiliss. atque Doctiss. Ioannes SAMBUCUS Pannonius.

Hartă în aramă (de format 32.5×45 cm.) colorată, cu o parte a Moldovei și Valachiei.

Academia Română, București. — Muzeul orașului Brașov. — Acad. Hung. Budapest.

69

Anvers

1566

Emblemata et aliquot nummi antiqui operis, Ioan. SAMBUCI Tirnaviensis Pannonii. Altera editio; etc.

Antverpiae, M.D.LXVI. In 16° pag. 272.

Intre embleme una către Georgii Bonae Transylvani, iar alta Ad Reverend[um] Archiepis[copum] Strigoniensem Nicolaum Olahum.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Apponyi No. 397.

70

Kraków

1567

Abrahami BAKSCHAY Shemnicensis, Pannonii, Secretarii Illustrissimi Domini, D: Alberti à Lasco Palatini Syradiensis etc. *Chronologia*, de Regibus Hungaricis, prius nunquam edita.

Cracoviae, M.D.LXVII. In Officina Matthaei Siebenecheri. In 4° foi 6 și 28.

Dedicația: Alberto Łaski, in Ostrog in Volinia, Cal. Aprilis 1567.

Cuține scurte însemnări despre relațiunile războinice ale regilor Ungariei cu voievozii țărilor române, dintre cari înșiră numai următoarele: 1466 bătălia regelui Matia cu Ștefan Vodă la Moldvabánya; bătălia din 18 Noemvrie 1563 dintre Heraclide Basilicum Despota și Alexandru Vodă, cu importanta mențiune: de hac gloriosa

victoria Andreas *Tricesius*, Adamus *Schroterus*, Ioachimus *Tanneberger* et alii copiosius; la 5 Noemvrie 1563 omorîrea lui Despot-Vodă.

La sfârșit: Illustrissimi Domini Alberti a Lasco, palatini Syradiensis etc. Exhortatio ad milites, in expeditione Moldavica, cum Iacobum Basilicum Despotam in regnum introduceret, Anno Domini 1561. (Pe foaia H₈)

Mus. Nat. Budapest și alte 4 exemplare.

Szabó vol. III No. 559. — *Ballagi* vol. I No. 702.

1567

Alba-Iulia

71

Epithalamium In Honorem Nuptialem Magnifici Domini Casparis Bôkes de Korniat, S.R.M. supraemi Cubicularij, eiusque Sponsae Generosissimae, Annae, Egregij Domini Vvolffgangi de Harinna filiae scriptum A *Christiano* SCHESAEO *Mediensi*. Anno Domini M.D.LXVII. pridie Cal: Decembr.

Albae Juliae, ex Regii Typographi officina Typographica Raphaelis Hoffhalter. In 4° foi 12 nepaginate.

Această poemă ocazională s'a scris cu prilejul nunții lui Caspar Bekes, neaș român din Caraș-Severin, ținută în ziua de 30 Noemvrie 1567.

Exemplarul unic în Biblioteca Muzeului Ardelean, Cluj.

Seivert p. 363. — *Szabó* vol. II No. 108.

1567

Anvers

72

Les Emblemes du Signeur Jehan SAMBUCUS. Traduit de Latin en François.

A Anvers M.D.LXVII. De l'imprimerie de Christophle Plantin, avec Privilège. In 16° pag. 237.

Cu emblemele către George Bona și Niculae Olah.

Mus. Nat. Hung. Budapest și alte exemplare.

Apponyi No. 420.

1568

Alba-Iulia

73

Az Apostoli Credonac rôvid magyarazattya. A szent Irasnac folyasa szerent. Iratot a Colosvari Predikatortol BASILIUS Istvantol, etc.

Nyomtatot Erdelybe Feiervarat, ennye esztendöbe 1568. In 4° foi 110 nepaginate.

Dedicația: Bekes Gáspárnak, a királyi Felség főkomornyikjának.

Cartea interesează literatura română, întrucât e dedicată lui Bekes, pe aceste vremuri adept al religiei Unitarilor. Din dedicație aflăm totodată că preotul Basilius îl cunoștea încă din vremea lui Petru Petroity (decedat în 1556) în slujba căruia se afla Bekes, pe când frații săi învățau la Cluj, sub conducerea autorului, pe atunci dascălul școlii de acolo.

Liceul Unitarilor, Cluj și alte 2 exemplare.

Bod p. 28. — *Szabó* vol. I No. 66.

74

Alba-Iulia

1568

De Mediatoris Jesu Christi hominis Divinitate, Aequalitateque libellus. Item de restauratione Ecclesiae CELLARII, cum epistola praeliminari Fabricii Capitonis etc.

Excusum Albae Juliae. Anno Domini M.D.LXVIII. In 4° foi 55 nepaginate.

Prima parte a lucrării (adică 8 foi) e opera lui Franciscus DAVID.

Dedicația: Magnifico Domino Gaspari Bekes Comiti in Fogaras a consiliis Serenissimi Principis etc. et Veritatis Amantissimo. Ministri et seniores Ecclesiarum consentientium in Transylvania.

Liceul Unitarilor, Cluj și alte 3 exemplare.

Szabó vol. II No. 115.

75

Basel

1568

Antonii BONFINII Rerum Ungaricarum Decades quatuor, cum dimidia. Quarum Tres priores, ante annos XX, Martini Brenneri Bistriciensis industria editae, iamque diversorum aliquot codicum manuscriptorum collatione multis in locis emendatiores: Quarta vero Decas, cum Quinta dimidia, nunquam antea excusae, Ioan. Sambuci Tirnaviensis, Caes. Maiest. Historici, etc. opera ac studio nunc demum in lucem proferuntur: Unà cum rerum ad nostra tempora gestarum Appendicibus aliquot, quorum seriem versa Pagina indicabit.

Basileae, 1568. Ex Officina Oporiniana. In 2° foi 12 și pag. 923 + Index.

Prefața: Viennae, in festo Joann. Baptistae, natalis mei: quo XXXVI annum aetatis agebam, εὖμ θεῶν, Amen.

Din cuprins, după Indice: Alexander transalpinus Valachiae dux (p. 354.4) Bogdan Valachorum princeps (377.33) Dracula Transalpinæ Valachiae dux; Turcorum hostis (p. 577.41) Eius perfidia (p. 493.12) Laicus Transalpinarum Vayuodae princeps (p. 376.8) Matthias Corvinus Rex Ungariae; eius origo (p. 538.12) Radul minoris Valachiae praefectus (p. 757.28) Stephanus Vayuoda Moldaviae; ad-

versus eum Matthiae Regis expeditio (p. 570. 42—572.34) Valachi, seu Vlachi populus (p. 304.49) in eosdem Caroli Ungariae regis expeditio (p. 347.16) item Sigismundi Ungariae regis (p. 399.13) item Turcarum (p. 466.7) cum iisdem Ungarorum praelium (p. 424.11) Valachia malis auspiciis a Turcis infestata (p. 604.6) Zeuris Valachiae oppidum a Carolo rege captum (p. 347.28).

Abrahami BAKSCHAY... Chronologia de Regibus Hungaricis (p. 901—920) Domini Alberto a Lasco... exhortatio ad milites, in expeditione Moldavica. (p. 921—922) Vezi la descrierea primei ediții din 1567 sub No. 41)

Despre importanța operei lui Bonfinio din punct de vedere românesc vezi Claudio *Isopecu*: Notizie intorno ai Romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento (Bucarest, 1929) p. 17—19 și N. Iorga: Bonfinio, în *Revista Istorică* 1929 p. 304—310.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 44 exemplare.

Szabó vol. III No. 570. — *Ballagi* vol. I No. 707.

1569

Anvers

76

Emblemata, et aliquot nummi antiqui operis, Ioan. SAMBUCCI Tirnaviensis Pannonii. Tertia editio. Cum emendatione et auctario copioso ipsius auctoris.

Antverpiae, M.D.LXIX. Ex officina Christophori Plantini. In 16° pag. 284.

Prefața: De emblemate. Gandavi Kalen. Ianuariis, anno salutis omnium. M.D.LXIV.

Cu emblemele către Georgie Bona (p. 211) și Niculae Olah. (p. 238) Ilustrația acesteia din urmă arată în prima perspectivă o căruță cu patru roate, pe malul Dunării.

Bibl. Veress, Budapest și alte exemplare.

1569

Wien

77

Iani PANNONII Episcopi Quinque-ecl: Illius antiquis vaticibus comparandi, recentioribus certè anteponendi, quae uspiam reperiri adhuc potuerunt, omnia. Opera Ioannis Sambuci etc.

Viennae Austriae, M.D.LXIX. Ex officina Caspari Stainhoferi. In 4° foi 4 și 132 + XCIII.

Dedicația: Ex Musaeo nostro, Idib: Mart: 1569. Viennae.

Din cuprins: Intre epigramele din partea a doua se află următoarele: De captivitate Dracolae, Vayvodae Transalpinensi. (f. LXVII, de 10 rânduri.) De signo Vitesii Archiepiscopi. (f. LXXV, de 4 rânduri, scrisă după întoarcerea regelui Matia din Moldova, în 1467 din campania sa împotriva lui Ștefan-Vodă.)

De signis Moldavis ereptis, Budae in templo D. Virginis positis.

Rex fert Mathias haec signa, puerpera virgo,
 Moldavis forti nuper adempta manu :
 Quae modò barbaricas duxere in bella catervas,
 Nunc sacro pendent conspicienda tholo.
 Omactum virtute ducem, cui contigit uni,
 In propria duros sternere sede Getas.
 Illius at tu diva iterum sic annue votis :
 Victor ut è Turcis mox tibi plura ferat.¹

Anexat : Epitaphium Mag. Dn. Nicolai Olahczasar, Domini in Landser. Vixit an. 37. Mortuus 1569 Mense Febr. (p. 131—132) Scris de Sambucus.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 11 exemplare.
Szabó vol. III No. 585. — *Ballagi* vol. I No. 1093.

¹ Despre acest lucru citim și în cronică lui Thuróczi următoarele : *Rex triumphum praeclarum atque memorabilem obtinuit. Unde et vexilla plurima in signum inclitae victoriae suae Budam usque adduxit, quae magna cum celebritate in parochiali gloriosissimae Virginis Mariae ecclesiae locata cernuntur etiam hodie.*

78

Zürich

1570

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri III etc.

S. I. M.D.LXX. In 8° foi 30. Cu hărți.

Foaia de titlu nu poartă locul de tipar, nici numele tipografului, însă emblema de tipograf dovedește că e a lui Froschouer din Zürich.

Liceul Evanghelic, Sighișoara și alte 2 exemplare.
Szabó vol. III No. 605.

79

Oradea

1570

[Cântece bisericești.]

[Varadini, 1570—1573. Tipărit de Rudolf Hofhalter.] In 8° pag. 8. (Fragmentar.)

Coala B păstrată (din întregul volum) între scoarțele unei cărți vechi, formând colecțiunea cea mai veche de cântece ale așa numiților reformați calviniști români din Ungaria, din veacul a XVI-lea, traduse și transcrise cu fonetică ungară din cartea de cântece a lui „Szegedi Gergely” din care înainte de 1570 există trei diferite ediții.

Fragmentul cuprinde următoarele zece cântece, din care fiecare poartă titlul original unguresc, traducerea cărora ne-o dă primul rând al cântecelor precum urmează : 1. [De bunătatea domnului.] 2. Om[ul]é pomeneste te deszpre cza morte triszte. 3. Totz kristin aszkultatz si byne enuacetz. 4. Plake tz domnezeu urekile tale. 5. Kuy voya a yszpaszi uiacza sza ze u enbune. 6. Doseneste pre noy

David czel szuentu prorok. 7. Ia depre noy tu domne mania ta. 8. Ny szsze pomenym noy totz krestini. 9. Akmu domnezeu katra tyne sztrigam en amarul nosztru. 10. Ny szsze laudatz pre domnul, tote nemzeturile.

Prețiosul fragment a fost studiat de Hia dor *Sztripszky* și George *Alexics* publicându-l în 1911 facsimilat și în transcriere, cu tot aparatul literar comparativ necesar,¹ fiind de părere că aceste cântece au fost izvodite pe românește de însuș Pavel *Tordași*, episcopul Românilor din Ardeal, care a murit în anul 1577.

De altfel posedăm o copie bună a întregii cărți de cântece, terminată de Gregorius *Sándor* Agyagfalvensis în Hațeg în ziua de 4 Noemvrie 1642, din care se poate constata că cartea noastră cuprindea 6 bucăți în proză și 70 de cântece, și faptul că ea fusese copiată arată că în timp de șaptezeci de ani a devenit rară.²

Ediția fiind cea mai veche tipăritură românească cu litere latine și fonetică ungară, reproducem din ea pagina B₁.

Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku No. 361/e.

Sztripszky-Alexics. — *Ursu*: Analele Acad. Rom. Istorie vol. XXXIV p. 1062.

¹ Szegedi Gergely énekeskönyve XVI. századbeli román fordításban. Protestáns hatások a hazai románságra. Irták Dr. *Sztripszky* Hia dor és Dr. *Alexics* György. Budapest, 1911. In 8° pag. 232. (Hornyánszky Viktor sajtója.) Facsimilul cântecelor pe p. 116-123.

² Vezi studiul comparativ foarte instructiv al lui *Sztripszky* și *Alexics*: *op. citat* p. 168—187.

1571

Cluj

80

Az egy Attya Istennec, es az ő aldot szent fianac, az Iesus Christusnac Istenségekről igaz vallastéttel, a' Prophetác és Apas-toloknac irassinac igaz follyása szerént irattattot. DAVID Ferencz-től, a' meg feszített Christusnac szogaiatol, Caroli Peter nec, és Melius Peter nec ockoskodassinac ellene vetettet, etc.

Colosvarot, M.D.LXXI. esztendőben. In 4° foi 76 nepaginate.

Dedicația: A nagyságos chornyati B e k e s Gasparnak, Az egy nyihai II. János Király Komornyikának, és Tanácsának, Fogaras Tartománnak örökös Urának etc, a dücsőségnék Attyától a Christus által kívánom a bölcseségnék és értelemnek Lelkét, minden javaival egyetembe. Fejérvárott 22. Aprilis 1571. Te Nagyságod Szolgája a' megfeszült Iesus Christusban. David Ferencz.

Liceul Unitarilor, Cluj și alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 86.

1571

Wittenberg

81

Ruinae Pannonicae Libri Quatuor: Continentes Statum Reipub: et Religionis In Ungaria, Transylvania vicinisque regionibus imperante Ioanne Secundo Electo Rege Ungariae etc. *Ad-*

Szkriaſte ſtuent David en karte Solraruluy: Oſute
douoſi ecz ſaſic dekan tecze: Nuy fara domnazeu iſpa-
ua ſi adczutor.

Haycz meg Vrilten &c.

PLaketz domnezeu urekile tale: pre rugaczune creſti-
ndor rey: Iale latine rugaczune loru: ſluczilor tale.

Dennaltul czeruluy kalre pre noy domne kuente-
lor tale dele luminare: Si de partaſe den trinima noſtra:
ratacytura.

Den mezerere ta iarra ne peccatele: deſſlage pre noy
den greſele grele: miluyeſtrene ſi rokmeſte: ſupſi ſer-
tureſk.

Ke ſare tyne pekuraney lokul: Si fara tine enneuom
pagubi: rugē ſi ku noy: kŭ noy ſiene purtē en perezefk.

Tu Ieſus Chriſtus lumina derapte: uiaza noſtra ue
ſelie mare: czine den morte ku ſenczele ſuentu noy
deſſkomparas,

Den trinyma rugem dragoſtira: en trinimile noſ-
tre credintza derapte: en mareſteen noy aſſracylor noſ-
tri: dragoſte ſuente.

A Duhuluy ſuentu denc darurie pre uluita zene
hraboria: pelliceycy noſtre tu ta greſalcic: ku kuente
ſuente.

Drakul hitlanul de partaſel de noy: akuy purere to
ta ay zdrobitu: dennaltul czeruluy ſy: lenge noy: ad-
czurorul tew.

Ferika czune ſie ratcluy de uaku: ferika czuneſye
cye ſiluluy luy: cze ku duhul ſuent ere en perezefk, pa-
naen ueczie.

A ki akar iduözŭlni &c.

KVy voya ayſpaſi uiaza ſa zeu en bune: Credin-
tza ſuenta zeu en ueczie: ſi pomeli ſele arate.

B_a

Par₆

Căntece bisericesti dintre 1570—1573.

dita est historia de bello Pannonico Solymanni Imperatoris Turcorum ultimo, Iulae et Zygethi expugnationem continens. Autore *Christianno* SCHESAEO Mediensis Transsylvano. Ieremiae V. Cap. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo ait Dominus ; etc.

Witebergae, M.D.LXXI. Excudebant Clemens Schleich et Antonius Schöne. In 4° foi 108 nepaginate.

Expunând evenimentele din Ardeal în formă de poezie, descrie și popoarele cari îl locuiesc zicând despre Români astfel :

Sordidus in campis pascit iumenta Valachus,
Barbara progenes, crudelis, et aspera cultu,
Legibus a reliquis, et consuetudine vitae
Dissidet : hirsuti circumdata pellibus hircj,
Non fera flabra Noti timet, hyernasque pruinas,
Lacte et caseolis vivit, cinere inque calentj,
Ex milij coctis nutritur farre placentis,
Et crudo gaudet distendere viscera lardo.

Cuprinsul cărții privitor la Români a se vedea la descrierea retipăririi ei sistematice din 1798.

Liceul Honterus, Brașov și alte 6 exemplare.

Seivert p. 363. — *Szabó* vol. III No. 613.

1571

V e n e z i a

82

Qua Ratione, Via, ac Methodo, Historias cum Latinas, tum praesertim Graecas, intelligenda iudicanda ac legenda sint. Opus Eruditissimum. Ac omnibus historiographis, multo Perneccarium Dionisio LICARNA Authore.

Venetiis. M.D.LXXI. In 4° foi 94.

Dedicația lui Andrei Dudithius, către arhiepiscopul Niculae Olah. Patavii III. Non. Mart. M.D.LX.

Retipărirea cărții lui Dudith din anul 1560 de sub No. 51.

Exemplarul unic în Königl. Bibliothek, Dresden.

Szabó vol. III No. 610.

(1572)

(C l u j)

83

Sigmont kiral cronicáját végezte Sebestuün 1552. (După inițialele strofelor.)

S. I. et a. (Necunoscută.)

Prima redactare a poemei despre craiul Sigmund, cunoscută din ediția din 1574 (sub No. 85) existentă numai într'o copie care poartă la sfârșit însemnarea : A. D. 1572.

Izvorul diacului TINODI este Cronica lui Thuróczi (de sub No. 5) după care trece la povestirea faptelor, așa că părțile aceleia corespund cu expunerea poetului. Așa de pildă : De exercitu (Regis) Sigismundi in Moldaviam. (Începe cu rândul 400) De exercitu Regis Sigismundi

in partes Transalpinas. (r. 428) De bello per Stephanum Banum de Losoncz in partibus transalpinis commisso. (r. 773)

Szilády: Tinódi Sebestyén énekei p. 321—358 și 463—469. —
Veress: Cântece istorice vechi ungurești despre Români p. 5.

84

Cluj

1573

Cronica, avagy Szép historiás Enec etc. VALKAI Andras-tól verszegbe szépen szörzettel.

Colosvarot, I. 5. 73 esztendőbe. In 4° foi 48 nepaginate.

Cuprinde trei cântece istorice. Primul dedicat, prin literele începătoare ale versurilor: Reverendissimo ac Magnifico Domino Michaeli Chaki Supremo Consiliario Cancellario Secretario Regiae Maiestatis; scris în săptămâna întâia a postului din 1571. Al doilea dedicat: Magnifico Domino Caspari Bekes de Korniath Supremo Consiliario Cubiculario ac Secretario Sacrae Maiestatis Regiae et Comiti Perpetuo Terrae Fogaras; scris în mijlocul postului din 1571.

Cartea interesează literatura română numai pentru aceste dedicații către cei doi Români contemporani ai Curții principelui Ioan Sigismund; adică cancelarul Mihai *Chaki* și secretarul Gaspar *Bekes*, deveniți adepți ai religiei unitare din Ardeal.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Szabó vol. I. No. 94.

85

Zürich

1573

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. I. MDLXXXIII. In 8° foi 30 și hărți. Cu emblema de editor a lui Froschouer.

Batthyaneum, Alba-Iulia și alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 633.

86

Debrecen

1574

Historia. Az vitez Huniadi Ianos, Vaydanak Bestercze, Varmegye fő Ispanianak etc. az Mathias kiraly attianak, sok külömb külömb viadallia es io szerenczeie, Nandor februar alat Machumet Czaszarnak tolló meg verettetese, es az Magyaroknak ott nagy giószedelme es io Vitezsege.

Debrecembe, Anno 1574. Nyomtatattot Komlos Andras altal. In 4° foi II nepaginate.

Autorul se numește în ultima strofă a cântecului așa: NAGY-BANKAI Mathias, zicând că și-a scris poema în anul 1560 în Nagy-Szombat, oferind-o oștenilor de prin cetățile dimprejur, spre desfătarea lor.

Cântecul cuprinde expunerea legendei obârșiei lui Iancula-Vodă, care zice că era copilul din flori al regelui Sigismund cu Elisaveta Mor-

sinai, fata lui Butea în Hunedoara, care legendă se vede că trăia încă în Ardeal precum și cunoștința faptelor și a vitejiilor săvârșite de el.

Cuprinsul legendei la *Veress*: Cântece istorice vechi p. 7—14. Textul retipărit în *Régi Magyar Köllök Tára* vol. IV (Budapest, 1883) p. 27—40 cu notele deslușitoare ale editorului *Szilády Áron* p. 273—281.

Mus. Nat. Budapest și 1 alt exemplar.

Szabó vol. I No. 107.

1574

Cluj

87

Chronica, a Bela kiralyrol, kinec Királýsága alatt be ióttencz à Tataroc Magyar országban, és el pusztítottac aszt Soc v̄deig. És Sigmond kiralynac és Csazárnac Chronicája, Szép énekben szerezuéen.

Nyomtatta Colosvarot Heltaj Gáspar, 1574. In 4° foi 35 nepaginate.

Cuprinsul: Primul cântec (scris de diacul TEMESVÁRI János) nu ne privește, însă al doilea este redactarea definitivă a cântecului diacului Sebastian TINODI (de sub No. 83) scris în 1552, cu mai multe locuri privitoare la Români. Așa prima poemă descriind expediția regelui Sigismund în Moldova, are 7 strofe în cari povestind cum a bătut oastea lui Ștefan-Vodă, acesta îi cere iertare în genunchi. (p. 44—45) Iată ultimele două strofe, îndreptând greșelile ortografice, de cari sunt pline toate publicațiunile lui Heltai, care — ca sas — nu prea scria bine ungurește :

A Király előtt ott földre le borulla,
És ő magát olly nagy búnesnek vallá,
Nagy engedelmességet mutat vala,
Könyörgvén ő kegyelmet kért vala.

Tón kegyelmet Király az ő fejének,
Országának benne való népének,
Mert ő hitt vala az Vayda hitinek,
Vayda megköszéné ő Felségének.

Exemplarul unic la Acad. Hung. Budapest.

Szabó vol. I No. 113. — *Veress*: Cântece vechi p. 5.

1574

Cluj

88

Cancionale, Az az, Historias Enekes Könyw: Mellyben külemb külemb fele szép lőt dolgoc vadnac nyomtatua, a' Magyar Királyokról, es egyéb szep lőt dolgokról, Gyönyörűségec oluhasra, és halgatásra. Az Énekeknek Laistromat meg taláod a' köuetkezö leuelen. *Psalm. XLVI.* Iöyetic el, és lássátoc meg az Wrac nagy czeleködetit, Melly igen czodállatosoc embereknek fiai közet.

Colosvarot, 1. 5. 74. Heltai Gáspar. In 4° foi 232 nepaginate.

Cuprinde 20 de cântece istorice, adunate de zelosul și învățatul preot evanghelic din Cluj, Gaspar *Heltai* din tipărituri vechi și chiar manuscrise inedite, dintre cari următoarele au și amănunte românești :

2. Sigmond király és császárnak chronicája TINÓDI Sebestyén által. (Vezi la ediția întâia din 1572 (sub No. 83)

4. Chronica . . . az Hunnyadi Jánosról . . . NAGY-BÁCZAI Mátyás által. (Vezi la ediția întâia din 1574 sub No. 86)

7. Históriás Enec az ieles győzedelemről . . . Erdelbe a Kenyérmezőjén. Mikoron irnának 1479. Szent Kálmán napján TEMESVÁRI István deáktól 1569-ben. (Publicat din manuscris, retipărit de aici în *Régi Magyar Költők Tára* vol. VIII — Budapest, 1930 — p. 120—134.)

8. Históriás Enec TINÓDI Sebestyéntől, cuprinzând și scurtul cântec : Historia az Erdeli nyomoruságáról, despre intrarea lui IliășVodă din Moldova în Ardeal. (Vezi la cartea lui Tinódi din 1554 sub No. 35)

Historiás Enec, az Felseges nagy feiedelemről, Az Mattyas királyról, GÖRCSÖNI Ambrus által. (Prima ediție fragmentară a poemei din 1577 sub No. 92) Povestirea expediției regelui Matia în Moldova împotriva lui Ștefan-Vodă din 1467 începe cu următoare strofă :

Nagy haragja Ión Királynak Molduára,
István Wayda fart vetett a' Királyra,
Sok törököt hozott Wayda Molduára,
Király hamar méne István Waydára.

Deoarece cele mai multe dintre cântecele acestui volum au câte o foaie de titlu separată (fără an) unele exemplare ale cărții cuprind mai puține ori mai multe din ele.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Szabó vol. I No. 112. — *Veress* : Cântece vechi p. 5.

89

Cluj

1575

Chronica az Magyaroknak dolgairól : mint iöttéc ki a nagy Scythiaból Pánnoniában, Es mint foglaltác magoknac az országot : Es mint birtác aszt Hertzegről Hertzegre, Es Királyról Királyra, nagy soc tusakodásockal és szántalan soc viadallyockal, Mellyet *Heltai* Gaspar Megirta Magyar nyeluen, Es ez rendre hoszta, Az BONFINIUS Antalnac nagy könyueből, és egyeb Historias könyvekből, nem kiczin munkáual. *Actor* : 17. Az Isten egy vérből czinálta az minden fele embereket, és el rendelte őket, és határt töt nekic, Hol mindenic lakiéc, údöt is regzet nekic.

Colosvarot Végeze Heltaj Gaspárne. Anno 1. 5. 75. In 2° foi 208 cu Indice și 2 foi nepaginate.

Din cuprins : Partea VI. Urmașii Romanilor în Ardeal sunt „az oláhok” numiți și azi Români. (p.6) 1330. Războiul regelui Carol cu Boszarad Vodă în Hauas eluoe. (p. 64) Regele Ludovic supune Moldova și Țara-Românească. Bogdan Vodă. (p. 65—66) Regele Sigismund merge împotriva lui Ștefan Vodă. Rugămintea acestuia către rege. Românii din Țara-Românească se unesc cu Turcii, dar fug din

bătălia cu regele Sigismund, care apoi ia cetatea Nikápol, depe malul Dunării, apărată de Români și Turci. (p. 72) Originea lui Ioan Huniadi. Dan-Vodă împotriva lui Mircea, care merge la regele Sigismund în Buda. Sigismund în Ardeal. Legătura sa cu fata-neoasă din familia Morzsina, care i-a născut pe Iancula, înfiat de Vojk Buthi, luând-o de nevastă. Iancula dus de mama sa la Buda în fața regelui, care i-a dat moșii mari în Hunedoara. (p.80—83) Solia voevozilor români la Ioan Huniadi. (p. 86) Stricăciunile Turcilor în Țara-Românească. (p. 87) Campania regelui Ladislau împotriva Turcilor. Ajuns la Nicopol, Dracula-Vodă îi dă un sfat bun, ca să nu meargă mai departe cu mica sa oaste, însă n'a fost ascultat și cu toate acestea Dracula i-a dat în ajutor pe fiul său cu 4000 de călări ușori. Bătălia dela Varna. În retragere, Huniadi e prins de Dracula, pe care, ajuns guvernator al Ungariei, îl pedepsește pentru aceasta cu moartea, împreună cu fiul său mai mare, orbind pe cel mai mic. (p. 92—95) Regele Matia intrând în Țara-Românească, prinde pe Dracula-Vodă, și ținându-l zece ani în închisoare la Buda, l-a trimis îndărăt în țară, unde fu omorît de Turci. Tirania acestui Vodă, care însă era blând și drept față de săraci și negustori. (p. 127) Campania regelui Matia împotriva lui Ștefan-Vodă din Moldova. Întâmplarea din Baia (Moldova Bánya) și bătălia victorioasă de acolo, cu toate că regele fu rănit. (p. 134) Soli turci la regele Matia, care înfățișându-le pe Dracula-Vodă (arestat) la dânsul, s'au speriat de el. (p. 136) Turcii trecând Dunărea, au intrat în Țara-Românească, bătuți de Români. Turcii ocupând cetățile Killya și Neszter-Fejérvár, Ștefan-Vodă trimite solie la regele Matia, cerându-i ajutor. 1475. Românii bat pe Turci. (p. 148)

Liceul Ref. Târgu-Murăș și alte 23 exemplare.

Seivert p. 160. — *Szabó* vol. I No. 118. — *Ballagi* vol. I No. 751.

1576

Cluj

90

Genealogia historica. Regum Hungariae ab Adam Proto-plasta ad Serenissimum usque Iohannem Secundum, Regem, etc. Az Az. Az Magyar Királyoknac eredetokról, es nemzetségekról valo szép Historia, Az első Adamtól fogva, az Felséges masodic Ianos Kiralyig: Mellyet az ő hazaiahoz, és Feidelméhez való hiuséggel Magyar versekbe szerzet, WALKAY Andras. Ad notam: Arpad vala fő az Kapitanságba.

Nyomtatot Colosuárat Heltaj Gaspárne Mühellyebe, 1.5.76. Esztendöbe. (Colophon) In 4° foi 66 nepaginate.

Autorul începe istoria Ungurilor cu întâia lor ieșire din Scythia și cu întâiul lor rege Attila, așa că regele Ioan al II-lea (feciorul regelui Ioan Zapolia) căruia îi dedică cartea, devine al 40-lea.

Întâia relație documentată a Ungurilor cu Românii fiind războiul regelui Carol Robert cu Basarab-Vodă, din 1330, începe descrierea ei cu următoarea strofă :

Meg esmétlen ő hadáual indula,
 Hauas el földébe mikor iuta,
 Boszorád az Hauas el földi Vayda
 Egy kóuetet az Királyhoz boczata.

Descriind pe larg campania regelui, în care a fost bătut de Basarab (foaia 34) Walkay trece la povestirea relațiilor cu România, a regelui Ludovic I. cu Alexandru Basarab (f. 35—37) a lui Sigismund cu Dan-Vodă (f. 40 și 42) cum și a pășaniei lui Ioan Huniadi cu Dracul-Vodă, care după bătălia dela Varna 1-a prins (f. 47—48) și a campaniei regelui Matia împotriva lui Ștefan-Vodă din Moldova (f. 55) cu multe amănunte duioase cari se povesteau prin Ardeal și se cântau la mesele nemeșilor, în sunetul cobzei.

Autorul și-a scris poema în iarna anului 1567 în casa sa din Călata; de unde se trăgeă, fiind acolo preot ori poate dascăl de meserie. *Cuprinsul* mai amănunțit în studiul lui Veress, sub tipar. Muz. Ardelean, Cluj și alte 4 exemplare. Szabó vol. I No. 121.

91

Anvers

1576

Emblemata etc. Ioan SAMBUCL. Quarta editio etc.

Antverpiae. Ex officina Christophori Plantini Architypographi Regii. CIO.D.LXXVI. In 16° foi 352.

Cu emblemele către George Bona și Niculae Olah.

Muz. Nat. Budapest și alte exemplare.

Appouyi No. 464.

92

Cluj

1577

Historiás Enek Az Felseges Mattyas Királynac az nagy-ságos Hunyadi Janos fiánac ieles viselt dolgairol, életiről, vitezsegeiről, végre az ő ez Világból volo ki mulasáról.

Colosvarat 1.5.77. Nyomtatot Heltai Gaspárne muhelyében. In 4° foi 52 nepaginate.

Autorul cântecului: Ambrosius Literatus de GÖRCSÖN, un diac sălăjan, povestind și viața lui Iancula-Vodă, spune cum a fost prins (după bătălia dela Varna) de Dracul-Vodă și trecând apoi la viața regelui Matia, descrie campania sa împotriva lui Ștefan-Vodă în Moldova (din toamna anului 1467) în patru strofe. Descrierea mai largă a cântecului la Veress: Cântece istorice vechi p. 14—17.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 132.

93

Cluj

1577

Az őtedic resze Mattyas Kiraly dolgainac mint halaláig. Ad notam: Árpád vala fő az Kapitanságba.

Nyomtatot Colosuárot Heltaj Gaspárne Múhelyébe 1.5.77. Esztendőben. (Colophon) In 4° foi 40 nepaginate.

Numele autorului acestui cântec iese din primele litere ale strofelor : Bogathius Nikoleos adică BOGÁTHI Fazekas Miklós, care și-a scris poema în 1576 în Turda.

Din cuprins : VIII. Rész. Layos, Ianos, Ferdinandus. In această ultimă parte a poemei, autorul enumerând Domnii din țară și din vecinătate, zice că

Moldovában István, Radul Havaselben,
Kik Magyarokhoz hallgattac az üdöben.

Apoi descriind pregătirile Turcilor în 1526 împotriva Ungariei, zice că sosind un spion la regele Ludovic al II-lea, l-a sfătuit să trimeată pe Ioan-Vodă Zapolia din Ardeal cu voevodul Țării-Românești împotriva Turcilor. Însă până să plece Ioan-Vodă, Turcii trecând Sava, s'a zvonit că voevodul Munteniei a trecut de partea Turcilor (Oláh Vayda Czászárhoz pártolt volna) și astfel regele neprimind nici un ajutor din Ardeal, a trebuit să fie înfrânt în bătălia dela Mohács, unde a și pierit.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 129.

1578

Zürich

94

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. 1. M.D.LXXVIII. In 8° foi 30. Cu hărți. (Tipăritura lui Froschouer, din Zürich.)

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 676.

1579

Alba-Iulia

95

[Tetraevanghelie slavonesc.]

In cetatea Bălgradului, 1579. In 2° foi 227. Pe ultima foaie stema familiei Báthory, în xilografie.

Tipărit din „porunca marelui Batăr Criștov” de Lorinț diac, între 25 Februarie și 16 Mai 1579, cu un privilegiu pe 30 de ani. Academia Română, București, și 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 24.— *Szabó* vol. II No. 153.— *Veress* p. 14.

1579

Trnava

96

Épitome Rerum Hungaricarum, Velut per Indices descripta, auctore Petro RANSANO, apud Mathiam Regem, olim Regis Neapolitani, triennium legato.

Impressum Ternaviae : Eliminatione et Relectione, Lucae Peechi Pannonij. M.D.LXXIX. In 8° foi 184 nepaginate.

Cuprinsul privitor la Români a se vedea la descrierea ediției I. din 1558 sub No. 42.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 19 exemplare.

Szabó vol. II No. 152. — *Ballagi* vol I No. 775.

97

W i e n

1579

Ungariae loca praecipua recens emendata atque edita, per Ioannem SAMBUCUM Pannonium, Imp. Ms. Historicum.

Viennae, 1579.

Hartă în aramă (de format 35×50 cm.) cu întreg Ardealul și o parte din Muntenia, având și o ediție cu inscripția franceză. Dedicată arhiducelui Carol și fratelui său Maximilian.

Academia Română, București, și alte exemplare.

98

Ș e b i ș u l s ă s e s c

1580

[Sbornic slavonesc.]

În cetatea Sas Sebeș, 1580. În 2° foi 458 cu 8 ilustrațiuni și pe ultima foaie stema familiei Báthory, în xilografie, încadrată frumos.

Tipărit „în vremea marelui Criștov Batăr” de diaconul Coresi între 20 Mai și 11 Noemvrie 7038.

Biserica Sf. Niculae, Brașov, și 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 28. — *Szabó* vol. II No. 161. — *Veress* p. 15.

99

C l u j

1580

Kęt szép Historia... Az masodic, az ieles vitéz feiedelemről, az Hunyadi Ianosról, Erdéli Vaydáról, és egész Magyar országnac Gubernatorról, Annac eredetiről, nemzetsęgęről, soc ieles hadairól, győzedelmiről, és ieles soc vitéz czelekedetiről. Nem Bonfiniusból czac, Hanem az igaz Historiaból egybe gyűtetted, és egybe szőrzettet.

Colosuárat 1.5.80. Nyomtatot Heltaj Gaspárne Műhelyében. În 4° foi 24 nepaginate.

Retipărirea ediției din 1574 de sub No. 86 textul urmând însă mai mult ediția cealaltă (Cancionale) tot din 1574 de sub No. 88 în care se cuprinde și povestirea obârșiei lui Huniadi, adăogată de HELTAI, care mărturisește pe foaia de titlu a ediției de față că cele povestite nu le-a scos numai din cartea lui Bonfinio, dar și din alte cărți istorice și chiar din povestirile oștenilor bătrâni cari au slujit supt Huniadi.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 174.

1580

Cluj

100

BOGATHI Fazekas Miklós : Az Oetoedic Resze Mattyas Kiraly dolgainac mind halaláig.

Colosuarat, 1580. Heltai Gaspárné Műhelyébe. In 4° foi 40.

Cuprinsul vezi la ediția întâia din 1577 de sub No. 93.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 3 exemplare.

Szabó vol. I No. 166.

1580

Wittenberg

101

Ioannis SOMMERI Pirnensis *Reges Hungarici, et Clades Moldavica* : cuius etiam Hortulus Amoris cum colica, in formam Dramatis scripta, ad finem adiectus est. Omnia studio et opera Stephani *Helneri* Senatoris Bistriciensis, in Transsylvania, collecta et in lucem edita.

De Ioanne Sommero Pirnensi, inter claros Poëtas, in appendice adiecta libello Georgii Fabricii, V. Cl. An. M.D.LXXXIII. Pannoniae facili descripsit carmine reges Sommerus, et caedem Despota clare tuam.

Witebergae, M.D.LXXX. Clemens Schleich excudebat. In 4° foi 68 nepaginate.

Din cuprins : Partea primă (scrisă în 1567) dând istoria Ungariei și a regilor ei în versuri, strofele despre regele Carol Robert încep cu următoarele rânduri :

Intulit immeritis temerarius arma Valachis,
Fraudibus ac horum turpia damna tulit.

Expediția regelui Sigismund în țările române se comemorează cu următoarele rânduri :

Victa pii regis sensit Moldavia vires ;
Annuaque insolito more tributa, dedit.
Edomitis serva frenos cervice recepit,
Qui sua trans alpes rura Valachus arat.

Partea a doua cu titlul „De clade Moldavica” e scrisă în Bistrița (4. Idus Aprilis 1568) în 15 elegii despre expediția și moartea lui Despot-Vodă, dintre cari elegia II. e dedicată „Ad Principem Despotam” și a X. „Ad Principem Despotam. De Bibliotheca et schola instituta” iar ultima vorbește „De coede Principis” (pe coalele dintre H iij — Oij) pe când elegia VII e dedicată secretarului Domnului : Ad Georgium de Reuelles Viennensem.

Autorul acestei cărți, un sas din Germania (von Pirna in Meissen) era un celebru poet al timpului, care trăind ca dascăl în Ardeal, a făcut cunoștință cu Heraclide Despot și mergând cu el în Moldova, după omorîrea lui, abiă putând scăpa în haine țărănești, ajuns la

Braşov, deveni director al gimnaziului de acolo până la 1570, când s'a strămutat la Cluj, unde a murit de ciumă în anul 1574.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Seivert p. 415 — *Apponyi* No. 478.

102

Cluj

1581

Szép ieles historias ének. Az Felseges Mattyas királynac az nagyságos Hunnyadi Janos Fiánac Historiáia, ieles viselt dolgairól, életiről, vitézsegeről, mind Béczi meg vételeiglen. Az minémű igékön és Versökön minden részeknec és pársoknac Versfeiei follyanac és iáryanac, azok szép modon uyonnan rendeltetuén vannac, és hól mi vétkes volt mind Verseckel mind Rithmu-sockal meg épitetőt es meg corrigaltatot.

Colosuárat 1.5.81. Nyomtattot Heltaj Gasparne Műhelyébe.

In 4° foi 53 nepaginate.

Autorul nenumit al poemei despre faptele lui Iancula-Vodă și ale fiului său regele Matia, este diacul Ambrus de GÖRCSÖN, cartea formând ediția a doua adăogită și revăzută a ediției din 1577 de sub No. 92.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 5 exemplare.

Szabó vol. I No. 180.

103

Braşov

1581

Cartea ce se chiamă evanghelie cu învățătură .... tipărită ... în anii și în zilele măriei, lu Batar Kriřtov, cu mila lu dumnezeu Voévodă în toată țara ungurească, și în ardeal și în toți săcuii, etc.

Braşov, 1581. In 2° foi 317, la sfârșit cu stema orașului Braşov. Tipărită de diaconul Coresi între 14 Decemvrie 1580 și 28 Iunie 1581.

Pe foaia din fața primei foi a textului se află stema judeiui orașului Braşov, Luca Hirscher incadrată frumos, în xilografie. De altfel tipografia orașului Braşov era condusă de Ioan (Rasor) Nyirő. Academia Română. București, și 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 29.—*Szabó* vol. II No. 158.—*Veress* p. 15—16.

104

Frankfurt am Main

1581

Antonii BONFINII Rerum Ungaricarum Decades Quatuor cum dimidia. His accessere Ioan. *Sambuci* aliquot Appendices, et alia : unā cum priscorum Regum Ungariae *Decretis*, seu constitutionibus : quarum narrationes Bonfinii obiter meminere : et quae pagina 16 indicat. Omnia nunc denuo recognita, emendata, et aucta, per Ioan. S a m b u c u m , Caes. Maiest. consiliarium et historicum. Cum indice copiosiss[imo.]

Francofurti, M.D.LXXXI. Apud Andream Wechelum. Cum privilegio decem annorum. In 2° pag. 943 + Index și Decreta (cu foaie de titlu nou) pag. 114.

Textul lui Bonfini (p. 1—733) e identic cu acela al ediției din 1568, însă Apendicele conține și alte bucăți cari lipsesc acolo.

Cuprinsul privitor la Români vezi la ediția din 1568 sub No. 75. Batthyaneum, Alba-Iulia, și alte 44 exemplare.

Szabó vol. III No. 706. — *Ballagi* vol. I No. 784.

1581

Zürich

105

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. I. M.D.LXXXI. In 8° foi 30. Cu hărți. (Froschouer.)

Mus. Nat. Budapest.

Szabó vol. III No. 710.

1581

Frankfurt am Main

106

Ungerische Chronica. Das ist Ein gründtliche beschreibung des aller mächtigsten und gewaltigsten Koenigreichs Ungern: ... Erstlich durch den Hochgelehrten Herrn Antonium BONFINIUM in 45. Buechern in Latein beschrieben: Jetzund aber dem gemeinen Vatterland, Teutscher Nation, zum besten, in gut gemein Hochteutsch gebracht... Durch einen der Freyen Kuenste, Historien und aller Geschichten, Liebhabern, P. F. N.

Gedruckt zu Frankfurt am Mayn, M.D.LXXXI. Durch Peter Schmidt. In Verlegung Sigmund Feyerabendts. In 2° foi 6 și 382 + Register. Cu ilustrațiuni în xilografie.

Dedicația: Geben in Franckfurt am Mayn, auff Palmarum. Anno 1581.

Din cuprins: I. *Theil 1. Buch*. Stephanus Bathorius, Hertzog der Walachen oder Sibenbuergen, jetzt auch Koenig in Polen (p. 3') Moldaw. (p. 4) Cesar Augustus wider die Walacher gezogen. (p. 4') Walachen vertilgen die Beyern. (p. 11') II. *Theil 7. Buch*. König Emerich stirbt. Walacher kommen von den Roemern. Woher der Walacher Name. (p. 153) II. *Theil 9. Buch*. Koenig Carles Zug wider die Walacher. Bozaradus erbeuth sich gegen Carl alles guten. Bozaradus warnet Carolum vor schaden. Carl gibt ein unbescheidene Antwort. Danchi raht. Carl wil nit folgen. Carl muss hungers not halben abziehen. Carl leydet grosse noth im Gebirg. Niederlag der Legionen. Carl mit etlichen entrunnen. (p. 174'—175) II. *Theil 10. Buch*. Zug Ludwigs in Sibenbuergen. Alexander Hertzog in Walachey erlangt gnade. (p. 178') III. *Theil 2. Buch*. Koenig Sigmunds Krieg in Walachey. Rede Vaiuode an Koenig Sigmunden. Vayuoda erlangt guad. Walacher fallen wider ab. Koenig Sigmund zeucht wider die Walacher; erobert Nicopel. (p. 201/b—202) III. *Theil 3. Buch*. Wa-

lacher Krieg. (p. 214) *III. Theil 4. Buch.* Herkommen Johannis Corvini. (p. 226) *III. Theil 6. Buch.* Auszug der Ungern wider die Türken. Nicopel bestuermet. Trewhertziger Raht Dracule verachtet. Laegerstatt der Christen bey Varna. Türkensieg. Corvinus fluechtig; von Dracula gefangen und ledig gelassen. (p. 245—8') *III. Theil 7. Buch.* Corvinus zum Statthalter verordnet. Dracula von Corvinus enthaeuptet. (p. 249') *III. Theil 9. Buch.* König Matthias Vater ein Son gewe issent Buthi in der Walachey. Alt geschlecht der Corviner. (p. 272') Fabel zu verkleinerung des Corvinischen Geschlechts von etlichen landherren erdacht. (p. 275) *III. Theil 10. Buch.* Dracula ein grosser Tyrann. Dracula kompt umb. (p. 281') *IV. Theil 1. Buch.* Matthias zeucht in die Moldaw wider Stephanum Vayvodam. Sythous (ein gefangner) warnet König Matthiam fuer kuenfftigem Schaden. Walacher ueberfallen König Matthias bey der nacht und werden geschlagen. Matthias verwundet. (p. 288'—289)

Mus. Nat. Budapest și alte 18 exemplare.

Keribeny No. 923. — *Apponyi* No. 482. — *Ballagi* vol. I No. 785.

107

Orăștie

1582

Paliia.

Tipărită de diaconul Șerban și Marien diacul între 14 Novmrie 1581 și 14 Iunie 1582 „după voia lu Dumnezeu cu știrea Măriei lui Batăr Jigmon Voivodul Ardelului și a țării ungurești, și cu știrea și cu voia a toți domnilor mari și sfeatnici ai Ardealului: peintru întrămătura besearceei sfântă a Românilor” tradusă de Torda și Mihaiu „ales Piscopul Românilor în Ardeal” și Herce Ștefan din Caransebeș.

În cetate în Orăștie, în anii 1582. In 2° foi 6 și 158.

Titlul așezat supt un frontispiciu împodobit cu stema familiei Báthory, în xilografie.

Din ultima față a Prefetei aflăm că s'a scris cartea în zilele lui „Batăr Jigmon voivodă Ardealului” cu cheltuiala multă a celui Domn de steag și vestit viteaz *Gesti Freanți*, ales hotnoghiu Ardealului și Țării ungurești, lăcuitor în Deva „și cu alți oameni buni încă lângă sine” cari au dăruit cărțile „fraților Români ca să le cețiți, că veți afla întru iale mărgăritar scump și vistier nesfârșit.”

Exemplarul Muzeului Național Ungar a fost dăruit bibliotecii ei în 26 Iulie 1814 de către: Ioannes *Molnar* de Müllersheim, Doctor et Professor morborum in lyceo academico Claudiopolitano.¹

Prima foaie a cărții o reproducem depe acest exemplar, observând că, cartea formând întâia biblie românească, e tradusă (după constatările lui Iosif Popovici) din ungurește, după Pentateucul lui Gașpar *Heltai*, preot evanghelic din Cluj.

¹ Notița lui N. *Densusianu* și a lui Iosif *Popovici* în *Magyar Könyvszemle* 1879 p. 157—158 și 1913 p. 109—112.

Cuvintele *de origine ungiurească* din textul Păliei sunt 63 și anume de următoarele trei feluri: 1) Cuvinte generale ca: alean, beteaș, birui, bizui, cheltui, chip, chizeș, făgădui, felui, îngădui, lăcui, sălaș, șireag, tăgădui, uriaș; 2) cuvinte dialectale: beseadă, călăușii, chinui, ciurdă, dejmă, hasnă, hiclenie, iliș, lepiniu, maje, marhă, mântui, pîri, șinor, tabără, talpa, târcat, târoasă, târuat, zalog și 3) cuvinte de origine cultă: aleneș, băsău, bintătu, buduslui, geman (gyémánt), hotnogi, kelciug, oca, plașcă (palást) și urik, din örök, örökség.¹

Academia Română, București și alte 4 exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 30. — *Szabó* vol. II No. 170. — *Veress* p. 16—18. — *Veress* Endre: *Geszthy Ferencz várkapitány* (Déva, 1898) p. 17. — *Lucian Predescu* în *Arhiva* 1931 p. 20—24.

¹ Din memoriul lui Iosif *Popovici*: Palfa dela Orăștie (București, 1911) de 22 pagini, formând un studiu foarte însemnat, dând toate locurile identice cu cele din cartea lui Heltai și lista alfabetică a cuvintelor de origine ungiurească.

1583

Zürich

108

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. l. M.D.LXXXIII. In 8° foi 32. Cu hărți. (Tipăritura lui Froschouer, din Zürich.)

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 723.

1584

Cluj

109

De administratione Transylvaniae Dialogus. Adiecta est ad Maximum et Victorem Poloniae Regem Gratulatio.

Claudiopoli Transilvanorum. Ex officina typographica Gasparis Heltj. M.D.LXXXIV. In 4° foi 34.

Autorul numit este Volfgangus KOWACHOCZY cancelarul Ardealului, care a scris studiul de față istoric-politic pentru a-și da părerea în chestiunea importantă: ce fel de formă guvernamentală să se introducă în Ardeal, unde principele Sigismund Báthory avea numai unsprezece ani.

Lucrarea (de șapte foi) scrisă în formă de dialog discutat între *Philodacus* și *Eubulus*, are și un dialog interesant despre Români. Cfr. articolul lui Andrei *Veress* în „*Revista Istorică*” 1928 p. 33—36. Exemplarul unic *Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș*.

Szabó vol. II No. 179.

1584

Tirnavia

110

Constitutiones et Articuli Regum Inclyti Regni Ungariae, Ab anno Domini, Millesimo Trigesimo quinto, ad annum post Sesquimillesimum Octogesimum tertium, publicis Comitibus edita etc.

Tirnaviae, Anno Domini M.D.LXXXIII. recens impressa. In 2° foi 2 și pag. 752 + Index.

Амниа дѣ дѡнсеѣ жисна сеѣ дѣ Батзрь
Жисна дѡнсеѣ дѣ ардевади: дѣ рѣ
дѣ на бѣте кзрци сирѣ аносѣе тѣте дѣ
дѣ рѣно • Бѣтѣе шн Нохѡъ •
у: дѣ дѡнсеѣ дѣ стѣгъ шн вѣстѣ вѣтѣе рѣ стн.
фрѣнци дѣ сеѣ хѡноцѣ ардевади шн цзрѣн
ѡуногѣ рѣцн • азѣ дѣ торѣо андѣва ѡѡ аѣ стѣ
дѡѡ кзрци сѣ фѣе пзртѣ пѣнд дѡнсеѣ дѣ шн
дѣ алѣте тнпзрн шн сѣ ѡ аѣте шн мзрѣ дѣ стн
фрѣнци фѣ дѣ тѡ аѣ цѣо торѣо шн аѣ дѣ сирѣ ан
дѣ сеѣ алѣ мѡу тѣ • шн ѡѡ аѣ цн ѡ амени бѣ дн
дѣ нѣк аз ангѣ е ннѣ шн аѣ дѣ дѣ рѣ дѣтѣ вѣ ѡ фѣ рѣ цн
рѣ ѡ лѣ ннѣ лорѣ пѣнт рѣ дѣ тѣ аѣ рѣ гѣ цн прѣ дѡнсеѣ
прѣ антрѣ мѣ рѣе адн •
дѣ ан мѣ ладн дѡнсеѣ дѣ шѣ рѣ анѣ дѣ мѣ ѡ мѣ
мѣ шѣ рѣ ѡ мѣ рѣ аѣ рѣ пѣ рѣ лорѣ • шн кѣ мѣ рѣ енѣ ан
мѣ кѣ дѣ мѣ ладн ан мѣ кѣ ннѣ ѡ лѣ стѣ жѣ тѣ стѣ кзрци тѣ
тн нѣ дѣ шн нѣ пѣ лѣ стѣ рѣ жѣ шн аѣ мѣ сѣ рѣ нѣ вѣ ѡ фѣ рѣ
цн аѣ рѣ ѡ мѣ знн ѡ шн дѣ тѣ стн цн кзрѣ цн аѣ фѣ лѣ аѣ
нт рѣ алѣ мѣ зѣ рѣ нѣ тѣ рѣо сѣ ѡ мѣ пд шн вѣ стѣ еѣ рѣо нѣ
сѣ зрѣ шн тѣ • кѣ дѣ нѣ цѣ вѣ е цн фѣ лѣ сѣ ѡ ѡ вѣ
нѣ цн лѣ рѣ : шн пѣ лѣ тѣ пѣ рѣ
тѣ лѣ рѣ дѣ алѣ дѡнсеѣ дѣ ан
трѣ тѣ стѣ кзрци :
Сѣ рѣ нѣ дѣ тѣ стѣ кзрци ѡ фн тѣ : а нн . ѡ . ѡ .
Прѣ рѣ дѣ мѣ тѣ хѣ ѡ : аѣ фѣ нѣ шѣ цѣ лѣ ѡ ѡ ѣ дѣ
мѣ стѣ тѣ дѣ нѣ рѣ шнѣ :

Foia 1. din Pălia dela 1582

Dedicația : Datum Nittriae, in festo S. Stephani Regis, Anno Christi, Millesimo, Quingentesimo, Octogesimo quarto. Zacharias Episcopus Nittriensis.

Din cuprins : Decretum 1557. Posenii editum. Art. 3. Valachi, Rutheni, Rasciani si domos habeant, dicentur. (p. 591) Decretum 1559. Posenii editum. Art. 12. Rutheni, Valachi, Rasciani, qui in medio colonorum domos habeant integram dicam solvunt. (p. 604) Decretum 1563. Posenii editum. Art. 4. Rutheni et Valachi domos non habentes dimidium dicae solvant. (p. 621) Decretum 1566. Posenii editum. Art. 12. Meliores, artifices, Valachi, Rutheni, carbonarii, qui dicentur, et qui eorum exempti esse valeant. (p. 665) Decretum 1574. Posenii editum. Art. 4. Rutheni et Valachi in medio colonorum haereditates habentes, integram; in Alpibus vero extra villas degentes, dimidium dicae ut solvant decretum est. Furtum committentes puniantur. (p. 703)

Este prima ediție frumoasă a Pravilei Ungariei, îngrijită de episcopii Niculae Telegdi și Zaharia Mosóczi.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 16 exemplare.

Szabó vol. II No. 183.

1584

Anvers

111

Emblemata, et aliquot nummi antiqui operis, Ioan. SAMBUCI...
Quarta editio; etc. [Recte quinta.]

Antverpiae, M.D.LXXXIII. Apud Christophorum Plantinum.
In 16° foi 352.

Din cuprins : Epitaphium Georgii Bonae. (p. 211) Epigramma ad Nicolaum Olahum. (p. 238)

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

Apponyi No. 505.

1585

Cluj

112

De Fontium et fluviorum origine ac fluxu, Opinio Marcelli SQUARCIALUPI Plumbinensis. Peripateticorum, Theologorum, et Senecae sententiae ponderantur.

Claudiopoli, Anno Domini M.D.LXXXV. In officina Gasparis Helti. In 4° foi 37 nepaginate.

Dedicația : Illustrissimo, et Excellentissimo Principi Petro, Valachiae Domino. et clementissimo Patrono suo, Marcellus Squarcialupus S[alutem] D[icit].

Iure difficilis arduaque virtutis via semper est habita. Neque enim id solum accidit, quia virtus omnis in mediocritate consistat, sed maxime propter iudiciorum de solida ipsa virtute varietatem. Quot enim, ut in proverbio est, sunt capita, tot sententias videmus esse. Quare si unus aut alter sit aequus rerum alienarum aestimator, pluri sunt absurdi atque iniqui, et vel obtrectatores ac invidi, vel insulsi, ac temerarii iudices. Accedit et illud, non pauca videri nobis minus probanda, quod nec mores teneamus eius de quo iudicium fertur, et paucissimis causae constent, quibus animi nostri ad aliquid aggrediendum adducantur. Iccirco, vel malignitate ac odio, vel praecipiti

curiositate inscitiaeque fit, ut minus rite de rebus, alioquin per se dignissimis, iudicemus.

Vult aliquis innocentiae studere, vitare improborum consuetudinem. Clamant multi, simulatorem hunc esse, non integro animo agere; vel iudicium cum aequitate ac lenitate iunctum vocant socordiam, et animi stuporem. Vult alius bellus homo esse; neminem aversari; sine honesti iactura uti etiam improbis aliquando. Iam istum vocant minime frugi hominem, accusant libertatis licentiaeque damnandae. Sequatur quis verecundiae viam; sit male aptus ad iocationes; itaque taciturnitate delectetur. Aiunt iniusti, hunc rudem esse, atque agresti ingenio, quare rus omnino ablegandum. Contra, si quem videant hilariorum, promptum in colloquiis, et facetum; en, aiunt, hominem dicacem, futilem, et plane scurram.

Atque hae iudiciorum difficultates incidunt saepe in tenuiorum hominum fortunam. Populorum vero Domini gravioribus etiam iniuriis obnoxii sunt. Nam, exempli causa, si Principis animus misericors sit, si facile flectatur ad veniam, habemus, aiunt, Principem minime masculum, dissolutum est animo ac molli; gravitas in eo nulla. Quod si diversam Princeps viam ingrediatur; et improbitate multorum coactus nonnullos puniat, iudicia minime corrumpi sinat: exclamant, severior aequo est, crudelis non iustus; summum ius iniustitiam summam esse passim obiiciunt.

Ita est. Necessario isthaec fiunt, ô Princeps: prohiberi nullo modo potest, quin via honesti sit plena laborum. Vulgus autem semper iniquum: ceu viri iusti omnibus saeculis paucissimi sunt inventi. Conditionem ergo vitae huius communem ferat animus virtutis cupidus necesse est.

Imprudenter ergo sim, ac plane iniustus, si velim ego miser homuncio, inter alios omnes mortales praecipua quadam sorte eximium esse. Erunt nonnulli omnino, qui in me quoque irruant; ac non solum id calumnientur, quod libellum hunc meum externo Principi dedicaverim, sed etiam quae de tuis magnis ornamentis breviter a me dicta sunt, ita interpretentur, quasi eblandiri favorem, non ornare virtutem tuam statuerim. Quibus in praesentia hoc a me sit responsum, non suscepisse me hoc loco laudatoris personam, cum intelligam quantum haec provincia vires meas excedat; adeo ut si laudare te coner, nil aliud agere velle videar, quam ut splendorem maximarum tuarum laudum culpa ingenii mei deteram. Quare id spectasse me dico, ut hoc modo, sicut par erat, summis tuis virtutibus testimonium iudicii mei quaecumque tribuerem. Deinde quo te ad summi illius Dei venerationem excitarem, e cuius manu tot atque tanta bona accepisses. Tum, ut, quantum in me esset, consulerem etiam saluti et felicitati tuorum populorum; quod bonum non aliunde certius quam a Dei timente, hoc est aequissimo, prudentissimo, et clementissimo Principe expectari potest.

Et profecto in officio laudandi homines, duo mihi videntur adversa cavenda vitia. Non enim solum videndum est, ne omnes ansulas arripiamus beatos homines nostra causa laudandi, quod cum levius tum improbi animi est; sed etiam est cavendum, ne, dum volumus esse nimium Stoici, oblatam occasionem homines dignos ornandi negligamus (quod vitium iniqui et malevoli esset) stimulisque honorum dulcissimis ad gloriam inflammandi solidiorem.

Iam cum, ut mihi videtur, scopulos reprehensorum sim praevertectus, accedam Princeps propius ad magnam Dei erga te, atque multiplicem benignitatem. Res est indubitata ex generosis praestantibusque arboribus nobiles et suasissimos fructus provenire. Cum ergo plurimum intersit, parentibus nascamur vilibus, aut egregiis, magnam sane gratiam Deo debes, quod cum ad Principatum amplissimum, antequam esses te ille destinasset, sanguine satum nobilissimo esse te voluit, parentibus nempe Principibus. Quare cum ex uberibus ipsis virtutum semina hauseris; cumque consentiant in te natura et educatio illa puerilis, miramur, si cum aetate ipsa praebueris indies optimae indolis argumenta magis praeclara?

Verumenimvero satis non est, parentes eximios, et excellentem naturam, et primam illam educationem aptam nactum esse. Schola quaedam gravior necessaria est, quae tanquam cultura decens generosum semen excolat, animumque ad virtutem natum alat perpetua disciplina.

Iam nullum est, nullum inquam aptius, certiusque Gymnasium ad mentes hominum virtutibus imbuendas, quam longa peregrinatio. Exilium ergo tuum, dici non potest quantas tibi pepererit opportunitates, ad prudentiam, iudicium, tolerantiam animi tibi comparandam.

Non est satis in Geographicis tabellis regionum picturas contemplari, ad oculos potius quam animum pascendum. Neque sufficit de moribus gentium libellos terere, ad solidam rerum humanarum notitiam. Exeat ex nido suo avicula necesse est, nisi velit foetidam suam sambucum palmis et cupressibus anteferre. Iam vides prudentissime Princeps, quanti animo tuo fuerit emolumenti tuum exilium. Quantos autem, quamve suaves dudum ab exanthlatis tuis laboribus fructus percipias, amplissimi cumprimis honoris, cum ipse Dei clementia sentis, tum nos videmus, ac tibi merito gratulamur.

Vixisti inter Sarmatas, in qua nobilissima gente vigere cognovisti singularem humanitatem, et acumen, splendorem, et magnificentiam, literas item et bellicas virtutes. Versatus es inter Germanos, praepotentem illam et summa gravitate ac iustitia gentem, atque iccirco dignam imperio. Penetrasti in Galliam: de quo regno satius est silere quam inepte loqui. Quanta ibi rerum omnium excellentia, sive soli ubertatem, atque amoenitatem, sive urbium frequentiam et magnitudinem, sive hominum solertiam, sive Doctorum cuiusque generis numerum et praestantiam, sive gentis invictae militarem artem, sive Principum liberalitatem, sive Regum illorum potentiam et maiestatem consideres? In eo felicissimo regno multos annos egisti charus omnibus omnium ordinum. Incredibili enim omnium consensu dignissimus es existimatus maximo Valachiae tuae patriae principatu. Quamobrem pro tua tanta dignitate, tanto studio contendit Christianissimus ille Rex apud potentissimum Turcarum Imperatorem, ut incredibili favore cum summi Senatus Turcici, tum ipsius Monarchae, sis, non in patriam solum tuam, sed in principatum haereditarium restitutus.

Neque praecipua pars tuorum itinerum est omittenda. Peragrasti universam Italiam. Urbis Romae pulchritudinem, et aulae illius maiestatem voluisti cognoscere. Quot ibi purpuratorum Antistitem, et Pontificis maximi Senatorum benevolentiam tibi heroicis tuis moribus conciliasti? Subalpinos cognovisti populos, nobilissimam, et maxime

amabilem nationem, in regione uberrima, amoenissima, et saluber-
 rima. Ibi serenissimum illum Principem, nec tantum sanguine, sed
 imperio quoque regio Principem salutasti. Quot ille te affecit hono-
 ribus? quantis officiis est persecutus? Demum ad Venetorum urbem
 navigasti, unicam sub coelo, atque multis nominibus incomparabilem.
 Exceptus es ab Illustrissimis illis, atque humanissimis Senatoribus,
 virisque plane Principibus pro tua dignitate. Illi enim optime norant,
 fore te propediem ad sublimem potentiae gradum propter tua merita
 evehendum, Regibus magnis ac Caesari Turcarum acceptum.

Minus ergo mirandum est, si virtus tibi nativa materiem nacta
 tot rerum egregiarum, quas vidisti et observasti, adolevit, et est facta
 robustior, ut prudentissimus atque humanissimus, a viris, quod scio
 gravissimis, existimeris.

Etenim quam pauci sunt, ut verum fateamur, in ordine Nobili-
 um, nedum Principum, qui, sicut facile tu potes, disserere queant
 de ingeniis, moribus, ritibus, legibus, arteque militari Polonorum, Ger-
 manorum, Gallorum, Itolorum, Graecorum, Hungarorum, Turcarum,
 Scytharum etiam? Tibi, Dei munere, non solum ista omnia perspecta
 sunt, sed etiam omnium pene harum gentium linguas mira ingenii fe-
 licitate es consecutus.

Scribit sapiens quidam Romanus, linguarum inscitiam tanti damni
 esse, ut homines quamvis eximii, videantur hac de causa muti esse, ipsi
 inquam caudicibus stupidiores. Et profecto experimur quotidie, magnum
 esse animi tormentum, ubi linguae aliorum expertes, neque aliquid
 petere, neque respondere, neque ullum animi sensum proferre possumus.

Quid enim est homo si mentem tollas? Atqui animus nullus est,
 si a suis ferietur actibus intelligendi, ac semet linguae ministerio ape-
 riendi. Quare colligere licet, eum qui sit multarum gnarus linguarum,
 excellentissima quadam mente praeditum esse.

Occurrat Scythia nobis, occurrat Aethiops, vel una oris forma
 et colore horribilis, cum primum hi nos salutant intellectis verbis, mox
 cessat omnis animi aversatio, desiderium oritur cololoquendi; tum amoris
 initia persentimus.

Et hae sunt magnae utilitates, quas ex linguarum peritia homi-
 nes privati percipiunt. Quid vero Principes ipsi? Quid exercituum
 Duces? Accedunt multi advenae ad procerum aulas; mittuntur saepe
 legati; sunt aliquando Principum de maximis rebus colloquia. Quanta
 iucunditas est; quanta in aliis admiratio, si pro compellantium va-
 rietate, vario Princeps utatur sermone, cum Gallis Gallico, cum La-
 tinis Latino, cum Italis Italico? Quanta disserendi facilitas, conso-
 landi, convicendi, si non per interpretem saepe ineptum, non raro
 etiam perfidum, sed sua sponte Princeps loquatur?

Quid bellum? Quantae hic incidunt ex improviso turbae? Exo-
 riat seditio: si dux accurrat, et varias nationes ipse alloquatur,
 urgeat, obiuret cognitis verbis, dicto citius coercet petulantiam mi-
 litum. Vere igitur et eleganter Poëta noster:

*Tum pietate gravem ac meritis si forte virum quem
 Conspexere, silent, arrectisque auribus astant.
 Ille regit distis animos, et pectora mulcet.*

Quoties in ipso conflictu, acie iam inclinata fuit salutaris et victoriae causa vox una intellecta Imperatoris? Magna est igitur erga te Dei benignitas, prudentissime Princeps, quod linguarum sex vel septem notitia tuum animum locupletarit. Magnum sane instrumentum ad prudentiae robur, ad amplitudinis splendorem, et sapientiae maiestatem tibi quaerendam. In primis autem ad amoris et charitatis praesidium (quo uno diuturni, et beati sunt Principes) stabilendum.

Caeterum non pauci sunt, Illustrissime Princeps, qui sive astu, seu vi, sive nimia fortunae indulgentia, summos honores et potentiam consecuti, de gradu semetipsi praecipites agunt.

Nempe ii non cognoscunt, quam vere illud dicatur, A magistratu virum ostendi. Neque vident hi miseri, longe maioris esse iudicii, maioris etiam laboris rite sibi servare ac tueri, quam novam acquirere felicitatem.

Hinc est, ut in potestate magna, tanquam in luce fulgenti constituta obtusa ingenia, splendorem non ferant, luxurient secundis rebus, et, quod aspiret ventus ad puppim, nimia securitatis opinione sopiti gubernaculum rationis negligant.

Sunt quoque nonnulli maligno animo et fero, qui nacti potentiam tanquam tyrannidis instrumentum, inolescunt, contemnunt alios, captant armorum causas, impotentes animo saeviunt.

Te magnanime Princeps, qui tuos mores tenent, passim testantur, maiori adhuc esse lenitate, atque affabilitate, in hac amplissima tua fortuna, quam fueris antea. Omnibus ad te patet aditus facilis, responsa das minime superba, miseros haud quaquam negligis, ius dicis clementer. Quare intelligimus omnes, illam te animi moderationem et iustitiam retinere, quam Deus suis praecipuis filiis, populorum nempe pastoribus, quos vocamus Principes, benigne largitur.

Neque solum singularem animi aequitatem, et magnitudinem exerces erga tibi subiectos populos, sed etiam adversus advenas. Hinc aulam tuam exornari audimus egregiis viris alienigenis, Polonis, Hungaris, Germanis, Gallis, nostri-que tibi fidelissimis Italibus. Ita necessario fit, ut aulicorum ista varietate ac dignitate, tuam excellentem virtutem iudicii et liberalitatis collaudent omnes.

Et quia sum ego Italus, nec debeo, nec volo id requirente occasione, meos honestissimos cives non magni facere. Inter alios tuos familiares est Francus Sivorius Genuensis, ea iudicii dexteritate, morumque elegantia, vitae integritate, atque facundia (mitto summam illius in libera et incluta urbe nobilitatem) ut spem praestantis ingenii virtute sua iam vincat, parturiatque probitatis, fidei, prudentiae fructus quotidie nobiliores. Scimus quanta cum dignitate, totiusque huius aulae commendatione legati a te sustinuerit personam, ad nostrum Illustrissimum Principem. Quare, cum Sivorius noster, iuvenis adhuc sit studio et favore omnium dignus, es tu Princeps hoc etiam nomine laudandus, quod illum charum habeas, dignumque merito iudices, cui arcana tua (quod summum est gratiae signum) ut facis impertias.

Iam hic nefas esset omittere, quod maximi momenti caput esse intelligo. Eximium tuarum laudum splendorem sunt qui offusa suspicionis nebula, vel maligni contentur extinguere, vel obscurari putent

plane imprudentes. Aiunt, sumpta esse a te quibusdam gravissima exempla. Quo loco necessarium est id repetere, quod ab initio posui fundamentum; esse nempe arduam virtutis viam, praesertim propter iudiciorum nostrorum varietatem. Quid enim est ita aequum, ita sanctum, quod criminibus invidorum, et insanorum vocibus non sit obiectum? Ultimo supplicio in illos est animadversum; at non indicta causa, cum omnia iure transacta sint. Omnes qui bene valemus, facile increpamus aegros; et qui sedet in sicco incusat acrius nautam a fluctibus iactatum. Minus certe iniqui essemus iudices, si nos quoque sederemus ad clavum saevientibus ventis. Dixit illa Regina:

*Res dura, et regni novitas me talia cogunt
Mcliri, etc.*

Sed esto; nulla sit a novitate imperii causa. Quid agant isti mitissimi, quam statuunt in illos poenam, qui maiestatis convicti siut? Princeps non dolo, non vi in patriam invasit, mitis natura, benevolus in omnes, non cupidus, sed a liberalitate laudatus. Principis caput et iugulum impii petunt. Quid exspectet patriae pater? Ut prius vulleretur ipse, postea de coercendis impiis cogitet? Scelus constat parri-
cidii tentati: leges et instituta maiorum puniunt; exequitur custos legum; quid hic accusant?

At supplicii genus atrocius. Quae tanta est quaeso, cruciatuum et mortis acerbitas, quae non vincatur a nefario scelere hostium patriae suae, hostium aequissimi Principis, quem Deus delegit tanquam vicarium ad Rempublicam gubernandam?

Si viderent isti homines, boni Principis vita contineri salutem populorum, oppressione vero eiusdem omnia everti, securitatem, pacem, leges, vitam civium, et pudicitiam, omnes denique sanctitates perire, cognoscerent sane indulgentiam istam nimiam, quam stulti clementiam vocant, esse veram demeritiam et crudelitatem. Quocirca colligerent, severitatem loco adhibitam esse veram iustitiam, veram aequitatem, divinam et salutarem clementiam.

Hic mitto, habendam esse rationem in cunctis humanis operibus loci ac personarum. Exploratissima sunt ingenia illius gentis: pugnaces, feroces, rerum cupidi novarum, non aequitate ac prudentia principum, sed varietate gaudentes. Quare ad pestiferum hoc morbi genus aciora remedia sunt opportuna; ne, dum pedem carcinomate putrem nec secare, nec urere volumus, totum hominem amittamus.

Neque tamen sine piaculo inexpiabili possumus Dei optimi maximi imperia praeterire. Vult enim et imperat universi rector omnipotens, ut Principibus nostris, etiam non adeo iustis, debitos honores habeamus. Quis ergo in Principem suum impune insurgat? praesertim in eum, qui omnium sit dignus observantia, cultu et praedicatione?

Quod si rationes verae non placent, at saltem placeant heroum exempla. In populo illo gentium omnium Principe Romano fuere fratres, qui reipublicae salutem amoris sanguinis antepontes fratrem interemerunt; fuerunt et patres iustissimi, qui hanc eandem ob causam filiis frangi cervices imperaverunt.

Nullus mortalium lenitate animi atque clementia certat cum Cicerone. Iste tamen vir sanctus, nobilissimos viros et praepotentes

Romanos cives novem coniuratos, una securi et una nocte percuti iussit. Et paulo postea coniuratorum copias, et Romanos in iis quam plurimos, bellatores alioquin invictos, ad quatuordecim millia trucidari una hora ad unum fecit.

Caveant ergo importuni Censores, ne, dum paucissimorum ac perditorum civium vitae consulunt, in hac perniciosa misericordia totius regni salutem amittant. Et aequo animo patiantur, ut quo gladio Deus Principes populorum in improbos armat, eo iidem Principes ad iustorum incolumitatem iure utantur. Ac denique sinant (quod summe necessarium, ac sanctum est) ut, cum remedium aliud sit nullum, nequissimi homines, et suorum Principum hostes poenae atrocitate a maleficiis atrocissimis deterreantur. Perpetuo tamen Principibus ipsis cavendum est (summum enim, ac tremendum iudicem Deum nihil fugit) ne quid per suspicionem, aut iram gravius in aliquem decernant. Quatenus ergo fieri possit, auream semper mediocritatem sectentur; ut neminem nisi iure spolient vita. Hac enim semel si quem orbaris, nullus est unquam, sive iudici, sive interempto locus resipiscentiae.

Verum iam satis de summa erga te Dei maximi munificentia. Cognoscis equidem per te ipse, sed me quoque memorante animadvertis, quantas numini summo gratias debes.

In quo illud unum a me tuo novo, fideli tamen clienti accipias velim, hanc esse viam certam solidae felicitatis, saepissime cogitare, quantopere universitatis moderatori omnes debeamus. Cum ab eius unius benignitate, quemadmodum sumus, alimur, ac movemur, ita cupidi virtutis, honorati, florentesque sumus.

Haec enim qui cum animo suo saepius cogitat, fieri non potest, ut non sit hominibus ac Deo charus, non pergat in via iustitiae, non declinet a maleficio atque iniuria. Quare fit, ut praepotentis Dei praesidio munitus certiori honestiorque vitae ratione semper utatur. Sed iam de praesenti meo libello non nihil.

Placuisset animo tuo longe gravius argumentum, quam sit hoc Physicum, nempe de vitae humanae miseria. Sumus hic omnes admirati, Principem sane magnum, non affecta, sed florenti aetate, ac optatissima valetudine, cogitare illa posse, quae philosophorum gravissimi vix possunt. Ego vero, benignissime Princeps, lubenti animo materiam non alienam a meo genio tractassem. Verum sum impeditus angustia temporis, appropinquante iam die mei discessus.

Quare benignitate tua singulari fretus, Physicum hunc libellum sub Illustrissimo nomine tuo volui divulgare, in quo de fontium primordiis, cursuque fluminum perrenni aliquid ausi sumus. Neque alienum a tua, Princeps, ratione videtur hoc nostrum opus de aquis. Fontibus enim, ut audio, multis irrigatur tuum istud regnum; et fontanas aquas ingenti sumptu ad urbem tuam deduci iubes. Atque Hister, omnium Europae fluminum pater, in tua provincia sex annibus longe maximus, atque pulcherrimus in Pontum influit. Quo fit, ut suis foecundissimis aquis immensos Valachiae campos Euphratis atque Nili aemulus feracissimos reddat.

Non hic dicam, quod multi dicunt, volui nominis tui praesidio me munire contra invidos et obtrectatores. Nonnullam spes ista nimis

vulgaris levitatem habet. Nam homines iniqui, quorum, ut ita dicam, omnia sunt plena, Principibus ipsis non parcent, privato homini parcent? Contumeliis Deum afficiunt, verebuntur Principum nomina? Carpent, lacejabunt scio (dudum experior) hi hostes humanitatis. Ego vero pro virili meos qualescunque foetus, non tamen contra veri vim, tueri studebo.

Tibi ergo Princeps optime, hoc mitto munusculum, eo tantum animo, ut sit pietatis in te meae, non vulgare, atque transitorium apud posteros monumentum. Ubi meum iter, Deo duce, peregero, tum ad opus, quod fore tibi non ingratum scribis, alacriter accedam.

Interea, Princeps magnanime, una cum isto munusculo respice ad animum erga te meum, plenum desiderii tuae felicitatis. Ita nobis Deus concedat, ut inter Alpes illas excelsas iuxta indomiti Rheni, sceptrigerique Danubii fontes, nuncios frequentes habeamus, non solum de secunda valetudine tua, sed etiam de incremento tuarum opum, et gloriae indies maiori, in horas certiori. Vale.

Datum Albae Iuliae Transylvanorum. Idibus Martiis. M.D.LXXXV.

Cartea, cuprinzând această frumoasă dedicație, eruditul medic italian pare a fi prezentat-o personal lui Petru Cercel-Vodă în luna Aprilie, când fugind din Țara-Românească s'a retras în Ardeal, unde fără îndoială a umblat — în taină — și în Curtea dela Alba-Iulia, plină în acea vreme de literați.

Exemplarul unic în Bibl. Univ. Budapest. RMK. II. 18.

Szabó vol. II No. 188.

113

Basel

1585

Ioannes HONTER : De Cosmographiae rudimentis . . . Libri IV etc. (Anexat operei *Procli De Sphaera Liber I.* pag. 597—692.)

Basileae, M.D.LXXXV. (Colophon) In 8-vo.

Mus. Nat. Budapest și alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 739.

114

Wittenberg

1587

Vita *Jacobi Despotae Moldavorum Reguli* descripta à Iohanne SOMMERO, *Pirn. edita sumptibus Illustris et Generosi Domini Emerici Forgach Baronis à Gyemes, Equitis aurati, Comititis in Trinchin etc. Adiectae sunt eiusdem auctoris De Clade Moldavica Elegiae XV. quibus etiam Historia Despotica continetur.* Ună cum explicatione quorundam locorum in hoc Sommeri scripto, et commentatiuncula brevi De Walachia et rebus Walachicis, Petri Albini Nivemontii *Historiog. Saxo. et Profess. in Acad. Witeb.*

Witebergae, 87. Per Haeredes Iohannis Cratonis. In 4° foi 11 nenumerate și pag. 166.

Autorul a scris cartea sa — precum se știe — încă pe când era profesor de limba elenă la gimnasiul sășesc din Brașov.

Anexa1: Spița genealogică a lui Despot-Vodă, (p. 62—65) reprodusă după ediția ei anterioară din anul 1558. (Sub No. 41.) Urmează: „De Clade Moldavica Iohannis Sommeri Pirnensis Elegiae XV” la sfârșit cu o poemă a sa, către: Stephano Helnero senatori Bistriciensi (p. 69—132) cu dedicația: Petri *Albini* ad Illustrem ae Magnificum Dn. Emericum Forgacz, Baronum a Gyemes etc. Datae Witebergae Anno M.D.LXXXVI. prid. Id. Martii. (p. 66—68)

O deosebită însemnătate merită notele deslușitoare ale editorului: Explicatio locorum quorundam in Despotae vita a Sommero descripta, in gratiam lectoris addita ab eodem Petro Albino (p. 133—153) printre cari aflăm amănunte interesante, nu numai despre neamul lui Heraclide Despot, dar și despre Alexandru-Vodă și orașele Suceava, Galați și Trotuș, precum și o notă „De caede Despotae” scoasă din analele Academiei din Wittenberg, unde el studiasse pe vremuri (p. 145—146) și date biografice despre celebrul Iacobus Palaeologus dintre anii 1563—64, care șezuse câtva timp și la Cluj, împreună cu spița sa genealogică. Și mai prețioasă e însă: *Commentiuncula brevis De Walachia eiusque partibus, et synopsis rerum Walachicarum*, Auctore Petro ALBINO Nivemontio (p. 154—163) formând întâiul tractat latinesc despre originea Românilor și istoria țărilor române, scris pe baza autorilor disponibili, dela istoria Isaaci Angeli e gente Comnena Imp. Constantinopolitani, până la Bonfinio și alții, studiați de către silitorul Albinus

Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

Seiver! p. 416. — *Apponyi* No. 519.

1587

Wittenberg

115

Hodoeporicon Itineris Transylvanici, Moldavici, Russici, Cassubii, Masovici, Prussici, Borussici, Pomerani, Marchici et Saxonici, exantlati 1587. à Generoso et Magnifico Domino, DN. Francisco Banfi Losonczio Ad Illustrem et Magnificum Dominum, DN. Wolphgangum Banfi Losoncium Parentem, Consiliarium Illustrissimi Principis Transylvaniae Sigismundi Bathori de Somlio, et Comitum comitatus Dobocensis, Dominum in Banfi-Huniad, Nagifalu, Bonczhida, etc. Scriptum per Iohannem Cz. ГЕ-СЗИУМ.

Witebergae, M.D.LXXXVII. Ex typographia Simonis Groenenbergij. In 4° foi 18 nepaginate.

Autorul (Decsi Csimor János) ne dă descrierea soliei de zece persoane alese, trimise de principele Ardealului Sigismund *Báthory* în Polonia, sub conducerea cancelarului *Völffgang Kowachoczy*, care plecând din Brașov în ziua de 21 Mai 1587, a trecut pe la Oituz în Moldova până la Suceava și de acolo mai departe la Varșovia.

Partea privitoare la călătoria soliei prin Moldova se află pe paginile dintre B—C₃ și a fost retipărită (de Victor Motogna) în „Revista Istorică” 1925 p. 19—22 cu o introducere corespunzătoare.

Exemplarul unic la Liceul Ref. Târgul-Murăș.

Szabó vol. III. No. 764.—Descris mai pe larg de *Koncz* József, în „Irodalomtörténeti Közlemények” 1891 p. 253—255.

116

Brașov

1588

Liturgia. (Slavonească.)

ВЪ ДѢВНИЙ ГРАДЪ БРАШОВЪ. ВЛѢТЬ 7096. In 4° foi 105.

Epilogul de pe ultima față zice (slavonește) cum că tipărirea cărții s'a început în zilele bine-credinciosului Domn Io. Mihnea Voevod a toată țara Ugrc-Vlahiei și în zilele prea-marelui și prea-înălțatului „Batăr Jigmon Voevoda Ardealskomu” în minunata cetate a Brașovului, de Șerban, fiul diaconului Coresi, isprăvitoriul Popa Mihai, din aceiaș cetate brașovenească.

Exemplarul unic în Bibl. Arhiecezană, Blaj.

Bibl. Rom. Veche No. 32.

117

Zürich

1590

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. I. M.D.XC. In 8° foi 30. Cu hărți. (Tipăritura lui Froschouer, din Zürich.)

Liceul Evanghelic, Sibiu și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 809.

118

Firenze

1590

Ludovici Cervarii TUBERONIS patricii Rhacusani Abbatis Divi Iacobi *De Turcarum origine, moribus, et rebus gestis commentarius*.

Florentiae apud Antonium Patauinium, 1590. In 4° foi 3 și pag. 129 + Index.

Dedicația: Florentiae, Pridie kalendas Sextilis MDXC. Franciscus Serdonatius.

Din cuprins, după Indice: Albertus Polonorum rex Moldavis bellum infert; Getas quos Moldavios vocant. (p. 13—15) Balys Marconius a Dacis Moldaviis magnam iniuriam accipit. (p. 22) Dacia nunc Moldavia. (p. 12) Moldaviae coelum grave. (p. 15) Poloni a Walachis victi. (p. 15—16) Stephanus Carabogdanes a Turca petit auxilium. (p. 13) Walachi Turcis tributarii (p. 12) a Romana Ecclesia ritu sacrorum differunt. (p. 13)

Autorul operei postume (1459—1527) descrie evenimentele auzite și în parte trăite de dânsul, având însă răul obiceiul că nu dă nici un an și nici o dată cronologică.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1593

P a d o v a

119

Analecta lapidum vetustorum, et nonnullarum in Dacia antiquitatum. Ad Generosum et Illustrem Dominum Volfangum Kouachocium, Regni Transylvaniae Cancell[arium] sum[mum] etc.

Patauij, 1593. Apud Laurentium Pasquatam. Superiorum Permissu. In 8° foi 125 + Index.

Dedicația: Patavii, Anno 1593. XX. Februarii. Stephanus ZAMOSIUS.

Din cuprins: Cap. III. Dacia Romanorum fuit colonia, unde Valachorum reliquiae. Cap. VII. Inscriptio Quirinalis Flamen Albae in suburbio ad fanum Valachorum.

Este faimoasa operă a celebrului istoric ardelean Ștefan SZAMOSKÖZI, în care aflăm textul tuturor pietrelor cu inscripțiuni, cum le-a copiat în curtea princiară din Alba-Iulia și aiurea.

[Liceul Honterus, Brașov și alte 7 exemplare.

Szabó vol. III No. 835.

(1595)

B a r d i j o v

120

Elogium in honorem Serenissimi atque bellicosissimi Herois, D. D. Sigismundi I. Dei gratia Ducis Transylvaniae, Moldaviae, atque Walachiae Transalpinae, nec non Sacri Romani Imperij Principis, Comitum Siculorum, Partiumque Hungariae Domini Optimarum artium liberaliumque studiorum Mecoenatis, Domini sui clementissimi. Adiectae Elegiae De Bello necessario movendo *contra Turcas, et omnino continuando*. Scriptum à Ioanne Aquilio TORQUATO D. post Iaurinum occupatum.¹

Bartphae. In 4° foi 4 nepaginate.

Cuprinde epigrame și poezii în lauda principelui Báthory (scrise în primăvara anului 1595 când el își luase titlul de Principe al Moldovei și Valachiei) între cari una, de zece rânduri, cu titlul: In Hungaros Pannonios, Transylvanos, Syculos, Saxones, Rascios et Walachos. (p. 7)

Exemplarul unic în Bibl. Univ. Budapest.

Szabó vol. II No. 257.

¹ Cetatea Győr a fost luată de Turci la 29 Septembrie 1594.

121

Verona

1595

Oratione del Seren.^{mo} Sigismondo BATTORI Principe di Transilvania, etc. *Fatta il giorno dell'ultima rotta data da Lui à Sinam Bassà* : Alla presenza de' suoi Capitani, et Soldati ; lodandoli delle passate, et inanemandoli a nuove Imprese : *Et la magnificenza sua verso il suo Essercito*. Tradotta fedelmente.

In Verona, 1595. *Per Pietro Diserolo*. Con licenza della S. Inquisitione. In 8° mic foi 4.

Orațiunea pare a fi fost ținută de către principele Sigismund Báthory supț zidurile cetății Giurgiu, fără să facă mențiune în ea de Mihai-Vodă ori de Români ; dar nu e exclus că întreaga „orațiune” e plămuită și scrisă — în numele principelui — de vre-un diac italian, făuritor de „avize” și tipărituri războinice vândute prin târguri.

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 555.

122

P r a h a

1595

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis, libri III etc.

Pragae, M.D.XCV. Typis Schumanianis. In 8° foi 48. Cu hărți.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 861.

123

K ö l n

1595

Martini BRONIOVII de Biezdzfedeá, Bis In Tartariam Nomine Stephani Primi Poloniae Regis Legati, Tartariae Descriptio etc. Item, Transsylvaniae, Ac Moldaviae, Aliarumque vicinarum regionum succincta Descriptio Georgii A REICHERSDORFF, Transylvani, cum tabulis geographicis tam Moldaviae, quam Transsylvaniae. Praeterea Georgii WERNERI De Admirandis Hungariae aquis hypomnemation, addita tabella lacus mirabilis ad Cirknitz.

Coloniae Agrippinae, Anno MD.LXCV. In Officina Birckmanica, sumptibus Arnoldi Mylij. In 2° pag. 73 + Index.

Din cuprins : Chorographia Transylvaniae a lui Georg *Reichersdorffer* (p. 25—45) și Moldaviae Chorographia. (p. 49—54 și 2 hărți.)

Anexat : Moldaviae finitimarumque regionum typus. (Hartă în aramă, p. 49.)

Muz. Ardelean, Cluj, și alte 22 exemplare.

Szabó vol. III No. 855. — *Ballagi* vol. I No. 898.

1595

K ö l n

124

Antonii POSSEVINI Societatis Iesu, Moscovia, et alia opera. Quibus nunc recens, propter materiae similitudinem, et regionum quarum historias explicant, vicinitatem, adiuncta sunt, *Martini Broniovii de Biezdzfedeá, bis in Tartariam nomine Stephani Primi Poloniae Regis Legati, Tartariae Descriptio, antehac nunquam in lucem edita, cum tabula geographica eiusdem Chersonesus Tauricae*: Transsylvaniae, ac Moldaviae, aliarumque vicinarum regionum succincta descriptio Georgii a REICHERSDORFF Transsylviani, cum tabulis geographicis tam Moldaviae, quam Transsylvaniae. *Item, Georgii WERNERI De Admirandis Hungariae Aquis hypomnematium, addita tabella lacus mirabilis ad Cirknitz.* Permissu superiorum.

In Officina Birckmannica, Anno MDLXXXV. Sumptibus Arnoldi Mylij. In 2° foi 4 și pag. 392 + Index.

Prefața: Colon[iae] etc. Calendis Ianuariis MDLXXXVII. Typographus.

Din punct de vedere românesc această carte formează o curiozitate bibliografică, întrucât ea *nu* cuprinde compendiile lui George Reichersdorfer despre Moldova și Ardeal — precum se spune în foaia de titlu — căci tipograful după tipărirea raportului lui Broniowski a suprimat tiparul celorlalte lucruri, dar pentruca să se poată desface cartea i-a adăogat indicele, fără altă observație ori scuză.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1596

Cluj

125

Brevis Enarratio Rerum, a Serenissimo Transylvaniae Principe Sigismundo Anno M.D.XCV. gestarum. Authore Ioanne IACOBINO, Notario urbis Claudiopolitanae.

Claudiopoli. 1596. (Typis Heltanis.) In 8° foi 16 nepag.

Dedicația (către însuș principele Sigismund Báthory) Claudiopoli, octavo Calend. Aprilis. Anno Domini 1596.

Pe dosul dedicației: Tetrastichon ad authorem. Matthaeus Thordai.

Autorul (de abia 22 ani) luând parte ca secretar al principelui Sigismund Báthory în campania creștinilor contra lui Sinan-pașa, a fost martor ocular al tuturor evenimentelor petrecute în Țara-Românească și astfel descrierea sa e foarte prețioasă pentru cunoașterea amănuntelor acelei întreprinderi războinice.

Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

Bod p. 117. — *Seivert* p. 209.

128

Németujvár

1596

Bathori Sigmondnak Erdely orzagh feiedelmének győzhetetlen nyeresegeről, Thergouistia, Bukeres es Girgio alat, s azoknak meg vetereről Jstennek akarattyabul : mikent az Vitezlő PELERDI Peter által meg irattatott az egez Historia egy Magyar orszaghi fő Urhoz Levele által.

Nyomtattot Nimet Vyvarat Manlius Janos által. Anno D. M.D.XCVI. In 4° foi 6 nepaginate.

Dedicatia tipografului: Uivarini 24. Februarij Anno virginei partus, 1596.

Autorul acestei scrisori (datată sub cetatea Giurgiului la 1 Noembrie 1595) fiind subcămărașul principelui Sigismund *Báthory*, ne-a păstrat o sumedenie de date și amănunte privitoare și la acțiunea lui Mihai și Răzvan-Vodă, pe cari le-am folosit în studiul meu cu titlul: *Campania creștinilor în contra lui Sinan pașa* (București, 1925) comparate cu alte informațiuni contimporane.

Retipărit (după manuscrisul scrisorii) în *Dolgozatok a pannonalhalmi Szent Benedek rend főfőatsági főiskolájának 1913—14-iki Évkönyve* (Budapest, 1914) p. 136—156.

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

Magyar Könyvszemle 1882 p. 83.

127

Cluj

1596

Historia Melyben az Felséges Bathori Sigmondnac Erdélyi Feiedelemnec 1595 Esztendőben valo viselt hadai irattatnanac megh. Az Kenyérmezői diadalomról valo Eneknec notayára, Báthori Istuán és Kinisi Pál mikoron Ali-béket 60000 magával meg vertéc. *Ad notam*: Iò Magyar Orszagnac múlt állapattyaról.

Colosuárat, Helthaj Gáspár Műhelyében 1596 Esztendőben. In 4° foi 7 nepaginate. (Incomplect.)

Poema autorului necunoscut, al cărui nume era fără îndoială pomenit în ultima strofă lipsă, începe cu comemorarea serviciilor credincioase aduse patriei sale de principele Sigismund *Báthory*, care a pornit campania din toamna anului 1595 împotriva lui Sinan-pașa, care fiind învins ne dă și o strofă (de opt rânduri) despre felul cum a îmbărbătat Mihai-Vodă pe Ungurii săi.

Cuprinsul poemei la *Veress*: Cântece istorice vechi p. 20—22.

Exemplarul unic în Muz. Ardelean, Cluj.

Szabó vol. I No. 283.

1596

Berlin

128

Maometische Genealogia b. i. Beschreibung vom Herkommen und Absterben Maometes, darinnen der ganzen Türkey . . . Völkern . . . erzelt worden . . . und sonst einem Sibenburgischen Edelmann Johann Laszki genant, welcher 22 Jahr darin gefangen, beschrieben.

Gedruckt erst zu Berlin im Jahr nach Christi Geburt 1596. In 4-to.

Poate ultima ediție a acestui compendiu mult citit în veacul al XVI-lea, dar sub titlu de autor fals, usurpându-se numele unui om bine cunoscut de contemporani.

Transsilvania 1841 No. 18 p. 77—79. — *Tausch* vol. III p. 439.

1596

Roma

129

Transsilvaniae Olim. Daciae. Dictae Descriptio a Io. Petro, et Paulo MANUCIIS, ex uariis ueterum, et recentiorum Scriptorum monumentis, et praecipue ex Georgio a Reychersdorff, accurate in unum congesta.

Romae, CIOXXCVI. (Colophon) Superiorum permissu. Ex Typographia Accoltiana. In 4° foi 4 și pag. 43.

Anexat: Transsilvaniae Descriptio (o poezie) și harta Transilvaniei. (Format 17 × 24 cm. în aramă.)

Cuprinsul recenzat de Claudio *Isopescu*: Notizie intorno ai Romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento (Bucarest, 1929) p. 84—86.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare în Italia.

Apponyi vol. 593. — *Ballagi* vol. I No. 987.

1597

Olomuc

130

Gratulatio. In Laudem Serenissimi Sigismundi Bathory Dei Gratia Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpiniae, Sacri Rom: Imperij Principis, Ungariae Partium Domini, Siculorum Comititis, etc. Cum Aurei Velleris insigni ornaretur. Autore Francisco KATHAY De Lugas, eiusdem Serenissimi Principis cliente, ac Eloquentiae studioso, in Alma Olomucensi Academia Societatis Jesu.

Olomutii, Anno M.D.XCVII. Typis Georgij Handelij. In 4° foi 16.

Pe ultima coală a tipăriturii se află: Syncharma In Aureum Vellus Serenissimi Domini D. Sigismundi Bathorei Dei Gratia Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpiniae . . . Principis etc. Semnat de autor: in Alma Academia Olomucense Rhetorices studioso.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 899.

131

Zürich

1597

Enchiridion Cosmographiae ... Carmine heroico, libris tribus. Auctore Iohanne HONTERO Coronense etc.

Tiguri, Anno CIC. IC. III c. Apud Iohan[nem] Wolphium. In 8° foi 27. Cu 14 hărți.

Trausch vol. IV p. 216.

132

Frankfurt am Main

1598

Analecta, Lapidum vetustorum et nonnullarum in Dacia antiquitatum ... Authore Stephano ZAMOSIO, M.D.XCIII.

Francofurti ad Moenum, M.D.XCVIII. Apud haeredes Andree Wecheli, Claudium Marnium et Joannem Aubrium. In 2° pag. 47 + Index.

Ediție anexată volumului : Reipublicae Romanae in exteris provinciis, bello acquisitis, constitutae, commentariorum Libri duodecim.

Cuprinsul privitor la Români vezi la descrierea ediției prime din 1593 sub No. 119.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 817.

133

Anvers

1599

Emblemata etc. Ioan. SAMBUCCI etc. Quarta editio.

Antverpiae, CIO. IO. IO. Apud Christophorum Plantinum. In 16° pag. 332.

Cuprinsul ca la ediția anterioară din 1584 de sub No. 111.

Retipărirea cărții mult căutate a lui Sambucus, numită în mod stereotipic tot „ediția a patra” — pe semne că aceea era cerută cu precădere de către cetitori.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

Szabó vol. III No. 930.

134

Köln

1600

Rudimentorum Cosmographicorum Ioannis HONTERI Coronensis, Libri IIII etc

Coloniae Agrippinae. Anno M.DC. Sumptibus Wilhelmi Lutzenkirchij. In 8° foi 8 și pag. 220.

Trausch vol. IV p. 215.

1600

Sine loco

135

Franciscus DAROCZIUS Hungarus : Descriptio rerum in Transylvania gestarum post Moldavicam expeditionem.

Anno MDC. In 4° (Necunoscută.)

Autorul fusese vice-cancelar în Ardeal pe timpul generalului George Basta și umblând în solie și prin Moldova, a murit în 1616.

Horányi: Memoria Hungarorum vol. I. p. 468.

1600

Frankfurt am Main

136

Rerum Hungaricarum Scriptores varii, historici, geographici. *Ex veteribus plerique, sed iam fugientibus editionibus revocati*: Quidam nunc primum editi etc.

Francofurti, M.DC. Apud heredes Andreae Wecheli. In 2° foi 8 și pag. 631 + Index.

Ediția învățatului elvețian Iacob BONGARS care călătorește și prin Ardeal, dă multe amănunte despre cele adunate, împreună cu un studiu despre originea numelui de „Walach” pe care îl derivă din numele Welsch, wallis, gall și wallon. Interesant e de altfel că Bongars a călătorit în Ardeal în 1585 „cum fuga Walachiae principis Petri Demetrii turbatis rebus, crudeliter peregrinos omnes inquirerent Turcici chiaussi” așa că el se retrăsese în casa medicului George Blandrata. Aceste lucruri se cuprind în partea volumului cu titlul: Appendix ad Res Hungaricas, in qua Transylvanicae Inscriptiones veteres nonnullae et Annales exscripti de templis Leutschoviensi et Coronensi. Anno 1600.

Din cuprins: Magistri Ioannis de TUROCZ Chronica Hungarorum. (p. 1—92) Magistri Ioannis de KIKULLEW archidiaconi Chronica Ludovici Regis. (p. 92—177) Epitome rerum Hungaricarum auctore Petro RANZANO. (p. 199—268) Philippi CALLMACHI de rebus gestis a Vladislao Polonorum atque Hungarorum Rege libri tres. (p. 284—354) Ioannis IACOBINI Brevis Enarratio Rerum a . . . Principe Sigismundo 1595. gestarum. (p. 536—547) Chorographia Transylvaniae Georgio a REICHERSDORFF (p. 565—581) et Moldaviae Chorographia. (p. 582—589)

După Indice: Bellum Karoli regis cum Bazarad wayvoda infelix. (p. 86) Exercitus regis Sigismundi in Moldaviam. (p. 123) Obedientia Alexandri waivodae. (p. 93) Reichersdorff de severitate Moldaviensium wayvodarum. (p. 585) Talio per Iohannem Huniadi waivodam a Drakul waivoda exacta. (p. 152) Valachi. (p. 346) Valachia. (p. 23, 88, 346, 412, 585)

⌋ Muz. Ardelean, Cluj și alte 39 exemplare.

Apponyi No. 653. — *Ballagi* vol. I No. 1078.

137

Frankfurt am Main

1603

Rerum memorabilium in Pannonia sub Turcarum imperatoribus, a capta Constantinopoli usque ad hanc aetatem nostram, bello, militiaque gestarum. *Exegeses* Sive narrationes illustres variorum et diversarum Auctorum. *Recensente* Nicolao REUSNERO iurisconsulto et Comite Palatino Caesareo, Consil. Sax.

Frankofurti, M.DC.III. Impensis Claudij Marnij, et haeredum Ioannis Aubrij. In 4° foi 7 și pag. 336 + Index.

Prefața : Ienae postridie Cal. Februarii, ipso die natali Salanae, Anno MIsereICorDIAe.

Din cuprins : Rerum in Transylvania a Sigismundo Bathoreo Principe anno M.D.XCV. gestarum. Narratio Auctore Ioanne IACOBINO Claudiopolitano. (p. 221—217) Brevis rerum a Michaele Moldaviae Transalpinae sive Walachiae Palatino Michaele gestarum descriptio. Auctore Baldassare WALTHERO. (p. 227—255)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

138

Frankfurt am Main

1603

Ludovici TUBERONIS Dalmatae Abbatis, etc. Commentariorum de rebus, quae temporibus eius in illa Europae parte, quam Pannonii et Turcae eorumque finitimi incolunt, gestae sunt, *Libri undecim* : summa fidelitate nec non diligentia conscripti.

Frankofurti, M.DC.III. Impensis Claudij Marnij, et haeredum Ioannis Aubrij. In 4° foi 4 pag. 354 + Index.

Dedicația : Calendis Aprilis, Anno Domini ac Salvatoris nostri Iesu Christi, M.DC.III. Frankofurti ad Moenum ex meo Museo. M. Adelarius, Crauelius Leubingensis Thuringus, Scholae Moeno Francofortensis Rector.

Din cuprins : Bartholomaeus quidam Dragphius Stephano Bathori surrogatus p. 98. Bazethes Stephano Carabogdani auxilia contra Albertum Bohemum mittit p. 130. Coelum Moldaviae Polonis adeo grave fuit, ut cum ipsis ducem quoque ipsorum morbis afflictarit p. 130. Getae vel Moldavii, vel Walachi nunc appellantur p. 10 et 127. Moldavia p. 127. Pars Valachiae ad ortum solis aestivum spectans Moldavia nominatur p. 127. Stephanus Carabogdanes Moldavium imperator p. 128—132. Valachi ab Hungaris et lingua, et institutis discrepant p. 127; ab ecclesia Romana ritu tantum differunt p. 128; cum Turcis multis annis fortuna varia bellum gesserunt p. 127; hostem in campis patentibus operiri non solent p. 130; magis in parte quam ditione Hungarorum sunt p. 10 et 127; sibi Turcas adiunctos habentes Polonos clade magna afficiunt p. 130, 131 et 138; Turcae tributarii sunt p. 10. Valachia p. 127.

Prima ediție a operei postume a autorului (decedat în 1527) cu multe amănunte bune despre evenimentele dintre anii 1490—1522, însă fără nici o dată cronologică, evitate din principiu după obiceiul umaniștilor timpului.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1606

H a n a u

139

Antonii BONFINII Rerum Hungaricarum Decades Quatuor cum dimidia. His accessere Joan. Sambuci aliquot Appendices, et alia : una cum priscorum Regum Ungariae *Decretis*, seu constitutionibus : quarum narrationes Bonfinii obiter meminere : et quae pagina 16. indicat. Tertium omnia recognita, emendata, et aucta per Ioann. Sambucum, Caesar. Maiest. consiliarium et historicum. Cum indice copiosiss[imo.]

Hanoviae, M.DC.VI. Typis Wecheliani, apud Claudium Marnium, et haeredes Ioannis Aubrii. Cum gratia et privilegio S. Caes. Maiest. ad decennium. In 2° pag. 16 și 943 + Index și Decreta.

Cuprinsul la descrierea ediției din anul 1568 sub No. 76.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.

Szabó vol. III No. 1027.

1611

D e b r e c e n

140

Index, Seu Enchiridion omnium decretorum et constitutionum Regni Hungariae, ad Annum 1579. usque Per Causarum locos distinctum, memoriae usibusque fori maximè utile.

Debrecini, M.DC.XI. Excudebat Paulus Rheda Lipsensis. In 4° foi 4 și pag. 92.

Prefața : Ad lectorem SAMBUCUS. Calend. Junii 1581. Viennae.

Din cuprins : Decretum Sigismundi Regis 1435. Galicia, id est major Walachia, Comania vero dicitur terra Valachiae, quae inhabitabatur a Comanis nigris, quae est sita a fluvio Olth, inter Alpes et Danubium, jacens versus Tartariam, quae nunc inhabitatur a Valachis, et nuncupatur pars Transalpinae et Moldaviae.

Decimas non solvunt Rasciani, Rutheni, Valachi. Decretum Matthiae min. art. 34. Vladislai ad majorem art. 49. Posoniense 14 art. 4. (p. 26)

Aceste însemnări se repetă la toate edițiile următoare ale *Indicelui* precum le vom înșira la apariția lor.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 10 exemplare.

Szabó vol. I No. 426.

141

H a n a u

1611

Ioh[annis] HONTERI Transylv[ani] Poema de variarum rerum vocabulis etc.

Anexas la Lexicon Latino-graeco-hungaricum, Auctore Alberto Molnar Szenciensi.

Hanoviae, 1611. Typis Thomae Villeriani, p. 313—334.

Retipărirea ediției din Brașov, dela 1542 (de sub No. 21) formând poate cea din urmă ediție a acestei cărți folositoare care a avut o sumedenie de ediții în cursul veacului al XVI-lea.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Trausch vol. IV p. 216. — *Szabó* vol. III No. 427.

142

K o š i c e

1614

Oratio Dominica polyglottos. Vel PATER NOSTER etc. in XXV lingvis Hebraicâ, syriacâ vel Chaldaicâ, Arabicâ, Aethiopicâ, Graeca, Latinâ, et ex hac natis, Italicâ, Rheticâ, Gallicâ, Hispanicâ, sardonica oppid. et communi; Valacchicâ: Germanica cum aliquot dialectis, Belgicâ, Islandica, Anglica, Flandrica, Britanica: Ceculica, vel scythica et Hungarica: Turcica (Arabica, Persica, Tartarica) Illyricâ vel Croaticâ, Bohemica, Polonica, Vandalicâ, Litvanica. Per Melchiorum BOCATIUM Cassovien[sem] in lucem edita et dedicata Nobili et optimaе spei puero Melchiori Reinero F.

Cassoviae. Typis Ioannis Fischer Anno M.DC.XIV. Deo Dante nIL VaLET INVIDIA. In 8° foi 8 nepaginate.

Cuprinde (p. 5) următorul „Tatăl nostru” românesc:

VALACHICE

Tatel noztru cziest in czer, Buenciazzhe
 Beunte numelie teu, Be fie uoia ta, comu
 in czierire afe fi in pre pamont, punie no-
 ztre de totecziile dę mie Domnie novo,
 aztédez fi de aztedez naintie in tote czil-
 lie fi iarte peccatalie noftre, comu iertem fi
 noÿ greficziilor noftri, Nume du Domi-
 ne in nepazte, Be te Izbeueste, cai ata
 putiere fi zlava, fi inparatia, pene
 veczie veacului, Amen.

Precum se vede, textul rugăciunii (reprodus aici exact) e transcris și cules de niște oameni cari nu cunoșteau limba românească. Am retipărit însă textul fără nici o schimbare, afară de cuvântul *nostru* din rân-

dul al 7-lea (pentru *noștri*) și acela din ultimul rând *veacului*, în original cules : *veaculny*, legând însă cuvintele : *gresi czillor, ne pazte etc.*

Insemnătatea acestui text este că formează cel mai vechiu exemplar al Tatălui nostru, tipărit cu fonetică ungurească dintr' o epocă din care nu există nici o tipăritură românească, după ce—precum se știe—dintre anii 1589—1634 nu cunoaștem nici o carte tipărită în românește.¹

Exemplarul unic în Liceul Ref. Cluj.

Szabó vol. II No. 357.

¹ Cfr. Tatăl nostru al lui Luca *Stroici* dintr' o carte de legi polone, din 1597.

1619

Frankfurt am Main

143

Delitiae Poetarum Hungaricorum. Nunc primum in hac Germania exhibitae a Joh. Philippo PARAEO.

Francofurti, M.DC.XIX. Impensis Haeredum Jacobi Fischeri. Excudebat Nicolaus Hoffman. In 12° foi 8 și pag. 530.

Din cuprins : Joannis SOMMERI Clades Moldavica. (p. 355—404)

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 5 exemplare.

Szabó vol. III No. 1245.

1620

Heidelberg

144

Oratiuncula Pro Aeterna Divinitate Filii Dei asserenda. Quam *Generosus ac Nobilis Adulescens* Sigismundus BARTSAI De eodem, postridiè Nativitatis Dn. et Servatoris nostri Iesu Christi in Templo B. Petri Haidelbergae privatim, ex memoria laudabiliter recitavit.

Haidelbergae. Anno M.DC.XX. Typis Davidis Albini. In 4° foi 12 nepaginate.

Dedicația : Spectabili ac Magnifico Dn. Dn. Marco Vaida Dn. in Desznyi, Moson etc.¹ Domino, filiali observantia colendo, primitias hasce studiorum exotericorum Donat, dedicat, et offert Sigismundus Bartsai de Eodem etc. etc.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 4 exemplare.

Szabó vol. III No. 1291.

¹ Este Marcu-Vodă Cercel (fratele lui Mihai Viteazul) care după an, lungi de pribegie prin Austria și aiurea, a luat de soție pe Drusiana Bogáthii o rudă a principelui Gabriel Bethlen, care apoi l-a cinstit cu domeniul cetății Deszni în Zărând, unde s'a retras la bătrânețe.

1622

Köln

145

Nicolai ISTHVANFI Pannoni Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Nunc primum in lucem editi.

Coloniae Agrippinae, Sumptibus Antonij Hierati. Anno M.DC.XXII. Cum Gratia et Privilegio S. Caes. M. Speciali. In 2° titlu și foi 3, pag. 852 + Indice.

Prefața : Dabam Coloniae Agrippinae, Calendis Septembris 1622.

Din cuprins : 1493. Vladislaus, ut arces Achilleam et Moncastrum (in Moldavia) invadat, Alberto, concedit. (p. 33) Poloniae et Hungariae Regum foedera adversus communes hostes; ut Moldavia in Hungarorum fide maneat. (p. 45) Obitus Stephani Moldavi. Stephani Moldavi res praeclearae gestae. Moldavia, Walachia et Transsylvania Hungariae attributae. Bogdan filius ei succedit. Certamina eius cum Polonis. (p. 51—52)

1507. Radulo Walachiae Princeps ad Vladislaum venit. Alidiodum oppidum ei donatur. (p. 56) 1534. Gritus Constantinopoli in Valachiam venit. Eius copiae, Lascus ei obviam prodit. (p. 196) Copiae contractae ad 40.000 excepto Valachico exercitu. (p. 198) Arce Megies capta, Turcisque interfectis, Gritus elabi conatus, a Walachis intercipitur. Et de illo ac Docio publice supplicium sump-tum. Filii eius a Moldavo postea e medio sublati. (p. 200) 1538. Solymanus Petro Moldaviae Principi bellum infert. Dacia vetus. Solymani odium in Moldavum quibus ex causis ortum. Petro scelera imputata quae. Petrus in Cicionem Transylvaniae arcem se subducit. Solyman Stephanum, Petri fratrem, Moldaviae praeficit. (p. 218—221) Petrus Vaivodae arbitrio se submittit. Petrus a Solymano in Galatam relegatur. Stephanus eius frater ob immanem in suos saevitiem trucidatur. Alexius ei succedit. Alexius cum Moldavis ad Ferdinandum transire parat. Quo cognito, Petrus Solymani copiis in principatum restituitur. Alexius a Boieris interficitur. Crudelitas eius in nobiles, quae ei exitium peperit. Alexandro Principe ei suffecto. (p. 222—3) 1541. Mailatus Achmetis et Petri Moldavi fraudibus captus. (p. 243) 1551. Turcicae et Valachicae auxiliares copiae a Georgii ducibus profligatae. (p. 295) Comites ab Arco Coronae defendendae adversus Valachos imponuntur. (p. 319) Elias Moldavus cum Valachis et Turcis Transsylvaniam longe lateque vastat. Cassonus Budensis, Valachi, Moldavi et Transsylvani Petrovitio auxilia conferunt. (p. 370) Turcorum et Walachorum auxilia Petrovitio abeunte, dilabuntur. (p. 371) Dominicus frater Doboni a Valachis comprehensus Byzantium, instigatione Perenii mittitur. (p. 376)

1561. Moldavici motus auctore Iacobo Heraclide Despotae excitati. Eiusdem Despotae vanitas et ambitio. In Alexandri Moldavi familiaritatem irrepens, et consilia de eodem tollendo inivisse deprehensus, fuga se recipere Brassonem cogitur. Inde profugiens Alberti Lasci opes praesidiumque implorat. Lasci prodigalitas. Pecunia ab eodem suppeditata copiae conscribuntur. A Sarmatis transitu intercluduntur. Ideoque commisso temere certamine profligantur. Hinc ad Zaium, Ferdinandi praefectum, confugiunt. Ferdinandus re in consilio proposita. Variantibus sententiis. Decernit occulte submittenda Despotae auxilia. Copiae Despotae praebitae. Despotae vivo videntique funus a Lasco celebratur. Alexandri exercitus XXV hominum millibus constat. Valachi nostrorum impetum non sustinentes, fugam cesserunt. Multisque ex eorum numero caesis ac disiectis, nostri victoriam obtinent. Antonius Siculi Ducis laus. In foro Iazygum pu-

gna haec iussu Despotae depicta, post necem eius oblitterata fuit. Despota Suchavam contendens, ab Episcopis et populo, laetissimo cum applausu excipitur. Alexander collectis exercitus reliquiis, et vocatis in subsidium Turcis, ad Hierassum considet et Mircem Valachum expectat. Hierassus flumen. Despota cum Antonio, Alexandro obviam it. Alexander, rebus desperatis, suisque desertis, Constantinopolim tendit, Moldavi, pulso Alexandro, certatim se Despotae fidei obsequioque addicunt. Cui quatuor e Boieris praeclare navant operam. Despota inopia pecuniaria, Beglerbego Graeciae, ut Alexandrum regno restituat, Solymanus iubet. Sed Despotae auctius offerente tributum, Beglerbegus revocatur, et Despota in principatu confirmatur. Antonius Siculus eximiis a Despota muneribus ornatus domum redit, Petro Devaio Suchavae arce praefecto relicto. Alberto Lasco decem millia aureorum donat Despota, tradita etiam arcis Hutinae possessione, discedit et Russelus donis auctus plurimis. (p. 401—405) 1562. Mehemetis chausii querelae de auxiliis Despotae praebitis. (p. 409) 1563. Quaerelae de Antonio Siculi iniuriis et rapinis. Res Moldaviae. Despota a suis in arce Suchava obsessus. Ferdinandi Imperatoris opem implorat, ut Zaius et Siculus sibi opitulentur. Simultates inter Lascum et Despotam. Despota Hutiniam arcem Lasco eripit. Causae, quibus subditorum animi a Despota aversi. Ambitio eius et vanitas. Complura agrestium millia exactionis aurei illius nummi levationem petunt, Eiusque tributii auctores ad supplicium sibi tradi volunt. Bernovius supplicii metu, cum aliis coniurationis sociis a Despota deficit. Luscinium episcopum veneno tolit. Despota Sborovii filiam sibi despondet. Rebellium stratagema, quo Tartarorum excursionem imminere falso nunciant, Praetoriani equites Ungari a Valachis perfide obtruncati, una cum Germanico peditatu. Thraces partim caesi, partim fuga elapsi. Dormanus Despotam Suchavae in arce obsidet. Tomsa arcem Nemethium occupat. Praesidium Despotae, ex variis gentibus. Tomsa a coniuratis princeps electus. Arceon acriori obsidione premit. Ungari eruptione facta hostes cedunt; e quibus et Dormanus crudelitate in Ungaros nobilis. Visnovecius pulso Tomsa eundem castrorum locum occupat. Visnovecio regnum a Moldavis defertur, Poloni a Valachis singulari perfidia trucidantur. Atrox inter Visnovecium et Valachos commissa pugna, qua profligatis Polonis capti Visnovecius et Piassocius, Byzantii unco in costas adacto crudelem mortem oppetunt. Ioannes Sigismundus Valachis auxilia submittit. Bernovius coniuratorum princeps occumbit. Transsylvani Hungaros ad deditionem promissis invitant. Hungarorum factiosa consilia e Devani caede suborta. Peditum factione Despota proditus. Tomsae iussu a Tartaro capite multatur. Alexander Solymani auxiliis, pulso Tomsa, regnum recuperat. Demetrius Bulgarus a Mirce Valacho trucidatur. Tomsa, Mociocus et Stroizza capite plexi. Eiusdem saevitia in Nobiles et alios. (p. 426—434)

1572. Moldavici motus. Alexander Vaivoda obit, relictis duobus filiis: Bogdano et Elia. Bogdanus in regno succedit. Optimates illum apud Selymum accusant, Ivoniam quendam, illo abdicato, eligunt.

Bogdanus cum fratre Elia in Poloniam refugit. Bogdanus varie adversis iactatus ad Moschum se confert. Elias, frater illius, Constantinopoli periit. Bogdanus a Moscho haereseos suspectus, culeo insutus mergitur. (p. 522—525)

1595. Transsylvanus Moldaviae et Walachiae Principibus, ut iugum excutiant Turcicum persuadet. Sinanus, magno coacto exercitu, Constantinopoli se movet. Eius in Michaellem Vaivodam odium. Michael Vaivoda et Albertus Kiralius Flocium oppidum funditus diruunt, Arsonam captam inflammant, Selistriam diripiunt, Achomatem eunuchum fundunt fugantque. Kiralius Bulgariam ferro flammaque excindit. Sinanus Bucarestam et Tergovistam, Michaeli admittit Michael et Kiralius acerrimo cum Turcis praelio congressi. Sinanum vincunt et in fugam coniciunt. Tartari profligati a Moschis. Sigismundus exercitum comparat. Sicolorum copiae. Casaci. Germani equites. Moldavicae copiae. Sigismundus princeps copias suas recenset. Aquila prope principis tentorium considens. Sinanus Bucorestum cum exercitu se recipit. Sigismundus Tergovistam obsidet. Eaque Sicolorum virtute expugnatur. Sinanus Bucorestiano templo incenso turpiter fugit. Sigismundus fugientem insequitur. Turcas in ponte transeundo occupatos Transsylvani turbant, caedunt ac mergunt. Girgionis situs. Periere ibidem quinque hostium millia. Ingens praeda capta. Multique Christiani e servitute erepti. Girgionis arx expugnata. Sinanus profugus paulo post Byzantii extinguitur. Sigismundus rebus praeclare gestis domum repetit, Valachiae cura Michaeli commendata, Resvanos Moldavus Samoiscio vincitur. Fortiterque pugnans capitur, crudelique supplicio necatur, et Mogila provinciae praeficitur. Caesar et Pontifex hac Moldavi caede graviter offensi fuere. Sigismundus eam armis vindicare statuit, sed a Pontifice inhibetur. (p. 668—678)

1599. Michaelis Vaivodae legatio ad Caesaris legatos. Legatorum Transsylvanicae cum Vaivoda pacta conventa. (p. 723) Cardinalis legati ad Valachum et Bastam. Malaspina in Transsylvaniam a Clemente P.P. mittitur. Michael Vaivoda Transsylvaniam invadit. Eiusdem doli ac fraudes. (p. 737) Transsylvanorum cum Valachis certamen atrox. In quo Transsylvani fusi ac fugati. Georgius Ravazdius a Siculis frustatim dilaceratus. Cardinalis diu oberrans a Siculis faede trucidatur. Basta a Michaele accersitus in Transsylvaniam contendit. Michael provincia decedere abnuit. (p. 738—739) 1600. Michael Vaivoda Moldaviam invadit. Sigismundi et Hieremiae Vaivodae copias fundit fugatque. Michael conserto cum Samoiscio et Polonis praelio victus e Moldavia profugit. Moyses Siculus, iussu Samoiscii, Michaellem insequitur, et Transsylvaniam occupare contendit. Basta Samoiscium hortatur, ne aliena invadere conetur. Polonicae copiae in Moldaviam reducuntur. (p. 747—751) Transsylvani auctore Chaquio, Michaeli bellum inferunt. Transsylvani copias suas Bastae iungunt. Certamine fortiter inito Valachi fugientes passim occiduntur. Michael Tergovistiam fuga se recipit. Indequ Pragam ad Caesarem contendit. 1601. Michael Vaivoda a Caesare in Transsylvaniam remittitur. Gonzagae studio redit cum Basta in gratiam. Sigismundi exercitus, Moise Siculo

duce. Caesareanae copiae. Praelio acerrimo contigitur. Quo Sigismundi copiae partim prostratae, partim in fugam coniectae sunt. Decem millia hostium ibi cecidere. Simultates veteres inter Bastam et Michaellem recrudescunt. Cornisius a Valachis trucidatur, Senneius vulneribus affectus aegre servatur. Michael Vaivoda Bastae iussu e medio tollitur. Literae Bastae excusatoriae ad Caesarem. (p. 755—761)

1602. Radulonis Valachi legati cum muneribus ad Imperatorem missi. Statimque Cibinio capta Brassonem oppugnare aggreditur. Radulo Vaivoda Transsylvanorum castra noctu adortus. Turcas ac Tartaros praecipiti fugae se dantes disiciit. Transsylvanos fortiter pugnantes caedit et is dissipat. Moyses Siculus et Toldius cadunt. Proceres item complures. Iohannes Iacobinus. Transsylvanorum quatuor millia caesa 150 vexilla capta Caesari oblata. (p. 794—796)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 17 exemplare.

Szabó vol. III No. 1350.

1622

Košice

146

Az Felséges Bethlen Gabornak Magyar Országhnak, Horvath es Toth Országnak Dalmatianak, Diczéretes választot Királyának, Erdelynek Feiedelmenek, az Szekelyek örökös Ispannianak. Eőt rendbeli halhatatlan es örökös emlekezetre méltó Isten Anya Szentegy hazaval cselekedet jó tetemenyerül minden kéreusztýén fő népeknek tánuságokra tükörül irattatot rövid könyvetske. REDMECZI T. Ianos által.

Cassan, 1622. Festus Ianos által. In 4° pag. 70. (Fragmentar.)

Din cuprins: Negyedik dolog. A bibliának oláh nyelvre fordittatása s az oláh papok jó rendbe szedettetése. (p. 68—70)

È lucrul cu totul nou — înseamnă numai aci — că traducerea bibliei pe românește se făcuse încă din ordinul lui Gabriel *Bethlen*, și că în fața lui s'au hirotonit în dieta din Oradea, ținută în ziua de 24 Decemvrie 1616, vreo 60—70 de preoți români, ortodocși, tot la dorința mărinimosului principe, care vroia să se lățească cultura cât mai bine printre locuitorii țării.

Exemplarul unic în Liceul Ref. Târgu-Murăș.

Bod p. 231.—*Szabó* vol. I. No. 523.

1624

Alba-Iulia

147

Exequiae Principales Az az: Halotti Pompa, mellyel az Istenfelő, kegyes természetű, Felseges Karolyi Susannanak Erdely és Magyar-Ország Fejedelem Aszonyának; az Felseges Gabornak, Isten kegyelméből Romai Imperiumnak és Erdely-országának Feiedelmének... szerelmes házastársának le vetkezett és nallunk

hagyot testi Sátorának földben takarittatásakor, utolsó tisztesség tetetet 1622. esztendőben, Maiusban, Iuniusban és Iuliusban. Két Classisokban rendeltetet, és bodog emlékezetire azon rendel, a' mint lôt, ki bocsáttatot.

Feier-varat. MDCXXIV. Nyomtatták Válasz-uti Andreas, és Mezleni Márton. In 4° pag. 263.

Urmărind descrierea ceremonialului înmormântării principesei, vedem că în cortejul care petrecea trupul soției lui Gabriel Bethlen în catedrala din Alba-Iulia, mergea imediat după cei doi feciori ai lui Ștefan Bethlen și „Gabriel Mogilla haeres Moldaviae et Valachiae Transalpinæ” care se afla pribeag în Ardeal. (p. 57)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 19 exemplare.

Szabó vol. I No. 539.

148

Strasbourg

1624

Martini OPITII Teutsche Poemata und Aristarchus wieder die verachtung Teutscher Sprach, Item Verteutschung Danielis Heinsii Lobgefangs Jesu Christi, und Hymni in Bachum sampt einem anhang Mehr auferleßener geticht anderer Teutscher Poeten. Der gleichen in dieser Sprach Hiebevornicht außkommen.

Strasburg, Anno 1624. In verlegung Eberhard Seigners. In 4° pag. 240 și anexat poema: Zlatna, Oder von Ruhe des Gemueths.

Poetul german silesian (născut în 1597) aparține și literaturii ungare pe motivul că a fost chemat de principele Gabriel Bethlen în primăvara anului 1622 ca profesor al „poetilor clasici” la școala superioară întemeiată de dânsul în cetatea dela Alba-Iulia, unde Opitz a predat un an întreg, după care s'a întors în țara sa. În timpul șederii sale în reședința Ardealului, a făcut excursiuni prin munții din apropierea Alba-Iuliei și astfel scrise — în toamna anului 1622 — poema sa (de 533 rânduri) vestita și frumoasa „Zlatna” care interesează literatura română, întrucât descrie în ea (în rândurile 89—112) pe România ardeleni și jocul lor în următoarele:

Es hat das wueste Volk gantz Asien bezwungen,
Die Griechen, Thracier, und Mysios verdrungen,
Auch ewer Dacien, der Roemer bestes Land
Von langen Jahren her, verheert und auszgebrandt.
Mehr, hat nicht Attila mit seiner Scythen Hauffen,
Und daun die Wenden auch euch feindlich angelauffen?
Doch ewre Sprache bleibt noch hier auff diesen Tag,
Darob sich dana ein Mensch gar bilich wundern mag.
Italien hat selbst nicht viel von seinen Alten,
Ingleichen Spanien und Gallia behalten:
Wie wenig disz nun kan den Roemern ehlich seyn,
So nahe sind verwandt Walachisch und Latein.

Es steckt manch edles Blut in kleinen Bawrenhuetten,
 Das noch den alten Brauch und art der alten Sitten
 Nicht gaentzlich abgelegt. Wie dann ihr Tantz anzeigt,
 In dem so wunderbahr gebueckt wird und geneigt,
 Gesprungen in die Hoeh, auff Art der Capreolen,
 Die meine Teutschen sonst ausz Franckreich muessen holen,
 Bald wird ein Creysz gemacht, bald wiederumb zertrennt,
 Bald gehn die Menschen recht, bald auff der lincken Hand ;
 Die Menschen, die noch jetzt fast Roemisch Muster tragen,
 Zwar schlecht, doch witzig sind, viel dcnken, wenig sagen :
 Und was ich weiter nicht mag bringen auff die Bahn,
 Dadurch ich sonsten wol in argwohn kommen kan.

Insemnătate românească are și rândul al 28-lea al poemei, observând că lângă Zlatna „ein grünes Feld allda Trajanus Wiesen heisst Prat de Trajan” precum și rândul 43 unde poetul descriind ruinele cetății Petrodava, zice în nota anexată : Dass hier Petrodava, welcher Ptolomaeus erwehnet, gestanden sey, ist nicht so unglaublich : Dann noch jetzund neben der alten Stadt ein Walachisch Dorff Pedredan heisset. Aber Zeugma, die eben er, Ptolomaeus nennet, scheint sich besser hieher zu fügen, inmassen auch solches die Inwohner bestätigen.
 Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1627

Frankfurt am Main

149

Syndromus rerum Turcico-Pannonicarum, historiam centum quinquaginta annorum complectens ; qua quidquid a capta Constantinopoli ad annum usque 1600. inter Christianos Turcasque rerum pace militiaque gestum est, imprimis autem ab excessu Mathiae Corvini Hungariae Regis, perspicuis illustribusque narrationibus, duobus voluminibus comprehensis, perscribitur. Adpersis vicinarum Hungariae gentium rebus etc. Partes duae.
 Francofurti ad Moenum, 1627. In 4° pag. 336 și 354.

Din cuprins : Pars I. Cap. XXV. Ioannis IACOBINI Rerum in Transylvania a Sigismundo Bathori Principe anno 1595. gestarum Narratio. (p. 211—227) Cap. XXVI. Baldassari WALTHERI Rerum a Michaele Moldaviae, Transalpiniae sive Valachiae Palatino gestarum Descriptio. (p. 227—255) Pars II. integra continet Ludovici TUBERONIS Commentarios.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1628

Wien

150

Tripartitum opus, Decretorum, Constitutionum et Articulorum Regum Inclyti Regni Hungariae, in tres tomos divisum etc.
 Vienna, M.DC.XXVIII. Typis et sumptibus Casparis ab Rath etc. In 2° foi 8 și pag. 119, 616, 111 + Indice la fiecare tom.

Dedicația : Viennae Austriae, Anno Christi M. DC XXVIII. Mense Augusti.

Cuprinsul articolelor dietale dintre 1557—1574 (din volumul II) a se vedea la ediția din 1584 sub No. 110.

Tomus III. Articuli anno 1593. Posonii editi. Art. 4. Valachi, Rasciani, Rutheni, molitores in fluviis propria habentes Colonialia ad contribuendum cogi debent. (p. 15)

Liceul Ref. Aiud și alte 9 exemplare.

Szabó vol. III No. 1416.

151

Strasbourg

1629

Disquisitio historico-politica, *De regno Hungariae* : Quam *In Inclytâ Universitate Argentoratensi*, Patrocinate Clarissimo Viro Dn. Matthia Berneggero, Historiarum in eadem Professore Ordinario Dignissimo, Dn. Praeceptore et Fautore perpetim observando, colendo, Publicae et amicabili Censurae *subjecit* Auctor Martinus SCHÖDEL, Posonio-Hungarus. *Calend. Octob. in Auditorio Majori*, Sidon. Apollinar. Summas in affectu partes jure sibi usurpat terra, quae genuit.

Argentorati, Anno 1629. Typis Johannis ReppI. In 4° foi 86 nepaginate.

Dedicația : Argentorati X. Cal. Octob. CIO. IOC XXIX.

Cartea compusă din amănunte scoase din autori disponibili, ne interesează numai pentru deseurile (în aramă) ale diferitelor monede alăturate ei, dintre cari menționăm : Nummus castrensis Sigismundi Batori Transylvaniae principis, cusus durante expeditione contra Turcas, anno 1596. (Pe avers vederea orașului „Temeswar” în diametru de 51 mm.) Nummus iconicus Rudolphi II. Imp. Rom. profligato Cardinale Bathorio, et Transylvania recuperata, cusus anno 1599. (Pe avers cu inscripțiunea „Victoria Dacica” în diametru de 117 mm.)

Cartea are și o ediție de titlu din anul 1630.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

Szabó vol. III No. 1440.

152

Bardijov

1632

SAMBUCUS : Index . . . omnium decretorum . . . Hungariae etc.

Bartfae, 1632. Excudebat Iacobus Klôsz. In 4° foi 8 și pag. 90.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 605.

1634

(Leyden)

153

Respublica et Status Regni Hungariae.

S. I. CIΩ.ΙΩC.XXXIV. Ex officina Elzeviriana. In 24° pag. 330.

Din cuprins: Chorographia Transylvaniae Georgii REICHERS-DORFFER. (p. 7—42)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Haner vol. II No. 88. — *Apponyi* No. 828.

1635

(Cluj)

154

Róvid Historia, Melyben meg iratik, Szenan Bassanak, Török Császár ereiével, Havasalföldének, és Erdély Országának pusztításara valo ki jövele, 1595 esztendőben. És Istennek segítsége által, annak az sok pogánsagnak, az Magyarok által, meg veretése és szégyen vallása. Annak felette, ugyan akkor, Borbély György Kapitanságában, Lyppa Várával egyetemben, Tizen-nyoltz váraknak, és Kastélyoknak az Törököktől valo meg vétele. *Ad Notam*: Trojanæ Historiæ, etc.

Nyomtattatott Abrugi György által. In 4° foi 9 nepaginate.

Pe dosul foaiei de titlu se află o dedicație în versuri latine, din care reiese că autorul este SZÖLLÖSI István, care în ultimele strofe ale poemei mărturisește că lucrarea sa a făcut-o pe baza cărții lui Ioan Iacobinus, tipărind-o acum — în anul 1635 — pentru ca faptele de vitejie descrise să nu se uite de oameni.

Cuprinsul poemei la *Veress*: Cântece istorice vechi p. 22—23.

Muz. Ardelean, Cluj și 1 alt exemplar.

Seivert p. 209. — *Szabó* vol. I No. 647.

1637

Levoča

155

SAMBUCUS: Index ... omnium decretorum ... Hungariae etc.

Leutschoviae, 1637. Excudebat Laurentius Brever. In 4° foi 68 nepaginate.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 6 exemplare.

Szabó vol. I No. 672.

1639

Bardijov

156

Medula Geographiae practicae, Peregrinantium in primis usui, deinde Historiarum et rerum hoc tempore belicosissimo gestarum, gerendarumque cognitioni accomodata... Auctore: Davide FRÖLICHIO Mathematico Caesareopolitano, apud Gepidas Carpathicos.

Typis Bartphensibus. Anno 1639. In 8° dedicație, pag. 453 și Index.

Din cuprins: *Caput X.* De Transsylvania. (p. 363—380) Vinum Valachicum. (p. 365) Abrugbania et Keresbania a Saxonibus et Walachis inhabitantur. Haczak oppidum, montibus et alpebus editissimis cinctum, a Walachis et Hungaris excolitur. (p. 377) Varhely est locus vetustae urbis, cujus rudera Walachi crebro vertunt, ac lapides preciosos, numismata et alia antiquitatis monumenta ex visceribus terrae effodiunt. (p. 378)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

Szabó vol. II No. 536.

157

Alba-Iulia

(1641)

Evangelhia cu învățătură. (Kazanie.)

Tipărită în Băligrad, în Ardeal. In 2° foi 330. (Fragmentar.)

Retipărire neîngrijită a Evangheliei lui Coresi din 1581, săvârșită acum de popa Dobre din Țara-Românească, care „au făcut tipare în Ardeal” cu voia „măriei sale lu crai Racolți Gheorghie” căruia s'a jăluit pentru acest lucru arhimitropolitul Ghenadie, care însă murind, tiparul cărții a fost sfârșit cu ajutorul urmașului său, arhimitropolitul Iorist.

Bibl. Arhidiecezană, Blaj și 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 40. — *Veress* p. 19.

158

Levoča

1641

Der Uralte Deutsch-Ungerische, Zipserische und Siebenbürgische Landmann. Daß ist: Vorlauffer Der Newen Ungerischen Chronic, Welche von Davide FRÖLICHIO, Röm: Kay: und Königl. Majest: durch dero Königreich Ungern / Mathematico. Aufsführlicher gestellet / und zur Feder gebracht worden. Darinn zu diesem mahl Vornemblich von der jetzigen Zipser und anderer Deutschen-Ungern / wie auch Deutschen-Siebenbürgern herkommen und Vorfahren gehandelt wird.

Leutschaw, in Ober Ungern 1641. Gedruet bey Lorenz Brevern. In 4° foi 22 nepaginate.

Dedicația: Dab[am] Caesariopoli Gepidia Hungarorum, sub ingressu Solis in Scorpionem, Anni Christiani M.DC.XLI.

Din cuprins: Stueck XIII. Ursprung der Siebenbürgischen Walachen. (p. Dii)

Liceul Evanghelic, Sibiu și alte 2 exemplare.

Szabó vol. II No. 576.

1642

Alba-Iulia

159

Catehismus creștinesc.

[Bălgrad, 1642.] Nu există în niciun exemplar.

Catehismul fiind pomenit în diploma principelui George Rákóczy I. (din 10 Octombrie 1643) prin care numește pe popa Simeon Ștefan vlădică al Românilor din Ardeal, anul tipăririi lui — început încă din 1640 — trebuie să fie 1642, cu atât mai mult cu cât mitropolitul Moldovei Varlaam și-a ținut soborul împotriva acestui catehism în acest an.

Tipografia principelui din cetatea Alba-Iulia se hotărîse la tipărirea lui cu prilejul pregătirii ediției a treia a catehismului latinesc-unguresc, fiindcă edițiile anterioare (din 1636 și 1639) se sfârșiseră. Tipărirea catehismului românesc a purces dela episcopul reformaților, Ștefan Geleji Katona și manuscrisul lui românesc fiind gata chiar din toamna anului 1640, el zoria mereu tipărirea lui; ba acest lucru formă o condițiune severă a numirii noului vlădică, din partea principelui, care l-a constrâns chiar să pună să se învețe românește în școli și să se refacă tipografia română.¹ De altfel datele din Cronică lui Șincai privitoare la acest catehism sunt folosite și într'un articol unghuresc al lui Francisc Koós, fost preot calvin din București.²

Bibl. Rom. Veche 38. — *Veress* p. 19—20.

¹ A se vedea în articolul 7-lea al propunerii episcopului Geleji (din Alba-Iulia, 22 Septembrie 1640) în privința numirii vlădicului român; *Uj Magyar Muzzeum* 1859 vol. I. p. 216.

² Koós Ferencz: Egy Kálvin-katé története Jászvásáron 1642; în *Kolozsvári Nagy Napidr* pe 1867 p. 71—72.

1642

Debrecen

160

SAMBUCUS: Index . . . omnium decretorum . . . Hungariae etc.

Debrecini, 1642. Excudebat Melchior Fodorik. In 4-to.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 6 exemplare.

Szabó vol. I No. 690.

1643

Brașov

161

New und Alter Calender Auff das Jahr nach der heilbringenden Geburt Christi 1643 Auff Ungern, Siebenbürgen und andere umbliegende Örter, mit höchsten Fleiß calculiret Von Davide FRÖLICHIO, Astronomo zu Raeysermarkt.

Gedruckt in Cronstadt. In 8° foi 14. (Cu stema orașului Brașov.)

162

Bardijov

1643

SAMBUCUS : Index . . . omnium decretorum . . . Hungariae etc. Bartphae, 1643. Excudebat Jacobus Kloesz. In 4° foi 8 și 6o nepaginate.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.
Szabó vol. I. No. 735.

163

U l m

1643

Bibliothecae seu Cynosurae peregrinantium Liber tertius, Partis Prioris... Elaboratum per Davidem FRÖLICHUM, Sac. Caes. R[egiae]que Majest. per Regnum Hungariae Mathematicum.

Ulmae, Anno M.DC.XLIII. Impressis Wolfgangi Endteri. In 8° mic pag. 540.

Din cuprins : Valachi utuntur lingua Italica corrupta. (p. 57) Valachi in Transylvania sunt Romanorum Coloni et reliquiae. (p. 60) In Valachia siliginis grana atrii coloris sunt. (p. 86) Descriptio pontis Trajani in Valachia. (p. 170)

Alte notițe despre Români nu are, cu toate că descrie Transilvania pe larg, cum și pe Sașii de acolo, pe baza datelor culese din cărți ori dela ardelenii cu cari a studiat în Germania. (p. 305—317 a părții II.)

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte 9 exemplare.
Szabó vol. III No. 1628.

164

S u c e a v a

1645

Răspunsuri ale lui VARLAAM, Mitropolitul Moldovei, în-potriva Catehismului românesc, care în anul 1642 s'au tipărit în Bălgrad, după dogmele Calvinilor.

În Suceava. (Necunoscut.)

Locul tipăririi este — fără îndoială — Suceava, numit de Șincai de două ori (latinește și românește) în capul părții ce-o publică din prefața mitropolitului Varlaam, în Cronica sa, iar nu Iași precum pomeniște Popp, și dacă nota lui Șincai e adevărată. ea ne dă o știre despre singura tipăritură românească din Suceava.

165

A m s t e r d a m

1646

Mart. OPITII Opera Poetica. Daß ist Geiſtliche und Weltliche Poemata Vom Autore ſelbſt zum leſten überſehen und verbeſſert.

Amſterdam, 1646. Bey Iohan Iansson. In 12° foi 12 și pag. 394. (Titlul cu embleme, în gravură de aramă.)

Prefața autorului : Breslaw den 28 Christmonats im 1628 Jahre.

Din cuprins : Zlatna. (p. 131—145) Erklärung vorigen Getichts. (p. 146—155) Dintre aceste note deslușitoare menționăm textul celor 4 pietre epigrafice (p. 148—149) cu observația poetului, că una din ele fusese desgropată în 1622 bey Weissenburg; iar alta se află: unter dem Thor des verwüsteten Kloster Tofalo,¹ rectificând publicația lui Gruterus, unde (p. 594) Opitz o găsisse tipărită greșit.

Bibl. Univers. Budapest și alte exemplare.

¹ Ungurește Tótfalud, românește Tăut.

1648

Alba-Iulia

166

Noul Testament. Sau, împăcarea, au leagea noao alui Isos Hristos Domnului nostru. Isvodit cu mare socotință, dein isvod Grecescu, și cu slovenescu, pre Limbă Rumânească, Cu îndemnarea și porunca, deînpreună cu toată cheltuiala, A măriei sale, Georgie Rakoși, Craiul Ardealului, i procea.

Tipăritusau întru a măriei sale Tipografie, Deintăiu nou, în ardeal în cetatea Belgradului. Anii, dela întruparea domnului și mântuitorului nostru Isos Hristos 1648. Luna lui Genuariu, 20. In 2° foi 336. Pe dosul feței de titlu stema principelui George Rákóczy, în xilografie.

Dedicație (predoslavie) către Măria sa Craiul Ardealului de *Simion Ștefan*, arhiepiscop și mitropolit scaunului Belgradului și a Vadului și a Maramurășului și a toată țara Ardealului.

Aflăm din predoslovia către cititori, că testamentul a fost izvodit pe limba română de ermonahul Selivestru „din porunca și chelșugul Măriei sale” și știm din alt izvor că isprăvindu-și munca în vara anului 1644 a fost dăruit pentru ea de către principe cu 50 de fiorini și postav de un surtuc.¹ Tipărirea testamentului a ținut aproape doi ani, căci principele scrie în Făgăraș la 7 Ianuarie 1646 că vrea să tipărească biblia pe românește, pentru care a pus să se aducă antimon din Ungaria. Avem și o însemnare că exemplarele rămase nevândute după stingerea dinastiei Rákóczy fiind duse în cetatea Ecsed (în Ungaria) au fost oferite spre vânzare chiar după o jumătate veac (în 5 Octomvrie 1690) doritorilor de a le purta prin târguri² și cu toate acestea, nu ne-au rămas din el de cât 5 exemplare.³

Acad. Română, București și alte 2 exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 54. — *Veress* p. 20 — 21. — *Szabó* vol. II No. 684.

¹ Principele George Rákóczy I. către soția sa, Susana Lórántfi din Tokaj, 27 August 1644; la *Ballagi Aladár*: *A ma yar nyomdászat t'rténelmi fejl'dése* (Budapest, 1878) p. 235.

² Ambele scrisori cu datele citate, publicate de *Thaly Kálmán* (Valentinus bujdosó) în *Századok* 1871 p. 718.

³ Vezi articolul lui *Marosán Viktor*: Rákóczi-féle román egyházi könyvek în *Budapesti Hivlap* 1902 No. 353 p. 44—45.

167

Alba-Iulia

1648

Catechismus Az az; A' Keresztyéni vallásnak és Hűtnek Rövid Kérdésekben és feleletekben foglaltatot, szentirásbéli bizonyosságokkal meg-erősítettet summaja avagy veleje. Mellyet Deák és magyar nyelvből Olah nyelvre fordítot FOGARASI István. Lugosi már az igasságot rész szerint meg-ismert Olah Magyar Ecclesiának lelki Pásztora.

Feiervarat Nyomtattatott Brassai Major Márton által 1648. esztendőben. In 4° pag. 48.

Sub titlul de mai sus un „motto” din Sfânta Scriptură : 2. *Timoth. 3. v. 15.* És hogy gyermekségedtől fogva tudgyad a' Szent irásokat, mellyek tégedet böltsé tehetnek az üdvösségre etc.

Titlul românesc-latinesc pe pag. 7 cu fonetică maghiară : Catechismus Atsaja ej atsaja ; Summa szau Meduua a' uluitej si a' kredinciej Christinaszkae, kuprinsze en Entreberj, si Reszpunsurj szkurtae ; si ku adeveretury den szkriptura szventae enterite. / Catechismus Latino, Ungarico, Walachicus. Translatus opera ac Studio Stephani FOGARASI Symmistae Oppidi Lugas. Anno 1647 die 18. Decembri.

Prefața (Înainte-cuvîntare) dedicată Cînstitului, de bune fapte strălucitor, Domniei Sale Domnului Acațiu *Bartsai*, al Lugoșului și Caransebeșului marelui Ban ; al Comitatului Severinului Comite suprem ; în care traducătorul ne spune că a izvodit această „Biblie mică” primind Banul de a se scoate la lumină sub ocrotirea sa pentru folosul tineretului românesc, văzând cu rușinare că pe când la „Judeii orbi” copilul de 5 și 6 ani citește frumos Sfânta Scriptură, între Ungurii noștri unii în vîrstă de 20 sau 25 de ani, oameni cu barbă, abia dacă în viața lor au avut în mână Biblia.

Liceul Ref. Târgul-Murăș și 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 53.—*Szabó* vol. I No. 803.—*Veress* p. 21—22.

168

Alba-Iulia

1651

ספר תהלים Psaltirea. Ce se zice, Cântarea, a fericitului proroc și împărat David, Cu cântările lui Moisi, și cu summa și rânduiala, la toți psalomii. Izvodită cu mare Socotință, den Izvod jidovesc, pre limba rumânească, cu Ajutorul lui Dumnezeu, și cu îndemnarea și porunca, denpreună cu toată chel-tuiala A măriei sale, Georgie Rakoci, Craiul Ardealului, i procea.

Tipăritusau întru A măriei sale Tipografie, Dentăiu Noao, în Ardeal în cetatea Belgradului, vă leato *арма*. A ot rjdstva hristova, 1651 dekemvrie 25 dnia. In 4° foi 18 și 300 incadrate. Pe

Bibl. vol. I.

6

dosul foai de titlu stema principelui George Rákóczy, în xilografie.

Prefața dedicată Cinstului și luminatului cu destoinicie și cu creștinătate milostivului Gheorghe *Rakoși*, din mila lui Dumnezeu Craiul Ardélului, Domnului părților țării ungurești și Șpanului Săcuilor; din care aflăm că cartea a fost izvodită de mai mulți, împreună cu *Semeon* Ștefan mitropolitul din scaunul Belgradului, cu cheltuiala Măriei Sale pentru ca să o poată ceti înțelegându-o și mic și mare.

Academia Română, București.

Bibl. Rom. Veche No. 60.—*Veress* p. 22—23.

1652

W i e n

169

Memoria Regum, et Banorum, regnorum Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae, inchoata Ab Origine sua, et usque ad praesentem Annum M.DC.LII. deducta auctore Georgio RATTKAY, de Nagy Thabor, Lectore et Canonico Zagrabiense.

Viennae Austriae, Anno 1652. Ex Officinâ Typographicâ Matthaei Cosmerovij, Sac: Caes: Maiestatis Typographi Aulici, in Aulâ Coloniensi. In 2° foi 11 și pag. 277 + Index.

Approbatio Universitatis Viennensis: Ex Monasterio nostro ad SS. Sebastianum et Rochum die 29. Ian. 1652.

Din cuprins: 1418. Banus Stephanus Losoncus in Valachia pugnans interficitur. (p. 88) 1596. Valachi Drascovicio Bano obedientiam spondent. (p. 167) 1597. Joannes Drascovicus Pro-Rex Valachos e Turcia educit. (p. 178) 1635. Valachorum commissio tentatur sub Sigismundo Erdödio. (p. 207) Puncta Statuum Regni Slavoniae. (p. 208—9) Drascovicus Commissionem Valachicam urget. (p. 231) Valachorum Commissio sub Nicolao Zrinio Bano. (p. 270)

Batthyaneum, Alba-Iulia. și alte 14 exemplare.

Szabó vol. III No. 1794.

1653

O r a d e a

170

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eidem Annexarum. Ex Articulis ab Anno Millesimo Quingentesimo Quadragesimo, ad praesentem huncusque Millesimum Sexcentimum Quinquagesimum tertium conclusis, compilatae; Ac primùm quidem per Dominos Consiliarios revisae, tandemque in Generali Dominorum Regnicolarum, ex edicto Celssissimi Principis, D. D. Georgii Rakoci, Dei gratia Principis Transylvaniae, Partium regni Hungariae D[omi]ni, et Siculorum Comitibus, etc. Dñi eorum Clementissimi, in Civitatem Albam Juliam

У ЯЛТНРЪ.

ЧЕЛОВѢКЪ, КЪ НТЛРЪ,
ЛФЕРИЧІТЪЛЪИ ПРРКЪШИЛПЪРАТЪ
ДЪДЪ.

КЪ КЪНТЪРНЛЕ ЛЪИ МСЪУИИ.

ШНКУСЪИМА ШНРЕНЪІЛА, ЛАТОЦИ ФІЛОМІИ.

ЗВОДИТЪ КЪ МАВЕ СОКОУИИЦЪ, ДЕНЪ ИЗБО
ЖИДОБЕСКЪ, ПРБЛИМБЪ РЪМЪНЕСКЪ,
КЪ АУИТОРОУА ЛЪИ ДМНЕЗЪУ, ШНКУ АДЕМНАРА ШИ
ПОРЪНКА, ДЕНПРЕВЪНЪ КЪТОАТЪ КЕЛТЪІЛА ФІМЕРЕНЪСАЛЕ,

ГЕОРГИЕ РАКОУИ.

КРАЮЛА АРДЕАЛУИ, ИПРОУЛА.

ТУПЕРИТЪІЛА АТЪ АМЕРИИ САЛЕ ТУПОГРАФИЕ,
ДЕНТЪИ ПОАШ, АРАБЪЛЕ АУСТАТА.

БЕЛГРАДУДИИ.

ІЛІТО, ЗРИА. АШРЖІТВАХІА, АХНА. АЕКЕ: КЕ, АНЪ.

ad diem decimumquintum mensis Januarii Anni praesentis congregatorum, conventu, publicè relectae, intermixtis etiam Constitutionibus sub eadem Diaeta editis.

Varadini, CIÒ IO CLIII. Apud Abrahamum Kertesz Szenciensem. In 2° foi 3 și pag. 250 + Conclusio și Index.

Afară de Prefață și Concluziune, cartea e scrisă ungrește și formând prima Pravilă a țării care stabilește întâiaș dată drepturile și datoriile locuitorilor, aflăm în ea următoarele paragrafe ori amintiri privitoare la Români :

Pars I. Titulus octavus. Az oláh papokról. (fol. 14—15) Titulus 9. Az oláhokról. (f 15—16) Pars II. Titulus 6. Moldovai, havasalföldi és többekkel-is lévő confoederatiokról. (f 40)¹ Titulus 53. Kalugerek felől. (f 136—137) Titulus 83. Beszterczeieknek Moldova felől való határáról. (f 169) Quinta pars. Edictum XXXVIII-XL. Oroszok, oláhok, muntyánokról, s egyéb nemből álló lézzegő emberek felől. (f 232—233) Edictum XLII-XLIII. Oláh papokról. (f 233—234) Edictum XLIV. Oláhokról. (f 234)

Pe baza indicelui mai aflăm și următoarele citate despre Români : *Aranyász* oláhok, cigányok por aranyokat mi fizetésért tartoznak *Fiscus* számára adni. Másoknak adni tilalmas. Akar mely folyó vizekben keresni szabados. (Pars 2. Tit. 16 Art. 3 fol. 62) *Dézmát* adni tartozzanak az oláhok is Erdélyben mindenből. Partiumban most a patronusok szabadságára hagyatík. (P.3.T.5.A.2.f.76) *Donatiók* csak a *legitimus* fejedelmektől valók stálnak ; Mihály vajdától adatottak is, és megverésekor, a kiknek nobilitatiók adattak. (P.4.T.13.A.5.f.202) *Fiscale bonumok* között, ha kinek az Ország conferált Mihály vajda kiverésekor, *contentatio* nélkül el ne vétessék, ha nem *rebellált* azután az oly donatarius. (P.2.T.8.A.1.f.43) *Harminczaddal* tartoznak, kik a moldvai vagy havasalföldi határban, vagy a Silben legettetik, és akarmint eladják marhájokat, sub poena. (P.2.T.12.A.9.f.57) *Oláh vladikák* állatásában s azoknak tiszteket illető praescriptumok. (P.1.T.8.A.1.f.14) *Oláh* papok más országból jöven be, megexamináltassanak. (P.1.T.8.A.2.f.14) *Oláh* papok honorariummal tartoznak *annuatim* föl des uroknak. (P.1.T.8.A.3.f.15) *Oláh* papok fiai megházasodván, vagy külön kenyéren lévén, *repetáltassanak* ; apjuk mellett is megfogattathassanak ; apjoktól külön lévén, akarmi idős korokban *repetáltathassanak*. (Ibidem.) *Oláh* papok büntetése, kik ok nélkül *divortiólnának* vagy más vallásokon lévőket, vagy elragadtakat copulálnának. (P.1.T.8.A.4.f.15) *Oláhság* magyar *natió*nak ne praescribáljon ; és hogy az ő idnepeken ne legyen szabados vélek dolgoztatni, abban senkit impediálni ne merészeljen. (P.1.T.9.A.1.f.15) *Oláhfalviak*nak, hogy a Szék törvényétől függjenek, imponáltatik. (P.3.T.79.A.1.f.157) *Oláh* papok,

¹ E interesant că articolul se referă aici la confederația din anul 1601 despre care istoria nici nu șt'e nimica, pe când o adevărată confederație între Ardeal și Țara-Românească era aceea dintre principele George Rákóczy I și Matei-Vodă Basarab.

kiknek orvgazdaságok s egyéb latorságok felől bizonyos *suspicio* va-
gyon, a tiszték által arestaltathassanak. (P.5.E.42.f.233) *Oláhok* tolvaj
módon ragadván-el feleségeket, azoknak és azok atyjoknak *consen-
susok* nélkül, halállal büntetessenek, *consensusok* ha járult, díjokon vál-
tozzanak a földes urtól, ki ellen a hatalmat tötték. (P.5.E.43.f.224) *Oláh*
papok *illegitimum divortiumot* cselekedvén *invigorosum* legyen. (Ibi-
dem.) *Oláhságnak, exceptis excipiendis officialibus*, mindenféle fegyver-
viselés interdicáltatik. (P.5.E.44.f.234) *Potentiák* és *violentem concam-
biumok* Mihály vajda, Básta György és a Német commissariusok ide-
jebbeliek dolgait, mikor s mint igazította el az ország. (P.3.T.8.A.2.
f.80) *Székelység* s egyéb rendek az Oláh országok határra való irrup-
tióktól magokat megtartóztatásák, sub poena flor. 100. (P.3.T.7.A.5
f. 149) *Szélibeliek* békővethetik elveszett marhájok nyomát az Oláh
országokra; certis modis. (P.3.T.4.I.A.9.f.155) *Székelység* az Oláh ország-
utakban lévő erősségecskékre jól provideáljon. (Ibidem. A.20.f.156)
Zoerin vármegyében megmarhásodott muntyának, vissza akarván
menni, marhájoknak két részét a patronusok magoknak tartásák.
(P. 5. E. 40. f. 233)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 17 exemplare.

Szabó vol. I No. 878.

171

Alba-Iulia

1653

[Diploma sacerdotibus Valachicis datum.]

[Albae Iuliae, 1653.]

Tipărite din porunca principelui George Rákóczy II latinește.
Ultimul exemplar a perit în 1849.

Bibl. Rom. Veche No. 63. — Veress p. 23.

172

Wien

1653

Magyar Márs avagy Mohách mezején történt veszedelemnek
emlékezete.

Nyomtattatott Bécbén Cozmerovius Máthe, Chászár Urunk
eő Főlsége Udvari könyv-nyomtatoja által, 1653. esztendőben. In
2° foi 15 pag. 154.

Dedicația semnată: LISTIUS László.

Din cuprins: Gyula-fejér-Várnak honnan lett nevezeti. Erdély-
ben való Szász Városoknak renddel való leírása és dicséreti. Szé-
kelyek eredeti. Erdély dicséreti. Erdély bőségnek tárháza. Erdélynek
határossa Moldova és Havas alfölde.

Autorul expunând în versuri bătălia dela Mohács (din 1526)
descrie Ungaria și Ardealul, cu țările ei vecine române, despre cari
zicând că ele sunt menite a ocroti Ardealul, pomenește (p. 35) astfel :

Moldova egy felől, Havasal más felől Erdélyt foglallyák körül,
Mint erős Bainakságh, e' két Olah-ország hadnak jó segítségül,
Hogy bé rohanása, avagy pusztitása, ne essék ellenségtül.

Alt interes cartea nu are, dar menționăm că autorul ei se trăgea în linie maternă, dintr'o ramură a familiei arhiepiscopului Nicolae Olah. Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare. Szabó vol. I No. 869.

1654

Sibiu

173

Israël HIEBNERS Prognosticon Auff das Jahr Nach der Geburt unsers einzigen Königs und Schutzherrn Jesu Christi M.D.C.LIIII. Welches das sechste nach dem Deutschen Friedensschluß.

Gedruckt in Hermanstadt. In 16° foi 56 nepaginate.

Din cuprins (Chronica, von Anfang der Welt her verlaufene Geschichten) dăm următoarele însemnări în legătură cu Româniî :
1163. Die Syebenbürger und Walachen bekriegen Griechenland.

1332. Die Sachsen und Walachen widersetzen sich König Carolo.

1343. Ludovicus, Caroli Sohn, der 25. König in Ungarn 40 Jahr, bezwang die Sachsen, Moldawer und Reussen.

1460. Dracula Vayda verwüstet Omlasch den Marck vorm Walde.

1475. Stephan Moldawer Vayda schlägt die Türken nur mit wenig Volk, erobert 36 Fahnen, feht 4 Hauptleuth.

1493. Der Ali Beg ward von den Hirten bey dem Rothen-Thurm aufgehalten.

1510. Michne Vayda wird aus der Walachey vertrieben, in der Hermanstadt getödt.

1529. Am Tage der 10,000 Märterer ¹ geschah die Schlacht, bey Marienburg mit Petro Moldner Vayd.

1529. Peter Moldner Vayda kompt zum andernmal vor Cron, verbrennet Tortlaw.

1529. Moses Vayda in der Walachey lässt das Schloss Türtz Fest umbsonst belägern.

1550. Elias Moldner Wayda beraubt Zekelland, führet viel Leuthe weg.

1599. Mihal Vayda schlägt den Bathori Andreae bey der Hermanstadt den 28. October.

1600. Basta Georg vertreibt den Mihal Wayda aus dem Land.

1601. Bathori Sigmund wird von Georg Basta und Mihal Vayda bei Goroslo geschlagen. Mihal Vayda ward getödtet.

1603 den 3. Julii wird Zekel Moses vom Radul Vayda bey Cron geschlagen.

1611 den 9. Julii ist der Bathori Gabor vom Radul Vayda bey Cron geschlagen worden.

¹ Adică în ziua de 22 Iunie 1529.

1639. Der Moldawer Wayda wollte die Walachey turbiren, ward aber mit Verlust und Schaden abgetrieben und compescirt.

1645. Die Heuschrecken kamen aus der Valachey in Zekelland, verderbten die Früchte.

1650. In diesem und folgenden 2 Jahren, erhob sich grosse Theurung in Ungern und Syebenbürgen, dergleichen in 40 Jahren nicht im Land gewesen, dass ein Rump Korn 6 flor. galt; wäre auch höher kommen, wenn uns Gott nicht (wider die Geytzhåse) hätte aus der Walachey gespeiset.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

Szabó vol. II No. 812.

174

K ö l n

1654

Propositiones Ex Universa Logica, Quas Reverendiss: ac Amplissimo Domino, Domino Matthæo SS. Theologiae Doctori, Sac: Caes: Mai: Consiliario, Celeberrimi Monasterij Campililiensis Sacris Cisterc: Ordinis Abbati Meritissimo, Ejusdemque Ordinis per Germaniam et Hungariam Commissario Generali, Nec non in Celeb. ac Antiqu. Univers. Viennensi Inclytae Facultatis Theologicae Spectabili Domino Decano etc. Gratioussimo Scientiarum Patrono dicat et in Celeber: et Antiquissima Universitate exercitationi proponit R. et Relig. Fr. Vitalis Mayeritsch, in Campililiorum S. Ord. Cist. Prof. ex Convictu. Praeside R. P. Gabriele IVUL, Soc. Iesu, AA. et Phil: Doct: ac in eadem Universitate Ordinario Professore. Anno M.DC.LIV. Mense Martio, die 1.

Typis Matthæi Cosmerovij, in Aulâ Coloniensi. In 8° foi 4 şi pag. 110.

Exemplarul unic în Bibl. Univ. din Breslau.

Szabó vol. III No. 1866.

175

W i e n

1654

Rex Thaumaturgus, Sive S. Ladislaus Rex Hungariae, Inclytae Nationis Ungaricae in Antiquissima et Celeberrima Universitate Viennensi Divus Tutelaris, Elogio repraesentatus in Augusta Sanctissimi Proto-Martyris Basilica Spectabili ac Magnifico Domino Joanne Keri de Ipoly-Ker, Libero Barone, sub Clarissimo ejusdem Nationis Inclytae Procuratore R. P. Gabriele IVUL è Societate Iesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore ordinario.

Viennae Austriae. Anno M.DC.LIV. Excudebat Matthæus Cosmorovius. In 8° foi 6.

Sommervogel vol. IX p. 510.

Lupuj Vaidarol valo *Enek*. Midôn maga fel-fuvalkodotságában, Havasalföldi Mátthé Vajdára mentébe, Isten tsudálatosképpen megbüntette, és nagy szégyenbe hozta, Mathé Vajda és az Erdélyi Fejedelem által, etc. Esa : 37 20. *Mostan azért Uram, mi Istenünk szabadíts-meg minket az ő kezéből, hogy ez földnek minden Országí ismérjék-meg, hogy egyedül te vagy az Ur.* à Johan. B. KÖRÖSPATAKI, Pastor Mezô-Tsáv :

Nyomtattatott, 1655 esztendőben. In 4° foi 4 nepaginate.

Poema de 67 strofe, a fost scrisă, precum se spune în ultimul vers al ei, în 1653 după întoarcerea oștilor ardeleni din Moldova, unde fuseseră trimise de către principele George Rákóczy II în ajutorul lui Matei Basarab împotriva lui Vasile Lupul.

Opera această poetică începe cu descrierea mergerii oștilor ungurești în Muntenia, în ajutorul lui Matei-Vodă, care eră în gâlceavă cu Vasile Lupul. Principele Rákóczy nu este de față în persoană, însă își trimite cele mai frumoase oști cari bătând pe Moldoveni, Lupul-Vodă fugi din bătălie împreună cu Cazacii, Tătarii și Ienicerii săi, pe cari nu-i poate adăposti nici chiar în Iași.

În bătălie luă parte și Matei-Vodă în fruntea oștirii sale, tăind mulți dintre vrăjmași, cu cuvintele poetului :

Mátthé vajda ütközetben, nyargal elöl az seregben, sokat levág ellenségben, jegyvere véres kezében ;

— iar generalul moldovean fiind prins, fu dus în cetatea Gherlei la închisoare, unde oftă mult, mai cu seamă după soția sa.

Vasile Lupul-Vodă „căruia nici numele nu e cinstit, ci plin de mișelie ca și el” a fost bătut de Dumnezeu pentru lăcomia și care năpustindu-se asupra lui Matei-Vodă voia să ocupe Muntenia și după aceea Ardealul ; însă o păți ca și câinele lui Isop, care dând cu gura după umbra prăzii, rămase cu stomacul gol. Astfel Vasile-Vodă fugind peste Nistru în țara Tătarilor, soția sa căzu în mâna biruitoarelor, cu toată averea ei și copiii săi și cu chiar orașul Sucevei, care fu pustit de ostașii unguri și leși. Cazacii nemiloși, veniți în ajutorul lui Lupu-Vodă, au jăfuit mănăstirile țării, însă intrând în șanțuri, au pierit mulți de foame și de hoiturile și buruenile cu cari se nutreau ; aceasta fiind pedeapsa lui Dumnezeu pentru mișelia cu care au venit și au prădat țara pe unde au umblat.

Iată pe scurt conținutul poemei lui Köröspataki despre bătălia dela Finta și faptele oștilor principelui Rákóczy în Moldova. Obiectul „cântat” aici cu duioșie și ură împotriva „blestematului” Lupul, era expediția lui Rákóczy trimisă în Moldova supt căpitania lui Ioan Kemény, la începutul lunii Aprilie 1653, care sfârși cu luarea capitalei Iași (la 3/13 Aprilie) și așezarea în scaun a lui Ștefan George-Vodă și după aceea cu izgonirea armatei ungare și a protejatului ei Vodă ; lucruri, despre cari contimporanul cronicar ungar Ioan Szalárdi ne-a păstrat foarte bune date și amănunte, nefolosite încă de isto-

LVPVJ VAI- DAROL VALO E N E K.

Midőn maga fel-fuvalkodorságában, Havafalföl-
di Máthé Vajdára mentébe, Isten tsudálaros-képpen meg-
bűtette, és nagy szégyenbe hozta, Mathé Vaj-
da és az Erdélyi Fejedelem
által. &c

Ela: 37 20. Mostan azért Uram, mi Istenünk szabadíts-meg minket
az ő kezéből, hogy ez földnek minden Országi ismérjék-meg,
hogy egyedül te vagy az Ur.

à Jahan, B. Kőröspataki, Pástor Mező Tszár:

Nyomtatott, 1695 évtendőben

ricii români, afară de Șincai. (Cfr. *Veress* : Cântece istorice vechi p. 24—26)

Exemplarul unic (în Biblioteca Muzeului Ardelean din Cluj) având foaia de titlu jos tăiată, nu se vede locul tipăririi, însă pe baza xilografiei de pe foaje, locul tipăririi se poate stabili cu orașul Lőcse, din Ungaria de Sus și cu tipograful Brever Lőrincz.

Bod p. 153. — *Horányi* vol. I p. 440. — *Szabó* vol. I No. 902.

1655

Alba-Iulia

177

Congratulatio Publica Victoriae Cedro Dignae, Quam, Auspice Deo Ter Opt. Max. Serenissimus D. D. Georgius Rakoczi, Dei Gratiâ, Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Sicularum Comes, Reportavit. De Catilinis, Sive Perduellibus in Transalpina (Valachia) Furentibus: Die Junii XXVI. Anno D. M.DC.LV. Effusa die XXVI. Julii sequentis, (Nomine Universitatis Albensis) In Palatio suae Celsitudinis, tunc Reducis, Ab Isaaco BASIRIO SS. Theol. Doctore ac Professore publico.

Albae-Juliae. In 4° foi VIII.

Poema profesorului englez Basire dela Alba-Iulia, în onoarea principelui George Rákóczy după întoarcerea sa din campania din Țara-Românească, dusă în ajutorul lui Constantin Basarabă Cârnuț, cu aluziuni poetice la bătălia dela Șoplea din valea Teleajenului.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 4 exemplare.

Szabó vol. II No. 825.

1655

Brașov

178

Disputatio Theologica. De Invocatione Sanctorum. Quam Auspice Deo solo invocando Publicè ventilandam proponit, *Praeses* Martinus ALBRICHIUS Philos. Mag. et p.t. Schol. Coron. Rector. *Respondente* Iohanne Kleinio Alesio Coronense Scholae ejusdem Alumno. In celebri Gymnasio Coronensi, Ad diem ... Decemb. Horis antemeridianis.

Coronae, Anno M.DC.LV. Typis Michaelis Hermanni. In 4° foi 14 nepaginate.

Dedicația: Magnifico Generosissimoque Domino D. Constantino Cantacuzeno, Wallachiae Magnati, Domino suo gratiosissimo S. D.

Offero tibi hic, Magnifice ac Generosissime Domine Constantine Cantacuzene, quod ad literas Archiepiscopi illius Hierosolimitani, per T[uam] M[agnificentiam] ad me transmissas, respondendum putavi. Perspicue satis, ut opinor, caput disputationis nostrae exposui. Videre poterit, quicumque Deum in S[ancta] Scriptura omne suum consilium,

de negotio salutis nostrae perfecte nobis pateficientem, agnoverit, in quam partem propendeat veritas. Ostendi luculeter, Sanctorum defunctorum invocationem non tantum ignotam esse S[anctae] Scripturae, sed etiam, ceu voluntati Divinae adversam, ab eadem prohibitam et damnatam. Quid vestri Episcopi ad probationes nostras respondere possint, dabit eventus. Certus sum, cum illis Scripturae dictis, quae magno numero adduxi, Sanctorum invocationem in aeternum conciliari non posse. Et, Si modo gloriam Deo, victas manus veritati dare non detrectaverint, fatebuntur, Sanctorum defunctorum invocationem esse erroneam, a Deo prohibitam, in Christum unicum nostrum Mediatorem contumeliosam, in antiquissima Ecclesia ad annos 240 post Christum natum graviter, cum caput extollere est conata, reprehensam et repressam. Accipe ergo Magnifice Domine, et in timore Domini, ut soles omnia alia, ita et disputationem hanc probe trutinata. Sic fiet certe, ut, si non primo statim momento, tandem tamen, in animo M[agnificentiae] T[uae] veritatis amantissimo, bona nostra causa triumphet. Quod ut fiat, Deum Patrem omnis gratiae fontem, per et propter unigenitum filium suum, supplicibus precibus invoco. Dabam Coronae 7. Decembris. Anno Christi 1655.

M[agnificae] T[uae] G[enerosissimae]

Subjectissimus

M. Martinus Albrichius

Exemplarul unic la Mus. Nat. Budapest.

Seiveri p. 11. — *Szabó* vol. II No. 823.

179

W i e n

1655

Philosophia. Quam Autoritate et consensu Magnifici D. Rectoris, Nec non Reverendiss: Admodum Reverendorum, Magnificorum, Nobilium, et Clariss: Virorum Spectabilis D. Decani, caeterorumque DD. Doctorum Inclytæ Facultatis Philosophicæ. In Antiquissima et Celeberrima Universitate Viennensi, pro Suprema Philosophiæ laurea consequenda, Anno M.DC.LV. Mense Augusto die 24. publice propugnabit Reu. ac Relig. Fr. Vitalis Mayeritsch, in Campo-liliorum Sacr. Ord. Cist. Professorus, praeside R. P. Gabriele IVUL, Soc: Jesu, Philosophiæ Doctore, ejusdemque Professore Ordinario, nec non p. t. Seniore Consistoriali.

Viennae Aust: Typis Matthæi Cosmerovij. In 12° foi 4 și pag. 447.

Autorul acestei cărți, Gavrilă *Ivul*, Român născut în 25 Martie 1619 la Caransebeș, a fost admis la 21 Octombrie 1637 între Iezuiți și isprăvindu-și studiile, a predat gramatica, filozofia, matematica și teologia în școlile din Cașovia și Viena timp de treizeci de ani, murind la Cașovia în ziua de 8 Aprilie 1678.

Exemplarul unic în biblioteca Piaristilor din Kecskemét.

Szabó vol. III 1929. — *Sommervogel* vol. IV p. 696.

1655

W i e n

180

Poesis Lyrica. Data Pro Actu Repetitionis Ab Illustrissima Rhetorica Viennensi. Dum in Antiquissima ac Celeberrima Universitate Viennensi, quinquaginta RR. Nobiles . . . Domini AA. et Phil. Baccalauri inter festivos Tubarum applausus Suprema in eadem Facultate Laurea condecorarentur. Conferente R. C. Gabriele IVUL S. J.

Viennae Austriae, Anno MDC LV. In 8° pag. 128.

Pe contrafoliu numele celor 27 de retori cari au scris poeziile. Conv. Domin. Wien și 1 alt exemplar.

Mayer: Wiens Buchdruckerkunst vol. I p. 333. — *Szabó* vol. III No. 1930.

1656

S i n e l o c o

181

Az havasalföldi hartzrol valo historia. Ez Havasalföldi Enek Mellyet nem régen szerzének Magyarok emberkedének Ellen-séget meg-verének, Istentől segítettének. *Prov. 21. v. 31.* Az lo el-készítették az útközetnek napjára, de az Uré a meg-tartás. Author Joannes B. KŐRÖSPATAKI, Minister Mező-Csavásiensis.

Nyomtattatott M.DC.LVI. esztendőben. In 8° foi 8 nepaginate. (Incomplect.)

Cuprinsul la Veress: Cântece istorice vechi p. 32—34.—Textul cântecului publicat în *Magyar Könyvszemle* 1878 p. 299—300.

Exemplarul unic în Mus. Naț. Budapest.

Magyar Könyvszemle 1876 p. 319. — *Szabó* I No. 917.

1656

A l b a - I u l i a

182

Scutulă Katikizmuşului cu răspunsu, den scriptura svântă. În potrive răspunsului a doao țări, fără scriptură svântă.

Și s'au tipărit în cetate în Belgrad, 1656. In 8° pag. 373.

Retipărit depe unicul exemplar de Georgie *Barișiu* în Sibiu, 1879. Paul *Hunfalvy* crede că acest catehism a fost redactat pe baza Confesiunii patriarhului din Constantinopol Cyril *Lukaris*, tipărită în anul 1629 la Geneva. ¹

Bibl. Rom. Veche No. 64 și p. 537. — *Veress* p. 24.

¹ Az oláh káté, în *Századok* 1886 p. 475—489.

[Lupuj és Máté Vaida hartzáról való ének.]

[Brassóban, 1657. Nyomtattatott Hermann Mihály műhelyében.] In 8° mic, oglinda feței înalte de 13.5 cm. având câte 7 strofe de câte patru rânduri. (Fragmentar.)

Bătălia dela Finta și alungarea din scaunul domnesc a lui Vasile Lupul în primăvara anului 1653 prin logofătul său Ștefan Gheorghe cu ajutorul oștilor ungurești primite dela principele Gheorghe Rákóczy al II-lea, care l-a ajutat din motive politice, era un fapt atât de însemnat și plin de amănunte duioase la contimporanii din Ardeal, încât preotul reformat din satul Mezöcsávás (Ceașul-de-Câmpie) Ioan *Köröspataki* a descris întreaga expediție într'o poemă tipărită în 1655 la Lőcse (de sub No. 176) mult citită în Ardeal și cântată de cobzarilor diaci cari perindau țara spre desfătarea mesenilor nemeșilor la nunți și botezuri. Tot poetul *Köröspataki* scrisese și poema (de sub No. 181) despre bătălia dela Șoplea cu amănuntele războinice din luna Iunie 1655, adunate dela oștenii ardeleni întorși din Țara-Românească.

Aceste evenimente se urmăreau cu un interes viu în Ardeal și așa se explică că un alt poet (anonim) s'a îndeletnicit să scrie o nouă poemă despre luptele lui Lupul-Vodă cu Ștefăniță-Vodă în Moldova și cu Matei-Vodă în Țara-Românească, ajutate amândouă de principele Ardealului vecin, trăind în bun prieteșug cu Matei, dar pismaș al „vicleanului” și „necredinciosului” Domn al Moldovei, pușin iubit de ardeleni.

Poema aceasta o cunoaștem numai fragmentar, întrucât profesorul din Târgu-Murăș Iosif *Koncz* a scos prin muiarea tablei din scoarța unei cărți a mănăstirii francescanilor din Gherla 7 foi ale ei publicate apoi în revista bibliografică ungară „Magyar Könyvszemle” 1880 pp. 284—297. Acest prețios fragment cuprinde 98 de strofe de câte patru rânduri și iată că după cincizeci de ani iese la iveală — ca prin minune — un alt fragment al poemei și al aceleiași tipărituri, aflat și comunicat mie în copie de profesorul Norbert *Salmen* în biblioteca Liceului Honterus din Braşov.

Noul fragment de abia 4 foi, formând învelitoarea calendarului nemțesc pe anul 1659 al profesorului din Sighișoara George *Rohde* (de sub No. 184) are 32 strofe și alte 6 ciuntite, numai de câte un rând, celelalte fiind tăiate de legătorul de cărți pentru a înveli calendarul de format mai mic decât coala cu poema ungurească, pe care el nu o prețuia. Fragmentul pare să fie o coală de corectură a poemei, tipărită numai pe o parte a hârtiei de probă. Din această împrejurare, trag concluziunea că avem de a face cu o tipăritură brașoveană, poate din anul 1657, când singurul tipograf din Braşov (Mihai Hermann) văzând că cărțuliile despre bătăliile din țările române se caută mult și se desfac bine, s'a hotărât să tipărească noua poemă, scrisă de sigur de vreun preot ori dascăl ungar. Astfel fragmentul formează totodată prima tipăritură ungurească din Braşov și poate

chiar a tipografului sas Hermann, care fiind plină de greșeli și inconsecvențe ortografice, arată că manuscrisul poemei a fost cules de un străin, puțin cunoscător al limbei ungare.

E foarte interesant că fragmentul cuprinde 8 strofe cari se află și în prima bucată (din 1880) a poemei, câte două la un loc, dar e curios, că cu toate acestea ordinea adevărată a strofelor abia se poate fixa și restabili bine. Fragmentul din Brașov face astfel impresia ca și când strofele sale ar fi trase la teasc înainte de a se fi paginat poema, poate numai spre îndrumarea lucrătorului ori ca probă de vâpsea, cu care poema trebuia să se tipărească. Cu toate acestea el are o deosebită însemnătate literară chiar și din punctul de vedere românesc și astfel era firesc că m'am grăbit să-l public spre întregirea fragmentului precedent, tot acolo unde se poate citi și acela al decedatului literat ardelean Iosif Koncz.¹

Cuprinsul noului fragment ne păstrează de altfel descrierea poetică a ambelor campanii de mai sus. În partea întâia a poemei-fragment poetul face aluzie la bătălia dela Podul Iloaei descriind necazul lui Lupul-Vodă stând în față cu oastea lui Gheorghe Ștefan care l-a biruit cu sabia în mână, strofa sunând așa :

Egyik része Lupul pártya,
Azon vagon akarattya,
Hogy Stéphan népit le vágja,
De vakot vetett kockájja.

Aflăm apoi amănunte frumoase despre pierderea suferită de Cazacii lui Lupu și de foamea care îi chinuia într'atâta că pentru o pâine micuță, locuitorii puteau primi dela ei o plapomă și un covor, iar pentru un măr o șea care prețuia un taler.

Partea a doua a fragmentului descriind bătălia din Țara-Românească, aflăm din una din strofele sale că Matei Basarab nu s'a codit în spatele oștii sale ci a stat în frunte și cu toate că a primit o împușcătură la picior încât i s'a umplut cizma cu sânge, a tăcut suferind de durere până ce a sfârșit lupta, ca să nu înfricoșeze pe vitejii săi.

Mus. Nat. Budapest și Liceul Honterus, Brașov.

Koncz în *Magyar Könyvszemle* 1880 și *Veress*, ibidem 1930 p. 274—281.

¹ Mai observ că din scoarța dela Gherla el scosese și un alt fragment de 4 foi, care arată câteva variante față de textul celorlalte două exemplare.

1659

Brașov

184

Siebenbürgischer Kalender Auff das Jahr nach der Gnaden-reichen Geburt JESU CHRISTI 1659 Durch Georgium ROHDIIUM Mathematicum, et h. r. Scholae Schaeßburgenßis Rectorem.

Gedruckt zu Cron-Stadt. In 16° foi 32 nepaginate.

Din cuprins : 1544. In diesem Jahr zeucht Bassaraba Wayda in die Walachay, vertreibt die zween Waywodea, sitzt 3 Tag aufm Stuel, und wird wiederumb ausgetrieben.

1585. Petrus Radoliwitz Weyda in der Walachey, aus Forcht für dem Türken verlässet den Stuel, und fleucht sampt dem Schatz durch Burtzenland.

1601. Ward Michael Wayda durch Bastae Anstiftung umbbracht.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

Szabó vol. II No. 924.

185

Frankfurt am Main

1659

De monarchia et Sacra Corona regni Hungariae centuriae septem, Auctore Petro de REWA Comite Turocensi, Ejusdemque Sanctae Coronae duumviro. *Quas emendatas et auctas publicabat Comes Franciscus de Nadasd, Perpetuus Dominus Terrae Fogaras, regnique Hungariae Iudex, etc.* Quibus accessit seorsim *Catalogus Palatinorum et Iudicum ejusdem Regni, operâ et studio Gasparis Jongelini Abbatis Eussersthalensis, et dicti Regni Historiographi.*

Francofurti, Anno MDCLIX. Sumptibus Thomae-Matthiae Götzii. *Typis Jacobi Lasché Typograph[i] Hanoviens[i].* In 2° foi 6 și pag. 165.

Prefața: Ex Seyherstorff 1. Jan. 1658.

Din cuprins: Bellum Caroli regis in Valachia, anno 1330. Carolus Rex Hungariae caesus a Valachis, vix fuga elabitur. (p. 21) Ludovicus Rex. Valachicum, 1358. (p. 24) Anno 1388. Valachos rebelles, Sigismundus Rex ad obsequium reducit, 1389. (p. 28) Anno 1467. Matthias Rex in Moldavia. (p. 45) Anno 1599. Michael Vayvoda Valachiae Transalpiniae a Bathoreis periclitatur. Andreas Bathori Cardinalis Dominum Valachiae se gerit. Michael a Caesare auxilia impetrat. Michael Siculos et civitatem Brassoviam subigit. Transylvanos profligat. Cardinalis fugiens truncatur. Transylvania ad Caesarem redit virtute Michaelis. 1600. Michael per Georgium Basta e Transylvania pellitur. Sigismundus Transylvaniam repetere contendit. In fugam conjicitur, Bastae, et Michaelis industria. 1601. Michael capite truncatus. Ejus virtus. (p. 116—117) Anno 1603. Radul Valachus Transylvaniam defendit. Moyses Székel ex vulnere perit. (p. 117)

Cumania dicitur terra Valachiae, Zavalcha vocata, et quam juxta opinionem quorundam Strabo Catasniam appellat, etiam Circassia dicta, quae inhabitabatur a Cumanis Nigris, sita a fluvio Olt, inter Alpes et Danubium, jacens versus Tartariam, et nuncupatur pars Transalpiniae, et Moldaviae. (p. 148)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 6 exemplare în Ardeal.

Szabó vol. III No. 2058.

1660

Sárospatak

186

Magyarok Hatodik Jajja. Mellyel e' romlott Nép, zokogta, zokogja ma-is MDCLVIII esztendőbéli, egy felől Tatár Chám-nak személje szerént Krimből, számtalan sok Ezerekkel, Törökkel, Tattarral, Kozákkal, és a' két Oláh Vajdával; más felől Fő *Vizernek* Constantinápolyból, hasonló nagy sokasággal, dühöss indulatból=való réjá útéseket, szörnyű égetéseket, öldökléseket, sarczoltatásokat, és szűrű sok rablásokat. A' mikor Boros-Jenőt = is, Káránsebessel, Lugással etc. el-foglalván, Törökkel rakták-meg; Száz ezer Rabnál többet vittének el: Erdélyt pedig hallatlan, és el-viselhetetlen sarcz alá vetették: törvényes Fejedelmétől=is el-rekesztvén. *Siralom.* 4. v. 4. Felyhöt vetettél elődben, hogy által ne mennyen az imádság. MEDGYESI Pal irta, és bizonyos Praedicatiokban foglalván praedicállotta, együt-is másut-is; legfőképpen a' Sáros-Pataki Ecclesiában 1658, és 1659-dikben.

Nyomtotta S. Patakon 1660-ben Rosnyai Janos. In 4° cu paginație separată pentru fiecare bucată.

Cuprinde 7 predici ale autorului preot reformat, dintre cari prima (ținută în ziua de 20 Octomvrie 1658) vorbește de prădaciunile Tătarilor în Ardeal, cu cari au venit și Domniile români, la cari se referă și titlul întregii colecțiuni, fără ca să spună ceva despre Româniile cari au intrat în țară, din porunca sultanului.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Szabó vol. I. No. 960.

1660

Levoča

187

SAMBUCUS: Index ... omnium decretorum ... Hungariae etc.

Leutschoviae, 1660. Typis Laurentii Brever. In 4° pag. 136.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 5 exemplare.

Szabó vol. I No. 958.

1660

Wien

188

Rövid magyar cronica sok rendbéli fő historiás Könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedegettetet és irattatot. PETTHÓ Gergelytől.

Nyomtattatot Bécsben Cosmerovius Mátthé, Császár Urunk ö Fölsége Uduarij könyv Nyomtatoia altal 1660. Esztendőben. In 4° cu 34½ coli adică 138 foi nepaginate.

Din cuprins: 1330. Regele Carol în Țara-Românească (Havasal-földe) împotriva lui Bazarád-Vodă. 1342. Războiul regelui Ludovic împotriva lui Alexandru-Vodă în Țara-Românească. 1346. Războiul al XVIII-lea, împotriva lui Layk-Vodă în Țara-Românească, iar al XIX-lea împotriva lui Bogdan-Vodă în Moldova. 1390. Al II-lea războiu, al regelui Sigismund, împotriva lui Ștefan-Vodă în Moldova. 1392. Al III-lea războiu, împotriva voevodului Țării-Românești. 1415. Al VII-lea războiu, împotriva lui Dan-Vodă în Țara-Românească. 1440. Voevozii din Țara-Românească și Moldova se închină regelui Ladislau. 1444. Ioan Huniadi după bătălia dela Varna prins de Dragula-Vodă. Despre neamul și obârșia lui Ioan Huniadi.¹ 1445. Guvernatorul Ioan Huniadi în Țara-Românească pedepsind pe Dragula Vodă. 1466. Regele Matia în Moldova împotriva lui Ștefan-Vodă. Bătălia dela Mólđva Bánya. 1534. Ajutorul voevozilor români trimiși în Ardeal împotriva guvernatorului Ludovic Gritti. 1557. Prădăciunile Domnilor români în Ardeal, veniți în ajutorul fiului regelui Ioan. 1595. Principele Sigismund Báthory trimite pe căpitanul Albert Király în ajutorul lui Mihai-Vodă, mergând apoi și el în persoană contra lui Sinan pașa. 1599. Mihai-Vodă împotriva Ardealului. 1600. Bătălia dela Mirislău. 1601. Bătălia dela Goroslău.² Omorîrea lui Mihai-Vodă. 1602. Radu-Vodă bate pe Tătari. 1603. Bătălia lui Radu-Vodă cu principele Moise Székely. 1611. Principele Gabriel Báthory intră în Țara-Românească și o ocupă, însă peste puțin Radu-Vodă năvălește în Ardeal și-l bate. 1655. George Rákóczy II. în Țara-Românească.

¹ Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 955.

¹ Trei pagini, urmând istorioara lui Gaspar Heltai.

² Scris greșit: Doroszló.

189

K o š i c e

1661

Philosophia Novella. Quam Authoritate et consensu Magnifici Rectoris, Spectabilis Decani, caeterorumque Doctorum Inclytae Facultatis Philosophiae. *In novissima Episcopali Academia Cassoviensi, pro Suprema Philosophiae Laurea consequenda, Publicè Propugnabit* Generosus ac Perillustris D. D. Ioannes Iosephus Barkoczi, de Szala etc. Praeside R. P. Gabriele Ivul, e Soc: Iesu, Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario, nec non p. t. Facultatis Philosophiae Seniore.

Cassoviae, M.DC.LXI. Typis Marci Severini. In 8° pag. 595.

Bibl. vol. I.

7

Singurul interes ce ne prezintă cartea de față e că ea a fost susținută ca teză de filozofie în fața președintelui comisiunii, Iezuitul român Gabriel Ivu1.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Szabó vol. II No. 966.

1662

Amsterdam

190

Historia Rerum Gestarum inter Ferdinandum Et Ioannem Ungariae Reges, usque ad ipsius Ioannis obitum, Auctore Ioanne ZERMEGH.

Amstelaedami, M D C L X I I. Apud Iacobum Lepidium. In 12° pag. 139.

Nu are capitol special despre Români, dar autorul ungar înșirând faptele regelui Ioan al Ungariei (până la moartea lui în 1540) expune relațiunile sale cu Petru Rareș-Vodă, ocuparea cetății Suceava de către sultanul Soliman II (p. 91) fugirea lui Petru „ad arcem Chichio” în Ardeal (p. 92) și altele. Cartea este însă lipsită de orice dată cronologică, omisă cu dinadinsul, ca la mulți autori dela începutul veacului al XVI-lea încoace.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

Szabó vol. III No. 2157.

1663

(S i b i u)

191

A' Nemes, és régenten hires Erdely Országának keserves és szomoru Pusztításáról Irt Siralom, Mellyet 1658, 9, és 60, esztendőben Az igaz Isten ismértin kívül valo Pogány Tatar Hám, sok kobarlo Kozáksággal, s' Erdély végső romlására régen igyekező Török Nemzettel, Havasalföldi és Moldvai sok Kurtány hadakkal kegyetlenül minden irgalmasság nélkül el-követtenek; Ezek után történt változásit Erdélynek rövideden meg-mondgya, Rakoczi György a' Törökkel tött két hartzaival, egynehány Vá-raknak Erdélytül el-esésekkel együtt; Végtére ama' dicsiretes nagy emlekezetű szép Váradnak kegyetlen viadalok által lött Pogány kézbe valo esését írja-le, Edes Hazáján s' Nemzetén szivesen szánakozo Bihar vármegyebéli Nemzetes Székelyhidi PASKO Christoph, A' mint láthatta s' tudhatta, igazán szinezés nélkül, meg ennyi változásokban meg-maratt kevés Magyar Nemzetnek emlekezetire.

Nyomtatott M.D.C.LXIII. Esztendőben. In 4° foi 26 ne-paginate.

Acest titlu lung al poemei scrise în 1662 ne dă aproape tot cuprinsul ei, adică descrierea blestemățiilor săvârșite în Ardeal de Turci, Tătari, Cazaci, curteni munteni și moldoveni, veniți cu ei între anii 1658—60 de arândul, în urma cărora s'a pierdut și cetatea Oradea din Bihor, de unde se trăgea și autorul, care cunoscând pe inimicii creștinătății și de prin Stambul, pe unde umblase în solie, descrie lucrurile văzute și suferite „fără nici o schimbare” din milă față de neamul său umilit, întru amin-tirea sa.

Cărticica tipărită (după cercetările lui Szabó) în Sibiu, are o deosebită importanță din punctul de vedere al arheologiei, întrucât observă că oștile ungurești și turcești din Ardeal în toamna anului 1658 s'au întâlnit pe *locul ruinelor vechiului oraș Traiana*, existența cărei denumiri ni s'a păstrat numai din ea.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 2 exemplare.

Bod p. 214.—*Szabó* vol. I No. 1007.—*Veress*: Cântece istorice p. 35—36.

192

(S i b i u)

1663

Rerum Transylvanicarum libri quatuor, Continen[tes] res gestas Principum ejusdem ab Anno 1629. usque ad An[num] 1663. *Authore* Joanne BETLENIO, Comite Comitatus Albensis, regni Transylvaniae Consiliario, Cancellario, ac Sedis Siculicalis Udvahely Capiteo Supremo, etc.

Anno Salutis M.DC.LXIII. In 1° foi 8 și pag. 447 + Index et Corrigenda.

Cuprinsul privitor la Români la ediția din 1664 de sub No. 196.

Cartea apărută fără locul tiparului și numele tipografului, este tipărită (după părerea lui Szabó Károly) în tipografia lui Szenczi Kertész Abrahám din Sibiu. E caracteristic pentru ortografia cărții că folosește litera *v* și acolo unde n'ar trebui, scriind *quam* și *quod* în loc de *quam* și *quod*.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 10 exemplare.

Szabó vol. II No. 1022.

193

A m s t e r d a m

1663

Florus Hungaricus. Sive Rerum Hungaricarum Ab ipso exordio ad Ignatium Leopoldum deductarum Compendium Auctore Johanne NADANYI de Keres Nadany.

Amstelodami, Anno MD CXC LXIII. Ex Officinâ Joannis à Waesberge. In 12° foi 11 și pag. 380 + Index Rerum et Verborum și o foaie de titlu cu figuri, sculptat în aramă.

Dedicația : Dabam Lugduni ad Rhenum A. D. CIO IOCLXIII
Idibus Junii.

Din cuprins : Malis victi Hungari, Carolum Regem creant :
ejus bella contra rebelles tam domesticos, quam Valachos. (p. 128)
Ludovicus Rex . . . Transalpinos caedit. (p. 140) Sigismundus Rex
bellat in Transalpinos. (p. 144) Sigismundi bella cum Bossenensibus,
Moldavis etc. (p. 152) Origo et mores Johannis Corvini. (p. 172)
Mathiae Regis bellum in Valachiam . . . Rex Transylvaniam et Mol-
daviam rebelles subigit. (p. 179 et 182) Rex in Moldavia. (p. 187)
Moldavia rapina fit Turcis. (p. 191) 1560—3. Johannes Sigismundus
pacem voluit, irrito cum effectu : motus Moldavici. (p. 244—8) 1594—
1595. Sigismundus Bathori totam Daciam abjungit. (p. 298, 301—4)
1600—1601. Sigismundum Bathori Michael Vayvoda caedit. (p. 321—9)
1603. Basta ejecto Moses Szekely Transylvaniam occupat, quem Ra-
dulo Transalpinus frangit. (p. 335) 1611. Gabrielis Bathori cum Ra-
dulone acta. (p. 353)

Din Indice : *Albertus* Kiraly fortiter agit contra Turcos. (p. 302)
Alexandri Moldavi mors et successorum ejus catastrophe. (p. 266)
Basta Michaelum Transalpinum fugat. (p. 323) Michaelum tollit.
(p. 325) *Carolus* Rex Valachos vincit, rursus sternitur. (p. 129)
Ferdinandus I. Jacobum Heraclidem in Moldavia promovet. (p. 244)
Ludovicus II. Moldaviam, Valachiam et magnam Sclavonice partem
amittit. (p. 206) *Mathias* Rex Dracolum incaptivat. (p. 179) *Michael*
Vayvoda a Turcis deficit. (p. 298) Varie cum Turcis rem gerit. (p. 302)
Cardinalem Bathorium caedit. (p. 318) Sigismundum Bathorium
rejiciens Moldaviam occupat. (p. 321) A Zamoiscio rejicitur. (p. 322)
A Basta caeditur. (p. 323) Pragae in gratiam receptus cum Basta
Sigismundum Bathori caedit. (p. 323) A Basta tollitur. (p. 325) *Moses*
Szekely a Radulone interficitur. (p. 335) *Negre* vodae alpes (p. 140)
sunt inter Transalpinam et Transylvaniam : ob confragosas rupium
crepidines, et caenosum ad radices rivum, et internata ad radices
salicta imperviae. *Olachi* (p. 114) quod ex Marino Sancto scriptores
ejus temporis annotavimus est : pure Hungaricum Hungari Valachos
Olahos nominant, qui in mactibus Daciae habitant ; originem alii a
Flaccis Romanis deducunt, Leunclajus a Germanis illud notum eorum
linguam pure latinam esse quamvis corruptam, sic *dai mi* idem
est quod da mihi ; *kulegse* collige, *culciter* culter et sic in infini-
tum. *Oytoz* (p. 236) via ad Moldaviam, ubi est caverna ; unde
ventus spirat passim animalia occidens, crediturque a Ponto venire ;
ventus Hungaris vocatus Nemere szele. *Petri* Moldavi catastrophe.
(p. 222—223) *Rudolphus* Rex Michaeli Transalpino moram injicit.
(p. 324) *Samoijscius* Michaelum Transalpinam fugat. (p. 322) *Sinanes*
a Bathorio ex Transalpina ejectus mortem sibi consciscit. (p. 303)
Sigismundus Bathori a Michael Transalpino et Basta caeditur.
(p. 325) *Solymannus II.* Moldaviam et Transalpinam occupat.
(206) *Stephanus* Moldavus Turcos caedit. (p. 187) Vicissim caeditur.
(p. 189)

Micul compendiu istoric sfârșește cu descrierea evenimentelor anului 1653 și prezintă deosebit interes prin nota despre Români, cuprinsă în indicele cărții.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 22 exemplare.

Szabó vol. III No. 2192.

194

Debrecen

1664

Hangos trombita az az Ollyan Predikaciok, mellyekben Erdely és Magyarország romlásának és pusztulásának okait a' Száz Meggyesi Gyűlésben, az Ország Három Nemzetből valo fő fő Rendei előtt közönséges helyen predikállott es ki jelentet Az akkori Méltóságos választatot Fejedelemnek Udvari predikatora, es Mostan a' Debreczeni Ecclesiának Tanitoja közönségesse tött s' ki bocsáttatott. Több alkalmatosság szerint valo Predikációkkal. BATHORI Mihaly.

Debreczenben, 1664. Nyomtattatott Karancsi György által. In 8° mic pag. 208 și 8 foi tablă de materie.

Prefața: Költ Debreczennen 4-ik Aprilis A. 1664.

Din cuprins: II. rész I. predikacio. Egy Erdélyben támadott, és nyoltsad napig magát alunni, és elragattotnak lenni hazudó Oláh ellen a' ki magához hasonló Oláhokkal a' méltóságos Rakoci Gyorgy Fejedelmet igyekezte eltsábitani etc. Debreczenben A. 1660 d. 1. Febr. (p. 47—60)

Predica e presărată de citații diverse din Evanghelie, dar cu toate acestea nu se poate stabili la ce fel de Român se referă imputările preotului reformat, vorbind de un Român care cu alți tovarăși ai săi a vrut să înșele în iarna anului 1660 pe principele George Rákóczi II.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 1010.

195

Augsburg

1664

Kurzer Bericht / über die Entfagung Lewenß und darbey erfolgten harten Feldt-Schlacht zwischen Ihr Excel: Herrn Feldt Marschalln Graffen de Souches, und Gregorij Sika Fürsten auß der Moldaw / den Vesier von Offen / den Bassa von Erla / Zolnock, Newhäußel / und Aly Bassa von Gran / geschehen den 19. Tag Monat Julij, Anno 1664.

Zu Augspurg / bey Elias Wellhöffer Brieffmaier / bey unser lieben Frauen Thor. In 4° foi 2 cu 3 pagini text.

Numele din foaia de titlu tipărit greșit ca „Sika” în loc de Gika, e numele lui Gligorașcu Ghica-Vodă, care însă nu vine pomenit de loc în textul relațiunii amănunțite a bătăliei dela Léva, în care a luat parte și el cu oastea sa moldoveană.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 911.

1664

[Amsterdam

196

Rerum Transylvaniae libri quatuor, continentes Res gestas Principum ejusdem, ab anno 1629. usque ad 1663. *Authore* Ioanne BETLENIO, Comite Comitatus Albensis, regni Transylvaniae Consiliario, Cancellario, ac Sedis Siculicalis Udvarhely Capitaneo Supremo, etc.

Amstelaedami, M DC LXIV. Apud Ioannem Blaev. In 12° foi 12 și pag. 447 + Index.

Există exemplare din acelaș an cu o nouă foaie de titlu, fără locul tipăririi și numele tipografului, din cecece bănuiesc că numele lui a fost pus fără consimțământul său și că acela a fost șters după protestul său, ba Szabó crede chiar (vol. II No. 1022) că cartea fusese tipărită în Ardeal, la Sibiu și în anul 1663.

Cuprinsul cărții e bogat în amănunte privitoare la Români deoarece învățatul autor, născut în anul 1613, ajuns la înalta demnitate de cancelar, cunoștea bine Ardealul și astfel scrie și despre relațiunile principilor ardeleni cu domnii țării române, în următoarele locuri.

Breviarium libri secundi: 1653. Princeps Georgius Rakocius Basilium Moldaviae principem sede principali exturbat, Stephanum quendam ejus cancellarium substituit, qui ab ottomanica Porta confirmatur. (p. 31—33) 1655. Constantino Valachiae Transalpinae principi confederato suo, contra Szemenios, stipendiarios ipsiusmet pedites. (sed per quos captivatus erat) opem fert, iisque profligatis, restituit, (p. 33—35) 1658. Rakocius factione multorum suffultus Transylvaniam recuperat, Barcsaium persequitur, qui Temesvarinum ad Turcas se confert; isdem per Constantinum, quendam exulem Valachiae principem, Moldaviam occupat, sed rejicitur. Cum Mihne Valachiae Transalpinae principe fedus contra Turcas init, auxiliaque eidem mittit, sed incassum. (p. 61—79)

Breviarium libri quarti: 1663. Chami Tartarorum sive Praecipitarum principis filius, utrisque praeterea Valachiae principes per Transylvaniam transeuntes, Budam versus properant, rapinisque ac caedibus grassantur. (p. 410—411)

Tipograful nu folosește litera *v* în loc de *u* scriind *quam* și *quod* cum se cuvine.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 17 exemplare.

Szabó vol. III No. 2238.^b

1664

[London

197

Florus Hungaricus or the History of Hungaria and Transylvania Deduced from the Original of that Nation, and their settling in Europe in the year of our Lord 461, to this dangerous and suspectful Period of that Kingdome by the present Turkish Invasion, Anno 1664.

London, 1664. Printed by W. G. for Hen. Marsh at the Princes Arms in Chancery Lane. In 8° foi 8 și pag. 302.

Cartea este o traducere întregită a cărții lui Ioan Iohannes Nadányi cu acelaș titlu din anul 1663 (de sub No. 193) ceea ce se constată și din faptul că sfârșitul Prefetei este luat chiar din cartea lui Nadányi, continuată cu evenimentele dintre 1655 și 1664.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 2076.

198

Amsterdam

1666

Ioannis LUCII Dalmatini De Regno Dalmatiae et Croatiae Libri Sex.

Amstelaedami, M.DC.LXVI. Apud Ioannem Blaeu. In 2° foi 2 și pag. 474. Cu 5 hărți și 2 spițe genealogice.

Dedicația tipografului: Amstelaedami, Pridiè Idus Sept. 1665.

Din cuprins: Libri VI. Caput v. De Vlahis. (p. 281—286)

Dă și o pagină de cuvinte identificate cu corespunzătoarele lor latinești, primite dela bulgarul Francisc Soimirovich arhiepiscop al Ohridei, care șezând mult în țările române, învățase românește.

De altfel izvoarele citate de autor sunt: Madius cap. 28. Ioannes Cantacuzenus lib. 3. cap. 53. Laonicus lib. 1. Cromerus lib. 12. Pius II. Europae Stephanus Zamosius cap. 3. Ovidius De Ponto elegia 9. Leunclavius: cap. 2 No. 71. Rainoldus. Wolffgangus Lazius.

!Muz. Ardelean, Cluj și alte 5 exemplare.

Szabó vol. III No. 2322.

199

Nürnberg

1666

Das Alt und Neu Teutſche Dacia. Daſ iſt: Neue Beſchreibung des Landes Siebenbürgen / Darinnen beſſen Alter / und jetziger Einwohner / wahres Herkommen / Religion / Sprachen / Schriften / Kleider / Geſetz / und Sitten / nach Hiſtoriſcher Wahrheit von zweytauſend Jahren her erörtert: Die berühmteſte Stadt in Kupfer eigentlich abgebildet; dabey viel Gothiſche und Römiſche Antiquitäten und Anmahnungen entdecket werden. Neben etlichen andern Kupfern / und einer geſchmeibigen emendirten Landkarten daſ erſte mahl herausgegeben von Johanne TRÖSTER / Sibinio-Transylv. SS. Th. et Philoſoph. Medicæ Studioſo.

Nürnberg, 1666. In Verlegung Johann Kramers. Gedruckt bey Chriſtoph Gerhard. In 12° foi 8 și pag. 480 + Register. Cu 1 hartă și 12 stampe în aramă.

Dedicația: Zu Nuernberg, Anno Christi 1666 den 15/25. Januarii.

Din cuprins: Dacia Alpestris heut zu Tag Wallachey und Moldau. (p. 49). Um das Jahr 1543 schiffeten einige Wallachische-Fischer

aus den Stryj 40,000 Goldmünzen. (p. 61—62). Moldavia oder Moldau und Transalpina Valachia oder die Wallachey. (p. 71—72) *IV. Buch I—VI. Capitel.* Wallachen oder Blooch in Siebenbürgen. Woher das Land Walachey und Wallachen geheissen worden; sind Roemer und nennen sich Romunos; tragen roemisch Muster; sind Vieh-Hirten. ¹ Walachen Roemischer Tanz; was Herr Opitz davon geschrieben; ihre Vorvaeter haben Decebalum geschlagen; ihre Religion; Roemische Sprache; sind von Trajano dahin geführet. (p. 322—358)

Vocabular „Wallachisch, Lateinisch, Teutsch“ de trei pagini (p. 355—357) însă cu multe greșeli din cauza puținei cunoștinți a autorului a limbei române.

Ilustrațiuni: Walachischer Hirt. (p. 339) Walachisches Weib. (p. 344) *Characteres linguae Rutenicae* (p. 353) pe două foi, reprezentând literile române-cirilice.

Vederile următoarelor orașe: Hermanstad, Cronstad, Scheszburg, Medwisch, Millenbach, Nösen, Clausenburg.

Anexat: Transylvania 1666. H. Iacob. Schollenberger scul(psit.) Hartă în aramă (de format 19 × 27 cm.) fără țările române.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 13 exemplare.

Seivert p. 448. — *Szabó* vol. III No. 2356.

¹ Iată minunata descriere a păstorului român: Die Wallachen sind fast alle Vieh-Hirten und Ackersleute, doch haben sie an den Schafen den meisten Lust, mit denen begeben sie sich im Sommer in das kühle Gebirg, wie die *Afri armentarii* mit aller ihrer Haab und Gut, da sie als die sichere *Tytiri* ausgestreckt zu sehen können, wie die breitnaesichte Ziegen, und die fette Laemmer an den heckichten Klippen hangen, da unterdessen der Wallachische *Corydon* auf seiner wol anderthalb Ellen langen Floethen, ein Liedlein von seiner *Veraschoare* oder Schaeferin aufmachet, dass es wol *Pan* mit allen seinen Waldgoettern nachzumachen schwer fallen sollte. Mit einem Worte, was *Vergilius* in seinen *Bucolicis* je beschrieben hat, das siehet einer an diesen *Tytiris*, als *in viva praxi*, aufs lustigste. (p. 345—346)

1666

Nürnberg

200

Das Bedrängte Dacia. Das ist: Siebenbürgische Geschichten / So sich vom Tode des Durchläuchtigsten Fürsten und Herrn S. Betlen Gabor, / 1629. / bis auf den jetzt Regierenden Fürsten; den Durchläuchtigsten Fürsten und Herrn S. Michael Apafi, etc. etc., / 1663. / darinnen zugetragen haben. Aus selbst-eigner Erfahrung beschrieben von Johanne BETLEN, Grafen der Spahnschafft Weissenburg / des Landes Siebenbürgen Geheim Raht / Cantzler / und des Zefelsijchen Stuß Udvartshely Obristen / u. Berdeutschet durch Johannem TRÖSTER / Sax: Cibinio-Transylv. SS. Th. et Philos. Med. SS.

Nürnberg, 1666. In Verlegung Johann Ramers / Gedruckt bey Christoph Gerhard. In 12° foi 11 și p. 506 + Register.

Este o traducere fidelă a ediției originale latinești din 1664 (de sub No. 115) și astfel dăm numai următoarele date ale indicelui:

Costinn Vayda wird von seinen Soldaten gefangen. (p. 42) Fuerst Rakozzi ziehet ihm zu Huelff. (p. 43.) Dika Vayda wird genothiget dem Tuercken zu Huelff auf den Roemischen Keyser zu ziehen. (p. 490) Mihne Vayda verbindet sich mit dem Rakozzi wider den Tuercken. (p. III) Fuerst Rakozzi II. schlaeget den Basili Vayda aus der Moldau (p. 41) und ziehet dem Costinn Vayda zu Huelff. (p. 45) Siebenbuergen wird von Tartarn und Wallachen gepluendert. (p. 77)

Anexat: Harta Ardealului (format 18.5 × 27 cm.) cu titlul: Transylvania 1666. H. Iacob. Scholenberger sculpsit.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 13 exemplare.

Seivert p. 449. — *Szabó* vol. III No. 2355.

1666

Nürnberg

201

Polnische Adler-Nest / Das ist: Kurzgefaßte doch Ausführliche Geschicht-Beschreibung des Königreichs Polen / Darinnen dessen Städte / Schlöffer / Flüsse / und Landes Beschaffenheit fleißig beschrieben: Der Polnischen Nation uhraltzes Hertommen Historisch erörtert: und aller Polnischen Fürsten und Könige von A. C. 550 her / biß auf diese unsere Lehzzeit 1666. Lebens-läuffe und Geschichten / auß allen bewehrten Polnischen Scribenten kürzlich doch treu-fleißig beschrieben werden.

Neben einem Landfärtlein / der Polnischen Feldwappen Abbildungen / und etlichen andern Kupfern heraus gegeben von Johanne TRÖSTER / Cibinic-Trans. SS. Th. et Philos. Medicae SS.

Nürnberg, 1666. Bey Johann Hoffmann / Kunsthändlern. / Gedruet bey Christoph Gerhard im Jahr 1666. (Colophon) In 12° foi 7 și pag. 423 + Register. Cu 12 stampe și steme.

Prefața: Geschrieben in Nuernberg Anno 1666. den 22. Martii welcher Styl: Vet: der Tag Casimiri war.

După descrierea geografică a țării, autorul dând un compendiu (foarte superficial) al istoriei Poloniei, însă în legătură cu Români — scoase poate din cronici leșești — amănunte cari lipsesc în alte izvoare. Așa de pildă, expunând campania regelui Ludovic al Ungariei (de după 1370) împotriva voevodului Moldovei, care s'a întins peste toată Țara-Românească, zice că regele „gieng unter der Trajanus-Brucken über die Donau, eroberte und bevestigte das alte Staedtlein Sewrin, vor alters von dem Römischen Keyser Severo gebauet, schlug den Wallachen, und bauete das Schloss Tergowist, das Land dadurch desto staerker im Gehorsam zu erhalten.” (p. 329) Descriind apoi bătălia dela Varna (din 1444) zice că Cardinalul Julianus fusese „Anhetzer dieses Meineydigen Krieges, aber Gottes Straffe nicht entflohen, denn er in der Flucht, als er das Pferd tranken wollte, von einem Rauber erschlagen wurde, etliche wollen, ei sey von einem Wallachischen Schiffer erschlagen, und gantz nacket in die Donau geworffen worden.” (p. 348) Expediția regelui Casimir III în Moldova (în 1450) unde bătu pe Petru-Vodă punând în scaunul domnesc pe Alexandru în locul lui „Bogdan, weil er ein Bastart war” care însă răsvrătindu-se asupra Leșilor în

bătălia din 6 Septembrie la satul Crasna, Bogdan fu bătut, dar ajutat de către Tătari a intrat în Polonia, bătând nobilimea din ținutul Reussen. (p. 351—353) În anul 1453 s'a supus însă regelui Poloniei, Alexandru-Vodă cu boierii. (p. 354) În 1506 Ștefan-Vodă ocupă Pocuția, care la moartea sa revine iarăș Poloniei, însă fiul său, Bogdan, pețind sora regelui Poloniei și fiind refuzat, ocupă din nou Pocuția, de unde peste puțin fu gonit de către Leși. (p. 365) În 1531 regele Sigismund August bate pe Petru-Vodă în Moldova, luându-i 50 de tunuri mari și 2000 de soldați. (p. 371)

Liceul Honterus, Brașov și alte 3 exemplare.

Seivert p. 450. — *Szabó* vol. III No. 2357.

202

S i b i u

1667

Neuer und alter Kalender auf das Schaltjahr nach der heilsamen Geburt unsers lieben Herrn und Heylandes Jesu Christi 1667. Auf Siebenbürgen, Ungern, Walachey und anliegende Länder mit gebührenden Fleiß aufgesetzt von M. Jak. SCHNITZLERO Philosopho und Astronomo. Hermannstadt, Gedruckt durch Stephan Jüngling. In 12.º

Anexat: Chronika, oder denkwürdige Geschichte, so sich seit Christi Leiden und Sterben zugetragen haben, fürnehmlich aber in Ungerland und Siebenbürgen.

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

Seivert p. 386. — *Szabó* vol. II No. IIII4.

203

L e y d e n

1667

Origines, et occasus Transsylvanorum; seu erutae nationes Transsylvanae, earumque ultimi temporis Revolutiones, Historica narratione breviter comprehensae. *Authore* Laurentio TOPPELTINO de Medgyes.

Lugduni, Anno M.DC.LXVII. Sump. Hor. Boissat, et Georg. Remevs. In 12° foi 12 și pag. 242 + Index. Cu 10 stampe.

Dedicația către principele Mihail Apafi: Dabam Lugduni Gallorum Anno M.DC.LXVII. Id. Maij.

Din cuprins: Caput VI. De Valachis sive Olahis. (p. 47—60) IX. De lingua Valachorum et Literis.¹ (p. 71—75) XIV. De habitu Valachorum in Transsylvania. (p. 110—111) Autorul ne dă și prețioasă informație cum că regele Ioan II (Sigismund) ar fi murit otrăvit: Obit non sine suspicione veneni in Transsylvania. (p. 226)

După Indice: Dracul Vayvoda Valachiae dissuadet Vladislao bellum contra Amurathem. (p. 156) Georgius II. Rakotzi Princeps Mol-

¹ Aflăm din acest capitol că literile cirlice au fost tipărite de Adamus Bohoris în Wittenberg la 1584, iar alfabetul cirilic românesc *Toppeltin* l-a avut: a Gabriele Nune viro egregio, qui Constantinum Vayvodam Anno 1658 in suo exilio pro scriba comitabatur.

davis bellum infert. Mathiae Vayvodae auxilia submittit (p. 232) Habitus Dacarum foeminarum nostrorum temporis. (p. 96) Habitus Dacarum virginum et nuptarum. (p. 104—105) Mirce Despota Moesiae favet Isabellae. (p. 219) Valachi unde oriundi. (p. 47—48) Valachi Romanae coloniae reliquiae sunt. (p. 52) Valachi hodie se vocant Romanos. (p. 55) Valachorum habitus. (p. 110)

Ilustrațiuni (stampe de formatul 11 × 13 cm.) cu semnătura : Paulus Feldmayer pinx. C. Lauuers sc. Tabela 5. Portul Român-celor. Tab. 7. Valacha et Claudiopolitana. Tab. 9. Port țărănesc român al unui bărbat și a două femei. (Fără titlu.)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 12 exemplare.

Seivert p. 439. — *Szabó* vol. III No. 2391.

1667

Košice

204

Theses et Antitheses Catholicorum et Aatholicorum. De Visibili Christi In Terris Ecclesia. Ex Solo Verbo Dei. Publicae dissertationi propositae in Alma Episcopali Academia Cassoviensi Societatis Jesu à R. D. Joanne DEBRÓDI, Philos. Magistro, necnon SS. Theologiae Auditore, Seminarii Kisdiani Alumno. Praeside R. P. Gabriel Ivul è Societate Jesu SS. Theologiae Doctore, ejusdemque et Controversiarum Fidei Professore Ordinario, necnon Universitatis Amplissimo Cancellario. Anno M.DC.LXVII. die 16. Mense Augusto.

Cassoviae. Typis Davidis Türsch. Anno 1667. In 4° foi 4.

Acad. Hung. Budapest.

Sommervogel vol. IX p. 510. — *Magyar Könyvszemle* 1893 p. 271.

1668

Pottendorf

205

Articuli universorum Statuum et Ordinum Inclyti Regni Hungariae Ac Partium sibi annexarum, in Generalibus eorundem Conventibus ab Anno 1608. usque ad Annum 1659. inclusivè editi etc.

Pottendorff, 1668. Per Hieronymum Verdussen. In 8° foi 15 și pag. 724.

Din cuprins: Articuli anni 1608. Psoniensi conclusi. Art. 9. Qualiter Valachorum habitatio limitanda; art. 14. anni 1604. renovatus. (p. 20—21) Articuli anni 1613. Psoniensi celebrati. Art. 39. De limitatione contributionum per Walachos praestandarum, renovantur articuli praeteritarum Constitutionum. (p. 105) Articuli anni 1618. Psoniensi celebrati. Art. 32. De commisione ratione Valachorum juxta constitutiones praecedentium annorum instituenda. (p. 128) Articuli anni 1630. Psoniensi celebrati. Art. 24. Commissarii pro

Habitus Valachorum in Transsylvania.

Valachi communiter brachati, egregie nos antiquitatis admonent; quondam totus orbis septentrionalis endromibus utebatur. Unde Martialis:

*Sordida, sed gelido non aspernanda Decembri
Dona, peregrina mittimus endromida.*

De Getis Ovidius: *Pellibus et sutis arcent mala frigora brachis.*

Capita pileis tegunt gausapinis, (Dacice *n'Kotz-Kugl*) quo tegumento exteris adeo barbari videntur, ut in fabulas abierint. Habent vile calceamenti genus; involvunt plantam laceris, deinde crudo corio volam, pedisque digitos obducunt, et funiculis demum aut fidibus adaptata colligant. Veterum Romanorum, majorum suorum, erant hi calcei militares, qui (Alph. Ciaconius in *explicatione Columnae Trajanae* num. 31) teretibus habenis astricti in cancelli formam pedibus nectebant. Romani tamen nullis involucris usi sunt; quod elegantissime expressit Agell. *n. Att. l. 13. cap. 20*: *Omnia, inquit, ferme id genus quibus plantarum calces tantum in sine teguntur, caetera prope nuda, et teretibus habenis vincla sunt, soleas dixerunt.* Mulieres Valachorum exomi endromide amiciuntur, aliisque sisibus, et capita obnubunt ignobiliori linteo. Puellae ipsorum corollis et floriferis sertis utuntur.

negotio Valachorum in Sclavonia et Croatia peragendo nominantur. (p. 271) Articuli 1635. Sopronii editi. Art. 40. Subreptitia Valachorum privilegia cassantur. (p. 307—308) Articuli 1638. Poseniensi decreti. Art. 51. Commissio de restitutione Valachorum juxta Articulos in novissima Soproniensi Diaeta constitutiones reassumendae, et ut capitanei ea, quae jam constituta et ordinata sunt exacte observent. (p. 374) Art. 53. Valachorum ex confiniis Turcicis absque scitu Bani et regnicolarum per capitaneos in ditones locorum Suae Maiestatis limitaneorum inductio non concedenda. (p. 374—375) Articuli 1647. Poseniensi decreti. Art. 47. Ulterior Valachorum in confinia regni Sclavoniae inductio non concedenda. (p. 427) Articuli anni 1649. Poseniensi celebrati. Art. 31. De Commissione generali pro incorporatione Valachorum ac aliorum, alternata collatione officiorum militarium, ac reliquarum difficultatum complanatione restituenda. (p. 514—515) Articuli 1655. Poseniensi decreti. Art. 46. De Commissione generali pro incorporatione Valachorum, Sclavorumque et Praedauciorum, aliorumque difficultatum complanatione, vel executione Varasдини instituenda. (p. 601—602) Articuli anni 1659. Poseniensi celebrati. Art. 89. De Valachis, Sclavis et Praedaucis, in confiniis commorantibus renovatur articulus 31. anni 1649 et Generalis Commissio Viennae, intra annum hinc computandum instituatur. (p. 693) Art. 90. Privilegia et statuta Valachorum in praejudicium regni et Sacrae Coronae confirmata cassantur. (p. 692) Art. 91. De restitutione pagorum Valachorum recenter a Dominorum Terrestrium jurisdictione avocatorum. (p. 694) Art. 92. De coërcendis Valachis in possessione Oszek commorantibus. (p. 695—696) Art. 132. Domini Rudolphus Comes a Sincendorff . . . et Georgius Stephanus Vayvoda Moldaviae¹ in Hungaros recipiuntur. (p. 720)

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte 12 exemplare.

Szabó vol. III No. 2440.

¹ Figurează al 5-lea în rândul lung al magnaților primiți ca „indigeni ai Ungariei” în această dictă.

1668

Pottendorf

206

Cynosura Iuristarum loca decretalia, et Articulos Novissimarum Constitutionum Incltyti Regni Hungariae, usque ad Annum 1659. inclusivè, sub titulis ordine Alphabeticocollectis, breviter representans.

Pottendorff, 1668. Per Hieronymum Verdussen. In 8° pag. 269 + Index.

Din cuprins: Valachi. Conditionem eorum in 1618 art. 32. Reditus eorundem non coërcendi 1638:53. Habitatio eorum limitanda 1608:9; 1630:24; 1635:33 et 40; 1659:1. Commissio de restitutione 1638:51. Valachorum commissio exequenda 1655:66. Querelae eorum complanandae ibidem; 67. Sombergenses tam Regiam, quam

Regni Dicam solvant 1647 : 52. Privilegia Valachorum Regno praejudiciose cassantur 1635 : 40 ; 1659 : 90. Pagos in Slavonia a quibusdam Regnicolis occupatos statim resignent 1659 : 91. Valachorum in Osek commorantium excessus coercendi 1659 : 92. (p. 262—263)
Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.
Szabó vol. III No. 2441.

207

Amsterdam

1668

Ioannis LUCII De Regno Dalmatiae et Croatiae Libri Sex. Amstelodami, MDC LXVIII. Apud Ioannem Blaev. In 2° foi 2 și pag. 474 + Indice. Cu 5 hărți și 2 spițe genealogice. Errata.

Ediție de titlu a primei ediții din 1666 descrisă sub No. 198.
Dedicația : Amstelodami, Pridiè Idus Septembris, 1667.
Cuprinsul a se vedea la descrierea primei ediții din 1666 citate.
Capitolul despre „Vlahi” e rezumat aici în Indice astfel :

Vlahi, Vlasi Slavis significat Latinos, vel Romanos, nunc Walachi dicti, qui Daciam transdanubianam incolunt, a Graecis olim dicti Patzinacae : Mauroulahia idem quod Moldavia, quae et nigra Valachia.

Vlahi, vel Valachi profitentur esse originis Romanae, et se ipsos Romanos dicunt, et Romana lingua, sed corrupta loquuntur differenti ab Italica, Gallica et Hispanica : caractere tamen Illyrico utuntur, et quomodo id evenerit expenditur, opinionesque aliorum de origine vocabuli Vlah refelluntur.

Vlasi hodie accipiuntur in Illyrico pro hominibus infimae et pastoritiae conditionis, quos Itali Morlaccos dicunt, ab eisdemque denominatur mons olim Albius in Croatia maritima dictus Morlacca.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Szabó vol. III No. 2424.

208

Levoča

1669

Uj és O Kalendarium, E' Christus Urunk születése után való 1669. *Mellyet most-is Magyar és Erdély Országára, és egyéb szomszéd helyekre alkalmaztatott* NEUBARTH Christoph. *Theologus és Astrologus*.

Lötsén, Brevet Samuel által. In 16° mic (format 6×9 cm.) tipărit cu negru și roșu. Coli A—E₅ nepaginate.

Cu o mică cronică (începând cu descălecarea Ungurilor din Scythia în anul 367) cu următoarele însemnări privitoare la Români :

1348. Lajos magyar király 40 esztendeig. Ez meg-hajtá az Erdélyi Szászokat, Moldovát, Havasalföldét, és az Ráczokat. 1419. Ziska János az Tseh Orzági Clastromokat rontja. 1420. Husz János követte tudományért a Magyarok Moldovába számkivettetnek. 1552. Az Oláhok az Nyirséget dulják. 1595. Bathori Sidmond Lippát és

Jenőt meg-vöven, meg-veri Szinán bassát Havasalföldében. 1599. Mihály vajda meg-veré Báthori András hadát, 28. Octobris. Ő magát-is az Cardinált meg-ölé. 1600. Basta György Mihály vajdát ki-üzé Erdélyből. 1601. Az erdélyiek Bathori Sidmondot Moldovából titkon kihozzák ismét Kolozsvárra: Bastának pedig bucsú adatik. 1602. Mihály vajda megöletik.¹ 1659. Szejdi Amhat bassa beütvén Erdélyben az Vaskapunál őszszel, az keresztyének megharczolnak véle Ulpia Trajana nevű puszta város helyén, keresztyén vész 7 vagy 8 száz, török több 3 ezernél. Item, az Havasalföldében az keresztyének megverik az törököt keves magok kárával, Fekete Gyirgónál.

Mai e de observat că, cronicarul știe ziua nașterii regelui Matia Corvin, pe care o pune la 24 Fevruarie 1443 cunoscând chiar și data că fratele său, Ladislau, decapitat în 1457, avea vârsta de 24 ani. Unică e și însemnarea că regele Matia murind în 6 Aprilie 1490 la Viena, în aceeași zi au murit și leii ținuți în Buda.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

¹ Greșit, firește, în loc de 1601.

1669

Cluj

209

Compilatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eidem Annexarum. Ex Articulis ab Anno Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quarto, ad praesentem hucusque Millesimum Sexcentesimum Sexagesimum Nonum conclusis excerptae.

Claudiopoli, CIO IOC LXIX. Apud Michaellem Szentyel Veresgyhazy. In 2° foi 3 și pag. 100 + Indice.

Conclusio: Datum in civitate nostra Alba Julia, die quarta mensis Martii, ultima scilicet die Congregationis. A. D. 1669.

Formează o continuare a Pravilei Ardealului din 1653 (sub No. 99) dând în extras tot ce s'a hotărît în diferitele „diete” ale Statelor și Ordinilor, ținute dela apariția ei și până la tipărirea compilației de față.

Articolele privitoare la Români sunt următoarele:

Harminczad és vámadással, kik az Oláh országból gabonát hoznak magok szükségekre, nem tartoznak, egyéb aránt nyereségre hozók tartoznak. (P. 3. T. 3. A. 8. f. 35) *Oláh* wladika és oláh papok törvénytelen büntetések cselekedetiért mint refrenáltassanak. (P. 1. T. 1. A. 9. f. 4.) *Oláh* esperestek és papok hallgatójokat beszerikájokból ok nélkül kiltanak, vagy kisdedeket meg nem keresztelnének, mint büntettessenek. (P. 1. T. 1. A. 10. f. 4.) *Oláh* papokon, dézmájokon és illendő honorariumokon kívül egyéb taxa ne exigtassék.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 7 exemplare.

Szabó vol. I No. 1085.

J. N. J. Siebenbürgischer Würg-Engel, oder Chronicalischer Anhang des 15. Seculi nach Christi Geburt, aller theils in Siebenbürgen / theils Ungern / und sonst Siebenbürgen angränzenden Ländern / für-gelauffener Geschichten. Worauf nicht nur allein die gewaltigstbluttige Anschläge / Kriege / und Zeitungen / dessen villfältiger Feinde / sondern auch die gehäymste Rath-Schlüsse beyder Keyser / Könige / Fürsten / und Wayvoden zu erkündigen / durch welche diß bebrängte Vatterland theils wohl regieret / theils vollends in Abgrund des Verderbens gestürzet worden: Auch welcher gestalt nebenst der Augspurgischer Confession die übrige im Lande angenommene Religionen drinnen erwachsen seyn. Nebenst der Ober-Regenten Sachsiſcher Nation, bevorauß der Haupt-Hermanstadt / löblichen Magistrats / ordentlicher Erzählung / wie Selbige nehmlich ihre Ampts-Geschäften versehen haben. Welches kurz doch warhafft und ordentlich abgebildet / und herauß gegeben Matthias MILES Mediens: Jurisprudentiae Cultor.

Herman-Stadt, 1670. In Verlegung H. Andreae Fleischer's, Gedruet bey Stephano Jüngling. In 4° foi 259. Prefața și epigramele 10 foi nepaginate, la sfârșit „Register“ cu alte 11 foi.

Insemnările cronicărești privitoare la Români și la țările române (cu cuvinte luate din textul lor) sunt următoarele:

1510. Mihne Wayda in Wallachey wird in Hermannstadt umbgebracht. (p. 7) 1521. Solyman in der Walachey, Moldaw und Siebenbürgen. (p. 12) 1526. Der Wallachische Waywoda schickt seinen Sohn zum Pfandt ins Türkische Lager. (p. 14) 1529. Petrasko der Moldawer Wayda in Siebenbürgen. (p. 21) 1530. Einfall in Siebenbürgen des Wallachischen Wayda Moise. (p. 21) 1533. Petrus Wayda mit den Türken. 1541. Stefan Maylath durch Verrätherey gefangen im Zelte des Moldawer Wayda Alexander, vor Fogarasch, den 30 Septembris, und nach Galata geführt. (p. 36—37) 1542. Petrus Waywoda in Moldaw in Siebenbürgen gefallen. (p. 37) 1543. Elias Wayda in Moldaw bricht in Zeckel-Land. (p. 39) 1544. Bassarab Vayda ziehet in die Walachey. (p. 39—40) 1549. Elias Wayda zum drittenmahl in Zeckel-Land. (p. 41) 1552. Alexander Wayda aus der Moldaw beläget Tartlen. (p. 50) 1553. Petrus Petrasko überkompt das Waywodenthumb in Wallachey. (p. 52) 1554. Frau Despina stirbt in Hermannstadt. (p. 55) 1556. Beide Wayda zogen entgegen die Königin Isabella. (p. 62) 1557. Petrus Petrasko in Bukuresd gestorben. (p. 68) 1561. Iacobus Heraclides Basilius Despota, Erbe des Moldawischen Lands. (p. 78—81) 1563. Despota in der Moldaw und seine Ermordung. (p. 91—96) 1582. Jankula ein Wayd in der Moldaw enthauptet. (p. 141) 1585. Petrus Radolivitz wallachischer Waywoda. (p. 143) 1590. Wurde gefangen. (p. 163) 1593. Etlige Schwadronen Kriegs-

Volk durch die Wallachey geschickt. (p. 167) 1594. Mit Sigismundo verbunden Michael der Wallachische, und Stephan der Moldawer Waywode. (p. 167) 1595. Sigismundi nahmhafte Schlacht in der Wallachey. (p. 171) 1597. Alexander Wayda entflohe nach Constantinopel und wird aufgehängt. 1598. Sigismundi Bündniss mit Michael Wayda. (p. 192) 1598. Schickte Michael Wayd ein zweiköpfig gebornes Kalb der F(ürstin) Maria Christierna. (p. 193) 1599. Der Wallachische Pfaff György von Csurullye. (p. 230) 1599. Michael Wayda Einfall in Siebenbürgen. (p. 231—259)

După Indice: Wallachen Ursprung p. 2; Wallachen entlaufen aus Siebenbürgen p. 55.

Desenul alegoric al foaiei de titlu e foarte expresiv, ori cât de primitivă ar fi executarea sa în aramă, vrând să arate în ce stare a ajuns Ardealul în urma războaielor în cursul veacului al XVI-lea, cu Turcii, Nemții și Românii cari au năpustit țara, simbolizați cu câte un călăreț, între cari acela din partea stângă, în surtuc și cămașă românească, pare a reprezenta pe Mihai-Viteazul, făcând dreptate cu cântarul în mână!

Academia Română, București și alte 15 exemplare.

Seivert p. 293. — *Szabó* vol. II No. 1256.

1671

Cluj

211

Uj és O Kalendarium, E' Christus Urunk születése után való 1671. Mellyet most-is Magyar és Erdély Országgra, és egyéb szomszéd helyekre alkalmaztatott NEUBART Christoph, Theologus és Astrologus.

Colosvárat. Veres-egyházi Szentyei Mihály által. In 16° foi 40 nepaginate.

Prima ediție ungară a acestui calendar, care apărea de aci înainte (și probabil și înainte de 1671) anual, cu mici note și date istorice despre evenimentele întâmplare în Ardeal și țările vecine.

Cuprinsul dintre 1348—1602 vezi-l sub No. 208. De aci înainte are numai următoarele două însemnări privitoare la Români:

1653. Moldovai Lupul vajda, Rákóczi hadai által székiből kiütik. 1663. A tatár hám fia, és a két Oláh vajda Buda felé Erdélyen mennek által, utjukban sok károkat is tésznek.

Exemplarul unic în Muz. Ardelean, Cluj.

Szabó vol. I No. 1114.

1671

Cluj

212

Compilatae Constitutiones Regni Transylvaniae etc.

Claudiopolii, CIOICLXXI. Apud Michaellem Szentyei Veres-egyházi. In 2° foi 8 și pag. 100.

Ediție de titlu a ediției oficiale din 1669, de sub No. 209.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

Szabó vol. I No. 1113.

1674

Basel

213

Vota Solennia Quae Nobilissimi et Clarissimi Viri D. Francisci PARIZ de Pápa Transylvano-Ungari Honoribus Doctoralibus ab Amplissimo Medicorum in perantiqua Universitate Basiliensi Ordine, suò meritò decretis, eiusdemque Amplissimi Ordinis consensu A Magnifico, Excellentiss. Experientissimoq[ue] Viro D. Joh. Henrico Glasero Philos. et Med. Doctore, Anatom. et Botanicis Professore P. Celeberrimo, Brabeuta ritè designato Anno MDCC LXXIV. XX. Octobris. Collatis Gratulabundi addiderunt Praeceptores, Fautores, Amici.

Basileae. Imprimebat Joh. Rodolphus Genathius. In 4° foi 8 nepaginate.

Această mică tipăritură¹ ne interesează pentru că tânărul medic Pariz, fiind gata de plecare la universitatea din Leyden, a primit în ea — după obiceiul vremurilor — salutările conșcolarilor săi, și între cele 17 poezii, găsim și următoarea românească :

XIV.

Carmen primo et uni-genitum Linguae Romano-Rumanae, *Honoribus* Fortunâ et Auspiciis Impenetrabilis Dacici-Argonautae, *Praenobilis Domini* Francisci PARICII, Papensis etc. Veteris oculis-simique in Illustri Enyedînâ, Haliciastri : natum.

Kent Benetate, Beründ la voj, Rumanus Apollo,
La totz, ketz Bvente'n Emperecie fedetz !
De unde cunoftince așteptem, fi ftince : fericfe
De Amftelodam, pren chertz Bte'n omenie typar.
Legfe derapte au dat frumoŝe cfetate Geneva :
Ecz vine Francifcus, cinete Leyda, Paris !
Prindecz maene Borory, cu czeft nou oŝpe : nainte
Fratzi, frætatzi, Nymphele, jaŝe curund.
Domny büny, mary Doctory, Daŝkely, fi bunele Domnae,
Cu patfe ej fitz, cu panye fi bare, rugem.

Nagy Enyedini Transylv. 1. Junii, A. 1674.
Condidit ex improviso, Amiculus Pariciaster

MICHAEL HALICIVS, Nob. Romanus
Civis, de Cáránsebes

Aceasta fiind cea mai veche odă română, a fost reprodușă facsimilată de N. Drăgan, în „Dacoromania” vol. IV/1 p. 169.
Muz. Ardelean, Cluj și alte 2 exemplare.
Szabó vol. III No. 2649.

¹ Cuvântul Magnifico din titlu e cules greșit astfel : Magnífico.

214

Şumuleu

1676

Cantionale *Catholicum*. Régi és Uj, Deák és Magyar Aítatos *Egyhazi* Enekek, Dicsiretek, Soltarok, es *Lytaniák*; Kikkel a' Keresztyének Esztendő-által-való Templomi Solemnitásokban, *Processiókban*, és egyéb aítatosságokban szoktanak élni. *Halottas Temetéskor-való, és a' négy utolsó dolgokról emlékeztető Enekekkel együtt*. Most újonnan nagy szorgalmatossággal egybe-szedettek, meg-jobbítottak, és a' Keresztyének épületire, s lelki-vigasztalásokra ki-bocsáttattak, *A' Szent Ferencz-Szerzetiben lévő* KAJONI P. Frater Janos által. *Superiorum permissu*.

A' Csiki Kalastromban. *Nyomtatott Cassai András-által*. 1676-ben. In 4° pag. 8 şi 786 + Index alphabeticus. Pars I-III.

Dedicația (cătire Csicso-kereszturi Torma István, Nemes Belső Szolnok-vármegye egyik fő-ispánja) cu data: Kőlt a' Csiki Kalastromban, Mind-szent Havának 18. napján 1675. Esztendőben. *Kegyelmednek* Alázatos Istenimádó Káplánnya, *Szent Ferencz Zászlója-alatt vitézkedő* Kajoni Frater Janos, *Custos Provincialis*.

Approbatio: Datum Romae, in Conventu nostro S. Francisci Trans-Tyberini, die 24. Maji. Anno M.DC.LXXV. Frater Jacobus a Spinetulo, Commissarius Generalis.

Imprimatur: Datum in Monasterio Csikiensi, die 21. April. Anno Domini M.DC.LXXVI. Frater Casimirus Damokos per Transylvaniam Vicarius Apostolicus Generalis.

Din dedicația autorului aflăm că, cartea este primul produs al tipografiei organizate de dânsul din nou în mănăstire.

Manastirea Franciscanilor din Şumuleu, şi alte 3 exemplare.

Szabó vol. I No. 1188 şi II No. 1376. *Magyar Könyvszemle* 1879 p. 183 şi 1883 p. 274. — *Seprődi János* în *Irodalomtörténeti Közlemények* 1909 p. 142.

215

Şumuleu

1676

KAJONI János: Aranyos ház.

[A' Csiki Kalastromban, 1676.]

Carte de cântece a autorului român, din care însă nu mai există niciun exemplar, cu toate că e citată chiar şi peste o sută de ani dela eşirea ei ca o carte bine cunoscută şi mult folosită de către credincioşii bisericii catolice.

Seprődi János în *Irodalomtörténeti Közlemények* 1909 p. 141.

1677

Cluj

216

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eadem Annexarum, etc.

Claudiopoli, MDCLXXVII. Impressit: Michael Szentyel Verese gyházi. In 2° pag. 250.

Retipărirea primei ediții din 1653 de sub No. 170.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 5 exemplare.

Szabó vol. I No. 1212.

1678

Șumuleu

217

Calendarium. In quo Omnes Sancti, Breviarij Romani, Ordinis Fratrum Minorum, Regni Hungariae, ac ad libitum suis locis inserti continentur . . . [edidit] Fr. Joannes KAJONI.

In Conventu Csikiensi, 1678. In 8° foi 36 nepaginate.

Exemplarul unic în mănăstirea din Șumuleu.

Szabó vol. II No. 1419.

1679

Șumuleu

218

Serafin Sz. Ferencz Eleteröl és Halalarol. Ad notam: Szent David Proféta éneklő könyvének huszonkettöd részében.

A' Csiki Kalastromban, Cassai András által 1679-ben. In 4° mic, foi 4 nepaginate.

Autorul nenumit al cărții este — după mine — Ioan KAJONI, guardianul mănăstirii și autorul cărților de cântece de mai sus.

Exemplarul unic: Bibl. mănăstirii din Șumuleu.

Magyar Könyvszemle 1912 p. 154.

1679

(Cluj)

219

Historica Relatio colloquii Cassoviensis De Judice controversiarum fidei, Praeside R. P. Gabriele JVUL, Soc. JESU, SS. Theol. ac Phil. Doctore, Almae Episcopalis Academiae Cassoviensis Cancellario et Controversiarum fidei Professore. Respondente Nobili Stephano R e n y e s Varadiensis (ante Studioso Calvin.) ex convictu Nobilium, habiti, cum Dn. Elia L a d i v e r o, Rectore Bartphensi et M. Isaaco Zabanio, ConR. Eperiensi, Anno M DC LXVI. die 25. Junii tota, et 26. usque ad meridiem. Bonâ fide et conscientiâ inculpatâ à Scriptoribus in Actu disputationis excerpta et in Judicium Lutheran. ac Pontif. à Confessore Veritatis Anno C. 1679. exhibita.

S. l. et a. In 8° mic foi 24 nepaginate.

Sommervogel atribute această lucrare iezuitului *Ivul*, iar Szabó asemănând-o cu o carte tipărită în Christianopolis (recte Claudiopolis) cu care unul din exemplarele ei ne-a rămas legat împreună, crede că a fost tipărită în Cluj.

Materia convorbirii este expusă într'un dialog condus de *Ivul*, la care răspund ceilalți doi numiți în titlul cărții.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Sommervogel vol. V. p. 339. — *Szabó* vol. II No. 1446.

220

S i b i u

1679

Hecatombe sententiarum Ovidianarum, Germanicè imitarum. Das ist Nach-Ahmung Hundert Auszerlesener Sprüche Desz berühmten Rôhmischen Poeten Ovidii Nasonis. Aufgesetzt Von: Valentino FRANCK Patricio.

Typis Cibinianis Excudebat Stephanus Jüngling. Anno M.DC.LXXIX. In 8° foi 22 nepaginate.

Autorul și-a tipărit aceste sentințe ovidiane, stând în oficiul său de căpitan (Burggraf) la Turnu-Roșu, dând la câteva și traducerea lor liberă în limba germană, săsească, ungară și la șase chiar română precum urmează.

21.

Diligitur nemo nisi cui fortuna secunda est,
Quae simul intonuit proxima quaeque fugat.

V a l a c h i c e :

Füind miê binye ma csinszteste lume
kum fudse nerokul szént de dsok si glume.

47.

Faelix . . . cui sua non feci dicere amica potest.

V a l a c h i c e :

Fericsituj csel barbat
Kara are pat kurat,
Kuj nyevaszta poete zicse:
Nu am fakut, O voincse!

55.

Ut flerent Oculos erudiere suos.

V a l a c h i c e :

Versze makar lackremilye
Fetelye si mujerilye
Nu gindi, fi fore grise
Csesze plindse nu sze pise.

75.

Eximia est virtus praestare silentia rebus,
Et contra gravis est culpa tacenda loqui.

Valachice:

Csinye are minte aore sze take
Si kend nu se kade sze nu tot greaszke.

84.

Pollicitis dives quilibet esse potest.

Valachice:

Csei fegedejala Fere derujala?
Treketoare brume, Fum, vunt, prah szau szpume,
Iare csei en mune Nu jeszte mincsune.

95.

Si rota defuerit tu pede carpe viam.

Valachice:

Csinye năire kai si kar, sze meărğa ku folosz,
Sztrenyge binye picsőerelye si umblyê pre sosz.

99.

Scilicet omne sacrum mors importuna profanat,
Omnibus obscuras injicit illa manus.
Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Sed rigidum jus et inevitabile fatum.

Valachice:

Kecz Oameny kuprinde csaszta lume mare
Cse groeznike moarte en putere are
Muncsaszke makare en tot kipul Vracsul
Si zua si noepte, nui geszeste lyakul.

Cartea Sasului Valentin Franck cuprinde astfel cea mai veche traducere românească din latinește, având la sfârșit și o poezie românească de 9 strofe, făcută după a lui Simon D a c h cu titlul: „Wohl dem der sich nur lässt begnügen” începând așa:

Fericituj kui sze asundse
De dare dumnyezeului.

Aceste specimene de poezie română lumească veche se pot ușor studia, cartea având o retipărire din 1923.

Liceul Honterus, Brașov și 1 alt exemplar.

Seivert p. 102. — Szabó vol. II No. 1456.

1681

Levoča

221

Articuli Dominorum Praelatorum, Baronum, Magnatum, et Nobilium, coeterorumque Statuum et Ordinum Regni Hungariae, etc. In Generali Eorum Conventu, Anno M.DC.LXXXI. Sopronii celebrato, conclusi, *et ab ipsa* Sacra Caesarea Majestate ratificati et confirmati.

Leutschoviae. Typis, Samuelis Brewer. In 8° mic pag. 94.

АПОСТ. ПЕТРЪ

СН КРҮНЮЛЬ ДЪ ЯЪР
 КАРТЕ ДЪ ПРОПОВЕДАНІЕ,
 ЛА МѠЦНІ. СКОЛЖ ДНН
 СКРНТЪРНЛЕ СФНТЕ. КЪ
 ПОРЪКА, ШН ПДЕМНАРЪ
 МЪРІЕН СІЛЕ,
 ЯПАН МНХАЮ,
 КРАЮЛЬ ЯРДЪЛДЪ. ТН-
 ПЪРНТЪ П ТНПОГРАФ
 НОІШ, ПЧЕТАТЕ ЛБАСЬ-
 ШЕБЪЕ ЯН АХПГ, СЪ, ЗІ.

АПОС. ПАВЕЛЪ

Din cuprins: Art. 63. Articulus 89: 1659 de restitutione Valachorum, Sclavorum, et Praedauciorum in confiniis commorantium cum aliis superinde sancitis renovatur et effectundus declaratur. Art. 64. Privilegia Valachorum in praejudicium regni emanata iterato cassantur. Vide art. 40: 1635 et 90: 1659. Art. 65. Valachi in possessione Oszek commorantes alio traaslocentur. Art. 92: 1659. (p. 74—76) Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.
Szabó vol. II No. 1610 greșit sub 1687.

222

Sine loco

1681

Articuli Dominorum . . . regni Hungariae etc. *in generaliorum conventu*, Anno M.DC.LXXXI. *Sopronii celebrato*, etc.

S. I. et a. In 4° pag. 63.

Din cuprins: Art. 63-65. De restitutione Valachorum etc. (p. 47) Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș și alte 8 exemplare.

Szabó vol. II No. 1500.

223

Șebișul săsesc

1683

Siciul de Aur. Carte de Propovedanie, la Morți. Scoașă din Scripturile sfinte. Cu Porunca, și îndemnarea Măriei sale, A p a f i Mihaiu, Craiul Ardealului.

Tipărită în Tipograf[ia] noao, în Cetate în Sas-sebeș, anii 1683, septembrie 17. In 4° pag. 4 și 168 + o foaiă cu „smintealele“ și pe verso cu numele acelor „izbovitori“ cari au mijlocit scoaterea cărții: Popa Ioan din Vințe, Protopop Georgie din Daia, Protopop Văsiu din Belgrad și Protopop Oprea din Armeani; „județul mare“ în Sas Sebeș fiind Mehel Severin, iar tipograful Daniil, făcătorul Tipografiei Noă.

Pe dosul foaii de titlu stema lui Mihai Apafi, în xilografie.

Predoslovia către Măria sa craiul Ardélului, Domnului, Domnului Apafi Mihai, etc., iscălită de POPA Ioan din Vinți, cu toți protopopii și cu tot săborul Rumânilor din Ardél; mulțumindu-i că după ce Dumnezeu în minunat chip i-a ajutat să ridice tipografia rumânească din porunca Măriei Sale, au putut să tipărească această carte, care este „părğa întâia“ a tipografiei lor.

Acad. Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 80. — *Veress* p. 24—27. — *Szabó* vol. II No. 1532. — *Sztripszky*, comunicare privată.

224

Levoča

1683

Az felséges Matyas kiralynak, az nagyságos Hunyadi Janos fianak jelesül viselt dolgairol . . . való szép Historia.

Lôtsen, 1683. Nyomtatattot Brewer Samuel által. In 8° foi 40 nepaginate.

Нсвойтѡрїи лѧ ѧѣ лѧкрѡ СФѣтъ шн Дмнезѧ
 Бска ? мѧн кѡ дѣ днѣ :
 Попа Іѡанъ днвннцѣ , Ногарзшѡль Сѡборѡ-

лѡн мѧре .

шн Протопо Гесѡге , дн дѧм .

шн Протопо Бзюю , дн бѣлградъ .

шн Протопо Опрѣ , дн армѧнн :

Ктиторїи СФѣтеї Мзвстнренї ѧБѣградѡлѡн .

Тнпзрнѣж ѧѣтѧте ѧСѧшебешъ . ѧннн , дѣ
 лѧнѧцѣрѣ лѡн ХС . ѧѡпг . ѧлѡна лѡ Сѣ , зї .

шн ѧѡ фѡ цнѡдѣць мѧре ѧСѧшебешъ ,
 Мѣхѣ Сѡбернѣ .

Слѡгъ мѧн мнѧж шн плѣкѧтѣж ѧСФѣтѣ

лѡн Сѡборѣ мѧре : Дѧннн Тнпогрѧ-

Фѡль , Фѡкзиторїѡ Тнпогрѧ-

Фїен Нѡлѡ .

Este poema diacului Ambrosius de GÖRCSÖN despre *Iancula-Vodă* și a fiului său, regele Matia, formând o retipărire a edițiilor din 1577 și 1581. (Descrise sub No. 92 și 102.)

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest.

Szabó vol. I No. 1307.

225

Sibiu

1684

Rudus Redivivum seu Breves Rerum Ecclesiasticarum Hungaricarum juxtà et Transylvanicarum inde a prima Reformatione *Commentarii*. Quâ potuit fidelitate et curâ collecti, expositi, et prout gestae, consignati à Francisco PARIZ PAPAI, Med. Doct. et in illustri Collegio Enyediensi P.P.I. *Joh.* 3. v. 18. Opere et Veritate.

Cibinii, Anno 1684. Excudebat Stephanus Jüngling. In 12° coale A—F₄.

Prefața: Enyedini sive Anniae Viae, è musaeo Anno D. 1684. ineunte.

Din cuprins: Anno 1420. Hussitae in Moldavia.

E interesant de știut că, cartea este o prescurtare a originalului scris ungurește cu titlul „Romlott fal felépülése, avagy a' Magyar országi és Erdélyi Ekklesiáknak, a' Reformátzio kezdetitől fogva való Históriajok” dedicat unui senator al orașului Debreczen, care însă nu s'a putut tipări din pricina generalului Caraffa care prigionia pe calvinistii din Debreczen.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 15 exemplare.

Bod p. 211. — *Szabó* vol. II No. 1554.

226

Leipzig

1684

I. N. J. Saxonum Transylvaniae, Aposciasmate historico collustratos, consensu et autoritate Incltyti Philosophorum ordinis in Academia Lipsiensi, publicae Eruditorum disquisitioni submittent Praeses M. Martinus KELPIUS, Holdvilagiensis Saxo Transsylvanus, et respondens Joachimus Christianus Westphal, Neo-Ruppinas Marchicus Die XXII. Martii Anni M.DC.LXXXIV. H. L. Q. C.

Lipsiae, Literis Justini Brandii. In 4° foi 16 nepaginate.

Din cuprins: Transsylvaniam incolunt . . . Walachos . . . qui Rumminos sone h(oc) e(st) Romanos se appellant, lingua utuntur *Latina* corrupta, mores eorum sunt Romani (foaia B₉) citând și poezia germană a lui Martin O p i t z despre Români. (Vezi sub No. 148.)

In rândul 2 al titlului greșit: Incluti.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 12 exemplare.

Seivert p. 215. — *Szabó* vol. III No. 3301.

1685

Alba-Iulia

227

Cărare pre scurt pre fapte bune îndreptătoare.

In Bălgrad, 1685. In 8° pag. 109.

Predoslovia: cătră Măriia sa Craiul a Țării Ardélului, Domnului, Domnului A p a f i Mihai Tinărului, din mila lui Dumnezeu Craiul ales a Țării Ardélului, Domnului Părților Țării ungurești și Șpanului Săcuilor; semnată de POPA Ioan din Vinți, care mărturisește că această „cărțulie” a întors-o pre limba rumânească „spre folosul și întrămarea neamului rumânesc,, însă uită a observa că ea *nu e altceva* de cât o *traducere* a cărții preotului-dascăl din Felsőbánya, Ștefan M a t k ó de Kézdivásárhely cu titlul „Kegeyes cselekedetek rövid ösvénye” tipărită în Sibiu, 1 în anul 1666 în 12° pag. III.

Preotul Matkó știa de altfel foarte bine românește, așa că la începutul anului 1681 el fusese însărcinat de către principele Mihai Apafi cu traducerea testamentului vechiu pe românește² pe seama Românilor ardeleni, ai căror episcopi erau protivnici introducerii liturghiei române. Tot Apafi dădu ordin încă din anul 1674 ca să se afle unde a ajuns tipografia românească întemeiată de răposatul principe George Rákóczi I în Alba-Iulia,³ de unde la năvălirea Tătarilor (din toamna anului 1657) vreun om zelos o ascunsese undeva.

Exemplarul unic în Bibl. Arhidiecezană, Blaj.

Bibl. Rom. Veche No. 82. — *Veress* p. 27.

¹ Titlul întreg la *Szibó*, vol. I No. 1044.

² Ordinul din cetatea Făgărașului, în 23 Februarie 1681; *Történelmi Tár* 1878 p. 205.

³ Dat în Alba-Iulia, 14 Iunie 1674; *Boz Péter*: Smirnai Szent Polycarpus p. 106.

1685

Alba-Iulia

228

Ceasloveț care are întru sine Slujbele, de Noapte, și de zi.

Scoase pre Rumănie de pre Slovenie și tipărit în Mitropolia Belgradului în zilele Prea luminatului Domn A p a f i Mihai Craiul Ardeélului, Anii [1685.] In 8° mic pag. 4 și 204.

Isvodit de POPA Ioan din Vinț și Protopop GHEORGHE din Daia.

Exemplarul unic în Bibl. Arhidiecezană, Blaj.

Bibl. Rom. Veche No. 84 și p. 537. — *Veress* p. 27—28.

1685

Frankfurt am Main

229

Totius Regni Hungariae superioris et inferioris accurata Descriptio. Daß ist Richtige Beschreibung Desz gantzen Königreichs Hungarn / So wol was das Obere als Untere oder Niedere n-a belanget / Dabey dann die Beschaffenheit desselben Städte / Ves-

tungen / Schlösser / Städlein / Marktfecken und angrenzende Oerter. Sambt allem dem jenigen was am Donau-Strom lieget und befindlich ist.

Auf das de:tllichste und ausführlichste / so wol derselben Ursprung / Lager / Frucht-barkeit / als Herrschafft und Ordnung betreffende. Sambt einer accuraten Land-Charten / und denen vornehmsten Städten in Kupffer vorgestellet wird. / Von Georg KRECKWITZ / auß Siebenbürgen.

Franckfurt und Nürnberg, 1685. Verlegtß Leonhard Lojthge. Druckts Johann Philipp Andreas. In 8° titlu și pag. IIII. (Cu negru și roșu.)

Cuprinsul privitor la Români vezi la descrierea ediției din 1686 mai completă, de sub No. 232.

Autorul se numește „ardelean” pe foaia de titlu, de sigur pentru a asigura compendiului său un succes de librărie (ori de iarmaroc) așa că nu e recunoscut de către Sași de ai lor.¹ Cartea sa fiind însă cea mai amănunțită pe vremea ei, cu toate greșelile ce le are, este una din cele mai folositoare pentru cunoașterea Ardealului.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 10 exemplare.

Szabó vol. III No. 3344.

¹ Den Kreckwitz erkennet kein Siebenbürger, so viel ich weiss, für seinen Landsmann. Er mag vielleicht unter dieser Larve semen Nachrichten mehreres Gewicht haben geben wollen. (Seivert, p. XIII.)

230

K ö l n

1685

Regni Hungarici Historia, Post obitum gloriosissimi Matthiae Corvini regis XXXIV. Quo Apostolicum hoc Regnum Turcarum potissimum armis barbarè invasum, Libris XXXIV. rerum in Pannonia, Dalmatia, Transsilvania, Moldavia, Bosnia, Illyrico, ceterisque confiniis integrum ultra seculum, ab Anno 1490. gestarum locupletissimis exactè descripta A Nicolao ISTHUANFFIO Pannonio, eiusdem regni propalatino, et octogenario milite excellentissimo . . . ac proinde, . . . eleganti stylo edisserit.

Accedit hac postrema editione in commodiores distincta paragraphos et annos, Viennae Austriae arctissima Anno 1683. à Turcis oppugnatio, ejusdemque gloriosa a Christianis defensio, ac victoriosa liberatio.

Coloniae Agrippinae, M.DC.LXXXV. Apud Iohannem Wilhelmum Friessem Bibliopolam. In 2° foi 3 și pag. 552 (pe două coloane) cu un supliment de 44 pagini și Index rerum. (Cu negru și roșu.)

Cuprinsul vezi la descrierea primei ediții din 1622 sub No. 145.

Din supliment : Pontem a Walachis reficiendum Carolus [Priniceps] impediri iubet. (p. 20) Walachiae princeps crucem in castris in loco tentorii defodit. Walachus Crucem veneratur. (p. 32)

La sfârșitul cărții aflăm (p. 550) că autorul bătrân de 82 de ani mergând la serbarea încoronării regelui Matia II al Ungariei (din 1608) la Pozsony, stând călare a fost lovit de apoplexia părții drepte, așa că din continuarea operei sale nu a mai putut scrie de cât schițele Cărților XXXV—XXXVIII.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 15 exemplare.
Szabó vol. III No. 3351.

1686

Frankfurt am Main

231

Totius Regni Hungariae . . . Descriptio Daß ist Richtigkeit beschreibung Deß ganzen Koenigreichs Hungarn . . . und Donau-Strom . . . Von Georg KRECKWITZ auß Siebenbürgen.

Frankfurt und Nürnberg, 1686. Verlegtß Leonhard Loschge. Druckts Johanni Philipp Andread. In 8° titlu și pag. 1074 + Register. (Cu negru și roșu.)

Autorul dă (pe p. 1—14) o scurtă descriere a Ungariei și a regiilor și pe urmă (în ordine alfabetică) a orașelor și locurilor mai însemnate, dintre cari următoarele românești ori privitoare la istoria Românilor : *Boretscho* [Brețc] cu evenimentele războinice dintre Sigismund Bathori, Georg Basta și Michael Waywoda. (p. 40—42) *Bucuresta*. (p. 43—45) *Cumanien*, Stueck der Walachey. (p. 125) *Gergicia* [Giurgiu] ein Walachisch Staedtlein. (p. 176) *Girgio* (p. 177) *Hermanstadt* cu bătălia din 1599 dintre Michael Waywod aus der Walachey și Cardinal Andreas Bathori. (p. 255—258) *Levenz* cu bătălia din 1664 în care lua parte și „Georg Siska Fürst in der Moldau” adică Gregorie Ghica. (p. 316) *Medwesch* renumit pentru omorîrea lui Ludovic Gritti „von den Moldauern und Sachsen” prins. (p. 346) *Moldau*. (p. 362—364) *Moncastrum*. (p. 364) *Sebes* ein Walachisches Dorff. (p. 727) *Selistria* 1603 von Radul Weyda aus der Walachey überfallen. (p. 735) *Siebenbuergen* : die Walachen, Waiwode Michael in der Walachey. (p. 744—746) *Tergovist*. (p. 819—821) *Wallachey*. (p. 874—878) *Zalatna* von den Walachen bewohnet. (p. 1019)

Cartea este o compilație fără niciun sistem, localitățile fiind descrise după numărul mai mare ori mai mic al datelor aflate prin cărți și cronice, de mulțori citate. Însă cu toate acestea, ea este instructivă și folositoare.

Retipărirea ediției întâi din 1685 (de sub 230) cu mici schimbări, dovadă că volumul s'a desfăcut prin târguri într'un singur an.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 5 exemplare.
Szabó vol. III No. 3396.

232

Levoča

1687

Cynosura Jurisperitorum . . . usque ad Annum 1681 etc.
Editio multum auctior et correctior.

Leutschoviae, 1697. Typis Samuelis Brewer. In 8° foi 2
și pag. 469.

Cuprinsul articolelor dietale dintre 1608—1681 la descrierea
edițiilor din 1668 de sub No. 205 și din 1681 de sub No. 222.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

Szabó vol. II No. 1614.

233

Nürnberg

1688

Totius principatus Transylvaniae Accurata Descriptio. Das
ist: Ausführliche Beschreibung des ganzen Fürstenthumbß Siebenbürgen,
Seinen Ursprung, Aufnahm und Wachsthumß, Abtheilung, Flüße, Berge,
Fruchtbarkeit, Einwohner, Religion, Regierungs-Form, Städte, Schlößer,
Festungen und Kriegs-Handlungen biß auf diese Zeit betreffend.

Alles aus den bewährtesten Scribenten zusamm gesucht, und mit
den neuesten Vorfällen und accuratesten Kupfern so wol der Regenten
als der vornehmsten Städte wie auch einer Land-Carten versehen von
Georg KRECKWITZ aus Siebenbürgen.

Nürnberg und Franckfurth, 1688. In Verlegung Leonhard Loschge.
In 12° foi 2 și pag. 387 + Register.

Din cuprins (după indice) Das II. Capitel : Von denen heutiges
Tages in Siebenbuergen wohnenden Voelckern und Nationen. *Wal-*
lachen werden in Siebenbuergen Blooch geheissen ; werden in Sieben-
buergen nichts geachtet ; ein rauhes und hartes Volck ; die Provintz
Wallachey wo sie liege ; ihre Kleidung ; Art zu gruessen ; sind meisten-
theils Vieh-Hirten ; haben Lust zu Brunnen ; Beschaffenheit ihrer
Priester. (p. 27—35) *Maichen* Wallachisches Dorff. (p. 342) *Sebes* Walla-
chisches Dorff. (p. 357) *Targovist* Wallachische Stadt. (p. 365) *Michael*
Waywode der Wallachey in Siebenbuergen. (p. 120—138) Gabriel Ba-
thori und der Wallachische Waywod. (p. 159—169). Georg Ragozi
der II. und der Hospodar von Moldau. (p. 198—201)

Anexat stampele orașelor : Clausenburg, Cronstadt, Herman-
stadt, Medwisch, Millenbach, Noesen, Schessburg și Waradein. (In
aramă, format 6.5 x 11 Cm.) Harta Ardealului cu titlul : Transylva-
nia / Sibenbürgen. (Format 18.5 x 27 cm.)

Este un rezumat al harnicului autor (în format mai mic) care
într'un singur an a desfăcut trei ediții din compilația sa.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Szabó vol. III No. 3505.

1689

Alba-Iulia

234

Molitevnic. Isvodit din Slovenie pre limba Rumânească, supt Crăirea și biruința Prea luminatului și Milostivului Domn Mihail A p a f i, cel mai Mare, din Mila lui Dumnezeu craiul Ardealului, Domnului părților țării Ungurești, și Șpanului Săcuilor etc. și cu Blagoslovenia prea osfințitului părinte, Kir V a r l a a m Mitropolitul Belgradului și a toată țara Ardealului.

Tipăritusau în Mitropolia Belgradului, Anii domnului, 1689 April 22 de zil. In 4° mic pag. 6 și 199.

Predoslovia scrisă de POPA Ioan din Vinț.

Academia Română, București și alte 3 exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 87. — *Szabó* vol. II No. 1644. — *Veress* p. 28—29.

1689

Wien

235

Parvus Atlas Hungariae Sive Geographica Hungariae. In 40 tabellas divisae descriptio, Quam Sub Auspicijs Serenissimi Hungariae Regis Josephi Primi, In Antiquissima et Celeberrima Unversitate Viennensi Mathematicae demonstrationi proposuit *Illustrissimus Dominus* Fabius Antonius Marchio de Colloredo, Dum A. Caesarea, Regiaque munificentia aureum torquem acciperet, et primâ AA. LL. et Philosophiae Laureâ Promotore Reverendo Patre Gabriele HEVENESI, Soc. Jesu, AA. LL. et Phil. Doctore, ejusdemque Professore Ordinario insigniretur. *Mense Aprili. Die...* M.DC.LXXXIX.

Viennae Austriae. Typis Leopoldi Voigt. In 8° foi 92 nepaginate. Cu 38 hărți în text și 2 anexate.

Din cuprins: Provinciae ad Hungariam spectantes: Bessarabia, Crobavia, Moldavia, Morlachia, Rama, Sicilia, Transylvania, Valachia.

Dintre hărți una reprezentând o parte a Ardealului și a Moldovei. (In aramă, format 12 × 16 cm. foarte primitivă.)

Opera eruditului Iezuit ungar este o compilație mediocră, fără nici o valoare științifică.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.

Szabó vol. III No. 3549.

(1690)

Criș

236

Wolfgangi Comitis de BETHLEN prioribus Seculi XVII. annis Cancellarii Aulici Transylvaniae Historiarum Pannonico-Dacicarum Libri X. a Clade Mohazensi MDXXVI. usque ad finem Seculi.

In arce Kreüsch Transylvaniae. Typis et sumptibus Auctoris. In 2° foi 12 nepaginate și pag. 832. (Neterminat.)

Opera aceasta de căpetenie pentru istoria Ardealului și ale țărilor învecinate, scrisă de autor pe baza operelor istorice contemporane și a documentelor de cari dispunea fiind cancelar al țării, fu tipărită dela anul 1684 încoace în tipografia proprie, instalată în castelul său dela Keresd (Criș) pentru acest scop. Tiparul fiind îngrijit de frațele său Alexe Bethlen, el înaintă până la descrierea evenimentelor anului 1601, când cu năvălirea oștilor turco-tătare, cu cari Emeric Thököly în anul 1690 intră în țară, tiparul a trebuit să fie întrerupt. Coalele tipărite zăcură apoi *mai mult de 80 de ani* în pivnița boltită a castelului, până ce ele scoase de acolo au fost broșate—se zice—de către profesorul Dr. Gottfried Schwarz, care tipări (după 1775) în fața volumului foaia de titlu și o anexă de 12 foi, cuprinzând Prefața, epistola dedicatorie a autorului către principele Michael Apafi și 9 scrisori a mai multor autori (scrise latinește, nemțește și italie-nește) despre însemnătatea operei și a diferitelor ei manuscrise.

Cuprinsul privitor la Români îl dăm la descrierea ediției a doua (complectată până la 1609) din anul 1782 mai ușor accesibilă prin bibliotecă.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

¹Szabó vol. II No. 2036.

237

Wittenberg

1690

Q. D. B. V. Memorabilia aliquot Transylvaniae, In Alma Leucorea Publico, placidoque eruditorum examini exponit Praeses M. Johannes FRANCISCI, Coronă-Transylv. et respondens Thomas Scharsius, Mediă-Transylv. D[ie] 16. April. Anno MDCXC H.L.Q.C.

Wittebergae. Typis Christiani Schrödteri, Acad. Typ. In 4° foi 8 nepaginate.

Din cuprins: § II. Dacia Alpensis est nostra aetate Moldavia et Valachia, quae alio nomine Transalpina appellatur. (Cu două inscripții romane scoase din cartea lui Stephanus Zamosius.) § XIII. Valachi, Romanorum reliquiae, siquidem eorundem lingua, Latinum, sermonem haud obscure redolens, originem Italicam facile prodit, quin ipsimet etiam Valachi sese *Rumuni* hoc est *Romanos* appellant.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.

Seivert p. 94. — Szabó vol. III No. 3651.

238

Köln

1690

Antonii BONFINII Historia Pannonica: sive Hungaricarum Rerum Decades IV. et dimidia Libris XLV. comprehensae: quibus ejusdem regni, populorumque origines et antiquitates, Provin-

ciarum descriptiones, mores et consuetudines : fluminum ortus et tractus : expeditionum et rerum belli donique gestarum commentaria copiosissima ad curiosam Lectoris scientiam edisserentur.

Accedunt tractatus aliquot, seu Appendices variorum Auctorum et rerum, unà cum priscorum Regum Hungariae Decretis et Constitutionibus, Auctore Joanne S a m b u c o.

Coloniae Agrippinae, Anno M.DC.LXXXX. Sumptibus Haeredum Joannis Widenfeldt, et Godefridi de Berges. In 2° pag. 16 și 702 + Index și Decreta.

Cuprinsul vezi la descrierea ediției din anul 1568 sub No. 76.
Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.
Szabó vol. III No. 3633.

1691

Tyrnavia

239

Curiosa et Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. Auctore P. Martino SZENT-IVANY, Societatis JESU Sacerdote *Decadis Secundae* Pars Prima; etc.

Tyrnaviae, M.DC.LXXXI. Typis Academicis per Ioan. Adamum Friedl. In 4° pag. 344.

Approbatio : Tyrnaviae, 19. Maji Anno 1690.

Din cuprins : VII. Incolae Hungariae. Valachi. (p. 127) § XV. Principatus Transylvaniae, cum Rebus memorabilibus Descriptio. (p. 158—161) Valachiae et Moldaviae, cum Rebus memorabilibus Descriptio. (p. 161—162)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 19 exemplare.
Szabó vol. II No. 1700.

1692

Debrecen

240

Magyarok Chronicaja. Melly be foglal m.c.xcvi. Esztendőket. Avagy Christus születésének 268—1464. Esztendei alatt lett dolgait A' Magyaroknak : Mellyet Chronologicè, az az : Christus Urunk Esztendeinek folyása szerint illendő rövid formában Tsinalt, Es Ki bocsatott LISZNYAI K. Pál Debreczeni Schóla Mester.

Debreczenben, M.DC.XCII. Esztendöben. Nyomtattatott Kassai Pál által. In 12° pag. 338.

Din cuprins : Neamul lui Ioan Huniadi se trage din boeri din Țara-Românească. (p. 313—315)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 16 exemplare.
Szabó vol. I No. 1421.

241

Braşov

1693

Neu- und Alter Almanach auff das Jahr der Geburt unsers HErrn Jesu Christi M DC XCIII etc. Gestellet von Johann NEUBARTH, Vol. 6. Gedruft zu Kron-Stadt. In 16° foi 40 nepaginate.

Din cuprins: 1681 den 19. August, war ein grosses Erdbeben in Siebenbürgen.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

Szabó vol. II No. 1725.

242

London

1693

Memoirs of Emeric Count TECKELY. In Four Books. Wherein are related all the most considerable Transactions in Hungary and the Ottoman Empire, from his Birth, Anno 1656, till after the Battel of Salankement, in the Year 1691. Translated out of French.

London, 1693. Printed for Tim. Goodwin. In 8° pag 175, 84, 67. (Cu negru şi roşu.)

Imprimatur: January 13. 1692/3.

După Indice: IV. Book: 1688—1691. Valachia sears the Imperialists p. 6; Death of the Hospodar of Valachia, and the Election of a new one 21; Envoy of Teckely to the Hospodar 22; Fault of the Valachians 29; The Imperial Troops quartered in Valachia 39; The Imperialists chased out of Valachia by the Tartars 45.

Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

Apponyi No. 1444.

243

Franeker

1693

Originum Hungaricarum pars secunda. In qua, variorum nominum, originibus hungaricis exornandis inservientium, expositio philologica, continuatur... Labore Francisci Foris OTROKÖCSI, Minimi Servi Jesu Christi, nunc in silentii solitudine se exercentis.

Franequerae, MDCXCIII. Apud Leonardum Strik, Bibliopolae. In 8° foi 4 şi pag. 327 + Index.

Dedicația: Incltyto comitatui Gömöriensi. Franequerae Frisiorum; d. 30. Mart. St. V. A. D. 1693.

Din cuprins: Caliba et Calibás. (p. 173) Walachica mulier *Oláh-Aszszony-Oloosson* apud Homerum nomen loci; Walachorum nomen Hungaricum *Oláh* a radice est puto אלה, Alah. (p. 308—309).

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.

Szabó vol. III No. 3797.

Porábúl meg-éledett Phoenix, Avagy A' Néhai Gyerő Monostori Kemény Janos Erdéli Fejedelemnek Lonyai Anna Aszszonnyal lévő házaságának, Tatár Országi rabságának, az Török ellen viselt Hadi dolgainak, és végre, Hazája mellett Vitézül le-tett életének, halála utánnis élő emlékezte, Az Mellyet a' Magyar Versekben gyönyörködőknek kedvekért ugyan Magyar Versekkel ennek előtte egynehány Esztendővel irt vólt, és elrongyolott első írásinak töredékiből most ujab le írással kissébb rendben vett Nemes Gömör Varmegye Vice-Ispannya Gyöngyösi István.

Lötzen, Brewer Samuel által 1693. Esztend[őben.] In 8° foi 6 și pag. 210.

Prefața : Koelt Krasznahorka Várallyán Szent Iván Havának 20. napján 1693. Esztendőben.

Poema tratând istoria căsătoriei lui Ioan Kemény din Ardeal cu Ana Lónyai și felul cum a căzut Kemény (în toamna anului 1657) în robia Tătarilor, dus de dânsii prin Moldova în Crimea, partea a IX a cărții a doua e consacrată scăpării lui din robie, care lucru a reușit numai prin faptul că prietenul său de mai înainte, Mihnea-Vodă al Munteniei, a dat chezeșie pentru dânsul la hanul Tătarilor. Așa fiind, hanul i-a scos fiarele de pe picioare și Kemény condus cu o oaste de 150 Tătari la Vodă, hanul primi drept răsplată suma de 40.000 taleri, adunați de soția lui Kemény în Ardeal pentru a-și putea scăpa iubitul din mâna păgânilor. Voind a se răzbuna, după ce a fost ales principe al Ardealului, murì pe câmpul de bătălie.

Cartea duiosă, mult citită pe vremuri, are două ediții din acest an, prima, plină de greșeli tipografice, fu înlocuită prin aceasta de față.

Bibl. Univers. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 1441 și 1442.

Origo gentium et regnorum, Póst-diluvianorum, a Japheto, Semo, et Chamo, Eorumque Posteris, *In Asia, In Africa, et in Europa*, Originem suam trahentium; *Ex Phaleg Bocharti Et aliis Authoribus*; Operá et studiô Pauli K. LISZNYAI, Transylvano Siculi elaborata.

Debrecini In Hungaria, M.DC.XCIII. Apud Paulum Cassoviensem. In 4° foi 2 și pag. 156 + Index.

Din cuprins : Valachia et Volachi. Qui Valachice vocantur Rumuny, latine Romani, Hungarice autem vocantur Oláh, et in plurali Oláhok.

Originea Românilor autorul o explică răspunzând la următoarele 5 întrebări : 1. Hi Volachi Volachica lingua, quare vocantur Rumuny? 2. Hi Volachi, quare vocantur hodie adhuc Getae? 3. Hi Volachi quare vocantur Volachi? 4. Hi Volachi ex Italia et Roma quando et quomodo venerant in Getiam, Moldaviam et Transalpinam? 5. Hi Volachi latinam linguam quare tam valde corruperunt, ut a puro latino quoque vix et ne vix quidem intelligi queant? (p. 97—98)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.

Szabó vol. II No. 1729.

246

Frankfurt am Main

1694

Historia Ecclesiarum Transylvanicarum, Inde a primis Populorum Originibus ad haec usque tempora, Ex variis iisque antiquissimis et probatissimis Auctoribus, abditissimis Archyvis et fide dignissimis Manuscriptis IV. Libris delineata auctore M. Georgio HANER Schäsburgo Transylvano Saxone.

Francofurti et Lipsiae, 1694. Apud Joh. Christoph, Șölginer. In 12° foi 10 și pag. 314.

Dedicația : Datum Vitebergae An. 1694. d. 23. Sept.

Din cuprins : Episcopatus Milcoviensis. (p. 71) Vorbind de Reforma religiei zice că la Brașov locuind mulți Greci, învățatul *Wagner* a tipărit pe seama lor „*Graecam Catechesin*” în 1544, dar Români nu s’au folosit de noua învățătură, scriind despre ei astfel : *Soli Valachi nihil de hoc lumine particibabant, quorum sacrificuli, nimis indocti, et vix cantiunculas suas consuetas legere valentes, novos ritus et dogmata respuebant, suaque quae hactenus crediderant, constanti animo retinebant, et adhuc retinent.* (p. 205)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 19 exemplare.

Seivert p. 132. — *Szabó* vol. III No. 3871.

247

Trnava

1694

Index Seu Compendium Operis Tripartiti, Et Generalis Decreti, Constitutionumque Inclyti regni Hungariae, Ac Partium eidem Annexarum, Olim per Stephanum ASZALAI Vice-Judicem Curiae Regiae, Ordine Alphabetico Conscriptus, ex post vero Subsecutorum Diaetalium Articulorum sensu, ad Novissimam usque Diaetam Posenien[sem] Anni 1687 Inclusive auctus.

Tyrnaviae, 1694. Typis Academicis. In 4° foi 14 și 441.

Prefața : Posenii in Festo S. Catharinae Virginis, et Martyris Anno Domini M.DC.L.

Din cuprins : Dicam solvunt Rutheni et Walachi in Alpibus habitantes extra villam 1574 art. 4. Etiam domos non habentes, pecora tamen alentes 1563 :4 ; 1567 :12. (p. 100) De Valachis vide recentiores Articulus passim 1622 :2 ; 1655 :66 ; 1659 :89, 90 et 92 ; 1681 :64 et 65. (p. 436)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 28 exemplare.

Szabó vol. II No. 1781.

1695

Cluj

248

Compilatae Constitutiones Regni Transylvaniae... ad praesentem huncusque Millesimum Sexcentessimum Nonum conclusis, excerptae.

Claudiopoli, M.DC.XCV. Ex Officina Nicolai Kis de M[iszt] Tótfalu. In 4° pag. 118 + Indice.

A doua retipărare a ediției din 1669 descrisă sub No. 209.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Szabó vol. I No. 1469.

1696

Cluj

249

Approbatæ Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum, etc.

Claudiopoli, M.DC.XCVI. Ex Officina Nicolai Kis de Miszt-Tótfalu. In 4° pag. 280 + Indice.

Retipărarea edițiilor din 1653 și 1677 descrise sub No. 170 și 216.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 7 exemplare.

Szabó vol. I No. 1486.

1696

Sibiu

250

Breviculus, Originum Nationum et praecipuè Saxonicae, in Transylvania, cum nonnullis aliis Observationibus, ad ejusdem Jura spectantibus, è ruderibus Privilegiorum et Historicorum desumptus.

Cibinii Transylvanorum, Anno 1696. In 12° foi 2 pag. 56.

Dedicația : Valentinus FRANCK Excelsi Gubern. Reg. in Transyl. Consil. Int. Sax. Nat. Comes et Civit. Cibun : Judex Regius.

Din cuprins : Valachi. (p. 26—32)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Seivert p. 102. — *Szabó* vol. II No. 1865.

251

S i b i u

1696

Kurz-gefaßter Bericht Von der Einwohner, sonderlich aber der Sächsischen Nation in Siebenbürgen Ursprung und etlichen Gebräuchen durch die viel- und wohl-erfahrne Feder Des Hoch- und wohl- Edel- Gebohrnen Nahmhafften Hoch- Weisen Hoch- und wohl- Gelährten Herren Valentini FRANCKENS Von Francken-Stein Des Hoch-Dobl. Königl. Siebenbürgischen Gubernii, Hoch-meritierten Geheim Rahts, der sächsischen Nation confirmierten Comitibus, wie auch Königs-Richters in Herrmann-Stadt, nach Inhalt der alten Grund-Schriften und Original-Privilegien in Lateinischer Sprach entworffen; Damit Er aber ieder männiglich kundt werde, auch in das Hoch-Deutsche übersehet von Johann Frideric der H. S. und B. W. Ergebenen, wie auch p. n. C. C. C. II.

Herrmann-Stadt, 1696. In 12° foi 5 și pag. 72.

Din cuprins: Wallachen. (p. 30—37)

Liceul Honterus, Braşov și alte 3 exemplare.

Seivert p. 106. — *Szabó* vol. II No. 1866.

252

T r n a v a

1696

Curiosiora et Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. Auctore P. Martino SZENT-IVANY Societatis JESU Sacerdote. *Decadis Secundae Pars Secunda. Continens, multiformes Ephemerides et Diversarum Rerum curiosas Observationes.*

Tyrnaviae, M.DC.XCVI. Typis Academicis, per Joannem Andream Hörmann. In 4° pag. 506.

Din cuprins: § 8. Ephemerides Christiano-Turcicae, seu Machometanae. Hoc est: Res memorabiles Christianorum cum Machometanis gestae. (p. 15—191) § 9. Ephemerides Hungariae, seu Res memorabiles per singulos dies Anni in Hungaria gestae. (p. 192—234). Date istorice înşirate pe zile cu multe amănunte privitoare la istoria Românilor, a lui Ştefan cel Mare și alții, scoase din diferiți autori străini, numiți după fiecare amănunt separat.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 19 exemplare.

Szabó vol. II No. 1862.

253

T r n a v a

1696

[Catechism românesc. De P. Francisc SZUNYOG S. J.]

Nu există în niciun exemplar.

P. Stephanus *Katona*: *Historia Critica Regum Hungariae* tom. XXXVIII p. 891: Edidit Catechismum Valachicum maiorem Romano catholicum, typo Valachico Tyrnaviae, 1696.

Sommervogel: vol. VI p. 700. — *Szabó* vol. II No. 1842. — *Bibl. Rom. Veche* No. 100.

1697

Cluj

254

Breviculus Originum Nationum, et praecipue Saxonicae, in Transylvania, cum nonnullis aliis Observationibus, ad ejusdem Jura spectantibus, è rudibus Privilegiorum et Historicorum desumptus.

Claudiopoli, M.DC.XCVII. Ex Officina Nicolai K. de Tótfalu. In 12° foi 2 și pag. 43.

Retipărirea cărții lui Valentin FRANCK din 1696 de sub No. 251.

Din cuprins : Valachi. (p. 20—25)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 7 exemplare.

Seivert p. 102. — *Szabó* vol. II No. 1881.

1697

Cluj

255

SAMBUCUS : Index... omnium decretorum... Hungariae etc.

Claudiopoli, 1697. Ex Officina Nicolai Kis de M. Tótfalu.

In 4° foi 48 nepaginate.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 10 exemplare.

Szabó vol. I No. 1529.

1697

Trnava

256

Curiosiora et Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. Auctore P. Martino SZENT-IVANY Societatis JESU Sacerdote. *Decadis Secundae Pars Tertia. Continens Decem Synopses Chronologicas, Residuas Ecclesiasticas Quinque, et Hungaricas ex integro totidem.*

Tyrnaviae, 1697. Typis Academicis per Joannem Andream Hórmann. In 4° pag. 422.

Cu date și evenimente istorice ale anilor dela 1000 până la 1697 și narațiunea pe scurt a tuturor faptelor războinice din Ardeal și Țările Române.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 31 exemplare.

Szabó vol. II No. 1907.

1697

Trnava

257

Summarium chronologiae Hungaricae, ex secunda parte III. decadis Curiosiorum et Selectiorum Variarum Scientiarum Miscellaneorum, Reverendi Patris Martini SZENT-IVANY Societatis JESU Sacerdotis. Ab ipsomet Authore extractum, et separatim editum.

Tyrnaviae, 1697. Typis Academicis per Joannem Andream Hórmann. In 4° foi 5 și pag. 198.

Cartea dă o scurtă cronologie (împărțită în 5 synopsis) a evenimentelor mai însemnate petrecute în Ungaria, începând cu anul 1 dela Hristos (subt împăratul August) până la anul tipăririi ei—adică 1697 — pomenind de toate faptele în legătură cu Românii.

Interesant e la sfârșitul părții prime: *Appendix* continens Nomina vetustissima: Urbium, Fluviorum, Montium, aliorumque locorum Pannoniae, et Hungariae, quibus antiquissimis temporibus, a priscis, Geographis, et Historiographis, praesertim Ptolomaeo, Strabone, Plinio, Tacito, caeterisque; appellabantur, praepositis iisdem novis nominibus, quibus hodie appellantur, ordine alphabetico (p. 28—36) pentru că ia în considerare și numele topografice din țările române; așa de pildă: Brajlano, olim *Piroboredava*, oppidum Moldaviae; Grossechana, *Tiriscum* sive *Tiros*, oppidum Valachiae, quod hodie creditur Tergovista et Tarvis, caput Moldaviae; etc.

Există exemplare din 1750 prezentate de către Comes Antonius Grassalkovich de Gyarak, cu prilejul examenului său de doctorat la universitatea din Viena, cărora li s'au adăogat câteva foi de dedicație, tipărite la Viena.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 12 exemplare.

Szabó vol. II No. 1906.

258

Helmstadt

1697

Origines Nationum et praecipue Saxonicae in Transylvania... a Valentino FRANKIO. Juxta exemplar Cibiniense anni 1696. recusae Helmstadtii Apud Georg. Wolfgang. Hammium Acad. Typogr. A. C. M DC XC VII. In 4° pag. 28.

Dedicația: Scribebam Helmstadii Saxonum, in Academia Julia d. XXV. August, A. C. 1697.

Din cuprins: Valachi. (p. 12—16)

Edițiile anterioare descrise sub 251 și 254.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Seivert p. 103. — *Szabó* vol. III No. 4036.

259

Trnava

1699

Dissertatio paralipomenica rerum memorabilium *Hungariae*. Ex parte primo decadis tertiae, Curiosorum et Selectiorum, Variarum Scientiarum Miscellaneorum. R. P. Martini SZENTIVANY Societatis JESU Sacerdotis. *Ab ipso Authore excerpta, et separatim edita.* Sumptibus ac Liberalitate Spectabilis ac Magnifici D. Liberi Baronis Georgij *Berenyi*.

Tyrnaviae, An. M.DC.XCIX. Typis Academ. per Joan. Andream Hörmann. In 4° foi 4 și pag. 258.

Cuprinde sub 129 titluri (Catalogus) diferite date istorice, literare, geografice și statistice despre Ungaria și părțile ei anexate, formând un compendiu manual pentru orientări repezi, cu următoarele amănunte privitoare la istoria țărilor române: *Catalogus III. Provinciarum ad Coronam Hungariae spectantium*: 1. Bessarabia. 4. Moldavia. 7. Valachia. (p. 4) *Cat. IV. continens Comitatus Hungariae, cum rebus, et gestis in iisdem memorabilibus*. Valachiae et Valachorum descriptio. (p. 39—41 în 13 note.) *Cat. XII. Archi-Episcoporum Strigoniensium*. Nicolaus Olahus... ex familia Principum Valachiae. (p. 65) *Cat. CXIX. Idiomarum, et Nationum, sub Corona Hungariae*. Valachi. (p. 235) *Cat. CXXI. Bellorum cum Christianis Principibus et domesticis*. Carolus I. cum Valachis... Sigismundus in Valachia... Ioannes Corvinus... Valachiam Hungariae subjicit... 1466. Stephanum Moldaviae Vajvodam, caesis septem Rebellium millibus, parere domit etc. (p. 242—245)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 21 exemplare.

Szabó vol. II No. 1974.

1699

T r n a v a

260

Index Corporis Juris Hungarici, seu Cynosura Juris-petitoru... Usque ad Annum M.DC.LXXXVII. Diaetae Ultimaе Posoniensis inclusivè; etc.

Tyrnaviae, 1699. Typis Academicis, per Joannem Andream Hormann. In 2° pag. 140.

Din cuprins: Valachi. Articolele dietale vechi vezi în indicele anterior din 1668 de sub No. 206. Valachorum Commissio exequenda 1662: 45. Quaerelae eorum complanandae, ibidem art. 67. Valachorum in Oszek commorantium excessus coërcendi 1662: 46.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

Szabó vol. II No. 1971.

1699

S i b i u

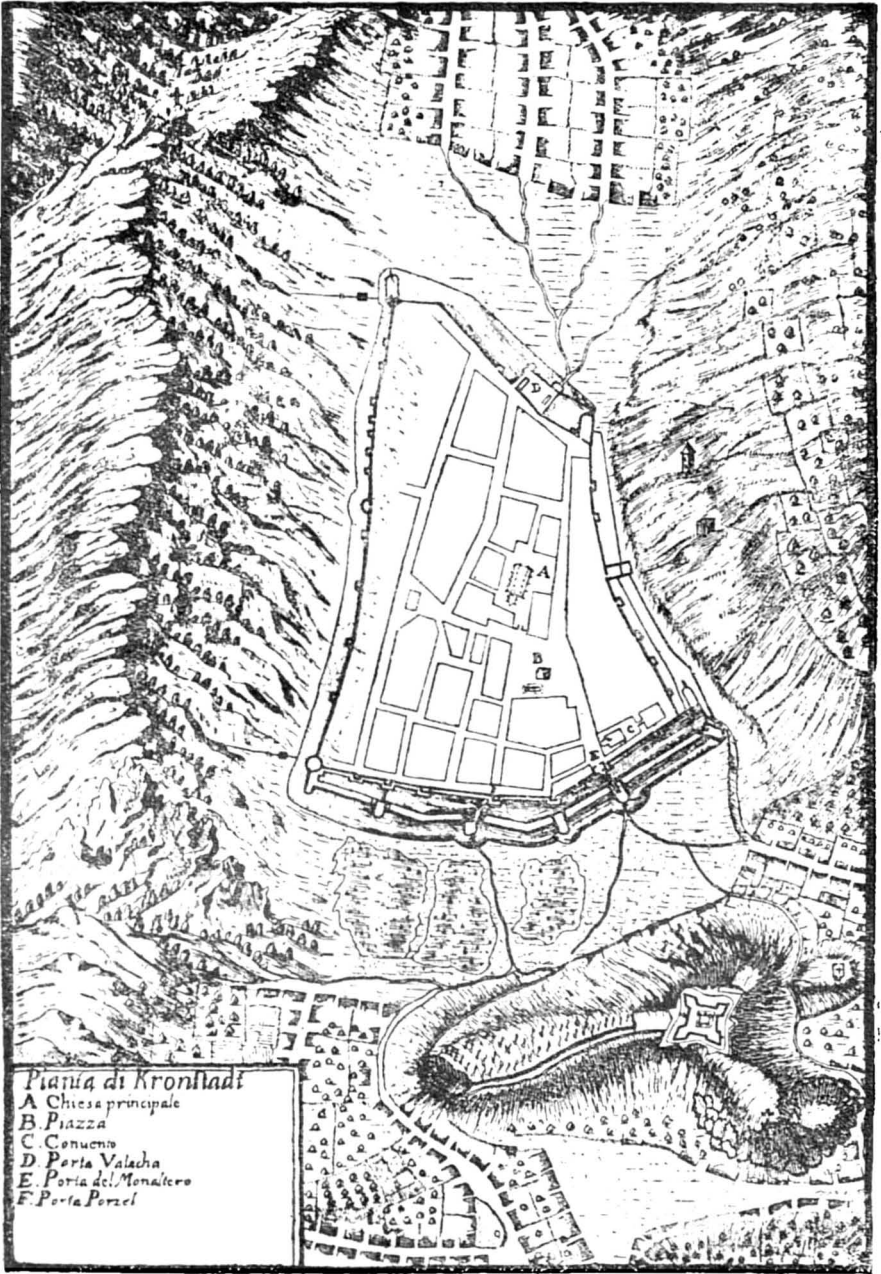
261

Mappa Della Transilvania, e Prouintie contigue nella quale si vedano li Confini dell 'Ongaria, e li Campamenti fatti dall 'Armatae Cesaree in queste ultime guerre.

Dedicata All' Aug: ^{ta} Regia Maestà Di Giosepepe Primo, Re De Romani, E d'Ongaria Da Gio: Morando VISCONTI Sup: ^{mo} Ingegniere per S. M. Ces: in Transilvania.

In Hermanstadt An: ^o 1699. Gio: M: ^{do} Vis: ^{ti} Inuen: Stephanus Welzer de Corona fecit. Iohann Conrad Predtschneider de Norimberga sculpsit in Cibinio.

Cea mai preciză hartă a Ardealului, cu toate denumirile topografice românești, în aramă; format 102 × 120 cm.

Anexat: Pe marginea hărții (ori în foi) următoarele stampe în aramă: Veduta d'Oriente di Schesburg. (format 15 × 29 cm.) Veduta da mezzo giorno di Deva. (7 × 14 cm.) Veduta da Ponente di Gyrgyny. (7 × 14.5 cm.) Pianta di Kronstadt, între porțile orașului cu: Porta Valacha. (17 × 25 cm.) Pianta di Udvarhell. (12 × 12 cm.) Pianta di Fogaras. (12 × 13 cm.)

Pianta di Clausemburg. (21 × 29 cm.) Pianta di Hermanstadt città Capitale della Transilvania. (23 × 29 cm.) Veduta da Ponente della Città di Hermanstadt. (8 × 29 cm.)

Pianta di Bistrizza. (14.5 × 16 cm.) Pianta di Medies. (14.5 × 16) Pianta di Samoshuyuar. (11 × 13) cm. (Veduta da mezo giorno di Samoshuyuar. (11 × 15.5 cm.)

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

Szabó vol. II No. 1978.

1699

Alba-Iulia

262

Kyriakodromion sau Ev(anghe)lie învățătoare ... Acum întâi întru acesta kip așezat și Tipărit, și mai luminat în limba Rumânească diortosit. Supt biruința prea luminatului și înălțatului Iosif Leopold Kraiul Budei, și al țării Ungurești, și al Ardealului. Fiind Gubernator țării mării sa Bámfi Georgie etc.

În sfinta Mitropolie în Belgrad. În anul dela mântuirea Lumii $\alpha\chi\tau\delta$. De Mihaî Iștvanovicî Typografur. Tu ex Ouggrovlahia. In 4° foi 3 și 415 paginate.

Din *prefața* tipografurii către Kyr Athanasie Archiepiscopul și Mitropolitul scaunului Belgradului .... aflăm că cartea a fost tipărită cu cheltuiala sa, împreună cu a protopopului Gheorghie Dăianul și a lui Kisfaludi *Rácz* István „odorbirăul Belgradului” prin tipografur trimis de „prea luminatul și înălțatul biruitoriu al toatei Uggrovlahii, Io. Constandin Brâncovenul Basarab Voevod” de oare ce în Ardeal nu s'a găsit meșter românesc pentru lucrul tipografiei.

Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 115. — *Veress* p. 31—32.

1699

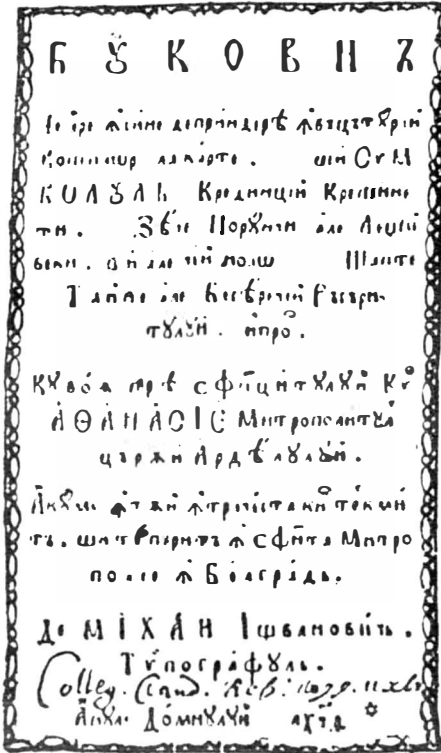
Alba-Iulia

263

Bucovná Ce are în sine deprinderea învățaturii Copiilor la carte și Symbolul Credinței Creștinești. Zeace Porunci ale Legii vechi, și ale ceî noăo. Șapte Taine ale Besearecii Răsăritului, iproci: Cu voia prea Sfințitului Kyr Atanasie Mitropolitul țării Ardealului. Acum întâi întracesta kip tocmită, și tipărită în Sfânta Mitropolie în Belgrad. De Mihai Iștvanovici, Tipografur. Anul Dómnului 1699.

In 12° foi 64 nepaginate (de format 8.5 × 14.5 cm.) pe dosul foaiei de titlu cu chipul sfinților Constantin și Elena.

Din ultimele rânduri ale ultimei pagini aflăm că, cărticica a fost tipărită cu cheltuiala protopopului Gheorghie Dăianul și a lui Pan Ștefan Răcz din Kișfălud, odorbirăul Bălgradului.

Cuprinde literile alfabetului, cu vocalele și diftongii, cu probe de cetire (p. 3—14) Rugăciunea copilului, rugăciunea de dimineață și Crezul (p. 19—21) simbolul patriarcului Atanasie din Alexandria, cele Zece porunci (p. 33—38) cele două porunci ale Legii vechi și cele șase ale Legii nouă, cu cele șapte taine ale Bisericii răsăritene. (p. 63—66) formând astfel cea dintâi carte românească didactică din Ardeal.

Exemplarul unic la Liceul Ref. din Cluj, cu dedicația : Collegio Claud(iopolitano) Ref(ormatorum) II X-bris 1699. Iosephus Almási. Szabó vol. II No. 1951. — Bibl. Veche Rom. No. 113. — Veress p. 30 — 31.

Curiose Beschreibung von der Moldau und Wallachey / worinnen Derofelben Zustand und Beschaffenheit / Grängen / Lager / Städte und Schlöffer / der Inwohner Sitten / Religion, und andere Ceremonien / Vornehmlich aber Derer Boywoden und Fürsten / Ihre Regierungs-Art / Gewalt und Macht zu Kriegs- und Friedens-Zeiten / derofelben

Tribut / so sie sonst an die Ottomaniſche Pforte geliefert; was ſonderlich in dieſem Seculo vor Veränderungen und Troublen unter dieſen Fürſten vorgegangen ſeyn / umbſtändlich vorgeſtellet worden / Inſonderheit aber Welcher Geſtalt dieſe Länder ſich Anno 1686. an die Cron Polen ergeben / und was Anno 1698. dajelbſt mit denen Polniſchen / Chur=Sächſ. und Türckiſchen Armeen paſſiret / bevorauß aber / was vermöge deß neuen Frieden=Schluſſes Anno 1699. wegen mehrgemeldter Länder zwiſchen Polen und der Pforte verändert worden.

Gedruckt im Jahr 1699. In 4° cuprinzând foile A—G₂ nepaginate adică 52 pagini.

Cartea are 17 capito le, dintre cari primele trei nu privesc istori țărilor române, iar cealalte sunt următoarele:

Das IV. Cap. von denen beyden Laendern und Fürstenthuern der so genandten Moldau und Walachey, deren Geographischen und Natürlichen, wie auch andern Beschaffenheit. Das V. Cap. Weitere Beschreibung dieses Landes, was die Regierung die Staedte und Inwohner, deren Religion, Sitten und andern Zustand betrifft. Das VI. Cap. von denen Veraenderungen dieses Landes; warumb dieser Fuerst dem Tuercken seithero jaehrlichen Tribut erlegen muessen, und anderes. Das VII. Cap. Weitere Fortsetzung dieser notablen Begebenheit. Das VIII. Cap. Welcher Gestalt diese Widerspenstigkeit und Vorschlaege abgelauffen seyn. Das IX. Cap. Was weiter in dieser und ander Begebenheit vorgegangen, und welcher Gestalt der Woywoda (Michael) umbgebracht worden sey. Das X. Cap. von denen Verrichtungen dieses neuen Woywoden (Radul) und was nach der Zeit in diesen Laendern vorgegangen sey. Das XI. Cap. Was bey diesem Tuercken-Kriege, unter denen Polnischen Königen Johanni III und Friderici August, in diesen Laendern denckwuerdiges vorgegangen ist. Das XII. Cap. von der Moldau insonderheit, dieses Landes Beschaffenheit, Graentzen, Woywoden und andern Veraenderungen, so von etlichen Zeiten hero bis auf die gegenwaertige vorgegangen seyn. Das XIII. Cap. von dem Tribut, und denen Veraenderungen der Moldauischen Fuersten oder Woywoden Das XIV. Cap. Fortsetzung dieser Materie und Veraenderungen dieses Landes und dero Fuersten. Das XV. Cap. Der Waywode Ivonia aus der Moldau will sich dem Tuerckischen Tribut entziehen, ganz frey seyn, wird darueber gefangen und enthauptet, und was hierauf ferner denckwuerdiges erfolget. Das XVI. Cap. von dem Feldzuge und Kriegs-Expedition, welche die beyden Koenige Johannes III und der jetztregierende Koenig Fridericus Augustus nach der Moldau seithero angestellet, und was darauf erfolget. Das XVII. Cap. Weitere Continuation dieser Materie und Begebenheiten.

Compilația această pare a fi făcută de un Ungur deoarece neavând cunoștință de generalul George Basta la descrierea faptelor sale săvârșite în Ardeal, îi scrie numele consecvent *Barta* crezând,

fără îndoială, că era vreun Ungur. Acest lucru arată totodată cât de puțin era orientat autorul anonim despre istoria țărilor române, cu toate că, ici-colo cartea are amănunte bunicele.

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

Engel p. 25.

265

T r n a v a

1700

Continuatio Dissertationis paralipomenonicae Rerum Memorabilium Hungariae. Ex parte prima Decadis tertiae, Curiosorum et Selectiorum, Variarum Scientiarum Miscellaneorum. R. P. Martini SZENTIVANY Societatis JESU Sacerdotis. Ab ipso Authore excerpta, et separatim edita. Sumptibus ac Liberalitate Spectabilis ac Magnifici Domini Liberi Baronis Georgij Berenyi.

Tyrnaviae, M.D.CC. Typis Academicis per Joan. Andream Hoermann. In 4° foi 2 și pag. 84.

Din cuprins: Catalogus XV. Illustrium Personarum, et Egregiorum Facinorum. 51) Stephanus, Moldaviae Princeps, vulgo Vaidoda. Vir fuit militari disciplina, scientia et rebus praeclare gestis celeberrimus, hostibus omnibus semper admirabili fortitudine superior evasit, Mahometis Copias coesis ultra 30 millia, Turcarum devicit. (p. 28) *Cat. XXV. Doctorum, et Professorum Philosophiae e Societate JESU Matriculae Academicae Tyrnaviensi inscriptorum:* Gabriel Ivul, 1650. Stephanus Arborel, 1655. Joannes Lingoi, 1658. (p. 41) *Annotationes.* In Catalogo IV. notatur fol. 39. *Valachorum nomen ante annum 1300 nec apud Latinos, nec apud Graecos scriptores extitisse.* Testatur id ipsum, Joannes Lucius, in Historia de Regno Dalmatiae et Croatiae, quod verum est, intelligendo per Scriptorum, Authores Historicos. Extant namque Litterae Originales Caroli Regis Hungariae anni 1332 quibus ad Verbum repetit Litteras Belae IV. Regis 1256. datas, in quibus expresse etiam Olachorum seu Valachorum fit mentio. (p. 61—62)

†Mus. Nat. Budapest și alte 6 exemplare.

Szabó vol. II No. 2024.

266

L e v o ă

1700

Cynosura Jurisperitorum . . . usque ad Annum 1681 etc. Leutschoviae, 1700. In 8° foi 2 și pag. 440.

Din cuprins: Valachi. Articolele dietale dintre 1608—1659 vezi la indicele din 1668 de sub No. 205. Valachorum articulus renovatur 1681 art. 63. Eorum privilegia tolluntur 1681: 64. Eorum possessio translocatur. 1681: 65.

Retipărirea ediției din 1668 de sub No. 205 și 1687 de sub No. 232.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 17 exemplare.

Szabó vol. II No. 2004.

1700

L e v o ă a

267

Articuli Dominorum Praelatorum . . . regni Hungariae etc. in generali eorum conventu, Anno M.DC LXXXI. Sopronii celebrato, conclusi etc.

Leutschoviae, Anno 1700. In 8° mic pag. 81.

Din cuprins: Art. LXIII—LXV. De restitutione Valachorum... eorum privilegia etc. (p. 64—65)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 15 exemplare.

Szabó vol. II No. 200I.

1700

A l t d o r f

268

J. S. N. J. Disputationem *De* Transilvania, Sub Praesidio Dan. Gvil. Molleri, Sacr. Caesar. Majest. Comitum Palatini, Professoris Publici Altdorfini, et Leopoldino-Imperialis Academiae Natur. Curios. Collegae, cognom. Solini. Publico Eruditorum Examine subjiacet Johannes GRAFFIUS Cibinio-Transilvanus.

Altdorf. A. M.DCC. d. XXVI. Jun. H. L. Q. C. Cattitero Kohlesiano.

Cuprinde descrierea Ardealului în 46 capitole, pe baza cunoștințelor proprii și a literaturii existente, cu multe amănunte despre Români, mai cu seamă în capitolul XX. Interesant e însă că dă titlul principelui Ștefan Bochkay astfel: Stephanus Potzkai, Divina Misericordia, Princeps Transilvaniae, Moldaviae et Valachiae, etc. (p. 19) pe când el de fapt nu folosea titlul țărilor române.

Cu totul nou este și capitolul întreg despre Țigani (p. 20—23) după care descriind orașele Ardealului numește și Grădiștea = Varheli, Zarmis, Zarmisegethusa. (p. 33)

În Bibliografia ungară cartea e atribuită greșit lui Daniel Moller, deși el era numai președintele comisiei examinătoare, în fața căreia și-a susținut teza de față autorul: Sasul Ioan G r a f f din Ardeal.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Seivert p. 118.—Szabó vol. III No. 4164.

1701

G d a ń s k

269

Valentini FRANKO Breviculus Originum Nationum, et praecipue Saxonicae In Transylvania, Cum nonnullis aliis Observationibus ad ejusdem Jura spectantibus, è rudibus Privilegiorum et Historicorum desumptus.

PARIE DE IZNOAVE DE-
CRETUMULUI pre milósz,
Szvent Emperacziei ál Romlénilor, si
Czéri Nemczést, Ungurést, si Bohemést,
ii procs. ii procs. ii procs. Meriei Kre-
jélszk, Domnului, Domnului, Nofztru.
kare intij száo foszt dat afáre, la do is pre-
zecse zi alui Dékembri, in Anul, 1701.

NEOPOLD, DIN MILE LUI DUM-
nezeu álész Imperat ál Romlè-
nilór, tott deuna szporitor si milóshiv-
nik

LUMINÁTZ, DESZTOINICS, MERICZ, PRÆCSINSZ.
ucz, Incelepcz, si credincsósz, miréni nostri jubicz; Aducsecz
aminte, ferede indojála, de reszpunszul, éau de rendujále noáétre, csa
miloáfa, káre éao skrié, si áo jesis lapátruéprezecse Zi alui April;
in Anul 1698. Káre reképuné á noétru milóé, si dupe ácséé in Á-
nul 1699. lá doozecs si fáé Zi alui August, járe ase éáo procsirir
Princare, táre ám poroncsit si ám renduit, pre kum Roménilor,
cséé in oblicsérul Grecsék, éé sié élobozije de plin, ámpreuná
si auni pre éine, ku-une din patru ledz, kárele éint luáte in leun-
tru in Czére Ardealului; Au de nuyór ée ée unáéke, si ée ée impre-
une, ée remuje in rendujále ledzii lor, in káre éint si ákume, ádeke-
te in cséé kip, prekum ku káre ledze éevór uni, si éevór inpreu-
ná Romeni, ku ácée élobozenie ée bukere si jei de kárele ée buku-
re ledze ácée, ku káre éevór impreunáé; Járe noj ku máre nepla-
csére inczeledzem, prekum, impotrive poroncsilor cselór mi-
loáéé, nu numai éáo fekut, cse úni ke ácée imperekieri, (Keroare
loplácsé zezemuntul éobvarelór si bune impreunáre ámirénilor átur-
burá:) au kutezát révípl si vékte ka ácée, prekum, gindul, si minte
noáétre csa Imperetáéke ári ácsáéte, kum nói pre Romeni, lá impre-
unáre, si ledze ketholicsáéke ám vre ée éilím si ée interum. Pintrácée
voó

vóó, si de iznoo, gindul, minte, si voje  tetetoare no tre c a Imperet k-ke kumilo tenie ve dem,  inczeledze ; Prekum Romenilor,  e hje dupe Vojelor,    e uni, si   impreun  pre jine, ku un  din p -tru l dz k re  int, lu te in leuntru  icse, in Cz re Arde lului, si  e bu- kure ku  csee  lobozenije, de k re  e bukure ledze  csee, ku k re  e vor uni pre  ine. J re de vor vre  e remuje in rendul si oblics rul l r cse t de  kum, j re jo te  lobod, si inke intracse t  kip, pre kum, nime pre Romeni, ( upt ped p e si cs rte forte tare menii no tre:!) intr cs z- te  lobozie  lor   opech, si    uper ,  enu kut ze, si  e csercse, keo re csine impotriv   cse tor v   cse, dupe plin urile si felele  uper czilor, fekute ku rind bun, greficzdupe  aptele l r  e  e dz decse si  e bintetu- ja ke, si  uper czilor kum  e kuvine direptate de plin  e  e  ake. Vo- jiu  deke, pre kum je te in diplo me no stre Krij  ke, kum csines csine vij cze si tr jul luj in ledze   , ku ohodine  e trej  ke si  e trage.

V o de iznoo milo tuneste si forte tare poroncsind , prekum,   cs t  renduj la si Skri oare no tre krej  ke, prin tot czinutul Ardie- lului, fere de nisce ozeb ve nu num i d cz de stare, cse poroncsicz si for- te tare, pre kum, de  cse t re pun   lnostru forte milo , ku toate vo- incze, tocz  e   kulte kum  e kade la kredincs s  fatnics  j n stri  e i previcz ,

Alte, Gratzije no tre csa krej  ke si imperet k  v o, milo tuneste interim. Szkri  v in or sul no tru, B cs, l  doi prezcse Zi,  lui De- kembri, in  nul 1701. Czerilor no tri Romlenest, p truz cs si p - tru, Ungur st, P truz cs si  apte, Bohemeit, P truz cs si  ake.

LEOPOLD.

Julius Fridericus Gr f Buccellini

*Pre porunka Innaclzim s
Imperet st si krej st m ise
J on. Theodor. dela Veif emberg.*

Titulusul j r   cse t .

*Lumin czilor , De toinic ilor , Mericzilor , Precis Eri-
czilor , Inczelipeczilor si Credinc osilor No tri jubicz,
N. Szv tnicsilor din Cz ra Arde lului*

Ad Exemplar Cibiniense Transylvanorum Anno 1696. impressum, nunc recusum Gedani A. 1701. In 12° foi 2 și pag. 56.

Ultima ediție a acestei cărți mult citite.
Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest.
Szabó vol. III No. 4287.

270

(Cluj)

1702

[Decretum Imperatoris Leopoldi I. de unione Valachorum.]
S. 1. et a. In 2° foaie volantă.

În formă de scrisoare adresată către consiliarii Ardealului la Sibiu, cu data: Viennae, 12. Decembris 1701.

Cuprinsul a se vedea la exemplarul românesc de sub No. 271.

Locul de tipar se poate stabili după un alt decret din același an, cu colophonul: Claudiopoli.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest. Todoreszku No. 209²/a.

271

(Cluj)

1702

[Decretul Împăratului Leopold I. despre uniunea Românilor.]
S. 1. et a. In 2° foaie volantă, format 127×237 mm.

Cuprinsul a se vedea din facsimilul alăturat.

Manifestul scris cu fonetică ungară, e tradus poate de către Iezuitul Ladislaw Baranya i care pe această vreme funcționa în Alba-Iulia și aiurea prin Ardeal, tocmai pentru cucerirea sufletelor pentru uniunea Românilor.

Tipăritura interesantă este cel mai vechiu act român lumesc (profan) tipărit cu litere latine.¹

Arhiva orașului Sighișoara și Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku No. 209⁸/b.

Ursu: Analele Acad. Rom. Istorice vol. XXXIV p. 1049.

¹ Documentul prețios a fost descoperit de Ioan *Ursu* în anul 1912 și studiat în memoriul său cu titlul: Un manifest românesc tipărit cu litere latine al împăratului Leopold I din anul 1701. București, 1912.

272

Alba-Iulia

1702

Pănea pruncilor, sau învățătura credinței Creștinești,... care o au scrisă în mici întrebăciuni și răspunsuri ungurești cinstitul Pater BORONAI Laslo parochușul Besearecii Catholicești dela Belgrad, și s'au întors în limba românească de Duma Ianăș dela Borbanți, în anii Dcm[nului] 1702.

Nu există niciun exemplar din ea, dar după *Cipariu* era de formatul 4° cu 152 pagini și pare a fi identică cu Catechismul Iezuitului Ladislau Baranyai din 1702, tipărit în Alba-Iulia, unde trăia în antieriu de popă mirean, fiindcă Ordinul Iezuiților era expulzat din Ardeal.

Din dedicația iezuitului P. Martin *Szentiványi* către cardinalul Leopold *Kollonicz* a cărții sale cu titlul „Dissertatio chronologico-polemica de ortu, progressu ac diminutione schismatis graeci atque graeci ritus ecclesiae cum Romana ecclesia tot votis exoptata reunionem” (Tyrnaviae, 1703) aflăm următoarele rânduri despre acest catehism: Plurima Catechismorum millia, Tuo iussu earundem nationum linguis et characteribus impressa, atque inter plebem et teneram aetatem liberalissime distributa; conform cărora Catechismul ar fi fost tipărit cu cheltuiala numitului Cardinal.

Bibl. Rom. Veche No. 133.—*Veress* p. 32—33.

1702

T r n a v a

273

Curiosiora et Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. *Authore* R. P. Martino SZENTIVANY Societatis JESU Sacerdote. *Decadis Tertiae* Pars Prima, etc.

Tyrnaviae, M.DCC.II. Typis Academicis per Ioannem Andream Hörmann. In 4° foi 4 și pag. 257, 86, 302 și 141.

Din cuprins: Catalogus IV. continens Comitatus Hungariae cum rebus, et gestis in iisdem memorabilibus. Quintam partem Hungariae magnae constiterunt tres Daciae provinciae, nempe: Transylvania, Moldavia et Valachia seu Transalpina. (p. 35—39) De Valachis. (p. 39—41) Descriind apoi pe Români în forma a 13 note, citează (sub nota 2) ce auzise despre ei din Moldova și Țara-Românească, unde se zice „communi modo” pretutindeni: Și noi suntem Rumeni; Noi sentem de sange Rumena.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 26 exemplare.

Szabó vol. II No. 2132.

1702

T r n a v a

274

Celebriorum Hungariae urbium et oppidorum topographia pars secunda Pannoniam novam complexa . . . dicata Ab *Applaudentium condiscipulorum corona*. Anno saeculi decimi octavi secundo. Mense Julio, Die 13.

Tyrnaviae. Typis Academicis, per Joannem Andream Hörmann. In 4° foi 2 și pag. 44.

Din cuprins: Nagybánya. (p. 21) Varadinum. (p. 38—39) Szakmarinum. (p. 43)

Autorul nenumit este iezuitul Samuel TIMON.¹

Cartea a ieșit spre întregirea părții întâia, apărută cu acelaș titlu în anul 1701, cuprinzând numai descrierea Ungariei vechi (Pannoniam Veterem complexa) și compilată de Gregorius HIDI S. J.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. II No. 2140.

¹ Katona: *Historia critica regni Hungariae* tom. 38 p. 893.

275

Wien

1702

Az Magyar Kronikának Veleie és Summáia Mellyet elsőben meg irt s-ki bocsátott Horvát, Thót, és Dalmatia Országok Vitéz Bánya Groff Zrini Miklós PETHŐ Gergely, neve alatt Bécsben Ezer, hat száz hatvan Esztendőben. Mostan pedig azon Historiát continuálván Ujjonnan ki nyomtattatta, és szüntelen történt dolgokkal szaporította Felsőes Császár, s, Koronás Királyunk Erdélyi¹ Udvari Cancelláriussa, Tanácsa, és Nemes három Székely székeknek Sepsinek, Kézdinek és Orbainak Fő király Birája,² az Magyar Nemzetnek tanuságára.

Bécsben sischoics Arvájánál 1702. esztendőben. In 4° foi 112 nepaginate.

Dedicația: Irám a' Bécsi szállásomon. Die 10. Octobris 1702. Groff Kálnoki Sámuel.

Cartea nu coresponde titlului ei, în care se zice că e continuată, căci nu e altceva de cât o simplă retipărire a cronicei lui Pethő din 1660 (de sub No. 188) așa că și această ediție sfârșește tot cu anul 1626. Nota din titlu privitoare la ediția întâia trebuie să se înțeleagă așa că ea fusese tipărită pe cheltuiala contelui Nicolae Zrinyi.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 1645.

¹ Cu eroare de tipar: Erdélyi. ² Contele Samuel Kálnoki.

276

Wittenberg

1702

Tabella Hungariae Ducum et Regum Christianorum in qua *Eorum Ortus et Occasus*, Regnorum accessiones et avulsiones, provinciarum incrementa et decrementa, bella domestica et extranea, cum *Varia Vicissitudine Temporum* brevi penicillo delineantur, per Christophorum PARSCHTIUM, antea scholae Schemniciensis Rectorem. Nunc per decennium extorrem, Anno Deo CLEMENŦI gLorIa.

Wittenbergae. Typis Johannis Hakii. In 8° foi 7 și pag. 297 + Indice. (Cronosticul deslegat face 1702.)

Din cuprins, după Indice: *Carolus I.* rex Hungariae Valachos vincit p. 53; rursus ab iisdem vincitur 54; *Johannes Corvinus* Hunniades Draculae inhospitalis facinus ulciscitur 76; *Ludovicus I.* rex in Valachia 56; rebellionem Valachiae componit 58; *Ludovicus II.* rex Moldaviam et Valachiam perdit 98; *Matthias I.* rex Mahumetem in Valachia opprimit 89; *Michael Weyvoda* a Turcis deficit, arces capit 130, viginti milia Turcarum opprimit 130; Bulgariae tributum imponit 130; decem milia Turcarum cedit 132; *Andream Bathori* Cardinalem debellavit 136; a Basta caeditur 136; *Bastam* cum *Sigismundo Bathori* profligat 138; a Basta tollitur 138; *Rakoczi* Georgius Princeps Transylvaniae Moldaviam et Valachiam debellavit 117; *Sigismundus* Bathori Princeps Transylvaniae Moldavia potitur 138; *Sigismundus* rex Valachiam pacificat 63; *Valachi* impacientes jugi, Turcarum validam manum in suas partes trahunt 63; *Solymannum* Imperator Turcarum Valachiae aufert 98; *Stephanus* Moldaviae Vayvoda Turcas caedit 89.

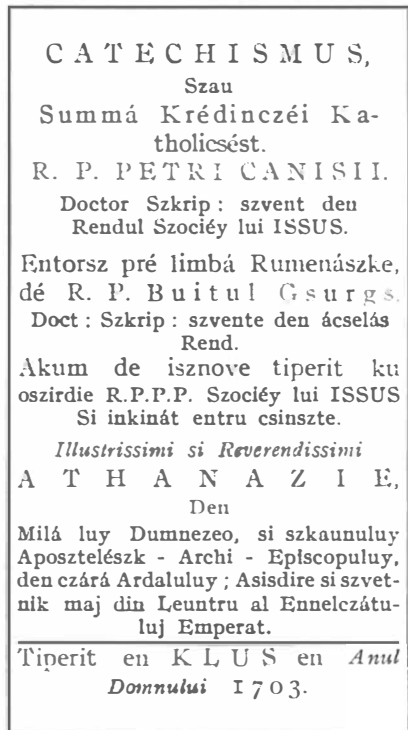
Muz. Ardelean, Cluj și alte 18 exemplare.

Szabó vol. III No. 4374.

1703

Cluj

277

Nu putem ști dacă această traducere a catehismului lui Canisius e identică cu aceea a iezuitului P. Iacob Nemethi, al cărui ma-

nuscris a fost trimis în iarna anului 1636 rectorului colegiului iezuiților din Tirnavia spre a fi tipărit în Pozsony.¹ Nu avem nici știri că Catehismul acesta românesc s'a și tipărit acolo atunci, căci nu-i cunoaștem niciun exemplar și probabil nici n'a apărut.

Oricum ar fi, traducerea de față a lui George Buitul e făcută nu de un Ungur precum susținea bibliograful Alexe Horányi,² ci de un Român crescut între Unguri. Lucrul acesta ni-l dovedește stilul limbei traducerii, departe de geniul limbii românești, care limbă Buitul o învățase trăind printre Români dela Caransebeș, ori a tradus catehismul depe traducerea sa ungurească, căci altfel n'am găsi în el astfel de expresiuni curat ungurești: *cu mod bun, defėj-métura, deszkumperetorul nosztru, emputáté, pékáté cse sztrigé en csér, pelicze oménászke, Pilát den Póncz, rendul szeo, rendul besserecsiéy, szupt pélicza, unicsune svintzilor.*

Buitul necunoscând genul și genitivul cuvântului *Evangelie* traduce astfel: *Evangeliumuluj*, iar „pomul roditor” îl numește simplu *lemn* (fa) ca Ungurii, neștînd cum îi zic Români. Maghiarisme sunt și acestea: *Hirisztusz Domnul, szventá Missé, en állánul prietnikuluj și cznieturá.* Original e cuvântul *uszebituré* și *kuntineste* în loc de *cuprinde*, de care cuvânt se folosește numai de vreo 3—4 ori, pe când Maica Domnului o numește Maria Vergure.

Cuvinte împrumutate din limba ungară mai sunt următoarele: *alduité, allensig, bintetujála, bintétuité, bobonele, cséluit, drik, engeduitura, hászná, kaméta, kin, marha, oka și ocsé, ottáru, otalmul, pésztor ponoszlu, szélás, szlobod, szokásul, szuksig, szukuit, szvent și urikási.*

Știin bine că o parte a acestor cuvinte împrumutate le găsim în limba română depe teritorul Ungariei și înainte de traducerea lui Buitul, însă mare parte din ele le introduce el în limbă și aceasta este însemnătatea traducerii sale. Pe de altă parte, Buitul se folosește de literile latine și fonetica ungară și din motive de propagandă religioasă, care deocamdată se lipsea de cirilica Românilor, printre cari Biserica romano-catolică cucerea suflete prin astfel de cărți bune.

Cuvintele de „isnoavă tipărit” din titlu nu înseamnă o a doua ediție, ci numai că întâia traducere română a Catehismului lui Canisius este aceea din anul 1636.

Exemplarul unic în Bibl. Univ. Budapest.

Bibl. Rom. Veche No. 138.—*Szabó* vol. II No. 2155.—*Veress* p. 33—35.

¹ Vezi însemnările respective reproduse în *Bibl. Rom. Veche* vol. I p. 532.

² Horányi: *Nova memoria Hungarorum* vol. I (Pestini, 1792) p. 625. O scurtă biografie a lui Buitul scrișă de Árpád Bi.ay se află în *Dacoromania* 1924 p. 789—792.

Dissertatio Chronologico-Polemica, De Ortu, Progressu, ac Diminutione Schismatis Graeci, atque Graeci Ritūs Ecclesiae, cum Romana Ecclesia, tot Votis exoptata Reunione. *In Gratiam*

Uditorum, Valachorum, Ruthenorum, et Rascianorum, sub Corona Hungariae, conscripta; *A. Rev. Patre Martino SZENT-IVANY* Societatis IESU Sacerdote. *Jussu, Auctoritate, et Impensis Eminentissimi, Ac. Reverendissimi, Principis, Ac. Dom. Dom. Leopoldi A. Kollonicz S. R. E. Cardinalis, ac Germaniae Protectoris, et Archi-Episcopi Strigoniensis, etc.*

Tyrnaviae, M.DCCIII. Typis Academicis, per Ioannem Andre-
am Hormann. In 12° foi 89 nepaginate.

Din cuprins: Caput IV. Adducuntur motiva et rationes, ob
quas Graeci Ritus Ecclesia, amplecti et acceptare, ac jam acceptatam,
constanter conservare debeat, sacram hanc cum Romana Ecclesia
Unionem. *Appendix*: Diploma Caesareum pro immunitate Ecclesia-
stica, Cleri Graeci Ritus, uniti cum Romana Ecclesia: Viennae Au-
striae, 16. Febr. 1699. Leopoldus mpr. Leopoldus a Kollonicz Arch.
Episcopus Strigoniensis, Comes Nicolaus Kalnoky.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 15 exemplare.

Szabó vol. II No. 2190.

1705

T r n a v a

279

Laureatus Joannes Hunyadi. Declamationum triade cele-
bratus. Honori *Perillustrium, Reverendorum, Praenobilium, No-
bilium ac Eruditorum Dominorum* Neo-Baccalaureorum *Cùm* In
Alma Archi-Episcopali Universitate Tyrnaviensi, Primâ Philoso-
phiae Laureâ insignirentur. Promotore Rev. Patre Laurentio
T a p o l c s a n y, è Soc. Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore,
ejusdemque Professore Ordinario *A Musis Tyrnaviensibus Di-
catus*. Anno M.DCC.V.

Tyrnaviae, Typis Academicis. In 8° mic foi 18 nepaginate.

Autorul nenumit este Franciscus BENICZKI S. J. (*Katona*: Hi-
storia Critica vol. 38 p. 850)

Poetul descriind virtuțile bărbatilor izvodiți din familia Hunyadi
ultima poezie poartă titlul: Victori Joanni Hunnyadi se Moldavia sub-
jicit, ab eoque per Legatum Pacem postulat.

Bibl. Acad. Hung. Budapest și un alt exemplar.

Szabó vol. I No. 2231.

1708

J e n a

280

Dissertatio historica de Ioannis Hunniadis sive Corvini Hun-
gariae gubernatoris ortu et nativitate, quam *Divinis sub auspiciis*
Rectore Academiae Magnificentissimo *Serenissimo principe ac*
Domino, Domino Guilielmo Henrico Saxoniae, Juliaci, Clivae,
ac Montium, Angariae item Westphaliaeque Duce etc. etc. *Indultu*
Superiorum a. d... Mart. MDCCVIII. Publice defendent praeses

M. Io. David BAIERUS respondens Carolus Christianus Besser Lissena-Osterlandus.

Ienae. Litteris Wertherianis. In 4° pag. 28.

Autorul (poate vreun fiu al lui Iohannes Bayer Gymnasii Eperiensis Rector, 1662 — 1673) ne interesează fiindcă studiul a avut în literatura ungară la anul 1824 o retipărire și la 1826 chiar o critică a unui autor ungar, și astfel aparține Bibliografiei noastre și prima sa ediție, cu atât mai mult că e întâia compilație a datelor răslețe privitoare la obârșia lui Ioan Huniadi.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

281

Sibiu

1708

Botrankozás nélkül-való Lelki-Ismeretü Keresztyen, Avagy Az ö Keresztyéni Vallását, azzal egyező életével, s'praxissával megmutató botrán-kozásnélküli-való lelki-isméretü, Néhai Meltosagos, Tekentetes és Nagyságos Bulcsesti Sarah Aszszonynak ö Nagysaganak, A' Méltosagos UR, Tekentetes és Nagysagos Hallerkői Haller Istvan Urnak ö Nagyságának, Felsőges Urunk Erdélyi Királyi Guberniumának, Belső Tanáts Ur hivének, Erdélyi Statusok Praesidensének, Torda-Vármegyének Ispánnyanak, kedves hites Társának Keresztyéni életének le-rajzolása. *Mellyet, ennek a' szent Lélek Templomának el-takarittatásakor, Szeben Városában, ezer hétszáz nyolczadik Eszt. Juniusnak 17. Napján, A' Méltóságos fen említett UR maga Palotáján öszve gyült sokaság előtt mondott, NADUDVARI Peter, A' Szászvarasi Ref. Eccl. Tanítója, és azon Capitulumnak Decánnya.*

Szebenben, Nyomtatta Heltzdörffer Mihaly, 1708-Esztend. In 4° foi 8 nepaginate.

Prefața: Szászvaros 9. Julii 1708.

Cuprînde predica funebră ținută la înmormântarea decedatei, care trăgându-se din familia boerească munteană a Bulceștilor, a fost adusă de primul ei bărbat, Székely László din Țara-Românească și având dela el doi feciori, deveni mama-patroană a conților Székely Ádám și Székely Mózes. Sara Bulzeasca rămânând văduvă, se mărită din nou cu sfetnicul Ștefan Haller cu care a trăit fericită până la moarte, acesta crescându-i și copiii din întâia ei căsătorie.

Pe ultimele două foi preotul calvin expune virtuțile decedatei femei, bine considerată în aristocrația ungară din Ardeal, zicând că era: blândă, harnică și evlavioasă, care îndeplinea toate cele cerute de legea reformată; mamă bună care și-a crescut copiii; patroană milostivă a liceului reformatilor (din Orăștie) și darnică față de săraci, cari nu băteau zadarnic la ușa ei.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 3 exemplare.

Szabó vol. I No. 1751.

1709

S i b i u

282

Samuelis KÖLESÉRI de Keres-Eer, *Philosophiae et Medicinae Doctoris S. Caes. Regiaeque Majestatis Rei metallicae per Transylvaniae Inspectoris etc.* Pestis Dacicae Anni M.DCC.IX scrutinium et cura.

Cibinii, 1709. Excudit Michael Heltzdörffer. In 16° Elzevir, foi 6 și pag. 120+Errata.

Învățatul autor medic, spunând dela început (p. 2) că ciuma a fost introdusă în Ardeal din Moldova vecină, descrie cazurile obsevate și dă totdeodată o serie de rețete și alifii folositoare. Observând însă că Românii atribuiesc boala vrăjii dracilor (ope Diaboli) și a stafielor, descrie cum judele și bătrânii „pagi Valachici Kis Keiek” în județul Alba, unde au murit 34 inși de ciumă, au desgropat un bărbat și două femei cu o fată, pe cari oamenii învârtindu-i cu fața în jos în coșciug i-au străpuns cu câte un par ca să nu mai facă pagubă în sat. Cu toate acestea ciuma n’a încetat, pe când în satul vecin Pókafalva, desgropând Românii o femeie bătrână împreună cu nepoata ei, moarte de două săptămâni, străpungându-le trupul lor cu câte un par, ciuma a încetat. Tot așa au procedat țărani din Babolna și Csesztve, chiar cu un popă român mort (p. 112—114), cari cazuri medicul erudit încearcă a le justifica prin marele crez în superstițiuni al țărănilor români, zicând că rădăcina acelu crez se poate urmări până la cea mai veche epocă a lumii.

Cartea lui Köleséri cuprinde deci cea mai veche însemnare autentică despre stafii și vârcolaci la Români.

Batthyaneum, Alba-Iulia și alte 7 exemplare.
Szabó vol. II No. 2393.

1709

S i b i u

283

[Catechismus sau învățătură creștinească.]
Sibiu, 1709. In 12° cu litere latine.

Ediție nouă a cărții lui P. Francisc Szunyogh, din 1696, neexistând în niciun exemplar.

Katona tom. XXXVIII p. 891.—*Szabó* vol. II No. 2395.—*Bibl. Rom. Veche* No. 156.—*Sommeriogel* vol. VI p. 700.—*Veress* p. 35.

1710

(Frankfurt am Main)

284

Brevissimum Compendium principatus Transylvanici historiae ab Anno MDXXVI. usque ad Annum MDCCIII. Cum variis documentis et diplomatibus.

S. l. Anno Christi MDCCX. In 2° pag. 56.

Mic tractat al unui autor anonim, anexat operei lui Paul O k o l i c s á n y i „Historia diplomatica de statu religionis Evangelicae in Hungaria” cu o scurtă expunere a evenimentelor din Ardeal și menținea faptelor în legătură cu Mihai-Vodă (1599—1601) Radul-V odă (1603) și George Basta. (p. 4)

Liceul Honterus, Brașov și alte exemplare.
Szabó vol. III No. 4721.

285

Frankfurt am Main

1711

Davidis CZVITTINGERI Nob. Hung. Specimen Hungariae Literatae... Accedit Bibliotheca scriptorum qui extant de rebus Hungaricis.

Francofurti et Lipsiae, Anno MDCCXI. Typis et sumptibus Jod. Guil. Kohlessii, Univ. Altdorf. Typogr. In 4° foi 7 și pag. 480+80 și foi 2. (Cu negru și roșu.)

Din cuprins: Sommerus Johannes Hungarus: Clades Moldavica (p. 361—2) atribuind greșit lucrarea această poetică lui Ioan Sommer din Ardeal, pe când autorul ei a fost contemporanul său cu acelaș nume: Johannes Sommerus Pirna Misnicus (p. 362—363) care a trăit de asemenea în Ardeal. (Vezi sub No. 101)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 24 exemplare.
Szabó vol. III No. 4767.

286

Levoča

1713

GYÖNGYÖSI István: Porábul meg-éledett Phoenix. Lőtsén, 1713. eszt. In 8° mic foi 6 și pag. 210.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

287

Trnava

1714

Synopsis novae chronologicae, regnorum Hungariae, Croatiae, Dalmatiae, etc. Pars I et Pars II. A Nativitate Divi Stephani, Primi Regis Hungarorum inchoata; Per Reverendum Patrem Samuelem TIMON è Societate JESU, Anno Domini M.DCC.XIV.

Tyrnaviae, Typis Academicis per Georgium Andream Roden. In 12° foi 3 și pag. 106+111.

Expunere concisă a istoriei Ungariei pe regi, făcută pe baza izvoarelor disponibile, cu multe amănunte și despre Români.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1714

Z a g r e b

288

VeterIs et noVae geographIae CoMpenDIosa CongerIes. Seu CoMpenDIosa eXposItIo geographICa EVropae, ASIAe, AfrICae, AMERICaeqVe tIpo Data, Dum In Almo Caesareo Societatis JESU Gymnasio ZagrabIensi Mense Augusto, Die . . . Theses ex Uni-versa Philosophia defenderet *Eruditus ac Perdoctus Dominus* Petrus Sechen Croata Szeverinensis. Praeside: R. P. Jacobo PEIACZEVICh è Soc. JESU AA. LL. et Philosophiæ Professore.

Zagrabiae, Typis Jacobi Wenceslai Heywl, Inclyti Regni Croatiae Typographi. In 8° mic pag. 81. (Anul cu chronosticon)

Din cuprins: Caput IX. De Pannonia, Dacia, Hungaria, Valachia, et Moldavia. (p. 49—54)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1715

T r n a v a

289

Synopsis novae chronologicae, regnorum Hungariae etc. Pars III. A Mathia Corvino inchoata, *Et ad Annum M.D.XXVI.* perducta... Per R. P. Samuelem TIMON. Anno Domini M.DCC.XV.

Tyrnaviae, Typ. Academ. per Fridericum Gall. In 12° pag. 156.

Describe evenimentele istorice până la bătălia dela Mohács (1526) și Additiones ad Partem I. et II. hujus Synopsis: 1000—1487. (p. 141—153) Din amănuntele în legătură cu Românii, citând până și cronici poloneze, amintim următoarele:

1467. Bellum contra Stephanum Vaivodam Moldaviae, cu inscripțiunea bisericii Sașilor din Brașov: 1467. Matthias Rex proficiscitur in Moldaviam post festum Martini, atque cum Hungariae subicit. (p. 19—20) Bătălia lui Ștefan-Vodă cu Turcii din 17 Ianuarie 1475 cu inscripțiunea din Brașov: Stephanus Vaivoda Moldaviae Turcas caedit: quatuor Duces et 36 signa militaria capit. (p. 39—40)

Stephanus Bathori, eroul din bătălia dela Câmpul Pâinii (1479) murind în 1493, sepultus est in oppidi Bathoriensis coenobio, sed eo a Valachis fere diruto, translatum est corpus (ut fama fert hodie incorruptum) in magnificentiorem aedem ab Andrea Bathorio erectam. (p. 87)

1499. Poloni cum Stephano Valachiae Vajvodae, et filio ejus Bogdano pacem faciunt. Ad finem Novembris Valachi ingentem numerum Turcarum contrucidant. (p. 99)

1504. Obiit quoque hoc anno Stephanus Valachiae Vaivoda palmis clarissimus. Bogdanum filium unicum, altero orbatum oculo successorem haeredemque reliquit. 1505. Bogdanus postulat connubium Elisabethae sororis regis Poloniae; utque facilius id impetraret, duo territoria Regi reddeat. (p. 108)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Purpura Pannonica *sive* Vitae, et res gestae S. R. E. Cardinalium, Qui aut in ditionibus Sacrae Coronae Hungaricae nati, aut Regibus sanguine conjuncti, aut Episcopatibus Hungaricis potiti fuerunt, *Eminentissimo ac Serenissimo* Principi Christiano Augusto S. R. E. Presbytero Cardinali, . . . Archi-Episcopo et S. R. I. Principi Strigoniensi . . . *humillime dedicatae*, a Perillustri Domino Georgio Paluska AA. LL. et Philosoph. Baccalaureo, Ejudémque pro Supremo Laurea Candid. *Dum* in Alma Archi-Episcopali Societatis Jesu Universitate Tyrnaviensi assertiones ex universa philosophia *Publicè propugnaret*, Praeside R. P. Samuele TIMON è Societate JESU . . . Professore ordinario. Anno M.DCC.XV. Collegiis Tyrnaviensi Societatis JESU ad S. Joannem Baptistam Centesimo, Mense Augusto, Die . . .

Tyrnaviae, *Typis Academicis per Fridericum Gall.* In 2° foi 4 și pag. 80.

Din cuprins: Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis fundat Seminarium Clericorum Tyrnaviense 1567. (p. 43) Andreas Bathorius princeps Transylvaniae pugnat cum Michaele Vajvoda Transalpinae, et occiditur. (p. 48—49) Leopoldus a Kollonicz, sive Kollonitsch Archi-Episcopus Strigoniensis Valachos unit Romanae Ecclesiae. Eius litterae hac de re ad Gubernium Transylvaniae de dato Viennae Austriae, die 2. mensis Junii 1698. (p. 74—76)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Epistolae laureatae anno primo belli turcici Augustissimo Carolo, Caesareisque armis ter secundo conscriptae et honoribus neobaccalaureorum... promotore R. P. Antonio GABON, e Soc. Jesu, AA. LL. et Phil. Doctore, eiusdemque professore ordinario. Ab Illustrissima, et Reverenda humanitate Tyrnaviensi dicatae.

Tyrnaviae, 1717. *Typis Academ. per Frider. Gall.* In 16° foi 26 de formatul 6×11 cm.

Din cuprins: Epistola IV. Stephanus Cantacuzenus Valachiae Princeps perfidiae apud Imperatorem Turcicum accusatus, et unicum parente ad ensem condemnatus est: accepta igitur mortis sententia id conjugii nuntiat, eidem, ut fugiat persuadet, et Mauro Cordato, a quo delatus creditur, cognato suo captivitatem ominatur. Composuit Casparus CZINGELY, Ungarus de Felső-Vászári.

Este o poemă de 156 rânduri începând astfel: Quae tibi submittit pro Principe Principis umbra, Accipe suprema verba notata manu.

Editorul anonim al acestor scrisori este Iosephus Feichtenberger S. J.

Mus. Nat. Budapest.

Catalogus Bibl. Hung. tom. I p. 320.—*Sommervogel* tom. III p. 587.

1717

Sibiu

292

Samuelis KÖLESERI de Keres-Eer *Secretarii Gubernialis Caesareo-Regii, Principatús Transilvaniae*, etc. Auraria Romano-Dacica.

Cibinii, Anno M.DCC.XVII. Typis publicis. In 8° pag. 237 și Elenchus capitum.

Stampa depe foaia de titlu arată cum se lucrează minele de aur din Ardeal și ea are o deosebită însemnătate, fiindcă „băieșii“ erau — și sunt chiar și azi — mai toți Români.

Prefața: Cibinii Transilvanorum X. Calend. Mart. A. D. M.DCC.XVII.

Cuprinsul: I. De historiarum aurariarum Romano-Dacicarum. II. De labore auri metallico. III. De labore auri monetario. IV. De constitutionibus provincialibus, de re metallica et monetaria. V. De origine, generatione et proprietate auri. VI. De labore auri medico.

Autorul vorbind despre diferitele mine de aur și argint din Ardeal, dă și numirile românești ale acelor; iar mai încolo descriind monetele (decupli, quincupli aurei) bătute în țară descrie și pe acelea cari s'au făcut „nu de mult“ cu epigrafiya: Constantinus Bassaraba de Brancovan † D.G.Vaivoda et Princeps Valachiae Transalpinæ.¹ (p. 149—150) Mai descrie și piatra meteorică aflată „ante quatuor annos in Valachia ad oppidum Bozajanum“ care a căzut (la Buzău) din cer pe la mijlocul lunii Ianuarie [1714] precum auzise cazul din chiar gura lui Constantin Brâncoveanu. (p. 193—194)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Seivert p. 238.

¹ Cu nota interesantă: *Numi diversi moduli inusitatique ponderis, ex auro et argento in Hollandia cusi.*

1717

Tübingen

293

Placida defensio Quam *In materia ardua* Constitutionis Clementis XI. contra Dn. Patrem Michel, Canonicum Ingolsta-diensem . . . Ad d. XXIII. Iulii A. O. R. MDCCXVII. loco, horisque suetis *Publicae eruditorum disquisitioni exponit* auctor Ioannes MATOLAI, V. S. Ung. et Sereniss. Duc. Stip. S. Theol. Stud.

Tubingae. Typis Hiobi Franckii. In 4° pag. 32.

La sfârșit câte o poezie a opt conșcolari ai autorului dintre, cari a șaptea este următoarea românească:

SAMUELIS KÖLESERI
De KERESE-ER
Secretarii Gubernatis
Cesareo-Regii, Principatus
Transilvaniae, &c.
A U R A R I A
R O M A N O - D A -
C I C A .

C I B I N I I ,
Typis publicis, *Anno M. DCC. XVII.*

Turcs si Hán-Tátárul mult' nevoje fáicse,
 Moi Ungur, akásze zie, dáre ketse
 Si Tu ai ku szábje akum lucre majre?
 Enszelets Tu bine Szábje skoale nájre,
 Kájre Szetz tái Kapu.
 Pásze ku Norokul!

Pozut Fortáite de Kásze.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

1718

Trnava

294

Brevis commentarius rerum *in* Hungaria, Croatia, et Transilvania, etc. *Ab anno M.D.XXVI. ad Annum M.D.LXIV.* gestarum, *post* Nicolaum Istvanffium, *Ceterósque Historicos scriptus*; ... cum *per* R. P. Joannem KAZY è Societ. JESU, ... condecorarentur, a condiscipulis Physicis *dicatus.* Anno *M.D.CC.XVIII. Mense Junio, Die 2.*

Tyrnaviae. Typis Academicis per Frideric. Gall. In 12° foi 2 și pag. 208 + foi 4.

Din cuprins: 1561. Expeditio Moldavica Iacobi Graeci Heraclidis Despotae. (p. 189—190)

1562. Ferdinandus Imperator minus facilem in se, ac filium expertus Palatinum, neglecto eo magistratu Vicarium in Hungaria suum Nicolaum Olahum pronunciavit. De cujus novo honore Stephanus RADECIUS, Archidiaconus Sasvariensis, his elegis (p. 198) lusit :

Munera sunt Divum (mundo sapientia lux est)
 Quidquid habent superi, quidquid et orbis habet :
 Ipsa quidem Reges, Regum quoque dirigit aulas,
 Ipsa suos certis legibus ire jubet,
 Ipsa hominum lactat mores, et regna gubernat,
 Sola super cunctos, sceptraque sola tenet.
 Nil rectum cernas, desit sapientia rebus,
 Nil firmum statuas, dum procul illa migrat.
 Magna igitur laus est Divis pro munere tanto.
 Magnus honos semper Regibus esse solet.
 Ast illis, quorum sapientia regna gubernat,
 Qualis honor merito Caesaris esse potest :
 Namque suis Hunnis magnum praefecit Olahum,
 Virtus jam pridem cujus ad astra nitet.
 Non melior potuit Regum contingere scepra,
 Non hominum quisquam consociandus huic.
 Vive diu Caesar, vivas felicibus annis
 Atque suo felix Praesule scepra regit.

1564. Liber carminum Nicolai Olahi.¹ (p. 208)
 Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

¹ Există și azi în manuscris, studiat și în parte copiat de mine.

Topographia magni regni Hungariae, sive Nobilissimae ejus Ditionis, Quam modò Hungariam dicimus, Cum annexis Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Serviae, et Bulgariae, etc. regnis; *Tum etiam* Transylvaniae, Valachiae, Moldaviae, provinciis. *Gloriosissimo, et vere Augusto ejusdem Assertori, Belli, Pacisque Arbitro* Carolo VI. Romanorum Imperatori, Catholico, Apostolicoque; Regi, etc. etc. Inscripta... Ex praelectionibus R. P. Michaelis BONBARDI e Societate Jesu AA. LL. et Phil. Doctoris, et Professoris Emeriti, nec non p. t. Senioris et Consistorialis. Anno M.DCC.XVIII. Mense Augusto, Die. ¹

Viennae Austriae. Typis Ignatii Dominici Voigt, Univers. Vienn. Typographi. In 4° foi 4 pag. 371 + Index.

Din cuprins: Segmentum I. Origines variorum Gentium. Valachorum nomen. (p. 20) Segm. III. Mutationes Regionum. Blachia, id est Valachia. (p. 29) Pars IV. Segm. II. Transylvania Hungarica. (p. 322—341) Segm. III. Transylvania Saxonica. (p. 341—354) Segm. IV. Transylvania Siculica. (p. 354—359) *Appendix*. De reliquis populis Transylvaniae. Valachi. (p. 359—360) Caput I. Segm. I. De Valachia in communi. (p. 361—363) Segm. II. Civitates Valachiae. (p. 363—366) Caput III. Segm. I. De Moldavia generatim. (p. 367) Segm. II. Civitates Moldaviae. (p. 368—371)

Autorul e un Iezuit austriac din Stiria, însă datele sale le-a adunat cu timpul — fără îndoială — dela colegii săi unguri, cu cari trăia împreună, așa că astfel cartea sa aparține și literaturii ungare, pe care a servit-o foarte bine la apariția ei.

Observăm apoi că unele dintre exemplarele cărții nu poartă numele autorului pe foaie și că *Sommervogel* (vol. I p. 1702) crede că autorul adevărat ar fi P. Paul MORONI; de oare-ce foaia de titlu ne spune că cartea a fost scrisă pe baza prelegerilor lui Bonbardi, nu e imposibil ca aceste prelegeri să fi fost transcrise pentru tipar de Moroni.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

¹ Loc lăsat gol pentru a se scrie ziua disputei în care s'a prezentat cartea.

Brevis Commentarius rerum in Hungaria, Croatia, et Transylvania, etc. ab Anno M.D.LXIV. ad Annum M.D.LXXVII. gestarum, . . . Promotore R. P. Joanne KAZV, è S. J. . . . Professore Emerito . . . Anno M.D.CC.XIX. Mense Julio Die 27.

Tyrnaviae, typis Academ. per Frid. Gall. In 16° foi 4 și pag. 106.

Din cuprins : Annus 1568. De obitu Nicolai Olahi. Eius epistola poetica ad Emericum Calnaium quondam data ; eius sepultura ; poema Nicolai Istvan ffi de eius origine. (p. 54—57) Annus 1572. De Alexandro Vaivoda et filiis suis : Bogdano et Elia. (p. 81—82) Annus 1574. De Petro et Ivonia Moldaviae. (p. 92—93)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1719

Ș u m u l e u

297

Cantionale Catholicum. Régi, és Uj, Deák, és Magyar Aitatos egyházi énekek, dicsiretek, soltárok, es lytaniak : Kikkel a' Keresztények Esztendő-által-valo Templomi Solennitásokban, Processiókban, Halottas Temetéseken, és más aitatosságokban szoktanak élni. Most masodsor a' *Méltóságos*, és *Nagysagos* Martonffi Geörgy Karcz-falvi Zászlós-Ur, és Erdélyi Püspök, N. Fejér-Vármegye Fő-Ispánnya, Főlséges *Regium-Guberniumbéli* egyik Tanács-Urnak etc. Istenes költségével, ki-nyomtattatott. Mellyet Ez előtt Seraficus Sz. Ferencz Szerzetéből-VALÓ Páter F. KAJONI Ianos szorgalmatos munkával egyben-szedett vólt. Mostan pedig P. F. Sz. Miklosi Gaspar Erdély Custodia Custossának parancsolattából P. F. B a l a s Agoston *Theologus*-által a' fogyatkozásokból megjobbittatván, és némelly Deák, s' Magyar Énekek kihagyattatván, újjak tétetenenek helyekben, és Istennek dicsiretére, s' a' Keresztények lelki vigasztalására újjonon ki-bocsáttatott. Pars prima. *Superiorum permissu*.

A Csiki Sarlós B. A. Kalastromába nyomtattatott 1719. In 4° foi 6 și pag. 1—432.

Licentia : Romae, 30 Julii 1719. *Approbatio* : In Conventu Csi-kiensi, 10. Aprilis 1719. *Censura* : In Kézdi szent Lélek, die 5. Martii 1719. *Praefatio* : Datum in Conventu Csi-kiensi ad B. M. V. Visitan-tem, 16. Aprilis Anno M.DCC.XIX.

Cantionale *Catholicum*. Régi és Uj, Deák és Magyar egyházi Énekek, dicsiretek, soltarok es lytániák. Kikkel a' Keresztények Esztendő - által-VALÓ Templomi - Solennitásokban, Processiókban, Halottas temetéseken, és más aitatosságokban, szoktanak élni. Most másodsor, meg-jobbittatván, újjolag ki-bocsáttattak. Pars II. *Superiorum permissu*.

A' Csiki Sarlós Boldog-Aszszony kalastromában. Pag. 433—549.

MORS. *Memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis*. Emlékezzél-meg a' te utolsó dólgaídról, és örökké nem vétkezel. Temetéskor, és Halottaknál-VALÓ énekek. Kikkel a' Keresztények Esztendő - által - VALÓ Templomi - Solennitásokban, Processiókban,

Halottas temetéseken, és más aitatosságokban, szoktanak élni. *Most másodsor, meg-jobbittatván, újolaq kibocsáttatak.* Pars III. *Superiorum permissu.*

A' Csiki Sarlós Boldog-Aszszony Kalastromában. Pag. 550—705 + Index alphabeticus. (Ungurește, orânduít după primul cuvânt al cântecelor.)

Cuprinsul vezi la descrierea primei ediții din 1676 sub No. 214. Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

298

Sine loco

(1719)

Instruction nach welcher die k. k. Mauth-Beamte in der k. Oesterreichischen Valachey die ihnen anvertraute Amtirung gebührend verwalten, verbunden seyn sollen.

S. 1. et a. In 2° plag. 12 cum tab. 8.

Catalogus Bibl. Nat. Hung. tom. I p. 542.

299

Trnava

1720

Brevis commentarius rerum in Hungaria etc... *Ab Anno M.D.LXIV. ad Annum M.D.LXXVII....* Promotore R. P. Joanne KAZY e S. J. ...*A Condiscipulis Philosophis Emeritis Dicus Anno M.D.CC.XX. Mense Julio Die 27.*

Tyrnaviae, typis Academ. per Ferd. Gall. In 16° foi 2 și pag. 166 + foi 2.

Din cuprins: 1568. Principium hujus anni aegritudine et obitus Nicolai *Olahi* funestum extitit. Fuit is vir variis artibus ac scientiis sane illustris, Latinarum aequae, ac Graecarum cognitione praeditus, atque in paucis eruditus non modo Praesulibus, sed cujuscunque ordinis merito reponendus. Artes bonas non tam disciplina magistrorum, quam industria propria ac privata condidit, sicut ipse cenit in epistola ad Emericum Calnaium quondam data, sequentibus metris:

Imbuit ingenium nostrum non Itala tellus
 Graecia nec cultas praebuit ipsa scholas;
 Non nostros etiam mores Germania finxit,
 Non urbs, quae a Gracchi nomine dicta fuit;
 Terra Brabanta dedit nullos mihi docta magistros,
 Gallia nec Charites ingeniosa suas;
 Si quid inest nobis, quod multum exile fatemur,
 Hoc furtim taciti me docuere libri.
 Nulla igitur causa est, cur Jano conferar abs te
 Pannonio, est cujus multus in ore lepor.

Autorul expunând după aceea într'un mod foarte elogios, viața lui Olah, publică și epitaful depe mormântul său din Tirnavia (*Vixit annis 77 dies 5*) împreună cu poema lui Istvanffi despre Olah (p. 54—57)

1572. *Mors Alexandri Vajvodae Moldaviae, duobus filiis Bogdano et Elia superstitibus.* (p. 81—82)

1574. *Bellum Transylpinae Vajvodae fratri suo Petro Moldavi et Ivoniae declaratum. Undecimo Junii contigit Ivoniae infortunium illud, quo Turcae Moldavos sub suum ius, potestatem, ac tyrannidem magis subiunxerunt.* (p. 92—93)

Afară de acestea, evenimentele din Ardeal și mai cu seamă frământările religioase dintre Calvinii și Unitarii sunt descrise pe larg și cu multe amănunte, greu de aflat în operele mai mari ale timpului.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1720

Wien

300

Religio vindicata. Sive relatio belli Turcici inter Augustissimum Caesarem Carolum Sextum et orientem gesti . . . . Promotore R. P. Willibaldo Krieger è Soc. JESU doctore; etc.

Viennae, MDCCXX. Typis Joan. Bapt. Schilgen. In 8° pag. 124.

Din cuprins: 1714. Constantinus Brankovianus Hospodar et Turcae. (p. 7) Temesia invaditur. 1716. Temesia cingitur. Obsidetur. Deditio maturatur. Excedunt Turcae. (p. 23—29) Maurus Cordatus capitur. Valachi Caesarem implorant. Ernavius a Moldavis reprimitur. (p. 36—39) 1717. Incursio in Transylvaniam et in agrum Szakmariensem reprimitur. Transylvania firmatur. Orsova, Mehadia capitur. (p. 69—72) Temesia, vulgo Temesvar. Obsessa anno 1716. victorem in Turcas exercitum, post Petri-Varadini cladem urbi admovente Serenissimo Principe Eugenio, obsidionem ducente Serenissimo Principe Alexandro Wirtembergico. (p. 93—102) Poemă.

Autorul nenumit este: P. Antonius VÁNOSI S. J. (Schmitt: Imperatores Ottom. tom. II. p. 441 nota a.)

Anexat: 1. Temesia expugnata a Serenissimo Principe Eugenio. Anno 1716 Fortibus armis. Stampă în aramă (13.5×18 cm.) cu situația topografică a cetății. 2. Theatrum, et fructus belli inter Augustum Carolum Sextum et Turcas gesti. Stampă în aramă (14×25 cm.) arătând și țările române, pe baza tractatului dela Passarovicz, din 1718.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1721

Košice

301

Imago Hungariae etc. Dum per Reverendum Patrem Sigismundum Rumanè Soc. JESU etc. Oblata A Rhetorica Cassoviensi, Annò M.DCC.XXI.

Cassoviae. Typis Academicis. In 16° foi A—M₄.

Din cuprins : § II. Pannoniae origo, amplitudo, vicissitudo et incolae: Valachi sub Ludovico I Rege Hungariae ad Maromasium consedere. § IV. Celebriores Hungariae urbes, et oppida: Lippa. Nagybanya. Szakmarinum. Temesvarinum. Varadinum.

Autorul nenumit: Iohannes Baptista NEUMAYR.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

302

W i e n

1721

Historia Magnae Legationis Caesareae, Quam... Comes Damianus Hugo Virmondlius, *Maximi Caesaris* primus nuper ad Possarovicium caduceator, *Ejusdemque* Magnus postea ad Portam orator, authore Gerardo Cornelio DRIESCHIO *Excellentissimo Legato ab Epistolis, et Historiâ.*

Viennae Austriae, 1721. Typis Andreae Heyinger, Universitatis Typogra(phi.) In 8° foi 8 și pag. 749.

Din cuprins: Valachiae Principum Constantini Brancovae, et Stephani Cantacuzeni carcer, et supplicium. (p. 345—347)

Ambasadorul austriac umblând în Constantinopol în toamna anului 1719 a aflat multe amănunte interesante despre execuția cu cinci ani mai înainte a lui Brâncoveanu și a rudelor sale, dela Iezuitul P. Iacob *Cachot*, cu care ei s'au întreținut mult și asupra chestiunilor religioase. Menționează apoi că execuția s'a făcut dinadins în ziua audienței regelui Carol XII al Suediei pentru ca din acest exemplu barbar solul regelui să aibă de învățat.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

303

S i b i u

1722

Proteus febrilis Novissima Virmondliana affligens.

Cibinii Transilvaniae, MDCCXXII. Excudit Johannes Barth. In 4° foi 21 nepaginate.

Prefața: Dabam Cibinii Transilvanorum Nonis Maji. Anno MDCCXXII. Samuel Koleserius a Keres Eer.

Cu prilejul desvelirii lepedei mormântale a lui Damian Hugo Comes a *Virmondli* generalis Armorum Praefecti Principatus Transilvaniae et Valachiae Austriaco-Cis-Alutanae, în biserica Franciscanilor din Sibiu (a cărei inscripțiune se dă pe ultimele trei pagini) autorul, învățatul medic Samuel KÖLESERI „Caes. Regim. Pr. Transilv. a Secretis” ne dă un tratat medical despre frigurile căpătate de deunctul general în Valachia, în cari murind, autorul dă și o descriere exactă a autopsiei făcute de dânsul pe corpul generalului cu trei ore după moartea sa, în 32 puncte.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Seivert p. 240.

1722

S i b i u

304

Pretiosi magni herois labores in irremissis belli ac pacis studiis pro *deo, caesare*, ac Re Christianorum Publica per Orientis, et Occidentis imperium Gloriosis Conatibus propagati, tandem Requie Aeterna *Donati*, Et A quodam Residentiae Cibiniensis Societatis JESU Sacerdote in *dictione funebri propositi*. Dum undecimo kalendas Maii Pientissimo Defuncto Illustrissimo ac Excellentissimo Domino Damiano Hugoni S. R. I. Comiti de Virmont Sacrae Caesareae Regiaeque Catholicae Majestatis consiliario, actuali intimo, nec non bellico, gravis armaturae, et peditatus Supremo generali praefecto, unius regiminis pedestris ordinis Colonello, commendanti generali in Transylvania, et Valachia Austriaca, nec non In Hac ultima Provincia Supremo Directori Justa funebria persolverentur In Oratorio Patrum Societatis JESU Cibiniensi Die 7. Maii Anno Domini M.D.CC.XXII. In 2° foi 6. (Anul tipăriturii cules greșit.)

Bibl. Acad. Hung. Budapest.

1722

T r n a v a

305

Novissima Diaeta Nobilissima Principis, Statuumque, et Ordinum Inlyti Regni Hungariae, Partiumquè Eidem Annexarum sive propositiones Academicae lege nobilitates. De Nobilitate Gentis Hungaricae, ejus Origine, Modis illam acquirendi... Quas in Alma Archi-Episcopali Universitate Tyrnaviensi... pro Nobilitari Discursu suscepit Nob. Nicolaus BENCSIK etc.

Tyrnaviae, 1722. Typis Academicis Soc. Jesu per Fridericum Gall. In 4° foi 8 și pag. 190.

Din cuprins : Propositio XII. Barones Regni . . . De titulo *Vayvoda*, seu *Vayda* Praesides, et nunc haeres provinciae Valachiae ac Moldaviae, olim Hungariae Regibus Tributarias. (p. 67)

Mus. Nat. Budapest.

1722

J e n a

306

Martini SCHMEIZEL Corona-Transilvani Saxonis Amplis. Facult. Phil. Ienensis adiuncti, *De Statu Ecclesiae Lutheranorum in Transylvania*.... dissertatio epistolica.

Ienae, 1722. Apud Ioann. Bernhard. Hartung Bibl. Aul. Isenaec. In 4° pag. 112.

Din cuprins: Caput II. De initiis Reformationis, progressu, sed et interiectis saepe impedimentis; *Wallachi* quo se ipso *Romanos* h. e. Romanos vocitant. (p. 21 nota 4.)

Interesantă este însă mențiunea autorului: plura dabimus prope diem in „Dissertatione de Wallachis Romanorum reliquiis” occasione Leg. I. π. de censibus; dar această lucrare nu a apărut niciodată, cu toate că învățatul autor sas a scris și publicat 38 cărți și studii diferite. (Vezi și p. 15 nota 47 și 49.)

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

307

(Cluj)

1722

Magni Manes Transylvaniae Principum. Honori *Revendorum, Nobilium, ac Eruditorum Dominorum DD. AA. LL. et Philosophiae* Neo-Doctorum: Cùm In Alma, ac Regio-Principali S. J. Academia Claudiopolitana, supremâ Philosophiae Laureâ insignirentur. Promotore R. P. Francisco CSERNOVICS, è Soc. JESU; AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdemque Profess. emerito. Ab Illustrissima, Spectabili, Perillustri, Praenobili, Nobili, Rhetorica Claudiop. Oblati.

Anno Domini 1722. Die . . . In 16° foi 38 nepaginate.

Obtulerunt: Petrus Sebesi Valachus Sebesinensis; Michael Ungur Hungarus Hunyadiensis ex Comitatu Hunyadiensis.

Cuprinde istoria principilor Ardealului în formă metrică, cu multe aluziuni la Români și la Domnii Țărilor Române, cu cari erau în legătură în cursul veacurilor.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

308

Trnava

1722

Index Corporis Juris Hungarici . . . Usque ad Annum M.DC.LXXXVII. Diaetae Ultimae Poseniensis inclusive etc.

Tyrnaviae, 1722. Typis Academicis, per Fridericum Gall. In 2° pag. 140.

Ediție de titlu a ediției din 1699 de sub No. 260.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

309

Košice

1722

Celebriorum Hungariae urbium, et oppidorum chorographia bipartita, . . . A R. P. Gabriele SZERDAHELYI Soc. JESU Sacerdote auctior, et emendatior facta . . . *Per VnIversItatIs CassoVIensIs* typographIaM DICata.

Cassoviae. *Typis Academicis, per Joannem Henr. Frauenheim.* In 16° foi 2 și pag. 347.

Din cuprins: Lippa. (p. 214—217) Nagybánya. (p. 230—232) Szakmarinum. (p. 291—292) Temesvarinum. (p. 297—301) Varadinum. (p. 320—333)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1722

Leipzig

310

Περὶ τῶν καθηκόντων Βίβλος Συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ ἐυσεβεστάτου ὀφηλοτάτου, καὶ σοφωτάτου ἀθθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου, ΚΥΡΪΟΥ ἸΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ.

Liber de Officiis. Conscriptus a piissimo, Celsissimo atque sapientissimo Principe ac duce totius Ungro-Valachiae Domino, Domino Joanne Nicolao Alexandri MAUROCORDATO Voivoda. Editione hac secunda latine conversus.

Lipsiae, 1722. Ex officina Thomae Fritschii. In 4° mic foi 2 și pag. 212 + Errata.

Edițiune greacă-latină, textul latin fiind tipărit în josul paginilor. Traducerea e făcută de Stefan Bergler, sas din Brașov, care are și patru versuri latinești, tipărite după foaia de titlu. Eruditul Bergler chemat de prințul Mavrocordat în curtea sa, ca profesor al copiilor săi, înființă totodată marea bibliotecă a stăpanului sau, pe care o dăruie apoi Bisericei patriarhului din Constantinopol. Bergler a murit la București, nu se știe când, dar în 1734 trăia încă.

Prefața editorului: Lip-iae, Cal. Febr. 1722.

Seivert p. 26—29. — *Bibl. Rom. Veche* No. 181.

1723

Brașov

311

Neu Verbesserter und Alter Kalender Auf das Jahr nach der Geburt JESU Christi 1723 etc. Gestellet von Johann NEUBARTHS continuat(or.)

Gebrudt in Cronstadt. In 16° foi ... nepaginate.

Din cuprins: 1467. Machet König Matthias die Moldau und Siebenbürgen ihm unterthänig.

1530. Peter Wayda aus Moldau hält in Burtzenland eine grosse Schlacht, und hauset übel.

1603 den 28. Martii ist bey Enyeten im Wald ein Wallachisches Weib von einem Wallachen ergriffen worden, das Fleisch in Stücke geschnitten, und hat es auf dem Marckt öffentlich feil gehabt. Ist aber erkandt, und der Uebeltäter nach Verdienst gestraft und gewiertheilet worden. In der Hermannstadt hat auch ein Wallachisches

Weib 4 Kinder nacheinander auf der Gasse aufgefangen, heimlich geschlachtet und gessen, ist aber auf frischer That ergriffen und geviertheilet worden. ¹

1714. Lasset der Türkische Kayser den Fürsten in der Wallachey Johannem Constantinum Bassarabin Brancovanum salb 4 Söhnen und einem Enkel in Constantinopel hinrichten.

1718 den 21. Julii ist von I(hro) R(ömisch) Kay(serlichen) Kön(iglichen) und Cathol(ischen) Mayestät Carolo den 6. zwischen der Republik Venedig und der Ottomanischen Pforten ein Friede auf 24 Jahr zu Posarowitz gemacht worden. Anbey das Stück der Wallachey der Bannatus, von dem Altfluss über die Donau, und von der Morova der Landes-Strich über die Sau, und bis an die Unna sammt allen Dependenzien von Temeschwar und Belgrad auf Seiten Ih(ro) Röm(isch) Kays(erlichen) Kön(iglichen) und Cathol(ischen) Mayestät verblieben.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

¹ Această însemnare se află și în calendarele Neubarth anterioare, din veacul al XVII-lea, descrise mai sus.

312

Bratislava

1723

Articuli diaetales Posenienses anni M.DCC.XXIII. *Cum Superiorum Permissu.*

Posonii, Impensis Joannis Michaëlis Landerer. In 8° foi 6 și pag. 138 + Index.

Conclusio : Datum in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae, die 19 mensis Junii. Anno Domini 1723. Carolus.

Din cuprins : Art. LXXXV. De controversia Valachorum Districtus Berettyö, Besztercze et Lakság, Decimam dare recusantes. (p. 107)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

313

Zürich

1723

Franciscus PARIZ Pápai : Rudus redivivum, seu Breves rerum ecclesiasticarum Hungaricarum et Transylvanicarum Commentarii.

Tiguri, 1723. (Necunoscut.)

Cuprinsul vezi la ediția întâia din 1684 sub No. 225.

Bod p. 212.

314

Nürnberg

1723

Historische Nachricht von der Röm. Kayserl. Groß-Botschaft nach Constantinopel... welche... Graf Damian Hugo von Birmondt rühmlichst verrichtet... Aufgesetzt von Gerard Cornelius von den DRIESCH etc.

Nürnberg, 1723. Zu finden bey Peter Conrad Monath. In 4° foi 9 și pag. 494 + Register. (Cu stampe.)

Din cuprins: Constantin Brancova und einiger Wallachischen Fürsten grausame Hinrichtung. (p. 311—312)

Este o traducere întregită a ediției latine din 1721 de sub No. 302.

Mus. Mat. Budapest și alte exemplare..

1724

K ö l n

315

Regni Hungarici, historia,... descripta a Nicolao ISTHUANFFIO Pannonio... Accedit hac postrema et novissima editio... Usque ad Annum M.D.CC.XVIII. et ultimam pacis Passarovicensis conclusionem, Quo totum hoc Hungariae Regnum victricibus hujus Austriacae Triadis armis gloriosè devictum, et Turcicis manibus potentissimè ereptum, cum tota Transylvania, Dalmatia, Bosnia, Moldavia, Servia, etc. pacificae nunc vivit libertati. Libris XV. Sincero, veraci ac nitidissimo stylo descriptum Per R. D. Joannem Jacobum Ketteler, Illustris Collegiatae Ecclesiae S. Gereonis Coloniae Vicarium.

Coloniae Agrippinae, M.DCC.XXIV. Sumptibus Henricii Rommerskirchen Bibliopolae. In 2° foi 6 și pag. 668 + Index Rerum.

Dedicația: Coloniae Ubiorum hac 22. Februarii Anno 1724.

Cuprinsul primei părți vezi-l la ediția primă din 1622 sub No. 145. *Urmarea*: 1608. Walachiae duci mortuo succedit filius minoris. (p. 524) 1625. Bethlenius fit Moldaviae et Walachiae gubernator. (p. 533) 1678. Turca ad proximam in Ungariam expeditionem sollicitat Transylvanos, Moldavos, Walachos. (p. 573) 1683. Servanus Walachiae Dux crucem in castris (Viennenses) erexit. (p. 585) 1686. Poloni Moldavia expulsi. (p. 599) Polonus Walachiam invadere molitur. (p. 600) Poloni Jassum capiunt et deserunt. (p. 603) 1689. Walachi electo Branckowajo Caesari se submitunt. (p. 617) Badensis Widinum et Novigradum occupat; cum Walachiae legatis contrahit. (p. 622) 1690. Transylvani et Walachi a Caesare petunt subsidium. (p. 624) 1691. Pallizanus Walachiae Dux et Telekius necati. (p. 626) 1716. Comes Steinvillus in Moldavia et Walachia. Capitaneus Stephanus Dettinus Bucherestum cum Principe Walachiae. Principis Stephani Cantacuzeni uxor Byzantio fugit Romam. (p. 658—9) 1717. Walachi Caesaris protectionem petunt. Walachia dividitur in Cis- et Transalpinam. Princeps Ioannes Mauro-Cordatus transigit cum Steinville. (p. 661—662)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1724

T r n a v a

316

Column orbis Christiani Joannis Hunniades Victoriis de Otomannica potentia Clarissimus *epico carmine celebratus*. Honoribus . . . *Dominorum* Neo-Baccalaureorum, *Cum per* R. P. Fran-

ciscum C s e r n o v i c s . . . Professore . . . A Poëtis Tyrnaviensibus oblati. Anno M.DCC.XXIV. Mense Maio, Die

Tyrnaviae. Typis Academicis per Fridericum Gall. In 16° foi 4 și pag. 52.

Pe legătură cu mâna: Auctor: Georgius ÁRVAI e Soc. Jesu. Stephanus Horváth Bibl. Széch. Reg. Custos mpr.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Sommervogel vol. I p. VIII.

317

T r n a v a

1725

Propugnaculum christianae in Hungaria iniquis casibus prodita . . . Et magnorum imprimis Ex Austriaca Domo regum pietate Reddita restitutum, et Ethice adumbratum; . . . Promotore Francisco CSERNOVICS è Soc. Jesu . . . Anno M.DCC.XXV. Mense Augusto, die 8.

Tyrnaviae, Typis Academicis per Fridericum Gall. In 16° foi 5 și pag. 242.

Din cuprins: Vita archiepiscopi Nicolai Olahus e Principibus Moldaviae oriundus. (p. 212—213)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

318

C l u j

1725

Vetus Dacia, ex Probatis Scriptoribus deprompta, ac Antiquitatum Cultoribus, atque Honori Illustrissimi Domini, D. Ladislai Josika L. B. de Branczka Transilv. Dum *In Alma ac Regio-Principali Universitate Claudiopolitana*, promotore R. P. Franc: FASSCHING è Societate JESU, AA. LL. et Philos. Doctore, ejusdémque Prof. Emer. nec non p. t. Facultatis Seniore, supremâ AA. LL. et Philos. Laureâ solenni ritu condecoraretur, a Neo-Doctoribus condiscipulis oblata. Anno temporis novissimi M DCC XXV. Claudiopoli Transilvaniae. In 8° mic foi 2 și pag. 93.

Autorul descriind Dacia, reproduce un mare număr de inscripțiuni, dintre cari una se afla în Alba „in suburbanis ad sacram aediculam Valachorum” (p. 39) In § II. vorbind de *Vetus Dacorum Idioma* citează Trist. Eleg. 7 a lui Ovid zicând: unde etiam constat, nec Colonias Italicas, neque ullos Valachos Ovidii tempestate Daciam inhabitasse. (p. 15) Pomenind apoi de drumurile Daciei zice că dela Ulpia Trajana Augusta unul ducea: Colliam versus seu Valachiam, quam Ovidius Metoream dixit. (p. 42)

Nomina promotorum: D. Petrus Sebessi, Nob. Transilvanus Valachus Szászsebessiensis, ex Com. Albensi. Def(endit) Univ(ersam.)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1725

W i e n

319

Hungariae Regni, Pars Transylvaniae, Russiae et Moldaviae contermina, Integrum Comitatum Maramarusiensem representans. A Joanne REVIŹKI Caus. Reg. Vice-Directore delineata.

Anno 1725. J. A. Schmuzer Chalcog. Univ. Vien. sculps. Hartă de 1 : 310.000.

Kriegsarchiv, Wien. Kartenabteilung B IX Y 632.
Eperjesy No. 143.

1726

D e b r e c e n

320

Articuli diaetales Posenienses anni M.DCC.XXIII.

Debreczeni, Recusi, *Annô* M.DCC.XXVI. In 8° foi 6 și pag. 131 + Index.

Din cuprins : Art. LXXXV. De controversia Valachorum Districtus Berettyö, et aliorum. (p. 99)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1726

T r n a v a

321

Katekismuș sau învățătură creștinească. În folosul, niamului rusescă din Țara Unguriască. Dată Afară P(r)in osărdia, și ostenela Mării Sale. Domnului D : Ioan Iosif, D e k a m i l i s, Ipiscopul Sebastului, și al Munkaciului : i proci. Cinului preoțescu unit din legea Grecească Vicariș Apostolicescu, În Țara Ungurească, Sfintei și înălțatei împărății Rămului Sfetnicu.

Iară acum în Folosul Niamului Rumânescu, în limba rumâniască întoarsă, și tipărită.

Sâmbăta mare, în Tipografia Akademeicească. Anul dela H(risto)s $\bar{\text{A}}\bar{\text{V}}\bar{\text{K}}\bar{\text{S}}$. In 8° pag. 396 și foi 4 cu tabla de materie + alte 3 cu sminteli.

Paginația fețelor sus, pusă între două floricele de tipar. După pagina 31 vine greșit 22, iar pagina 124 e culeasă astfel $\text{p}\bar{\text{R}}\bar{\text{A}}$ așa că litera $\bar{\text{B}}$ trebue citită drept $\bar{\text{K}}$. Numărul coalelor merge bine dela A până A₅ și după aceastea vin trei foi nenumerotate, dar dela A₂ numerotația curge iarăș bine până la B₅ și până la ultima coală numerotată X—X₈. După ultimele trei foi cu „smintelile” lipsesc foile semnate cu X₅ și X₈. Oglinda cărții este identică cu aceea a Catehismului rutean al lui De Camelis. (Sztripszky.)

După iezuitul *Katona* (Historia Critica Regum Hungariae tom. XXXVIII p. 891) traducătorul cărții a fost P. Francisc S z u n y o g, sau cu alte cuvinte, această ediție este o retipărire a celei din 1696 sau a celei din 1709. De observat e încă că iezuitul Szunyog trăgându-se

din familia conților de Budetin, terminând teologia a predicat la Buda, Brașov și Belgrad în limba ungară, germană și română, și era atât de modest, încât fiind ales în Ardeal episcop al Românilor, n'a primit această cinste, ci urmându-și misiunea apostolicească, a murit în ziua de 8 Decembrie 1726 adică în anul retipăririi catehismului său românesc. ¹ Exemplarul unic la preotul ortodox Ioan *Pap* din Ozun, lângă Brașov.

Popp p. 92.—*Bibl. Rom. Veche* No. 190. (Numai titlul.)—*Szabó* vol. II No. 2395.—*Veress* p. 43.

¹ Din articolul iezuitului *Rosty Kálmán*, în *Magyar Könyvszemle* 1881 p. 237.

1726

T r n a v a

322

Curia Judicum regni Hungariae, virtutibus, *Ac* meritis illustris ... oblata, *Ab Illustrissima Rhetorica Tyrnaviensi*, Cùm per *Reverendum Patrem* Paulum *K o l o s v á r i e* Societate JESU... Professorem emeritum *Supremâ Doctoratûs Philosophici Laureâ*... Donarentur. *Anno â parta salute* M.DCC.XXVI.

Tyrnaviae, Typis Academicis per Frideric(um) Gall. In 8° mic pag. 107.

Din cuprins: Joannes Dragffy De Beolthek, Vaivoda Transylvaniae, et Comes Themensiensis. Sub Ludovico 2-do Anno Christi 1519. (p. 63—65)

Autorul nenumit e P. Carolus PÉTERFFY. (Sommervogel)
Mus. Nat. Budapeșt și alte exemplare.

1726

U p s a l a

323

Disputatio Historica, de Origine septem Castrensiurn Transylvaniae Germanorum, quam Praeside M. Fabiano Törner, Eloqu. Profess. Reg. et Ord. Rectore, h. t. Magnifico, ventilandum publice sistit Auctor, Andreas HELDMANN, Saxo-Transylvanus, Lingv. Ger. in Acad. Ups. Magister, Anno 1726 die 14. Dec.

Upsaliae, Typis Joh. Hen. Werneri, Typogr. Sueciae Directoris. In 4° pag. 36.

Din cuprins: Libri I § 1. De aetate et origine vocabuli Transylvaniae. 2. De varia ejus adpellatione. 3. De situ, terminis, et amplitudine. 4. De divisione generali ... 8. De Transylvaniae dotibus. 9. De Incolis, ratione et religione diversis, et quae inde incommoda; etc.

Autorul era născut în Biertan (Birthälm) și mergând cu ocazia trecerii prin Ardeal a regelui Carol XII în Suedia, a ajuns acolo profesor.
Mus. Nat. Budapeșt și alte exemplare.

Seivert p. 148.

324

J e n a

1728

Martin SCHMEITZELS Prof. publ. Versuch zu einer Historie der Gelehrtheit, Darinnen überhaupt von dem Ganzen Körper der Gelehrtheit, und denn von allen dessen Theilen, auch derselben Verbindung insonderheit, hinlängliche Nachricht gegeben wird. Zum Gebrauch eines Collegii Publici und zum Nutzen der Jugend auf Schulen und Gymnasien publiciret.

Jena, 1728. Zu finden bey Peter Fideleſherrn. (Gedruckt bei Peter Fideleſherrn.) In 8° foi 3 și pag. 903+Inhalt.

Prefața: Jena am 10. April. 1728.

Din cuprins: Die Wallachische und Moldauische Sprache. (p. 382—383) Cu *Tatăl nostru* retipărit din *Tröster*: Alt-Dacien, Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

325

T r n a v a

1729

Tristium Ungariae specimen . . . *Promotore* R. P. Martino. K e r e s, è Societate JESU . . . *Professore* . . . *Anno M.DCC.XXIX. Mense Majo, Die 31.*

Typis Academicis Societ. JESU, Per Fridericum Gall. Anno 1729. In 16° foi 8 și pag. 98.

Cuprinde 18 elegii cari deplâng diferitele evenimente triste din istoria Ungariei, între ele și unul petrecut în Ardeal, adică revolta Arianilor din Cluj împotriva Iezuiților, în anul 1603 când au nimicit mărețul edificiu al colegiului lor, omorînd chiar pe unul dintre ei, anume P. Emanuel Niger. (p. 40—43)

Anexat: O stampă alegorică în aramă (de format 17×23 cm.) reprezentând stema Ungariei înconjurată de stemele țărilor ei vasale, între ele și stemele *Valachiei* și *Moldovei*, deasupra focului și nenorocirilor pricinuite de diferitele războaie; privită de un nobil ungar trist și de o femeie cu ochii plini de lacrimi. (Reproducem stampa, puțin micșorată, ele fiind foarte rare în disertațiunile bacalaureaților școlilor iezuite.)

Autorul nenumit este: Stephanus VILÁGHI.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

326

K o š i c e

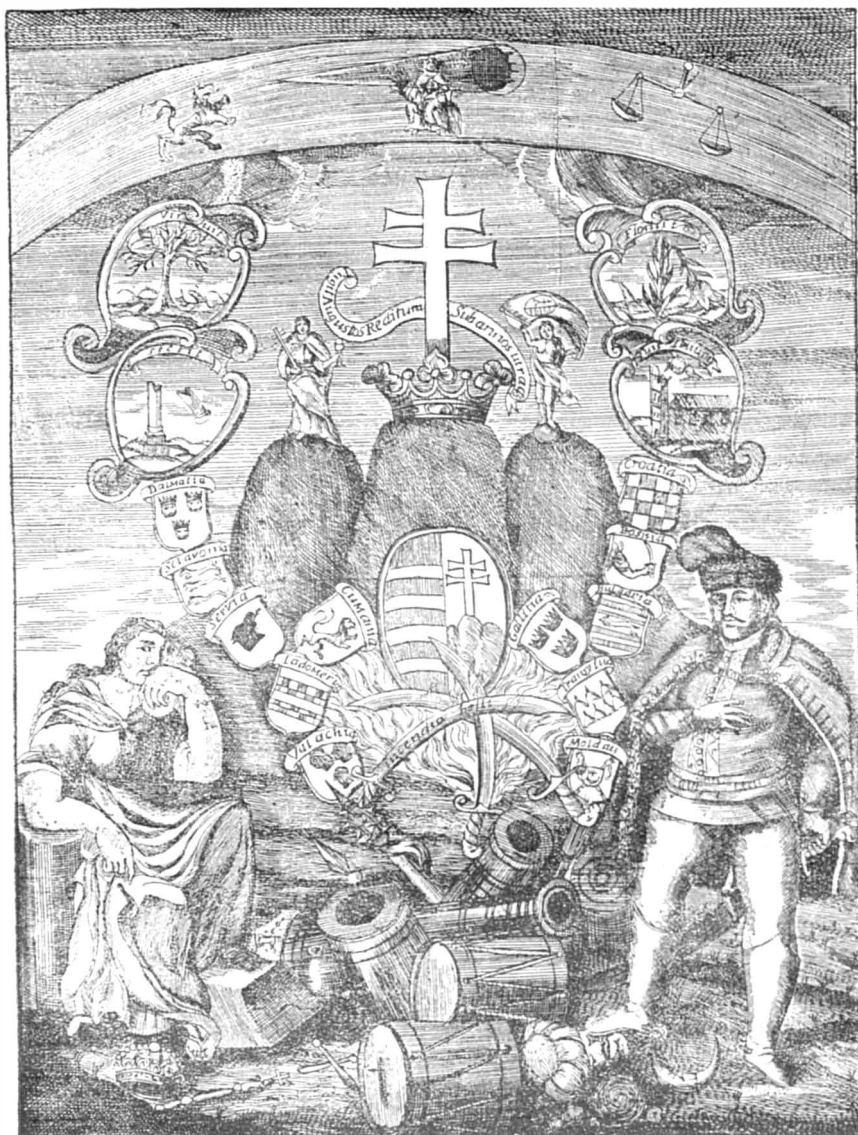
1729

Rövid magyar krónika. Sok rendbéli főhistóriás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedettetett és irattatott PETHŐ Gergelytül.

Cassán, 1729. Az akadémiai bötükkal Frauenheim Henrik János által. In 4° foi 9 pag. 17 și 209.

Cuprinsul vezi la ediția ei din 1660 sub No. 188.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

327

T r n a v a

1729

Ungaria Suis cum regibus compendio data, *dum* ... Comes Franciscus Barkoczi De Szala ... theses ... *propugnaret*. Anno M.DCC.XXIX. Mense Septembri, Die 8.

Tyrnaviae. Typis Academicis Soc. Jesu per Fridericum Gall. In 2° foi 4 și pag. 245.

Approbatio: Viennae 31 Augusti Annô 1729.

Din cuprins: 68. Beneficia Nicolai Olahi archiepiscopi Strigomienis. (p. 92) Valachi com. Bihar. (p. 147) ¹

Autorul numit în aprobația cărții: P. Ladislaus TUROCZI S. J. Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

¹ Apud Nobilitatem et cives idioma viget ungaricum. Valachi montana colentes utuntur sua lingua.

328

K o š i c e

1729

Geographicae Synopsis *Pars Altera* ... *Promotore* Reverendo Patre Bartholomaeo ZARUBAL è Soc. JESU, ... Anno à partu Virginis M.DCC.XXIX.

Cassoviae. Typis Academicis. In 16° și pag. 207—463 + Index.

Din cuprins: Caput II. De Transilvania. (p. 231—238) Caput III. De Moldavia, et Valachia. (p. 238—241)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

329

C l u j

1729

Metempsychosis. *Sive*, Animarum in alia Corpora transmigratio ... *Promotore* R. P. Andrea ILLIA è Societate Jesu ... Professore Ordinario ... Anno MDCCXXIX. Mense Die.

Claudiopoli, Typis Acad. Soc. JESU. In 16° pag. 51.

Nomina offerentium: Gabriel Simon, Nobilis Valachus Coronsensis.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

330

C l u j

1730

Ortus et Progressus Variarum in Dacia Gentium, ac Religionum cum Principibus ejusdem Laureato Honori Perillustrium, Reverendorum, Nobilium, Excellentium ac Doctissimorum DD. AA. LL. et Philosophiae Neo-Magistrorum, Cum in Alma Regio-Princip. Acad. S. J. Claudiopolitana Supremâ Phil. Laureâ condecorarentur per R. P. Andrea ILLIA è Societate Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctorem, ejusdemque Professorem Ordinarium, nec

non Incl. Facultatis Philosoph. p. t. Seniore. Ab Oratoria Facult. Claudiopol. oblat. Anno MDCCXXX. mense Augusto, Die...

Claudiopoli. Typis Academ. Soc. Jesu. In 16° foi 2 nepăginate și pag. 160.

Din cuprins : § III. Ortus, et Propagatio Valachorum in Transylvania (p. 4—13) cu următoarele documente: Confesiunea primilor Români greco-catolici din Alba-Iulia, 21 Martie 1697 semnată de Theophilus Episcopus, ac Clerus universus; decretul din 14 Aprilie 1698 (în extras) pentru Românii cari trec la catolicism și în sfârșit declarația episcopului Atanasie din 30 Septembrie 1699 (în extras) cum că nu vrea să se lepede de religia catolică.

Autorul cărții de fapt e P. Franciscus PATAKI, iar promotorul Illia (după unii iezuit român) care născut în Radkersburg (Stiria) a murit în Oradea la 5 August 1754 în vârsta de 60 ani.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Sommervogel vol. IV p. 554 și VI p. 344.

1731

Cluj

331

Selecta Heroum Daciae. Honori Reverendorum, Nobilium, ac Eruditorum Dominorum Dominorum Neo-Baccalaureorum, Dum In Alma, Regio-Principali Academia Claudiopolitana Soc. JESU Primâ AA. LL. et Phil. Laurea condecorarentur. *Promotore* R. P. Andrea Patăie Soc. Jesu, AA. LL. et Phil. Doctore, ejusdemque Profess. Ordinario. *Ab Humanitate Claudiopolitana oblata* Anno M.DCC.XXXI. Mense Junio Die...

Claudiopoli. Typis Academicis Societ. JESU. In 16° foi 3 și pag. 48.

Pe ultima foaie, nepăginată : Composuit et obtulit Antonius BUCSI, Spectabilis Ungarus Magno-Varadinensis ex Comitatu Bihariensi è Convictu Nobilium.

Cuprinde ode despre șapte eroi ai Ardealului. Prima cu titlul *Sigismundus Bathori* descrie și faptele sale săvârșite în Muntenia, în campania sa împotriva lui Sinan-pașa, pe cari le introduce cu aceste cuvinte : An inusitatum donum naturae, an prodigium, virtus Sigismundi fuerit, dubium posteritati Gyirgyó ab eo receptum reliquit ; illud municipium a Turcis inessum, et Ister, quo ex adverso cingebatur Bathorius, aream : grando plumbea arenam dedere. (p. 2—10) Ultima odă cu titlul *Stephanus Lazar* are multe amănunte despre isprăvile sale în legătură cu Românii, cu următoare introducere : Ut inviolabilis hosti staret Dacia, revocari a monumento deberet Lázár ; hoc occumbente, illa sibi parentavit : at talis immolari Marti hostia debuerat, quae nunquam inimicum jugum experta est. Docuit id verbo, dum sub impendente ferro exclamavit : *Occumbam lubens, ne inserviam.*

Cum prius idem docuisset exemplo. Scilicet: Baba Noak Michaelis Vajvodae Valachici Imperator cum delecto suorum flore erumpens, in Stephano nactus seu brumam, seu Boream: decoxit foedis vulneribus Valachorum plurimos, reliquos ex imo evertit. (p. 40—48)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

332

(Cluj)

1731

Historia Genealogico-Transsylvanica. Ortum, progressum nec non erga Divos olim Ungariae Reges legitimosque Transsylvanicae Principes, nec non tutandam prosperandamque Patriae ac boni publici salutem, probata merita, et intuitu horum consecutas successivè dignitates ac fortunas temporales praecipuarum dumtaxat, Nobiliorumque in ea Familiarum (: juxta mentem Authorum Literaliumque documentorum, :) succinctè et sincerè exhibens. *Quam* Triennali (: successivis licet temporibus :) labore non modico ex variis Historicis traditionibus Literalibusque documentis excerpserit, combinavit, compilavit, ac tandem (: auxilio Dei :) ad calcem perduxit, Anno MDCCCXXXIII. Illustrissimus dominus, dominus Ladislaus MIKOLA L. B. de Szamosfalva. S.C.R.C. Majestatis Tabulae Regiae Judiciariae Transsylvanicae Assessor; etc. *Nunc verò*: Impensis Illustrissimi domini, domini comitis Sigismundi Csáki de Kereszt-szegh; S. C. R. C. Majestatis Camerarii Actualis; etc. Luci publicae proposita.

Anno MDCCCXXXI. O. A. M. D. G. et B. M. V. H.

Din cuprins: Caput XII. De Josikaiana familia. (p. 30—31)
Caput XXXIX. De Boeriana familia. (p. 58)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

333

(Košice)

1731

Maria salus naufragantium. *Sive* Theophilus ope Mariana morti ereptus. *Et Ab Illustrissima, Perillustri, Praenobili, Nobili, ac Ingenua Juventute Gymnasii societatis Jesu Nagy-Banyae Ludo theatrali exhibitus Anno salutis 1731*: Mense Die.

S. I. et a. In 4° foi 2. (Fără foaie de titlu)

Dramă școlară cu cuprinsul celor 17 scene, jucată de 35 elevi ai gimnaziului, între cari și următorii români: Ladislaus Sául, Martinus Gloncz, Ignatius Pop și Simon Kiffor.

Mus. Nat. Budapest. Varia 574.

1731**Trnava****334**

Rudimenta geographica, *sive* Brevis, facilisque methodus Juventutem Orthodoxam notitiâ Historicâ imbuendi, Pro Gymnasiis Societatis JESU: *Auctore Ejusdem Societatis Sacerdote*. Opusculum quintum.

Tyrnaviae *recusum*, Anno M.DCC.XXXI. Typis Academicis per Fridericum Gall. In 8° mic pag. 113 și foi 3.

Din cuprins: Valachia et Moldavia. (p. 70) Opt rânduri. Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1732**Cluj****335**

Religionis Romano-Catholicae Fundamentum, Securitas, et Veritas explicata . . . *Promotore* R. P. Josepho BOROSS è S. J. . . . Anno M.DCC.XXXII. Mense Julio Die.

Claudiopoli, typis Academicis Soc. JESU Per Simonem Weichenberg. 1732. In 16° foi 3 și pag. 95.

Nomina promotorum: Alexander Bényei, Praen(obilis) Val(lachus) de Magyar Bénye, ex Com(itatu) Kuekueloeiensi.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1732**Košice****336**

Gabriel SZERDAHELYI S. J. Celebrium Hungariae urbium *et* oppidorum chorographia etc.

Cassoviae, 1732. Typis Academicis per Joannem Henricum Frauenheim. In 8° pag. 347.

Ediție de titlu a ediției din 1722 de sub No. 309.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1733**Košice****337**

Imago antiquae Hungariae, *repraesentans* terras, adventus, et res gestas gentis Hunnicae. Historico genere strictim perscripta à Samuele TIMON, e Soc. JESU Sacerdote.

Cassoviae, A. 1733. Typis Academicis Soc. JESU, per Joan. Henricum Frauenheim. In 8° foi 4 și pag. 409 + Index.

Din cuprins: Liber I. Caput XV. De Dacia. (p. 121—134) Cap. XVI. De Dacia Romana et Sacra. (p. 135—152) Liber II. Caput V. De gestis Attilae. Schilus fluvius Ungarico, et Slavonico modo scribendi *Zil*, est fluvius Valachiae. (p. 182)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

338

Cluj

1733

Epistolae heroum . . . *Promotore* R. P. {Ioanne KOESZEGI
è S. J. etc. Anno M.DCC.XXXIII. Die IX. Junii.

Claudiopoli, Typis Academicis Soc. Jesu, per Simonem
Thaddaeum Weichenberg. In 12° foi 33.

Nomina offerentium: Georgius Timandi, Vallachus Sukiensis.
Muz. Ardelean, Cluj. No. 37058.

339

Trnava

1733

Compendium historicum, de Regnis et aliis Orbis Provin-
ciis . . . *Promotore* R. P. Francisco KUNICS è Societ. JESU ...
Professore Emerito . . . a Neo-Doctoribus Condiscipulis dicatum.
Anno Salutis M.DCC.XXXIII. Mense Junio Die 25.

Tyrnaviae, Typis Academicis, per Leopoldum Josephum
Berger. In 16° pag. 160 + Tabula chronologica.

Din cuprins: Cap. IV. De Terris ad Ungariam spectantibus.
4. Cumania, eadem est cum Valachia moderna. 5. Transylvania. (p. 92)
Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

340

Košice

1734

Chorographia. *Sive* Celebriorum Ungariae tam Novae, quàm
Veteris urbium, et oppidorum descriptio. *Auditoribus* oblata A
Reverendo, Nob. ac erud. Domino Paulo TOTH AA. LL. et
Philosophiae Baccalaureo et Pro Suprema ejusdem Laurea can-
didato . . . Anno 1734. Mense Augusto.

Cassoviae, Typis Academicis per Joan. Frauenheim. In 16°
foi 3 și pag. 347.

Din cuprins: Lippa. (p. 214—217) Nagybánya. (p. 230—232)
Szakmarinum. (p. 291—292) Temesvarinum. (p. 297—301) Varadinum.
(p. 329—333)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

341

Košice

1734

Imago Novae Hungariae, *repraesentans* regna, provincias,
banatus, et comitatus ditionis Hungaricae. Historico genere stric-
tim perscripta, à Samuele TIMON, è Soc. JESU Sacerdote.

Cassoviae, Anno 1734. Typis Academicis Soc. JESU, per
Joannem Henricum Frauenheim. In 8° foi 3 și pag. 240 + Index.

Din cuprins : Caput X. De Transsilvania ; episcopatus Milcoviensis. Cap. XI. Descriptio terrarum Siculicarum. Cap. XII. Series Principum, et Invasorum Transilvaniae.¹ Cap. XIV. *De Cumania, sive Moldavia*. Chuni Ponti Accolae. Iidem Cumani. Cumani Hungaricae stirpis populi. Impugnantur a Tartaris. Cumaniae Regis titulus Belae IV. onerosus. Cumaniae fines. Cumania Turcis Carabogdania. Cumaniae incolae. Cumaniae qualitas et fertilitas. Cumania diu deserta frequentatur a Bogdano, Maramarosiensi Valacho, ducente colonias circa annum 1350. Ludovicus subigit Valachos in Cumania. Mysteria Christiana genti aperiuntur. De Episcopo genti dando laborat Clemens VI. Papa. Cumanorum reliquiae instituuntur ad Christianorum instituta. Tartari aliqui Christiani facti. Cumani Latini ritus retinentes. Cumania Moldavia dicta. Valachi Hungariae Regum dedititii usque ad cladem Mohatschiensem. Hungariae et Poloniae Regum ob limites ad Moldaviam dissidium. Bessarabia pars Moldaviae Tartaris et Turcis inhabitatur. (p. 142—149) Cap. XV. *De Transalpina, sive Valachia*. Valachi antea Blachi, Balachi et Blaci. Iidem dicti Olachi post annum CIO.CCC. aliquamdiu. Flaccus Romanus an parens Valachorum et an Flacci dicti Valachi? De etymo vocabuli hujus Valachus Bonfinii opinio. Valachi Romanorum progenies. Valachi post excisos a Tartaris Hungaros implent Transsilvaniam, et huic circumjectam Hungariam. Valachiae nomina et qualitates. Valachi Vectigales Ungaris. Tergovistum et Bucorestum. Milcorivus dividens Valachias. Draculae Valachorum praefecti cur appellati? Argensis Episcopatus antiquitus. (p. 149—153) Cap. XVI. *Res memorabiles Valachiae, Moldaviae, et Transsilvaniae* ² ab anno CIO IO ad CIO.IOC. quae faciunt etiam ad cognoscendos fines earundem regionum, et supplendam Nicolai Istvanfi Historiam. Vajvoda Valachiae Michael occiditur.³ Vajvoda Valachiae Petrus vicit Transsilvanos. Vajvodae Valachiae Petri gesta. Vajvodae Moldaviae Eliae, et Transalpinorum incursiones in Transsilvaniam. Valachiae Vojvoda Alexander, successor Bassarabi, Magistratu movetur succedente Petro. Transsilvani advocant Moldavos, et Valachos. In Transsilvaniam aditus Radnensis et Coronensis. Vajvoda Valachiae Petrus obit, Alexander in locum unde deciderat, restituitur. Jacobus Heraclides, homo arrogans Alexandrum Vajvodam Moldaviae praelio superat et provinciam occupat. Imponitur illi diadema. Odium sibi conciliat mutatione sacrorum. Moldavorum doli ad perdendum Despotam. Moldavi cohortem praetoriam Despota de nocte somnum capientem concidunt. Moldavi Stephanum quendam Vajvodam appellant et saeviunt. Demeetrius Patsinus oppugnat Sociaviam. Ipse impugnatur a Stephano Vajvoda; vincit et vincitur. Stephanus Vajvoda continuat obsidium Sociaviae. Accipit auxilium a Transilvano. Despotae incolumitatem promittit nuncius Turcicus. Despota Petrum Devaium centurionem Ungarum interimit. Detecta caede Despotae in periculum capitis venit.

¹ Intre aceştia din urmă e numit Michael Voivoda.

² Marginalele privitoare la Ardeal (fără relații cu Români) le-am omis.

³ Greșit în loc de Mihnea omorît în Sibiu.

Foedetrucidatur. Valachiae Vajvoda Stephanus. Valachiae Vajvoda Michael descivit a Turcis, et Sigismundo Bathorio se subjecit. Coniunctionis conditiones. Valachiae limites. Moldaviae Vaivoda Aaron in Turcas et Tartaros incurrit. Valachiae Vaivoda Michael Tartarorum vim reprimat. Ad Oroskinum sive Orsovam¹ Turcas fugat, oppidum excindit, et despoliat. Providit ne Valachi, et Siculi ebrü fierent. Girgiovium oppidum Hungari et Valachi depopulantur. Haemum transeunt. Moldaviae Vajvoda Aaron in fide nutat. Comprehenditur, et in carcerem includitur. Vajvoda Moldaviae creatur Stephanus Hoffmannus.²

Ad Bodonium in Bulgaria Valachi, et Ungari prosternuntur. Georgius Barbelius plura castella ad Marum amnem et in comitatu Zarandensi expugnat. Sinanes cum exercitu magno in Valachiam infestus infertur. Sinanis congressus cum Valachis. Sinanis receptus fugae similis. Vexillum viride Turcis ereptum. Sinanis periculum. Braillam arcem Sinanes expugnat. Zamoiscius in Moldaviam irrupit, Vajvodam pronunciat Jeremiam. Tartarorum incursio in Moldaviam. Tartari quaedam postulant a Polonis. Sinanes muni: Bucurestum, et Tergovistum. Sigismundus Bathorius acceptis auxiliariis copiis ducet in Valachiam. Aquila bono omine capitur. Sinanes pavore percellitur. Bathorius cum copiis. Tergovisto appropinquat. Catholicorum pietas in castris. Dombrovincia annis ad Tergovistum. Tergovistum oppugnatur. Siculis facta promissa. Siculi succendunt sepimenta Tergovisti. Turcarum eruptio repressa. Tergovistum captum. Sigismundi Bathorii religio. Bucuresto Turcae aufugiunt facto in templo stratagemate. Sinanem Christiani pedetentim insequuntur. Sinanis stratagema. Ad Girgioviam delati Christiani impedimenta Sinanis occupant cum strage. Girgiovia expugnatur. Gergitia oppidulum Valachiae.³ Sigismundus Bathori ex Valachia reducit exercitum. Moldaviae Vajvodam Stephanum reducem Poloni in crucem egerunt. Moldaviae Vajvoda Jeremias Bathorio se subjecit: at is animum despondet. Bodonium in Bulgaria [a Michaele Valachiae praefecto] diripitur, et incenditur cum detrimento. Vajvoda Valachiae Michael incassum oppugnatur Nicopolim. Moldaviae Vajvoda Aaron obiit captivus. Sigismundus Bathorius Transsilvaniam Rudolpho Caesari tradit. (p. 154—192) Cap. XVII. *De Illyrico Hungarico*. Bosnia pars Moldaviae. (p. 194) Cap. XVIII. *Res quaedam memorabiles Bosnae etc.* Bulgari creato Rege Bassarato Bodonium recipiunt saevientes in Catholicos. (p. 222) Moldavi et Valachi juvant Joannem Hunniadem decertantem cum Abedine Turca. (p. 227) Vladislai Regis Ungariae ruina ad Varnam. Valachus Dracula comprehendit Hunniadem, a quo dein de medio sublatus est. Severinensis arx. Joannes Hunniades in tertium diem pugnans defectione Valachorum vincitur in Campo Cosovo. Valachiae Vajvoda Bladus venit Budam.⁴

¹ Greșeală, deoarece e vorba de Rusciuc.

² Eroare de scris în loc de: Rosvanus.

³ Numele acesta (Gergitia) e identic cu acela al Giurgiului.

⁴ Textul zice astfel: Bladus vel Vladus Vajvoda Valachiae, qui Dano successerat. (Adică Vlad-Vodă.)

(p. 229—231) In Valachiam movit Mathias Corvinus injuriam ulciscens. Clemens in Draculam a Turcis postea peremptum. Valachiam et Bosnam a Corvino Mahometes petiit. (p. 234—235)

Există exemplare din 1735 și 1762 prezentate de școlari bănoși, cu prilejul examenelor lor, cărora s'au adăogat câteva fețe de prefată și dedicație, cu titlul tezelor susținute.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1734

K o š i c e

342

A' magyar kronikának *a' mellyet* Elsőben meg-irt, s' kibocsátott *Nemzetes* PETHŐ Gergely . . . 1660. *esztendőben*. Az után pedig . . . Groff Kalnoki Samuel . . . 1702. *esztendőben*. Tovább való Terjeztése avagy negyedik, ötödik, és hatodik része. *Foglalván magában száz es hat esztendőt* 1627. *esztendőtül fogva* 1732. *esztendeig*. Iratott, és szép Toldalékokkal szaporittatott. Spangar András Jesuvita által.

Cassán, 1734. Nyomtattatott az Academiai betőkkel P. Jesuitáknál. In 4° foaiă de titlu, pag. 169 și foi 2.

Din cuprins menționăm amănuntul că în anul 1718 a ars cetatea Râșnovului, de lângă Brașov împreună cu bogățiile boierilor munteni, depuse acolo. (p. 97)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1734

B r a t i s l a v a

343

Vindiciae Syrmieneses . . . Per Ladislaum SZÖRÉNY de Kis Szóreny, episcopum Syrmiensem etc.

Posonii, 1734. Typis Joannis Pauli Royer. In 8° mic pag. 102.

Cuprinsul vezi la ediția a doua din 1746 sub No. 410.

Mus. Nat. Budapeșt și alte exemplare.

1734

T r n a v a

344

Cerographia Hungariae, seu Notitia de insignibus, et sigillis regni Mariano-Apostolici, Compendiō data, *Atque* Honori Dominorum, Dominorum AA. LL et Philosophiae Doctorum, cum in Alma Archi-Episcopali Universitate Societatis JESU Tyrnaviensi *Promotore* R. P. Joanne SZEGEDI, è Societate Jesu, AA. LL. et Philosoph. Doctore, ejusdémque Professore Emerito, ac p. t. Seniore, *Supremā* AA. LL. et Philosophiae *Laureā* ornarentur, Inscripta ab *Illustrissima* Rhetorica Tyrnaviensi.

Tyrnaviae, M.DCC.XXXIV. Typis Academ. per Leopold. Berger. In 12° foi 3 și pag. 196.

Din cuprins: Signa gentilitia Provinciarum Transylvaniae, Valachiae, et Moldaviae. (p. 65—74) Stemele reproduse în aramă pe tabela I fig. XI, XIII și XIV.

Autorul nenumit al acestui tractat de sigilografie e Iezuitul Iosephus KOLLER.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

345

Trnava

1734

Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium, Juxta Ordinem Titulorum *Operis Tripartiti*, Plerasque *Ungarici*; etc. *Authore* R. P. Joanne SZEGEDI, è Soc. JESU. Pars I-III. Annô salutis M.DCC.XXXIV.

Tyrnaviae, Typis Academicis per Leopoldum Josephum Berger. In 16° foi 8 și pag. 280, 522, 301 + Indice.

Din cuprins: Partis III. tit. 4 § 9—10. Valachi. (p. 154—155) Mus. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

346

Trnava

1734

Rubricae *sive* synopsis Titulorum, Capitum, et Articulorum, Universi Juris Ungarici, *Nunc Primum* collectae, etc. *Per* R. P. Joannem SZEGEDI è Soc. JESU etc. Pars I—III.

Tyrnaviae, 1734. Typis Academicis per Leopoldum Berger. In 8° foi 4 și pag. 171, 279, 320 + Index.

Din cuprins: Vol. II. Decretum 1600. Posonii editum. De Michaele Wajvoda Valachiae. (p. 254) Decretum 1603. Posonii editum. De Raduly Valachiae Wajvoda. (p. 273)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

347

London

1734

The history of the growth and decay of the Othman Empire... Written Originally in Latin by Demetrius CANTEMIR Prince of Moldavia. Translated in to English... by N. Tindal etc.

London, MDCCXXXIV. In 2° foi 4, pag. xv și 460.

Cuprinsul cărții a se vedea la descrierea ediției franceze din 1743 sub No. 391 și a ediției germane din 1745 sub No. 405.

Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 209.

1735

Bratislava

348

Adparatus ad historiam Hungariae, sive Collectio miscella, Monumentorum ineditorum partim, partim editorum, sed fugientium. Conquisivit, in Decades partitus est, et Praefationibus, atque Notis illustravit, Mathias BEL. Cum Censura Ampliss. Senatus Posoniensis. Sumtu Philohistorum Patriae.

Posonii, MDCCXXXV et MDCCXLV. Typis Joannis Paulli Royer. In 2° foi 9 și pag. 442 + Index și 146.

Prefața : Pisonii, Anno MDCCXXXV. Pridie Kal. Febr.

Din cuprins : Nicolai Oláhi Archi-Episcopi Strigoniensis Hungariae, sive De Originibus Gentis, Regionis Situ, Divisione, Habitu, atque Opportunitatibus, Liber singularis, nunc primum in lucem editus. Decadis I. Monumentum I. Accessit eiusdem, Compendiarium Aetatis Suae Chronicon. Caput XIII. De Moldavia. (p. 25) Caput XIV. De Transylvania. (p. 25) Caput XV. Continuatio Descriptionis Transylvaniae. (p. 27) Michaelis Sigleri Chronologiae rerum Hungaricarum, Transilvanicarum, et vicinarum regionum, Libri duo, nunc primum in lucem editi. Decadis I. Monumentum II. (p. 43—88. Date cronologice dintre 366—1563 cu multe amănunte despre Români.) Ritus explorandae veritatis, seu Iudicium ferri candentis, quo dirimendis controversiis, Gens Hungara olim utebatur. Editio, post Claudopolitanam A. MDI. Secunda uberimis Notis illustrata. Adparatus ad historiam Hung. Decadis I. Monumentum V. (p. 191—278) Georgii Závodsky Diarium rerum per Hungariam, Ab Anno MDLXXXVI. usque ad Annum MDCXXIV gestarum, nunc primum ex auctoris schedis erutum. Decadis I. Monumentum VIII. (p. 353—380. Cu amănunte cronologice despre Mihai-Vodă din 1600 și multe lucruri ardelene.) Davidis Froelichii Caesarei per Hungariam Mathematici Prodromus Maioris Chronici Hungariae. Ex Germanico Latine reditus, atque nunc demum luce donatus. Accessit Appendix Epistolica De Origine Hungarorum. Excerptum Item De Migrationibus Hungarorum in Americam. Decadis I. Monumentum IX. §. XII. Quae Dacorum sedes, antiqua illa fuerit? (p. 398) §. XIII. Origo Transilvanorum Valachorum (p. 399)

Decadis II. Mon. I. Pauli Gregoriantzii, Iauriensis, et Zagrabiensis episcopi Breviarium Rerum Hungaricarum Historico-Geographicum. Quarta Hungariae pars, ultra Tibiscum, olim Dacia: hodie Valachia, Moldavia, Transsilvania, Maramarusium etc. Valachiae descriptio, Moldaviae situs. (p. 108—109) Transsilvania. (p. 109—112)

După Indice : Bogdan terra, nunc Maramarusium; Bogdan vaivoda Valachorum de Maramorosio. (p. 192) *Despota* Heraclides turbat rem religionis in Moldavia; trucidatum. (p. 87—88) *Dragula* vajvoda crudelis. (p. 23) *Equi* Moldavi praestantes. (p. 25) *Genus* Nicolai Olahi. (p. 23) *Michael* Valachus Transilvaniam subigit. (p. 357) Moldavia regio (p. 2) recipitur per Mathiam Corvinum. (p. 60) *Provinciales*, Despotam Soczaviae obsident. (p. 87) *Myhne* Vajvoda

Transalpinus, interit. (p. 24) *Trucidatur* Cibinii. (p. 64) *Origo* Transilvanorum Valachorum. (p. 399) *Pons* Traiani Imperatoris (p. 32) et eus vestigia. (p. 399). *Potentia* Valachi Vajvodae; *Sedes* Valachi vajvodae; Transalpina eadem quae Valachia; Tyrannis Draculae, vajvodae Transalpini. (p. 23)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

349

K o š i c e

1735

Tibisci Ungariae fluvio *notio*, Vagique ex parte, A Samuele TIMON, Societatis JESU Sacerdote, breviter perscripta. *Permissu Superiorum*.

Cassoviae, 1735. Typis Academicis per Joannem Henricum Frauenheim. In 16° foi 6 și pag. 148 + Index.

Prefața : Cassoviae Idibus Februar. M.DCC.XXXV.

Din cuprins : Anno 1717 Tartari a Valachis in Marmatia conterriti multam praedam, et captivos amiserunt. (p. 17—18)

Epigramma de natione Valachica, quae centum amplius annis militiae ingloria fuit :

*Hippophagum, et turpem fortis quia propulit hostem,
Gens aliqua est iterum Valacha, nulla diu.* (p. 18)

Afară de acestea, autorul dă toate numirile românești ale râurilor și satelor descrise, cu multe date folositoare despre Români din basinul fluviului Tisa.

Există și exemplare cu foaie de titlu cuprinzând și numele acestora cari au prezentat cartea la examenul lor de doctorat.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

350

C l u j

1735

Septi-collis Dacia, in octavo colle beata, genti Haller de Hallerkö Devoto . . . A Parnasso Claudiopolitano praefixa. Anno M.DCC.XXXV. Mense Augusto, Die. 4.

Claudiopoli, Typis Academicis Soc. JESU, per Simonem Thadaeum Weichenberg. In 12° foi 4 și pag. 40.

Nomina offerentium : Ladislaus Dobra Transylvanus Zalaknensis, e Conv. Nob. Samuel Venecze Valachus e terra Fogaras.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

351

(K o š i c e)**(1735)**

Additamentum ad Imagines antiquae, et Novae Hungariae tribus epistolis ad Illustrissimum Dominum Liberum Baronum Petrum Apor de Al-Torja, Trium Sedium Siculicalium, Kézdi,

Sepsi, et Orbai Supremum Judicem etc. *Perscriptum* a Samuele TIMON Societatis JESU Sacerdote.

S. I. et a. In 8° mic pag. 45.

Din cuprins: De Michaele [Mihne] Vajvoda Transalpinæ. An in Moldavia sint inscriptiones Romanæ. Argensis Episcopatus in Valachia. Argi oppidum Valachiae ubi? An in Moldavia sint monumenta Romana? An in Moldavia Cumanorum, Ungarorum aliquæ reliquiae? Margarita uxor Vajvodæ Moldaviensis, filia Transsilvaniensis liberalis in res divinas. An Clemens VI. Papa instituerit Episcopatum in Moldavia? Milcoviensis fuerit. De Episcopatu Bacoviensi. An in Tartaria ultra Tyram sit Episcopatus. De Romano Foro (Románvásár) Moldaviensi et Jassio. Testimonium de inscriptionibus Romanis in Moldavia. Cumani gens Hungarica. De Margarita filia Vajvodæ Transilvani uxore Moldavi. Inscriptio Romana Jassis affixa parieti aedium Vajvodæ, quem hodie Principem dicunt. Tabula est ex marmore porphiretico. An Moldavia eadem, quæ Cumania? Nestri Alba = Neszter Fejérvár. Chuni, sive Cumani ad Istrum. Romani non pulsi, sed necessitate coacti dereliquerunt Daciam. (p. 10—42)

Este ultima lucrare a distinsului autor, decedat în 7 Aprilie 1736, scrisă în forma a trei scrisori în cari dă deslușiri baronului literat, despre câteva locuri dubioase ale celor două părți anterioare ale operei sale, mai cu seamă despre Români și Țările Române.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1735

W i e n

352

Notitia Hungariae novae historico geographica, divisa in partes quatuor; etc. Elaboravit Matthias BEL. Accedunt Samuelis Mikovini Mappae, singulorum Comitatum, Methodo Astronomico-Geometrica concinnatae. Tom. I—V.

Viennæ Austriae, MDCCXXXV—MDCCXLII. Impensis Paulli Straubii Bibliopolæ. Typis Johannis Petri van Ghelen, Typographi Caesarei. In 2° regal, cu inițiale, vignete, ilustrațiuni și hărți în aramă.

Prefața: Pisonii. A(nno) MDCCXXXV. XVIII. Calendas Maii.

Din cuprins: Tom. I. Nicolaus Oláhus (p. 472—485) formând cea mai veche biografie metodică a celebrului arhiepiscop de Strigon, de origină română.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1735

K o š i c e

353

Res litteraria Hungariae... *Per* R. P. Andreae FELKER è Societate JESU... oblata Anno M.DCC.XXXV. Mense Augusto die.

Cassoviae, typis Academicis, per Joannem Henr. Frauenheim. In 12° pag. 62.

Din cuprins : Eruditi Ungariae : Nicolaus Olahus genus a Moldaviae Principibus deductum. (p. 45—46)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

354

Trnava

1735

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae. 1735. Typis Academicis etc.

Cuprinsul vezi la ediția întâia din 1731 de sub No. 334.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

355

Cluj

1736

Ortus, et progressus Collegii Academici Societatis Jesu Claudiopolitani. *Ab Anno M.D.LXXIX.* Honoribus Illustrissimi Domini Comitis Pauli Haller De Hallerkô. Dum In Alma Regio-Princip. S. J. Acad. Claudiop. *Promotore* R. P. Georgio DARÓCZI è S. J. AA. LL. et Philos. Doct, ejusdémque Profess. emerito, ac p. t. Seniore *Supremâ AA. LL. et Phil. laurea insigniretur à Neo-Doctoribus Condiscipulis* dicatus. Anno Salutis M.D.CC.XXXVI. mense Aug. die...

Claudiopoli. Typis Acad. Soc. Jesu, per S. T. Wachenberg. In 16° foi 12 și pag. 177 + Nomina promotorum.

Intre cei zece „promotori” e și un Român : R. D. Josephus *Kotôre*, Valachus Caroliensis, ex Comitatu Albensi, Graeci Ritus unitorum Alumnus Romanus.

Autorul descrie Ardealul (p. 3—6) și apoi înșirând evenimentele petrecute dela venirea Iezuiților în țară (1579) până la 1610 și mai departe în rezumat până la 1702, expune toate întâmplările în legătură cu Românii, dela intrarea lui Mihai-Vodă în Ardeal (1599) și altele, în baza datelor luate din opera lui Wolfgang Bethlen. Amănunte noi cuprinde însa cap. IX despre lățirea religiei unitare (Ariani) în Ardeal și răscoala lor împotriva Iezuiților din Cluj (1603) unde unitarii împreună cu locuitorii orașului în majoritate reformați, le-au dărîmat colegiul, gonindu-i iarăș din țară, amănunte prețioase scoase din analele Iezuiților. (p. 124—137)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

356

Cluj

1736

Serenissimi Principis Eugenii, Invicti Caesarei exercitûs Archistrategi, colossus gloriae e posthumis laudibus erectus ...

Promotore R. P. Georgio D a r o c z i è Soc. JESU ... Ab Illustrissima ... Acad. Claud. svada oblatu Anno à partu Virginis MDCCXXXVI.

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. JESU per Simonem Thaddaeum Weisenberg. In 8° mic foi 6 și pag. 39.

Obtulerunt: Ladislaus Dobra Praenob(ilis) Valachus Zalathnensis è Convictu Nobilium.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1736

Z a g r e b

357

Ioannes SZEGEDI: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc.

Zagrabiae, 1736. Sumptibus Joan. Mich. Sattner. In 4° foi xx și pag. 44°+187.

Din cuprins: Valachi. (Vol. I. p. 355 et II p. 115)

Anexat: Articuli Dominorum praelatorum, baronum, magnatum, et nobilium, caeterorumque statuum et ordinum regni Hungariae, partiumque eidem annexarum, annorum 1715, 1723 et 1729. Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1736

A m s t e r d a m

358

Memoires historiques du Comte BETLEM-Niklos, contenant L'Histoire des derniers Troubles de Transilvanie. I—II. partie.

A Amsterdam, M.DCC.XXXVI. Chez Jean Swart, sur le Kneuterdyk. In 8° partea I foi 3 și 344 și partea II pag. 189.

Autorul acestor memorii e vestitul cancelar al Ardealului, contele Nicolae *Bethlen*, mort în 17 Octomvrie 1716 la Viena. Ele au fost revizuite (ori poate chiar și scrise) de abatele Révérand, agentul secret al marchizului de Béthune, pe atunci ambasadorul Franței la Curtea polonă a regelui Sobieski, care trăind patru ani în Curtea principelui Mihail Apafi era martor ocular al evenimentelor istorisite, primind multe date chiar dela Bethlen, pe care l-a însoțit în a doua călătorie în Franța, din anul 1664.

În partea I (p. 274—281) aflăm o descriere minunată a vieții păstorilor români din Ardeal, descrisă cu ocazia întâmplărilor din 1662.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1737

T r n a v a

359

Historia Universitatis Tyrnaviensis Societatis Jesu auctore Francisco KAZY, Societatis Jessu sacerdote; etc.

Tyrnaviae, 1737. Typis Academicis, per Leopoldum Berger. In 4° foi 2 și pag. 328.

Nomina Dominorum, Dominorum Neo-Doctorum: R. P. Petrus Aaron Nobilis Valachus Transylvanus Bisztr[ensis] ex comitatu Al-

bensi, Seminarii S. Adalberti alumnus dioecesis Transylvaniae. *Defendit Universam.* (fol. 3')

Există exemplare și cu anul 1738 pe foaia de titlu cu numele lui Antonius Revay de Reva, prezentate de dânsul cu prilejul doctoratului său, ținut în fața senatului universității din Tirnavia.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

360

Cluj

1737

Epitome chronologica rerum Hungaricarum et Transsilvanicarum a Divo Stephano ad An. M.DCC.XXXVI. producta, et in lucem data... Anno M.DCC.XXXVII.

Claudiopoli, Typis Academicis So. JESU, per Thadaeum Weichenberg. (Cu negru și roșu.) In 2° foi 6 și pag. 407.

Approbatio : Labaci, 31. Martii. Anno M.DCC.XXXVI.

Autorul nenumit al cărții este, precum se află din textul aprobării, renumitul Iezuit ungar P. Samuel TIMON care de altfel a murit — înainte de eșirea ei — în Cașovia la 7 Aprilie 1736.

Lucrarea este o compilație în ordine cronologică a evenimentelor istorice (din cele mai variate cărți și cronici) fără „marginale” și indice, vorbind de Români în toate locurile, unde ei au stat în legătură mai strânsă cu Ungurii.

În titlul cărții aflându-se și fraza „Theses universae Philosophiae ex praelectionibus R. P. Georgii Daróczi e Societatis Jesu” din cari teze editorul cărții : Comes Paulus Haller de Hallerstein și-a susținut examenul, această lucrare, din obicei rău și superficialitate, e citată des sub numele lui Daróczi și atribuită lui.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

361

Cluj

1737

Illustria miracula Divi Francisci Xaverii . . . ab Achatio STEARSCHINER conscrip(t)a . . . *Promotore* R. P. Antonio Grueber è S. Jesu, etc. Anno M.DCC.XXXVII. Mense . . . Die.

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° foi 2 și pag. 160.

Nomina promotorum : Daniel Marczinai Nob. Valachus Unitus de Terra Fogaras è Sem. S. Josephi.

Muz. Ardelean, Cluj. No. 131,054.

362

Cluj

1737

Silvae, seu varia elegiarum artificia . . . *Promotore Reverendo Patre Nicolao Janosi* è Soc. JESU . . . Ab Illustrissima Poësi Claudiopolitana oblata, Anno M.DCC.XXXVII. Mense . . . Die.

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. JESU. In 8° mic pag. 68.

Offerentes : Alexander Aron Valachus Transilvanus Bistrensis.
 Petrus Tohati Valachus Transilvanus Tohatiensis.

Din cuprins : Elegia VII dedicata Ill. Domini Comitis Antonii Kornis de Göncz-Ruszka, pomenește de Wolfgangus Kornis a Michaele Vajvoda hostiliter Transilvaniam invadente ob praestitam Principi fidem Albae Juliae truculenter interemptus, et sepultus in Campo Morgo Mezö dicto. (p. 51)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1737

Cluj

363

Trigonometria plana et sphaerica . . . *Promotore* R. P. Nicolao Janosi, è S. J. . . dicata Annò M.DCC.XXXVII. Mense Jul. Die.

Claudiopoli. Typis Academicis S. J. In 8° foi 7 și pag. 106, 28, 46. Cu 5 tabele geometrice în aramă.

Nomina promotorum : D. Petrus Dallyai Nobilis Valachus Dállyaensis ex Comitatu Albensi è Sem(inario) S. Josephi. D. Petrus Ilyes Valachus Boelkinensis ex Com(itatu) Tord(ensi.)

Autorul nenumit : Iacobus GOEDEN S. J.

Muz. Ardelean, Cluj No. 41832 și alte exemplare.

1737

Cluj

364

Geographica globi terraeque synopsis, . . . *Graecii, Cas-soviae, Utini, magno legentium plausu edita*, Nunc verò . . . In Alma Regio-Principali Soc. JESU Academia Claudiopolitana Annò M.DCC.XXXVII. *Praeside* R. P. Ladislao NEDECZKY è Soc. JESU . . . auditoribus distributa.

Claudiopoli, Typis Acad. S. J. Anno 1737. In 16° foi 4 și pag. 463 + Index.

Ediție de titlu a ediției din 1729 de sub No. 328, dar firește sub numele altor promotori.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1737

Cluj

365

Historia Thaumaturgae Virginis Claudiopolitanae . . . *Praeside* R. P. Antonio GRUEBER è S. J. . . *Professore* . . . Auditoribus oblatas, Annò Salutis M.D.CC.XXX VII. Mense . . . Die.

Claudiopoli. Typis Academicis S. J. Anno MDCC.XXXVII. In 16° foi 3 și pag. 192+165.

Cuprinde descrierea icoanei Maicei Domnului care lăcrimează, din biserica românească de lângă Iclod, din satul Szent Miklós (Sân-Miclăuș) în comitatul Doboka, unde fusese pusă de către „Nobilis

Valachus Joannes Kupcsa“ care o cumpărase în anul 1717 dela pictorul icoanei, cu numele Lucas. Miracolul icoanei consta în faptul, că Maica Domnului a început să lăcrimeze numai la 18 ani după ce a fost zugrăvită. (p. 122—123) Acest lucru devenind cunoscut în toată țara, icoana a fost dusă de către Conte Sigismund *Kornis*, guvernatorul Ardealului, în capela castelului său din Szent Benedek (Benediug) și de acolo îndărăt în biserica din Sân Miclăuș. (p. 130—138) Făcându-se apoi un proces-verbal despre minunile observate, semnat de 27 oameni și între ei: A. R. D. Michael Valachus Presbyter, et loci Curio annorum 60, Nobilis Demetrius Mureșan, Nobilis Lucas Poturacz, Bartholomaeus Oltyán Judex pagi S. Nicolai (p. 143—144) actul oficial fiind înaintat arhiepiscopului din Strigon, Cardinalul Leopold *Kolonicz*, acesta a dăruit icoana bisericii Iezuiților din Cluj, cu toate că „Moldaviae Vaivoda vulgo dictus, alias Princeps, aut Praefectus Moldavorum” oferise o mie de taleri leonini pentru ea. (p. 153—156)

În partea a doua a cărții se expun 50 de cazuri de „beneficii” primite în urma rugăciunilor făcute Maicii Domnului lăcrimătoare și între ele acela al unui Român care întorcându-se din război aproape mort, s'a făcut bine în fața icoanei miraculoase. (p. 72)

Autorul nenumit e P. Georgius SZEGEDI S. J.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

366

T r n a v a

1737

Historia Regni Hungariae... Authore Francisco KAZY Societatis JESU Sacerdote. Tomus I. (1601—1637) Tomus II. (1637 1663) Tomus III. (1664—1681)

Tyrnaviae, 1737—1749. Typis Academicis S. J. per Leopoldum Berger. In 2° regal.

Facultas et privilegium Caesareum: Graecii 10. Julii 1737. (Autorul nu e numit pe foaia de titlu a primului tom.)

Din cuprins: Tom. I. 1601. Michael Vajvoda Transalpiniae, Transylvaniam occupat. Tyranno propior. Basta Ordinum suffragiis in Transylvaniam evocatur. Cum Michaelae praelio decernit. Superior evadit. Michael ad clemantiam Caesarisse applicat. Sigismundus Bathorius cum Moldavis et Transalpinis foedus init. In Moldavia in custodiam datur. Redditur Transylvaniae. Sigismundus a Basta praelio victus. Basta Michaellem Vajvodam per sicarios e medio suffert, ejusdemque fortunas diripit. Origo Michaelis Vajvoda. Basta factum suum excusat. (p. 9—13) 1603. Radulis in Caesarem studia. Moyses Siculus a Radulianis semel, atque iterum profligatur. Caesi in acie cum Moyse Siculo. (p. 25—26) 1612. Insignia Transylvaniae a Gabriele Bathorio commutata. (p. 103)

Tom. II. 1648. Annonae difficultas in Valachia, a Tartaris protrita. Basilius Lupulus Moldaviae Vajvoda rei Christianae, Romanaeque religioni favet. (p. 119) 1651. Ruthenorum ad Romanam

Ecclesiam accessiones. Petrus Parthenius eorum episcopus. (p. 159) 1653. Georgius Rakoczius II. Transylvauiæ Princeps Moldaviam subigit. (p. 173) 1655. Basilio vajvodæ exanthorato, Stephanum substituit. Rakoczius Valachis bellum movet. (p. 186) Eisdem praelio vincit. (p. 187) In Transylvania et Transalpina tempestas tetra. (p. 188) 1657. Transylvani e Polonia profugi, a Moldavis caeduntur. (p. 205) 1658. Moldaviae ac Valachiae Vajvodarum fuga. Tartari in Moldavia et Valachia. (p. 223) 1662. Ioannes Szentpálus Valachos Apaffio suppetias venientes caedit ac dissipat. (p. 250) Ladislaus Iloca, Valachorum ductor, praelio victus perit. (p. 250) Pugna cum Turcis, Kemenio fatalis. Valachorum levitas. (p. 251) Germanus miles in fuga ab agrestibus Valachis trucidatur. (p. 231) Princeps Michael Apaffi Turcam et Vaivodam Transalpinæ Valachiae de periculo suo admonet. 1663. Vezirius cum exercitu ad Ujvárinum. Valachiae Principis in Christianos studium ac benevolentia. (p. 268)

Tom. III. 1668. Coniuratio Nadasdiana. Valachorum ad sediciosos defectio. (p. 73) 1668. Armeni in Transylvaniam colonias sducunt. Vetus Armenorum in Moldavia conditio. (p. 80)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1737

T r n a v a

367

Historia Regni Hungariae Ab Anno Seculi Decimi Septimi Primo, Ad Annum Eiusdem Seculi Trigesimum Septimum... Annò M.DCC.XXXVII. Mense Die . . .

Tyrnaviae. Typis Academicis S. J. per Leopoldum Berger. In 2° regal foi 7 și pag. 336.

Formează primul volum al operei Iezuitului Francisc KAZY de mai sus, tipărit cu acelaș „saș” rărit (așa că are o întindere de 28×42 cm.) și astfel cuprinsul lui privitor la Români este a se vedea la descrierea ei de sub No. 366.

Volumul luxos fiind însă dedicat împăratului Carol VI de către Emericus Franciscus Xaverius Koller de Nagy Manyá, e adesea citat greșit sub numele acestuia.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1737

R e g e n s b u r g

368

Fernere Höchst glückliche Bottschaft Von dem Grossen Sieg, Welchen die Armee Ihro Majestät aller Reussen Unter dem Herrn General-Feld-Marschall, Grafen von Münch, Wider die Türcken bey Bender erlanget, Und von Eroberung dieser wichtigen Türkischen Bestung, Nach Anleitung eines Extract-Schreibens Vom Herrn General-Wachtmeister Baron GHYLLANI d. d. Tergoviste den 1°. Aug. 1737. In den Herrn General-Feld-zeugmeister, Grafen von Wallis.

Regenspurg, zu finden bey Christian Gottlieb Seiffaert. In 4° pag. 4.

Raport despre bătălia de lângă Bender din 4 August 1737, pe baza relațiunii „des Herrn Grafen Costino sein Haus-Meister von Kindesti, ohnweit Fokschann” cu amănunte din 10 August dela Galați cum că cetatea Bender s'a predat.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

369

Ș u m u l e u

1737

Ortus, progressus, vicissitudines, excisio, et restauratio, olim custodiae, nunc ab anno M.DCC.XXIX. Provinciae Transylvaniae Ord. Min. S. P. N. Francisci, Strict. Observ. Tituli S. Regis Stephani . . . EX VRBE SEPICOLLE REDVX OMINE FAVSTO Hac secunda editione . . . expositus.

Typis Ven. Conventus Csikiensis, ad B. Virginem Visitan-tem. In 4° foi 4 și pag. 51 + Index.

Facultas Adm. Reverendi Patris Ministri Provincialis : In Conventu B. Virginis ad Nives Vetero-Claudiopoleos. Die 29. 7 bris. Annô 1737. Fr. Ladislaus Bogozi Minister Provincialis m. p.

Autorul numit în decretul Congregațiunii Generale de Propaganda Fide : R. P. Paulus GYÖRFFI Ordinis Minorum S. Francisci Strictioris Observantiae, Ex-Minister Provincialis Provinciae Transylvaniae.

Din cuprins : Nomina Custodum Regiminis seu Provincialium ab Anno 1640. usque ad Annum 1729. Septimus Pater Joannes Kajoni, electus 1675 et triennio duravit, laborum, et industriae lauda singularis, quem Sacra Congregatio de Propaganda Fide constituit Vicarium Generalem Apostolicum Transylvaniae cum successione ad Episcopatum Transylvaniensem, sed vel in hoc laude dignior, quod prae humilitate recusaverit. (p. 29)

Pe verso foaiei de titlu aflăm notița că autorul cărții s'a folosit și de manuscriptis Patris Joannis Kajoni, olim Provinciae hujus Custodis, propè coevi restorationis Custodiae.

Ediția primă a cărții e necunoscută.

Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

370

Cluj

1738

Architecturae militaris tyrocinium. Editum olim a R. P. Ernesto VOLs è Soc. JESU Mathes. Professore Lincii. Nunc verò honoribus Perillustrium . . . Dominorum . . . a Neo-Doctoribus condiscipulis dicatum. Anno MDCC.XXXVIII. Mense Die

Claudiopoli. Typis Academicis Societatis JESU. In 4° pag. 36 și 5 tavole în aramă.

Nomina promotorum : D. Petrus Dállyai Nob. Valachus Dállyaiensis ex Comit. Albensi e Sem. S. Jos. Defendit universam. (Cealți promotori erau Unguri și Secui.)

Muz. Ardelean, Cluj. No. 91770 și alte exemplare.

1738

K o š i c e

371

Magyar kronika . . . irta néhai *Nemzetes* PETTŐ Gergely...
Ki-bocsátotta P. Spangar András Jesuvita.

Kassán, 1738. Nyomtatott az Academiai bötűkkel PP.
Jesuitáknál. In 4° foi 4 și pag. 322.

Retipărirea ediției din 1702 a croniciei (de sub No. 275) între-
gită cu amănunte până la anul 1711.

Muz. Ardelean și alte exemplare.

1738

K o š i c e

372

Fragmenta Ungaricae historiae ad annum Christi *Millesi-*
imum Sexcent. Sexages. tertium . . . *Promotore* R. P. Paulo HICSOLDT
è Societate JESU . . . *Professore* . . . A *Condiscipulis* Baccalau-
reis dicata. Anno M.DCCXXXVIII. Mense Junio die.

Cassoviae. Typis Academicis Soc. JESU. In 16° foi 5 și
pag. 164.

Din cuprins: Archiepiscopus Strigoniensis mittit sacerdotes in
Valachiam. Valachi Turcarum socii velut gravius Peredinensibus pec-
carunt, non in Ungaros modo, sed in universos Christianos, acerbiora
commeruerunt supplicia. Ad hos novae vindictae genere mactandos,
Archiepiscopus septima Novembris Paulum Philipcsovics et Joannem
Lingoj (quem ad Tyrnaviam captum, et benigne a Valachis habitum
diximus) e Societate Jesu sacerdotes, in Valachiam allegavit, plena
cum potestate errata dolentibus, et accusantibus veniam impertiendi,
ac in communionem bonorum, a Christo in Ecclesiam profluentium
adsciscendi. Joannes Valacho Magistrum bonarum artium, virtutum-
que filis desideranti, hanc legationem captivus pridem in se rece-
perat. (p. 160—161)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1738

C l u j

373

Synopsis vitae *Sancti* Francisci Salesii, Episcopi, et Prin-
cipis Gebennensium. Dum In Alma, ac Regio-Principali Soc.
Jesu *Academia Claudiopolitana* Positiones Universae Philoso-
phiae publice propugnaret Nobilis, *Ac* Eruditus D. Petrus DAL-
LYAI AA. LL. et Philosophiae Baccalaureus, nec non pro su-
prema ejusdem laurea Candidatus, è Sem. S. Josephi. Praeside
R. P. Nicolao Janosi è Societ. Jesu AA. LL. et Philosophiae
Doctore, ejusdémque Professore ordinario, et p. t. Seniore. Au-
ditoribus oblata. *Annô Salutis MDCC.XXXVIII. Mense* . . . *die.*

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° foi 4 și pag. 190.

Autorul Petru Dallyai e Român din comitatul Albei precum e numit în două alte cărți ale Colegiului Iezuiților.
Liceul Rom. Catolic, Cluj. No. 105 D. 34.

374

K o š i c e

1739

Palatium regni Hungariae *Rebus pace, belloque gestis Palatinorum, Locumtenentium, Pro-Palatinorum sub Regibus Hungariae Austriacis illustratum.*

Cassoviae, M.DCC.XXXIX. Typis Academicis Societatis JESU. In 8° mic foi 2 și pag. 176.

 Cuprinde scurta biografie a palatinilor și locumtenenților Ungariei dintre anii 1526—1732 ca întregire a lucrării cuprinzând epoca anterioară, dar apărută cu câteva luni mai târziu ca aceasta, în 1740 (sub No. 379) între cari autorii (Nicolaus MUSZKA et Nicolaus SCHMITTH e Soc. Jesu) descriu și viața lui Nicolae Olah care a fost numit locțiitor al regelui în 1562 pe un singur an, până la numirea noului palatin. (p. 35—43) Autorii descriind virtuțile lui Olah reproduc (după Timon) și rândurile de laudă ale lui Petru *Nannius* din 1538 către Olah despre opera sa — în manuscris — cu titlul „Attila” în următoarele: De tuo Attila et Hungariae descriptione quid sentiam, iam saepius literis meis testatus sum. Cujus me judicii nunquam poenitebit, nisi quod malignius videor, et nimis parce rei laudatissimae laudes impertiisse. Olim carmine testabimur, quantus mihi videare. (p. 42) Aflăm și epitaful mormântului lui Olah din Tirnavia, mort în 1568. (p. 41)

[Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

375

T r n a v a

1739

Rudimenta geographica etc.
Tyrnaviae, 1739. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

376

K o š i c e

1739

Fragmenta Ungaricae historiae ad annum Christi M.DC.LXIV.
... Promotore R. P. Paulo HICOLDT, è Soc. Jesu etc. A Neomagistris condiscipulis Dicata. Anno M.DCC.XXXIX. Mense Junio Die.
Cassoviae, Typis Academicis Societ. JESU. In 16° pag. 192.

Din cuprins: Diripitur forma Varadinense. In sublicio ponte occumbit Ladislaus Rakoczius. (p. 134—138) Pugna ad Levam. (p. 138—144) Valachi et Moldavi superstites domum redeunt. (p. 152—153) Valachi et Moldavi aguntur in furcam. (p. 155—156)
Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1739

K o š i c e

377

Fragmenta Ungaricae historiae ab anno Christi Millesimo Sexcentesimo sexagesimo tertio.

Cassoviae. Typis Academicis S. J. Anno 1739. In 16° pag. 482.

Ediție de titlu a cărții din 1738 (de sub No. 372) cu istoria anului 1663 (p. 1—164) continuată cu istoria anilor 1664—1666.

Din cuprins: 1665. Turbatur Moldavia. (p. 417)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1739

H a a g

378

Histoire des revolutions de Hongrie, où l'on donne une idée juste de son legitime gouvernement. *Tome cinquieme*. Qui contient les Memoires du Prince François RAKOCZY Sur la Guerre de Hongrie, Depuis 1703 jusqu'à sa fin, et *Tome sixieme*, qui contient la Suite des Memoires du Prince François Rakoczy Et ceut du Comte BETLEM Niklos.

A La Haye, M.DCC.XXXIX. Chez Jean Neaulme. In 8° pag. 410 și 380 + Indice.

Din cuprins, după Indice: *Albe-Jule*, Capitale de toute la Transsilvanie. Ce qu'elle étoit autrefois, et ce qu'elle est aujourd'hui tom VI p. 122, 123. *Aragncs* ou Rivière dorée, Montagnes dont elle descend. V. 350. *Deva*. Nom de la meilleure Forteresse de toute la Transsilvanie VI. 141. Sa description VI. 141. *Hermannstadt*. Situation. et origine de son nom. Description des ses Fortifications VI. 156 — 157. *Hunniade*, Comté. Son étendue IV. 136. Sa fertilité. Ses Forges de fer et combien elles rapportent IV. 138. *Karansebes*. Capitale d'une petite Province de même nom, qui a été autrefois de la dépendance de l'Etat de Transilvanie VI. 147. *Lugos*. Nom d'une petite ville située sur la petite Rivière de Karansebes VI. 147. Province ou Comté *Maramaros*, qui dépend de la Transilvanie VI. 244. *Medgyes*. Prise de cette ville par les troupes du Prince Rakoczy V. 205. *Mines d'Or* et de Vif-argent qui se trouvent dans les Montagnes qui bordent la Rivière de Maros, depuis la ville d'Albe-Jule jusqu'au fond du Comté d'Hunniade VI. 137. *Nagybanya*. Députés que les habitans de cette ville envoient au Prince Rakoczy pour lui prêter serment de fidélité V. 67. *Pastes*. (1662) Ce que c'est que les Pastes qui gardent les bestiaux de la Noblesse de Transsilvanie VI. 213. Espèce de Répu-

blique qu'ils forment entre eux. VI. 214. Leur Chef. VI. 214. Ce qu'ils font lorsqu'ils marient leurs filles. VI. 214. Comment ils rendent compte à leurs maîtres du nombre de leurs bestiaux et du profit qu'ils ont fait. VI. 215. De quoi ils vivent dans leurs vallées. VI. 217. Leurs habillemens. VI. 217. Leurs habitations. VI. 218. *Pintyé*. Nom d'un fameux voleur des montagnes de Mesech, qui pour montrer sa fidélité au Prince *Rakoczy*, se rend maître de la ville de Nagybanya. V. 66, 67. Il est tué avec ses compagnons par les habitans. V. 66—67. *La Porte de Jer*. Longue Chaussée ainsi nommée, faite de main d'homme, d'environ trois à quatre lieues de longueur, entre des chaînes de montagnes, et que l'on croit être un ouvrage de l'Empereur Trajan. VI. 146. *Rakoczy* (George II. du nom) Prince de Transilvanie. Il fait revolter (1660) contre la Porte le Prince de Valachie. VI. 150. Il marche contre le Prince de Moldavie avec ses Troupes, et la plus grande partie des Sicules, qui lui étoient toujours très affectionnés. VI. 150. Il dépossède ce Prince, et en met un autre en sa place. VI. 150. *Temesvar*. Situation avantageuse de cette Forteresse. VI. 147. Combien elle est difficile à aborder. VI. 148. Regardée autrefois comme la Capitale d'une Province qui appartenait aux Rois de Hongrie, et depuis aux Princes de Transilvanie. VI. 148. Gouverneur que les Rois de Hongrie y entretenoient autrefois sous le nom de Préfets. VI. 148. Jusqu'où s'étendoit alors cette Préfecture. VI. 148. *Transsilvanie*. Description de ce qu'on appelle les Campagnes de ce Pais. V. 350. Sa fertilité. V. 350. Comment on pourroit rendre à cette Principauté tout son éclat. V. 151. Combien peu elle étoit connue en France il n'y a pas longtems. VI. 93—94. Ce que c'est que les Danses de ce Pais. VI. 108—109. Le château du grand *Varadin* est assiégé par les Turcs, qui s'en rendent maîtres (1661) VI. 174—175.

Este o repărire a memoriilor lui Niculae *Bet'ilen* din 1736 de sub No. 358. Volumele I—IV ale ediției nu le-am luat însă în considerație, deoarece sunt scrise de altul, formând o compilație din diferitele „avize“ ale timpului, cu toate că cuprind și amănunte privitoare la istoria Românilor.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

379

Košice

1740

Palatium regni Hungariae. Pars prima Palatinos *sub* regibus Hungariae Ad Annum Christi 1515. complectens. *Honoribus*. . . Doctorum dicata *ab* Illustrissima Rhetorica Cassoviensi. *Cum per Reverendum Patrem* Michaellem *Szegedi* è Societ. JESU. . . Supremâ Doctoratus Philosophici Laureâ . . . donarentur. *Annô à parta Salute* 1740. *Mense Julio die* 28.

Cassoviae. Typis Academicis Societatis JESU. In 8° mic foi 4 și pag. 274.

Autorii anonimi, Iezuiții : Nicolaus MUSZKA et Nicolaus SCHMITT e Soc. Jesu.

Cuprinde ca întregire a cărții de sub No. 374 biografia palatilor Ungariei până la 1520, dintre cari au umblat în Moldova și Țara-Românească cu oaste, în suita regilor respectivi, următorii: Philippus Drugeth de Homonna în 1330 cu regele Carol Robert împotriva lui Basarab-Vodă. (p. 126—127) Nicolaus de Gara cu regele Ludovic în 1371 împotriva lui Laic-Vodă. (p. 151—152) Michael Országh de Guth cu regele Matia Corvinul în 1467 împotriva lui Ștefan-Vodă (p. 207—210)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1740

Košice

380

Res gestae in Hungaria Annis MDCLXVII. et quinque sequentibus... Annô salutis MDCCXL. Mense Julio die 28... Promotore R. P. Michaele SZEGEDI è S. J.... Professore... *Ab addictissimis Condiscipulis inscriptae.*

Cassoviae. Typis Academicis Soc. JESU. In 16° foi 4 și pag. 256.

Din cuprins: Annus 1668. Armeni e Moldavia in Transylvaniam delabuntur. Religio eorum. Mercatura. Mores. (p. 78—87) Cu multe amănunte despre prigonirea Armenilor în Moldova, pentru care au trebuit să părăsească țara.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1741

Trnava

381

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1741—1746. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1741

Košice

382

Fragmenta Ungaricae historiae ad annum Christi M.DC.LXVII. et Sequentes, etc.

Cassoviae. Typis Academicis Soc. JESU, An. 1741. In 16° pag. 643.

Din cuprins: 1668. Armeni e Moldavia in Transylvaniam delabuntur. Religio eorum. Mercatura. Mores. (p. 78—89)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1742

Cluj

383

Idea Christiani militis in Godofredo Bullionio ... carmine epico expressa ... Promotore R. P. Emerico PALKOVICS è Soc. Jesu ... Anno M DCCXLII. Mense Junio Die 19.

Claudiopoli. Typis Academ. Soc. Jesu per Michaellem Bekereki. In 12° pag. 106.

Nomina offerentium: Nicolaus Dragosi Valachus Thordensis è Comitatu eodem.

Muz. Ardelean, Cluj. No. 37,259.

384

G y ő r

1742

D. J. Sigismundi PODLUSÁNI, de Balásh, proto-notarii Apostolici, Liberae Regiaeque civitatis Carponensis parochi, de rebus gestis Hungariae Regum. Historiae bipartitae. Pars prima, Libri X.

Jaurini, 1742. Typis Gregorii Joannis Streibig, Privil. Reg. et Episc. Typographi. In 8° foi 2 și pag. 562.

Cartea merge până la moartea regelui Ioan (Zapolia) în 1540, dar continuarea — adică partea a două — nu a apărut.

Din cuprins: 1330. Rex Carolus a Bazarado Valacho periculum subit. (p. 122) 1392. Rex Sigismundus domat Valachos et Croatas. (p. 154) 1409. Mahometes Serviam et Valachiam subigit. (p. 170) 1415. Cladis a Valachis et Turcis accepta. (p. 175) 1444. Dracula Valachus disuadet. (p. 252—3) Origo Ioannis Corvini. (p. 305—6) 1462. Mathias Rex pergit in Valachiam. (p. 332) 1467. Rex in Moldavia pene oppressus fugit. (p. 346) 1475. Stephanus Vajvoda Moldaviae 120 M. Turcarum caedit. (p. 363) 1496 et 1499. Stephanus Moldaviae Turcas vastat. (p. 436)

[Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

385

Bratislava

1742

Sacra Concilia Ecclesiae Romano-Catholicae in regno Hungariae celebrata Ab Anno Christi MXVI. usque ad Annum MDCXXXIV. Accedunt Regum Hungariae, et Sedis Apostolicae Legatorum Constitutiones Ecclesiasticae. Ex MSS. potissimum Eruit. Collegit. Illustravit. P. Carolus PÉTERFFY e Societate Jesu. Pars I—II.

Posonii, M.DCC.XLII. Typis Haeredum Royerianorum. In 2.º

Autorul acestei importante colecțiuni publică toate deciziunile sinoadelor bisericii romano-catolice din Ungaria, însă în prefața volumului al II-lea spune (supt articolul VIII) că posedă multe acte ale sinoadelor greco-orientale și ale Românilor greco-catolici din Transilvania, unde uniunea românilor ortodocși cu Biserica romano-catolică fu începută de către arhiepiscopul din Strigon George Lippai

„circa annum 1652” însă din cauza timpurilor războinice, ea nu s'a putut încheia decât prin sinodul din Alba-Iulia, ținut în luna Mai 1687, căruia i-a urmat sinodul al treilea, ținut „circa annum 1692” în Munkács, în care au trecut peste 200 de popi la religia catolică.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1742

Bratislava

386

A' Magyar Krónikának *Rövideden le-rajzolt sómmája, Mellynek* Az első Rése PETHOE Gergely munkájából szedegettetett, rész szerént kueloemb kueloemb féle Könyvekbül-is bővítettett, A' második Rése penig némelly írásokból ki-vétetett, és a' magyar nemzetnek *Jeles emlékezetire s' hasznára* Ez új formában ki-bocsátatott, a' mint-is 1742. Esztendoekig folytatott M. Kovács János által.

Posonyban, Nyomtatott Spaizer Domonkos Ferencz költségével. In 4.º Vol. I nepaginat (373—1627) Vol. II pag. 167+Somma (1627—1747) și Vol. III continuare, fără foaie de titlu, pag. 112. (1740—1749)

Cuprinsul a se vedea la descrierea cronicei lui Pethő din 1660 sub No. 188 ; partea mai nouă nu cuprinde nimica privitor la Români.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1742

Bratislava

387

Puncta Pacis cum Porta Ottomanica Die decimâ Octavâ Mensis Septembris, Annô 1739. initae, nec non Conventionis per modò regnantem Sacram Regiam Majestatem Die secundâ Mensis Martii Anno 1741. eatenus Conclusae.

Posonii, 1742. Typis Haeredum Royeranorum. (Colophon) In 2° foi 6.

Pacea dela Belgrad semnată : Acta haec sunt in congressu ad Belgradum in Servia sub tentoriis celebrato, die 18. Mensis Septembris, Anno 1739.

Din cele 23 articole ale Tractatului de pace, privesc istoria Românilor articolele 4—5 și 8 despre hotarele „Valachiae Austriacae” restituite Porții otomane și amnistia asigurată boierilor munteni și moldoveni, cari în timpul de 22 de ani ai ocupării Olteniei prin Austriaci au slujit vreunea dintre cele două puteri contractante.

Bibl. Acad. Hung. Budapest.

1742

Bratislava

388

A' magyar kronikának *Rövideden le-rajzolt sómmája, Mellynek* Az első Rése PETHŐ Gergely munkájából szedegettetett,

rész szerént külömb külömb féle Könyvekbül-is bővítettett, A' második Réseze penig némelly irásokbül ki-vétetett, és a' Magyar Nemzetnek *Jeles emlékezetire s' hasznára* Ez új formában ki-bocsáttatott, a' mint-is 1742. Esztendőkgig foltatott M. Kovács János által.

Posonyban, 1742. Nyomtattatott Spaizer Domonkos Ferencz költségével. In 4° nepaginat, coale A—Z₃ și A—B_{bx}. Partea II pag. 176 și 112. (Anul tipăririi numai pe partea II)

Retipărire întregită și continuatoare a edițiilor anterioare, descrise mai sus la anul tipăririi lor. Partea I. mergând până la 1626, a II-a cuprinde anii 1627—1742, iar a III-a înșiră evenimentele dintre anii 1740—1749 cu mici amănunte — bine cunoscute — despre istoria faptelor petrecute în Ardeal și Țările Române.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

389

(T r n a v a)

(1742)

Res gestae in Ungaria Ab Anno Christi 1673. usque ad Annum 1678 . . . In . . . Universitate Tyrnaviae Anno M.DCC.XLII. . . . *Promotore* R. P. Michale SZEGEDI, è Soc. JESU . . . . *inscriptae*.

S. l. et a. In 16° pag. 320 și 323.

Ediție de titlu a ediției din 1740 (de sub No. 380) continuată până la 1677.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

390

T r n a v a

1743

Historiae Byzantinae Epitome, E compluribus Graecis praesertim Scriptoribus à Constant(ino) Magno, ad Constantinum ultimum, et expugnatam per Turcos Constantinopolim, *Operâ et Studiô* R. P. Francisci Borgiae KËRI, Societ. JESU Sacerd. Concinnata etc. Tomuli I—IV.

Tyrnaviae, 1743. Typis Academicis S. J. In 8° pag. 315, 254, 240 și 411.

Facultas R. Patris Provincialis: Viennae 7. Novembr. 1742.

Cuprinde istoria imperiului bizantin, până la căderea capitalei Constantinopol (în 1453) cu o expunere concisă ale relațiilor voievozilor Munteniei dintre 1392 și 1448 cu dese amintiri despre Myrxe (Mirxa) vaivoda și Draculius vaivoda. (Vol. IV p. 293—378)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1743

Paris

391

Histoire de L'Empire Othoman, où se voyent les causes de son aggrandissement et de sa decadence. Avec des Notes très-instructives. *Par S. A. S. Demetrius CANTIMIR, Prince de Moldavie.* Traduite en François par M. de Jonquieres, Commandeur, Chanoine Régulier de l'Ordre Hospitalier du Saint Esprit de Montpellier. Tomes I—II.

A Paris, M.DCC.XLIII. Avec Approbation et Privilege du Roy. Chez Savoye, Libraire à l'Esperance, rue S. Jacques, proche la Fontaine S. Severin. In 4° foi 3 pag. XLVIII și 300+389.

Prefața : A Paris le 22. Decembre 1742.

Foaia de titlu diferă de aceea a exemplarului Academiei Române, întrucât librarul-editor e altul și pare că noul librar care a preluat librăria, i-a schimbat pentru acest motiv titlul.

Indicele foarte largi ale volumelor (I p. 241—300 și II p. 325—389) dau aproape o topografie a locurilor și a lucrurilor descrise în carte, cu multe amănunte, în van de căutat prin alte publicațiuni ale epocii și aceasta este importanța deosebită a operei învățatului autor român.

Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 231.

1743

Trnava

392

Heroes Hungariae ... Oblati ab Illustrissima Rhetorica Tyrnaviensi ... *Promotore* R. P. Michaelae SZEGEDI, e Societate JESU ... *Professore Emerito* ... *Anno a parta Salute M.DCC.XLIII. Mense Junio, Die.*

Tyrnaviae, Typis Academ. S. J. 1743. In 8° mic foi 8 și pag. 77.

Din cuprins : Joannes Huniades. (p. 7—23)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1743

Košice

393

Fragmenta Ungaricae historiae ad annum Christi M.DC.LXVIII. et sequentes. Prosecutionem belli Civilis auspiciis Emerici Tóköli et alias res gestas Complexa.

Cassoviae, 1743. Typis Academicis Soc. JESU. In 16° pag. 170.

Din cuprins : 1678. Paulus Zorcsics Valachorum Episcopus liberalitatem Szelepcsénii aemulatus in educandos senos clericos ordinandis ex Graeco, juxta et Latino ritu Szvednicensibus ecclesiis, censum de suo pactus. (p. 23)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Merkwürdige Historische Nachrichten von denen Hey den jetzigen Kriegen, Von neuen bekannt gewordenen Völkern. In welchen deren Charakter, Kleidung, Sitten, Gewohnheiten, Einrichtung, Waffen, Art zu sechten, Gottesdienst, und noch viel andere angenehme und denkwürdige, den Zustand, derer gegenwärtig in Krieg begriffenen Völker, betreffende Sache mehr zu Lust und Nuß der curieusen Welt, Aus sichern Und zuverlässigen Nachrichten aufrichtig beschrieben werden.

Jena, 1743—1744. Verlegt's Georg Michael Marggraf. In 4° pag. 150.

Din cuprins: Die IV. Abtheilung von denen Wallachen une Uskoken. § 1. Von den Wallachen und ihrer Benennung. 2. Ihre vornehmste Hanthierung. 3. Ihre Kleidung. 4. Der Uskoken Ursprung und Name. 5. Ihre Wohn-Plätze und ehemalige Streiffereyen. 6. Aus wie vielerley Gattungen sie bestehen. 7. Was die meisten vor Hanthierung treiben. 8. Ihre Heyrathen. 9. Kind-Tauffern und Krancken-Tröster. 10. Leichenbegängnisse. 11. Fernere Beschreibung der Uskokischen und Wallachischen Trauer-Ceremonien. 12. Ihre Trauer- und andere Kleidung. 13. Ihre seltsame Gebräuche an dem Heiligen Christ-Abend. 14. Und andern Festen. 15. Religion der Uskoken und Wallachen. 16. Ihre Priester-Ehen. 17. Was die Calugeri vor Leute seyn. 18. Ihre Fasten. 19. Was für Fleisch sie nicht essen dürfen. 20. Ihre Messe. 21. Genaue Beschreibung ihrer Hostien. 22. Ihre Liebe zu den Characteren. 23. Ihr Gebeth. (p. 107—143)

Ilustrațiuni: Ein Wallach oder Uskoke. (p. 106) Eine Wallachische Hostie. (p. 137). In xilografie primitivă.

Autorul trebuie să fie vre-un ungar intrucât în ultimul capitol ne dă — fără nici o legătură cu cele anterioare — biografia decedatului Baron Anton Szirmay, scriitor. (p. 143—150)

Mus. Nat. Budapest.

Decreta, et vitae regum Ungariae, Qui Transylvaniam possederunt: Cum *Notis*, et *Crisi* modernis temporis, tam Juridica, quàm Historica: In usum praecipuè Juris-Consultorum Transylvaniae, forma commodiori vulgata. Pars I—II.

Claudiopoli. Typis Academicis Societatis JESU per Michaellem Becskereki. In 8° foi 3 și pag. 219 + 256.

Prefața: Dabam Claudiopoli in Transylvania, festô SS. Andree, et Benedicti Martyrum Ungariae Die scilicet 17. Julij, Annô 1743.

Autorul nenumit e R. P. Joannes SZEGEDI Soc. Jesu.

Din cuprins: Vol. II. Synopsis vitae Belae IV. vigesimi regis Hungariae. § 2. Comania seu Cumania hodie Moldavia, Carabogdania. § 3. Extrema Cumania, hodie Bessarabia. § 4. Oppida Hunnorum-

Cumanorum in Moldavia usque hodie Ungarica retinent nomina, ut Forrófalva, Tamásfalva, Dumafalva, Zsidófalva, Szabófalva, Kiczko, Kaloger-patak, Gorza-falva; item: Jász-Vásár, Bakó, Tatros, Sófalfa, Terebes, Kadnár, Husz-Város, Galác, Berlát, Bája, Némethi, Szucsáva, Foksán, Esperecz; nempe celebrem in Bessarabia pagum Csöböröcsök, meris Ungaris habitatum. § 5. Sztojcsin ad fines Podoliae ubi Ilosvai post tumultum Rákócziánum cum Ungaris sedem fixit § 6. Pars Cuni illi, seu Cumani, hodiernae Moldaviae incolae, de quibus refert Odoricus Raynaldus ad annum 1374. § 7. Hungari Moldaviae, ad quos profectus est anno 1706 Tyrnavia quidam sacerdos, Francisci Rákóczi literis munitus. § 9. Joannes Archidiaconus de Küküllő de Valachis cap. 48. sui operis. (p. 81—85) § 11. Iassi seu Jász-vásár idest Jazygum forum. (p. 86) De nomine castris Colos aut Kolos, Claudiopolis, Colosvar; Clus hodie dum a Valachis vocatus. (p. 189—193)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1743

J e n a

396

Schediasma Historicum de Valachorum Historia Annalium Transilvanensium Multis in Punctis Magistra et Ministra Disserit Johannes FILSTICH Gymnasii Coronens. Transilva. Rector.

Jenae, MDCCXXXIII. Apud Ioann. Adam. Melchior. In 4° pag. 24.

Autorul descriind pe larg isprăvile împăratului Traian, trece la istoria țărilor române, pe care o schițează (foarte superficial) până la 1716 având la finele cărții câteva rânduri de „mantissa” adică adăogiri.

Lucrarea este un discurs mediocru ținut la gimnaziu, nu prea adânc, în care (p. 11) derivă cuvântul săsesc de *Bloch* (numele Românilor la Șași) din cuvântul *Bloch* (Truncus) pe motivul „weil die Walachen nämlich so grob und ungeschliffen wie ein Klotz wären” tot ca și *Fritsch* în dicționarul său (Wörterbuch) unde scrie: *Bloch*, *Blok* Truncus idest Homo stupidus.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Seivert p. 91. — *Trausch* vol. I p. 312.

1743

C l u j

397

Nova Dacia ex Probatis Scriptoribus Deprompta honoribus Reverendissimi Dom. Dom. Joannis Kastal abbatis B. M. V. de Salamon... dicata... sub R. P. Francisco FASCHING e Soc. Jesu AA. LL. Philosophiae Doctore ac Controv. Fidei Professore ordinario. Anno Temporis Novissimi M.DCC.XLIII.

Claudiopoli Transilv. Typ. Acad. S. J. per Mich. Beeskereki. In 8° Pars I—III (p. 168) Pars IV (p. 162) și Pars V (p. 128) cu nouă foaie de titlu și anul 1744.

Din cuprins: Valachi Transilvani, olim Bubaci dicti (p. 17—25) cu documentul unirii Românilor cu biserica catolică: Albae Juliae, 7. Octobris 1698. (p. 23—24) Afară de aceasta, multe alte notițe despre Români în paginile întregii opere, în care autorul dă o descriere geografică a Ardealului și apoi un compendiu al istoriei ei pe principii, până la 1690.

Datele cărții despre Români nu sunt toate bine alese, așa că citind-o Directorul Iezuiților Petru *Dobra*, a făcut observația sarcastică că titlul ei ar trebui mai curând să fie: *Nova menDacia*, precum se vorbea despre ea de contemporani. (Bod p. 79)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

398 **Košice** 1743

Invicta Joannis Corvini fortitudo ... *Promotore* R. P. Emerico KELCZ è Soc. JESU ... *Professore Ordinario* ...
Anno M.DCC.XLIII. Mense ... Die.

Cassoviae. Typis Acad. S. J. In 16° pag. 50.

Cuprinde povestirea faptelor vitejești ale lui Ioan Huniadi în versuri și dialoguri.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

399 **Trnava** 1744

Imperatores Orientis ... *Studio Francisci Borgiae KERI* e Societate JESU Sacerdotis etc.

Tyrnaviae, 1744. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 4 și pag. 569 + Index. (Cu negru și roșu)

Facultas R. P. Provincialis: Viennae 24. Aprilis 1743.

Retipărire luxoasă (cu stampe și inițiale) a ediției din 1743, foarte puțin adăogită.

Cuprinsul la descrierea primei ediții de sub No. 390 și după Indice: Patzinacae gens Dacica, Valachi hodie. (p. 331 et 341) Valachi Thraciam infestant, anno 1200. (p. 430) Valachia sine successu invaditur a Bajazete, anno 1396. (p. 534)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

400 **Bratislava** 1744

Antonii BONFINII Rerum Hungaricarum Decades quinque quas Illustrissimus Dominus Comes Christophorus *Erdödy* de Monyorókerék, Montis Claudii, et Comitatus Varasdinensis Perpetuus Comes etc... propugnaret; Dicavit, et Sacravit.

Posonii, M.DCC.XLIV. Typis Royerianis. In 2° foi 10 și pag. 575 pe două coloane, fără Indice și marginale.

Cuprinsul a se vedea la descrierea ediției din 1568 sub No. 75. Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1744

W i e n

401

Antonii BONFINI Rerum Ungaricarum Decades IV cum dimidia, Seu libri XLV. Gesta Hunnorum, et Ungarorum a primis initiis, ad annum usque r. s. 1495. complexi. Adjungitur chronologia Abrahami B a k s c h a y, ad annum 1567 continuata per Anonymum usque ad praesentem. Editio post geminas Basileenses, Francofurtanam, Hannoviensem, Colociensem, sexta.

Viennae Austriae, 1744. Sumptibus J. P. Kraus. In 2° foi 4 și pag. 643 + 57.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1745

K o š i c e

402

Purpura Pannonica etc. Editio novissima, et emendata.

Cassoviae, M.DCC.XLV. Typis Academicis Societatis JESU. In 8° pag. 402.

Cuprinsul la ediția întâia din 1715 sub No. 290.

E de observat că autorul, Samuel TIMON nu e numit nici pe foaia de titlu, nici în prefață.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1745

C l u j

403

Epistolae Matthiae Corvini, Regis Hungariae. Ad Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, Aliosque Illustres Viros.... Praeside R. P. Emerico PALKOVICS è Soc. Jesu . . . Professore Emerito. Auditoribus oblatae. Mense August. Die . . . Anno M.DCC.XLV. Pars I—IV.

Claudiopoli. Typis Academ. Soc. Jesu. In 8° foi 9 și pag. 147, 209, 113 și 284.

Formează prima colecțiune ungară a scrisorilor regelui Matia Corvinul, cu următoarele referințe române : Vol. I p. 13 ; vol. II p. 75, 81, 87, 94 și 140 ; vol. III p. 11 și 56—59 ; vol. IV. p. 6, 15—16, 146—148, 153 și 189.

Muz. Ardelean, Cluj. No. 57582 și 162,450.

404

Cluj

1745

Concordia Orthodoxorum Patrum Orientalium et Occidentalium De Spiritus Sancti Processione, *ex* Commentarijs Genadij Patriarchae Constantinopolit: excerpta per Reverendissimum Dominum Christophorum PEICHICH Missionarium Apostolicum, nec non Abbatem S. Georgii de Csanád . . . promotore R. P. Michaelae Salbeck è S. J. . . . Professore etc. Anno M.DCC.XLV. Mense . . . Die.

Claudiopoli. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8° foi 7 și pag. 112.

Introducerea adresată către clerul ortodox român, somează pe Români să se lase de credința lor eretică îmbrățișând legea catolică, căci ei nu stau supt jugul Turcilor, ci supt ocrotirea împăratului Carol VI bucurându-se de aceleași privilegii și drepturi ca și catolicii din țară.

Liceul Rom. Catholic, Cluj. No. 19 C. 18.

405

Hamburg

1745

Geschichte des osmanischen Reichs nach seinem Anwachs und Abnehmen, beschrieben von Demetrie KANTEMIR, ehemaligen Fürsten in Mosbau. Nebst den Bildern der türkischen Kaiser, die ursprünglich von den Gemälden in dem Seraj durch des Sultans Hofmaler sind abgenommen worden. Aus dem Englischen übersehet.

Hamburg, 1745. Bey Christian Herold. (Gedruckt mit Piscator's Schriften.) In 4° pag. 64 și 852.

Anexat portretul autorului, gravat de C. Fritsch.

Opera aceasta cuprinde istoria imperiului otoman în formă descriptivă pe sultani, dela anul 1300 până la 1711 în 23 capitole, pe margini cu titlul materiei tratate, dintre cari semnalăm următoarele privitoare la Unguri și Ungaria: 1436. Krieg mit den Ungarn. (p. 122) 1444. Karaman Oglı hetzet den König in Ungarn auf, sich mit ihm gegen Murad zu verbinden. Einbruch der Ungarn. Schlacht bey Warna. (p. 126—130) 1447. Murad schlaeget die Ungarn bey Kosowa. (p. 133) 1526. Sultan Suelejman überwindet den König in Ungarn. (p. 270) 1552. Nimmt Temeswar ein. (p. 314) 1566. Stirbet bey der Belagerung von Schegetwar¹ und sein Tod wird verhehlet. (p. 323—324) 1574. Einige Ungarn werden bey Schegetwar ums Leben gebracht. (p. 343) 1678. Emericus Teököli veranlasset den Friedensburch zwischen den Türken und dem Kaiser Leopold von Deutschland (p. 451) und nimmt durch Hülfe der Türken verschiedene Festungen ein. (p. 457) 1682. Der Sultan erklärt Teököli zum Könige von Un-

¹ Szigetvár, scris cu fonetică turcească.

garn. (p. 458) 1683. Teököli saget seine Meinung in dem Kriegsrathe, gegen die Belagerung Wiens. (p. 461—465) 1685. Teököli wird durch eine List gefangen, in Ketten gelegt, und nach Constantinopel gesendet. (p. 507) Die Befehlhabung über die ungarischen Aufrührer wird Petrozzi aufgetragen, der die Ungarn überredet, die Gnade des Kaisers von Deutschland zu suchen. Petrozzi gehet zu Caprara über und erbietet sich ihm Kaschau zu übergeben. (p. 507—508) 1686. Die Kaiserlichen belagern Ofen und wird erobert. (p. 520—522) 1687. Essek ergiebt sich der Kaiserlichen, ebenso Erla. (p. 541—542) 1688. Die Kaiserlichen belagern Stuhlweissenburg, und erobern dasselbe, nebst noch vielen andern Städten. (p. 578) 1690. Die Türken schlagen die Kaiserlichen in Siebenbürgen, und Teököli wird nach Apafis Tode daselbst zum Fürsten verordnet. (p. 605) 1693. Die Tatern wollen Ungarn verwüsten, werden aber von den Deutschen umringt und geschlagen. (p. 643)

Afară de acéste locuri semnalate de editor la marginea cărții, opera are și alte multe amănunte despre Unguri, în descrierea cărora se oglindește felul de cugetare al Turcilor. Multe lucruri și date necunoscute aflăm și pe baza indicelui foarte detaliat.

Importanța portretelor sultanilor este că nu avem nicăeri altele atât de originale și făcute în stil turcesc, prin care ele diferă cu totul de obișnuitele portrete ale sultanilor, apărute prin publicațiuni apusene.

Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 238.

1746

Cluj

406

Samuel TIMON: *Purpura Pannonica* etc.

Claudiopoli, 1746. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8° foi 4 și pag. 385.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1746

Košice

407

Res gestae in Hungaria ad Annum Christi MDCLXVII. et sequentes . . . Praeside R. P. Michale SZEGEDY è Soc. JESU... auditoribus distributae Annò salutis MDCCXXXVI. Mense Majo Die.

Cassoviae. Typis Academicis So. JESU. In 16° foi 2 și pag. 643.

Ediție de titlu a ediției din 1740 (de sub No. 380) cu plumbul zațului păstrat, dar cu paginație neîntreruptă și cu evenimentele tot până la 1677.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

408

Cluj

1746.

Oliva pacis a diva Hungariae Patrona Hereditiarum· Domûs Austriacae Provinciarum Votis praetexta. Honoribus Reverendorum, Nobilium ac Eruditorum, Dominorum, Dominorum, Neo-Baccalaureorum. Cùm in Alma, ac Regio-Principiali Academia Claudiopolitana Societ. Jesu Primâ AA. LL. et Philosophiae Laureâ insignirentur. Promotore R. P. Joanne Molnar è Soc. Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdèmq̃ Professore Ordinario. Ab Illustrissima Poësi Claudiopolitana oblata Anno MDCCXLVI. Mense Junio Die...

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° pag. 53.

Cuprinde 15 elegii latine scrise de școlarii clujeni ai clasei de „poetică” de sub conducerea Iezuitului Ladislau Dobra, român nobil, născut în Zlatna în 14 Octomvrie 1720 și admis în ordinul Iezuiților la 17 ani; a ținut lecții de filosofie și teologie, ținând și predici în limba ungară și română în diferite orașe. La 1762 devenind profesor al teologiei dogmatice, a murit la Cluj în 1764.

Sommervogel vol. III p. 107.

409

B u d a

1746

Epitome rerum Hungaricarum *Velut* per indices descripta auctore Petro RANSANO ... *Annis ab hinc C.LXVII. impressa* studio et opera Lucae Pecchi, Pannonii. *Nunc demum ab ejus elegantiam recusa.*

Budae, 1746. Typis Veronicæ Nottensteinin. In 4° foi 4 și pag. VIII + 298 și Index. (Cu negru și roșu.)

Din cuprins: Index XXXIV. Moldavia a Mathia domatur. Ad oppidum Bania Mathias castramutatur. Stephanus latro Regi insidias parat. Mathias Stephani dolos praesentit. Stephanus una cum suis profligatur. Mathias in Bohemia contra Hussitas haereticos, bellum suscipit. Hussitae qui sint. Septem annis contra Hussitas pugnavit. (p. 236—238)

A se vedea și ediția anterioară din 1558 sub No. 42 și din 1579 sub 96.

Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

410

B u d a

1746

Vindiciae Sirmienses seu descriptio Sirmii cum suo episcopatu, Aliisque eò spectantibus, *editio altera*, auctior, et correctior ... *per* Ladislaum SZŐRENYI, de Kis Szőrény, episcopum Sir-

miensem, Praepositum S. Petri de Posega, Sacrae Regiae Hungariae Majestatis Consiliarium etc.

Budae, 1746. Typis Veronicae Nottensteinin, viduae. In 8° foi 7 și pag. 249 + Index.

Din cuprins: § II. De Provinciis ad Coronam Hungariae spectantibus. I. Bessarabia. II. Corbavia. III. Morlachia. IV. Moldavia. V. Rama. VI. Transylvania. VII. Valachia. A. 1701. Valachorum unitorum, in Transylvania Privilegia. VIII. Sicilia. IX. Rascia. (p. 13—16)

Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1746

W i e n

411

Scriptores rerum Hungaricarum veteres, ac genuini, partim primum ex tenebris eruti; partim antehac quidem editi, nunc vero ex Mss. codicibus, et rarissimis editionibus... ab innumeris mendis vindicati... antiquissimis demum icunculis exornati, et cum amplissima praefatione Matthiae Belii... redacti. Cura et studio Ioannis Georgii SCHWANDTNERI Austriaci Stadelkirchensis. Tom. I—III.

Vindobonae, MDCCXLVI—MDCCXLVIII. Impensis Ioannis Pauli Kraus, Bibliopolae Vindobonensis. In 2° pag. 888, 859 și 794 + Indice la fiecare tom separat.

Prefața: Pisonii apud Quados. A. MDCCXLV. Cal. Octobr.

Din cuprins: Tom. I. ANONYMI Belae Regis Notarii, Historia Hungarica. (p. 1—38) II. M. Ioannis de THURÓCZ Chronica Hungarorum, ab origine gentis, inserta simul Chronica Ioannis Archidiaconi de Kikullew. (p. 39—291) XVI. Ioannis IACOBINI Claudiopolitanae urbis Notarii, Brevis enarratio rerum a Serenissimo Transilvaniae Principe Sigismundo, Anno 1595. gestarum. (p. 742—756) XVIII. Georgii a REYCHERSDORFF Transilvani, Chorographia Transilvaniae, recognita et emendata. (p. 778—804) XIX. Eiusdem Chorographia Moldaviae, recognita, et emendata. (p. 805—810)

Anexat: Transilvania. Hartă în aramă (format 23 × 31 cm.) cu o parte a Munteniei. (p. 784) Moldaviae, finitimarumque regionum typus. Hartă (format 22 × 30 cm.) cu o parte a Munteniei răsăritene, până la Ialomîța. (p. 805)

După Indice: Bukerest 752; expugnata a Bathorio Tergovistia, a Sinano incensum 753. *Drakula* Vladislaus Vayvoda Transalpinus, magnus et fortissimus imperator 509; Vladislao I regi expeditionem in Turcas omnibus modis disuadet 510; quatuor mille equites, cum filio suo, regio exercitui addit 511; Ioannem de Hunyad captivum tenet 258; eum muneribus affectum in Transilvaniam remittit 258; a Ioanne Hunyad, Gubernatore Hungariae capitur, et cum filio natu maiore decollatur 259. *Girgio* arx 754; a Bathorio Turcis, quibus ultra C. annos paruit, gravi expugnatione eripitur 755; incenditur 756.

Iassi oppidum Valachiae primarium 815. *Maylat* Stephanus Vayvoda Transylvaniae 887—888; anno 1541 ex arce Fogaras a Turcis, et Petro Moldaviae Vayvoda, dolo elicitur, et in captivitatem abducitur 792. *Moldavia*, olim *Nigra Cumania* 57; unde nomen acceperit 805; eius fines 446; eius descriptio metrica 803; ob Tartaros vicinos, deserta, regnante Ludovico I. novos incolas, Olahos, accipit 196; eius Vayvoda Bogdan 196; regno Hungariae subest 196; in Mathiam Regem rebellio, devicta 288, 398, 399; a Iohanne Zamoscio occupata 750; eius praecipua oppida 807; nullas habet arces aut civitates munitas 808; naves in ea regione nullas habent 808; eius fertilitas 810; incolarum mores 806; agnoscunt Christum et duos Apostolos, ac S. Pauli religionem se profiteri dicunt 806; liberum sectis omnibus religionis exercitium permittunt 806; qua moneta utantur? 810; eius Princeps Vayvoda dicitur 807; eius splendor et potentia 807; severitas 809; Turcarum imperatori tributam pendit 808; ei legitimi et illegitimi liberi succedunt 808; nato Principi stigma illico inuritur, ut de veri Principis progenie esse eum constet 808. *Moldavus* fluvius, a quo Moldavia nomen accepit 805. *Stephanus*, Vayvoda Moldaviae Hungariae tributarius, sed rebellis 288; a Mathia Rege ad oppidum Banya victus et fugatus 288, 398, 399. *Tergovistia* a Bathorio obsidetur et expugnatur 751—753. *Transalpina* eadem, quae Valachia 219, 787; eius incolae saepius rebelles 231; a Stephano de Losoncz Bano sub Sigismundo Rege, infeliciter bello impetiti 231; ea occasione, quid miraculi acciderit? 231—232. *Valachi* olim *Flacci* et *Moesi* 787; Romanorum in Transilvania reliquiae 847; regiones quasdam in Transilvania incolunt 785—786; eorum indoles, lingua et mores reliqui 785; *Valachia* pars Daciae 326; a maioribus Dacia vocabatur 446; ripensis Daciae nomen hodiernum 337; alio nomine Transalpina dicitur 785, 787; quare? 805; olim *Flaccia*, et Valachi Flacci et Moesi dicti 787; dein sensim vox Flacciae in Valachiae nomen degeneravit 806; olim Hungariae regno obnoxia 805; eius situs et ambitus 446, 805; devastatur a Turcis 747; eius incolae Romano sermone, sed multis modis corrupto, utuntur 806; iam in Getarum mores abierunt 806. *Walach* forte a Germanorum Welsch 875.

Tom. II. Ludovici TUBERONIS, Dalmatae Abbatis Commentariorum de Rebus suo tempore, nimium ab 490 usque ad 1522 in Pannonia et finitimis regionibus gestis Libri XI. (p. 107—381) Vladislaus, Poloniae regno Alberto fratri cesso, Pragam petit. Poloni movent contra Wallachos et Moldavos. (p. 209—210) III. Ioannis ZERMEGH Rerum gestarum inter Ferdinandum et Iohannem, Hungariae Reges Commentarius. Intrat Moldaviam Solymanus, et captam regiam Zuchvam expilat. (p. 411—412)

După Indice: Bathori Andreas Cardinalis e Polonia in Transilvaniam a Sigismundo Bathori evocatur 782; huic in recipiendo eo Principatu operam praestat 783; Walachiae Dominum se gerit 783; a Michaele Vayvoda Walachiae in fugam conicitur 783; fugiens, a rusticis obtruncatur 784. *Dracula* idem, qui Wlad, Vaivoda Transalpinus 40 n. 4. *Michael* Vaivoda Walachiae Transalpinus, Sigismundum Bathory Transilvaniam repetentem aliquoties profligat 783—784;

Siculos et Brassoviam subigit 783; Transilvaniam haereditatis iure a Rudolpho II petit 784; a Basta in fugam conicitur 784; capite truncatur ob suspicionem foederis Turcici 784—785; eius virtus 785. *Moldavia*, pars Valachiae orientalis 209; a Polonorum invasione ope Hungarorum atque Turcarum liberatur 211—212. *Olahus* Nicolaus Archiepiscopus Strigoniensis, ex matre Maria, Iohannis Hunyadi sorore prognatus 694. *Radul*, Michaele interemto, Vaivoda Valachiae Transalpinæ 785; Mosem Scytham Transilvaniam adfectantem profligat 785. *Valachi* olim et Getae dicti 209; Romana lingua, sed corrupta utuntur 210; cum Turcis varia fortuna bellant 210; horum bellorum finis tributum 210. *Valachia*, eius pars Moldavia nunc, olim Dacia dicta 209; eius fines 209; a Polonis invaditur. Hungaris Valachorum partes tuentibus 210; Ludovico I. mortuo ab Hungaris deficit 646; a Iagellone Rege Poloniae, in clientelam accipitur 646; a Rege Sigismundo iterum ad obsequium reducitur 647; *Zuchva*, sedes Vaivodae Moldaviae, a Solymanno I. expugnata et directa 412.

Tom. III. Ioannis LUCII, Dalmatae Triguriensis De regno Dalmatiae et Croatiae Libri VI. (Si alte 14 opere despre Croatia.)

După Indice: Moldavia quatenam regio 461. *Moldovlachia*, quatenam Valachiae pars? 461. *Morovlachi*, id est *nigri Latini*, iidem, qui Morlaci 459; iis opponuntur *Bili-Vlahi*, id est *albi Latini* 459. *Muntena* Vlachia quatenam 461. *Mysii*, postea *Vlahi* nominati 455. *Olasz*, a Pannonibus Vlachorum aborigines dicti 456; hinc nomen *Olahi* sive corrupto demum *Vlahi* 456. *Rumeni*, nomen Vlachorum, quo se ipsos insignunt, quia Romanos se gloriantur 459. *Valachia* duplex, *occidentalis*, seu minor dicta *Ugrovlachia*, *transalpina superior Muntena*, idest montana et *orientalis*, seu maior, dicta olim *Maurovlachia* nunc a Turcis *Carabogdania*, a Slavibus *Moldovlachia* 461. *Vlahi* quatenam? 391; olim pastores, montana incolentes dicebantur 451; qui *Thessalici* dicuntur, cum *Dacicis* eiusdem sunt originis 454—455; olim *Mysii* nominati 455; etiam *Bulgari*, a Graecis ita dicti 455—456; eius nominis origo inquiritur 456—460; eorum lingua latina corrupta est 459, 460; characterē Bulgarico vel Slavico, Cyrilliano dicto utuntur 461. *Vlachia magna*, quatenam regio? 455.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1747

G y ô r

412

Schediasma geographico-historicum Hungaros Intra, et in primis extra Hungariam, Per universum, qua terrae nostrae patet, orbem habitabilem *Degentes* VIII. segmentis Succincte repraesentans. Authore Josepho TOKOS.

Jaurini. In 8° pag. 51. (Extras din „Calendarium Iaurinense” pe anul 1747.)

Din cuprins: Segmentum III. De Hungaris extra Hungariam, sigillatim in Ditionibus Turcicis, Moldavia utpote et Bessarabia de-

gentibus. (§ 35—53) Segmentum VII. De Hungaris extra Hungariam sparsim in Valachiae ducatus latitantibus. (§ 109—111)

Autorul produce două scrisori ungurești ale unui Ungur care slujea de doi ani la un boier în Iași, cu date bune despre viața ceanșăilor din Moldova, precum și o altă scrisoare din Țara-Românească, din care aflăm, că între popii din mănăstirea catolicilor dela Câmpulung și dela București se aflau câțiva cari vorbeau și slujeau ungurește. (Scrisorile nedatate sunt publicate și în traducere latinească.)

Aflăm în carte și amănunte despre misiunea iezuitului Carol Péterffy în Moldova, din anul 1743, despre care autorul pomeneste astfel: Deserviunt huic argumento ea, quae doctissimus R. P. Carolus Péterfi S. J. Theologus in missione sua, qua post varias Hungariae et Transylvaniae peragratas partes per Moldaviam in Bessarabiam usque penetravit, expertus est. Deprehendit is occasione religiosi hujus itineris, in utraque commemoratarum regionum, varios pagos, prout hominum Hungarico sermone loquentium haud mediocri multitudine; ita sigillatim iisdem plerisque suae professione addictis, refertos, quorum singuli, pabulum sacrum lingua Hungarica proponendum esurientes, in occursum viri zelosissimi, ex suis latebris per varia agmina prodeuntes, magna veneratione et fervore animi praedicatum sibi idiomate Hungarico verbum hauserunt, denique eum inter plurima vota et comprecationes filiales dimiserunt. (§ 42)

Mus. Nat. Budapest.

413

K o š i c e

1747

ANONYMI Belae Regis notarii, Historia Hungarica de septem primis ducibus Hungariae, Ad usum, et utilitatem publicam ex Codice M. S. membranaceo Bibliothecae Augustae Vindobonensis primum anno superiore in lucem data, nunc vero honoribus Perillustris Domini, Stephani Ternyey de Kiss, et Útasterenye, Dum in Alma Episcopali Societatis Jesu Universitate Cassoviensi. Per Rev. Patrem Franciscum Xav. Esterreicher è Societate Jesu, AA. LL. Philosophiae Doctorem, ac in Physicis Professorem Ordinarium. Prima AA. LL. Philosophiae Laurea ornaretur A Condiscipulis Neo-Baccalaureis Dicata. Anno MDCCXLVII. Mense Junio, Die...

Cassoviae. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° mic foi 4 și pag. 110.

Prima ediție în volum special a cronicei lui Anonymus care vorbește și de Valachi.

Aluzia din foaia de titlu se referă la ediția lui Schwandtner din 1746 (de sub 411) în fruntea publicațiunii sale de izvoare privitoare la istoria Ungurilor.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1747

Cluj

414

ANONYMI Belae regis notarius Historia Hungarica etc.
Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Iesu. In 8° mic foi 2
și pag. 110 + foi 2.

Ediție de titlu a ediției anterioare tot din acest an (sub No.
413) cu o nouă foaie de titlu cu data de August 1747 și impresul:
Claudiopoli, Typis Academicis Soc. Jesu.

Nomina DD. Neo-Doctorum: D. Moyses Dragossi Nobilis Vala-
chus Tordensis ex Comitatu eodem.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1747

Trnava

415

Nicol. SCHMITH: Imperatores Ottomanici a capta Con-
stantinopoli, cum epitome principum Turcarum. Partes 9.

Tyrnaviae, 1747—52. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° mic
foi 6 și pag. 340; pag. 325, 344, 295, 240, 223, 238, 180 și 240.

Cuprinsul la ediția mai completă din 1760 de sub No. 472.
Muz. Ardelean Cluj și alte exemplare.

1747

Košice

416

Syntagma Juris Ungarici *complectens* una peculiare Prin-
cipatus Transylvaniae Leges *in usum cumprimis* tyronum juris
patrii *collectum*, et *excusum*.

Cassoviae, Annô M.DCC.XLVII. Typis Academicis Socie-
tatis JESU. In 12° pag. 380 + Index syntagmaticis.

Din cuprins: De Novellis Transylvaniae statutis. *Decima*. Tum
a Valachis, tum ab aliis omnibus, *specialiter non exemptis*, in toto
regno Transylvaniae, *indifferenter* Decimae exigantur: scilicet quoad
Vinum, frumentum, *legumina*, *porcos*, *oves* et *apes*. (p. 232) Jobba-
gyones. (p. 236—239)

Semnălăm aceste capitole, scoase din Pravila adăogită a Ar-
dealului, pentru adevărarea faptului că între locuitorii români și de
alte neamuri din Ardeal nu era nici o deosebire în fața legii țării.

Autorul nenumit: P. Ladislaus RÉPSZÉLI e Soc. Jesu.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1748

Buda

417

Josephi Innocentii DESERICII Hungari Nitriensis Clerici Re-
gularis Scholarum Piarum *De Initiis ac Majoribus Hungarorum*
Commentaria etc. Tom. I—V.

Budae in Hungaria, An. MDCCXLVIII—MDCCLX. Typis
Veronicae Nottensteinin, Viduae. In 2.º (Cu negru și roșu.)

Prefața: Dabam Romae Kal. Feb. MDCCXLVI.

Din cuprins: Valachi dicti etiam *Blochi*, aut *Blachi*; unde orti? (Tom. I. p. 22—23)

Autorul terminând „Liber II” al cărții face deodată (p. 211) următoare declarație: Enimvero Summus universae Christi Ecclesiae Pontifex Benedictus XIV. ineunte hoc anno 1746, nobis (im-meritis quidem) provinciam imponere dignatus fuit, ut ad Principem Valachiae D(ominum) Constantinum Scarlatum, vetusto Maurocordatum Genere profectum, ejus potestate quibusdam de caussis pergeremus. (Romae X. Kal. Aprilis MDCCXLVI.)

Învățătură piarist ungar Iosif *Desericzky* a fost ales și trimis de Papa la chemarea eruditului principe Scarlat Mavrocordat, de sigur, pentru a continua scrierea Istoriei Românilor, începută de câțiva ani de iezuitul Carol Péterffy. A și plecat împreună cu doi tovarăși ai săi, Norbert *Conrady* și Iacob *Koza*, dar înainte de a ajunge la București, mitropolitul (temându-se poate de vreo propagandă catolică) le-a făcut atâtea piedeci, că au fost nevoiți să se întoarcă — în 1748 — în Ungaria.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

418 **Trnava** **1748**

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1748. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

419 **Sopron** **1748**

GYÖNGYÖSI István: Porábul meg-éledett Phoenix.

Sopronban, 1748. Nyomt. Siesz Józseph által. In 8° mic foi 76.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

420 **Halle** **1748**

Martin SCHMEIZELS Erläuterung Gold- und Silberner Münzen von Siebenbürgen welche zugleich auch die merkwürdigsten Begebenheiten des XVI, XVII, und XVIII, Jahrhunderts in selbigem Fürstenthum zu erkennen giebet. Herausgegeben und mit einer Vorrede begleitet von Michael Gottlieb Agnetzler.

Halle, im Magdeburgischen, 1748. In 4° pag. XII și 96. Cu 8 tabele în aramă.

Prefața: Halle, auf der königl. Preuszl. Friedrichs-universität den 7-ten Febr. 1748.

Autorul sas din Ardeal, în legătură cu monetele ardelenene dă o întreagă biografie a principilor Ardealului, citând mult lucrările an-

terioare, ca a lui *Tröster* : Alt-und Neu-Dacia, a lui *Köleseri* : Auraria Dacica și altele, pe lângă cari are și observări personale despre cele ce expune în ordine cronologică.

Din cuprins : Galbenul lui Sigismund Báthory cu titlul de : „Transilvaniae, Moldaviae et Walachiae Princeps“ din 1596—1597 (p. 29) medalionul lui din 1596 cu vederea asediului cetății Timișoara (p. 36) talerul său din 1597 (p. 37) galbenul principelui Andrei Báthory cu inscripțiunea : „Transilvaniae, Moldaviae et Valachiae Princeps“ din 1599 (p. 39) medalia Brașovului (Clippe) din 1601 după victoria lui Sigismund Báthory asupra lui Mihai-Vodă (p. 41) Grabschrift des Walachen 1601 (epitaful său de poreclă p. 42) medalia generalului Basta din 1601 pe revers : Vallachia Profligato Siculo Devictio. Dacia Recuperata 1603 (p. 45) talerul lui Gabriel Báthory din 1610 cu titlul de : Transilvaniae et Valachiae Transalpinae Princeps. (p. 59—60)

Anexat : tabele cu desenurile a 52 monede, dintre cari mai amintim medalia mare a împăratului Rudolf II cu inscripția „Victoria Dacia“ din 1600. (Tab. II No. XI.)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1748

B r a t i s l a v a

421

Introductio in orbis hodierni Geographiam ad accuratissimas quasque calcographorum tabulas, methodo quantum eius fieri licuit facili, directoque ordine, adnexa simul naturalis atque civilis regnorum habitus descriptione, *Opera ac studio*, Ioannis TOMKA SZÁSZKY, usibus nobilis adolescentiae accommodata. Praefactus est, de fatis geographiae priscis ac recentioribus Mathias B e l i u s, Regiarum Societat. Scientiar. Londinensis, Berolinensis, Olomucensis, atque Latinae Ienensis collega.

Posonii, M DCCXLVIII. Litteris Francisci Antonii Royer Typographi. In 8° foi 17 și pag. 832 + Index.

Prefața : Pisonii ex Museo suburbano, Anno MDCCXLIIX. Calendis Augusti.

Din cuprins : De Valachia magna, *Idest* Valachia Transalpina, Moldavia. (p. 553—557) De Tartaria Europaea, *Seu* Bessarabia, et Tartaria minore. (p. 557—559)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1749

G y ő r

422

Bipartita cynosura *universi* Juris Ungarici *de* rebus, actionibus, *et* personis : a felici regimine S. Stephani, Primi Regis Ungarorum, ad moderna usque Tempora, . . . Articulus quippe Diaetales Anni 1741. inclusivè . . . Methodicè exhibens etc. Pars I.

De rebus, et actionibus. Pars II. De personis, et familiis: decretalibus, Seu in Decreto Generali, Inclyti Regni Ungariae. Partiúmque eidem annexarum, Contentis.

Jaurini, 1749. Typis Greg. Joan. Streibig. Privil. Reg. Episc. Typogr. In 4° foi 13 și pag. 430 + 144. Cu Indice.

Prefața din vol. II. Dabam Jaurini, Festo Convers. S. Pauli 1749. Autorul nenumit: R. P. Joannes SZEGEDI e Soc. Jesu.

Din cuprins: Vol. I. *Valachi*. Commissionem Generalem, pro restitutione *Valachorum* regnicolis, Croatiae et Sclavoniae fienda; vide 1618 art. 32; 1630: 24; 1635: 33; 1638: 51; 1655: 66; 1659: 91; 1662: 45; 1681: 63. De his multa *Valvasor*, in *Historia Carnioliae*.

Valachis reditus a Turcis non concedatur 1638: 53. His potissimum constant celebres illi *Pandurones*.

Privilegia *Valachorum*, regno praejudiciosa, *cassantur* 1635: 40; 1659: 90; 1681: 64.

Sijelbergenses (Croatia Samberek) ad confinia Carnioliae, tam Regiam, quam regni *dicam solvant* 1647: 52.

Valachorum in Ó-Szék commorantium excessus coërcendi 1659: 92; 1662: 46. Eorundem possessio *translocetur* 1681: 65.

Valachi in Hungaria, Croatia, et Sclavonia *Dominis* terrestribus *subjaceant*; iisdemque *Terragium* seu *Nonam* praestent; Ecclesiae vero *Decimas* 1604: 14; 1608: 9 post Coronationem.

Valachi districtuum Berettyó, Besztercze et Lakság (ex Transalpina et Transylvania sensim profugi) an *Decimas* solvere debeant episcopo Varadinensi Rex decidet 1723: 85. (p. 414—415)

Vol. II. Ladislaus *Csáky* commissarius in negotio *Valachorum* in Sclavonia 1630 art. 24. (p. 22) Adamus *Czirák* commissarius Commissionis Varasdiensis pro incorporatione *Valachorum* 1655: 66. (p. 26) Nicolaus *Dersffy* conqueritur contra *Valachos*, ex ditione *Turcica* in Sclavoniam profugos 1604: 14. (p. 29) Franciscus *Dersffy* idem 1604: 14. (p. 30) Bartholomaeus *Drágffy* de Belthök, wayvoda Transylvaniae et Comes Siculorum sub Uladislaus II anno 1495, et Banderiatus 1498: 22. Ioannes *Drágffy* de Belthök Dapifer sub Uladislaus II anno 1514. (p. 33) Comitis Georgii *Erdödy* de Monyorókerék coloni *Valachi* sub castro Liudbreg, cum pagis quinque, per alios abalienati reddantur et transfugae coloniis restituantur 1659: 91. (p. 39) Franciscus *Ergelius* episcopus Wesprimiensis, commissarius in Sclavonia ratione *Valachorum* 1618: 32. (p. 40) Andreas *Farkas* iudex nobilium, commissarius pro incorporatione *Valachorum* 1655: 66. (p. 44) Paulus *Hoffmann* episcopus Quinqueecclesiensis, commissarius pro incorporatione *Valachorum* 1655: 66. (p. 52) Caspar *Lippay* iudex Jud. Curiae protonotarius commissarius in negotio *Valachorum* 1635: 33. (p. 73) Thomas *Mikulich* Personalis Praesentiae Locumtenens, commissarius in negotio *Valachorum* in Sclavonia 1635: 33 et 1647: 46. (p. 81) Annae Elisabethae *Moscon*, consortis Eberhardi ab Auerspergh coloni *Valachi* sub castello Raszinia, cum pagis octo abalienati restituantur, transfugaeque coloniis suis reddantur 1659: 91. (p. 82) Caspar *Orechóczy* Vice-Banus Croatiae, commissarius in negotio Va-

lachorum in Croatia 1647 : 46. (p. 90) Benedictus *Pakay* Personalis Praesentiae Locumtenens, commissarius ratione Valachorum in Croatia et Sclavonia 1618 : 32. (p. 92) Stephanus *Sárkány* Inspector fabricae praesidii Szalavár, commissarius in negotio Valachorum in Sclavonia 1630 : 24. (p. 114) Ioannes *Szakmárdy* de Diánkówcz Protonotarius Sclavoniae, commissarius Valachorum in Sclavonia et Croatia 1647 : 46. (p. 119) Caspar *Szunyog* commissarius pro incorporatione Valachorum 1655 : 66. (p. 127) Ioannes *Telegdi* archiepiscopus Colocensis, commissarius in negotio Valachorum 1630 : 24 ; 1635 : 33 et 1638 concl. (p. 129) Comes Georgius de *Zrinio* commissarius contra Valachos e Turcica ditione in Sclavoniam profugos 1604 : 14. (p. 143) Comes Nicolaus de *Zrinio* commissarius Commissionis Valachicae in Sclavoniae et Croatiae 1647 : 46 et 1649 : 30. Comiti Petro a *Zrinio*, ratione certi pagi Valachici, Gomerie vocati, competens satisfactio impendatur 1659 : 96. (p. 144)

Syllabus indigenarum, in veros, ac indubitatos Hungariae cives, per Articulus Diaetales legitime receptorum, ac incorporatorum : Georgius Stephanus Moldaviae Vaiwoda 1659 art. 133.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1749

Cluj

423

In idola orbis terrarum actio continuata. Honoribus... AA. LL. et Philosophiae Neo-Doctorum cum per R. P. Andream Peringer, è Soc. Jesu... in Universitate Claudiopolitana... suprema Philosophiae laurea ornarentur a Spectabili facultate oratoria oblata.

Claudiopoli, 1749. Typis Academicis Soc. Jesu. In 12° pag. 132.

Autorul nenumit : P. Ladislaus DOBRA S. J.
Sommervogel vol. III p. 108.

1749

Buđa

424

Országunkban kárt-tévő sáskák tábora, tudni-illik : Istennek igaz itéletéből Magyarországbán és Erdélyben s környülünk lévő szomszéd-tartományokban is támadott számtalan sáskák serege által lett károknak együgyü versek által-való lerajzoltatások : A mely mind nekünk mostan élőknek s mind a következő nemzetségnek emlékeztetésre és megintésre két siralmas acrostikumokba foglaltatott 1748-ik esztend. Most ismét másodsor kiadattatott.

Budán, 1749. Veronika Nottensteinné özvegnél. In 12° foi 8.

Descrierea în două „acrostihe” în versuri a pagubelor pricinuite în Ardeal de lăcustele venite din Moldova și Țara-Românească. Este ediția a doua, însă ediția întâia este necunoscută.
Mus. Nat. Budapest.

425 **Halle** 1749

A' geographiai tudománynak első kezdete.

Halában, M DCC XLIX. Esztendőben. Nyomt: Christ. Frid. Nathán Fürst, a'Frideric. Akad. typograph. által. In 16° foi 12 și 378+Index.

Prefața: Halában Majusnak 8. Napján, az 1749. Esztendőben.
Din cuprins: Erdélyországról. (p. 320—326) Oláh-országról. (p. 328—329) Moldva-országról. (p. 329—330) Bessarabia. (p. 337)
Autorul nenumit e BARANYI László din Debrecen.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

426 **Halle** 1749

Magyarország Históriájának rövid Summája, mellyet Hazájához valo szeretetéből irt TSATÁRI János Debretzeni Magyar. Nyomtattatott Halában, 1749 esztendőben. In 8° pag. XXIV și 280.

Din cuprins: Cumania vagy Kun-ország. (p. 18) Oláh-Ország és Moldva. (p. 22) Az oláhok.) p. 43—44)

Există exemplare având titlul tipărit cu negru și roșu și cu numele autorului scris bine, așa: Csatári.

După *Trausch* (vol. III p. 197) datele istorice sunt luate de autor din manuscriptul lui Martin Schmeizel, care a murit cu doi ani mai înainte, fiindcă autorul șezând în Halle, la una din fiicele lui Schmeizel, scrierile lui i-au stat la dispoziție.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

427 **Košice** 1749

Bellici Cassoviae simul et Superioris Hungariae praetores seu Generales Sub Austriacis Regibus seculo septimo decimo . . . *Pro-motore* R. P. Georgio OLSAVSZKY, e Soc. Jesu, AA. LL. et Philos. Doctore ejusdemque Professore emerito, Anno M.DCC.XLIX. Mense Augusto, Die 21.

Cassoviae, Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° foi 2 și pag. 58.

Din cuprins: Georgius Basta sub Rudolpho II. (p. 3—43)

In acest capitol autorul descrie pe larg amănuntele relațiilor lui Basta cu Mihai-Vodă, până la moartea acestuia, în 1601, după autori disponibili.

Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1750

S i b i u

428

Röviden Egybe-Foglalt Gyermekek' Geographiája, Ötvenkét Részekre, vagy Letzkékre osztatva, és ahhoz szükséges Chartákkal el-készítetve, Frantzia Nyelven iratott L e n g l e t d u F r e s n o y Apát-Ur által. *Az-után, az Ifjakkak Hasznokra Németre fordított, újokban meg-vi'sgáltatván, sok Részeiben meg-világosított, nem-kevés hasznos Toldálékokkal meg-bővített, és kivált a' Németek' véle-való Élésekre intéztetett.* Most pedig, Bétsi műlatásában, a' Magyar Tanuló Gyermekek', 's kiváltképen Maga Fianak jöendő oktattatására nézve, Magyar Nyelven ki-adatott G. Gyalakuti LÁZAR János Erdélyi Három Nemzetekből-álló *Statuok' Praesidense által, MDCCL. Esztend[őben.]*

Szebenben Nyomtt. Sárdi Sámuel által. In 8° foi 2 și pag. 170 + tablă de materie.

Din cuprins : XI. Erdélyről. (p. 29—32) XXXVIII. Az europai Török-országáról : Moldavia, Valachia, Bessarabia. (p. 133)
Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1750

T r n a v a

429

Imperatores Ottomanici a capta Constantinopoli, pars quinta . . . *Promotore* Rev. P. Nicolao MUSZKA . . . à Physicis Condiscipulis dicata, *Annô Salutis M.DCC.L. Mense Maio, die 12.*

Tyrnaviae, 1750. Typis Academicis S. J. In 8° mic foi 4 și pag. 240.

Cuprinde istoria sultanului Mahomed IV dintre anii 1671—1683 cu multe amănunte privitoare la Români și Țările Române, mai cu seamă despre campania regelui Ioan Sobieski în Moldova din 1673 (p. 34—38) și altele.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1750

C l u j

430

Andreae Maximiliani FREDRO *Castellani Leopoliensi*, Norma Principum Christianorum . . . *Promotore* R. P. Stephano K a p r i n a i è Soc. JESU . . . Anno M.DCC.L.

Claudiopoli. Anno M.DCC.L. Typis Academicis Societ. JESU. In 8° foi 5 și pag. 164.

Dedicația : Honori Illustrissimi ac eruditi Domini Comitis Francisci Kornis de Goencz Ruszka. AA. LL. et Philosophiae recens creati Baccalaurei. Seminarii Sancti Josephi Convictoris. Claudiopoli ex aula Accademica XIII. Julii M.DCC.L.

Textul dedicației glorificând pe strămoșii tânărului laureat, spune între altele : Casparis Kornis virtuti debetur Michaelis Valachiae principis in Transilvaniam crudeliter grassantis compressa tyrannis et audacia, cui victima ceciderat Wolfgangus Kornisius, Casparis Germanus, bello pariter clarissimus, cum patria pro libertate impio se se Valacho palam objiceret fidelis in Principem, pius in patriam.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1750 **Cluj** **431**

Gesta S. Nicetae Veteris Daciae Episcopi et Apostoli . . .
Promotore R. P. Stephano PONGRACZ è S. J. . . . a Rhetoribus
Claudiopolitanis dicata Anno M.DCC.L. Mense Julio, Die 28.

Typis Accademicis Societatis Jesu Anno MDCCL. In 8°
foi 4 și pag. 76.

Nomina offerentium : Sigismundus Tatrosi de Tatros è Con-
victu Nobilium.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1750 **Wien** **432**

Topographia magni regni Hungariae, olim a quodam Socie-
tatis Jesu sacerdote conscripta, nunc studio cujusdam ex eadem
Societate sacerdotis emendata et aucta.

Viennae, 1750. Literis Leop. Joan. Kaliwoda. In 2° pag.
XII și 590 + foi 6 și un cadru-frontispiciu în aramă.

Autorul, la care se face aluzie în titlu este Michael BONBARDI,
iar prelucrătorul cărții este tovarășul său ungar I(osephus) T r i s z -
t y a n s z k y S. J.

Cuprinsul cărții vezi la descrierea ediției prime din anul 1718
sub No. 295.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1750 **Frankfurt am Main** **433**

Introductio in orbis hodierni geographiam . . . *opera ac studio*
Joannis TOMKA Szaszky . . . Praefatus est, de fatiis geographiae
priscis ac recentioribus Matthias Belius etc.

Francofurti et Lipsiae, M.DCC.L. Apud Petrum Conradum
Monath. In 8° foi 18 și pag. 832 + Index.

Din cuprins : De Transilvania. (p. 505—526) De Valachia Magna,
id est Valachia Transalpina, et Moldavia. (p. 553—557) De Tartaria
Europaea, seu Bessarabia, et Tartaria Minore. (p. 557—580)

Prefața : Pisonii ex Museo suburbano. Anno MDCCXLIX. Ca-
lendis Augusti.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1751

G y ó r

434

Andreas II. dictus Hierosolymitanus, rex Ungariae decimus nonus : Saxonum in Transylvania, libertatis assertor : Secundum tenores Privilegiorum, iisdem clementer elargitorum, addita Praxi, et Usu moderno Ipsorum ; *Calamo Juridico, Historico-Critico* adumbratus : ac *Eruditis* Ungariae, et Transylvaniae, Vicinarumque Provinciarum, praesertim verò DD. Jctis, in strenam Anni MDCCLI. *Honorificè oblatas*.

Jaurini, Typis Gregorii Joannis Streibig. In 8° mic foi 39 nepaginate.

Din cuprins : § 14. Episcopatus Milkoviensis. § 60. De usu silvarum et aquarum, quas jam prius Blaci seu Valachi absque donatione regia possidebant ; § 61. Rutheni et Valachi in Transsylvaniae finibus, ut possessione, ita incolatu antiquiores Saxonibus. § 62. Lingua *Blacorum* seu *Valachorum* non multum a *Calabrica* Italiae differt. De Blacis, seu Valachis, Bloch-is, Olách-is, Romun-is. § 65. Diploma Caesaris Leopoldi pro unione gentis Valachorum, Graecorum et Ruthenorum in Transylvania. (Viennae, 16. Februarii 1699) § 66. Valachi in *Terra Regia* Saxonum subditi. Valachis in Transylvania tolerati.

Autorul nenumit este : Joannes SZEGEDI S. J.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1751

T r n a v a

435

Oratio Excell. ac Illustr. Comiti Ludovico de Batthyán, perpetuo in Németh-Ujvár, regni Hungariae palatino, etc. onomastico D. Ludovici die veneratione devotissima oblata ab Academico Soc. Jesu Collegio Tyrnaviensi, adeptam nuperis regni comitiis dignitatem pro-regiam gratulante.

Tyrnaviae, 1751. Typis Academicis Soc. Jesu. In 2° foi 20.

Autorul nenumit : P. Ladislaus DOBRA S. J.

Mus. Nat. Budapest.

1751

T r n a v a

436

Historia regni Hungariae ab anno seculi decimi septimi sexagesimo quarto ad annum ejusdem seculi octuagesimum primum. Authore Francisco KAZY, Societatis JESU Sacerdote ; etc.

Tyrnaviae, MDCCLI. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 6 și pag. 279.

Ediție de titlu a tomului III al operei din anul 1737 (de sub No. 366) cuprinzând istoria anilor dintre 1664 și 1681.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

437 **Cluj** 1751

Manuale jurisperitorum Ungariae... *Promotore* R. P. Stephano MORE è Soc. Jesu etc. Anno M.DCC.LI. Mense Junio Die XXII. Claudiopoli, Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° mic foi 32 și pag. 106.

Nomina promotorum: Demetrius Kassai, Nob. Valachus Kas-saiensis ex Comit(atu) Szolnok interiori. Georgius Velkány, Nobilis Valachus Balásfalvensis ex Comit(atu) Albeusi. Theodatus Abrahami, Civis Moldavo Armenus Foxiniensis.

Autorul nenumit este Ioannes SZEGEDI S. J.

Muz. Ardelean, Cluj. No. 38895 și 96673.

438 **Bratislava** 1751

Regn(um) Hungariae. (In partes II et comitatus LII divisum.) Posenii, 1751. In 8° oblong.

Mic atlas geografic cu 5 hărți în aramă (format 15×19 cm.) colorate cu mâna, prima reprezentând și Transilvania, Valachia, Moldavia.

Foaia de titlu este un tablou în aramă, reprezentând pe regina Maria Terezia, șezând pe tron și înconjurată de patru nemeși unguri, pe chenarul tabloului cu stemele provinciilor Ungariei și între ele: Valachia, Transilvania, Moldavia.

Mus. Nat. Budapest. Mappae.

439 **Halle** 1751

Index Bibliothecae res Hungariae, Transilvaniae vicinarum-que provinciarum illustrantis, quam Martin. SCHMEIZEL... instruxit, Michael Gottlieb Agnethele... Cod[icibus] praecipue MSSis auxit, nuper autem munificentia Magnifici Transilvanorum Metropolitanæ Urbis Senatus Cibiniensium Bibliothecae publica consecravit.

Halae propter Salam, MDCCLI. Ex officina Kittleriana. In 8° pag. 51.

Din cărți și manuscrise privitoare la istoria țărilor române în-vățatul Schmeizel posedă următoarele:

In 4-to: Iohannis Gradelehnii Ungarisch-Siebenbürgisch-Moldau- und Walachische Chronica. Frankfurt, 1665. (p. 15) Neue Zeitung, was in Siebenbürgen, Walachey und Moldau im April und May sich zugetragen, 1595. (p. 20) Denkwürdige Zeitungen aus Ungarn, und sonderlich von des Landes Siebenbürgen plötzlichen Veränderung, 1599. (p. 20) In 8-vo: Leonhardi Gorecii Descriptio

belli Ivoniae in Moldavia, 1578. (p. 23) Iohannis Lasicii Historia de ingressu Polonorum in Valachiam, 1578. (p. 23) In 12-mo: Valentini Franckii Bericht von denen Einwohnern in Siebenbürgen, 1696. (p. 25.) Continuatio I. In folio: Fragmentum de victoria Principis Valachiae adversus Turcos, 1599. (p. 30) Martini Schmeizelii Anecdota ad Hungariae ac Transilvaniae statum historiae. 10. Nicolai Bassarabae principis Valachiae privilegium donationis Io. Hehern Germano factae, 1569. (p. 34) 32. Columba Noae cum ramo olivae, sive amphora aquae ad Hungariae et Transilvaniae incendium extinguendum, et ad pacem sinceram ac perpetuam Germanis, Hungaris, Transilvanis, Turcis, Valachis et Moldavis procurandam, 1704. Manuscrisul contelui Niculae Bethlen. (p. 35) 38. Inscriptiones et chronostica in viarum undecim horarum vehicularem ex Transilvania in Valachiam apertam, cum elegia fluvii Alutae, 1717. (p. 36) 45. Epithalamium in nuptias Georgii Cantacuzeni principis Valachiae, auctore Marco Fronio Coronae, die 8. Martii 1709 celebratas.¹ (p. 36) Valachia subterranea in epistola ad Samuelem Köleserium per Michaëlem Schendo Vanderbeck descripto, 1720. (p. 36.) In 4-to: Ioanni Filstichii Schediasma de Valachorum historia, 1743.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

¹ După *Trausch* (vol. I. p. 356) această operă a rămas în manuscris și are anul nunții 1689 nu 1709.

1751

T r n a v a

440

Ioannes SZEGEDI: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc. Tyrnaviae, 1751. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° mic pag. 856 și Indice. (Cu negru și roșu.)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1752

T r n a v a

441

Archiepiscopi Strigonienses Compendio Dati etc. Tyrnaviae. Anno MDCCLII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 3 și pag. 245. (Cu negru și roșu.)

Din cuprins: Nicolaus Oláhús, Archi-Episcopus Strigoniensis XLVIII. (p. 105—106)

Autorul nenumit: P. Nicolaus SCHMITTH e Soc. Jesu. Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1752

T r n a v a

442

Palatini regni Hungariae bello paceque Clarissimi, e diversis scriptoribus Patriis, Exteris, Diplomatribus, aliisque instrumentis literariis eruti, Ac Perbrevis Narratione A Primis tem-

poribus SANCTI STEPHANI Hungarorum Regis, Ad nostram usque aetatem cum accurata Chronologia deducti.

Tyrnaviae, Anno MDCCLII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 4 și pag. 220. (Cu negru și roșu.)

Pe contrafoliu : Dum. . . assertiones ex universa philosophia . . . Anno Salutis MDCCLII. Mense Julio Die . . . publice propugnaret . . . Praeside, R. P. Ignatio Saigo, e Soc. JESU . . . Professore emerito etc.

Din prefață aflăm că opera a fost scrisă pe baza manuscrisului din 1658 al lui Caspar Jongelinus de Lambertinis, Abbas Eussersthalensis, et Historiographus Regius, adăogită cu multe date noi.

Autorul expune biografia celor 95 palatini, dintre cari amintim pe următorii cari au umblat prin țările române ori au avut vreo legătură cu Români: Philippus Drueth de Homonna în 1330 în Valachia. (p. 65) Nicolaus de Gara în 1371 în Valachia. (p. 76) Michael Országh de Guth în 1467 și 1468 în Moldova. (p. 99—100) Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis, Locumtenens Regius. (p. 143—146)

Mai e de notat că autorul citează actul de danie al regelui Béla IV dat în 1247 cavalerilor Teutoni (Equitibus Hierosolymitanis, vulgo Crucigeris in Hungaria) pe care l-a avut în mâni, purtând între demnitarii țării, numiți la sfârșitul documentului pe : Zeneslaus Vainoda Valachorum. (p. 42)

Autorul nenumit este P. Nicolaus MUSZKA S. J.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

443

T r n a v a

1752

Imperatores Ottomanici a capta Constantinopoli pars octava. . . Anno Salutis M.DCC LII. Mense Junio Die 6.

Tyrnaviae, Typis Academicis Societatis JESU. In 8° mic foi 4 și pag. 180.

Ediția mică a operei Iezuitului Nicolaus SCHMITT cu descrierea evenimentelor dintre 1690—1695.

Din cuprins : 1690. Insemnări bune despre intrarea lui Thököly în Valachia și năvălirea sa în Ardeal, unde fu bătut, cu moartea multor Români cari se aflau în oștile sale primite dela Turci.¹ (p. 14—16) Evenimentele din Moldova. (p. 40—41) 1691. Tormenta Valachiae principis filio Galatae. (p. 47) Lucruri petrecute în Dacia și

¹ E gregariis feruntur cecidisse mille ducenti. E Praefectis praeter Michaelem Teleki . . . Pallizanus nobilis Valachus, suorum perfidiam exosus, nuper in Caesaris castra transgressus . . . et eius caput pro Valachiae Principis tentorio defixum, suorum oculos pavit.

Valachia. (p. 76—79) Fuga voevodului Moldovei.¹ (p. 87—88) Păţania voevodului Valachiei la Poartă.² (p. 95—96) 1693. Tătarii în Valachia. (p. 149)

Mus. Nat. Budapest. Balc. 3507/g.

¹ Jannina Princeps Moldaviae Turcarum amicitiae innexus, metropoli sua Jassio deserta imminens tempestatem maturata fuga evasit, atque e longinquo fumantis patriae ruinas aspexit.

² Valachiae Principis mandatum erat, ut quantum copiarum contrahere posset, Tököli vires augeat, ac quoquo modo obsessae urbi opem afferat. Imperium distulit sive sponte sua, sive domesticis turbis, quarum authores extitere Mironaska Scriinorum magister, seu cancellarius, et Princeps filius in fortunas parentis, et vitam imminens. Minoraska cum non paucis securi percutitur. Princeps Adrianopolim dilapsus accusationem Tököli eo validus firmavit, quo solidioribus in speciem argumentis Patris fidem, integritatemque suspectam reddidit. Ad dicendam causam, Adrianopolim evocatus Valachus, sex primarios suae provinciae viros cum muneribus ablegat, a quibus exposito vitae, fortunarumque periculo a suspicione perfidiae adeo feliciter exemptus est, ut propius supplicio fuerit filius, qui supplicium intentaverat.

1753

T r n a v a

444

Palatini regni Hungariae bello, paceque Clarissimi . . . *Demisissime oblati* a Reverendo ac Perillustri Domino Stephano BABINAY de Monostor . . . Anno M.DCC.LIII. Mense Majo, Die 13.

Tyrnaviae, Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 4 și pag. 220.

Ediție de titlu a celei din 1752 sub No. 442.

Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1753

C l u j

445

Principes Transylvaniae *Honoribus Spectabilium*, Reverendorum, Nobilium, Ac Eruditorum *Dominorum, Dominorum* neobaccalaureorum *cum* In Alma, ac Regio-Principali Academia S. J. Claudiopolitana *promotore* R. P. Paulo SANDOR e Societate Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario, Prima AA. LL. et Philosophiae Laurea ornarentur, Ab Illustrissima Poësi Claudiopolitana *D. D. D.* Annô M.DCC.LIII. Mense Julio Die.

Claudiopoli, Typis Academicis Societatis Jesu. In 16° pag. 69.

Din cuprins: Elegia V. De Andrea Bathori Cardinali, qui postquam Sigismundus contra fidem Caesari datam recepit Transylvaniam, iterum vero cedere cogitavit, evocatus ex Prussia nunc Polonicae ditionis Provincia Principatum iniit, sed a Michaële Valachiae Trans-

alpinae Vajvoda victus, et caesus est. (p. 31—38) Elegia VIII. De Gabriele Bathori, Qui ingentem Cibinii stragem edidit et post caedem, quam a Vajvodis Valachiae, et Moldaviae tulit, multos suo litavit furori. (p. 46—51) Elegia XII. De Georgio Rakoczi II. Qui Moldaviae et Valachiae Principes sibi vectigales fecit; sed misere adversum Tartaros destituit suos milites. (p. 64—67)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

446

Košice

1753

Rövid Magyar kronika sok rend-béli fő historiás Könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedettetett és irattatott PERTHŐ Gergelytől.

Kassán, 1753. Nyomtattatott az Akadémiai betűkkel. In 4° foaie de titlu și pag. 209.

Retipărire prelucrată și întregită a ediției din 1702 (de sub No. 275) continuată până la 1626.

Din cuprins menționăm amănuntul din 1601 despre moartea lui Mihai-Vodă, autorul zicând că a fost omorît din porunca lui George Basta, fără nici o vină, fiind invidios pe acest viteaz principe, de care se temea însuș împăratul Turcilor. (p. 150)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

447

Bratislava

1753

Compendium Hungariae geographicum, ad exemplar Notitiae Hungariae novae historico-geographicae, Matthiae BEL, in partes IV. Utpote, Hungariam, Cis-Danubianam, Trans-Danubianam, Cis-Tibiscanam, Trans-Tibiscanam et comitatus, divisum. *Cum Permissu Superiorum.*

Posonii, MDCCXIII. Litteris Ioannis Michaelis Landerer Typographi. In 8° foi 2 și pag. 139 + Index.

Cuprinsul vezi la ediția a doua din 1767 sub No. 513.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

448

Careii Mari

1754

Johannis LULOFS Introductio ad cognitionem atque usum utriusque globi. *Institutionibus Domesticis accommodata.* Juxta Exemplar Lugdunense Batavorum.

Magno-Karolini, Anno MDCCXIV. Typis Stephani Pap, Typogr. In 8° foi 2 și pag. 131.

Din cuprins: 261. Valachia. (p. 108—109)

Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1754**B u d a****449**

JANI PANNONII Quinque Ecclesiarum Episcopi *Libri III*.
Poematum Elegiarum et Epigrammatum.

Budae, 1754. Typis, Leopoldi Francisci Landerer. In 8°
pag. xxiv și 318.

Din cuprins: De captivitate Dracolae, Vayvodae Transalpi-
nensi. (p. 269) De signo Vitesii Archi-Episcopi. De signis Moldavis
ereptis, Budae in templo D. Virginis positis. (p. 277)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1754**W i e n****450**

Imago Antiquae [et] Novae Hungariae . . . perscripta a Sa-
muele TIMON, e Soc. Jesu sacerdote.

Viennae Austriae, MDCCCLIV. Typis Joannis Thomae Tratt-
ner, Sac. caes. reg. aulae typogr. et bibliopol. In 4° pag. foi 10
și pag. 231, 138 și 37. Cu indice, la fiecare din părți.

Ediție de lux făcută de Nicolaus *Draskovics* de Trakostyan in
Collegio Regio Theresiano, cu prilejul examenului său de doctorat,
dedicată reginei Maria Terezia.

Cuprinsul vezi la edițiile separate din 1733 și 1733—1735 sub
No. 337, 341 și 351.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1754**G i n s b u r g****451**

Orationes Regum et Principum Magni Regni Hungariae
Ab Atilae primi Hunnorum Regis temporibus, usque Annum Christi
1598. inclusive; nec non Exterorum Principum... Ex celeberrimis
rerum Hungaricarum chronologis collectae, Et exegesibus hi-
storicis illustratae a R. P. Francisco OROSZ Ordinis S. Pauli Primi
Eremitae Provinciae Hungaricae Professo Presbytero.

Ginsburgi. Typis Wagegianis. In 8° pag. 663 + Index ora-
tionum.

Approbatio Prioris Generalis: Datum in Conventu Residentiae
Nostrae B. Mariae V. de Thall. die 6. Octobris 1754.

Din cuprins: Oratio Stephani Vajvodae Valachiae ad Sigis-
mundum Regem Hungariae dicta. (p. 225—227. Apud Bonfinii
Dec. III. Lib. II.) Exegesis historica orationis XXVIII. (p. 228—233)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

452

Cluj

1755

Peregrinus Catholicus, De Peregrina unitaria Religione *Discurrens* à R. P. Joanne RAJCSÁNI, è Soc. Jesu, concinnatus . . . *Ex praelectionibus* . . . R. P. Ladislai D o b r a , è Soc. Jesu, AA. LL. et Philo. Doct. Ethices, et J. N. Prof. Publ. ord. et Examin(atoris) *Auditoribus oblatus*.

Claudiopoli, typis Academicis S. J. An. 1755. In 8° foi 7 și pag. 202.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

453

Trnava

1755

Geographica globi terraeque synopsis, *A multis Praesertim* quod Hungariam attinet, erroribus, qui in Celeberrimo alias Geographo HÜBNERO, aliisque circumferuntur, expurgata, *In qua omnium mundi Regionum, et locorum situs pro Mapparum Geographicarum usu exactissime describuntur*.

Tyrnaviae, MDCCLV. Typis Academicis Societ. Jesu. In 8° pag. 353 + Index.

Din cuprins: De Transylvania. (p. 221—226) De Moldavia, et Valachia. (p. 226—227)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

454

Trnava

1756

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1756—1783. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

455

London

1756

The history of the growth and decay of the Othman empire...
By Demetrius CANTEMIR, late Prince of Moldavia, etc.

London, MDCCLVI. In 2° foi 4 pag. xv și 460.

Ediție de titlu a ediției întâi din 1734 de sub No. 347.
Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 297.

1757

Cluj

456

Doctrina christiana dum assertiones philosophicas in alma, ac Regio-principali Academia Claudiopolitana publice propugnaret Dominus Theodorus ARON de Bisztra e Conv. Nobilium ex praelectionibus Ladislai Dobra, Mathiae Geiger, Stephani Biró auditoribus oblata.

Claudiopoli. Anno 1757. Typis Academicis Soc. Jesu. In 12° foi 5 și pag. 195 + 3.

Mus. Nat. Budapest.

1757

Blaj

457

Doctrina Christiana.... *Jussu* ... D. D. Petri Pauli AARON... De Bisztra Episcopi Fogarasiensis etc.

In Monasterio Sanctissimae Triadis typis edita Balasfalvae. Per Michaëlem Betskereki. Anno 1757. In 12° foi 5 și 198.

Dedicația: Excellentissimo et Illustrissimo Domino, Domino Ignatio Josepho Bornemisza L. B. de Kaszon, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Statûs et Excelsi Regii in Transylvania Gubernii Consiliario actuali intimo, . . . et Sacrae unitae religionis protectori etc. Illustrissimo item Domino Friderico Vilhelmo L. B. de Dietrich, S. R. I. Equiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerae Aulicae, et incltyti Regii in Transylvania Thesaurariatûs Consiliario actuali intimo etc.

Canonicii din Blaj le exprimă recunoștința lor pentru că au fost ajutați de ei cu mijloace bănești pentru tipărirea cărții.

Anexat: Epistola Clementis XI. Pont. Max. ad Cardinalem Kolonitz, primatem Hungariae, cu data de 9 Mai 1705.

Academia Română, București.

Bibl. Rom. Veche No. 303.—*Veress* p. 45.

1757

Sibiu .

458

Judiciaria Fori Ecclesiastici Praxis. *Seu* de modo procedendi in judiciis ecclesiasticis liber singularis quem propriis et *volentium* usibus concinnavit Petrus BOD, de F. Tsernáton V. D. Minister Magyar Igeniensis. Anno MDCCLVII.

Cibinii. Excudebat Samuel Sárdi. In 8° foi 6 și pag. 176 + Index titulorum. (Cu negru și roșu.)

Din cuprins: Valachi Popae copulantis poena. (p.172) Valachi puellam rapientis poena. (p. 174)

Are și o ediție de titlu din anul 1767.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

459

T r n a v a

1757

Világnak Két rend-béli rövid isméréte... Minden-féle Irók-ból ki-szedé, és Prédikátori hivattallyának pihenő órái alatt illendő renddel össze írta BERTALANFFI Pál, a' Jesus Társaságából-VALÓ Pap, etc.

Nagy-Szombatban, 1757. Esztendőben. Az Academiai Betőkkel. In 8° foi 8 și pag. 1028 + Indice.

Din cuprins : XXI. beszéd. Moldva, és Olá Országról. (p. 748—753) Bessarabia (p. 821)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

460

P e s t

1758

Augeri Gislenii BUSBEQUII omnia quae extant.

Pestini, Typis Francisci Antonii Eitzenberger, Civ. Tipogr. In 4° foi 14 nepaginate și pag. 348+Index.

Dedicația : Pestini VIII. Cal. Octobr. MDCCLVIII.

Cuprinde scrisorile solului împăratului Ferdinand I trimise din Constantinopol în anul 1554 și altele până la 1585, retipărite acum de doctorandul zelos : Casparus S c o p e k A. A. L. L. et Philosophiae Auditor Emeritus.

Pasagiile privitoare la Români sunt : 1554. Transilvania tota a Ferdinando recipitur. (p. 2—4) Pontis Traiani pilae. (p. 15) Cantacuzenorum reliquiae. (p. 21) 1562. Irruptio Despotae cum praesidio Caesariani militis, qui fines Hungariae tutabatur, in Moldaviam, eamque Voyvoda exacto, a quo possidebatur, insederat. (p. 186—187)

Mus. Nat. Budapest. Balc. 688/g.

461

E g e r

1758

Mausoleum *potentissimorum* ac *gloriosissimorum* regni Hungariae regum, et primorum militantis Hungariae ducum. Vindicatis e mortuali pulvere reliquiis, ad gratam apud posteros memoriam a iusto, et vero patriae dolore erectum. *Nunc vero* A quibusdam erroribus repurgatum; chronologia item Temporis; ac genealogia Regum adornatum. Superiorum Permissu reimpresum. ~ Compendiosa chronologia Hungariae. Sive catalogus aut series apostolici regni Hungariae regum . . . Opera, et impensis *reverendissimi ac clarissimi* domini Michaelis AMBROSOWZKY, Canonici Agrien; etc.

Agriae, 1758. Typis Francisci Antonii Royer. Episcopalis Typographi. In 8° pag. 239+182+94. (Numele autorului numai pe volumul II.)

Din cuprins: Principatus Transylvaniae. Nominatiores *Urbes*, et *Oppida* in *Valachia*: Buccherest; sedes defacto Vayvodae Valachiae. Campus longus. Pites. Tergovistum. Braczkovia. Remnik. Fluvius. *Aluta* fere dividit Valachiam ab Ungaria, et Transylvania. In *Moldavia*: Choczin. Socava. Jassium, Residentia Principis Moldaviae. Fluvius Prutth, permeat totam Moldaviam.

Appendix: Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis. (p. 65—66)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1758

B u d a

462

GyÖNGYÖSI István: Porábul meg-éledett Phoenix.

Budán, 1758. Ny. Landerer Leopold Ferencz által. In 8° mic pag. 152.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1758

T r n a v a

463

Archi-Episcopi Strigonienses Compendio dati a P. Nicolao SCHMITTH, e Societate Jesu. Pars Prima. Editio altera.

Tyrnaviae, Anno M.DCC.LVIII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8° foi 4 și pag. 240. (Cu negru și roșu.)

Din cuprins: Nicolaus Oláhús. (p. 60—72)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1758

W i e n

464

Ioannis LUCII De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Editio nova atque emendata.

Vindobonae, M.D.CC.LVIII. Typis Ioannis Thomae Trattner, Sac. Caes. Reg. Maiestatis Aulae Typogr. et Bibliop. In 2° pag. 276.

Din cuprins: Libri VI. Caput V. De Vlahis. (p. 271—276)

Amănuntele privitoare la Români ale acestui capitol le-am semnalat la descrierea primei ediții din 1666 de sub No. 198.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1758

W i e n

465

Historia Regni Hungariae... Libris XXXIV. Rerum in Pannonia, Dalmatia, Transylvania, Moldavia, Bosnia, Illyrico, caeterisque confiniis ultra seculum, ab anno MCCCCXC. gestarum locupletissimis exacte descripta a Nicolao ISTHVANFIO Pan-

nonio, eiusdem regni propalatino, et octogenario milite Excellentissimo etc.

Viennae, Pragmae et Tergesti, MDCCLVIII. Typis et sumtibus Ioannis Thomae Trattner, Sacrae Caesareo-Regiae Maiestatis Aulae Typographi. In 2° foi 4 și pag. 524 + Index rerum.

Anexat foaie de titlu în aramă cu observația: Editio novissima ad primam Coloniensem de anno MDCXXII. emendatissime recusa.

Cuprinsul privitor la Români a se vedea la descrierea primei ediții din 1622 de sub No. 145.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

466

Bratislava

1759

Conspectus introductionis, in notitiam Regni Hungariae, geographicam, historicam, politicam et chronologicam, inde, a primis gentis et regionis Hungaricae, originibus, usque ad aetatem nostram, breviter et succincte, per successiones temporum, productam, studio et opera Ioannis TOMKA SZÁSZKY.

Posonii, 1759. Litteris Joannis Michaelis Landerer Typographi. In 8° foi 24 nepaginate și Index populorum, qui Magnae Hungariae regiones inhabitant, hodieque inhabitant.

Prefața: Scriebam Posonii, anno 1759. die 30. mensis Martii.

Tipăritura e numai prospectul unei mari opere, pe care avea de gând să o scrie autorul, însă în capitolele II și III vorbește mult și de Valachi.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

467

Bratislava

1759

Imago antiquae Hungariae ... a Samuele TIMON ... auditoribus oblata dum in ... Academia Jaurinensi Anno Salutis M.DCC.LIX. Mense Augusto Assertiones ex universa philosophia publice propugnandas suscepit ... Paulus Wachtler etc.

Posonii, Typis Joannis Michaelis Landerer privit. typographi. In 4° foi 9 și ediția vieneză din 1754 de sub No. 450.

Tipăritura din Pozsony se mărginește la cele câteva foi, cu foaia de titlu și dedicația cărții, care potrivit obiceiului vremii s'a prezentat la examenul studentului (numit în titlu) în câteva exemplare oferite diferitelor biblioteci și câtorva iubitori de cărți.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1759

Sopron

468

Joannes Corvinus et Simon Kemenius.
Sopronii, 1759.

Dramă școlară, reprezentată de elevii gimnaziului Iezuiților din orașul Sopron.

Petrik vol. IV p. 28.

1759

Košice

469

Historia seu compendiosa descriptio Provinciae Hungariae Ordinis Minorum S. P. Francisci, Strictioris Observantiae, militantis sub Gloriosissimo titulo Sanctissimi Salvatoris. *Authoritate* Nicolai V. Pontificis Maximi Olim à Savo Hungariae fluvio ad Scythiam usque, et Mare Tartaricum extensae, in duas partes divisa Continens ortum, et progressum ejusdem, Conventuumque ac Residentiarum in quibus hodie Fratres Altissimo famulantur. *Opera, et studio* R. P. F. Urbani FRIDRICH, Diffinitoris Habitualis, et Provinciae Chronologi, ex Bullis Summorum Pontificum, Diplomatribus Regum, et pervetustis Manuscriptis, ac aliis literariis documentis in utilitatem Fratrum Almae hujus Provinciae collecta, et compilata. Cum facultate Superiorum.

Cassoviae. Anno M.DCC.LIX. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 2 și p. 74+231.

Approbatio: In Convento nostro Cassoviensi, die 4. Septembris. A. D. 1758.

Din cuprins: XIX. Conventus Kaplyoniensis D. N. J. Christi Nativitati dicatus. (p. 150—155) XX. Conventus Temesváriensis ad Sanctam Catharinam V. et M. (p. 156—161) XXXI. Conventus Magno-Varadiensis ad Sanctum Spiritum. (p. 187—196)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1760

T r n a v a

470

Palatini regni Hungariae bello paceque Clarissimi. . . Editio tertia.

Tyrnaviae. Anno M DCC LX. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 5 și pag. 220. (Titlul cu negru și roșu.)

Ediție de titlu a ediției din 1752 de sub No. 442, însă pe ultima pagină cu altă vigneta, ceea ce arată că întreg zațul cărții a fost păstrat opt ani de zile neatins.

Mus. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

471

B u d a

1760

Első Lajos magyar királynak dicsőséges országlásáról, és élete fogytáig viselt Dolgairúl, *Ugyan Ő Felsege János* nevű Belső-Titok-tartó Nótáriussátúl (ki védővel osztán Erdély-Országban KIKÜLLŐI Fő-Esperes vala, és ugyan ottan az Esztergami Érseknek Lelki dolgokban Generalis Vicariussa) szerzett rövid krónika. *Mellyet* Azon Királynak frissebb Emlékezetére, és a' Magyar Nemzetnek Dicsőségére, *Deákbúl* Első Remete Sz. Pál Szerzetebéli Pr. O r o s z Ferencz Most újonnan Magyarra fordított, és némélly rövid Magyarázatokkal meg-világosított, és bővített.

Budán, Landerer Ferencz Leopold által 1760-dik Eszt. In 8° mic foi 18 și pag. 100.

Din cuprins: III. cikkely. Havos-alföldi Sándor Vajdának feje-hajtott engedelmességéről. (p. 4—5) XXXVIII. cikkely. A' Királynak Havas-al-földre indúlt hadárúl. (p. 73—77) XLIX. cikkely. Mint szállítottat légyen-meg új Lakosokkal Moldva-Ország, melly az előtt pusztán vala? (p. 90—91)

Este traducerea Cronicei lui Ioan de Küküllő, de sub No. 5. Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

472

T r n a v a

1760

Imperatores Ottomanici a capta Constantinopoli, cum epitome principum Turcarum. A P. Nicolao SCHMITTH, e Societate Jesu Concinnati. Tom. I—II.

Tyrnaviae, MDCCLX—MDCCLXI. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 4 pag. 304 și 448. Fiecare tom cu indice. (Foai de titlu a tomului I cu negru și roșu.)

Facultas R. P. Provincialis: Posenii 9. Martii 1760.

Din cuprins: Tomus I. Aron Moldaviae Princeps cum Sigismundo Bathorio Transylvaniae, et Michaele Valachiae Principibus foedus percutit 251. *Achmetes* hujus nominis I jus sibi arrogat in Transylvaniam 290. *Albertus* Rex Poloniae in Valachos movet 63. Valachiae et Moldaviae Principis Stephani Legatos in vincula conjicit 64. *Alexander* Moldaviae Princeps Heraclidem e Moldavia ejicit 181; eiusdem copias fundit; ab eodem praelio vincitur; Bisantii incassum opem implorat adversum aemulum; principatu Moldaviae exiit non invito Solymano II. Imperatore 181. *Bajazethes* Valachiam infestat 4. *Bajazethes* II. irruptionem in Moldaviam et Valachiam facit 53. *Bectesses* Temesiae Praefectus fugatur a Radulone Valachiae Principe 282. *Cantacuzenus* Tutor filiorum Andronici filiam suam in conjugem tradit Orchani Turcorum Principi 4. *Comparatio Vladi* Principis Va-

lachiae cum Tarquinio 25. *Facinus* crudele Valachorum et Moldavorum in Ludovicum Grittum et ejus filios 147. *Iacobus Heraclides* in Alexandrum Moldaviae Principem bellum molitur; e Moldavia pulsus ab Alberto Laszko copiis instruitur 181. *Moldavia* subjugatur a Solymano II. Imperatore 145. *Moldavi* Polonorum vestes induti, Turcas persequuntur 67. *Moses Székel*, seu Siculus a Radulone Valachiae Principe noctu oppressus, fortiter pugnans cadit 276. *Petrus* Moldaviae Princeps ob caedem Ludovici Gritti odium incurrit apud Solymanum 145. *Petrus* Moldaviam recuperat Solymani gratia; Nobiliores Moldavios interficit 150. *Poloni* a Moldavis, Valachis, et Turci caeduntur 64. *Populatio* a Turcis Transylvaniae 41, 46. Valachiae, Moldaviae 53. 42. *Sigismundus* Bathori Transylvaniae Princeps Moldaviam, et Valachiam pollicetur, si foedus abrumpat 150. *Sinan*, sive Sinanes in Valachiam irrumpit; Buccoestani, et Tergovistam capit 253. *Tartari* per Moldaviam et Valachiam praedas agunt 53. *Tergovista*, urbs Valachiae, a Sinane capitur; a Siculis recuperatur 252. *Valachia* vastatur per Turcas 7; fit tribunaria Vlado; Mohametes II. armatus eam perit 25, caedes Turcarum in Valachia 40; in eam irrumpunt ibidem 64. *Vladus* Dracula bellum Turcis indicit; Legatos Mahometis II. Imperatoris interficit 25; castra Mahometis strage complet; ejus Duces vincuntur; principatu Valachiae dejectus in carcere Budensi castigatur 26.

Tomus II. *Alexander* Maurocordatus linguarum interpres in aula Turcarum, Chmelnickium Byzantium deducit p. 107; legatur ad Badensem pacis ineundae causa 234; ad Leopoldum M. eadem de causa 286; nihil impetrat; cur? 287; Legatorum Angliae et Hollandiae interpretem agit 332; Carlovicii de pace tractat 385; titulos honorum sibi arrogat 387; modum redimendi captivos Christianos describit 395; ob pacem confectam honoribus; et stipendio augetur 400; ejus filius Nicolaus Princeps Valachiae fit 416. *Antonius* Rascianus jubetur a Veteranio in Valachiam irrumpere (1690) 306: *Basilius* Lupulus Vaivoda Moldaviae in fugam agitur a Rákoczio (1664) 52. *Brankovajus* Valachiae Princeps a Toekoelio, et filio suo accusatus apud Turcas, absolvitur (1692) 330; veneno suffertur; succedit filius (1693) 340. *Constantinus* Brankovajus Valachiae Princeps Byzantii cum omni sua familia excruciat (1714); cur 416. *Emericus* Toekoeli Valachiam ingressus exercitum suum auget; Transylvanis significat se Principem Daciae a Solymano imperatore esse nominatum (1690) 305; *Epistola* Principis Valachiae ad Leopoldum Imperatorem (1686) 230. *Georgius* II. Rákóczi Transylvaniae Princeps, Moldaviae Vaivodam imperio exiit (1654) 52; Valachia subacta Constantinum clientem suum Vaivodam dicit; Regem Poloniae Casimirum fugat; a Suecis deseritur; cum paucis eluctatur in Transylvaniam (1664) 53; Principatu dejicitur; in Hungariam se recipit; collectis copiis Turcas profligat; cum Moldaviae, et Valachiae Principibus foedus percutit; Leopoldi Magni auxilium implorat 54; acri certamine congressus cum Purpurato Budensi vulneratur amissis suorum VIII millibus; rursus memorabilem pugnam edit; vulneratus, postea moritur 55. *Jannina* Princeps Moldaviae Jassio

excedit (1691) 327; ejus oratio ad Sobieskium Rex Poloniae 328. *Jassium*, urbs Moldaviae Turcis erepta (1673) 94; Sobieskius Rex Poloniae eam occupat (1687) 268; deserit; incendio foedatur a Cosaccis 269; rursum ab eodem Rege obtinetur (1691) 328. *Joannes Szent-Pálius* Valachos fundit, fugatque (1664) 56. *Ladislaus* Comes Csáki legatus Leopoldi imperatoris Principes Valachiae, et Moldaviae ad Societatem armorum invitat (1686) 230; *Leopoldus* Magnus Imperator Principes Valachiae, et Moldaviae in belli societatem vocat 230. *Ludovicus* Badensis Marchio in Valachia stativa facit (1689) 295. *Mathaeus* Valachiae Princeps dominatum suum firmat; Lupulum Moldaviae Vaivodam delet (1640) 18. *Moldavi* a Rákóczio funduntur (1664) 52; stragem reddunt 53; cum eodem arma vertunt in Turcas 55. *Moldaviae* Princeps ferrea clava pulsatur a Cussaine (1673) 93; Turcarum exercitum prodit Regi Sobieskio; Moldaviam recipit 94; provincia ejectus, reducit a Sobieskio 95. *Nicolaus* Maurocordatus Alexandri filius fit Princeps Valachiae (1714) 416; *Nobiles* Valachiae, et sacerdotes Austriacis partibus addictos verax (1716) 427; captivus Cibinium deportatur; libertatem consequitur (1716) 428. *Nuradines* Tartarorum regulus castra facit in Moldavia (1687) 268. *Poloni* *Jassium* occupant (1687) 269; Moldaviae signa inferunt, Soczavam praesidio firmant 313; Moldavos domant 327; Tartaros caedunt 338 et 364; bellum languide administrant 346; pace confecta Camenecium recipiunt; Moldaviae locis sua praesidia deducunt (1699) 401. *Stephanus* Comes Steinville Nobiles Valachos benigne habet (1716) 427; cum Principe Valachiae pacem init; eam Turcae violant 428. *Tartari* Valachiae infesti a Polono milite profligantur (1674) 97; in Moldaviam irrumpunt (1687) 268. *Transylvani* Moldavos, et Valachos vincunt (1661) 51; Georgium II. Rákóczium principatu dejiciunt 54; cladem a Turcis accipiunt 55; *Valachi* Tartarorum partes amplexi Transylvanos caedunt (1664) 53; fortiter pugnant cum Rákóczio in Turcas 55; a Szent-Pálio praelio fusi 56; pontem moluntur imponere Danubio ad Viennam (1683) 141; Toekoelio adhaerent (1690) 305; e Dacia se ejiciunt 306; Polonos Tartaris produnt 364; Nobiles Caesari se subdunt (1716) 427. *Valachiae* Princeps cum Bulgaris, Albanis in Turcas conjurat (1655) 42; timet amplecti partes Leopoldi Caesaris (1686) 230; a Lotharingo in armorum societatem vocatur (1687) 242.

Există exemplare, căroră li s'au adăogat câteva foi dedicatorie „Venerabilis Capituli Agriensis” din 1761 și altele dedicate „Romanorum Imperatrici Mariae Theresiae Apostolicae Hungariae Reginae” din 1764 cu prilejul vreunui examen al câtorva studenți cu bani.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

473

K o š i c e

1760

Samuel TIMON: Purpura Pannonica etc.

Cassoviae, 1760. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8° foi 6 și pag. 404.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Bibl. vol. I.

16

1760

Trnava

474

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1760—1764. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1761

Pest

475

Neu und richtiges Post-Strassen-Schema, durch ganz Hungarn, Croatien, Slavonien, Banat, und Siebenbürgen. Deme zugleich nebst der Ordnung, nach welcher die Ordinari-Posten bey dem kais, königl. Ober-Post-Amt zu Ofen aller Orthen hin spediret werden, auch wiederum allda eintreffen. Noch andere Zusätze von der Brief-Staffeten und Ritt-Tax; samt einem Anhang von dem Post-Wagen zum Behuf der correspondirenden sowohl, als reisenden Partheyen beygefüget seynd.

Pest, 1761. Gedruckt bey Franz Anton Eitzenberger. In 12° pag. 40 și 1 tabelă.

Cu numele românești ale locurilor din Banat și Ardeal.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1761

Blaj

476

Epistola consolatoria ex divinitus inspiratis scripturis operâ Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Petri Pauli AARON de Bisztra, Episcopi Fagarasiensis . . . Valachico nuper vulgata, nunc rursus Latino idiomate Typis edita.

Balásfalvae, MDCLXI. Per Joannicum Endrédi Diaconum. In 16° foi 3 și pag. 61.

Dedicația: Excellentissimo . . . Domino Adolpho, Nicolao L. B. de Buccow . . . Generali . . . Supremo per Transylvaniae Armorum Praefecto etc. Scholastici Balásfalvenses.

Bibl. Canonicului Moldovan, Blaj.

Bibl. Rom. Veche No. 325.

1761

Wien

477

Annales Hunnorum Avarum, et Hungarorum . . . Opera et studio Georgii PRAY, Societatis Iesu sacerdotis.

Vindobonae, M.D.CC.LXI. Sumptibus Hermanni Iosephi Keüchten etc. In 2° regal, foi 4 și pag. 388+Index. (Cu hărți.)

Din cuprins: Jornandis error de origine Hunnorum ab Thurocizio, et Nicolao Olaho Antistitum Hungariae perstringitur. (p. 4) Olahus geminum praelium Hunnorum (anno 380) fuisse refert. (p. 73) Avars videntur ante annum 553 Moldaviam jam tenuisse. (p. 199)
Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

478

W i e n

1762

Historiae diplomaticae Iuris patronatus Apostolicorum Hungariae Regum *Libri tres* Auctore Adamo Francisco KOLLARJO Pannonio Neosoliensi etc.

Vindobonae, M DCC LXII. Typis Geo. Ludov. Schulzii, Academici typographi. In 4° foi 5 și pag. 274+Index.

Prefața: Scriebam in Aug. Bibliotheca Vindobonensi Prid. Id. Januar. Anno a Partu Virginis MD CCLXII.

Din cuprins: Nicolaus Oláhus Episcopus Zagrabiensis, cancellarius Hungariae, Archiepiscopus Strigoniensis nominatus, Legatus ad Concilium Tridentinum, Tyrnaviae synodum Dioecesanam celebrat. (p. 254—259)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

479

B l a j

1762

Exordium, et Definitio Sanctae Oecumenicae Synodi Florentinae . . . ab Illmo . . . Domino . . . Petro Paulo AARON de Bisztra Episcopo Fagarasiensi . . . prius Valachico, nunc rursus Latino idiomate typis edita.

Balásfalvae, 1762. Apud Sanctissimam Trinitatem. In 16° mic (de 6×10 cm.) foi 5 și pag. 48.

Dedicația: Excell-mo . . . L. B. de Buccow. . . Generali. . . et Excelsae Austriacae Commissionis in rebus Valachicae Nationis Praesidi. Sfârșitul dedicației, care lipsește în exemplarul blăjan, e următorul :

Et cum jam firmato per Regium quoque assensum hoc tam salutari subsidio, Concordiae Pacis alumni, jam Uniti pedetentim legantur, et conscribantur milites, scientes scriptum esse: Job. 7. 1. Militia est vita hominis super terram; ne extra hanc opportuno quandoque tempore, a Patrefamilias vocati, immo jam electi, inveniamur inermes; nos quoque, qui anno adhuc priore sincere cum Sancta Romana Ecclesia Unitos, nos palam diximus, et professi sumus, quique salutaribus nostram hic interea pro posse opellam impendimus, ut tenelli adhuc Concordiae alumni, pro futuro seu interna, seu externa Pacis emolumento, prout Divinus cuique nostrum afflaverit Spiritus, tyrones nosmet offerimus, et consecramus; Opusque, quod nuper noster hic Praesul pro Unitatis Fidei in vinculo Pacis servandae exemplo, in spirituale animarum sibi creditarum bonum vulgari sermone ediderat, jam Latinum; mole quidem parvi-parvum, Tua nihilominus

Dignitate haud indignum, Magnorum quippe Patrum nostrorum de hujusmodi Pace, et Concordia stabilimentum posteris exhibens, in contestationem usque perseverandi Fidelitatis pignus, Tibi Adolpho Nicolao, Concordiae Ministro, Summo hujus Ecclesiae Protectori, patriaeque Patri, damus, dicamus et offerimus.

Clientes infimi Scholastici Balásfalvenses
Bibl. Univ. Budapest. Miscellanea in 8° No. 102/1.

Benkő: Transsylvania vol. II p. 440. — *Bibl. Rom. Veche* No. 329.

1762

W i e n

480

Origines et occasus Transsylvanorum; seu erutae Nationes Transsylvaniae earumque ultimi temporis Revolutiones. Historica narratione breviter comprehensae. *Auctore* Laurentio TOPPELTINO de Medgyes.

Viennae Austriae, M.DCC.LXII. Sumptibus Hermanni Josephi Krüchten. In 8° pag. XVI și 235 + Index. Cu 10 tabele.

Prefața: Dabam Lugduni Gallorum Anno M.DC.LXVII. Id. Maji. Retipărirea primei ediții din anul 1667, de sub No. 203.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1762

Z a g r e b

481

Ioannis SZEGEDI: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc. Zagrabiae, 1762. Sumptibus Franc. Joan. Zerausheg. In 4° foi XX și pag. 440+187.

Ediție de titlu a ediției din 1736 de sub No. 357.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1762

W i e n

482

Imago Antiquae . . . Novae Hungariae . . . ac Additamentum . . . a Samuele TIMON e Soc. Jesu Sacerdote.

Viennae, Pragae, et Tergesti, 1762. Typis Joannis Thomae Trattner etc. In 4° pag. 194, 106 și 27 + Indices.

Există exemplare cărora le sunt adăogate 8 foi cuprinzând te-sele și dedicația lui Aloysius Kupecz Ordinis S. Pauli Primi Eremitae Professor, cu prilejul examenului său din 1774 tiparite: *Pesthini Literis Eitzenbergianis*.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

483

W i e n

1762

Casparis Ursini VELII de Bello Pannonico Libri decem. Ex codicibus manu exaratis Caesareis nunc primum in lucem prolati . . . *Studio et opera* Adami Francisci Kollarii, *Pannonii Neosoliensis*, Mariae Theresiae Aug. a Consiliis, et *Vindobonensis Bibliothecae Palatinae primi Custodis*.

Vindobonae, A. MDCCCLXII. Typis Ioannis Thomae Trattner etc. In 4° foi 6 și pag. 326 + Index.

Prefața : Scribebam in Vindobonensi Bibliotheca Palatina Pridie Idus Augusti, Anno a Partu Virginis MD CC LXII.

Autorul — VEL — născut în Silezia, după absolvirea studiilor sale universitare devenit renumit poet și istoric, ba chiar mentor al copiilor regelui Ferdinand I. a fost trimis de acesta în diferite solii. Astfel trăind în Curtea împărătească, și-a însemnat știrile aflate din primul izvor, așa că cartea sa ne păstrează pentru anii 1527—1531 amănunte neaflătoare aiurea ; are însă defectul că (după moda timpului) nu pune anii.

Din cuprins : Moldaviensis wadae orator cum donis ad Ferdinandum venit, 1527. (p. 17)¹ Legati wadae Transalpini Viennae ac postea in comitiis Budensibus auditi, 1527. (p. 56—57) Oratores wadae Moldaviensis de apparatus Turcarum Pragae Ferdinandum certiorum reddunt, 1528. (p. 74) Responsum accipiunt. (p. 82) Radul waida Walachiae Transalpiniae ac una filius ejus a suis obtruncatur, 1528. (p. 91) Bosarabus waida Walachiae. Ejus filius a Turcis Walachiae praefectus, 1528. (91—92) Transylvani deficientibus ad Turcam Walachis rebus suis metuunt. Walachi Transalpini ad Turcam deficient, 1528. (p. 91)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

¹ Iată însemnarea întreagă : Inter haec orator wadae Moldaviensis, qui mense Majo Vratislaviam quoque ad regem venerat, itinere per Poloniam facto, quoniam intutum erat ei per Transylvaniam venire ; postridie quam Budam venerat, in castra ad regem deductus est. Is secundum literas principis sui recitatus, perbrevis oratione usus, quae in mandatis habuit summatim explicavit : Caetera, quae commissa erant ei seorsum dicenda, secreto in regio senatu exposuit. Dein concione dimissa, equi Turcici duo cum forma, tum pernicitate pedum excellentes, regi Ferdinando ab eodem principis nomine muneri dati.

484

C a r e i i M a r i

1763

Magyar ország' versekben-valo rövid le-irása, *mellyet* az iskolákban tanuló nevedékeny ifjatskák' tanittatásokra, Sz : Németi PAP István, Rendben szedett 's most harmadszor ki adott. *A' Felsőbbeknek Engedelmebből*.

Nagy Karolyban, 1763-dik Esztendőben. Nyomtatott Sz. N. Pap István által. In 8° foi 8.

Autorul expune geografia Ungariei în versuri ușor de învățat pe de rost; dând în primul vers hotarele țării (foaia 3) și urmând apoi cu descrierea județelor, iată cum prezintă județul Sătmarului:

Nézd-el már helyeit Szatmár Vármegyének:
 Szatmár, Károly, Megyes, Nagy-bánya hegyének;
 Tsudálhadd nemeit aknál értzének,
 Arany 's Űst-pénzt¹ verő számtalan müvének.

Cărticica a fost mult folosită prin școli, dar primele două ediții—citate în titlu — nu sunt cunoscute.

Mus. Nat. Budapest.

¹ Fără îndoială greșit în loc de: ezüstpénzt, adică bani de argint.

1763

K o š i c e

485

Syntagma Juris Ungarici etc.

Cassoviae, 1763. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8° pag. 281 + Index.

Cuprinsul vezi la ediția din 1747 de sub No. 416.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1763

B u d a

486

GyÖNGYÖSI István: Porábul meg-éledett Phoenix.

Budán, 1763. Nyomt. Landerer Leopold Ferencz által. In 8° mic pag. 112.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1763

G y ő r

487

Episcopi Agrienses Fide Diplomatum concinnati, *Opera et Studio* R. P. Nicolai SCHMITTH e Societate JESU, SS. Theologiae Doctoris. Pars prima. (Nu are continuare.)

Jaurini, MDCCCLXIII. Typis Gregorii Joannis Streibig, privi. Reg. et Civici Typographi. In 4° foi 8 și pag. 307 + Index.

Cuprinde istoria episcopatului Eger până la 1382 cu câteva amănunte și despre Români, înșirate la ediția operei complete din 1768 sub No. 522.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Das königliche Siebenbürgen entworfen und mit nöthigen Anmerkungen versehen von Georg Jeremias HANER Superintendenten derer der augsbürgischen Confession zugethanenen Kirchen in Siebenbürgen und Pfarrern in Birt helm.

Erlangen, 1763. Gedruckt und verlegt von Wolfgang Walth er.
In 4° foi 2 și 298 + Register.

Commissio Gubernialis: Cibinii, Die 6 Septembris, 1760.

Dedicafia: Birt helm, den 15. des Weinmonaths 1762.

Din cuprins după Indice: *Bassaraba* wallachischer Woywod (§ 377. 92.) *Bazarad* wallachischer Woywod (§ 196. 18) schlaegt Carl den Ersten (§ 211) unterwirft sich Ludovico dem Ersten (§ 220) *Bogdan* maramorischer Woyevod (§ 217. 22) bevölkert die Moldau (§ 235) ~ Moldauer Woywod (§ 377. 12) *Burzenland* vom Moldauer Woywoden Petro gepluendert (§ 434) vom wallachischen Woywoden Moys e Anno 1530 grausam verheeret. (§ 439) *Carolus* Robertus ungarischer Koenig vom Bazarad geschlagen (§ 211) *Cronstadt*, all da laesst Matthias der Erste einen Moldauer Prinzen hinrichten (§ 355) wird von dem Moldauer Woywoden Petro erobert und gepluendert (§ 438) vom wallachischen Woywoden Moys e vergeblich belagert. (§ 439) *Cumanien* soll ein Theil von beyden Wallacheyen seyen (§ 29. b) *Dragula* der aeltere, wallachischer Woywod (§ 291. 18) nimmt Joh. von Hunyad gefangen, laesst ihn aber wieder los (§ 315) wird hingerichtet (§ 317. c) ~ der juengere, wallachischer Woywod (§ 333. 17) pluendert Hamlich; wird gefangen und abgesetzt (§ 343) ~ des juengern Bruder (§ 333. 18) wird von Matthia dem Ersten zum wallachischen Woywoden eingesetzt. (§ 343) *Gara* Nicolaus ungarischer Palatinus schlaegt die rebellischen Wallachen. (§ 231) *Hamlich* wird Anno 1461 vom wallachischen Woywoden ausgepluendert. (§ 343) Johann von *Hunyad* bringt die Moldau und Wallachey zum Gehorsam (§ 309) wird bey Varna geschlagen; vom wallachischen Woywoden Dragula gefangen und losgelassen (§ 314—5) *Jara* Petrus siebenbuergischer Vicewoywod wird vom wallachischen Woywoden Layk erschlagen (§ 230) *Jaxith* Demetrius ein ratzischer Herr mordet den wallachischen Woywoden Michne (§ 401) *Layk* wallachischer Woywod (§ 217. 21) wird von Ludovico den Ersten bekriegeret, schlaegt den siebenbuergischen Woywoden, Nicolaum; wird vom Ban Nicolaum von Gara geschlagen (§ 230—1) *Ludovicus* der Erste, ihm unterwirft sich der rebellische Woywod der Wallachen, Bazarad (§ 220) kriegt wider den abtruennigen wallachischen Woywoden Layk und bringt die Wallachen zum Gehorsam (§ 230—1) *Matthias* der Erste bekriegt den wallachischen Woywoden, und fuehrt ihn gefangen nach Ungarn (§ 343) von ihm fallen die Siebenbuenger und Moldauer ab (§ 349) bringt die Moldauer zum Gehorsam (§ 353—6) macht sich die Wallachey unterwürfig (§ 364) *Maylath* Stephanus siebenbuergischer Woywod, will einen wallachischen Woywoden einsetzen;

wird in der Wallachey geschlagen und entwischt (§ 450) *Merche* (Mircius) wallachischer Woywod (§ 237. 29) *Meremburg*, allda werden die Siebenbuenger vom Moldauer Woywoden Petro geschlagen (§ 434) *Michne* (Myhne) wallachischer Woywod (§ 377.14) wird von den Tuerken vertrieben und in Hermannstadt ermordert (§ 401) *Mogilas* moldauischer Prinz (§ 420. 14) *Moldau* (Vorbericht § 1. b) wird vom Bogdan bevoelkert (§ 235) setzt von Maria ab (§ 241) wird von Solymanno zum Gehorsam gebracht (§ 255) unterwirft sich Vladislao den Ersten (§ 309) wird von Matthia den Ersten abtruennig (§ 349) und zum Gehorsam gebracht (§ 353) wird Anno 1521 Solymanno zinsbar (§ 413) *Moldauer* ermorden ihren Woywoden Stephanum und waehlen an seine Stelle Alexium (§ 457) *Moyses* wallachischer Woywod (§ 420. 9) belagert Tuertzburg und Cronstadt vergeblich; verheeret Siebenbuergen (§ 439) *Muhamed* der Zweyte vom Moldauer Woywoden Stephano geschlagen (§ 365) *Nicolaus* siebenbuergischer Woywod wird vom wallachischen Woywoden Layk erschlagen (§ 230) *Noesen* von Petro Woywoden vergeblich belagert (§ 440) *Petrus* Moldauer Woywod (§ 237. 34) ~ (§ 420.11) schlaegt Petrum Perényi und Valentinum Toeroek (§ 429) pluendert Bistritz (§ 429) faellt in Siebenbuergen und pluendert die zecklischen Stuehle (§ 433) pluendert Burzenland, und schlaegt die Siebenbuenger bey Meremburg (§ 434) faellt wieder in Siebenbuergen, erobert und pluencert Cronstadt (§ 438) faellt abermals in Siebenbuergen und belagert Bistritz (§ 440) wird von Johanne gefangen, und Solymanno zugeschickt (§ 456) ~ wallachischer Woywod (§ 420.10) schlaegt Stephanum Maylath (§ 449) *Radul* Wallachischer Woywod (§ 377.16) ~ Moldauer Woywod (§ 420. 11 b) *Rother Thurn*, ein Graenzhaus gegen die Wallachey, bei Hermannstadt (§ 323. s) *Sachsen*, die Medwischer Stuehle erhalten ein koenigliches Mandat wider die Wallachen (§ 362. a) *Sciabadin* Bassa verwuestet die Wallachey (§ 310) *Siebenbuergen* vom wallachischen Woywoden, Moyses, verheeret (§ 439) *Siebenbuenger* werden vom Moldauer Woywoden bey Meremburg geschlagen (§ 434) *Sigismund* König bringt die Wallachen und Moldauer zum Gehorsam (§ 255) wider ihn emporen sich die Wallachen (§ 260) krieget in Rascien und der Wallachey ungluecklich (§ 278) *Solymanus* der Zweyte macht sich die Moldau und Wallachey zinsbar (§ 413) giebt den Moldauern Woywoden (§ 456 und 458) *Stephanus* Moldauer Woywod (§ 241) ~ (§ 333. 19) wird von Matthia den Ersten zum Gehorsam gebracht (§ 353 sequ.) faellt wieder von ihm ab und verheeret die siebenbuergischen Graenzen (§ 357) wird wieder gehorsam (§ 364) besieget Muhamed den Zweyten (§ 365) ~ (377. 18) ~ (§ 420.15.) *Tartarn* werden durch die Zeckler genoethiget die Moldau zu verlassen (§ 226) *Tartlen* (Prasmar) wird vom Moldauer Woywoden Petro verbrannt (§ 438) *Thomas* siebenbuergischer Woywod reizet Carolum den Ersten zum Krieg wider den Bazarad (§ 211) *Tuerzburg*, eine Graenzfestung gegen die Wallachey bey Cronstadt (§ 232. 1) wird vom wallachischen Woywoden Moyses, vergeblich belagert (§ 639) *Vladus* wallachischer Woywod (§ 237. 32) ~ (§ 291. 9) *Wallachen*, wer sie seyen (§ 133. q) werden von Emerico gebaendiget (ibidem) von Lu-

dovico den Ersten abtruennig (§ 230) durch Nicolaum von Gara zum Gehorsam gebracht (§ 213) bevoelkern die Moldau aus dem Maramorisch (§ 235) setzen von Maria ab (§ 241) werden von Sigismundo zum Gehorsam gebracht (§ 255) erregen einen Aufruhr wider ihn (§ 260) unterwerfen sich Vladislao den Ersten (§ 309) solche macht sich Matthias der Erste unterwuerfig (§ 364) *Wallachey* was sie sey (Vorbericht § I. c) darinnen krieget Carolus der Erste ungluecklich (§ 211) unterwirft Bazarad Ludovico den Ersten (§ 220) wird durch den Beg Mezeth verwuestet (§ 294. 6) macht sich Solymannus zinsbar (§ 413) *Zeckler* werden vom Woywoden Petro gepluendert (§ 433).

Tratatul acesta de istorie sfârșind cu anul 1540 ne dă o schiță bună a tuturor relațiilor Ungariei și a Ardealului cu țările române. Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

Seivert p. 136.

1763

Cluj

489

P. Ioannes SZEGEDY: Decreta, et vitae regum Ungariae, qui Transylvaniam possederunt: Cum *notis, et crisi* moderni temporis, tam juridica, quam historica. *In gratiam Eruditorum nunc secundo edita.*

Claudiopoli, Anno MDCCLXIII. Typis Academ. Soc. JESU. In 8° pag. 412.

Cuprinsul vezi la ediția întâia din 1743 sub No. 395. Blaci seu Valachi et Sylva Blacorum. (p. 298) De Farkasio Vajvoda, qui Carolum regem contra Bazaradum Valachorum Vajvodam impruenter et injuste concitavit. (p. 312)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1763

Wien

490

Nicolai OLAHI metropolitae Strigoniensis Hungaria et Atila sive de originibus gentis, regni Hungariae situ, habitu, opportunitatibus et rebus bello paceque ab Atila gestis libri duo nunc primum ex codice Caesareo Olahi manu emendato coniunctim editi.

Vindobonae, MDCCLXIII. Typis Ioannis Thomae Trattner Caes. Reg. Aulae Typogr. et Bibliop. In 8° foi 6 și pag. 258.

Prefața: Scribebam in Vindobonensi Bibliotheca Palatina ad d. XII. Kal. Maji, anno a partu Virginis MDCCCLXIII. Adamus Franciscus Kollarus Pannonius Neosoliensis.

Din cuprins: Caput XII. *De Hungaria Trans-Tibiscana*. Transalpinia regnum. Vaivodae sedes et potentia. Duae in Transalpinia factiones. Olahi genus. Dragulae Vaivodae tyrannis. Mors Myhnae Vaivodae violenta. Petrus, Stantzulis filius. Caput XIII. *De Moldavia*. Moldavia regnum. Caput XIV. *De Transylvania*. Transylvania regio.

Gentis habitus. Regionis ingenium. Quatuor in Transylvania nationes : Hungari, Siculi, Saxones et Valachi. ¹ Saxonum Transylvanorum origo. Flumina Transylvaniae : Saió, Sámos, Albus Koeroes, Niger Koeroes, Aranyas fluvius. Civitas Alba Iulia, sedes Episcopi. Hunyad, et Dewa arces. Zegeginum oppidum. Kolosvar civitas. Thorda oppidum. Brasovia civitas. Thertz arx. Caput XV. *Continuatio Descriptionis Transylvaniae*. Septem civitates, sive Sedes Saxonicae. Cibinium civitas. Campus Kenyer. Saxonum indoles. Fogaras arx. (p. 54—69)

După Indice : *Argyes* Petrus ab, Vaivoda Valachiae, eius vitae brevis historia p. 58; *Boiarones* Valachiae, qui? unde dicti? 58 et nota g; *Dacia* 12; olim a Danis culta, ibidem ubi hodie 54; *Dana* familia Valachiae 55; *Danus*, Vaivoda 55; *Dragula* 55; Valachiam quomodo occupat? 56; *Dragulana* familia 55; *Mirtze* 57; *Moldaviae* 54; eius fines, eius Vaivoda fidelitatem Regi Hungariae promittit; in Transylvania arces nonnullas possidet 59; eius vires 60; quomodo olim appellata? 12; *Moldavi*, eorum sermo 59; Valachis generosiores et magis strenui, bellum cum Rege Poloniae gessere; de eorum lingua quis scripserit 60; *Myhne* Vaivoda Valachiae 56; quando principatu pulsus? 57; *Oláhus*, Nicolaus custos Albae Regali 24; eius tres vici, eius oppidum Dergyce; qualis in Bornemiszam? 46; eius pater Stephanus Princeps Valachus 56, 196; Mater Barbara Hunzar ibidem; Bruxellis agit 58; Praefectura Zazvaros iis hereditaria 67; Matthaues 67; *Radul*, Vaivoda Valachiae 55; *Stantzul*, princeps Valachiae 56; eius filius Petrus 58; *Stoian*, Princeps Valachus, Oláhi pater, puer ad Matthiam Corvinum confugit, sub eodem militat, Barbaram Hunzar uxorem ducit, vitam privatam principatui praefert 56; *Transalpina* Valachia 54; eius descriptio 55; regnum 57; *Vaivoda* Valachiae eius sedes et potentia 55; *Valachia* magna 54; eius descriptio 55; regnum 57; *Valachi*, eorum religio, in quibus a Moldavis differant 59; quorum coloniae? 62.

Există exemplare cărora li s'au adăogat 8 foi cu locul de tipar *Varasdini, 1774* prezentate lumii de către Titus Brezovaczky et Mathias Khessich cu prilejul examenului lor de licență.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

¹ Non sunt inter nationes Transylvaniae censendi Valachi, ex hodierno provinciae habitu: quod norunt Iuris Publici periti. (Kollar.)

1764

Cluj

491

Ortus et Progressus Variarum in Dacia Gentium ac Religionum cum Principibus Ejusdem. Primum in Lucem Datus Anno Millesimo, septingentesimo, trigesimo. Nunc Denuo Recusus.

Claudiopoli, Anno M.DCC.LXIV. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8° foaie 1 și pag. 188.

Ediția a doua (neschimbată) a cărții lui Andrei ILLIA din anul 1730 de sub No. 330.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

492

Cluj

1764

Samuel TIMON S. J. Epitome Chronologica Rerum Hungaricarum et Transylvanicarum etc.

Claudiopoli, Anno M.DCC.LXIV. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2° foi 2 și pag. 336.

Cuprinsul vezi la prima ediție din 1737 de sub No. 360.
Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

493

Trnava

1764

Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ecclesiam unione *quo* Michael Manuel OLSAVSZKY, Episcopus Rossensis, Munkacsiensis, Maramarossiensis, per inclitum regnum Hungariae, et partes illi annexas vicarius apostolicus, etc. Occasione suae cum Regio Decreto Visitationis, Comitatus Szathmariensis Populum per Sabaraitam quendam, qui Sophronium se nominabat, ad Schisma concitatum, et relapsum, anno M.DCC.LXI. Ad reassumendum Sacram Unionem, cum optato successu, exhortatus est.

Tyrnaviae, anno M.DCC.LXIV. Typis Collegii Academici Societ. Jesu. In 4° pag. 36.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

494

Trnava

1764

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1764—1767. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

495

Wien

1764

Annales regum Hungariae ab anno Christi CMXCVII. ad annum MDLXIV deducti ad maximam partem ex scriptoribus coaevis, diplomatibus, tabulis publicis, et id genus litterariis instrumentis congesti opera, et studio Georgii PRAY Societatis Jesu sacerdotis... Pars I—V.

Vindobonae, MDCCLXIV—MDCCLXX. Sumptibus Augustini Bernardi, biblioplae Universitatis.

Din cuprins: Pars II. Rex Carolus Robertus. 1330. Rex in Valachos movet. Pacem postulantem reiicit. Fraude circumventus capitale discrimen adit. Paucorum virtute, et fide incolumis discrimini subductus. (p. 24—25) Rex Ludovicus I. 1342. Saxones domat et Valachos in fidem recipit. (p. 52) 1371. In Hungariam reversus contra

Valachos movet, et profligat. (p. 130—131) Rex Sigismundus. 1392. Bello Valachorum causa cum Turcis oborto. Sed Valachorum perfidia magnum discrimen adit. (p. 191—192) 1412. Moldaviae inter utrumque regem, Hungariae et Poloniae divisio. (p. 234) 1430. Conventu Norimbergam indicto Valachiae Wayvodam creat. (p. 301)

Pars III. Rex Vladislaus I. 1444. Wladislao in Thraciam cum exercitu moventi Valachiae Dracula accurrit, frustra, uti a bello desisteret admonito. (p. 25) Hunyiades ab Valachiae Dracula captus, dimissusque perturbatam Hungariam reperit. (p. 32) 1445. Hunyiades moto in Valachos bello Draculam cum filio obruncari iubet. (p. 44) Rex Ladislaus Posthumus. 1456. Capistranus legatus Apostolicus ex Valachia ab Hunyiade evocatus legato respondet. (p. 168) Rex Mathias I. 1462. Turci in Valachiam movent, sed semel iterumque ingenti caede profligantur. (p. 265—266) Mahometes iterum in Valachos movens. Victo Blado alium genti regulum praeficit. Itaque Mathias in Valachiam copias ducit. (p. 271) Rex confirmato Valachorum Dracula, captoque eo, qui prius rerum potitus est. Nulla re in Turcos gesta redit. (p. 273)

Pars IV. Rex Mathias Corvinus. 1467. Mathias veniam per publicas litteras facit. Inde in Moldavum res novas molientem profectus conserta pugna, etsi non sine sui capitis periculo vincit. Domesticorum de ea pugna narratio. Quid exteris, ac Polonis praecipue scriptoribus videatur. Nostra de utrisque opinio. (p. 34—38) 1474. Moldaviae Vayvodam in clientem recipit, ac in Moldaviam profectus cum eo transigit, ea de causa Casimirus cum Wladislao bellum regi obmovent. (p. 93—94) 1475. Moldaviae Vayvoda insigni ex Turcis victoria potitur. (p. 96) 1476. Rex Moldavo periclitanti subsidia promittit. Metus illius causa Italiam consternat. Moldavus profligatis Tartaris in angustias ab Turcis compellitur. Qui sola Mathiae in subsidium adventantis fama in suas ditones redeunt. (p. 100—101) Rex Vladislaus II. 1496. Polonos Moldavis bellum inferentes Wladislaus missis ad Albertum fratrem legatis conciliat, induciasque constat. (p. 272) 1499. Regi Vayvoda Moldaviae socius accedit. (p. 292) 1505. Bogdanum Moldaviae Vayvodam rex Polonis clientelari iure obstringi patitur. (p. 312) 1508. Bellum in Moldavos et Turcos parat. (p. 331) 1509. Rex, oborto a Moldavis periculo, mandata ad regni vicarios mittit. (p. 335)

Pars V. Rex Ludovicus II. 1516. Selimus Turcorum Caesar Moldaviae, et Valachiae imminet. (p. 14) Rex Ferdinandus I. 1534. Conciliatis induciis Aloysus Gritus Constantinopoli in Moldaviam movet. (p. 265) 1535. Moldaviae Vayvoda in clientelam ab Ferdinando receptus. (p. 277) 1538. Solymanni in Moldaviam expeditio: eiusque, in Joannem ira. (p. 305) 1550. Frater Georgius per legatos Moldavum et Budensem Bassam profligat. (p. 428) 1561. Belli Moldavici semina et causae. Qua fortuna gestum. Profligato Alexandro provinciae Vayvoda, Moldavia in Hungariae clientelam concedit. Quae res pacis negotium Constantinopoli nonnihil implicatum reddit. (p. 532—537)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Descriptio vitae Stephani Liberi Baronis de DANIEL et Vargyas Sacratissimae Imperatoriae Regiaeque Majestatis et Principis Transylvaniae, Inclytæ sedis primariae Siculicalis Areopolitanae Judicis Regii Supremi diplomatici: Illustris Collegii Iktaro-Bethleniani in oppido N. Enyed residentis legitimi; nec non Gymnasii Areopolitani ordinarii inspectoris curatoris.

Impressum Anno 1764. Sumptibus autoris. In 4° foi 2 și pag. 156.

Autorul mărturisește (în ultimele rânduri ale cărții) că a scris acest „opuscul” în vârstă de 80 de ani, înșirând în el evenimentele mai însemnate ale vieții sale. Intre acestea aflăm solia sa din partea principelui Francisc Rákóczi II și a confederaților săi ardeleni (după 1705) la Constantin Brâncoveanu, căruia i-a expus motivele răscoalei lor, fiind primit de el cu demnitate și bine dăruit. Descrie apoi pe „cancelarul” Constantin Cantacuzeno (vir propectae jam aetatis) care l-a primit: sedens super stratum suum modo Orientali Tapetibus ornatum, erat circumcinctus sua Bibliotheca, singularem in Libris habens animi sui oblectationem. (p. 13—14)

Răscoala lui Rákóczi fiind însă înfrântă în 1710 de trupele împărătești, confederații au fugit în Moldova și Țara-Românească, trăind acolo ca pibegi până la amnestia dată după pacea din Sătmar în 1711. Autorul s'a retras cu prietenii săi în Moldova la Bodești pe moșia boierului Bohuș care i-a ținut prietenește — fără bani — zicând chiar că se trage din Ungaria. (p. 28—29)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Recensio critica Schmeizelliani de numis Transilvanicis commentarii/supplementa, emendationes et illustrationes perpetuas continens/subsecivo studio Godofredi SCHWARZ Theologiae Doctoris etc.

Rintelii, 1764. Literis I. G. Enach, Academiae a typis. In 4° foi 2 și pag. 60.

Autorul făcând critica cărții lui Schmeizel din 1748 (de sub No. 420) dă multe amănunte și despre Români, în legătură cu monedele lui Sigismund și Gabriel Báthory precum și ale lui Mihai-Vodă.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1765

T r n a v a

498

Scriptores rerum Hungaricarum veteres, ac genuini, partim primum ex tenebris eruti; partim antehac quidem editi, nunc vero ex MSS. Codicibus, et Rarissimis Editionibus, Bibliothecae Augustae Vindobonensis, ab innumeris mendis vindicati, Plurimis Variantibus Lectionibus, et Necessariis, hinc inde, quibusdam notis Illustrati; et cum amplissima praefatione Mathiae B e l i i, cura et studio Ioannis Georgii SCHWANDTNERI Austriaci Stadelkirchensis. Pars prima.

Tyrnaviae, MDCCLXV. Typis Collegii Academici Societatis Jesu. In 8° pag. XL și 694.

Prefața: Pisonii apud Quados, A. MDCCXLV. Cal. Octobr.

Din cuprins: I. Anonymi Bela regis notarii historia Hungarica de septem primis ducibus Hungariae. (p. 1—60) II. Ioannis de Thwrocław Chronica Hungarorum. (p. 61—481) III. M. Rogerii Hungari, Varadiensis capituli canonici, miserabile carmen. (p. 482—530) IV. Petri Ranzani, Siculi, episcopi Lucerini, apud Mathiam I. olim Hungariae regem per Triennium Legati, epitome rerum Ungaricarum, per indices descripta. (p. 531—694)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1765

K ö n i g s b e r g

499

Vollständiges Thaler-Cabinet aufs neue ansehnlich vermehret, in zweyen Theilen herausgegeben, und mit nöthigen Registern versehen von David Samuel MADAI. Theil I-III.

Königsberg, 1765—1767. Verlegt's F. G. Hartung's Erben, und Joh. Daniel Zeise. In 8° foi 15 și pag. 708, 904 + 621. Cu Indice.

Prefața: Halle, den 2ten May, 1765.

Din cuprins: Vol. I. Talerul lui Despot-Vodă din 1562 (sculptat greșit 1526) cu perigrafia: Heraclidis Despotae Patris Patriae / Vindex et Defensor Libertatis Patriae. (p. 760) Vol. II. Talerul lui Constantin Brâncoveanu din 1713 cu perigrafia: Constantinus Bassaraba de Brankowan) D. G. Voivoda et Princeps Walachiae Trans-Alpinae (p. 565)

Autorul acestei opere însemnate, ungar născut în Selmeczbánya, era medic, cu multe lucrări de medicină, însă numismat pasionat, care rămânând în Germania, a devenit medic primar al Principelui domnitor de Anhalt-Cöthen și a murit în 1780 pe moșia sa proprie din Benkendorf.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

500

W i e n

1765

Adam CHENOT, Tractatus de Peste, sive de origine, progressu, fatis, fine pestis in Daciae Transilvaniae quibusdam locis ab initio Octobris 1755. ad finem Januarii 1757.

Vindobonae, 1765. In 8° pag. XXVI și 246.

Petrik vol. I p. 411. (Apud bibl. Horovitz, 1877.)

501

W i e n

1765

Rebe von der Vereinigung der griechisch- mit der lateinischen Kirche, durch welche Michael Manuel OLSAVSZKY, Bischoff zu Rositz, Munkacs, und Maramaros, des apostolischen Stuhls in dem Königreich Ungarn, und den Ihme angehörigen Theilen Vicarius, wie auch Ihre k. k. apost. Majestät Rath, etc. da derselbe aus königlicher Verordnung seine Kirche besuchte, die Inwohner der Szatmarer Gespanschaft, welche durch einen gewissen Sarabaiten, Sophronius mit Namen, verhetzet, zur Spaltung zurückgekehret sind, Im Jahre 1761. mit erwünschtem Erfolge die Einigkeit wieder zu ergreifen ermahnet hat.

Wien, 1765. Gedruckt mit von Ghelischen Schriften. In 4° pag. 42.

Ediția latină din 1764 descrisă sub No. 251.

Mus. Nat. Budapest.

502 Lipsește, deoarece intercalându-se aici din greșeală o carte din 1796, indicele nu se mai putea pagina din nou.

503

(S i b i u)

1766

Smirnai Szent Polikárpus, *Avagy*, Sok keserves háborúságok között magok Hivataljokat Keresztyéni Szorgalmatosággal Kegyesen viselő erdélyi réformátus püspököknek historiájok : *Mellyet*, Ez Keresztyénségben vég-szegelet, sokszor Tatár égette, Török hammazta Országnak szennyes kö-porai közzül egybe-szededetett F. Tsernátoni BOD Péter, *A' M. Igeni Eklesiában a' Kristus' Szolgája*.

S. 1. et a. In 8° foi 11 și pag. 216 + Sumar. (Cu negru și roșu.)

Approbatio : Irám Széken 7-dik Máji, 1766-dik Esztend(öben.) Zágoni Aranka György, az Erdélyi Réformáta Ekklesiának és Kolégyiomoknak superintendense.

Cuprinde biografiile episcopilor reformați din Ardeal, în ordine cronologică cu următoarele note și date despre Români :

In dieta dela 1588 (din Mediaș) s'a hotărît ca niciun vlădică al Românilor să nu poată vizita satele sale, fără știrea proprietarilor

acelora. (p. 43) 1600. In dieta dela Lețfalău s'a hotărît : 1) ca niciun popă să nu poată intra în Ardeal din Țara-Românească, iar călugării să iasă din țară, și aceasta pentru că aceștia erau spionii lui Mihai-Vodă; 2) ca ziua de 18 Septembrie să se sărbătorească de toți locuitorii Ardealului în amintirea victoriei asupra lui Mihai-Vodă depe câmpul dela Mirislău. 1601. In dieta (parțială) dela Cluj s'a hotărît izgonirea din țară a episcopului Demetrie Naprági, care a lucrat mereu împotriva țării, atât în timpul domniei lui Andrei Báthory, raportând în taină toate lucrurile împăratului Rudolf, cât și sub Mihai-Vodă, când cu multe meșteșuguri a luat moșiile nemeșilor, primate dela principele Sigismund Báthory și a urmărit pe aceia de legea reformată, prin Mihai-Vodă. (p. 46—47) Primii ani ai veacului al XVII-lea erau așa de grozavi, în urma multelor războaie și nevoi, încât nu se găsea un bou în zece sate și guvernul generalului crâncen George *Basta* era atât de urît, încât oamenii trebuind să-și facă căruțe cu numai două roate, acestea au fost numite „căruța lui Basta.“ Foametea era așa de mare în Ardeal, că la Aiud o româncă și-a mâncat pruncul, iar într'un sat s'a găsit un copil lângă un cadavru, care după spusa copilului era corpul mamei sale, mâncat de dânsul și de câini. (p. 52—53) Intră și Radu-Vodă în Ardeal, dar a fost nevoit să se întoarcă în țara sa din pricina foametei. (p. 54) Preotul Keserői Dajka János a însoțit pe principele Gabriel Bethlen în toate campaniile sale, din Moldova și aiurea, până ce în anul 1618 fu ales episcop al reformaților din Ardeal. (p. 62) În 1657 hanul Tătarilor ocupând împreună cu voevozii țărilor române și Alba-Iulia, căruia i-au dat foc, a ars vestita bibliotecă a principelui Gabriel Bethlen, care o înființase în parte din cărțile rămase în biblioteca regelui Matia Corvin și în parte din cărți și manuscrise cumpărate la Constantinopol. (p. 89) Pe timpul vlădiciei episcopului reformat George Csulai s'a făcut unirea Românilor din Maramureș cu reformații, primul lor protopop fiind Simion Pătrașcu, care a fost numit cu diploma din 1652 având cinci articole. (p. 92—94) Ordinul principelui Mihai Apafi (din 1674) prin care numește pe episcopul reformat Gaspar Tiszabecsei ca inspector al parohiilor române, poruncindu-i totodată să pună să se afle tipografia românească de odinioară, înființată pe vremuri de principele George Rákóczi. (p. 106) Isprava vrednică a episcopului reformat Mihai Tofeus (înainte de 1679) când aflându-se un român pe câmp, care dormind cu gura căscată, i-a intrat un șarpe în stomac, popii catolici dând peste dânsul, i-au spus că-l vor scăpa de diavol, care îl chinuște, dacă va trece la legea lor. Tofeus auzind de acest lucru, a pus să se aducă țăranul în fața principelui, unde medicul curții dându-i o doftorie tare, șarpele a eșit în bucăți din burta sârmanului om suferind, fără să fi fost forțat să-și lase legea strămoșească. (p. 113—114) În dieta dela 1689 (din Radnót) s'a hotărît ca precum Români depe teritorul Sașilor plătesc preoților evanghelici, tot așa și aceia cari trăiesc prin satele ungarilor și săcuilor, să fie supuși să dea ceva plată preoților și dascălilor reformați. (p. 135) Preoții catolici lucrând printre Români din Ardeal pentru unire, s'a întâmplat că vlădicul lor Atanasie, care în anul 1698 se legase episcopului re-

format, Ștefan Veszprémi, că nu se va lăsa de dânsul, a ținut un sinod al popilor români în Alba-Iulia, amenințând pe cei ce nu vor veni cu o amendă de 64 fiorini, și așa s'a făcut unirea, popii români fiind convinși că astfel au devenit nemeși. Peste câțva timp văzând însă că starea lor socială nu s'a îmbunătățit cu nimica, popii români n'au mai vrut să știe de unire și trimitând pe un nemeș, Gabriel Nagyszegi, trecut din legea catolică la cea română, la marele procuror al țării cu un protest scris în ziua de 25 Septembrie 1701, procurorul Ștefan Apor l-a arestat, împreună cu Ioan Sárosi. (p. 142—143) Asuprirea Românilor ortodoxi a ținut însă și mai departe, fiind constrânși de stăpânire cu mână armată ca să treacă la legea catolică, iar care nu se supunea, i se lua averea și se arunca în temniță. (p. 145)

Seria episcopilor reformați din Ardeal. Alésius Diénes mort 1577. Sándor András m. 1579. Göcsi Máté m. 1585. Toronyai Máté m. 1599. Ungvári János m. 1601 în bătălia dela Goroslău. Kecskeméti Buzás Balás m. 1603. Tasnádi R. Mihály m. 1618. Keserői Dajda János m. 1633. Geleji Katona István m. 1649. Csulai György m. 1660. Veresmarti Gáspár m. după 1664. Kovásznai Péter m. 1673. Tiszabecsi N. Gáspár m. 1679. Tófés Mihály m. 1684. Horti István m. după 1689. Veszprémi István m. 1713. Kolosvári István m. 1717. Sós Ferencz m. 1720. Vásárhelyi István m. 1728. Bonyhai Simon György m. 1739. Szigeti Gyula István m. 1740. Deáki Filep József m. 1748. Pelsőczy János m. 1749. Borosnyai Lukács János m. 1760. Szathmári Pap Sigmund m. 1760. Verestói György m. 1765.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

504

K o š i c e

1766

Celebrium Hungariae urbium, et oppidorum chorographia bipartita etc. a Reverendo Patre Gabriele SZERDAHELYI, Societ. Jesu Sacerdote. Auctior, et emendatior fatca.

Cassoviae, M.DCC.LXVI. Typis Academicis Societatis Jesu. In 16° foi 3 și pag. 347.

Ediție de titlu a celei din 1722 de sub No. 309.
Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

505

(S i b i u)

1766

Regulamentum Valachorum militum limitaneorum.

S. 1. 1766. In 2° in lingua latina, germanica et hungarica.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș.

Biblioteca Samuelis Com. Teleki pars III p. 196.

506

B u d a

1766

Ramus viridantis olivae, in arcam militantis ecclesiae relatus, seu paraphrastica, et topographica descriptio Provinciae nuper Bosnae Argentinae, jam vero S. Joannis a Capistrano nuncupatae, Ordinis Minorum Regularis Observantiae, in ditione

Bibl. vol. I.

17

Suae Sacrae Caesareae, et Regio-Apostolicae Majestatis per Ungariam, Slavoniam, Syrmium, et Banatum diffusae . . . a P. Emerico PAVICH à Buda, Lect. Jub. Ex-Definit. et actuali praenuncupatae Provinciae Chronologo.

Budae, Anno M.DCC.LXVI. Typis Leopoldi Francisci Landerer. In 2° pag. XVI și 391.

Approbatio : Actum Budae in Domo Residentiali die 19. Aprilis 1766. Maximilianus Jacob Ord. S. Benedicti B. M. V. vulgò ad Scotos Viennae . . . Administrator. *Approbationes ex Sacro Ordine Praedicatorum* : In Conventu Vaciensi ad B. Virginem Assumptam die 1. Maji Anno 1766. Fr. Kovács, Ord. Praed. Sac. Theol. Lector. Fr. Georgius Bobics Sac. Ord. Praed. p. t. Prior Vacensis.

Din cuprins : Semnătura din 1711 a lui Georgius Vajda Sac. Caes. Regiaeque Majestatis Vice-gerens Cameralis in parva Valachia (p. 91) De conventu S. Joannis Nepomuceni Temesvarini. (p. 253—265) De conventu S. Mariae gratiarum, Radnae. (p. 271—278) De conventu S. P. N. Francisci, a Sacra aede Portiunculae titulato Aradini. (p. 353—356)

Autorul făcând istoria conventelor Franciscanilor din Ungaria publică toate documentele lor fundamentale și reproduce până și inscripțiunile mormintelor bărbaților mireni îngropați în bisericile descise.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1766

W i e n

507

Heraldicae Regni Hungariae Specimen, Regia, Provincia-rum, Nobiliumque scuta complectens, conscriptum a Francisco Carolo PALMA *Societatis Jesu sacerdote*. Mariae Theresiae Augustae *honoribus dicatum* a Francisco Xaverio L. B. Orban de Lengyel-Falva AA. LL. et Philosophiae Magistro e Seminario Generali Cleri Regni Hungariae archi-dioecesis Strigoniensis alumno. Dum idem sub Augustissimis auspiciis in *Alma ac Celeberrima Archi-episcopali Universitate Tyrnaviensi* assertiones ex universa philosophia publice propugnaret.

Vindobonae, MDCCCLXVI. Typis Joannis Thomae de Trattnern. Caes. Reg. aulae typographi et bibliopolae. In 4° foi 11 și pag. 121.

Din cuprins : Moldaviae hodierna insignia. (p. 71) Liber II. Caput V. Valachiae arma : tum vero quantum hodierna Hungarorum potentia distet a veteri, coronidis loco ex armorum insignibus explicatur. (p. 79—80)

Anexat : Stema Moldovei și Valachiei. (Pe tabelă în arauă.)
Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

508

W i e n

1766

Adami CHENOT Philosophiae et Medicinae Doctoris rei sanitatis Transylvanae physici Regii, Tractatus de *Peste*.

Vindobonae, MDCCLXVI. Typis Jo. Thom. Nob. de Trattnern, etc. In 8° foi 13 și pag. 246.

Dedicația: Dabam Cibinii Daciae 10. Junii 1766.

Autorul descriind ciuma din Ardeal (dela începutul lunii Octombrie 1755 până la sfârșitul lunii Ianuarie 1757) spune cum că ea a fost adusă în țara Bârsii din București prin Radu Andrei, pe lângă care mai zăceau doi molipsiți în mănăstirea Sinaia, lățindu-se pe urmă boala din sat în sat, până la Făgăraș. (p. 1—28) Valachi (p. 55—56)

Ediție de titlu a celei din 1765 de sub No. 500.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

509

R i n t e l n

1766

Originum et Occasuum Transylvaniae Auctore Laurentio TOPPELTINO Recensio Critica cum Appendice Diplomatum Aliquot. Omnia Maxime ad Natales Gentis Saxonicae in Magno Principatu Transylvaniae Inque Comitatu Scepusiensi Superioris Hungariae Asserendos et Illustrandos. Subsecivo Studio Godofredi SCHWARZ Theol. Doct. et in Academia Hasso-Schauenburgica Professoris Primarii Consistorii Sacri Assessoris Ecclesiarum Eiusdem Dioceseos Scholarumque Superintendentis.

Rintelii, C I O I O CCLXVI. Typis I. G. Enax A. T. In 4° pag. 48.

Prefața: In Academia Hasso-Schauenburgica, 10. Aprilis 1766.

Autorul făcând critica cărții lui Toppeltin pomenește și de Români (p. 20, 21 și 24) îndreptând erorile aflate de dânsul în ea. Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

510

W i e n

1766

Scriptores Rerum Hungaric[arum] veteres ac genuini... Curae et studio Joan. Georgii SCHWANDTNERI etc. Anno Salutis MDCCLXVI—LXVIII. Pars I—III.

Vindobonae. Typis Joannis Nob. de Trattnern. In 4° pag. 520, 419 și 214.

Praefatio Matthiae B e l i i: Pisonii apud Quados. An. MDCCXLV. Cal. Octobr.

Din cuprins: Pars prima. I. Anonymi Belae Regis notarii Historia Hungarica. (p. 1—46) II. Joannis de Thwrocław Chronica Hungarorum. (p. 47—366) Petri Ranzani Epitome Rerum Ungaricarum. (p. 405—520)

Pars secunda. VII. Philippi Callimachi de rebus Uladislaio Polonorum atque Hungarorum rege gestis. Editio I. M. Bruti. Datum e Regia Cracoviae M.D.XXCII. V. Idus Februarii. (p. 28—142) Cu multe amănunte despre Români, Dracula Valachiae Princeps și altele.

Pars tertia. XVI. Joannis Jacobini Enarratio rerum . . . anno 1595 gestarum. (p. 27—46) XVIII. Georgii a Reichersdorff Transilvani Chorographia Transilvaniae, recognita et emendata. (p. 71—98) Georgii a Reichersdorff Transilvani Chorographia Moldaviae, recognita et emendata. (p. 99—111) XXXI. Transilvanicae inscriptiones veteres nonnullae et Annales templi Coronensis exscripti a Joanne Bongarsio. (p. 210—214) Cu multe date cronologice despre Români și evenimentele din țările române dintre anii 1397—1571.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1766

(S i b i u)

511

Magyar Athenas *avagy* az Erdélyben és Magyar-országban élt tudos embereknek, nevezetesebben a' kik valami, világ eleibe botsátott íráások által esmértesekké lettek, 's jo emlékezeteket fen-hagyták historiájok *mellyet* sok esztendő-k-alatt, nem kevés szorgalmatossággal egybe-szededetett, és az mostan élőknek, 's ez-után következendőknek tanuságokra, 's jora-valo felserkentésekre közönségessé tett F. Ts. BOD Péter. A' M. Igeni Ekklesiában a' KRISTUS Szolgája.

Nyomtatattott 1766-dik Esztendőben. In 8° foi 14 și pag. 360 + Mutató tábla. (Cu negru și roșu.)

Prefața : M. Igenben 1767-dik eszt. Jósef Napján.

Din cuprins : *Bándi* Mihály a studiat teologie la Leyden unde a tipărit în 1718 o carte unguerească de rugăciuni. Intors acasă s'a făcut preot calvin la Hațeg, unde pentru aceia cari nu știau unguerește ținea regulat predici în limba română. (p. 24—25) *Hunyadi* Ferencz medicul lui Sigismund Báthory, care a studiat în Italia, om glumeț, la plecarea principelui în campania contra lui Sinan-pașa (în 1595) n'a vrut să-l petreacă, rămânând la Brașov. (p. 113) *Iacobinus* János secretarul orașului Cluj, a descris campania lui Sigismund Báthory contra lui Sinan din 1595, iar la intrarea lui Mihai-Vodă în Ardeal (în 1599) secretarul său, dar văzând ce sever se poartă cu țara, a fugit în tabăra nemeșilor, unde a devenit cancelarul lui Moise Székely, cu care a perit în 1603 în bătălia cu Radu-Vodă. (p. 117—118) *Oláh* Miklós. (p. 201—2) *Reichersdorfer* György, sas născut în Reghinul-Săsesc sol secret al regelui Ferdinand I. în țările române; poema de laudă a lui Brassicanus despre el. (p. 231) *Sommer* János, secretarul lui Despot-Vodă, căruia i-a scris și biografia, născut în Cașovia, fost profesor în Bistrița, Brașov, Sibiu și Cluj, unde — devenit ateu — muri de ciură, cu întreaga familie și casa sa. (p. 242—244)

Celelalte note literare ale autorului despre cărți ungurești privitoare la Români, le dăm la descrierea cărților respective, cu indicația exactă a notei lui Bod.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

512

Cluj

1767

Minero-logia Magni principatus Transilvaniae seu metalla semi-metalla, sulphura, salia, lapides, et aquae conscripta. A Joanne FRIDVALDSZKY, Societatis Jesu Sacerdote.

Claudiopoli, Anno Sal. M.DCC.LXVII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 4° pag. 206 și Indice + 5 table în aramă.

Cartea nu are capitol special despre Români, dar ne dă prețutindeni numirile românești ale munților și minelor din Ardeal, cu multe amănunte despre Români.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

513

Bratislava

1767

Compendium Hungariae geographicum... Matthiae BEL etc. Editio altera auctior et correctior.

Posonii, MDCCCLXVII. Litteris Ioannis Michaelis Landerer. In 8° foi 6 și pag. 200+Index.

Prefața : Posonii, die 22. April. anno reparatae Salutis, MDCCCLXVII.

Din cuprins : Membrum IV. de Hungaria Trans-Tibiscana (p. 152—200) cu părțile locuite și de Români : Comitatus Temesiensis, Csanadiensis, Aradiensis, Zaradiensis, Békesiensis, Bihariensis, Krasznensis, Szolnok Mediocris, Szathmariensis, Beregiensis, Ugotsiensis, Maramuresiensis et Districtus Kövar ; pe când comitatus Szaboltsiensis nu avea populație română.

Autorul pomenește la toate locurile de Români, viețuind împreună cu ceilalți locuitori ai Ungariei în județele înșirate, dând și numirile topografice românești și amintind chiar ocupația populației respective, cu multe amănunte folositoare.

Anexat : Tabula nova inclyti regni Hungariae juxta nonnullas Observationes Samuelis Mikoviny Concinnata Ab Andrea Erico Fritsch. Posonii 1753. Hartă (format 30×40 cm.) Seb. Zeller sc. Posony. Colorată cu mâna.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

514

Trnava

1767

Ioannes SZEGEDI : Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc. Tyrnaviae, M.DCC.LXVII. Typis Collegii Academici Soc.

Jesu. In 8° pag. 856 + Indice.

Ediție de titlu a ediției din 1751 de sub No. 440.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1767

Trnava

515

Rudimenta historica, ... opusculum quintum, De Regnis, aliisque Orbis Provinciis.

Tyrnaviae, Anno M DCC LXVII. Typis Academicis Societ. JESU. In 8° pag. 85 și 1 foaie.

Din cuprins: Transylvania. Valachia et Moldavia. (p. 65—66) Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1767

Košice

516

Samuel TIMON S. J. Tibisci Hungariae fluvii notio etc. Editio altera.

Cassoviae, 1767. Typis Collegii Academici Societatis Jesu. In 8° pag. 136 + Index.

Cuprinsul la ediția întâia din 1735 sub No. 349. Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1767

Cluj

517

Inscriptiones Romano Transilvaniae *Honoribus* Excellentissimi ac Illustrissimi Domini Domini Comitis Andreae ab Hadik . . . Oblatae ab Illustrissimo L. B. Iosepho Thoroczky de Thoroczko. AA. LL. Philosophiae et Matheseos auditore.

Claudiopoli, Typis Collegii Academici Societatis Jesu. Anno M.DCC.LXVII. In 2° foi 17 nenumerotate.

Cuprinde descrierea pietrelor epigrafice din Ardeal, cu amănunte despre Români pe foile 8, 10, 13, 18, și 33.

Autorul nenumit este R. P. Ioannes FRIDVALSZKY S. J. Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Fridvalszky: Dissertatio de Skumpia p. 1. — *Sommervogel* vol. III p. 996.

1767

Sibiu

518

Dictionarium *Latino-Hungaricum*, . . . à Francisco PÁPAI, Medicinae Doctore, . . . in Illustri Collegio Nagy-Enyediensi Professore Publico. *Nunc verò* Proverbiis selectioribus interspersis . . . Petri BOD de F. TERNÁTON, V. D. Ministri M. Igeniensis etc.

Cibinii, Sumtibus Samuelis SÁRDI Typographi, Anno MDCCCLXVII. In 8° lex. foi 8 și pag. 648. (Cu negru și roșu.)

Prefața editorului : Scripsi M. Igenii, XII Kalend. Maji MDCCLXVII.

Aflăm din prefață că : Translatus est utilis hic Liber a Viro quodam Polyglotto in *Lingvam Valachicam*, forte in usum Principis Valachiae ; cujus exemplar unicum in rationem Monasterii SS. Trinitatis Basilitarum Balásfalvensis, non pridem ter centum florenis Rhenensibus coëmptum.

Este retipărirea dicționarului din 1708 al autorului, îngrijită de învățatul Bod și adăogită cu un vocabular al termenilor neo-latini întrebuințați în Ungaria, formând — până în zilele noastre — cel mai prețios dicționar latino-ungar.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

519

(S i b i u)

1767

Erdélyi Féniks Tótfalúsi Kis Miklós *Avagy* Profes. PÁPAI P. Ferentznek a' Könyv-nyomtatás' Mesterségének Találásáról, és Folytatásáról, a' Tótfalusi Kis Miklós' Emlékezetére irott versei. *Mellyeket*, Mind az Magyar-Országí és Erdélyi Könyv-nyomtató Műhelyekre, és Könyv-nyomtatókra ; mind nevezetesen a' Tótfalusi Kis Miklós' életére 's jó emlékezetére tartozó szükséges és emlékezetes Dolgokkal bővitvén Világ eleibe újabban kibotátani kívánt F. Tsernátoni Bod Péter.

Nyomtatattott M DCC LXVII-dik *Eszteendőb*(en.) In 8° foi 27 nenumerotate. (Cu negru și roșu.)

Învățatul Bod publicând poema lui Páriz *Pápai* despre marele tipograf ungur, Kis Miklós (decedat la 1702 în vârstă de 52 de ani) dă în notă întreaga istorie a tiparului din Ardeal, cu multe note folositoare și între ele următoarele de interes românesc :

Intâia tipografie românească în Alba-Iulia o înființase principele Gabriel Bethlen cu gândul să tipărească Biblia românească, dar acest lucru fu săvârșit de către principele George Rákóczi, tipărind românește Evanghelia și în 1648 Catechesis Palatina. Tipografia însă prăpădindu-se, principele Mihai Apafi a dat ordin episcopului Petru Kovásznai în anul 1668 să pună să o caute și să o refacă.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

520

T r n a v a

1768

Ungaria suis cum regibus compendio data, a P. Ladislao TURÓCZI, e Societate Jesu. Novissima hac editione aucta, eliminata, et ad nostram usque aetatem producta.

Tyrnaviae, Anno M.DCC.LXVIII. In 4° pag. VIII și 631.

Din cuprins : Comitatus Severiensis. Csanadiensis comitatus. Aradiensis comitatus. (p. 203—208) Comitatus Bihariensis. Szatthma-

riensis comitatus. Ugocsiensis comitatus. Maramarosiensis comitatus. (p. 212—224) Zarandiensis comitatus. (p. 228)

Retipărirea adăogită a primei ediții din 1729 (de sub No. 327) descrierea județelor terminând întotdeauna cu menționarea limbilor cari se vorbesc în ele.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1768 **Cluj** **521**

Poemation de Ortu et progressu I. Militiae limitaneae in M. Principatu Transylvaniae.

Claudiopoli, 1768. In 4-to.

Danielis *Cornides* Bibliotheca Hungarica p. 165.

1768 **Cluj** **522**

GYÖNGYÖSI István : Porábul meg-éledett Phoenix.

Kolosváratt, 1768. Az akademiai betűkkel. In 8° mic pag. 196.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1768 **Sibiu** **523**

Poemation de secunda legione Valachica sub Carolo Barone Enzenbergio.

Cibinii Transylvaniae. Excudebat Samuel Sárdi. Anno MDCCLXVIII. In 8° pag. 23 nenumerotate.

Prefața tipografului : Dabam Cibinii Transylvaniae Calend. Augusti. Anno 1768. In aceasta se expune că poezia scrisă de Comes Sylvius TANNOLI, căpitanul legiunii a doua române de pedestri și tipărită întâi în 100 de exemplare, se retipărește acum din nou pe propria cheltuială în mai multe exemplare (ca prima ediție) deoarece ea a fost foarte mult lăudată și de oameni ca abatele Metastasio și învățatul conte Ioan Lázár.

Pe foaia A₃—C₃ urmează poezia, iar la fine mai sunt alte două poezii scurte, dintre cari despre prima se zice în prefață, că a fost scrisă „ex abrupto” dedicată : Excellentissimo Comiti Andreae de Hadik supremo per Transilvaniam armorum praefecto etc. Secundam legionem Valachicam primum perlustranti milites ejusdem Legionis. Canebat Comes Silvius TANNOLI.

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

1768 **Trnava** **524**

Episcopi Agrienses fide diplomatatum concinnati, Opera, et Studio R. P. Nicolai SCHMITTH e Societate Jesu, SS. Theologiae Doctoris. Tom. I—III.

Tyrnaviae, anno M.DCC.LXVIII. Typis Collegii Academici Societatis JESU. In 8° foi 3 și pag. 411, 423, 360 + Index.

Din cuprins: Tom. I. *Boza terra ubinam?* Ejusdem Clerici exempti jurisdictione Episcopi Transylvaniensis, anno 1223. (p. 126) *Cumanorum* episcopatus incertum, ubi conditus? Eadem gens cum Valachis. (p. 145) *Cumanorum* XL millia metu Tartarorum in Hungariam se recipiunt, 1241. (p. 153) *Milkoviensis* Episcopus suffraganeus Episcopi Agriensi, 1375. (p. 329) *Sigismundus* Rex Hungariae a Bajazethe profligatus ad Nicopolim in Valachiam se recipit, 1396. (p. 357) *Valachiae* populi Cumanorum Episcopo subjecti. A Graecis sacramenta recipiunt. Valachi iidem, qui Cumani, sed pro ratione domicilii distincti. (p. 145)

Tom. II. *Dragula* Tyrannus in Valachia expulsis his, qui e Dani erant sanguine. (p. 416) *Ferdinands I.* Rex Hungariae, insigne edit testimonium nobilitatis Oláhianae, 1548. (p. 371). Regium largitur diploma Oláhio pro securitate condendi testamenti, 1561. (p. 397) Ab eodem Metropolita excipitur ad ripam Posonii, 1553. (p. 404) *Mathiae Görög* Vicarii generalis iudicium de synodo sub Nicolao Oláho celebrata, 1553. (p. 393) *Maximilianus* Rex Bohemiae iubetur supremam Nicolai Oláhi voluntatem inviolatam servare, 1553. (p. 400) Ad limites Hungariae a Metropolita Strigoniensi eleganti dictione excipitur, 1553. (p. 401). Solennia inaugurationis in Regem Hungariae, 1556. (p. 406) Confirmat Oláhianum Seminarium. (p. 411) *Milkoviensis* episcopatus ubi locorum? (p. 173) *Nicolaus Oláhus* Episcopus Agriensis XLIII. Praefecturam sacram in rebus catholicis misere jacentibus. Agriam recipit. Ubi ejus sacer magistratus publicatus? Insigne priscae nobilitatis testimonium. Quibus maximeangebatur? Cur pensio curate solvatur? Musis mansuetioribus, et clero sedes figit Tyrnaviae. Infula Strigoniensis ornatur adjecta amplissima potestate. Pallium Archiepiscopale accipit. Hungariae Praesulum causam agit. Breviarium suo aere excudi iubet. Quo animo isthoc a ministrellis haereticorum exceptum? Materiem calumniande suffert. Societatem Jesu Tyrnaviam inducit. Quo fructu synodum celebrat? Ad Tridentinum accersitus interesse nequit. Diploma regium firmum testamenti supremi munimen. Suprema voluntate in quos liberalis? Dignitate Locumtenentis regii augetur. Maximilianum corona regni Hungariae cingendum ad limites regni polita excipit oratione. Synodum indicit Tyrnaviam ratione sanctionum Tridentini concilii. Seminarium clericorum condit Tyrnaviae. Vitae finis. Monumenti inscriptio, Laus. Monumenta doctrinae. Compendium vitae, et genus. In Belgio Mariae Reginae a consiliis est octo annis. (p. 363—423) *Roterodami* Erasmi literae ad Nicolaum Oláhum. (p. 419)

Tom. III. *Epistola* Antonii Verantii ad Nicolaum Oláhum, 1564. (p. 38) *Michael* Valachiae Vajvoda juramentum fidelitatis erga Caesarem deponit, 1598. (p. 152) *Parthenius* Episcopus Munkacsiensis a censuris absolvi petitur, 1646. (p. 244) *Sigismundus* Bathori Princeps Transylvaniae, damnata societate Turcica memorabiles de iis victorias in Valachia reportat, 1595. (p. 148) *Stephanus Szulhai* episcopus Agriensis flectit in Valachiam ad firmandum in fide Caesaris illius provinciae Principem, 1598. (p. 151)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1769

P o c z a j ó v

525

Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ecclesiam unione, quo, Michael Manuel OLSAVSZKY, episcopus Ros-sensis, Munkacsiensis, Maramarossiensis... Anno M.DCC.LXI. Ad reassumendam Sacram Unionem, cum optato successu, exhortatus est.

Vindobonae, Typis Aghelenianis M.DCC.LXV. Cum licentia Superiorum reimpressum Poczajoviae M.DCC.LXIX. In 4° foi 27.

Aprobația : Rozysciis, 22-da Mensis Martii Vs. 1769.

Ediție bilingvă latino-slavă, pe două șpalte, însă textul slavonesc cules cu cirilică română.

Mus. Nat. Budapest.

1769

L e i p z i g

526

Ioannis SEVERINI Hungari Conspectus historiae Hungaricae a prima gentis origine ad memoriam nostram perductae. Pars I—II. Praemissa est epistola Ioannis Gottlob Boehmii.

Lipsiae, MDCCCLXIX. Apud Vilhelmum Gottlob Sommerum et Posonii MDCCCLXXII. Literis Francisci Augustini Patzko. In 8° foi 8 și pag. 94 și foi 8 și pag. 220.

Dedicația : Dabam Schemnicii, urbe Hungariae montana, Idibus Augusti, Anno O. R. MDCCCLXVIII.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1769

K a l o e s a

527

Evangelie la toate Duminici si șzerbetorj peszte tot anul karele Ku ëndemnăreâ pre Csinsztitej fi fzlevitej Doâmnej Consiliariczej Margaritej Tomeján Szpre limbe Remlenászke' au telmecsuit, fi dirépt veszelia jėj fufléczászké ku Orthografie Ungurászke' la tipár au dat P. David Biro dela Szfënt Petru den Rëndul Piarisztilor.

La Kolócza : Ku tipárul Piarisztilor, la Anul MDCCCLXIX. In 4° pag. 79 și 3.

Cuprinde evangelia apostolului Luca „în 25 de stihuri” traduse de către părintele Biró.

Academia Română, București.

Bibl. Rom. Veche No. 365.

528

T r n a v a

1769

Az Anya-Szent-Egyháznak történeti. Mellyeket . . . Egybeszedett, és elé-adott, MOLNÁR János, Jesus Társasága Szerzetes papja etc. Vol. I—III.

Nagyszombatban M.DCC.LXIX — M.DCC.LXXI. A' Jesus Társasága Akadémiai Kollégiumának Betőivel. In 4-to + Index.

Din cuprins : Vol. III. Oláh Miklós esztergomi érsek. (p. 289—290 și 310)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

529

E g e r

1770

Rudimenta geographica... opusculum quintum.

Agriae, M.DCC.LXX. Typis Scholae Episcopalis. In 8° pag. 112 și foi 6.

Din cuprins : Transylvania. (p. 64) Valachia et Moldavia. (p. 65) Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

530

P é c s

(1770)

A' Szeretet kötele^{a)} az az : A' Nap-keleti és Nap-nyugati anya szent egy-ház-között-való egygyességről lött beszéd, mellyel OLSÁVSZKI Mihály Manuel munkácsi, és máramarosi püspök Nemes Magyar Országon, és ahoz Tartozandó Részekben Apostoli hely-tartó a' császári, királyi, 's Apostoli Felségeknek Tanátsossa a' Maga Királyi Dekrétom-mellett-lévő Püspöki látogatásának alkalmatosságával a' Szathmár-Vár-megyei Népet, a' kit némelyszárábaita, ki magát Sofroniusnak nevezte, a' szakadásra felindított, és ismét belé-ejtett, 1751-dik esztendőben Az Egygyességnek új fel-vételére óhajtott ki-menetellel intette. Deákból pedig Magyarra fordította, és meg bévítette Egy Pétsi Püspöki-Megyéből való Pap.

a) Osee. cap. II. vers. 4.

Nyomtattatott Pétsett Engel János József Betőivel. In 4° foi 2 și pag. 50 + 51—328.

Prefața ne spune că preotul anonim din Pécs s'a hotărît să traducă această însemnată predică a vlădicului din Sătmar și Munkács, deoarece din ordinul reginei Maria Terezia ea fu tipărită nu numai latinește, dar slavonește, rusește și chiar în limbă română și distribuită pretutindeni fără bani.¹

¹ Cu toate acestea ediția românească nu ne e cunoscută.

Traducerea are de altfel un scop de propagandă religioasă, întrucât traducătorul sfârșește prefața zicând că precum episcopul Fotius n'a avut, pe vremuri, motiv de a se despărți de religia catolică, nici urmașii săi nu au motive îndestule de a rămâne și mai departe în schisma lor. Iată pentru ce zeusul preot a mai adăogat predicei un compendiu biblic de aproape 280 pagini!

Anul ediției l-am fixat aproximativ, socotind că a urmat edițiilor premergătoare, citate.

Mus. Nat. Budapest.

1770

K a l o c s a

531

Rerum memorabilium in Pannonia sub Turcarum imperatoribus a capta Constantinopoli usque ad annum MDC. bello militiæ gestarum narrationes illustres variorum, et diversorum auctorum. Recensente Nicolao REUSNERO iurisconsulto, et Comite palatino caesareo, Consil. Sax.

Francofurti M.DC.III. Recusae Colocae M.DCC.LXX. In 4° foi 3 și pag. 356.

Din cuprins: Rerum in Transylvania a Sigismundo Bathorio Principe anno M.D.XCV. gestarum, Narratio auctore Ioanne Iacobino Claudiopolitano. (p. 215—231) Brevis rerum a Michaele Moldaviae Transalpinae sive Walachiae palatino gestarum descripto, auctore Baldassare Walthero. (p. 232—261)

Vezi prima ediție a acestei cărți din 1603 sub No. 137.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1770

B u d a

532

Antonii BONFINII Rerum Hungaricarum Decades quinque.

Budae, 1770. Typis Leopoldi Francisci Landerer. In 2° foi 6 și pag. 575 pe două coloane; fără Indice.

Ediție de examen, prezentată în *Academia Budensi*, de Franciscus Xaverius Fux baccalaureus formatus, ac pro suprema ejusdem laurea candidatus.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1770

T r n a v a

533

Notitia Rerum Hungaricarum. Conscripta a Francisco Carolo PALMA, Societatis Jesu Sacerdote. Tomi I—III.

Tyrnaviae. Anno MDCCLXX. Typis Collegii Academici Soc. Jesu. In 8-vo.

Prefața: Tyrnaviae in Convictu Regio Archi-Episcopali Idibus Decembris. Anno salutis reparatae MDCCLXIX.

Din cuprins: Tom. II. *Carolus I. Rex.* Quomodo gestum bellum Walachicum? (p. 22—24) *Ludovicus I. M. Rex.* Quanta Regis virtus bello Valachico? (p. 55—57) *Mathias I. Rex.* Quid mox negotii cum

Transilvanis et Moldavis. (p. 253—257) Tom. III. *Rudolphus Rex*. Quae occasio Báthorium inter et Caesarem amicitiae? Quibus coaluit pactis? Quibus artibus corruptis? (Cu descrierea evenimentelor petrecute cu Mihai-Vodă și Români; p. 108—116)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

534

K o š i c e

1770

Celebrium Hungariae urbium et oppidorum chorographia.... A Reverendo Patre Gabriele SZERDAHELYI Soc. Jesu Sacerdote, *Auctior, et emendatior facta*. Editio Secunda cum notis.

Cassoviae, Anno M.DCC.LXX. Typis Collegii Academici Societ. Jesu. In 4° și pag. 303.

De fapt e ediția a treia a cărții din 1722 de sub No. 309. Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

535

(W i e n)

1770

Regulamentum für die höhere und niedere Geistlichkeit vom Jahre 1770. Graeci Ritus non Unitorum.

S. 1. In 2° in lingua germanica.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș.

Bibliotheca Samuelis Com. Teleki pars III p. 249.

536

W i e n

1770

Introductio ad historiam Hungariae critico-politicam.

Viennae, 1770. In 8° mic foi 4 și pag. 188.

Din cuprins: Caput III. *Linguarum varietas*. Valachum idioma. (p. 55)

Autorul nenumit este preotul catolic, Michael HORVÁTH.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

537

Frankfurt am Main

1771

Demetrii KANTEMIRS ehemaligen Fürsten in der Moldau, historisch-geographisch- und politische Beschreibung der Moldau, nebst dem Leben des Verfassers und einer Landkarte.

Frankfurt und Leipzig, 1771. In 8° foi 2 și pag. 341. Cu o hartă și o anexă.

Prefața: Berlin 1769. D. Büsching. St. Petersburg 1764. G. F. Müller.

Din cuprins : Die obere Moldau ; Cotnar mit einer katholischen Kirche. (p. 65) Bakow und Pharaoni mit katholischen Kirchen. (p. 68) Von den übrigen Einwohnern der Moldau : Hungarn. (p. 271) Religion der Hungarn. Der Bischof von zu Bakow. (p. 310—311) Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 375.

1771

Frankfurt am Main

538

Memoires secrets de la guerre de Hongrie pendant les campagnes de 1737. 1738. et 1739. *Avec des reflexions critiques* par Mr. le Comte de SCHMETTAU, Général à l'Armée du Roi de Prusse.

Francfort, 1771. Au depens de la Compagnie des libraires. In 8° pag. XXXII și 283 + Errata.

Cartea având o traducere latină din 1776 (făcută de Michael Horváth) de sub No. 575 înregistrăm și ediția ei originală, împreună cu celelalte ediții ale ei.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1771

Bratislava

539

A' szent históriának summája, . . . És most Magyar ország' kis tükörével az-az : olly Könyvetskével, a' melly Magyar Ország-nak Földét, Polgári állapotját, és a' Magyar Nemzetnek Históriaját summasan ki-mutatja, a' Tanulóknak nagyobb elő-menetekre meg-bövitetvén ki-botsáttatott.

Pozsonyban, 1771. Nyomtatott Landerer János Mihály' költségével, és betüivel. In 8° mic pag. 144. Cu o hartă.

Prefața : N. Kőrösi 1770. Esz[tendőben.] LOSONTZI István.

Din cuprins : Carolus Robertus. Autorul expunând pe scurt viața regelui, observă — foarte cu drept — că purtase în anul 1330 împotriva lui Basarab-Vodă¹ un război mai fără vreun motiv, pentru care a și fost pedepsit de soarte, întrucât Românii l'au atacat într'o vale din Țara-Românească și dând cu pietre depe munți în armata sa, regele n'a putut scăpa cu viața, numai luând veșmintele unui soldat de rând al său. (p. 120)

Anexat : Tabula nova incltyti regni Hungariae juxta nonnullas Observationes Samuelis Mikovinyi Concinnata Ab Andrea Erico Fritsch. Posenii, 1753. Hartă în aramă (de format 30×40 cm.) colorată cu mâna, cuprinzând și Ardealul, precum și o parte din țările române.

Cărticica este prima ediție a acestui manual didactic, scris într'un stil ușor, în parte cu întrebări și răspunsuri, întrebuințat aproape

¹ Citat așa : az Oláhok vajdája Bazarád.

o sută de ani în școlile din Ungaria și Ardeal, în care răstimp a avut vreo 40 ediții, aproape stereotipice, dar cele din veacul al XVIII-lea ceva mai adăogite; având și câte o hartă sau două, dintre cari una rezervată de obicei Ardealului, hărți colorate ori rămase necolorate, după cum editorii dispuneau de mijloace bănești.¹

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

¹ Vom cita toate edițiile, însă cu titluri prescurtate.

1771

Leipzig

540

Antonii BONFINII Asculani Rerum Hungaricarum Decades Libris XLV. comprehensae ab origine gentis ad annum MCCCCXCV. Editio septima. Accessit Index rerum locupletissimus. Recensuit et praefatus est D. Carolus Andreas Bel Seren. Saxon. Elect. Consil. Aul. Poes. Prof. Publ. Ord. Academ. Decemvir et Bibliothecarius.

Lipsiae, MDCCLXXI. Sumtu Ioannis Paulli Kraus Bibliop. Vindobon. (Cu negru și roșu.) In 2° foi 2 și pag. 756 + Index.

Prefața: Scribebam Lipsiae, Idib. Aprilis, MDCCLXXI.

Aceasta fiind ediția cea mai bună a lui Bonfinio, cu un excelent indice, dăm din el următoarele amănunte privitoare la Români:

După Indice: *Bajazetes* Turcarum imperator Chelejam et Nestoralbam Stephani Bathorio intercipit (p. 637) excursionem in Valachos et Carnos ab Uladislao, Ungariae rege frustra postulat 722) *Báthori* Stephanus waivoda Transylvanus praelio cum Turcis ad Schesburg se accingit [1480] Saxones et Walachi caesi. (p. 629) *Carolus* rex Ungariae injustum bellum Valachis infert; legatis Bozoradi, Valachorum principis, pacem petentibus, minus digne respondet; ob id a Doncho Comite corripitur; in angustias deinde redactus, pacem cum Valacho facit; qui ex insidiis Caroli exercitum caedit; rex evadit, suasore belli Desö¹ interemto. (p. 328—9) *Corvinus* Ioannes; ejus gens (p. 432) ejus opera Valachi ad pristinum Ungariae obsequium redeunt (p. 444) a Sciabadine, Turcarum Bassa Natoliensis infestatus, Valachos metuentes excitat (p. 451) octoginta Turcarum millibus, Valachiam armis et incendiis funestantibus, cum quindecim millibus suorum occurrit; proelium ad Vaskapu (p. 451) a Dracula tenetur captivus; mox dimissus Budam redit (p. 477) iniuriam Draculae ulciscitur, Valachiam vastans et Draculam captum capite mulctans (p. 479) *Dacia*, ejus pars fuit Valachia et Moldavia. (p. 7) *Dracula* Valachiae princeps, expeditionem Uladislao Ungariae regi in Turcas, contra pacem sacramento firmatam initam dissuadet (p. 470) cum non audiretur, filium cum quater mille equitum regi mittit (p. 471) Corvinum a clade Warnensi reducem, captivum tenet et mox dimittit. (p. 477) Corvinus injuriam ulturus, Valachiam vastat, Draculam

¹ Este: De só, Dionysii filius.

cum filiis capit et cum filio primigenio capite mulctat (p. 479) in Transsylvania captus alter Dracula, ob crudelitatem decennali carcere mulctatur a Matthia Ungariae rege. (p. 544) *Halibegus* Turcarum dux imperante Mahumete II. praelium acerrimum contra Ungaros, Saxones, Walachos, Scythulosque Stephano Báthorio duce. (p. 629) *Henricus* Graecorum imperator Adrianopolim obsidet, Valachorum interventu impeditus, obsidionem solvit. (p. 284) *Laykus* Valachorum dux, a Ludovico Ungariae rege deficit; rex bipartito exercitu in hunc movet. (p. 357—8) *Ludovicus* Ungariae rex Alexandrum, Valachiae ducem, ab obsequium redigit. (p. 335) *Matthias* Corvinus rex Ungariae rebelles Moldavos ad obsequium revocat; Foro Romano capto, frustra de pace agitur; Baniam occupat; insidiae regi structae a perfidis Valachis; dispositis per urbem cohortibus, hostem exspectat; injecto in urbem ligneam igne oppugnatur; fortiter ubique dimicans hostes foro urbis eicit et internecone caedit; ipse Matthias sagitta saucius; Brassoviae in perfidiae reos animadvertit, aliis fuga elapsis; Stephanus, rebellis Moldaviae vaivoda, in Polonia delitescens veniam litteris a Matthia poscit, cujus hic spem dedit. (p. 559—560) *Moldavia*, pars ohii Daciae, quasi mollis Dacia. (p. 8) *Sciabadin* Turcarum Bassa Natoliensis contra Ioannem Corvinum mittitur, Valachos et Moldavos praepimis puniturus; Valachiam armis et incendiis funestat. (p. 451) *Sigismundus* rex Ungariae (p. 359) regis in Valachos rebelles expeditio; caesus Vaivoda Stephanus deprecatur; novam in Valachos Turcarum socios, expeditionem subit rex, eosque vincit et fugat (383) Valachorum seditio, Losonczius a rege illuc missus, praelio cadit, castra direpta (p. 407—8) *Stephanus* Moldaviae vaivoda, obsequium Ungariae regi Matthiae debitum detrectat; Foro Romano a Matthia capto, frustra de pace agit; Bania capta; Valachorum perfidiae insidiae; quibus injecto in urbem ligneam igne regem oppugnant; rex ubique fortiter dimicans hostes internecone caedit; in perfidiae reos severe animadvertit; Stephanus in Polonia delitescens, veniam litteris a Matthia poscit, cujus spem impetrat. (p. 550—560) *Turcae* Sabaczium fortius muniunt contra Matthiam regem advenientem; a Valachis caesi (p. 593) Sabaczii suburbia incedunt, Valachiam populantes et Albanenses adorti, utrinque caeduntur (p. 723) *Valachi*, eorum origo (p. 284) Adrianopolim obsidione Henrici Graecorum imperatoris liberant (p. 284) infestantur a Carolo Ungariae rege; Bozoradus, Valachiae princeps, pacem a Carolo per legatos petit, quibus rex minus digne respondet; sed mox redactus in augustias, pacem cum Valachis conficit, qui ex insidiis Caroli exercitum caedunt (p. 328—9) a rege Ungariae Ludovico postea ad obsequium redacti (p. 335) ab eo deficiunt Layko duce, rex bipartito exercitu in hos movet, qui Ungaros caedunt; sed ab iis Nicolao Gara duce, rursus caeduntur ex domantur; princeps eorum Bogdan, fit vaivoda Moldaviae. (p. 357—9) denuo rebellantes a Sigismundo rege caeduntur; Stephani vaivodae ad regem deprecatio, huiusque responsum; denuo rebellant, una cum Turcis regem infestantes (p. 382—3) nova eorum in Sigismundum seditio, ex discordia Daan et Merche orta; Losonczius, caedunt et Ungarorum castra diripiunt (p. 407—8) ad pristinum Un-

gariae obsequium redeunt, Vladislao regnante (p. 444) a Turcis, Sciabadine duce, vexantur; metuentes a Ioanne Corvino excitantur; Turcae Valachiam armis et incendiis funestant (p. 451) Stephano vaida duce, a Matthia rege deficiunt; cum rege adveniente de pace dolose agunt; eorum perfidiae in regem insidiae; quem injecto in urbem ligneam igne oppugnant; urbis foro ejecti, a rege fortiter ubique dimicante, internecone ceduntur; Matthias sagitta saucius, Brassoviae in perfidiae reos animadvertit, aliis fuga elapsis (p. 559—560) Valachi cedunt Turcas. (p. 593) Valachi a sagittando dicti. (p. 530)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

541 **Košice** **1772**

ANONYMI Belae regis notarii Historia Hungarica etc. Cassoviae, 1772. In 8° mic pag. 120.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

542 **Wien** **1772**

Memoria Regum et Banorum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae etc. Auctore Gregorio RATTKAY etc. Editio altera. Vindobonae, 1772. Typis Josephi Kurzböck etc. In 4° pag. 247.

Cuprinsul a se vedea la prima ediție din 1652 sub No. 169. Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

543 **Frankfurt am Main** **1772**

SCHMETTAU: Memoires . . . de la guerre de Hongrie pendant les campagnes de 1737. 1738. et 1739 . . . Nouvelle édition revue et corrigée.

Francfort, 1772. In 8° pag. xxxii și 271.

Are și exemplare cu o foaie de titlu diversă, tot din acest an. Mus. Nat. Budapeșt și alte exemplare.

544 **Leipzig** **1772**

Geheime Nachrichten von dem Kriege in Ungarn in denen Feldzügen 1737, 1738 und 1739. Nebst kritischen Anmerkungen über diese Feldzüge und bey Belgrad geschlossenen Frieden. Aus dem Französischen übersezt von E. C. v. R.

Leipzig und Zwickau, 1772. Bey Christian Lebrecht Stielern In 8° pag. xxiv și 216.

Este cartea generalului SCHMETTAU, al cărui nume figurează în prefață, dar nu e menționat ca autor nici acolo.

Anexat: Schlachtordnung, der Kayserlichen Truppen welche im Monat May 1739 unter Commando des Feldzeugmeister, Graf von Neuperg, bey Themeswar, zusammen gezogen wurden. (No. IV)

Mus. Nat. Budapeșt și alte exemplare.

1773

Cluj

545

Dissertatio, de Skumpia seu Cotino planta coriaria, cum Diversis Experimentis in M. Principatu Transilvaniae institutis. *Elucrubata* à Joanne FRIDVALDSZKY Societatis JESU Sacerdote.

Claudiopoli, 1773. *Typis* Coll. Reform. In 4° foi 10 nepaginate.

Imprimatur: Cibinii, 24. Junii 1773. Pius Episcopus.

Anexat: Rhus Cotinus Coriaria Vulgo Skumpie. (In aramă, format 10 × 15.5 cm.)

Din cuprins: § 9. An nostra cotinus Transalpinæ similis. (7—8)

Este prima descriere sistematică a acestei buriene specifice din Țara-Românească, întrebuițată la tăbăcitul peilor și exportată în străinătate pentru bunele ei însușiri.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1773

Bratislava

546

Hármas kis tükör, Melly I. A' szent históriát, II. Magyar országot, III. Erdély országot, annak földével, polgári-állapattjával, és históriájával, gyenge elmékhez alkalmaztatott módon, a' nemes tanulóknak, summásan, de világosan elő-adja és kimutatja.

Ovid: Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos Ducit, et immemores non sinit esse sui.

Posonyban, 1773. Nyomtattatott Landerer Mihály' költségével és betüivel. In 8° pag. 192 și 2 hárți.

Prefața: N. Körösön, 1770. Esztend[öben] LOSONTZI István.

Din cuprins: Az oláhok. (p. 147) Az erdélyi fejedelmek és vajdák: 6. Michael vaivoda. (p. 169—170)

Redacția nouă și definitivă a acestei cărți, care cuprinde acum — și de aici înainte mereu — și istoria Ardealului, observăm însă că autorul numără pe Mihai-Vodă printre principii legitimi ai țării, punându-l la numărul al 6-lea în ordinea lor cronologică. Cele mai sus semnalate despre Români și Mihai-Vodă, fiind reproduse consecvent, vom înșira prescurtat toate edițiile, la locul lor.

Rhus Cotinus Coriaria
Vulgo Skumpie.

Anexat: I. Magyar-ország elosztva L. vármegyékre. Hartă colorată cu mâna (format 15×20 cm.) cuprinzând și Ardealul. 2. Erdély országi új tábla VII magyar vármegyékre, VII öreg és V fiu székelységekre, VII szász, V német székekre, II szász és I magyar fő district[usra] felosztatva. Hartă administrativă (15×20 cm.) colorată.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1773

W i e n

547

Joannis SEIVERT, Cib. Trans. Inscriptiones monumentorum Romanorum in Dacia Mediterranea.

Viennae, 1773. Typis Joannis Thom. nob. de Trattnern. In 4° foi 4 și pag. 191 + Index.

Opera cea mai de frunte pentru cunoașterea pietrelor epigrafice depe teritoriul întregii Dacie, folosind și citând toată literatura existentă și descriind locurile unde monumentele respective s'au aflat ori se păstrează, cu toate amănuntele necesare.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1773

S i n e l o c o

548

Nicolai Comitis BETHLEN Propositio, occasione Installationis, ac una traditionis Domini, ad Clerum Populumque Valachicum Graeci Ritus unitum, et Dominium Balásfalvense habita.

S. l. 1773. In 2.º

Danielis Cornides Bibliotheca Hungarica p. 110.

1773

W i e n

549

Henrici Joan. Nepom. CRANZ . . . Medic. Vindobon. Prof. . . . Analyses therm. Herculanarum Daciae Traiani celebriorumque Hungariae accedit aquarum Hungariae, Croatiae nomenclator.

Viennae, 1773. Typis Josephi Kurzböck etc. In 8° foi 8 și pag. 96.

Autorul e austriac, dar fiindcă descrierea apelor termale dela Mehadia le publică (p. 1—34) pe baza analizei lor făcută de medicul Z a g o n i — și chiar sub numele lui — cartea aparține și bibliografiei noastre.

Pe foaia de titlu se află planul de situație al băilor din Mehadia, în aramă. A. Cipps sculpsit.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

550

W i e n

1773

Luc. WAGNER Coronae Transylvani. Dissertatio medico-chemica de aquis medicatis Magni Principatus Transylvaniae.

Viennae, 1773, typis Josephi Kurzböck etc. In 8° foi 7 și pag. 95. (Tipăritură luxoasă, pe fiecare pagină cu frontispiciu.)

Cuprinde descrierea izvoarelor de ape minerale din Ardeal, pe județe și scaune, menționând la toate locurile numirile lor românești. De altfel pe Români autorul îi descrie la apele din Rodna (Radna Major) în județul Bistrița-Năsăud cu următoarele cuvinte: Incolas alit natione Vallachos, homines rudes, incultos latrociniis olim adsvetos nunc Marti consecratos et militari ritu perpolitos. Magna pars incolarum grandioribus foedatur strumis et hoc nomine sequior sexus palmam nobiliori erigit. Ea enim est potestas nonnullarum ejusdem aquarum, ut non hominibus solum, verum aquaticis etiam avibus, anseribus nempe et anatibus strumas inducat. (p. 81)

Interesantă e și descrierea băii cu apă caldă din Călan (Kalán) în județul Hunedoarii, încă din timpul Romanilor, cum că după tradiție ele au fost folosite chiar și de regele Ungariei Sigismund când a umblat pe acolo. (p. 11)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

551

K o š i c e

1774

Rudimenta geographica etc.

Cassoviae, 1774. Typis Academicis Soc. Jesu. etc.

Ultima ediție a manualului folosit în școlile iezuiților din Ungaria.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

552

V a r a z d i n

1774

Scriptorum ex regno Sc'avoniae a Seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio ... Ex praelectionibus ... Domini Adalberti BARITS etc. in *Academia Regia Zagradiensi* Die 26. Mense Augusto Anno 1774.

Varasdini, Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern. In 8° foi 27 nenumerate.

Din cuprins: Nicolaus Olahus. (p. 22) Românul Olah a primit loc printre scriitorii din Slavonia pe motivul că fusese numit în 1543 episcopus Zagradiensis.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1774

W i e n

553

De Scriptoribus Rerum Hungaricarum et Transylvanicarum, scriptisque eorundem antiquioribus, ordine chronologico digestis, Adversaria Georgii Ieremiae HANERI Saxonis Transilvani. Tom. I—II.

Viennae, MDCCLXXIV et Cibinii, M.DCC.XC.VIII. Typis Ioan. Thomae Nob. de Trattnern. Sac. Caes. Reg. Aulae Typograph. et bibliop; et Martini Hochmeister. In 8° pag. XXIV și 284 + foi 2 și 506. Cu Indice.

Prefața: Scriebam BIRTHALBINI, die 1. Maii A. C. 1769.

Al II-lea volum al operei, tipărit de preotul evanghelic din Cisnădie I(oannes) F(iltsc) Cibinii, M.DCC.XC.VIII promițând în prefața cărții (H** die 23. Octobris Anni 1797) și tipărirea volumului al III-lea, care însă n'a apărut niciodată.

Vol. I cuprinde descrierea a 140 opere din veacurile XII-XVI și al II-lea 239 din veacul al XVII-lea, cu multe cărți privitoare la Români, dând totodată și biografia autorilor tratați, pe baza unui vast material științific, compus cu o rară erudiție și cunoștință a istoriei.

Mai e de observat că nobilul „Ioannes Lázár Transilvanus” aflându-se student în colegiul părinților piariști din Vác, ținându-și acolo în luna August 1787 discuția tezei sale de doctorat, a oferit volumul I al cărții de față reginei Maria Terezia, prevăzându-l cu o dedicație de 7 foi (tipărită la acelaș tipograf din Viena în 1787) care se găsește adăogată multor exemplare ale acestei importante bibliografii, care lucru nu se poate explica altfel, de cât că editorul nobil cumpărase exemplarele cărții din 1774 rămase nevândute, punându-le astfel din nou în circulație.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1774

W i e n

554

Dissertationes historico-criticae in Annales Veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum auctore Georgio PRAY, et Mariae Theresiae Augustae honoribus dicatae ab *Illustrissimo Domino Domino* Josepho Comite Erdödy de Monyorókerék, Sac. Caes. Reg. Majestatis Camerario, dum idem sub Augustissimis auspiciis in Academia Regia Theresiana assertiones publice propugnaret ex Jure naturae, publico universali, gentium, civili, canonico, feudali, ac criminali, nec non ex emendato computu cameratico. Anno Salutis MDCCLXXIV.

Vindobonae. Typis Leopoldi Joannis Kaliwoda, Aulae Imperialis Typographi. In 2° regal, foi 9 și pag. 243.

Din cuprins: Dissertatio V. Hungari in Moldaviam autem a Tanai, minore, non item majore protrusi. (p. 89) Dissertatio VI. Cumani seu Uzi in Moldaviam primum, postea in Hungariam diferuntur. (p. 112) Regum Hungariae conatus in retinenda Moldavia. (p. 120) In Moldavia et Valachia multae adhuc Cumanorum reliquiae superant. (p. 120—121) Jazyges rectius Jassones origine itidem Hungari sunt. An Moldaviae urbs Jasso nomen ab illis acceperit? (p. 121—123) Dissertatio VII. Brevis Disquisitio de populis, qui juris Hungarici sunt aut olim erant. § III. Valachi probabiliter reliquiae ex coloniis Romanorum sunt.—Eorum autem provincia Regibus Hungariae obnoxia.—Hanc Bela IV. Fratribus Hospitalis Jerosolymitani colendam tribuit, adjectis conditionibus utrinque servandis.—Quo tempore jus in Valachiam regibus Hungariae aquisitum.—Episcopatus Milkoviensis in Valachia, non item Transsilvania quaerendus.—Idem regibus nostris in Moldaviam jus, quod in Valachiam. (p. 133—140) § IV. Quid in eo observando a Carolo Roberto gestum?—Quae Ludovici I. itidem eatenus cura.—Tum Sigismundi regis.—Huic se Vayvoda Valachiae Sacramento obstringit. Conventionis, et pacatorum forma.—Cujusmodi transactio Moldaviae causa inter Hungaros, et Polonos fuerit? (p. 140—147) § V. Quod Mathiae Corvini in conservanda utraque provincia studium fuerit.—Wladislaus primum oscitanter, poetea diligentius juribus suis invigilat. Et datis ad regem Poloniae litteris, Vayvodam Moldaviae regno Hungariae obnoxium declarat. Cui ut adversum Turcos succurreret, militiam ex toto regno cogit.—Quae sors utriusque provinciae fuerit sub Ludovico II. et Ferdinando I.—Valachia Principibus Transsilvaniae aliquamdiu subjecta. (p. 147—134) § VI. Redit in fidem, et clientelam Rudolphi II.—Vayvoda, ac provinciae ordinibus sacramento obstrictis. (p. 154—157) § VII. Valachos Romanae originis esse, lingua arguit.—Quae nihil ex vetere Bulgarica habet.—Bene autem aliqua ex Illirica, et Graeca. Quae hujus rei causa?—Valachi male a quibusdam cum Patzinacitis confunduntur. (p. 158—163) § XI. Armeni primum in Moldaviam, tum Transsilvaniam delati. (p. 170—171)

Vocabular român-italian (p. 159—161) retipărit din Del CHIARO: Istoria delle moderne rivoluzioni de la Valachia. Venezia, 1718.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

555

W i e n

1774

Funacza pestyere seu antri funacza dicti historico-physica relatio/Concinnata ab Alexio NEDECZKY de eadem qui ipse antrum hocce Iustravit. Anno M.DCC.LXXII. Die XIX. Octobris.

Vindobonae, MDCCCLXXIV. Typis Joan. Thomae Nob. de Trattnern, Caes. Reg. aulae typogr. et bibliop. In 8° pag. 36.

Autorul descrie în 12 „reflexiuni” excursiunea sa făcută la această frumoasă peșteră din apropierea orașelului Băița (în munții Bihorului) împreună cu observațiunile sale științifice precum și mi-

neralele strănse și săpăturile făcute, amintind în multe locuri pe Români, cum și expresia lor de „Nu poty mere” de care s’au folosit când nu prea vroiau să meargă cu făcliile aprinse mai înăuntru în peștera părăsită și studiată poate acum întâia oară.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1774

Frankfurt am Main

556

Des Hr. Ignaz, Ebl. von BORN, Ritters, R. R. Berg-Raths, der Königl. Akademie der Wissenschaften zu Stockholm, der Großherzogl. zu Siena, u. der Georg. gelehrt. Gesellschaft zu Padua Mitglieds etc. Briefe über Mineralogische Gegenstände, auf seiner Reise durch das Temeswarer Banat, Siebenbürgen, Ober- und Nieder-Hungarn, an den Herausgeber derselben, Johann Jakob Ferber, Mitglied der Königl. Großherzogl. Akademie der Wissenschaften zu Siena, und der Ackerbau-Gesellschaft zu Vicenza und zu Florenz, geschrieben.

Frankfurt und Leipzig, 1774. In 8° foi 6 pag. 228. Cu 3 planșe.

Prefața: Carlsron, den 4. Dec. 1773.

Cartea conține 23 scrisori (dintre 14 Iunie și 19 Octomvrie 1770) primele 18 scrise în Temeswar, Orawitza, Saska, Neu-Moldova, Dognazka, Lugos, Nagyág, Zalathna, Földvincz, Clausenburg și Nagy-Bánya, descriind starea minelor și a industriei miniere cu date istorice și statistice importante; pe când în scrisoarea a treia (Von den Einwohnern, ihren Sitten, Erziehung und Gebrauchen) autorul ne prezintă o descriere minunată a Românilor din Banat, vorbind chiar și de munca, religia, obiceiurile și superstițiunile lor, așa precum le-a observat trăind între ei. (p. 10—17)

Autorul născut în Kapnikbánya (în Ungaria de sus) ori — după Horányi — chiar în Alba-Iulia, în 1742, a devenit cu timpul cel mai renumit inginer de mine, iar cartea sa de față atât de căutată, în cât a fost tradusă în 1777 englezește, în 1778 italienește și în 1780 franțuzește. (Vezi sub No. 614)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1774

Wien

557

Succincta Medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. Centuriae I—IV. Excerpta ex adversariis auctoris.

Lipsiae, MDCCLXXIV. Ex Officina Sommeria. Centuria II. Viennae, 1778. Typis Io. Tho. nobilis de Trattnern. Centuria III 1781 et IV Viennae, 1787. Ibidem. In 8° pag. 208, 221, 471 și 528. (Dela tomul al II-lea încolo pe foaia de titlu cu numele autorului: Excerpta ex adversariis Stephani WESZPRÉMI, Med. Doctoris, Lib. Regiaeque civitatis Debretzen Physici ordinarii.)

Prefața : Scriebam in Studiorum Universitate Lipsiensi prid. Kal. Dec. MDCCLXXIV. Carolus Andreas Bel D[octor.]

Din cuprins : Centuria I. Epigramma Valachica, quod condiscipulus Theologus Francisci Pariz Pápai, gente Valachus, Michael Halicius nobilis Romanus civis de Karansebes occinuit : „Cânt sănătate sărind la voi, Romanus Apollo” citată din cartea lui Páriz Pápai (Basileae, 1674) cu traducerea latină.¹ (p. 127—128) Textul ei l-am tipărit la descrierea cărții amintite, sub No. 213.

Centuria II pars I. Gloria Mundi seu Tabulae Paradisi : Processus universalis Viae tincturae Rubedinis et Albedinis Alchymicae Artis Magistri Nicolai Melchioris, Cibiniensis Transilvani sub forma Missae feliciter incipit etc. continentur in *Musaeo Hermetico Sopho-Spagyrica*e artis discipulos fidelissime erudienti, quo pacto summa illa veraque Medicina, qua res omnes qualemcumque defectum patientes instaurari possint, quae alias Benedictus Lapis sapientum appellatur inveniri ac haberi queat. Francofurti, 1625. In 4-to. Repetita in eodem Musaeo reformato et amplificato; Francofurti, 1677 et 1678. (p. 28)

Această carte ne interesează deoarece Weszprémi e de părere că autorul ei e de fapt arhiepiscopul Nicolae OLAH (decedat în anul 1568) și în sprijinul ipotezei sale citează cartea lui *Becherus* cu titlul „Physica subterranea” în care vorbind de alchimiști zice : Collecta ab Archipraesule Nicolao Melchiore Cibiniensi Transilvano ad Vladislaum Hungariae et Bohemiae regem olim missa. (p. 129—130)

Centuria III. Adamus *Molnár* născut în Tresztyénfalva (comitatul Vas, Ungaria) în 1716, absolvind medicina la Halle în 1747 s'a dus în Ardeal, unde practicând în Cluj și Brașov fu chemat la București, șezând acolo douăzeci de ani. Devenind medic căutat a scris totodată și următoarele studii : a) De aëre, aquis et locis Valachiae; b) De natura et diaeta crassa Valachorum; c) De morbis endemiis Valachiae. Acestea la intrarea vrăjmașilor în București la 1768 depunându-le în biserica Franciscanilor (la Bărăție) acolo ele s'au prăpădit, abia scăpând și el cu viața, murind apoi în 4 Decembrie 1780. (p. 266—274) Samuel *Slotze* Physicus ordinarius Cibinii Transilvaniae, a scris : De succino fluido in Valachia reperiundo, publicat în *Observationes Academ. Caesareo-Leopold. Natur. Curios. Ephem.* Centuria I—II. Observatio CXXXIII. (p. 367)

Centuria IV. Franciscus Ernestus *Brückmann* Medicus practicus Wolfenbüttelensis, umblând în 1724 prin Ungaria, a scris apoi : De Valachorum pane Málé adpellato,² în *Annales Physico-medicinae Vratislavienses Tentamine XXXII* p. 511. Ioannes Christophore *Deccard* Sempronensis a scris, rămas în manuscris : *Rei rusticae Hungaricae Libri III. Caput II. De negotiis domesticis seu villaticis.* § 7. De villis Vallachicis et Rascianis. (p. 104) Ioannes Georgius

¹ E caracteristic că autorul (Páriz) știind românește, publică această epigramă cu traducerea ei latină și nota următoare : Carminis huius Valachici facta ad verbum interpretatio talis est, ut inde summa linguae Valachice cum Latina adfinitas liquido appareat.

² Iată—poate—întâia scriere despre *mămăliga* necunoscută în străinătate.

Henricus *Kramer* Physicus Temesvariensis (după 1718) a scris: *Cogitationes de Wampyris Serviae in Hungaria, în Commercium Litterarium Noricum* 1732 Hebdomada XXXVII p. 291—292. (p. 173) De causa Plicae Polonicae non satis recte ab Erndselio in Varsavia illustrata explicata, demonstratur exemplo Valachorum ex sordido vivendi genere eam contrahentium, qui absque omni sanitatis noxae et ferunt, et excindunt: quod aequè in equis quoque Transilvanicis fieri observatur. Ibidem 1734 Hebdom. XLVI p. 363.¹

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

¹ Necunoscând publicațiunile aci citate, nu știu dacă ele sunt latinești ori scrise în limba germană, de oare-ce autorul nostru (eruditul Weszpremi) avea obiceiul ciudat de a traduce până și titlurile cărților pe latinește.

1774

W i e n

558

Abhandlung von den Titeln und Wappen, welche Maria Theresia als Apostolische Königin von Hungarn führet. Verfasset von Franz Karl von PALM, Weltpriester, etc.

Wien, 1774, gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern etc. In 8° pag. 94.

Din cuprins: § VI. Von den Titeln und Wappen der Königreiche Kumanien und Bulgarien. Autorul citând diploma din 27 Ianuarie 1243 a regelui Bela IV în care poartă și titlul „Comaniaeque Rex” zice: Die Wallachen, welche unter der hungarischen Herrschaft standen, fiengen nachher an, in das von den Kumaniern verlassene Land, welches die heutige Moldau ist, Pflanzvölker zu führen; da sie sich aber mit der Zeit zu gehorsamen weigerten, bezwang sie Ludwig der Grosse im Jahre 1371, und unterwarf sie der hungarischen Krone wieder. (p. 91)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1774

W i e n

559

Analecta Scepussii sacri et profani. Complectens Bullas Pontificum, Caesarum, Regumque diplomata, Illustrium virorum epistolas, aliaque monumenta literaria ad notitiam Scepussii facientia. Collegit et notis illustravit Carolus WAGNER S. S. *Theologiae in Universitate Tyrnaviensi Doctor*. Pars I—IV.

Viennae, 1774—1778. Typis Joann. Thomae nob. de Trattnern, etc. In 4° foi 8 și pag. 469, 357, 264, 219 + Index.

Prefața ultimului volum: Posonii Nonis Junii Anno a Christo nato MDCCLXXVI.

Din cuprins: Vol. I. Ordinele arhiepiscopului de Strigon, Nicolaus Olah, din 1553 și 1557 către parohii celor XIII orașe Scepuziene. (p. 286—287 și 289—290) Scrisoarea lui Olah din 1557 către regele Poloniei Sigismundus Augustus, în aceeaș afacere. (p. 290—

291) Terra Stoyanfoelde in comitatu Scepusiensi existens, 1411. (p. 423) Valachi jobagiones possessionis Vikarthy (1513) cu observația autorului: Valachorum nomine non intelliguntur hic populi Transilvaniae finitimi, sed gregum pastores, qui Scepusiensibus, Liptovien-sibus etc. „Valaszi” audiunt. (p. 429)

Vol. II. *Excerpta ex Chronicis Leutschoviensibus.*

5. Januarii 1668. Herr Johann Georgius Gika Princeps, et Wajvoda Transalpinæ Valachiae von Wien hier ankommen, in Willens sich hier als Exul aufzuhalten, deme die Stadt mit ihrem höchsten Schaden das Stadt- oder Gasthaus völlig einräumen müssen. (p. 31)

Den 26. Aprili 1670. Kam Georgius Gika Princeps Walachiae Transalpinæ wieder allhier an, welcher seine Liebe gegen diese Stadt abermahl contestiret, und versprochen: Sobald Er nacher Wien käme, vor Ihro K. k. Majestät vermelden wolle, dass wir getreue, obwohl auch arme Lcuthe wären. Es hat dem guten Herrn dieses des Herrn Rakotzy Ferentz Beginnen gar nicht gefallen wollen, vorgebende, dass er hinter das Licht wäre geführt worden, und dass die Türken ihm zu diesmahl nicht beystehen werden. Darum er es in die Länge nicht treiben würde; sondern musste unterliegen, weil all sein Intent, Sach und Vornehmen auf schlechten Fundament bestunde. Den 27. Aprilis reisete der Fürst fort, und gab Gemeine Stadt Ihme ein Schreiben mit, an Ihro Königliche Majestät de nostra fidelitate, welches Er selbst zu überliefern nebens einer guten Recommendation versprochen. (p. 33)

Selecta ex Chronicis Leibitzerianis.

MDXXII. Joannes Wajvoda Transilvanus in Turciam ingressus est cum magnis copiis per magnam Valachiam ad expugnandas aliquas arces, et civitates, sed frustra. (p. 49)

MDXXVIII. In Vigilia Joannis Baptistae Transilvanienses a Wajvoda Moldaviensi circa castrum Mariae (Marienburg) graviter caesi sunt. Qui etiam deinde totam illam provinciam exussit, et castellum in monte arcis juxta urbem Coronam vi expugnavit, et hoc factum est eodem anno, ut supra circa festum Michaelis, cum secundario ingrederetur. (p. 50)

MDLX. Albertus Laszky cum Despoto intravit in Valachiam ad eam occupandam; sed repulsi sunt.

MDLXI. Albertus Laszky iterum cum Principe Despoto intravit in Valachiam, et eam occuparunt. (p. 59)

Urbis Kesmarkiensis memorabilia.

Anno 1533. Die Viridium (seu festo Coenae Domini) Valachi Nicolao Mynckovitz Hungaricum castrum Donaytz prodicione et dolo ademerunt, et Domini Jeronymi de Laszko Nobiles milites seduxerunt, ac porro Domino Vitzthinn ad officium dederunt. (p. 111)

Din vol. I. există exemplare și cu anul 1776 prezentate reginei Ungariei de un nobil ungur cu prilejul examenului său de doctorat în Tirnavia, cu foaia de dedicație: Augustissimae . . . Principi Mariae Theresiae Romanorum Imperatrici, Hungariae Apostolicae . . . Reginae .... Principi Transilvaniae, Moldaviae, Valachiae etc.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1775

W i e n

560

Dissertationes historico-criticae in Annales Veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum a Georgio PRAY, sacerdote conscriptae.

Vindobonae, MDCCLXXV. Sumptibus Augustini Bernardi, Bibliopolae Universitatis. In 2° regal foi 2 și pag. 243.

Prefața : Dabam Posonii V. Calendas Septembres MDCCLXXII.

Ediție de titlu a ediției din 1774 descrisă sub No. 554, cu alte cuvinte, cartea a fost tipărită cu cheltuiala contelui Iosif Erdődy cu prilejul doctoratului său pentru ca să poată preda împărătesei un exemplar al unei cărți prețioase, după obiceiul vremii, la care după foaia de titlu au fost anexate „tezele” tipărite, din cari a răspuns la examen în latinește și nemțește.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1775

W i e n

561

Reges Ungariae Mariani ex antiquissimis diplomatis, aliisque mss. conscripti ab A. R. D. Joanne FRIDVALDSZKY de Frivald, A. A. L. L. et Philosophiae Doctore, apud Universitatem Claudiopolitanam matheseos professore emerito, nunc per M. Principatum Transilvaniae in physicis experimentatore, presbiterio saeculari.

Viennae, MDCCLXXV. Typis Joannis Thomae Nob. de Trattnern. Sac. Caes. Reg. Aulae Typogr. et Bibliop. In 4° pag. 122.

Din cuprins : Actul de danie al lui „Uladislaus Vaiuoda Transalpinus, Banus de Zevrinoio, et Dux novae plantationis terrae Fugaras” rudei sale, Ladislaus de Dobka, din 1372. (p. 80—84)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1775

W i e n

562

Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum, quam excitat Alexius HORÁNYI, Hung. Budensis, de CC. RR. Scholarum Piarum. Pars I—III.

Viennae, 1775—1777. Impensis Antonii Loewii, bibliopolae Posoniensis. (I—II. Viennae, e Typographeo Kaliwodiano; III. Posonii, Typis Patzkoianis.) In 8° Pars I foi 7 și pag. 741; Pars II foi 7 și pag. 719; Pars III foi 2 și pag. 696 + Index totius operis. (Cu portretul autorului în aramă.)

Dedicația : Scribebam Pestini XV. Februarii A. MDCCLXXV.

Din cuprins : Pars I. Aaron de Bisztra Episcopus Fagarasinus. (p. 1) *Desericius* Iosephus Innocentius nobilis Hungarus, adolescens

Piis adscriptus Scholis, Adsiſtens Generalis Romae, iussu atque auctoritate Benedicti XIV. P. M. ad Dynastam Valachiae Constantinum Maurocordatum legationem suscepit, quae maiori conatu, quam successu peracta est. (p. 493) Pars II. Manuscriptum Georgii Ier. Haner: Fundamenta iuris pastorum in Transsilvania Saxonorum, in decimas incolarum fundi Regii Valachicorum. Anno 1751. In 4-to. (p. 75) *Kantemirius* Demetrius immortalis memoriae Princeps. (p. 277—287) *Miron* natus Moldaviae. (p. 622—624) *Nicolaus* in Moldavia natus, in Protospatarii . . . integra Biblia in linguam Valachicam convertit. (p. 688—689) *Olahus* Nicolaus Archiepiscopus Strigoniensis, Locumtenens Regius, e Principum Valachiae sanguine oriundus. (p. 694—705) Pars III. *Gorecii* Leonardi „Descriptio belli Ivoniae Vaivodae Walachiae, quod Anno M.D.LXX.IV. cum Selimo II. gessit” accessit Ioannis *Lasitii* Historia de ingressu Polonorum in Walachiam, cum Bogdano et caede Turcarum. Francofurti, M.D.LXX.VIII. In 8° ad res vicinae Walachiae per certam periodum noscendas facit. (p. 682)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

563

W i e n

1775

Die Alterthümer Daciens in dem heutigen Siebenbürgen. Aus den Zeiten, als dieses schöne Land die Römer regierten. Auf Befehl und Kosten Ih[rer] Majestät der Kaiserinn.

Wien, 1775. Gedruckt bey Johann Thomas Edlen v. Trattnern, kais. königl. Hofbuchdruckern und Buchhändlern. In 4° pag. 148.

Ediție de lux, tipărită cu negru și roșu, cu inscripțiuni și ilustrațiuni în aramă și cu planșe colorate cu mâna, paginile încadrate cu chenar, având o suprafață de 12.5 × 21 cm.

Dedicația, an Maria Theresia! Wien, den 19. März 1775. S. I. Baron von HOHENHAUSEN Major von dem Tschaiken-Bataillon.

Pe contrafoliu această declarație curioasă: Die Römer regierten Dacien, vom Jahre 103, in welchem Trajan, nach der zweyten Ueberwindung des Decebalus, die römischen Pflanzvölker einsetzte, bis zum Jahre 263, in welchem Sie — von den seit der schwachen Regierung Galliens und Claudius des II. wieder mächtig gewordenen Daciern — als Aurelian Kaiser war, völlig unterdrückt werden. Von welcher Zeit an, sie sich auch nicht mehr erholt haben; sondern ihr Sklavenstand hat bis 1694, da der Kaiser Leopold das Land übernahm, keine andere Abänderung erlitten, als im Namen ihrer Despoten. (p. 2)

Autorul servind ca ofițer în Ardeal, descrie cu cea mai mare minuțiozitate ruinele și pietrele epigrafice romane, aflate și văzute de el prin sate, dând desenul, textul lor (totodată și în traducere germană) și notând exact ziua în care le-a desenat la fața locului. Așa s'a alcătuit această prețioasă și rară operă, între 24 Iunie 1765

și 22 August 1767, păstrându-ne un adevărat inventar ilustrat al monumentelor romane din Ardeal, mai cu seamă a celor din comitatul Hunedoarii, prezentând de pildă cele din biserica română dela Demșuș în 10 frumoase planșe colorate.

Literile lipsă din inscripțiunile descifrate autorul le dă tipărite cu roșu și observăm că publicând tabla mormântală din biserica dela Székfalva (în Hunedoara) explică ciomegile pe cari se reazămă cei doi Romani jalnici, cari deplâng pe tânăra femee din mormânt ca niște bocitori, cu următoarele interesante cuvinte: Es sind diese Stäbe ganz nach der Art der krummen Hirtenstäbe gebildet, welche bey dem Landvolke der Wallachey noch heute zu sehen sind. So wie die heutige Kleidungsart fast ganz die nämliche ist, womit diese traurenden Personen erscheinen. Das Hemd reicht bis auf die halben Schenkel, darüber werfen sie einen kurzen Ueberrock, der noch kürzer als das Hemd ist. Die Alten hüllen sich in einen langen Mantel ein, und nähren ihre Bärte, eben so, wie sie auf dem oben angeführten Grabsteine des Publ. Ael. Ulpianus zu sehen sind. Diese beyden Grabsteine zeigen uns einerseits, wie wenig die heutigen Einwohner dieser Gegend von ihren Vorfahren abgeartet haben; und andererseits, dass diese aufgestellten Bilder weiter nichts, als die Betrübniß des Volkes bedeuten. (p. 105—106)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Apponyi No. 2485.

1775

T r n a v a

564

Notitia Rerum Hungaricarum. Conscripta a Francisco Carolo PALMA, nunc Caesareo Regio Aulico Capellano. SS. Theolog. in Academia Viennensi Baccalaureo Protonotario Apostolico. Editio Altera, ab auctore recognita et aucta. Pars I—III.

Tyrnaviae, Recusa anno MDCCLXXV. In 8-vo.

Cuprinsul la descrierea ediției întâi din 1770 sub No. 533.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1775

B r a t i s l a v a

565

Ioannis SEVERINI Conspectus historiae Hungaricae... Pars I—II. Editio altera.

Posonii, M DCC LXXV și M.DCC.LXXVIII. Sumptu ac Litteris Franc. August. Patzko. In 8° foi 16 și pag. 118, 288 + Index.

Prefața: Schemnicii octavo Kal. Iulii M.DCC.LXXV.

Din cuprins după Indice: Bazarabus, Roberto insidias struit (II p. 94—95) a Ludovico I. benigne accipitur (p. 99) Carolus I. a Bazarabo paene intercipitur. (p. 95)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

566**Cluj****1775**

Odae Augustissimo Romanorum Imperatori Josepho II. cum secundo Daciam ingressurus et in campo Keresztes, ubi Trajanus Decebalum devicit arma sua exerciturus esse diceretur per S. B. adornatae M.DCC.LXXV.

Claudiopoli. Typis Josephi Francisci Kollmann, privil. typograph, et bibl. In 8° mic foi 9.

Autorul numit pe ultima pagină : Stephanus BIRO, Exjesuita. Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

567**T r n a v a****1775**

Ungariae palatini, propalatini, et Locumtenentes Regii bello, paceque clarissimi, compendio metrico deducti a Francisco BABAI, presbytero seculari Archi-dioecesis Strigoniensis.

Typis Tirnaviensibus, Anno M.DCC.LXXV. In 8° pag. 126.

Din cuprins : Locumtenens Regius ab anno 1562 ad 1568 Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis. (p. 93—94)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

568**V e n e z i a****1775**

Illyrici Sacri tomus quintus. Ecclesia Jadertina *cum suffraganeis*, et Ecclesia Zagrabiensis. Auctore Daniele FARLATO Presbytero Societatis Jesu.

Venetis, MDCCLXXV. Apud Sebastianum Coleti. In 2° pag. XVI și 672.

Din cuprins : Nicolaus Olahus episcopus Zagrabiensis XLVIII. Natus 1493. Archidiaconus Comaromiensis. A Ferdinando rege Praepositus Albensis creatus, et 1543 episcopus Zagrabiensis. Epistola Capituli ad eum gratulatoria, et Olahi ad Capitulum responsio. Ejus administri, et vicarius generalis. Olaho hortatore atque auctore, canonici castrum apud Siscium aedificant. Relicta Zagrabiensi ad Agriensem, et quinquennio post ad Strigoniensem ecclesiam migravit. Libri ab eo conscripti. Mors anno 1568, monumentum et inscriptio. (p. 532—534)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

569**B r a t i s l a v a****1776**

Specimen Hierarchiae Hungaricae complectens seriem chronologicam Archiepiscoporum et episcoporum Hungariae cum rudi dioecesium delineatione adjectis, si quae sunt peculiare, prae-

rogativis, ut plurimum ex diplomatibus congestum. A Georgio PRAY presbytero seculari. Pars I. De Archiepiscopatu Strigoniensi et ejus suffraganeis. Pars II. De archiepiscopatu Colocensi et eius suffraganeis.

Posonii et Cassoviae, M.DCC.LXXVI et M.DCC.LXXIX. Sumptibus Joannis Michaelis Landerer etc. In 4° foi 7 și 435—465.

Prefața: Posonii VII. Idus Maias, anno M.DCC.LXXV.

Din cuprins: Pars I. Episcopatus Milkoviensis. Alius fuit ab Episcopatu Cumanorum. De illius situ variae opiniones. A Carolo Roberto probabiliter instauratus. Sedes Episcopi Milkovum translata. Et dehinc in Transsilvaniam translata. Dioeceseos limites et amplitudo. Conjungitur cum Archiepiscopatu Strigoniensi. Ex quo lites obortae, ex his Episcopatus interitus. Episcopi Milkovienses: 1332—1519. (p. 415—435)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1776

Wien

570

Episcopi Varadienses fide diplomatum concinnati *opera, et studio* Antonii GANOCZY, praepositi Sancti Augustini de insula Lazari, cathedralis ecclesiae Varadinensis archidiaconi, et canonici, proto-notarii apostolici, SS. Theologiae Doctoris. Pars I—II.

Viennae Austriae, 1776. Typis Josephi Michaelis Gerold, aulae imperialis typographi. In 4° foi 16 și pag. 493+469.

Prefața: Magno-Varadini IV. Calendas Decembris MDCCLXXXV.

Din cuprins: Pars I. 1234. Gregorius Pontifex monet Belam Regem Hungariae, ut ipse Episcopum Valachis praeficeret. (p. 88) 1374. Spondanus de Valachis ad fidem Catholicam reversis. (p. 239) Bogdan, Vajvoda Olachorum in terram Moldaviae recessit. (p. 240) 1460. In Valachia male mulctati sunt Turcae per Bladum. (p. 358) 1461. Mathias rex Bladum Budam deportari jussit, novum Principem Valachiae confirmat. (p. 373) 1467. Mathias rex Stephanum, Principem Valachiae domat. (p. 390) 1475. In Valachia a Stephano Regulo centum viginti millia Turcarum sunt caesa. (p. 420)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1776

Trnava

571

Tentamen ex universa Historia Hungariae et praecipuis rerum Hungaricarum scriptoribus *quod* in Convictu Nobilium Regio-Archi-Episcopali *Tyrnaviae subivit die Mense Julio Anno M.D.CC.LXXVI*. Comes Stephanus ILLÉSHAZY, de eadem amoeniorum litterarum studiosus.

Typis Tyrnaviensibus, Anno ut Supra. In 8° pag. 67.

Din cuprins: De diversis populis Hungariam, et Transylvaniam cum Hungaris habitantibus: Székelyii seu Siculi, Iazyges seu Jassones, Russi seu Rutheni, Valachi, Teutones, Armeni. (p. 7—9)
Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

572

W i e n

1776

Regulae Monasticae Graeci Ritus non Unitorum in Hungaria, in Synodo Carlovitzensi praescriptae anni 1776.

Viennae. In 2° in lingua latina.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Murăș.

Biblioteca Samuelis Com. Teleki pars III p. 249.

573

W i e n

1776

Tabula Bannatus Temesiensis a Geometris SS. M.M. I.I. et R. A. confecta; quam in minorem formam reduxit, gradusque longitudinis, et latitudinis adjecit Franciscus GRISELINI. Anno R. S. MDCCLXXVI.

Vindobonae. Augustinus Cippus sculpsit.

Hartă în aramă (de format 57×63 cm.) cu multe denumiri românești, jos cu desenul orașului (Timișoara) și o căruță cu doi cai. Academia Română, București și alte exemplare.

574

B u d a

1776

Historia Melly Magában foglalja vitéz Hunyadi János Nemzetsege eredetét, és a' Török ellen viselt hadait; *Ugy nem külömben* Ama' Hires, Nagy emlékezetü fíjának Mátyás király, Örök emlékezetre méltó hadakozásit; kitől mind a' Nap keleti, mind a' Nap-nyúgotti Tsászárok féltek, és rettegtek: a' melly-is A' Magyar Országí Historiákban gyönyörködőknek kedvéért (hogy kiki a' mi Eleinknek derék viselt dolgaik le-írásához kevés költséggel juthassan) öszve-szedettetett és ki-botsátatott.

Budán, 1776. Katalin Landerer betűivel. In 8° foi 16.

Cărticica e o simplă tipăritură de popularizare, dar formează întăia biografie în ungurește a marelui viteaz Huniadi.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

575

T r n a v a

1776

Historia arcana belli Turcici anni M.DCC.XXXVII, VIII, et IX. cum animadversionibus criticis: Authore comite a SCHMETTAU, Potentissimi Prussiae Regis Pro-Marechallo. Eandem e Gal-

Bibl. vol. I.

19

lico Sermone in Latinum traduxit Michael H o r v á t h, Theologiae Pastoralis, et Sacrae Eloquentiae in Regia Universitate Tyrnaviensi Professor.

Typis Tyrnaviensibus. Anno M.DCC.LXXVI. In 8° pag. xx și 324.

Nu are capitole speciale despre Români, însă e vorbă des de Valachia în cursul expunerilor operațiunilor războinice ale armatei austriace pe malul Dunării spre Vidin.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1776

T r n a v a

576

Archi-Episcopi Strigonienses, *de* utraque republica praeclare meriti, compendio metrico deducti a Francisco BABAI, presbytero Archi-dioecesis Strigoniensis.

Typis Tirnaviensibus, Anno M.DCC.LXXVI. In 8° pag. 103.

Din cuprins: XLVIII. Nicolaus Oláhus. (p. 76—77) Poezia e identică cu cea din 1775 de sub No. 567.

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

1776

W i e n

577

Karte des Temesvárer Banats. Von Franz GRISELINI. Maasstab 1 : 432,000.

Wien, 1776. Hartă de 1 foaiă.

Autorul italian trăia în Banat, culegând material pentru descrierea sa științifică.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1776

B u d i s s i n

578

Betrachtung über die Handlung und Oekonomie des Großfürstenthum Siebenbürgen entworfen von Paul Rudolph GOTTSCHLING aus Hermannstadt.

Budijjin, 1776. Gedrukt bey der verm. Scholzin. In 8° mic pag. 30.

Prefața: Bautzen, den 6. Sept. 1776.

Pentru înflorirea comerțului extern al Ardealului autorul propune a se aduce coloniști străini de așezat în zece orașe de întemeiat pe malul râurilor, dintre cari unul ar fi a se face la Turnu-Roșu și al doilea pe insula Sacru lângă satul Porcești (p. 17) și afară de aceasta ar fi a se zori navigațiunea pe Olt până în Țara-Românească. (p. 22)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

579

Dresden

1776

Adam CHENOT der Weltweisheit und Arzneygelahrheit Doctorß Königlischen Physici in Siebenbürgen Abhandlung von der Pest. Aus dem Lateinischen übersezt von Josef Wilhelm Schweigart, Feldscheer unter der Churfürstl. Sächsischen Leib-Grenadier-Garde.

Dresden, 1776. Bey Michael Gröll. In 8° pag. XXXII și 302.

Din cuprins: Das erste Capitel. Von dem Ursprung, Fortgang, Zufällen, und Ende der in einigen Orten der Siebenbürgischen Wallachey vom Anfang Octobris 1755 bis zu Ende Januarii 1757 herrschenden Pest. (p. 1—34.) III. Cap. Von den Zufaellen der Pest, und ihrem verschiedenen Verlauf; Temperament, Gemüthsart, Lebensart und Sitten der Wallachen. Ihre Behandlung ist leichter als die der Sachsen. (p. 65—70)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

580

Berlin

1776

Gemeinnützige Arbeiten der Churf. sächs. Bienengesellschaft in Oberlausitz, die Physik und Oekonomie der Bienen betreffend, nebst andern dahin einschlagenden natürlichen Dingen. Band II.

Berlin und Leipzig, 1776. Bei G. K. Defer.

Din cuprins: Beschreibung der Bienenzucht in der Wallachei und der Moldau. Von Theodor LANGE. (p. 28—33)

Autorul era un Sas din Braşov, care plecând în luna Ianuarie 1776 la Bucureşti, a stat acolo aproape zece luni, fără să fi putut face ceva cu arendarea unei moşii și întors acasă s'a făcut apoi preot. (*Trausch* vol. II p. 333.)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

581

Pécs

1777

Stephani SALAGII presbyteri Quinque-Ecclesiensis Sacrae Theologiae Doctoris de Statu Ecclesiae Pannonicae Libri VII. Tom. I—VII.

Quinque-Ecclesiis, MDCCLXXVII—MDCCC. Typis Joannis Josephi Engel. In 4-to.

Prefața: Dabam Quinque-Ecclesiis XV. Kal. Januarias anno Christi M.DCCLXXVI.

Din cuprins: Tom. I. De Valachis et de lingua Dacorum, quos Valachos appellant, secundum: Istvanfium, Cinnamum, Laonicum, Aeneam Sylvium, Leonclavium, Lucium et Zamosium. (p. 49—51) Oratio Dominicae populi principatu Valliae, quae est provincia Britanniae; relata ab autore libri Germanici, cui titulus „Magister linguarum” non pridem Lipsiae editi:

Paerinthele nostru cela ce esti en cheri. Svintzascaese numele teu. Vie enperetzie ta. Facaese voe ta, cum en tzer ase si pre paementu. Paene noastre tza saetzioace dae noae astezi. Si lase noae datoriile noastre, cum si noi se laesem datornitzilor nostri. Si nu dutze pre noi la ispitire: Tze ne mentueste pre noi de viclianul. Amin. (p. 52)

Drept comparație autorul german publică (p. 52) și *Tatăl-Nostru* românesc, reprodus aici de Szalagyi, tot pe p. 52.

Tom. VII. Sclavi Saviae incolae Valachos. (p. 315) Decretum 2. anni 1495 art. 45 sub rege Uladislao latum de Rascianis, Ruthenis et Valachis Hungariae. (p. 318)

Mus Nat. Budapest și alte exemplare.

1777

Bratislava

582

Matthias BEL: Compendium Hungariae geographicum etc. Editio tertia auctior et correctior. (Recte: quarta.)

Posonii et Cassoviae, 1777. Sumptibus Ioannis Michaelis Landerer, typographi et bibliopolae. In 8° foi 8 și pag. 312 + Index.

Prefața: Posonii, die 15 octobris an. Domini 1776.

Anexat: Tabula . . . regni Hungariae, Samuelis Mikovinyi, de anno 1753.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1777

(W i e n)

583

Regulamentum, Quod vigore supremarum Ordinationum, uti etiam eorum, quae in congressu Illyricae Nationis anno 1769. celebrato, et in Synodis non unitorum Episcoporum anno 1774. et anno 1776. Carlovicii habitis communi nomine acta, ac Caesarea, et Regia Autoritate stabilita sunt, universo in Regnis Hungariae, Croatiae, Slavoniae, in Bannatu Temesiensi, ac in Generalatibus Carolostadiensi, et Varasdinensi, tam in Provincialibus, quam Militaribus, et Cameralibus Districtibus comoranti inferioris, et superioris ordinis non unito Clero Graeci Ritus, nunc, et in posterum eadem ratione sequendum erit, prout Status — Laicus dicti ritus ad idem accurate observandum a Provincialibus, et Localibus Magistratibus, ac Dominiis ope ulteriorum Dispositionum a competentibus Jurisdictionibus ferendarum adstringetur.

Datum in Imperatoriae Sedis Nostrae Urbe, et Metropoli Vienna Austriae, die 2da Mensis Januarii Anno Domini Mil-

lesimo Septingentesimo Septuagesimo septimo, Regnorum Nostrorum tricesimo septimo.

Maria Theresia, Franciscus Comes a Koller. Ad Mandatum Sacrae Caesareae Regiae Majestatis proprium: Franciscus Georgius Nobilis de Kées.

[Viennae, 1777. Typis Iosephi Nobilis de Kurzbeck.] In 2° pag. 92 + Index materiae.

Cuprinsul: Sectio I. De protectione privilegiorum. II. De dependentia cleri, et nationis. III. De Metropolita. IV. De Episcopis. V. De protopresbyteriatibus. VI. De Poppis. VII. De monasteriis. VIII. De consistoriis. IX. De administratione iustitiae. X. De natione in genere.

Această orânduială era menită să dea o constituție legală a întregii Biserici neunite din Ungaria și fiindcă Românii aparțineau încă pe timpul Mariei Terezei Națiunii Ilirice, ea privește și pe Români, cari de aici înainte trăiau în baza acestei legi, cu toate că nu sunt numiți nicăeri în niciunul din articolele ei.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

584

(W i e n)

1777

Regulament. Wornach sich in Folge der geichöpften höchsten Resolutionen, wie auch dessen, was bey dem im Jahre 1769. fürgewesenen Sllyrischen Nationen-Congress, dann denen im Jahre 1774 und 1776 zu Karlowitz abgehaltenen nicht unirten bischöflichen Synoden gemeinschaftlich behandelt, und mit kaiserl. königl. Beangenehmigung berichtigt worden, von der gesanten in dem Königreich Hungarn, Croatiaen, Slavonien, dem Temeswarer Banat, dann denen Carlstädter, und Warasdiner Generalaten, sowohl in denen Provincial- als Militar- und Cameral- Bezirken befindlich höheren, und niederen nicht unirten Geistlichkeit graeci ritus von nun an, und für das künftige eben also geachtet werden solle, wie der Laienstand besagten ritus, zu dessen genauer Beobachtung von denen Landes- Orts- und Grund-Obrigkeiten mittels der durch die Behörden trefenden weiteren Verfügungen verhalten werden wird.

Gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien den 2-ten Monathstag Jaenner im siebenzehnhundert sieben und siebenzigsten, Unserer Reichs im sieben und dreyßigsten Jahre. Maria Theresia etc.

[Wien, 1777. Bey Joseph von Kurzböck.] In 2° pag. 14 + Register.

Cuprinsul înregistrat la ediția originală, latină de sub No. 583.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1777

Bratislava

585

Joannis TOMKA Szászky, Introductio in orbis antiqui et hodierni geographiam . . . opera ac Studio Ioannis Severini. Tomus I—II. Editio altera.

Posonii et Cassoviae, MDCCLXXVII. Impensis Joannis Michaelis Landerer. In 8° foi 23 și pag. 990.

Prefața: Scribebam Schemnicii tertio Idus Septembris. Anno R. S. MDCCLXXVII.

Din cuprins: Tomus I. Sectio III. De magno principatu Transilvaniae. (pag. 592—617) Sectio III. De Valachia magna, id est: Valachia Transalpina, et Moldavia. (p. 654—659) Sectio IV. De Tartaria Europaea, seu Bessarabia, et Tartaria minore. (p. 660—665)

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1777

Bratislava

586

LOSONTZI István: Hármás kistükör, etc.

Posonyban, 1777. In 8° pag. 204. Cu 2 hărți.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1777

Bratislava

587

Compendiolum regnorum Slavoniae, Croatiae, Dalmatiae, Galliciae, et Lodomeriae, Magnique Principatus Transilvaniae Geographicum. Supplementis et notis brevibus illustratum.

Posonii, et Cassoviae, MDCCLXXVII. Sumptibus Joan. Michaelis Landerer typographi et bibliopolae. In 8° foi 4 și pag. 170 + Index.

Prefața: Posonii die 1. Octobr. anno 1777.

Din cuprins: Valachi in Transilvania inquilini, eorum indoles. Valachi, incultum hominum genus. (p. 109—110) Valachi vici, Valachische Dörfer. (p. 150—151)

La Várhely, Varhelinum, veteris Dacorum *Sarmi-Zaegethusae*, atque Romanorum *Ulpiae Trajanae*, autorul scrie: Hic, singulis diebus, Valachos fere invenies, qui rudera vertunt, ac lapides pretiosos, atque numismata tam aurea, quam argentea, ex visceribus terrae, variaque antiquitatis monumenta effodiunt. (p. 151)

Autorul nenumit este: Matthias BEL.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1777

Wien

588

Heinrich Johann von CRANTS. Thro Kaiserl. Königl. Apostolischen Majestät N. De. Regierungsrath der Kaiserlich Königl. Akademie der Naturforscher, der bothanischen Gesellschaft zu Florenz, der Akademie

der Wissenschaften zu Roveredo Mitglieds Gesundbrunnen der Oesterreichischen Monarchie.

Wien, 1777. (In aramă) In 4° foi și pag. 306 + Register.

Cuprinde monografia izvoarelor de apă minerală cu indicația autorilor respectivi, cele din Ungaria și Ardeal sub titlurile: Ungern jenseit der Theisse. (p. 193—201) Des Großfürstenthums Siebenbürgen Gesundwässer. (p. 202—232)

Cele 77 izvoare din Ardeal sunt descrise pe baza amănuntelor primite dela următorii medici și literați: Dr. Stephan Mattyus, Johann Fridwalszky, Dr. Vásárhelyi, Sebastian Hebling, Zágoni, Lukas Wagner și Adam Chenot, dar descrierea băilor dela Mehadia autorul medic și-a rezervat-o sie-și.

In cartea prețioasă găsim și numirile românești ale izvoarelor și băilor, iar ca să avem o idee despre felul cum ele sunt tratate, retipărim aici descrierea apelor termale dela Călan, în județul Hunedoarii:

Kalan. Lauwasser in Siebenbürgen. (Nach der Untersuchung des Herrn A. D. Vásárhelyi.)

Dieser Ort ist zwo Stunden von Hunyad, wovon die Ge-spanschaft den Namen hat, und drey von Deva in dem Gebiete Marus gelegen.

Dieses Dorf fängt bey einen Felsen, der wie ein kleines Schloss aus der Ebne hervorget, auf einem ziemlich flachen Felde längst des Sargetiflusses an; in der Mitte dieses Felsens, die ungefähr anderthalb Elen ausgehöhlet, und wie man sagt, ein Andenken des römischen Fleisses seyn soll, findet man ein laues Wasser; worinne sich auch Kaiser Sigismund, als er Siebenbürgen besehen hatte, ergötzet haben soll, obschon es heut zu Tage Badenshalber von Niemand mehr besucht wird, und nur bloss zum Hanfrösten dienet, welcher hier in vier Tagen mehr ale anderswo in zwo Wochen füge wird. Den 20-ten Augusti 1773 war die Wärme des Wassers von 17 bis 29 Grad des reaurischen Thermometer.

Das aus den untersten Theilen dieses ausgehauenen Felsens hervorspringende Wasser ist klar und hell, am Geschmacke etwas unangenehm, ein wenig stinkend. Es versteinert gar nicht, und in den Versuchen griff es 1. Das Silber nicht an. 2. Von dem zerflossenen Weinstein-salz wurde es nicht verändert. 3. Von der Bleyzucker-auflösung machte es keinen braunen, sondern weisslichtaschen-färbigen Satz. 4. Mit der Salpetersäure, und der Hornlauge gab es kein Merkmal eines Eisenstoffes.

Vier Pfunde abgeraucht gaben einen Ueberrest von neun und zwanzig und einen halben Gran.

Grundtheile. 1. Kalk- und Eisenerde. 2. Wenig Selenit. 3. Bittersalz.

Gebrauch. Bisher hat man noch keinen davon gemacht, es könnte aber in vielen Krankheiten helfen. (p. 206)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1777

L o n d o n

589

Travels trough the Bannat of Temeswar, Transylvania, and Hungary, In the Year 1770. Described in A Series of Letters to Prof. Ferber, on the *mines* and *mountains* Of these different Countries, By Baron Inigo BORN... Translated from the German... By R. E. R a s p e.

London, MDCCLXXVII. Printed by J. Miller. In 8° pag. XXXIX și 320 + Index.

Prefața : London, Sept. 1776.

Este traducerea ediției din 1774 (sub No. 556) cuprinzând cele 23 scrisori (p. 1—227) și ca anexă : Abstract of Mr. J. J. Ferber's Mineralogical history of Bohemia. (p. 229—320)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1778

B r a t i s l a v a

590

Ioannis SEVERINI : Conspectus historiae Hungaricae etc. Editio altera. Pars I—II.

Posonii et Cassoviae, 1778. Šumptibus Ioannis Michaelis Landerer, Typographi et Bibliopolae. In 8° foi 12 și pag. 118 + Index.

Praefatio nova : Scribebam Schemnitii, die 15. Iunii 1775.

Cuprinsul la ediția întâia din 1775 sub No. 565.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1778

P e s t

591

Historia Critica Regum Hungariae. Ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata, a Stephano KATONA, in Regia Universitate Budensi historiarum Doctore, Archidioecesis Strigoniensis Presbytero.

Pestini et Budae, 1778—1817. Sumtibus Ioannis Michaelis Weingand et Ioannis Georgii Koepf bibliopol. In 8° tomuli I—XLII.

Prefața : Dabam Budae, pridie calendas Ianuarias A. R. S. 1777. (Fiecare din tomurile următoare cu prefață și dedicație specială, către o persoană cu renume și data preciză când volumul s'a dat la tipar.)

Această operă e citată de obicei astfel : „Historia Critica Regum Hungariae” însă titlul ei variază după diferitele perioade ale dinastiilor regilor Ungariei, așa că de pildă tomul I. are de titlu : „Historia Critica primorum Hungariae Ducum” și acest titlu se modifică la fiecare nouă dinastie, așa că la tomul XX — cu care autorul începe descrierea faptelor regilor din Casa Habsburgilor — el sună astfel : Historia Critica regum Hungariae stirpis Austriacae.

Opera monumentală a celebrului Iezuit ungar, care (scrisă în formă de cronică) este prima compilație a istoriei Ungariei până la anul 1810 conține un număr mare de documente, intercalate în text. Autorul ei murind în 17 August 1811 publicațiunea prețioasă a fost condusă de tovarășii săi, volumele tipărite prin cele mai diferite tipografii din țară și într'un număr diferit de exemplare, așa că opera întreagă e foarte rară. Părțile ei privitoare la țările române ori la Români, sunt următoarele :

Tomulus I. Arpadus dux. Anno Christi 891. An solum în Moldavia ceteri Turci cum duce Lebedia consederunt? (p. 124—125)

Tom. VI. Andreas II. Rex. A. C. 1234. Quomodo Belae negocium religionis in Moldavia commendavit? (p. 704—709) Quomodo Colomanum et Bosnensem episcopum ad idem studium excitavit? (p. 701—713)

Tom. VII. Bela IV. Rex. A. C. 1247. Quantas per Valachiam et Moldaviam terras Bela hospitalarius contulit? (p. 94—103)

Tom. VIII. Carolus Rex. A. C. 1330. Qua fortuna bellum cum Valachis gessit? (p. 634—643) Quos armorum successus alibi habuit? (p. 643—645)

Tom. X. Ludovicus Rex. A. C. 1371. Quomodo Ludovico bellum Valachicum successit? (p. 483—486) A. C. 1374. Quae de Valachorum episcopatu mandata metropolis dedit? (p. 573—578)

Tom. XI. Sigismundus Rex. A. C. 1390. Quomodo Stephanum, Moldaviae vaivodam, ad officium reduxit? (p. 290—295) A. C. 1395. Cur bellum in Valachiam suscepit? (p. 370—377) Quorum virtute minorem Nicopolim Turcis eripuit? (p. 377—384)

Tom. XII. Sigismundus Rex. A. C. 1426. Quas libertates novis in confinibus Moldaviae colonis concessit? (p. 470—475) Vaivoda Radul alias Praznaglava. (p. 486) A. C. 1430. Quem Valachis vaivodam, mortuo Dano, praeficit? (p. 535—543)

Tom. XIII. Ladislaus V. Rex. A. C. 1446. An Hunyadius ante hoc bellum poenam de Dracula sumsit? (p. 503—505) A. C. 1447. Quomodo Valachiam et Moldaviam ad ius sacrae coronae reduxit. (514—522)

Tom. XIV. Matthias I. Rex. A. C. 1462. Cur et quo successu Valachicam expeditionem suscepit? (p. 548—569)

Tom. XV. Matthias I. Rex. A. C. 1467. An pari felicitate bellum in Moldavia confecit? (p. 233—243) A. C. 1468. Quid ad Polonorum querelas ob bellum Moldavicum respondit? (p. 244—253) A. C. 1475. An Stephanum, Moldaviae regulum, contra Turcas iuivit? (p. 766—774)

Tom. XVI. Matthias I. Rex. A. C. 1476. An Stephano, Moldaviae principi, contra Turcas auxilio fuit? (p. 5—16)

Tom. XVIII. Wladislaus II. Rex. A. C. 1503. Quomodo ius in Moldaviam Hungariae regibus asseruit? (p. 338—345) A. C. 1504. Quid, ut Moldaviam Stephano vaivoda mortuo retineret, egit? (p. 394—400) A. C. 1511. Cur et quomodo periclitanti Moldaviae succurrere voluit? (p. 616—621) A. C. 1513. Quomodo Bakatsio Milkoviensis ecclesiae cum Strigoniensi coniunctionem dissuasit? (p. 665—682)

Tom. XX. Ferdinandus I. Rex. A. C. 1535. Quomodo Moldaviae principem et Laszkium in fidem recepit? (p. 940—953) A. C. 1540. Quando Petrum, Moldaviae vaivodam, ad Solimanum transmisit? (p. 1303—1338)

Tom. XXI. Ferdinandus I. Rex. A. C. 1541. Quantam in Transsilvania iacturam, Mailato per fraudem intercepto, fecit? (p. 93—105) A. C. 1548. Quando Nicolaum Olahum ad Agriensem e Zagradiense sede transtulit? (p. 801—816)

Tom. XXIII. Ferdinandus I. Rex. A. C. 1561. Cur et qua fortuna bello Moldavico se miscuit? (p. 511—530) A. C. 1563. Quam ob causam turbis Moldavicis se non miscuit? (p. 776—784)

Tom. XXVI. Rudolphus II. Rex. A. C. 1594. Quid Hungaris de Turcis, quid Polonis de Cosacis et Moldavis scripsit? (p. 827—839)

Tom. XXVII. Rudolphus II. Rex. A. C. 1595. Quomodo Turcas, sociis eiusdem armis, in Valachia profligavit? (p. 174—219) A. C. 1598. Quibus conditionibus cum Michaele, Valachiae vaivoda, foedus percussit? (p. 517—532) A. C. 1599. Quomodo Transsilvaniam, Andrea Bathorio cardinale caeso, recepit? (p. 593—604) A. C. 1600. Quomodo Transsilvaniam propugnavit? (p. 640—669)

Tom. XXVIII. Rudolphus II. Rex. A. C. 1601. Quantam Sigismundo Bathorio cladem intulit? (p. 24—46) An in Michaelis vaivodae caedem consensit? (p. 46—59)

Tom. XXXIII. Leopoldus I. Rex. A. C. 1664. Quantam opera Souchesii cladem ad Levam iisdem intulit? (p. 545—560)

Tom. XXXVI. Leopoldus I. Rex. A. C. 1700. Cur et quibus conditionibus Bulgaros in Transsilvaniam recepit? (p. 150—158) A. C. 170. Quid in favorem ecclesiasticorum et Valachorum decrevit? (p. 186—209) *Scriitori*: Gabriel Ivul S. I. Valacho-Transilvanus a prelatu trei ani matematica, șase ani filozofia și 20 de ani teologia în școlile Iezuiților din Cașovia și Viena, după aceea funcționând 12 ani ca „studiorum praefectus” a murit la Cașovia în 1678 lăsând aceste două opere: *Philosophia novella*. Viennae, 1655 și Cassoviae, 1661.¹ *Lapis Lydius seu praecipuae religionis controversiae*.² (p. 733)

Tom. XXXVIII. *Scriitori*: Paulus Baranyi³ Jászberinii natus 1659. Intrând în ordinul Iezuiților la 1674 în Ardeal (profanis vestibus ut tutius lateret) a fost profesor patru ani de zile, dar mutas în Ungaria fu rechemat de acolo și timp de 13 ani „multis Valachit ad unionem reversus” e transferat la Pesta, unde tipărește în 1702 Catechismul românesc. (p. 847) Stephanus Bergler Transilvanus Coronensis, mare cunoscător al limbei elene, trecând la principele Maurocordat în Valachia publică cartea aceluia în anul 1722 tradusă din grecește pe latinește sub titlul: *De Officiis*. (p. 851) Martinus

¹ Nefnregistrate în Bibliografia Românească Veche.

² De Baker (vol. V. 339) și Sommervogel (vol. IV) 696) atribue după Stöger (*Scriptores* p. 157) greșit această operă (tipărită în Cașovia, 1671) lui Ivul, deoarece cuvintele „Authore I. G. Societatis Iesu” de pe foaia de titlu fiind a se ceti latinește, litera I reprezintă numele de bottez, iar nu prenumele autorului anonim.

³ Rete: Ladislaus.

Demeter mergând cu Michael Mikes în Moldova „ad eundem missum a Francisco Rakóczio Paulum Kolosvarium ab erroribus socini feliciter abstraxit” și mai pe urmă făcându-se Iezuit se întoarce în Ardeal și devine prepozit-mare la Alba-Iulia. (p. 856) Franciscus Szunyog nobilis, învață la Viena și făcându-se Iezuit în 1685 predă filozofia la Cluj „egit deinde complures annos theologum episcopi Valachorum, in quibus ad unionem reducendis multam ac utilem operam collocavit” și învățând bine românește, fu chiar chemat „ad episcopatum gentis illius” ceeace refuzând a murit Carolinae 1726. Edidit *Catechismum Valachicum* maiorem Romano catholicum, typo Valachico Tirnaviae 1696 et 1726, typo latino Cibinii 1709. (p. 890—1)

Tom. XXXIX. Maria Theresia Rex. A. C. 1746. Quantum studium ad Valachos reducendos adhibuit? (p. 319—327) A. C. 1776. Quem parti Moldaviae, iuribus suis adiectae, quem novo Severinensi comitatui praefecit? (p. 861—865) *Scriptori*: Aaron Petrus Paulus Fogarasini catholicorum Greci ritus Valachorum episcopus, edidit: *Epistola consolatoria*. Balásfalvae, 1761. *Definitio et exordium S. Oecumenicae synodi Florentinae*. Balásfalvae, 1762. *Institutiones doctrinae Christianae*. (Valachice.) Balásfalvae, 1764.¹ In 12° (p. 931) Georgius Jeremias Haner edidit: De decimis incolarum fundi Valachorum, 1751. (p. 957) Franciscus Szalbek patre Transsilvano, qui Moldaviae principi fuit a secretis, Iassii natus 1705. Intrând între Iezuiți în 1739 trecu în Secuime, murind în 1770 la Udvarhely. Michael Szalbek în Moldavia Iassii natus 1709 se făcu Iezuit, în 1743 predă filozofia și teologia polemică la Cluj, Theologus episcopo Valachico datus, Carolinae decessit 1758. (p. 1003)

Tom. XL. Iosephus II. Rex. A. C. 1784. Quomodo Vallachis, in Transsilvania tumultuantibus occurrit? (p. 406—411) A. C. 1785. Quomodo Transsilvaniae, per Vallachos turbatae quietem restituit? (p. 431—435) A. C. 1786. Quid novi de scholis, Aureis, Vallachis, Colonis, opificibus constituit? (p. 507—511) A. C. 1789. Quos in Valachia, Croatia, Servia victoriae fructus legit? (p. 660—667) *Scriptori*: Ladislaus Dobra S. J. in Transsilvania natus 1720 et mortuus 1784. (p. 713—714)

Afară de aceste capitole speciale, Românii sunt amintiți și în alte locuri ale operei, ori de câte ori în relațiunile lor cu Ungurii au lăsat urme cari meritau să fie însemnate în istoria Ungariei.

Documentele privitoare la Români (publicate de autor în text) vor fi înregistrate în ordine cronologică, în partea a treia a bibliografiei de față.

[Muz. Árdelean, Cluj și alte exemplare.

¹ Nu se cuprinde în Bibliografia Românească Veche.

Collectanea genealogico-historica Illustrium Hungariae familiarum, quae jam interciderunt. Ex Ms. potissimum eruit, et

scutis gentilitiis auxit Carolus WAGNER, Bibliothecae Universitatis Regiae Budensis Custos. Decas I.

Budae, MDCCLXXVIII. Typis Regiae Universitatis. In 2° pag. 128.

Din cuprins: VII. Oláh. Olahiana familia ex Principibus Valachiae. (p. 89—97) Stema arhiepiscopului Niculae Olah din 1560, în aramă. (Tab. II No. VI.)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1778

W i e n

593

Hunyadi János élete és viselt dolgai. Irta BESSENYEI György. Bécsben, MDCCLXXVIII. Nemes Trattner Tamás udvari nyomtató és könyv árosnál. In 8° mic foi 3 și pag. 72.

Mică biografie în 12 capitole, sfârșind cu cuvintele sultanului Mahomet exprimate la vestea morții lui Huniadi, cum că: De la facerea lumii până azi n'a fost astfel de om!

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1778

W i e n

594

Transsilvania. Sive Magnus Transsilvaniae Principatus. Olim Dacia Mediterranea dictus. Orbi nondum satis cognitus. Nunc multifariam, at strictim illustratus. Auctore Iosepho BENKŐ Transsilvano-Siculo, Parocho Közep-Ajtensi et Notario Vener. dioeceseos Erdövidekensis Helveticae Confessionis addictorum ordinario. Pars prior sive generalis.

Vindobonae, MDCCLXXVIII. Typis Iosephi nob. de Kurtzbök, Caes. Reg. Aulae Illyr. Typographi et Bibliopolae. Tom. I—II. In 8° foi 9 nepag. și pag. 590 + foi 6 nepag. și 624. Fiecare tom cu indice.

Prefața: Dabam in Sede Siculicali Miklósvár, Pago Közép-Ajta . . . anno 1777, 28. Martii.

Din cuprins: Tomus I. Pomenind de poema ungară din veacul al XVI-lea a lui Albert Gergej¹ cu titlul: „Historia egy Árgirus nevű királyfiról és egy Tündér Szüz Leányról” Benkő crede că Argir înseamnă pe Traian și fata lui, zâna cea frumoasă Dacia. (p. 16—17) Valachos Transsilvanos Romanarum Coloniarum esse reliquias. (p. 34) Ioannes de Hunyad sive Corvinus. (p. 177—182) Michael Waidoda. (p. 248—253) § CLVI. De nationibus toleratis. 2. Valachi²

¹ Greșit în loc de Gyergyai.

² Celelalte națiuni tolerate au fost: Armeni, Graeci, Judaei, Moravi, Poloni, Russi sive Rutheni, Bulgari, Servi sive Rasciani, Sclavos et Zingari.

(p. 471—484) cu un vocabular român-latin de două pagini, precum și poezia nemțească a poetului Martin Opitz (din 1621) despre hora Românilor din Zlatna. *Anexe*: Ad pag. 177 un studiu despre diferițele tradiții și păreri asupra originii lui Ioan Huniadi, cu un extras larg al expunerii lui Gaspar Heltai din 1575 și câteva documente latinești privitoare la scutirea de dări a familiei Cholnokos, înrudită cu Huniadi. (p. 559—571)

Tomus II. Ex natione Valachica duae pedestres Legiones limitaneae anno 1761 adsumtae sunt. (p. 112—117) De episcopatu Milkoviense. (p. 140—9) Caput XVII. De religionibus toleratis. Orientalis Graeci ritus religio: ¹ Unita et Non-Unita. (p. 229—241) Monasterium Balásfalvense. (p. 321) De typographia Valachica quae olim Albae viguit. (p. 327—328) Nicolaus Olá seu Olahus gente Valachus. (p. 333) Petrus Paulus Aaron de Bisztra episcopus Fogarasiensis. (p. 440) Paulus Benkner Coronensis in patria ac Academiis exteris Scientias hausit, factusque fuit Theologiae candidatus: at Suggestui non natus, ivit ad principem Valachiae, cui fuit a manibus. Descripsit, idiomaticae Germanico, Historiam Principum Valachiae. Opus ineditum. (p. 518) Adamus Molnár de Kapos medicus anno 1749 Bucurestinum se contulit et usque 1769 medicum provincialem egit. (p. 521) De residentia episcopi in pago Balásfalva et bona episcopalia. (p. 584—587) De Popis Non-Unitis. (p. 587—589)

După Indice: Tomus I. Ardalul p. 4; Blaci 475; Brankovan familia 519; Elias Moldavus 224; figura Transsilvaniae 44; Iassi 390; Iliá Andreas 474; Iosika l. b. familia 520; Keneziatu 566; Michael Valachus 247 și 252; Miriszlóensis pugna 243; Olá 476; Olá-Barát 500; Olá-Lápos 86; Olá-Pián 93; Petrus Moldavus 161; Valachi 28, 34, 474; Volah 476; Walach 475; Wlach 476. Tomus II. Fagarasienses episcopi, Graeci-ritus religio 229; Militia Valachica 112; Milkoviensis episcopatus 140; Olahus Nicolaus 333; Orientalis Graeci ritus religio 229; Valachii 112; Valachica militia 112; Valachorum scholae 320; Unita Valachorum religio 229.

Mai observ că autorul erudit dă și o descriere fizică a Ardealului (tom I p. 52—140) adică a solului, aerului, a apelor, a minelor, a animalelor și plantelor, din care semnalăm — ca model — următoarele:

Mammalia: 1. Boves. 2. Bubali a Valachis Transalpinis saepius nostris venditur. 3. Equi. 4. Asini. 5. Oves (cornibus compressis, lunatis) multis ubique turmis coluntur, et non pauca earum millia in Valachia ac Moldavia hibernant, iterum ad pascua reducenda. 6. Caprarum quoque multa millia, a Valachis maxime aluntur... Carne caprina multi, praecipue Hungari abstinent, Armenis vero Transsilvanis cibus est gratissimus: ii namque carnem eam exsiccant et *Buzenyitzam* vocant; qua domi aequae ac in itineribus vescuntur. 7. Sues aluntur copiosi, ac etiam ex Valachia non pauci quotannis subministrantur. (Tom I p. 127—130)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

¹ Toleratae in Transilvania religiones sunt: Orientalis Graeci Ritus et Judaica.

1778

P e s t

595

Historia critica primorum Hungariae ducum, ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata, a Stephano KATONA etc.

Pestini, MDCCLXXVIII. Sumtibus Ioannis Michaelis Weingand, et Ioannis Georgii Koepf bibliopol. In 8° foi 10 și pag. 747.

Admonitio: Bndae Non. Iun. M.DCC.LXX.VIII.

Din cuprins: A. C. 891. Vel solum in Moldaviae ceteri Turci cum duce Lebedia consederunt? Locus Atel Cuzn in Moldavia videntur fuisse. (p. 124—126)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1778

G r a z

596

Memoria Provinciae Hungaricae Augustiniana antiquae, adversata in schedis P. Xysti SCHIER Eremitae Augustiniani, ac dein per Martinum ROSNAK ejusdem Instituti alumnus in lucem publicam emissa anno MDCCLXXVIII.

Graecii, Typis haeredum Widmaustadii. In 4° pag. 106.

Din cuprins: Thordense monasterium. (p. 105) Călgări eremiți au mănăstire în Turda la 1331 și pomeniți ultima oară în 1491 dispar fără să mai știm de ei.

Autorul e austriac, trăit multă vreme în Ungaria, dar alumnul care i-a tipărit cartea postumă, ungur.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1779

Bistrița

597

Kurz gefasster Bericht, von der Belägerung der Stadt Bistritz. Welche Georg Basta, General unter Ihro K. K. Majestät Rudolphus Röm. Käyser, im Jahr Christi 1602. vorgenommen, und wie Derjelbige diese Stadt und Gebiet unter zweyen Jahren beänstiget, und ruinieret hat.

Bistritz, 1779. Druckts Christian Lehmann. In 8° mic (de 7×13 cm.) foi 8 nepaginate.

Raportorul cunoaște prost istoria Ardealului, când zice că cardinalul Andrei Báthory era frate (nu nepot) cu Sigismund Báthory și că „Michaél Vajda” hat Basta bey Thorenburg Anno 1601 den 7 Septembris mit seinen Raethen hinrichten lassen; însă fiind bistrițean, ne dă amănunte bune despre soarta orașului Bistrița supt asediul suferit și despre prețurile mari, crescute în urma foametei și a ciumei, expunând în tabelă numerică câți au murit, respectiv câți au rămas în oraș.

Autorul anonim este: Stephan DECANI.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

598

S i b i u

1779

Joannis LEBELII, De oppido Thalmus, *Carmen Historicum*,
In Philohistorum gratiam e Codd. Mscr. Edidit, Joannes Seivert.
Cibinii, 1779. Typis Joannis et Petri Barth. In 8° mic
pag. 24.

Ioan Lebel era un sas din Bistrița, la 1542 preot evanghelic
din Tâlmaci, unde scriind (în 1559) această poemă, dă în ea istoria
Ardealului, descriind toate satele din împrejurimea Tâlmaciului, chiar
și pe cele românești.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

Seivert p. 266—273.

599

W i e n

1779

Ioannis Com. de BETLEN Commentarii de Rebus Transsilvanicis
proximis ab obitu Gabrielis Betlenii triginta quatuor annis
gestis. Editio nova. Pars I—II.

Viennae, MDCCLXXVIII. Typis Iosephi nobilis de Kurz-
böck. In 8° Vol. I pag. XVIII și 132. Vol. II pag. 244 + Index.

Prefața: Dabam B... in Illyriis, ipsis calendis Iunii MDCCLXXVIII.
Cuprinsul privitor la Români vezi la ediția II de sub No. 196.

Ediția această a fost îngrijită de către Daniel Georg Neuge-
boren (născut la Sibiu) cu o biografie a autorului și bune note
critice, iar locul unde scrisese prefața semnalat cu un B este Bje-
lovar în Croația.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

600

C l u j

1779

Erdely országnak Három Könyvekre osztatott törvényes
könyve. Melly Approbata, Compilata constitutiokbol és Novellaris
articulusokbol áll. Mostan újjabban, minden Haza-Fiaknak hasz-
nokra ki-botsáttatott.

Kolo'svaratt, 1779. A' Reformatum Collegium Betüivel. In 4°
foi 6 pag. 282, 118 și 90 + Indice. (Titlul cu negru și roșu.)

Prefața: Irtuk Kolo'sváratt MDCCLXXVIII-dik Esztendőben,
Júniusnak 22-dik Napján.

Imprimatur: Cibinii Die 10-a Mensis Julii, A. 1778.

Cuprinsul vezi la ediția din 1653 sub No. 170.

Anexat: Statuta Jurium municipalium Saxonum in Transyl-
vania: Opera Matthiae Fronii revisa, locupletata et edita denuo ad
exemplar Coronense Anni 1583. recusa. (Foi 7 și pag. 62)

S'a editat deoarece aflăm din prefață că ediția Pravilei din 1696 a devenit foarte rară. Din partea a III a cărții cuprinzând articolele novelare dintre anii 1744—1755 amintim articolul VII al dietei ardelenne din 1744 cu titlul: De Articulorum Romano-Catholicae, huicque Graeci-Ritus vere Unitorum Religioni praejudiciosorum abrogatione. (p. 36—37)

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

1779

Cluj

601

Erdély országnak Három Könyvekre osztatott törvényes könyve etc.

Kolos'váratt, 1779. A' Reformatum Collegium Betüivel. In 8° foi 8 și pag. 445, 188, 137 + Indice și Statutul Sașilor.

Ediție portativă, pentru aceia căroră nu le plăcea cea de mai sus, în toate la fel cu aceasta, tipărit cu litere mai mici.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1779

Careii Mari

602

Exemplar doctrinae semestri altero in Regio majori gymnasio Szigethano Marmatiae juxta Regium systema studiorum traditae.

M. Karolini. Tipis Excellentissimi Comitiss. Per Franciscum Eitzenberger Anno MDCCLXXIX. In 4° foi 8.

~~■~~ *Nomina respondentium ex candidatura ad scholas grammaticas*: Georgius Popovics, Ioachim Papp, Ioannes Kira, Petrus Csorban, Petrus Rebosch, Stephanus Bogdanovits, Theodorus Kindris, Theodorus Kalin. (Ceilalți 17 erau școlari unguri.)

Grammatistae primi anni: Andreas Popovici, Basilius Ardelan, Demetrius Delegán, Ioannes Melai, Ladislaus Csiriptsi, Petrus Popovits. (Alți 8 școlari unguri.)

Anni secundi grammatastae: Antonius Papp, Basilius Kocrán, Gregorius Popovits, Gregorius Papp, Ioannes Papp junior. (Alți 17 școlari unguri.)

Grammatistae tertii anni: Franciscus Daraban, Georgius Volentir, Georgius Khudán, Georgius Kudrits, Ionas Kudrits, Ioannes Sztriska, Ioannes Sztanka, Ladislaus Papp, Michael Sztán, Nicolaus Popovits, Petrus Opris. (Alți 8 școlari unguri.)

Humanistae anno primo: Thomas Papp. (Alți 13 școlari unguri.)

Humanistae secundo anno: Franciscus Papp, Ioannes Kudrics. (Alți 4 școlari unguri.)

După această listă a școlariilor urmează înșirarea materiilor, din cari se făceau examenele, dintre cari semnalăm „geografia” care cuprindea și noțiuni despre Țara-Românească, astfel:

Ex geographia. Praemissa brevi introductione. 1° Actum est de Archi-Ducatu Austriae, uti : Styria, Carniola, Carinthia, Tyroli. 2° De Regno Bohemiae, uti : Silesia, et Moravia. 3° De Regnis Coronae Hungaricae uti : Croatia, Sclavonia, Dalmatia, Serbia, Bulgaria, Servia, Bulgaria, Valachia.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

603 Bratislava 1779

Matthias BEL : Compendium Hungariae geographicum etc. Editio tertia. (Recte : quarta)

Posonii et Cassoviae, 1779. Sumptibus . . . Landerer de Fűskut etc. In 8° foi 8 și pag. 318 + Index.

Din cuprins : Despre Români din Bihor. (pag. 284)¹

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1. Com. Bihariensis : Montes et silvas Valachi tenent, non solum morum asperitate, verum etiam diversa vitae ratione, religioneque longe (ab aliis incolis comitatus Bihar) discreti.

604 Bratislava 1779

Matthias BEL : Compendiolum regnorum Sclavoniae . . . Transilvaniae geographicum etc.

Posonii, et Cassoviae MDCCCLXXIX. Sumptibus J. M. Landerer etc. In 8° foi 4 și pag. 176 + Index.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

605 Buda 1779

Corpus Juris Hungarici seu Decretum generale Incltyti regni Ungariae, partiumque eidem annexarum etc.

Budae, Anno MDCCCLXXIX. Typis Regiae Universitatis. In 2° mare foi 7 și pag. 876, 480, 229. Cu Indice.

Din cuprins : Tom. II. Cynosurae pars prima, de rebus et actibus : Valachi. (p. 351) Cu indicațiile tuturor articolelor de legi private la Români dintre 1604—1723. (Ca în edițiile anterioare, citate la locul lor.) Cynosurae pars secunda, de personis et familiis : *Drágffy* Bartholomaeus de Beltheok vaivoda Transilvaniae et Comes Siculorum sub Wladislao II. anno 1495 concl. et Banderiatus 1495 art. 22 et concl. (p. 370) *Ongur*¹ Ioannes de Nádasd Banderiatus sub Wladislao II. anno 1495 art. 22. (p. 389) Syllabus indigenarum in veros, ac indubitatos Ungariae cives per articulos diaetales legitime receptorum, ac incorporatorum : Moldaviae vaivoda 1659 art. 133. (p. 405)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

¹ Scris greșit : Onger, familie nobilă română din Hunedoară.

² Cunoscutul Mihai-Vodă care trăia de mulți ani pribeag în Ungaria.

1779

W i e n

606

Franz GRISELINI, mehrerer Akademien Ehrenmitgliedes und der k. k. Gesellschaft zur Aufnahme des Ackerbaues, der Künste, Manufakturen, und Handlung zu Mailand Sekretärs, Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temesvarer Banats in Briefen an Standespersonen und Gelehrte. I—II. Theil.

Wien, 1779. Im Verlage bey Johann Paul Krauß. In 4° foi 5 pag. 301 și 135. Cu VIII tabele și harta Banatului.

Din cuprins: Erster Theil. Politische Geschichte des temeswarer Bannats. Sitten und Gebraeuche der Voelker, welche das Land bewohnen. Alterthuemer, welche aus den Zeiten der Roemer sowol, als der Barbarei, in diesen und den benachbarten Gegenden noch uebrig sind. *Sechster Brief*. Population des Bannats, Zahl seiner Dörfer, wie sie sich aus der beigefuegten topographischen Karte zeigen; Nationen, welche im Land ansaessig sind. (p. 194—212) *Siebenter Brief*. Ueber die Walachen, die im Bannat wohnen. (p. 213—242) *Achter Brief*. Ueber die walachische Sprache; ihre Verwandtschaft mit der italienischen und anderen, die aus dem verdorbenen Latein entstanden sind. (p. 243—262) Zweiter Theil. Naturliche Geschichte des Bannats. Beschaffenheit des flachen Landes, Gebirge, mit ihren Mineralien und Fossilien: Mineralische Wasser und Brunnen, in verschiedenen Gegenden; besonders die beruehmten herkulischen Baeder zu Mehadia. (p. 1—135) In 12 scrisori.

Scrisorile fiind scrise în Timișoara între 1 Mai 1776 și 18 Ianuarie 1777, lucrarea aparține literaturii ungare, în care ea este cea mai temeinică despre Banat și România de acolo, descriind până și obiceiurile și superstițiunile poporului, observate de învățatul autor, care a petrecut mai mult de un an în părțile descrise de dânsul.

Există și exemplare cu anul 1780, fără să formeze o ediție specială.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1779

L e y d e n

607

Josephus BALOGH: Specimen inaugurale botanico-medici cum sistens praecipuas plantas in M. Transilvaniae principatu sponte et sine cultura provenientes, ac ibidem usu receptas.

Lugduni Batavorum, 1779. In 4-to.

Nu există, dar e retipărită în: *Delectus opusculorum botanicarum*, edidit notisque illustravit Paulus Usteri, vol. I (Strassburg, 1790) p. 259—298.

Autorul medic, secui din Szent-Imre (în scaunul Murășului) plecând în Guyana Olandeză, a fost chemat de regina Maria Tereza la catedra de botanică a Academiei din Cluj, dar n'a venit și s'a prăpădit acolo în America de Sud, cu flora căreia s'a ocupat.

Wespremi: Centuria II/2 p. 363.

608

Sibiu

1780

Primae Lineae M. Principatus Transilvaniae Historiam Antiqui, Medii et Recentioris Aevi Exhibentes et Illustrantes Auctore Martino FELMER, Pastore Quondam Ecclesiae A. C. Addictorum Cibiniensis et Scholarum Eiusdem Civitatis Inspectore Primario. Cibinii, 1780. Typis Barthianis. In 8° pag. 289.

Prefața: Scribebam Cibinii die 20. Iulii A. 1779. Ioh. Fridericus^s Rosenfeld Senator Cibiniensis.

Autorul descriind (p. 144—289) pe scurt istoria Ardealului dintre anii 1538—1763 pomenește întotdeauna de Români și de intrările voevozilor români în Ardeal, pe baza operelor istorice anterioare și a documentelor, de cari autorul dispunea.

Mus. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

609

Nürnberg

1780

Geschichte des Steinsalzes und der Steinsalzgruben im Großfürstenthum Siebenbürgen, mit einer, das Streichen des unterirdischen Salzstockes, durch mehrere Länder andeutenden Karte, und andern Kupfern, verfasst von Johann Ehrenreich von FICHEL Kay. Königl. wirklichen Kammer-Rath im Großfürstenthum Siebenbürgen, und Ehrenmitglied der Berlinischen Gesellschaft Naturforschender Freunde, und herausgegeben von der Gesellschaft Naturforschender Freunde zu Berlin.

Nürnberg, 1780. In Verlag der Naspischen Buchhandlung. In 4° Vol. I—II.

Prefața: Berlin den 28-ten Sept. 1779.

Din cuprins: Vol. II. § 6. Auf den Salzstock aufgesetzte höchste Kettengebürge gegen die Moldau und Wallachey. (p. 20—22) § 11. Die Okna-Gruben in der Moldau und Wallachey. (p. 26—27) § 22. In Siebenbürgen, so auch in der Wallachei und Moldau sind kein-Salzsiedereien, wohl aber in Pohlen. (p. 34) § 23. Besondere Salzesuchmethode des ärmeren Landmannes in der Bukowina. (p. 34—35) § 100. Die Salzbauart in der Moldau nach Kantemir. (p. 108—109) Verzeichniss aller Salzoerter, welche laengst des Zuges der Karpathischen Gebuerge, sowohl jenseits, als diesseits bisher entdeckt worden sind. Jenseits der Karpathen: In der Wallachey. In der tuerkischen Moldau. In der oesterreichischen Moldau oder Bukowina. (p. 130.)

Anexat: Plan, der andeutet, wie der Unterirdische Salz-Stock, von der Wallachey angefangen, durch die Wallachey, Moldau, Siebenbürgen, Hungarn und Pohlen, bis nach Vieliczka und Pochnia in Pohlen und bis Sogar in Hungarn, längst der Karpathischen Gebürge fort streicht. Zusammengesetzt und gezeichnet durch Carl Gabriel Wappler. (Hartă colorată cu mâna. Formatul 34×74 cm.)

Autorul era: Hungarus Posoniensis. (Wallaszky p. 338)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1780

Bratislava

610

Samuelis KÖLESERI de Keres-Eer Auraria Romano-Dacica, una cum Valachiae Cis-Alutanae subterraneae descriptione Michaelis SCHENDO, R. C. Eq. Vanderbech. Iterum edita curis Ioannis Seivert.

Posonii, et Cassoviae, 1780. Sumptibus Ioan. Michaelis Landerer Typographi, et bibliopolae. In 8° foi 10 și pag. 295 + Elenchus. Cu o hartă.

După prefața autorului: Georgius P r a y Lectori Salutem. Dabam Budae, XIV. Calendas Decembres Anno M.DCC.LXXIX.

Cuprinsul acelaș ca al primei ediții din 1717 de sub No. 292. Descrierea monetelor Ardealului pe p. 137—199.

Anexat, cu titlu nou: Historico-physico-topographica Valachiae Austriacae subterraneae descriptio, ad famigeratissimum Daciae secretarium Samuelem Köleserium de Keres-Eer, Virum dignitate, ac litteris illustrissimum, Epistolari stylo exarata, a Michaele SCHENDO R. C. Eq. Vanderbech, AA. LL. Philos. ac V. Medic. laureato Doctore. In 8° pag. 23 nepaginate. (Albae Carolinae, postridie Calendas Iulii. Anno Reparatae Salutis: 1720.)

Harta cu titlul: Valachia Cisalutana in suos quinque districtus divisa. F. Asner Sculp. (Format 29×37 cm.)

Academia Română, București și alte exemplare.

Seivert p. 239.—*Engel* p. 42—43.

1780

Bratislava

611

Geographie des Königreichs Ungarn, von Karl Gottlieb v. WINDISCH. Zwei Theile. Mit Kupfern, und einer illuminirten Landkarte Mit Röm. Kaiserl. allergnädigster Freyheit.

Preßburg, 1780. Bey Anton Löwe. In 8° pag. VIII, 395 și 248.

Prefața: Pressburg den 28. März 1780.

Din cuprins: Vol. I. Die Walachen. (p. 44—45) Die Kleidung der Raizen und Walachen. (p. 49) Die Sprache, welche die Walachen reden. (p. 52—53) Die griechische Kirche der Raitzen, Walachen und Russen. (p. 93—95)

Muz. Nat. Budapest și alte exemplare.

1780

Sibiu

612

An Dazien. Bey dem Tode Marien Theresiens, Der Großen, 1780. Von Johann STREVEL.

Herrmannstadt. Druckts Petrus Barth, Buchdrucker, und Kayserl. Königl. priv. Buchhandler. In 8° mic foi 8.

Numele autorului e stălcit cu dinadinsul din Seivert, a cărui poezie are 6 pagini. După ea vine un Traum-Gedicht „gehalten von einem Knaben, in einer Dorfskirche im Herrmannstädter Stuhl” și la sfârșit :

SaeLeLe pokVrarILor en arDIaLV LVnge szIkrIIV MaItsII TherezII,

poemă bucolică de patru pagini, în formă de dialog între *Lázár* și *Bucur*, scrisă de „S. K. Eccl. Evang. Ruthen. Pastor” care este Samuel KNALL, preot evanghelic din Reussdörfel — Rușiori. Acest sat de lângă Sibiu avea locuitori Sârbi romanizați, așa că numai bătrânii mai vorbeau — chiar în timpul poeziei — sârbește, iar tinerii nu, și astfel preotul trebuia să le predice pe românește.

Titlul poemei cuprinde chronosticul morții împărătesei Maria Tereza, decedată în ziua de 29 Noemvrie 1780 și deplânsă de autor prin bârsanii Ardealului.

Poema retipărită inexact la *Sulzer* (Geschichte des transalpinischen Daciens vol. III p. 26—28) plângând moartea reginei, zice :

Maica cea mai milostivă,
Maica, paza oilor,
Care s'au pus înpotriva
Nevoii supușilor

lăsând norodul în jale dureroasă; și este tipărită cu ortografie ungurească.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

1780

Bratislava

613

Diplomatarium comitatus Sarosiensis, quod ex tabulariis et codicibus manuscriptis eruit Carolus WAGNER Hungarus Zbo- roviensis Bibliothecae Universitatis Regiae Budensis custos.

Posonii et Cassoviae, M.DCC.LXXX. Sumtibus Joannis Michaelis Landerer, typographi et bibliopolae. In 4° foi 4 și pag. 575 + Conspectus chronologicus.

Din cuprins : Scrisoarea lui Blasius de Bártfa din Pesth, 1460 cu știrile sosite din Valachia despre bătălia lui Wayvoda Draculya cu Wayvoda Dann și cruzimile celui dintâi. (p. 120—121) Actul de danie al regelui Sigismund din 1435 către Stephanus Poharnok de Berzewicze ca răsplată pentru ale sale două solii, făcute cu cheltuiala sa proprie la Wayvoda Moldaviae și ajutorul ce a dat cu soldații săi lui Daan Vajvoda Transalpinarum în bătălia acestuia cu Radul Vajvoda alias Praznaglava. (p. 378—381) Act al lui Nicolaus Episcopus Milkoviensis din 1475. (p. 484—481) Egregius Franciscus Dobra de Lesznek cedează în 1540 moșia sa Zedekerth in comitatu Sáros existens. (p. 554)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Voyage minéralogique *fait en Hongrie et en Transilvanie*, par M. de BORN. Traduit de l'Allemand, avec quelques notes, par M. Monnet, Inspecteur-Général des Mines de France, des Académies Royales des Sciences de Stockholm, de Turin, etc. etc.

A Paris, M.DCC.LXXX. Rue et Hostel Serpente. In 8° mic pag. XVI și 405 + Indice.

Imprimatur : A Paris, ce 25 Juillet 1780. Le Clerc, Syndic.
Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

I.

INDICELE AUTORILOR ȘI TIPĂRITURILOR FĂRĂ AUTOR.

	No.
ALBRICH Martinus : Disputatio Theologica. Coronae, 1655 . . .	178
AMBROSOWZKY Michael : Mausoleum... Hungariae regum. Agriae, 1758	461
ANONYMI Belae regis notarii Historia Hungarica. Vindobona- nae, 1746	411
— Belae regis notarii Historia Hungarica. Cassoviae, 1747	413
— Belae regis notarii Historia. Claudiopoli, 1747	414
— Belae regis notarii historia. Tynaviae, 1765	498
— Belae regis notarii historia. Vindobonae, 1766.. . . .	510
— Belae regis notarii Historia. Cassoviae, 1772.	441
APPROBATAE Constitutiones r. Transylvaniae. Varadini, 1653 .	170
— Constitutiones regni Transylvaniae. Claudiopoli, 1677 . .	216
— Constitutiones regni Transylvaniae. Claudiopoli, 1696..	249
ARBOR . . . Heraclidarum familiae. Coronae, 1558.	41
ARON Petrus Paulus : Doctrina Christiana. Balasfalvae, 1757. .	457
— Epistola consolatoria. Balásfalvae, 1761.	476
— Exordium, et Definitio . . . Synodi Florentinae. Balás- falvae, 1762.	479
ARON Theodor : Doctrina Christiana. Claudiopoli, 1757. . .	456
ARTICULI diaetales Posonienses. Posonii, 1723.	312
— diaetales Posonienses anni 1723. Debreczeni, 1726. . .	320
— Dominorum Praelatorum . . . in generali eorum conven- tu . . . Sopronii celebrato conclusi. Leutschoviae, 1681.	221
— Articuli . . . Sopronii celebrato conclusi. S. l. 1681 . . .	222
— Dominorum Praelatorum . . . Hungariae . . . in generali eorum conventu . . . Sopronii celebrato conclusi. Leutschoviae, 1700.	267
— universorum Statuum et Ordinum . . . regni Hun- gariae. (1608—1659) Pottendorff, 1668	205

ÁRVAI Georgius : Columen orbis Christiani Joannis Hunniades Victorii . . . epico carmine celebratus. Tyrnaviae, 1724	316
ASZALAI Stephanus : Index seu compendium operis Tripartiti et generalis decreti . . . Hungariae. Tyrnaviae, 1694.	247
BÁBAI Franciscus : Ungariae palatini . . . compendio metrico deducti. Typis Tirnaviensibus, 1775.	567
— Archi-Episcopi Strigonienses . . . compendio metrico deducti. Typis Tirnaviensibus, 1776.	576
BAIER Ioannes David : Dissertatio historica de Ioannis Hunniadis . . . ortu et nativitate. Ienae, 1708	280
BAKSCHAY Abraham : Chronologia. Cracoviae, 1567.	70
BALOGH Josephus : Specimen . . . botanico medicum sistens praecipuas plantas in M. Transilvaniae principatu sponte et sine cultura provenientes. Lugduni Bataavorum, 1779.	607
BARANYAI László : Pănea pruncilor. Belgrad, 1702.	272
BARANYI László : A geographiai tudománynak első kezdete. Halában, 1749	425
BARCSAI Sigismundus : Oratiuncula. Haidelbergae, 1620	144
BARITS Adalbertus : Scriptorum ex regno Slavoniae . . . collectio. Varasini, 1774.	552
BASILIIUS István : Az Apostoli Credonak magyarázatja. Fejervárat, 1568.	73
BASIRIUS Isaac : Congratulatio publica victoriae cedro dignae. Albae-Juliae, 1655.	177
BÁTHORI Mihály : Hangos trombita. Debreczen, 1664.	194
BÁTHORY Sigismondo : Oratione. Verona, 1595.	121
BÉL Mathias : Adparatus ad historiam Hungariae. Posonii, 1735.	348
— Notitia Hungariae novae historico geographica. Vienne Austriae, 1735.	352
— Compendium Hungariae geographicum. Posonii, 1753	447
— Compendium Hungariae geographicum. Posonii, 1767	513
— Compendium Hungariae geographicum. Editio tertia. Posonii et Cassoviae, 1777.	582
— Compendiolum regnorum Slavoniae . . . Magnique Principatus Transilvaniae Geographicum. Posonii et Cassoviae, 1777.	587
— Compendium Hungariae geographicum. Posonii et Cassoviae, 1779	603

BÉL Mathias : Compendiolum regnorum Sclavoniae . . . Transilvaniae geographicum. Posonii et Cassoviae, 1779. . .	604
BENCSIK Nicolaus : Novissima Diaeta . . . Hungariae etc. Tyrnaviae, 1722	305
BENICZKI Franciscus : Laureatus Joannes Hunyadi. Tyrnaviae, 1705	279
BENKŐ Iosephus : Transsilvania. Tom. I—II. Vindobonae, 1778.	594
BERTALANFI Pál : Világnak két rend-béli ismérете. Nagyszombat, 1757.	459
BESSENYEI György : Hunyadi János élete és viselt dolgai. Bécsben, 1778.	593
BETHLEN Joannes : Rerum Transylvanicarum libri quatuor. S. l. 1663.	192
— Rerum Transylvanicarum libri quatuor. Amstelodami, 1664.	196
— Commentarii de rebus Transsilvanicis. Viennae, 1779.	599
BETHLEN Nicolaus : Memoires historiques. Amsterdam, 1736.	358
— Propositio . . . ad Clerum Populumque Valachicum . . . habita. S. l. 1773.	548
BETHLEN Wolfgangus : Transylvaniae historiarum Pannonico-Dacicarum Libri X. In arce Kreüsch, 1690.	236
BIBLIANDRI Theodori Machumetis . . . Principis . . . vitae. Basileae, 1550	31
BIRÓ Stephanus : Odae . . . imperatori Josepho II. cum secundo Daciam ingressurus. Claudiopoli, 1775.	566
BOCATIUS Melchior : Oratio Dominica polyglottos. Cassovia, 1614.	142
BOD Petrus : Judiciari Fori Ecclesiastici Praxis. Cibinii, 1757.	458
— Smirnai Szent Polikárpus. Szebenben, 1766.	503
— Magyar Athenas. Szebenben, 1766.	511
BOGÁTHI Fazekas Miklós : Az ötödik része Matyás király dolgainak. Colosvár, 1577	93
— Az ötödik része Máttyás király dolgainak. Colosvár, 1580.	100
BOMELIUS Thomas : Chronologia Rerum Ungaricarum. Coronae, 1556.	40
BONBARDI Michael : Topographia . . . Hungariae . . . tum etiam Transylvaniae, Valachiae, Moldaviae etc. Viennae Austriae, 1718.	295
— Topographia magni regni Hungariae. Viennae, 1750	432

BONFINII Antonii Rerum Ungaricarum Decades tres. Basileae, 1543	22
— Des . . . . . Königsreichs in Ungern Chronick. Basel, 1545.	24
— Rerum Ungaricarum Decades quatuor. Basileae, 1568	75
— Rerum Ungaricarum Decades quatuor cum dimidia. Francofurti, 1581.	104
— Ungerische Chronica. Frankfurt am Mayn, 1581	106
— Rerum Hungaricarum decades quatuor cum dimidia. Hanoviae, 1606.	139
— Historia Pannonica sive Hungaricarum rerum Decades IV et dimidia. Coloniae Agrippinae, 1690.	238
— Rerum Hungaricarum Decades quinque. Posonii, 1744.	400
— Rerum Ungaricarum Decades IV cum dimidia. Viennae Austriae, 1744.	401
— Rerum Hungaricarum Decades quinque. Budae, 1770.	532
— Rerum Hungaricarum Decades Libris XLV. Lipsiae, 1771.	540
BONGARS Iacobus : Rerum Hungaricarum scriptores. Francofurti, 1600	136
— Transilvanicae inscriptiones veteres. Vindobonae, 1766.	510
BORN Ignatz : Briefe über Mineralogische Gegenstände auf seiner Reise durch das Temeswarer Bannat etc. Frankfurt und Leipzig, 1774	556
— Travels trough the Bannat of Temeswar. London, 1777.	589
— Voyage minéralogique fait en Hongrie et en Transilvanie. Paris, 1780.	614
BOROSS Josephus : Religionis Romano-Catholicae fundamentum. Claudiopoli, 1732.	335
BREVIARIUM . . . . . ecclesiae Strigoniensis. Nurenberga, 1484	3
— . . . . . ecclesiae Strigoniensis. Viennae, 1558.	44
BREVISSIMUM compendium principatus Transylvanici historiae. S. l. 1710	284
BRONIOVIUS Martinus : Tartariae descriptio. Coloniae Agrippinae, 1595.	123
— Tartariae descriptio. Coloniae Agrippinae, 1595.	124
BUCOVNA. Belgrad, 1699.	236
BUCSI Antonius : Selecta Heroum Daciae. Claudiopoli, 1731.	331
BUSBEQUII Augeri Gisenii omnia quae extant. Pestini, 1758.	460
CALLIMACHUS Philippus. De rebus gestis a Vladislao ... Hungarorum rege libri tres. Francofurti, 1600.	136

CALLIMACHUS Philippus : De rebus Uladislaō . . . rege gestis. Vindobonae, 1766.	510
CANISIUS Petrus : Catechismus. (Tradus de George Buitul.) Klus, 1703.	277
CÂNTECE bisericеști. Varadini, 1570—1573.	79
CANTEMIR Demetrius : The history of the growth and decay of the Otman empire. London, 1734.	347
— Histoire de l'Empire Othoman. A Paris, 1743.	391
— Geschichte des osmanischen Reichs. Hamburg, 1745.	405
— The history of the growth and decay of the Othman empire. London, 1756.	455
— Historisch-geographisch- und politische Beschreibung der Moldau. Frankfurt und Leipzig, 1771.	537
CĂRARE prescurt prefapte bune îndreptătoare. In Bălgrad, 1685.	227
CARMINA varia. Claudiopoli, 1558.	43
CATECHISM rumânesc. Sibiu, 1544.	23
CATIHISMUS creștinesc. Bălgrad, 1642.	159
CATECHISMUS. (Tradus de Ștefan Fogarasi.) Fejérvárat, 1648.	167
CATECHISM românesc. (Tradus de P. Francisc Szunyog.) Tyr- navia, 1696	253
CATECHISMUS sau învățătură creștinească. Sibiu, 1709.	283
CEASLOVEȚ. S. 1. 1685.	228
CETVEROEVANGHELIAR slavonesc. Brașov, 1562.	57
CHENOT Adam : Tractatus de Peste. Vindobonae, 1765.	500
— Tractatus de Peste. Vindobonae, 1766	508
— Abhandlung von der Pest. Dresden, 1776	579
CHRONICA Hungarorum. Budae, 1473.	1
COMPILATAE Constitutiones. Claudiopoli, 1669.	209
— Constitutiones. Claudiopoli, 1671	212
— Constitutiones regni Transylvaniae. Claudiopoli, 1695.	248
CONSTITUTIONES et articuli regum . . . regni Ungariae. Tir- navia, 1584	110
CORESI diaconul : Evanghelie cu învățătură. Brașov, 1581.	103
CORPUS Juris Hungarici. Budae, 1779.	605
CRANZ Henricus J. Nepomucenus : Analyses therm. Hercu- lanarum. Viennae, 1773.	549
— Gesundbrunnen der Oesterreich. Monarchie. Wien, 1777.	588
CSERNOVICS Franciscus : Magni Manes Transylvaniae Princi- pum. Claudiopoli, 1722.	307
— Propugnaculum christianae in Hungaria iniquis casibus prodita. Tyrnavia, 1725.	317

CURIÖSE Beschreibung von der Moldau und Wallachey. S. 1. 1699.	264
CYNOSURA Iuristarum loca decretalia. Pottendorff, 1668.	206
— Jurisperitorum. Leutschoviae, 1697.	232
— Jurisperitorum. Leutschoviae, 1700.	266
CZVITTINGER David : Specimen Hungariae Literatae. Franco- furti et Lipsiae, 1711.	285
DALLYAI Petrus : Synopsis vitae Sancti Francisci Salesii. Claudiopoli, 1738.	373
DANIEL Stephanus L. B. de Vargyas : Descriptio vitae. S. 1. 1764.	496
DAROCZIUS Franciscus : Descriptio rerum . . . gestarum post Moldavicam expeditionem. S. 1. 1600.	135
DARÓCZI Georgius : Ortus, et progressus Collegii Academici Societatis Jesu Claudiopolitani. Claudiopoli, 1736.	355
— Serenissimi Principis Eugenii . . . colossus gloriae .... erectus. Claudiopoli, 1736.	356
DAVID Franciscus : De mediatoris Jesu Christi. Albae Iu- liae, 1568	74
— Vallástétel. Colosvárot, 1571.	80
DECANI Stephan : Kurz gefaszter Bericht von der Belägerung der Stadt Bistritz . . im Jahr Christi 1602. Bis- tritz, 1779.	597
DECRETUL Împăratului Leopold I. despre uniunea Români- lor. S. 1. 1702	271
DECRETUM Imperatoris Leopoldi I. de unione Valachorum. S. 1. 1702.	270
DECSI Cz. Iohannes : Hodoeporicon itineris Transylvanici, Moldavici etc. Witebergae, 1587.	115
DESERICIUS Josephus Innocentius : De initiis ac majoribus Hungarorum Commentaria etc. Tom. I—V. Budae, 1748.	417
DIPLOMA sacerdotibus Valachicis datum. Albae Iuliae, 1653.	171
DOBRA Ladislaus : Oliva pacis. Claudiopoli, 1746.	408
— In idola orbis terrarum actio continuata. Claudiopoli, 1749.	423
— Oratio . . . Comiti Ludovico de Batthyán . . . oblata. Tyrnaviae, 1751.	435
DRIESCH Gerardus Cornelius : Historia . . . Legationis . . . Comitis Dam. Hugo Virmondlius. Viennae Austriae, 1721.	302

DRIESCH Ger. Cornelius : Historische Nachricht von der . . . Gross-Botschaft nach Constantinopel . . . welche . . . Graf . . . von Virmondth . . . verrichtete. Nürnberg, 1723.	314
DUDITIUS Andreas : Dionysii Halicarnassei de Thucydidis Historia Iudicium. Venetiis, 1560.	51
— Orationes duae in . . . Concilio Tridentino habitae. Brixiae, 1562.	60
— Sententia de calice. Patavii, 1563	61
ERDÉLY országának három könyvekre osztatott törvényes könyve. Kolosváratt, 1779. In 4-to.	600
— országának három könyvekre osztatott törvényes könyve. Kolosváratt, 1779. In 8-vo.	601
EVANGELIE la toate Duminics si szerbetorj. (Tradusă de P. David Biró.) Kolócza, 1769.	527
EVANGHELIAR rumânesc. Braşov, 1561	53
EVANGHELIA cu învățătură. Băligrad, 1641.	157
EXEMPLAR doctrinae semestri altero in Regio majori gym- nasio Szigethano Marmatiae . . . traditae. M. Karo- lini, 1779.	602
EXEQUIAE Principales azaz Halotti pompa . . . Károlyi Su- sánnának . . . testi sátorának földben takaritta- tásakor. Fejérvárt, 1624.	147
FARKAS Andreas : Cronica de introductione Scyttarum in Un- gariam. Cracoviae, 1538.	18
FARLATUS Daniel : Illyrici Sacri tomus quintus. Venetiis, 1775.	568
FASSCHING Franciscus : Vetus Dacia. Claudiopoli Transilva- niae, 1725.	318
— Nova Dacia. Claudiopoli, 1743.	397
FELKER Andreas : Res litteraria Hungariae. Cassoviae, 1735.	353
FELMER Martinus : Primae Lineae M. Principatus Transil- vaniae Historiam . . . illustrantes. Cibinii, 1780. . . .	608
FICHTEL Johann Ehrenreich : Geschichte des Steinsalzes im Groszfürstenthum Siebenbürgen. Nürnberg, 1780. . . .	609
FILSTICH Johannes : Schediasma Historicum de Valachorum historia. Jenae, 1743.	396
FRANCISCI Johannes : Memorabilia aliquot Transylvaniae. Wit- tebergae, 1690.	237
FRANCK Valentinus : Hecatombe sententiarum Ovidianarum. Typis Cibiniensis, 1679.	220
— Breviculus originum nationum et praecipue Saxoni- cae in Transylvania. Cibinii, 1696.	250

- FRANCK Valentinus : Kurtz-gefaszter Bericht von der Einwohner, sonderlich aber der Sächsischen Nation in Siebenbürgen Ursprung. Hermann-Stadt, 1696 . 251
- Breviculus originum nationum. Claudiopoli, 1697. 254
- Origines nationum. Helmstadtii, 1697. 258
- Breviculus originum nationum. Gedani, 1701. 269
- FREDRO ANDREAS Maximilianus : Norma Principum Christianorum. Claudiopoli, 1750.. 430
- FRIDRICH Urban : Historia . . . Provinciae Hungariae Ordinis Minorum S. P. Francisci, Strictioris Observantiae. Cassoviae, 1759 469
- FRIDVALDSZKY Joannes : Minerologia Magni principatus Transilvaniae. Claudiopoli, 1767. 512
- Inscriptiones Romano Transilvaniae. Claudiopoli, 1767. 517
- Dissertatio de Skumpia. Claudiopoli, 1773. 545
- Reges Ungariae Mariani. Viennae, 1775. 561
- FRÖLICH David : Medula geographiae practicae. Typis Bartphensibus, 1639. 156
- Der uralte Deutsch-Ungerische . . . Landszmann. Leutschaw, 1641. 158
- New und Alter Calender. Cronstadt, 1643 161
- Bibliothecae seu Cynosurae peregrinantium Liber tertius. Ulmae, 1643. 163
- Prodromus Maioris Chronici Hungariae. Posenii, 1735. 348
- GABON Antonius : Epistolae laureatae. Tyrnaviae, 1717. 291
- GÁNÓCZY Antonius : Episcopi Varadienses. Pars I—II. Viennae Austriae, 1776. 570
- GEMEINNÜTZIGE Arbeiten der . . . Bienengesellschaft in Oberlausitz . . . Band II. Berlin und Leipzig, 1776. 580
- GEOGRAPHICA globi terraquei synopsis. Tyrnaviae, 1755. 453
- GHYLLANI, Baron: Fernere ... Bothschafft von dem grossen Sieg ... bey Bender ... aus Tergoviste. Regenspurg, 1737. 368
- GOEDEN Iacobus : Trigonometria Claudiopoli, 1737. 363
- GOTTSCHLING Paul Rudolph : Betrachtung über die Handlung und Oekonomie . . . Siebenbürgen. Budissin, 1776. 578
- GÖRCSÖN, Ambrosius, de : Históriás ének . . . Mátyás királynak . . . viselt dolgairól. Colosvár, 1577. 92
- Szép jeles históriás ének . . . Mátyás királynak . . . viselt dolgairól. Colosvár, 1581. 102
- Az felséges Mátyás királynak . . . viselt dolgairól való szép historia. Lótsén, 1683. 224

GRAFFIUS Johannes : Disputatio de Transilvania. Altdorf, 1700	268
GREGORIANZIUS Paulus : Breviarium rerum Hungaricarum historico-geographicum. Posonii, 1735.	348
GRISELINI Franciscus : Tabula Bannatus Temesiensis. (Hartă.) Vindobonae, 1776.	573
— Karte des Temesvárer Banats. Wien, 1776.	577
— Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temesvarer Banats. Wien, 1779.	606
GRUEBER Antonius : Historia Thaumaturgae Virginis, Clau- diopolitanae. Claudiopoli, 1737.	365
GYÖNGYÖSI István : Porábul meg-éledett Phoenix. Lőtsén, 1693	244
— Porábul meg-éledett Phoenix. Lőtsén, 1713.	286
— Porábul meg-éledett Phoenix. Sopronban, 1748.	419
— Porábul meg-éledett Phoenix. Budán, 1758.	462
— Porábul meg-éledett Phoenix. Budán, 1763.	486
— Porábul meg-éledett Phoenix. Kolosvárott, 1768.	522
GYÖRFFI Paulus : Ortus, progresuss . . . Provinciae Tran- sylvaniae Ord. Min. S. P. N. Francisci. Typis Ven. Conventus Csikiensis, 1737.	369
HANER Georgius : Historia ecclesiarum Transylvanicarum. Francofurti et Lipsiae, 1694.	246
HANER Georg Jeremias : Das königliche Siebenbürgen. Er- langen, 1763.	488
— De scriptoribus rerum Hungaricarum et Transylvani- carum. Viennae, 1774 et 1798.	553
HELDMANN Andreas : Disputatio historica de origine septem castrensium Transylvaniae. Upsalae, 1726.	323
HELTAI Caspar : Historia Matthiae Hunnyadis. Claudiopoli, 1565.	66
— Cancionale. Colosvárot, 1574.	88
— Chronica az magyaroknak dolgairól. Colosvárot, 1575.	89
— Két szép historia . . . az Hunyadi Jánosról. Colosvár, 1580.	99
HEVENESI Gabriel : Parvus Atlas Hungariae. Viennae Austriae, 1689.	235
HICSOLDT Paulus : Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1738.	372
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1739.	376
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1739.	377
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1741.	382
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1743.	393

HIEBNER Israel : Prognosticon. Hermanstadt, 1654.	173
HISTORIA, melyben . . . Bathori Sigmondnak . . . 1595 eszten- döben viselt hadi dolgai irattatnak meg. Colosvár, 1596.	127
— mely magában foglalja vitéz Hunyadi János . . . vi- selt hadait. Budán, 1776.	574
HOHENHAUSEN S. I. Baron : Die Alterthümer Daciens in dem heutigen Siebenbürgen. Wien, 1775.	563
HONTERUS Iohannes : Chorographia Transylvaniae. Basileae, 1532.	14
— Rudimenta Cosmographica. Corona, 1541.	20
— „ „ „ 1542.	21
— Rudimenta Cosmographica. Tiguri, 1546.	25
— „ „ „ 1548.	26
— „ „ „ 1548.	27
— „ „ „ 1549.	28
— „ „ „ 1552.	33
— „ „ „ Antverpiae, 1552.	34
— „ „ „ Antverpiae, 1554.	37
— „ „ „ Tiguri, 1558.	45
— „ „ „ Antverpiae, 1560.	52
— De Cosmogr. rudimentis . . . libri IV. Basileae, 1561.	55
— Rudimenta Cosmographica. Basileae, 1562.	58
— „ „ „ Tiguri, 1564.	63
— „ „ „ Antverpiae, (1565)	65
— „ „ „ Tiguri, 1565.	67
— „ „ „ S. l. 1570.	78
— „ „ „ S. l. 1573.	85
— „ „ „ „ 1578.	94
— „ „ „ „ 1581.	105
— „ „ „ „ 1583.	108
— De Cosmographiae rudimentis. Basileae, 1585	113
— Rudimentorum Cosmographicum. S. l. 1590.	117
— Rudimentorum Cosmographica. Praga, 1595.	122
— Enchiridion Cosmographiae. Tiguri, 1597.	131
— Rudimenta Cosmographica. Coloniae Agrippinae, 1600	134
— Poema de variarum rerum vocabulis. Hanoviae, 1611.	141
HORÁNYI Alexius : Memoria Hungarorum. Pars I—III. Vien- nae, 1775—1777.	562
HORVÁTH Michael : Introductio ad historiam Hungariae critico- politicam. Viennae, 1770.	536

IACOBINUS Ioannes : Brevis enarratio rerum a . . . Principe Sigismundo 1595 gestarum. Claudiopoli, 1596 . . .	125
— Brevis enarratio rerum. Francofurti, 1600.	136
— Brevis enarratio rerum. Francofurti, 1603.	137
— Rerum in Transylvania gestarum narratio. Francofurti ad Moenum, 1627.	149
— Brevis enarratio rerum. Vindobonae, 1746	411
— Enarratio rerum . . . anno 1595 gestarum. Vindobonae, 1766	510
IANI Pannonii . . . facti . . . et epigrammata. Patavii, 1559. . .	46
— Pannonii Opera omnia. Veinnae, 1569.	77
— Pannonii Libri III Poematum. Budae, 1754.	449
ILLÉSHÁZY Stephanus Comes : Tentamen ex universa historia Hungariae. Typis Tyrnaviensibus, 1776.	57
ILLIA Andreas : Metempsychosis. Claudiopoli, 1729.	329
— Ortus et Progressus variarum in Dacia gentium et religionum. Claudiopoli, 1764.	491
INDEX Bibliothecae . . . Martini Schmeizel. Halae, 1751 . . .	439
— Corporis Juris Hungarici. Tyrnaviae, 1699.	260
— Corporis Juris Hungarici. Tyrnaviae, 1722.	308
— decretorum . . . regni Hungariae. Debrecini, 1611.	140
INSTRUCTION . . . der Mauth-Beamte in der Oesterreichischen Valachey. S. 1. (1719)	298
ISTVANFI Nicolaus : Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Coloniae Agrippinae, 1622.	145
— Regni Hungarici historia. Coloniae Agrippinae, 1685. . .	230
— Regni Hungarici historia. Coloniae Agrippinae, 1724. . .	315
— Historia regni Hungariae. Viennae, Pragae et Tergesti, 1758.	465
IVUL Gabriel : Propositiones ex universa logica. In Aula Coloniensi, 1654.	174
— Rex Thaumaturgus, sive S. Ladislaus rex Hungariae. Viennae Austriae, 1654	175
— Philosophia. Viennae Austriae, 1655	179
— Poesis lyrica. Viennae Austriae, 1655	180
— Philosophia novella. Cassoviae, 1661.	189
— Theses et antitheses catholicorum et acatholicorum. Cassoviae, 1667.	204
— Historica relatio colloquii Cassoviensis. S. 1. 1679.	219
JANOSI Nicolaus : Silvae, seu varia elegiarum artificia. Claudiopoli, 1737.	362

JOANNES Corvinus et Simon Kemenius. Sopronii, 1759.	468
KAJONI János : Cationale Catholicum. A Csiki kalastromban, 1676.	214
— Aranyos ház. A Csiki kalastromban, 1676.	215
— Cationale Catholicum. Editio II. A Csiki kalastromban, 1719.	297
— Calendarium. In Conventu Csikiensi, 1678	217
— Serafin Sz. Ferencz életéről és haláláról. A Csiki kalastromban, 1679.	218
KATECHISMUȘ sau învățătură creștinească. (Tradus de P. Francisc Szunyog.) Sâmbăta mare, 1726.	321
KÁTHAY Franciscus : Gratulatio in laudem . . . Sigismundi... Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpiniae . . . principis etc. Olomutii, 1597.. . . .	130
KATONA Stephanus : Historia Critica Regum Hungariae. Tom. I—XLII. Pestini et Budae, 1778—1817.	591
— Historia critica primorum Hungariae ducum. Pestini, 1778.	595
KAZY Franciscus : Historia regni Hungariae. Tom. I—III. Tyrnaviae, 1737—1749.	366
— Historia regni Hungariae. Tom. I. Tyrnaviae, 1737.	367
— Historia regni Hungariae. Tom. III. Tyrnaviae, 1751.	436
KAZY Joannes : Brevis commentarius rerum in Hungaria .... gestarum. Tyrnaviae, 1718.	294
— Brevis commentarius etc. Tyrnaviae, 1719.	296
— Brevis commentarius etc. Tyrnaviae, 1720.	299
— Historia Universitatis Tyrnaviensis. Tyrnaviae, 1737.	359
KELCZ Emericus : Invicta Joannis Corvini fortitudo. Cassoviae, 1743.	398
KELPIUS Martinus : Saxonum Transylvaniae. Lipsiae, 1684.	226
KÉRI Franciscus : Historiae Byzantinae Epitome. Tom. I—IV. Tyrnaviae, 1743.	390
— Imperatores Orientis. Tyrnaviae, 1744.	399
KNALL Samuel : Jalele pocurarilor en Ardeal lângă sicriul Maicii Therezii. Sibiu, 1780	612
KOESZEGI Ioannes : Epistolae heroum. Claudiopoli, 1733.	338
KOLLAR Adamus Franciscus : Historiae diplomaticae Iuris patronatus Apostolicorum Hungariae Regum Libri tres. Vindobonae, 1762.	478
KOLLER Iosephus : Cerographia Hungariae. Tyrnaviae, 1734.	344

KOWACHOCZY Volfgangus : De admiratione Transyvaniae dialogus. Claudiopoli, 1584	109
KÖLESÉRI Samuel : Pestis Daciae . . . scrutinium et cura. Cibinii, 1709	282
— Auraria-Dacica. Cibinii, 1717.	292
— Proteus febrilis. Cibinii Transilvaniae, 1722.	303
— Auraria Romano-Dacica. Posonii et Cassoviae, 1780.	610
KÖRÖSPATAKI B. Johannes : Lupuj vajdáról való ének. Lőcse, 1655.	176
— Az havasalföldi harczról való historia. S. l. 1656.	181
KRECKWITZ Georg : Richtige Beschreibung des gantzen Königreichs Hungarn. Franckfurt und Nürnberg, 1685.	229
— Richtige Beschreibung des gantzen Königreichs Hungarn. Frankfurt und Nürnberg, 1686.	231
— Ausführliche Beschreibung des ganzen Fürstenthumbs Siebenbürgen. Nürnberg und Franckfurth, 1686.	233
KUNICS Franciscus : Compendium historicum de regnis etc. Tynnaviae, 1733.	339
KURTZER Bericht über die Entsatzung Lewentz. Augsburg, 1664	195
KÜKÜLLÖ Iohannes, de : Chronica. Brünn, 1488.	5
— Chronica Ludovici regis. Francofurti, 1600.	136
— Első Lajos magyar királynak dicsőséges országlásáról . . . szerzett krónika. Budán, 1760.	471
KYRIAKODROMION sau Evanghelie învățătoare. Belgrad, 1699.	262
LASZKI Johann : Mahometische Genealogia. Berlin, 1596.	128
LÁZÁR János, Gróf : Röviden egybe-foglalt gyermekek geographiája. Szebenben, 1750	428
LEBELIUS Joannes : De oppido Thalmus carmen historicum. Cibinii, 1779	598
LICARNA Dionisius : Qua ratione . . . historias . . . intelligenda . . . sint. Venetiis, 1571.	82
LISTIUS László : Magyar Márs. Bécsben, 1653	172
LISZNYAI K. Pál : Magyarok chronicája. Debreczenben, 1692.	240
— Origo gentium et regnorum. Debrecini, 1693.	245
LITURGIE slavonească. Braşov, 1588.	116
LOSONTZI István : A szent históriának summája . . Magyar ország kis tükörével . . . megbővitvén. Posonyban, 1771.	539
— Hármás kis tükör. Posonyban, 1773.	546
— Hármás kis tükör. Posonyban, 1777.	586

LUCIUS Ioannes : De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Amstelodami, 1666	198
— De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Amstelodami, 1668.	207
— De regno Dalmatiae et Croatiae Libri VI. Vindobonae, 1746.	411
— De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Vindobonae, 1758.	464
LULOFS Johannes : Introductio ad cognitionem atque usum utriusque globi. Magno-Karolini, 1754	448
LUPUJ és Máté vaida hartzáról való ének. Brassó, 1657.	183
MADAI David Samuel : Vollständiges Thaler-Cabinet. Königsberg, 1765.	499
MARIA salus naufragantium. (Košice,) 1731.	333
MAUROCORDATUS Joannes Nicolaus Alexander Voivoda : Liber de Officiis. Lipsiae, 1722	310
MATOLAI Ioannes : Placida defensio. Tubingae, 1717.	293
MEDGYESI Pál : Magyarok hatodik jajja. Sáros-Patakon, 1660.	186
MERCKWÜRDIGE Historische Nachrichten von denen bey den jetzigen Kriegen . . . bekannt gewordenen Völckern. Jena, 1743.	394
MIKOLA Ladislaus : Historia genealogico-Transsylvania. Claudiopoli, 1731.	332
MILES Matthias : Siebenbürgischer Würg-Engel. Hermanstadt, 1670.	210
MISSALE . . . ecclesiae Strigoniensis. Nurenberga, 1484.	2
— ecclesiae Strigoniensis. Venetiis, 1486.	4
MOLITEVNIC. Belgrad, 1689.	234
MOLNÁR János S. J. Az Anya-Szent-Egyháznak történeti. Nagyszombatban, 1769	528
MUSZKA Nicolaus et Nicolaus Schmitth : Palatium regni Hungariae. Cassoviae, 1739.	374
— Palatium regni Hungariae. Cassoviae, 1740	379
— Imperatores Ottomanici. Tyrnaviae, 1750.	429
— Palatini regni Hungariae. Tyrnaviae, 1752.	442
— Palatini regni Hungariae. Tyrnaviae, 1753.	444
— Palatini regni Hungariae. Tyrnaviae, 1760.	470
NADÁNYI Johannes : Florus Hungaricus. Amstelodami, 1663	193
— Florus Hungaricus or the History of Hungaria and Transylvania. London, 1664.	197

NÁDUDVARI Péter : Botránkozás nélkül-való lelki-ismeretü keresztyén. Szebenben, 1708.	281
NAGYBANKAI Mátyás : Historia. Az vitéz Huniadi János . . . külömb külömb viadalja etc. Debrecembe, 1574. . .	86
NEDECZKY Alexius : Funacza pestyere etc. Vindobonae, 1774.	555
— Ladislaus : Geographica globi terraequei synopsis. Claudiopoli, 1737.	364
NEU und richtiges Post-Strassen-Schema, durch ganz Hungarn . . . Banat, und Siebenbürgen. Pest, 1761	475
NEUBARTH Christóf : Uj és ó kalendarium. Lőtsén, 1669. . . .	208
— Uj és ó kalendarium. Calosvár, 1671.	211
— Neu und Alter Almanach. Kron-Stadt, 1693.	241
— Neu verbesserter . . . Kalender. Cronstadt, 1723. . . .	311
NEUMAYR Iohannes Baptista : Imago Hungariae. Cassoviae, 1721.	301
NOUL, Testament. Belgrad, 1648.	166
OLAHUS Nicolaus : Catholicae, ac Christianae religionis praecipua quaedam capita. Viennae, 1560.	49
— Ordo et Ritus . . . Ecclesiae Strigoniensis. Viennae, 1560.	50
— Catholicae, ac Christianae religionis praecipua . . . ca- pita. Viennae, 1561	54
— Hungaria sive de originibus gentis, regionis situ, . . . Liber singularis. Posonii, 1735.	348
— Hungaria et Atila. Vindobonae, 1763.	490
OLSAVSZKY Georgius : Bellici Cassoviae simul et Superioris Hungariae . . . Generales. Cassoviae, 1749	427
OLSAVSZKY Michael Manuel : Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ecclesiam unione. Tyrnaviae, 1764.	493
— Rede von der Vereinigung der griechisch- mit der latei- nischen Kirche. Wien, 1765	501
— Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ec- clesiam unione. Poczajoviae, 1769.	525
— A Szeretet kötele az az : A Napkeleti és Napnyugati anyaszentegyház között való egygyességről lőtt be- széd. Péttsett, 1770.	530
OPTII Martini Teutsche Poemata. Straszburg, 1624. . . .	148
— Opera Poetica. Amsterdam, 1646.	165
OROSZ Franciscus : Orationes Regum et Principum . . . Hun- gariae. Ginsburgi, 1754	451
ORSZÁGUNKBAN kárt-tévő sáskák tábora. Budán, 1749. . . .	424

OTROKÓCSI Franciscus Foris : Originum Hungaricarum pars secunda. Franequerae, 1693	243
PALHA. Orăștie, 1582.	107
PALKOVICS Emericus : Idea Christiani militis. Claudiopoli, 1742	383
— Epistolae Matthiae Corvini, regis Hungariae. Claudiopoli, 1745.	403
PALMA Franciscus Carolus : Heraldicae regni Hungariae specimen. Vindobonae, 1766	507
— Notitia Rerum Hungaricarum. Tom. I—III. Tyrnaviae, 1770.	533
— Abhandlung von den Titeln und Wappen, welche Maria Theresia . . . führet. Wien, 1774.	558
— Notitia rerum Hungaricarum. Tyrnaviae, 1775.	564
PAP István, Sz. Németi : Magyar ország versekben-való rövid leirása. Nagy Károlyban, 1763.	484
PARAEUS Ioh. Philippus : Delitiae poetarum Hungaricorum. Francofurti, 1619.	143
PÁRIZ Franciscus, Pápai : Vota solennia. Basileae, 1674.	213
— Rudus redivivus. Cibinii, 1684.	225
— Rudus redivivum. Tiguri, 1723.	313
— Dictionarium Latino-Hungaricum. Cibinii, 1767.	518
— Erdélyi Féniks Tótfalusi Kis Miklós. Szebenben, 1767.	519
PARSCHTIUS Christophorus : Tabella Hungariae ducum et regum. Wittenbergae, 1702.	276
PASKÓ Christof : A nemes . . . Erdély országának . . . pusztításáról irt siralom. S. l. 1663.	191
PATAKI Franciscus : Ortus et progressus variarum in Dacia gentium ac religionum. Claudiopoli, 1730.	330
PAVICH Emericus : Ramus viridantis olivae. Budae, 1766	506
PECCHI Lucas : Epitome rerum Hungaricarum. Budae, 1746.	409
PEIACZEVIH Jacobus : Veteris et novae geographiae compendiosa congeries. Zagrabiae, 1714.	288
PEICHICH Christophorus : Concordia Orthodoxorum Patrum Orientalium et Occidentalium. Claudiopoli, 1745.	404
PELERDI Péter : Bathori Sigmondnak . . . győzhetetlen nyereségéről Thergovistia, Bukurest és Girgio alatt. Nimet Ujvárat, 1596.	126
PÉTERFY Carolus : Curia Judicum regni Hungariae. Tyrnaviae, 1726.	322
— Sacra Concilia Romano-Catholicae in regno Hungariae celebrata. Posonii, 1742.	385

PETHŐ Gergely : Rövid magyar cronica. Bécsben, 1660.	188
— Magyar krónika. Bécsben, 1702.	275
— Rövid magyar krónika. Cassán, 1729.	326
— Magyar krónika. Cassán, 1734.	342
— Magyar kronika. Kassán, 1738.	371
— Magyar krónika. Posonyban, 1742.	386
— Magyar krónika. Vol. I—III. Posonyban, 1742.	388
— Rövid magyar krónika, Kassán. 1753.	446
PODLUSANI Sigismundus : De rebus gestis Hungariae Regum. Jaurini, 1742.	384
POEMATION de Ortu et progressu I. Militiae limitanae in M. Principatu Transylvaniae. Claudiopoli, 1768.	521
PONGRÁCZ Stephanus : Gesta S. Nicetae Veteris Daciae Epi- scopi et Apostoli. Claudiopoli, 1750.	431
POSSEVINO Antonius : Moscovia. Coloniae Agrippinae, 1595.	124
PRAY Georgius : Annales Hunnorum Avarum, et Hungarorum. Vindobonae, 1761.	477
— Annales regum Hungariae. Vindobonae, 1764.	495
— Dissertationes . . . in Annales veteres Hunnorum etc. Vindobonae, 1774.	554
— Dissertationes . . . in Annales veteres Hunnorum etc. Vindobonae, 1775.	560
— Specimen Hierarchiae Hungaricae. Pars I—II. Po- sonii et Cassoviae, 1776 et 1779.	569
PRETIOSI magni herois labores ... Comiti de Virmont ... Com- mendanti generali in Transylvania, et Valachia Au- striaca . . . funebria. Cibinii, 1722	304
PUNCTA Pacis cum Porta Ottomanica . . . Anno 1739. initae. Posonii, 1742.	387
RAJCSÁNI Joannes S. J. Peregrinus Catholicus. Claudiopoli, 1755	452
RAKÓCZY François : Histoire des revolutions de Hongrie. A la Haye, 1739.	378
RAMUS Joannes : Epigrammata. Viennae, 1551	32
RANZANUS Petrus : Epitome Rerum Ungaricarum. Viennae, 1558.	42
— Epitome rerum Hungaricarum. Ternaviae, 1579.	96
— Epitome rerum Hungaricarum. Francofurti, 1600.	136
— Epitome rerum Ungaricarum. Tyrnaviae, 1765.	498
— Epitome rerum Ungaricarum. Vindobonae, 1766.	510
RÁTKAY Georgius : Memoria Regum, et Banorum. Viennae Austriae, 1652.	169

RÁTKAY Georgius : Memoria regum et banorum ... Dalma- tia etc. Vindobonae, 1772	542
REDMECZI T. János : Az Felséges Bethlen Gábornak ... jó téteményéről ... irattatott rövid könyvecske. Cas- sán, 1622.	146
REGNUM Hungariae. Posenii, 1751. (Hartă.)	438
REGULAE Monasticae Graeci ritus non Uitorum in Hungaria. Viennae, 1776	572
REGULAMENT ... des im Jahre 1769. fürgewesenen Illyrischen Nazions-Congress etc. Wien, 1777	584
REGULAMENTUM für die höhere und niedere Geistlichkeit Graeci Ritus non Uitorum. Wien, 1770	535
— ordinationum ... quae in congressu Illyricae Nationis anno 1769. celebrato ... stabilita sunt. Viennae, 1777.	583
— Valachorum militum limitaneorum. Cibinii, 1766.	505
REICHERSDORF Georgius: Moldaviae ... Chorographia. Viennae, 1541.	19
— Chorographia Transylvaniae. Viennae, 1550	30
— Chorographia Transylvaniae et Moldaviae. Coloniae Agrippinae, 1595.	123
— Chorographia Transylvaniae et Moldaviae. Coloniae Agrippinae, 1595.	124
— Transilvaniae descriptio. Romae, 1596.	129
— Chorographia Transylvaniae et Moldaviae. Franco- furti, 1600.	136
— Chorographia Transylvaniae. Lugdunum, 1634.	153
— Chorographia Transilvaniae. Vindobonae, 1746	411
— Chorographia Moldaviae. Vindobonae, 1746.	411
— Chorographia Transilvaniae, et Moldaviae. Vindo- bonae, 1766.	510
RÉPSZÉLI Ladisiaus : Syntagma Juris Ungarici. Cassoviae, 1747.	416
REPUBLICA et status regni Hungariae. S. l. 1634.	153
REUSNERUS Nicolaus : Rerum ... in Pannonia ... gestarum. Francofurti, 1603.	137
— Rerum memorabilium in Pannonia sub Turcarum im- peratoribus ... gestarum narrationes. Colocae, 1770.	531
REVIZKI Joannes : Hungariae regni, pars Transylvaniae, Rus- siae et Moldaviae contermina. Viennae, 1725. (Hartă.)	319
REWAI Petrus : De monarchia et Sacra Corona regni Hunga- riae. Francofurti, 1659.	185

RITUS explorandae veritatis. Colosuarii, 1550.	29
— explorandae veritatis. Posonii, 1735.	348
ROGERIUS Magister : Carmen miserabile. Brünn, 1488.	5
— Miserabile carmen. Tyrnaviae, 1765	498
ROHDIUS Georgius: Siebenbürgischer Kalender. Cronstadt, 1659	184
RUDIMENTA geographica. Tyrnaviae, 1731	334
— „ „ 1735	354
— „ „ 1739	375
— „ „ 1741	381
— „ „ 1748	418
— „ „ 1756	454
— „ „ 1760	474
— „ „ 1764	494
— „ Agriae 1770	529
— „ Cassoviae 1774	551
— historica. Tyrnaviae, 1767.	515
SALAGII Stephanus : De statu Ecclesiae Pannonicae. Tom.	
I—VII. Quinque-Ecclesiis, 1777.	581
SAMBUCUS Ioannes : Poemata. Patavii, 1555.	38
— Nili Patris. . . Oratio ad Deum. Patavii, 1555	39
— Oratio in obitum. . . adolescentis Georgii Bonae Trans-	
sylvania. Patavii, 1560.	48
— Orationes duae funebres. Parisiis, 1561	56
— Emblemata. Antverpiae, 1564.	64
— Transilvania. Viennae, 1566	68
— Emblemata. Antverpiae, 1566	69
— Les Emblemes. Anvers, 1567.	72
— Emblemata. Antverpiae, 1569	76
— Emblemata. Antverpiae, 1576	91
— Ungariae loca praecipua. Viennae, 1579	97
— Emblemata. Antverpiae, 1584	111
— Emblemata. Antverpiae, 1599	133
— Index . . . omnium decretorum . . . Hungariae. Bart-	
fae, 1632.	152
— Index . . . omnium decretorum . . . Hungariae. Leut-	
schoviae, 1637.	155
— Index. . . decretorum. . . Hungariae. Debrecini, 1642.	160
— Index. . . decretorum. . . Hungariae. Bartphae, 1643.	162
— Index. . . decretorum. . . Hungariae. Leutschoviae, 1660.	187
— Index. . . decretorum. . . Hungariae. Claudiopoli, 1697.	255
SÁNDOR Paulus : Principes Transylvaniae. Claudiopoli, 1753.	445

SBORNIC slavonesc. Sas Sebeș, 1580.	98
SCHENDUS Michael R. C. Eques Vanderbech : Valachiae Cis- Alutanae subterraneae descriptio. Posonii et Cassoviaae, 1780.	610
SCHESAEUS Christianus : Epithalamium in honorem . . . Cas- paris Bekes. Albae Iuliae, 1567.	71
— Ruinae Pannonicae libri quatuor. Witebergae, 1571. . .	81
SCHIER Xystus : Memoria Provinciae Hungaricae Augusti- niana antiquae. Graecii, 1778	596
SCHMEIZEL Martinus : De Statu Ecclesiae Lutheranorum in Transilvania. . . dissertatio. Ienae, 1722.	306
— Versuch zu einer Historie der Gelehrtheit. Jena, 1728 . .	324
— Erläuterung Gold- und Silberner Müntzen von Sie- benbürgen. Halle, 1748 :	420
SCHMETTAU : Memoires secrets de la guerre de Hongrie. Franc- fort, 1771.	538
— Memoires . . . de la guerre de Hongrie. Francfort, 1772. .	543
— Geheime Nachrichten von dem Kriege in Ungarn. Leipzig und Zwickau, 1772	544
— Historia . . . belli Turcici. Typis Tyrnaviensibus, 1776.	575
SCHMITTH Nicolaus : Imperatores ottomanici. Tyrnaviae, 1747.	415
— Archiepiscopi Strigonienses. Tyrnaviae, 1752.	441
— Imperatores Ottomanici. Tyrnaviae, 1752.	443
— Archi-Episcopi Strigonienses. Tyrnaviae, 1758.	463
— Imperatores Ottomanici. Tyrnaviae, 1760.	472
— Episcopi Agrienses. Jaurini, 1763.	487
— Episcopi Agrienses. Tom. I—III. Tyrnaviae, 1768. . . .	524
SCHNITZLER M. Jakob : Neuer und alter Kalender. Hermann- stadt, 1667.	202
SCHÖDEL Martinus : Disquisitio historico-politica de regno Hungariae. Argentorati, 1629.	151
SCHWANDTNER Ioannes Georgius : Scriptorum rerum Hungari- carum. Tom. I—III. Vindobonae, 1746.	411
— Scriptorum rerum Hungaricarum. Tyrnaviae, 1765. . .	498
— Scriptorum rerum Hungaricarum. Vindobonae, 1766— 1768.	510
SCHWARZ Godofred : Recensio critica Schmeizelliani de numis Transilvanicis commentarii. Rintelii, 1764.	497
— Originum et Occasuum Transilvaniae Auctore Lauren- tino Toppeltino recensio critica. Rintelii, 1766.	509
SCUTUL catechizmușului. Belgrad, 1656.	182

SEIVERT Joannes : Inscriptiones monumentorum Romanorum in Dacia Mediterranea. Viennae, 1773.	547
— An Dazien. Hermannstadt, 1780.	612
SEPTI-collis Dacia. Claudiopoli, 1735.	350
SEVERINI Ioannes : Conspectus historiae Hungaricae. Pars I—II. Lipsiae, 1769	526
— Conspectus historiae Hungaricae. Pars I—II. Editio altera. Posonii, 1775.	565
— Conspectus historiae Hungaricae. Posonii et Cassoviae, 1778.	590
SIBENBÜRGER (Septemcastrensis) Libellus de vita et moribus Turcorum. Parisiis, 1509	7
— Libellus de vita . . . Turcorum. Parisiis, 1511.	8
— Libellus de vita . . . Turcorum. Norinbergae, 1530 . . .	10
— Chronica und Beschreibung der Turkey. Nüremberg, 1530.	11
— Libellus de ritu . . . Turcorum. Wittembergae, 1530. . .	12
— Cronica . . . der Turkey. Augsburg, 1531	13
— Libellus de ritu . . . Turcorum. Wittembergae, 1536 . .	17
— De moribus . . . Turcorum. Basileae, 1550.	31
SICRIUL de aur. Sas-șebeș, 1683	223
SIGLER Michael : Chronologiae rerum Hungaricarum, Transil- vanicarum, et vicinarum regionum Libri duo. Poso- onii, 1735	348
SOMMER Ioannes : Reges Hungarici, et Clades Moldavica. Witebergae, 1580	101
— Vita Jacobi Despotae Moldavorum reguli. Witeber- gae, 1587	114
— Clades Moldavica. Francofurti, 1619.	143
SQUARCIALUPI Marcellus : De fontium et fluviorum origine ac fluxu. Claudiopoli, 1585	112
STERSCHINER Achatius : Illustria miracula Divi Francisci Xa- verii. Claudiopoli, 1737.	361
SYNDROMUS rerum Turcico-Pannonicarum. Francofurti ad Moenum, 1627.	149
SYNTAGMA Juris Ungarici. Cassoviae, 1763	485
SZEGEDI Joannes : Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Tyrnaviae, 1734	345
— Rubricae sive synopses . . . . articulorum universi Juris Ungarici. Tyrnaviae, 1734	346
— Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Zagrabiae, 1736	357

SZEGEDI Joannes : Decreta, et vitae regum Ungariae, qui Transylvaniam possederunt. Claudiopoli, 1743 . . .	395
— Bipartita cynosura universi Juris Ungarici. Jaurini, 1749.	422
— Andreas II. . . . . rex Hungariae. Jaurini, 1751.	434
— Manuale jurisperitorum Ungariae. Claudiopoli, 1751.	437
— Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Tyrnaviae, 1751.	440
— Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Zagrabiae, 1762.	481
— Decreta, et vitae regum Ungariae, qui Transylvaniam possederunt. Claudiopoli, 1763.	489
— Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Tyrnaviae, 1767.	514
SZEGEDI Michael : Res gestae in Ungaria, Cassoviae, 1740.	380
— Res gestae in Ungaria. S. 1. (1742)	389
— Heroes Hungariae. Tyrnaviae, 1743.	392
— Res gestae in Ungaria. Cassoviae, 1746.	407
SZÉKELY Estván : Chronica. Craccoba, 1559.	47
SZENT-IVÁNY Martinus : Curiosa et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Tyrnaviae, 1691.	239
— Curiosora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Tyrnaviae, 1696	252
— Curiosora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Tyrnaviae, 1697.	256
— Summarium chronologiae Hungaricae. Tyrnaviae, 1697.	257
— Dissertatio paralipomenica rerum memorabilium Hungariae. Tyrnaviae, 1699.	259
— Continuatio Dissertationis paralipomenonicae rerum memorabilium Hungariae. Tyrnaviae, 1700	265
— Curiosora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Tyrnaviae, 1702	273
— Dissertatio chronologico-polemica de ortu et progressu, ac diminutione schismatis Graeci. Tyrnaviae, 1703	278
SZERDAHELYI Gabriel : Celebriorum Hungariae urbium . . . . . chorographia. Cassoviae, 1722.	309
— Celebrium Hungariae urbium . . . . . chorographia. Cassoviae, 1732.	336
— Celebrium Hungariae urbium et oppidorum chorographia. Cassoviae, 1766.	504

SZERDAHELYI Gabriel : <i>Celebrium Hungariae urbium et oppidorum chorographia. Cassoviae, 1770 . . . . .</i>	534
SZÖLLÖSI István : <i>Rövid historia, melyben megiratik Szenan bassának . . . Havasalföldének, és Erdély országának pusztítására való kijövetele, 1595. esztendőben. S. 1. 1635. . . . .</i>	154
SZÖRÉNYI Ladislaus : <i>Vindiciae Sirmienses. Posonii, 1734. . . . .</i>	343
— <i>Vindiciae Syrmenses. Budae, 1746. . . . .</i>	410
TALCUL Evangheliilor. Braşov, 1564.	62
TANNOLI Sylvius Comes : <i>Poemation de secunda legione Valachica. Cibinii Transylvaniae, 1768 . . . . .</i>	523
TAURINI Stephani <i>Stavromachia. S. 1. 1519 . . . . .</i>	9
TECKELY Emeric Count : <i>Memoirs. London, 1693. . . . .</i>	242
TETRAEVANGHELIE slavonesc. Bălgrad, 1579.	95
THURÓCZ Johannes, de : <i>Hungariae regum chronica. Brünn, 1488 . . . . .</i>	5
— <i>Chronica. Augustae, 1488 . . . . .</i>	6
— <i>Der Hungern Chronica. Wien, 1534. . . . .</i>	15
— <i>Der Hungern Chronica. Augsburg, 1536 . . . . .</i>	16
— <i>Chronica Hungarorum. Francofurti, 1600. . . . .</i>	136
— <i>Chronica Hungarorum. Vindobonae, 1746. . . . .</i>	411
— <i>Chronica Hungarorum. Tyrnaviae, 1765. . . . .</i>	498
— <i>Chronica Hungarorum. Vindobonae, 1766. . . . .</i>	510
TIMON Samuel : <i>Celebriorum Hungariae urbium et oppidorum topographia. Tyrnaviae, 1702 . . . . .</i>	274
— <i>Synopsis novae chronologiae . . . Hungariae etc. pars I—II. Tyrnaviae, 1714. . . . .</i>	287
— <i>Synopsis novae chronologiae . . . Hungariae etc. pars III. Tyrnaviae, 1715 . . . . .</i>	289
— <i>Purpura Pannonica. Tyrnaviae, 1715 . . . . .</i>	290
— <i>Imago antiquae Hungariae. Cassoviae, 1733. . . . .</i>	337
— <i>Imago novae Hungariae. Cassoviae, 1734 . . . . .</i>	341
— <i>Tibisci Ungariae fluvio notio. Cassoviae, 1735. . . . .</i>	349
— <i>Additamentum ad Imagines antiquae, et novae Hungariae. Cassoviae, 1735. . . . .</i>	351
— <i>Epitome chronologica rerum Hungaricarum et Transsilvanicarum. Claudiopoli, 1737. . . . .</i>	360
— <i>Purpura Pannonica. Cassoviae, 1745 . . . . .</i>	402
— <i>Purpura Pannonica. Claudiopoli, 1746 . . . . .</i>	406
— <i>Imago Antiquae et Novae Hungariae. Viennae Austriae, 1754. . . . .</i>	450

- TIMON** Samuel : *Imago Antiquae Hungariae. Posonii, 1759.* 467
 — *Purpura Pannonica. Cassoviae, 1760 . . . . .* 473
 — *Imago Antiquae Hungariae etc. Viennae, Pragae, et Tergesti, 1762. . . . .* 482
 — *Epitome chronologica rerum Hungaricarum et Transylvanicarum. Claudiopoli, 1764. . . . .* 492
 — *Tibisci Ungariae fluvii notio. Cassoviae, 1767. . . . .* 516
TINÓDI Sebestien : *Chronica. Colosvar, 1554 . . . . .* 35
 — *Sigmont királ cronicája. S. l. (1572) . . . . .* 83
 — *Chronica. Colosvárot, 1574. . . . .* 87
TOMKA SZASZKY Ioannes : *Introductio in orbis hodierni geographiam. Posonii, 1748. . . . .* 421
 — *Introductio in orbis hodierni geographiam. Francofurti et Lipsiae, 1750 . . . . .* 433
 — *Conspectus introductionis, in notitiam regni Hungariae. Posonii, 1759 . . . . .* 466
 — *Introductio in orbis antiqui et hodierni geographiam. Posonii et Cassoviae, 1777. . . . .* 585
TOPPELTINUS Laurentius : *Origines, et occasus Transsylvanorum. Lugduni, 1667. . . . .* 203
 — *Origines et occasus Transsylvanorum. Viennae Austriae, 1762. . . . .* 480
TORKOS Josephus : *Schediasma geographico-historicum. Jaurini, 1747 . . . . .* 412
TORQUATUS Ioannes : *Elogium in honorem . . . Sigismundi I. Ducis Transylvaniae, Moldaviae, atque Walachiae Transalpinae, etc. Bartphae, (1595.) . . . . .* 120
TÓTH Paulus : *Chorographia sive celebriorum Ungariae . . . urbium . . . descriptio. Cassoviae, 1734. . . . .* 340
TRIPARTITUM opus decretorum . . . regni Ungariae. Viennae, 1628. 150
TRÖSTER Johannes : *Das Alt und New Teutsche Dacia. Nürnberg, 1666 . . . . .* 199
 — *Das bedrängte Dacia. Nürnberg, 1666. . . . .* 200
 — *Polnisches Adler-Nest. Nürnberg, 1666. . . . .* 201
TSATÁRI János : *Magyarország históriájának rövid summája. Hálában, 1749. . . . .* 426
TUBERO Cervarius : *De Turcarum origine . . . commentarius. Florentiae, 1590 . . . . .* 118
 — *Commentariorum de rebus, quae temporibus eius . . . gestae sunt, Libri undecim. Francofurti, 1603. . . . .* 138

TUBERO Cervarius: Commentarii. Francofurti ad Moenum, 1627	149
— Commentariorum de rebus suo tempore . . . gestis Libri XI. Vindobonae, 1746.	411
TURÓCZI Ladislaus : Ungaria suis cum regibus compendio data. Tyrnaviae, 1729.	327
— Ungaria suis cum regibus compendio data. Tyrnaviae, 1768.	520
VALKAI András : Cronica. Colosvárot, 1573.	84
— Genealogia historica regum Hungariae. Colosvár, 1576	90
VÁNOSI Antonius : Religio vindicata. Viennae, 1720	300
VARLAAM : Răspunsuri . . . împotriva Catehismului rumânesc. Suceava, 1645	164
VELIUS Casparis Ursini de Bello Pannonico Libri decem. Vindobonae, 1762.	483
VILAGHI Stephanus : Tristium Hungariae specimen. Tyrnaviae, 1729.	325
VISCONTI Giov. Morando : Mappa della Transilvania. Hermanstadt, 1699.	261
VOLS Ernestus : Architecturae militaris tyrocinium. Claudio-poli, 1738.	370
WAGNER Carolus : Analecta Scepussii sacri et profani. Pars I—IV. Viennae, 1774—1778.	559
— Collectanea genealogico-historica Illustrium Hungariae familiarum. Budae, 1778.	592
— Diplomatarium comitatus Sarosiensis. Posonii et Cassoviae, 1780.	613
WAGNER Lucas : Dissertatio . . . de aquis medicatis . . . Transylvaniae. Viennae, 1773	550
WAGNER Valentinus : Praecepta vitae Christianae. Coronae, 1554.	36
WALTHER Baldassar : Brevis rerum a Michaele Moldaviae . . . Palatino gestarum. Francofurti, 1603.	137
— Rerum a Michaele Moldaviae . . Palatino gestarum. Francofurti ad Moenum, 1627	149
WESZPRÉMI Stephanus : Succincta Medicorum Hungariae et Transylvaniae biographia. Centuriae I—IV. Lipsiae et Viennae, 1774—1787.	557
WINDISCH Karl Gottlieb : Geographie des Königreichs Ungarn. Preszburg, 1780.	611
ZAMOSIUS Stephanus : Analecta lapidum vetustorum. Patavii, 1593.	119

ZAMOSIUS Stephanus : Analecta lapidum vetustorum. Francofurti ad Moenum, 1598.	132
ZARUBAL Bartholomaeus : Geographicae synopsis pars altera. Cassoviae, 1729.	328
ZAVODSZKY Georgius : Diarium rerum per Hungariam . . . gestarum. Posonii, 1735.	348
ZERMEGH Ioannes : Historia rerum . . . Ungariae. Amstelredami, 1662.	190
— Rerum gestarum . . . Commentarius. Vindobonae, 1746..	411

II.

EDITORI, TIPOGRAFI ȘI GRAVORI.

- Alba-Iulia.** (Bălgrad, Feiervár, Gyulafejérvár.)
1568. Sine impr. 73, 74.
 1579. Lorinț diac 95.
 1624. Meszléni Márton és Válaszuti András 147.
 1641. Popa Dobre 157.
 1642. Sine impr. 159.
 1648. Tipografia Măriei sale nouă 166, 168.
 1648. Brassai Major Márton 167.
 1653—1689. Sine impr. 171, 177, 182, 227, 228, 234.
 1699. Mihai Iștvanovici 262, 263.
 1702. Sine impr. 272.
- Altdorf.**
1700. Typis Cattitero Kohlesiano.
- Amsterdam.** (Amstelaedam.)
1646. Iohan Iansson 165.
 1662. Iacobus Lepidius 190.
 1663. Joannes Waesberg 193.
 1664—1668. Ioannes Blaev 196, 198, 207.
 1736. Jean Swart 358.
- Anvers.** (Antverpia.)
- 1552—1554. Ioannes Richard 34, 37, 65.
 1560. Sine impr. 52.
- 1564—1599. Christophorus Plantin 64, 72, 76, 91, III, 133.
 1566. Sine impr. 69.
- Augsburg.** (Augusta.)
1486. Erhard Ratoldt 4.
 1531. Sine impr. 13.
 1536. Philip Vlhart 16.
 1664. Elias Wellhöffer 195.
- Bardijov.** (Bártfa, Bartpha.)
1595. Sine impr. 120.
 1632—1643. Iacobus Kloesz 79, 152, 162.
 1639. Sine impr. 156.
- Basel.** (Basilea.)
1532. Sine impr. 14.
 1530—1545. Robert Winter 22, 24.
 1550—1568. Officina Oporiniana 31, 75.
 1561—1585. Sine impr. 55, 58, 113.
 1674. Johannes Rodolphus Genathius 213.
- Berlin.** (Berolinum.)
1596. Sine impr. 128.
 1776. K. G. Deker 580.
- Bern.**
1545. Mathias Apiarius 24.

Bistrița. (Bistritz.)

1779. Christian Lehmann 597.

Blaș. (Balásfalva.)

1757. Michael Betskereki 457.
1761. Joanicus Endrédi 476, 479.

Brașov. (Brassó, Corona, Kronstadt.)

1541—1561. Sine impr. 20, 21, 36, 40, 41, 53.
1561. Tudor diacon 57.
1564. Sine impr. 62.
1581. Diaconul Coresi et Ioannes (Rasor) Nyirő 103
1588. Popa Mihai și Șerban, fiul diaconului Coresi 116.
1643. Sine impr. 161.
1655—1657. Michael Hermann 178, 183.
1659—1723. Sine impr. 184, 241, 311.

Bratislava. (Posonium, Pozsony, Preszburg.)

1723—1780. Joannes Michael Landerer de Fűskut 312, 447, 466, 467, 513, 539, 546, 569, 582, 585, 587, 590, 603, 604, 610, 613.
1734—1748. Joannes Paulus et Franciscus Antonius Royer 343, 348, 385, 387, 400, 421.
1742. Spaizer Domonkos Ferencz 386, 388.
1751. Sine impr. 438.
1753. Sebastianus Zeller sc. 513.
1772—1775. Franciscus Augustinus Patzko 526, 562, 565.
1775—1780. Antonius Loew bibl. 562, 611.
1777. Sine impr. 586.
1780. F. Asner sc. 610.

Bressanone. (Brixia.)

1562. Damianus Turlinus 60.

Brno. (Brünn.)

1488. Sine impr. 5.

Buda. (Ofen.)

1473. Andreas Hess 1.
1488. Theobaldus Feger 6.
1746—1749. Veronica Nottenstein 409, 410, 417, 424.
1754—1770. Leopoldus Franciscus Landerer 443, 462, 471, 486, 506, 532.
1776. Landerer Katalin 574.
1778—1779. Typis Regiae Universitatis 592, 605.

Budissin.

1776. Verwitwete Scholzin 578.

Careii Mari.

(Magnum Karolinum.)

1754. Stephanus Pap 448.

Cluj. (Claudiopolis, Colosuar, Klausenburg, Kolozsvár.)

1550—1596. Gaspar Heltai 29, 66, 87, 89, 90, 92, 93, 99, 100, 102, 109, 112, 125, 127.
1554—1558. Hoffgreff (Hofgre-vius) György 35, 43.
1571—1573. Sine impr. 80, 83, 84.
1635. Abruji György 154.
1669—1677. Michael Szentyel de Veresegyháza 209, 212, 216.
1679. Sine impr. 219.
1695—1697. Nicolaus Kis de Mist-Tótfalu 248, 249, 254, 255.
1702—1768. Sine impr. 270, 271, 277, 307, 318, 332, 521.
1729—1768. Typis Academicis S. J. 329, 330, 331, 361, 362, 363, 364, 365, 370, 373, 403, 404, 406, 408, 414, 423, 430, 431, 437, 445, 452, 456, 489, 491, 492, 512, 517, 522.

- 1732—1736. Simon Thaddaeus Weichenberg (Weisenberg, Wachenberg) 335, 338, 350, 355, 356, 360.
 1717. Lucas pictor 365.
 1742—1743. Michael Becskereki 383, 395, 397.
 1766. Martinus Hochmeister 502.
 1775. Josephus Franciscus Kollmann 566.
 1779. Reformatum Collegium nyomdája 600, 601.

Criș. (Keresd, Kreüsch.)

1690. Comes Wolffgangus de Bethlen.

Debrecen. (Debreczen.)

1574. Komlós András 86.
 1611. Paulus Rheda Lipsensis 140.
 1642. Melchior Fodorik 160.
 1664. Karancsi György 194.
 1692—1693. Kassai Pál 240, 245.
 1726. Sine impr. 320.

Dresden.

1776. Michael Gröll 579.

Eger. (Agoria.)

1758. Franciscus Antonius Royer 461.
 1770. Typis Scholae Episcopalis 529.

Firenze. (Florentiae.)

1590. Antonius Patavinus 118.

Franeker. (Franequerae.)

1693. Leonardus Strik bibl. 243.

Frankfurt am Main.

(Francofurtum.)

1581. Sigmund Feyerabendt ed. 106.

- 1581—1606. Andreas Wechel 104, 132, 136, 139.
 1581. Peter Schmidt 106.
 1598—1606. Haeredes Andreae Wecheli, Claudius Marnius et Joannes Aubrius 132, 136, 137, 138, 139.
 1619. Haeredes Jacobi Fischer ed. 143.
 1619. Nicolaus Hoffman 143.
 1627—1774. Sine impr. 149, 543, 556.
 1659. Thomas Matthias Götz ed. Jacobus Lasché Hanoviensis 185.
 1685—1688. Leonhard Loschge ed. 229, 231, 233.
 1685—1686. Andreas Johann Philipp 229, 231.
 1694. Johannes Christoph Fölginer 246.
 1710. Sine impr. 284.
 1711. Jodocus Guillelmus Kohleusius Altdorfensis 285.
 1771. Sine impr. 537.
 1771. Compagnie des libraires 538.

Gdańsk. (Danzig, Gedanum.)

1701. Sine impr. 269.

Ginsburg.

1754. Typis Wageggianis 451.

Graz. (Graecium.)

1778. Haeredes Widmanstadii 596.

Győr. (Jaurinum.)

- 1742—1763. Gregorius Joannes Streibig 384, 422, 434, 487.
 1747. Sine impr. 412.

Haag. (La Haye.)

1739. Jean Neaulme 378.

Halle. (Hala.)

- 1748—1749. Sine impr. 420, 426.

1749. Christian Fridericus Nathan Fürste 425.
1751. Officina Kittleriana 439.

Hamburg.

1745. Christian Herold bibl. Piscator tip. 405.

Hanau. (Hanovia.)

1611. Thomas Villerianus 141.

Heidelberg.

1620. David Albinus 144.

Helmstadt.

1697. Georgius Wolffgangus Hamm 258.

Jena.

1708. Werther 280.
1722. Ioannes Bernhardus Hartung 306.
1728. Peter Fickelschern 324.
1743. Georg Michael Marggraf 394.
1743. Ioannes Adamus Melchior 396.

Kalocsa. (Colocae.)

1769. Tiparul Piarisztilor 527, 531.

Košice.

(Cassovia, Kaschau, Kassa.)

1614. Ioannes Fischer 142.
1622. Festus János 146.
1661. Marcus Severinus 189.
1667. David Türsch 204.
1721—1774. Typis Academicis S. J. 301, 328, 342, 371, 372, 374, 376, 377, 379, 380, 382, 393, 398, 402, 407, 413, 416, 427, 446, 469, 473, 485, 504, 516, 534, 551.

1722—1735. Joannes Henricus Frauenheim 309, 326, 337, 340, 341, 349, 353.

1731—1772. Sine impr. 333, 351, 541.

Köln. (Colonia Agrippina.)

1595. Officina Birckmannica 123, 124.

1595. Arnoldus Mylius ed. 124.

1600. Wilhelmus Lutzenkirch ed. 134.

1622. Antonius Hieratus 145.

1685. Iohannes Wilhelmus Friessem 230.

1690. Haeredes Joannis Widenfeldt et Godefridus de Berges 238.

1724. Henricus Rommerskirchen bibl. 315.

Königsberg.

1765. J. H. Hartungs Erben und Joh. Daniel Zeise 499.

Kraków. (Cracco, Cracovia, Krakau.)

1538. Sine impr. 18.

1559. Striykoviai Lázár 47.

1567. Matthaëus Siebeneicher 70.

Leipzig. (Lipsia.)

1684. Justinus Brand 226.

1722. Thomas Fritsch 310.

1769. Vilhelmus Gottlob Sommer 526.

1771. Ioannes Paulus Kraus bibl. 540.

1772. Christian Lebrecht Stiehlen 544.

1774. Officina Sommeria 557.

Levoca. (Leutschau, Iócsé.)

1637—1683. Laurentius Brever

155, 158, 176, 187, 208, 221,
224, 232, 244.
1700—1713. Sine impr. 266, 267,
286.

Leyden.

(Lugdunum Batavorum.)

1634. Officina Elzeveriana 153.
1667. Langers C. sc. 108.
1667. Horatius Boissat et Geor-
gius Remevs 203.
1667. Paulus Feldmayr pictor 203.

London. (Londinum.)

1664. W. G. Henry Marsh 197.
1693. Tim. Goodwin 212.
1734—1756. Sine impr. 347, 455.
1777. J. Miller 589.

Németujvár.

1596. Manlius János 126.

Nürnberg.

(Norimberga, Nurenberg.)

1484. Anthonius Koburger 2.
1484. Sine impr. 3.
1530. Fridericus Peypus 10, 11.
1666. Johann Kramer ed. 199,
200, 201.
1666. H. Iacob Scholenberger sc.
200.
1666. Johann Hoffmann ed. 201.
1723—1750. Peter Conrad Mo-
nath 314, 433.
1780. Raspische Buchhandlung
609.

Olomuc.

1597. Georgius Handel 130.

Oradea. (Nagyvárad, Varadinum.)

1570—1573. Rudolf Hofhalter 79.
1653. Kertész Abrahám Szenci-
ensis 170.

Orăștie. (Szászváros.)

1582. Șerban diacon și Marien
diac 107.

Padova. (Patavinum.)

1555—1563. Gratiopus Perchaci-
nus 38, 48, 61.
1559. Sine impr. 46.
1593. Laurentius Pasquatus 119.

Paris.

1509—1511. Henricus Stephanus
7, 8.
1561. Egidius Gorbinius 56.
1743. Savoy, libraire à l'Espe-
rance 391.
1780. Rue et Hostel Serpente 614.

Pécs. (Quinqueecclesiae.)

1770. Engel János József 530, 581.

Pest.

1758—1761. Franciscus Antonius
Eitzenberger 460, 475.
1778. Ioannes Michael Weingand
tip. et Ioannes Georgius Koepf
bibl. 591, 595.

Poczajov.

1769. Sine impr. 525.

Pottendorf.

1668. Hieronymus Verdussen 205,
206.

Praha. (Praga.)

1595. Schuman tip. 122.

Regensburg.

1737. Christian Gottlieb Seiffaert
638.

Rinteln.

1764—1766. J. G. Enach (Enax)
497, 509.

Roma.

1596. Typographia Accoltiana 129.

Sárospatak.

1660. Rosnyai János 186.

Sätmar. (Szatmár.)

1763. Sz. N. Pap 484.

Sibiu.

(Cibinium, Hermannstadt,
Nagyszeben, Szeben.)

1544—1663. Sine impr. 23, 173,
191, 192. (Szenczi Kertész Abra-
hám.)

1667—1684. Stephanus Jüngling
202, 210, 220, 225.

1670. Andreas Fleischer ed. 210.

1696. Sine impr. 250, 251.

1699. Stephanus Welzer de Co-
rona pictor 261.

1699. Johann Conrad Predtsch-
neider de Norimberga sc. 261.

1709. Michael Heltzdörfer 281,
282.

1709. Sine impr. 283.

1717. Typis publicis 292.

1722. Johannes Barth 303.

1722. Sine impr. 304.

1750—1768. Sárdi Sámuel 428,
458, 518, 523.

1766—1767. Sine impr. 503, 505,
511, 519.

1774. Martinus Hochmeister 553.

1779—1780. Joannes et Petrus
Barth 598, 608, 612.

Sopron.

1748. Siesz József 419.

1759. Sine impr. 468.

Strasbourg. (Strassburg.)

1624. Eberhardt Zetzner 148.

1629. Johannes Repp 151.

Suceava.

1645. Sine impr. 164.

Șebeșul-Săseșc. (Szász-Sebes.)

1564—1580. Diaconul Coresi 62, 98.

1683. Daniil tipograful 223.

Șumuleu. (Csiki kalastrom.)

1676—1679. Cassai András 214,
218.

1676—1737. Typis Ven. Conven-
tus Csikiensis 215, 217, 297, 369.

**Trnava. (Nagy-Szombat, Tir-
navia, Tyrnavia.)**

1579. Lucas Pannonius 96.

1584. Sine impr. 110.

1691. Adamus Friedl 239.

1694—1703. Joannes Andreas
Hörmann 247, 252, 256, 257,
259, 260, 265, 273, 274, 278.

1696. Sine impr. 253.

1705—1770. Typis Academicis S. J.
279, 321, 354, 375, 381, 390,
392, 399, 415, 418, 429, 435,
436, 440, 441, 442, 443, 444,
453, 454, 459, 463, 470, 472,
474, 493, 494, 498, 514, 515,
520, 524, 528, 533.

1714. Georgius Andreas Roden 287.

1714—1731. Fridericus Gall 289,
290, 291, 294, 296, 299, 305, 308,
316, 317, 322, 325, 327, 334.

1733—1737. Leopoldus Josephus
Berger 339, 344, 345, 346, 359,
366, 367.

1742—1776. Sine impr. 389.

Tübingen.

1717. Hiob Franck 293.

Ulm.

1643. Wolfgangus Endter 163.

Upsala.

1726. Ioannes Henricus Werner 323.

Varazdin. (Varasdinum.)

1774. Johannes Thomas nob. de Trattnern 552.

Venezia. (Venetium.)1560. Aldus Manutius 51.
1562. Iordanus Ziletus 59.
1571. Sine impr. 82.
1775. Sebastianus Coleti 568.**Verona.**

1595. Pietro Diserolo 121.

Wien.

(Bécs, Vienna, Vindobona.)

1532. Hans Metzker 15.
1541—1551. Ioannes Singrenius 19, 32.
1550. Egidius Auila 30.
1558—1570. Raphael Hofhalter (In Aedibus Collegii Caesareae S. J.) 42, 44, 49, 50, 54, 71, 79,
1560. Donatus Hübschmann sc. 49.
1560. Ioannes Sebald Lautensack sc. 50.
1566. Sine impr. 68.
1569. Caspar Stainhofer 77.
1579. Sine impr. 97.
1628. Caspar Rath 150.
1652—1660. Matthaeus Cosmerovius 169, 172, 174, 175, 179, 188.
1655. Sine impr. 180.1689. Leopoldus Voigt 235.
1702. Sischoics árvája 275.
1718. Ignatius Dominicus Voigt 295.
1720. Joannes Baptista Schilgen 300.
1721. Andreas Heyinger 302.
1725. J. A. Schmuzer calcographus 319.
1735. Johannes Petrus van Ghelen tip. Paulus Straub ed. 352.
1744—1746. Joannes Paulus Kraus 401, 411.
1750. Leopoldus Joannes Kalowoda 432, 554, 562.
1754—1778. Joannes Thomas Trattner 450, 464, 465, 482, 483, 490, 507, 508, 510, 547, 553, 555, 557, 558, 559, 561, 563, 593.
1761. Hermannus Iosephus Keüchten (Krüchten) 477, 480.
1762 Georgius Ludovicus Schulz 478.
1764. Augustinus Bernardus bibl. 495.
1765. Sine impr. 500.
1765. Ghelische Schriften 501. (Typis Agheleniasis) 501, 525.
1770. Sine impr. 535, 536.
1772—1779. Iosephus Kurzböck 542, 549, 583, 584, 594, 599.
1775. Augustinus Bernardi 560.
1776. Iosephus Micael Gerold 570.
1773—1776. Cippus Augustinus sc. 549, 573.
1776. Sine impr. 572, 577.
1779. Johann Paul Krausz 606.**Wittenberg. (Witemberga.)**1530. Iohannes Lufft 12.
1536. Sine impr. 17.
1571—1580. Clemens Schleich et Antonius Schöne 81, 101.
1587. Haeredes Iohannis Cratonis 114.
1587. Simon Gronenberg 115.

1584. Adamus Bohoriz 203. (Ti-
părește cu cirilică.)
1690. Christian Schrödter 237.
1702. Johannes Hakius 276.

Zagreb. (Zagrabia.)

1714. Jacobus Wenceslaus Heywl
288.
1736. Joannes Michael Sattner
357.
1762. Franciscus Joannes Zerau-
scheg 481.

Zürich. (Tigurium.)

- 1546—1558. Froschouer 25, 26, 27,
28, 33, 45.
1564—1590. Froschouer Iunior 63,
67, 78, 85, 94, 105, 108, 117.
1597. Iohannes Wolphius 131.
1723. Sine impr. 313.

Sine loco.

- 1519—1773. Sine impr. 9, 135,
181, 222, 264, 298, 496, 548.

III.

BIBLIOGRAFII ȘI OPERE CITATE.

- Apffonyi* Sándor gróf: Hungarica. Magyar vonatkozásu külföldi nyomtatványok. (1470—1721) Vol. I—IV. Budapest, 1900—1902.
- Ballagi* Aladár: Buda és Pest a világirodalomban. Vol. I. (1473—1711) Budapest, 1925. (Urmarea n'a apărut din pricina morții autorului.)
- Bibliografia Românească Veche*. Vol. I—III. (1508—1817) București, 1903—1912.
- Bođ* Péter: Magyar Athénás. Sine loco, 1766.
- Catalogus Bibliothecae Hungaricae Francisci Com. Széchenyi. Scriptores Hungaros et rerum Hungaricarum typis editos complexus*. Vol. I—VII. Sopronii et Posonii, 1799—1807.
- Denis* Michael: Wiens Buchdruckergeschichte bis 1560. Band I—II. Wien, 1782—1793.
- Engel* Johann Christian: Geschichte der Moldau und Walachei. Halle, 1804.
- Eperjessy* Kálmán: A bécsi hadilevéltár magyar vonatkozásu térképeinek jegyzéke. Szeged, 1929.
- Hain* Ludovicus: Repertorium bibliographicum. Vol. I—V. Stuttgart et Lutetiae Parisorum, 1826—1891.
- Haner* Georgius Jeremias: Scriptores rerum Hungaricarum et Transilvanicarum. Vol. I—II. Viennae-Cibinii, 1777—1798.
- Horányi* Alexius: Memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum. Vol. I—III. Viennae, 1775—1777.
- Katona* Stephanus: Historia critica regum Hungariae. Tom. I—XLII. Budaë, 1778—1817.
- Kertbeny* K. M. Bibliografie der ungarischen und internationalen Literatur. Erster Band. Ugarn betreffende deutsche Erstlingsdrucke. (1454—1600) Budapest, 1880.

- Knauz Ferdinandus* : Libri missales ac breviaria Ecclesiae Hungaricae ad receptionem usque Ritus Romani. Strigonii, 1870.
- Mayer Anton* : Wiens Buchdrucker-Geschichte. (1482—1882) Vol. I—II. Wien, 1883—1887.
- Petrik Géza* : Magyarország bibliographiája. (1712—1860) Vol. I—IV. Budapest, 1888—1892.
- Pray Georgius* : Index librorum rariorum Bibliothecae Universitatis. Tom. I—II. Budaë, 1780—1781.
- Seivert Johann* : Nachrichten von Siebenbürgischen Gelehrten. Preszburg, 1785.
- Sommervogel Carlos S. J.* Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Bibliographie tome I—X. Bruxelles, 1891—1909.
- Szabó Károly* : Régi Magyar Könyvtár. (1473—1711) Vol. I—II. Budapest, 1879—1885. Vol. III—IV. (1480—1711) Budapest, 1896—1898.
- Teleki Samueli S. R. I.* Comitibus Bibliothecae Pars I—IV. Vienne, 1796—1819.
- Trausch Joseph* : Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen. Vol. I—IV. Kronstadt, 1873—1902.
- Veress Endre* : Erdély- és magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok. (1544—1808) Kolozsvár, 1910.
- Veress Andrei* : Cântece istorice vechi ungurești despre Români. București, 1925.
- Weszprémi Stephanus* : Succincta Medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. Centuriae I—IV. Lipsiae et Vienne, 1774—1787.
-

IV.

PAGINI, GRAVURI ȘI ORNAMENTE.

	<u>Pag.</u>
Frontispiciu din Sbornicul dela Sas-Șebeș (din 1580) editat de principele Cristof Báthory, cu stema familiei domnitoare Báthory. (Descrisă sub No. 98.) . . .	V
B, inițial din Triodul slavonesc dela 1550	V
Stema Ardealului și a celor șapte cetăți zidite, din „Chorographia Transylvaniae” a lui Georgius Reichersdorfer dela 1550. (Descris sub No. 30.)	XVI
Frontispiciu din „Noul Testament” dela Alba-Iulia (din 1648) editat de principele George Rákóczy I. (Descris sub No. 166.)	XVII
Stema principelui George Rákóczy de pe dosul feței de titlu a cărții de mai sus din 1648	XXXI
De obedientia Alexandri voivodae Transalpini. Din „Cronica Hungarorum” dela 1473. (Descrisă sub No. 1.) . .	I
Harta țărilor române, din „Cosmographia” lui Ioan Honterus dela 1541. (Descrisă sub No. 20.)	9
Notele cântecului despre intrarea lui Iliăș-Vodă în Ardeal, în 1550, din cartea cu cântece a lui Tinódi Sebestyén dela 1554. (Descrisă sub No. 35.)	15
Nicolae Olah arhiepiscopul de Strigon, din cartea sa dela 1560. (Descrisă sub No. 49.) Xilografie de Donatus Hübschmann.	21
Foaia B din Cântecele bisericesti dintre 1570—1573 tipărite în Oradea cu fonetică ungurească. (Descrise sub No. 79.)	33
Foaia I. din Pălia dela Orăștie din 1582 tipărită cu cheltuiala viteazului Geszti Ferencz, căpitanul Ardealului. (Descrisă sub No. 107.)	47

Titlul Psaltirei dela Alba-Iulia din 1651 tipărită cu che- tuiala principelui George Rákóczy II. (Descrisă sub No. 168.)	83
Titlul cărții lui Köröspataki B. János cu titlul „Lupuj Vaidárol valo Enek” din 1655 tipărită în Lőcse. (Descrisă sub No. 176.)	89
Vederile orașelor Sibiu (Hermannstadt) și Cluj (Klau- senburg) din cartea lui Johann Tröster din 1666. (Descrisă sub No. 199.)	105
Habitus Valachorum in Transsylvania, din cartea lui Laurentius Toppeltinus de Medgyes din 1667. De- scrisă sub No. 203. (Paulus Feldmayr pinxit, C. Lauuers sc.)	109
Titlul cărții lui Matthias Miles Mediensis cu titlul „Sie- benbürgischer Würg-Engel” din 1670. (Descrisă sub No. 210.)	115
Titlul cărții cu titlul „Sicriul de Aur” din 1683 tipă- rită în Sas Sebeș, pe dos cu stema principelui Mi- hail Apafi, cu porunca căruia a fost tipărită. (De- scrisă sub No. 223.)	121
Numele acelor „izbovitori” cari au mijlocit scoaterea Scu- tului de Aur din 1683.	124
Planul de situație al orașului Brașov depe harta lui Gio- vanni Morando Visconti din 1699 tipărită în Sibiu. (Descrisă sub No. 261.)	141
Titlul Bucoavnei dela Alba-Iulia din 1699 pe dosul feței cu chipul sfinților Constantin și Elena. (De- scrisă sub No. 263.)	143
Decretul românesc al împăratului Leopold I. despre uniunea Românilor, tipărit cu litere latinești în 1702 la Cluj. (Descris sub No. 271.)	147
Titlul Catehismului românesc, tipărit cu litere latine- ști în 1703 la Cluj. (Descris sub No. 277.)	152
Titlul cărții medicului Samuel Köleséri cu titlul „Au- raria Romano-Dacica” tipărită în 1717 la Sibiu. (Descrisă sub No. 292.)	161
Titlul Catehismușului românesc tipărit cu cirilică în 1726 la Sâmbăta-Mare. (Descris sub No. 321.)	175
Stampă alegorică din cartea cu titlul „Tristium Ungariae specimen” cu stemele Moldovei și Valachiei, tipă- rită în 1729 la Timnavia. (Descrisă sub No. 325.)	178

Planta „Scumpie” pentru tăbăcit, din Țara-Românească, din cartea Iezuitului Ioan Fridvalszky, tipărită în 1773 la Cluj. (Descrișă sub No. 545.)	275
Harta Olteniei (Valachia Austriaca) din ediția nouă a cărții lui Samuel Köleséri cu titlul „Auraria Romano-Dacica” tipărită în 1780 la Pozsony. (Descrișă sub No. 610.)	309

V.

INDICE GENERAL.

- Adelarius* Crauelius Leubingensis Thuringus 65.
 Aegyptum 8.
 Africa 134.
Agnethler Michael Gottlieb 219.
 Agria v. Eger.
 Aiud (Anniae Viae, Enyed) 125, 253, 262.
 Alba-Iulia (Bălgrad, Belgrad, Fejervar, Weissenburg) 5, 28, 29, 40, 72, 73, 77—82, 85, 90, 92, 104, 126, 130, 142; — mitropolit: *Atanasie*.
 Albensis (Fejér) com. 164; — comes Joannes *Bethlen*.
 ALBINUS Petrus Nivemontii prof. 55.
 ALBRICH Martinus rector scholae Coronensis 90.
Alexander vaiv. Transalpini in Chronica Hungarorum (1473) 1; in Chronica m. Iohannis de THURÓCZ (1488) 3.
Ali bék 61.
Aly Bassa von Gran 101.
 Altdorf 146.
 Altorja, de: L. B. Petrus *Apor* supr. iud. Trium-Sedium Siculicalium.
 AMBROSOWZKY Michael can. Agriensis 235.
 Amsterdam (Amstelaedam) 79, 98, 99, 102, 103, 111, 192.
 Anniae Viae v. Aiud.
 ANONYMUS *Belae* Regis Notarius 214, 217, 218, 254, 259, 273.
 Anvers (Antverpia) 14, 16, 22, 25, 28, 30, 39, 48, 63.
Apafi Michael pr. Transylvaniae 104, 107, 123, 126, 130, 131.
Apor Petrus de Al-Torja L. B. supr. iud. Trium-Sedium Siculicalium 189.
Aranka György zágoni, superintendens Ref. Trans. 255.
 Ardeal (Dacia, Erdel ország, Siebenbürgen, Sybenbürgen, Transylvania) 7, 13, 14, 27, 103.
 Areopolitanae sedis Siculicalis iudex regius L. B. Stephanus *Daniel*.
 Argentoratum v. Strasbourg.
 ARON Petrus Paulus ep. Fogarasensis 234, 242, 243.
 ARON Theodorus de Bisztra 234.
 ÁRVAI Georgius S. J. 173.
 Asia 134.
 ASZALAI Stephanus vice-jud. Curiae Regiae 135.
Atanasie mitrop. Belgradului 142, 152.
Athila König 7, 249.
 Augsburg (Augusta) 2, 3, 6, 7, 101.
 Austriae Dux v. Mathias rex.
 Avari 242, 284.
 BÁBAI Franciscus presb. Strigoniensis 287, 290.
 BABINAY Stephanus de Monostor 230.
 BAIER Ioannes David m. 155.
 FAKSCHAY Abraham Schemnicensis 27, 30, 210.
Balas Agoston Fr. theologus 164.
 Balásfalva v. Blaj.
 Balásh, de: Sigismundus PODLUSAN Carponensis parochus.
 Bălgrad v. Alba-Iulia.
 BALOGH Josephus 306.

- Banatus Temesvariensis 242, 258, 280, 289, 290, 292, 296, 306.
- Banji*, de Losoncz : Franciscus ; ~ Georgius Gub. Transylvaniae 142 ; pater : Wolfgangus comes com. Dobocensis 56.
- Bánfi Hunyad 56.
- BARANAI (Boronai) Ladislaus S. J. 149, 150, 298.
- BARANI László 223. —
- Bardijov (Bártfa, Bartpha) 58, 75 77, 79 ; ~ Elias *Ladiverus* rector.
- BARITS Adalbertus prof. Zagradiensis 277.
- Barkóczy* Franciscus de Szala comes 179 ; ~ Ioannes Iosephus 97.
- Bártfa (Bartpha) v. Bardijov.
- Bartsai* Achatius banus de Lugos 81.
- BARTSAI Sigismundus 68.
- Basel (Basilea) 7, 10, 11, 13, 14, 23, 24, 55, 116, 210.
- BASILIUS István, kolosvári pred. 28.
- BASIRIUS Isaac prof. 90.
- Basta* Georg General 302.
- Báthori* (Báthory) Christophorus pr. Transylvaniae 40, 41, 43.
- Báthori* István 61.
- BATHORI Mihály udvari pred. 101.
- Báthori* Sigismundus pr. Transylvaniae 45, 56, 57, 62.
- Báthori* Stephanus rex Poloniae (Stephanus Primus Poloniae) 59, 60.
- Bautzen 290.
- Bazarad* (Bozorad) vaiv. in *Chronica Hungarorum* (1473) 1 ; in *Chronica m. Iohannis de THURÓCZ* (1488) 3.
- Bech, Béczi v. Wien.
- Begner* Haneş de Braşov 23.
- Beke*s (Boekes) Caspar de Korniat cap. 28, 29, 32, 35 ; ~ uxor : Anna de Harinna.
- BÉL Carolus Andreas 271, 281.
- BÉL Mathias 188, 190, 214, 220, 225, 231, 254, 259, 261, 292, 294, 305.
- Béla* király 36.
- Belgrad v. Alba-Iulia
- Bencsik* Nicolaus 168.
- Bender 196.
- BENICZKI Franciscus S. J. 154.
- BENKŐ Iosephus par. Közép-Ajten-sis et notarius dioec. Erdővidékensis 300.
- Beograd (Nándorfeirvar) 35.
- Berényi* Georgius I. B. 139, 145.
- Bergler* Stephanus Coronensis 170, 298.
- Berlin (Berolinum) 62, 220, 269, 291, 307.
- Bernegger* Matthias 75.
- BERTALANFFI Pál S. J. 235.
- BESSENYEI György 300.
- Besser* Carolus Christianus Lissena Osterlandus 155.
- Bethlen* Gabriel pr. Transylvaniae 72 ; ~ uxor = *Károlyi* Susanna 72, 104, 303.
- BETHLEN Joannes comes Albensis cap. sedis Siculicalis 99, 102, 104, 303.
- Bethlen* (Bethlem) Miklós 192, 200.
- BETHLEN Nicolaus comes 276.
- BETHLEN Wolfgangus comes cancellarius 130.
- Bibli a românească tradusă din ordinul pr. Gabriel *Bethlen* (1622) 72.
- BIBLIANDER Theodorus 13.
- Bibliotheca pr. *Despotae* (Ioannes Sommer) 42.
- Biertan (Birthalm) 279.
- Biezdzfedeia, de : Martinus BRONIO-VIUS.
- Bihar (Bihar) com. 98.
- Biró* David piarista 266.
- BIRÓ Stephanus Ex-jesuita 234, 287.
- Birtheim, Pfarrer in : Georg Jeremias HANER.
- Bistrița (Bistricium, Bistritz) 10, 302 ; ~ senator : Stephanus *Helner*.
- Bisztra, de : Theodorus et Petrus Paulus ARON.
- Bjelovar 303.
- Blaj (Balásfalva) 234, 242, 243, 276.
- Blooch v. Valachi.
- BOCATIUS Melchior Cassoviensis 67.
- POCHART Phaleg 134.
- BOD Petrus de Felső Csernăton, min. Magyar Igeniensis 234, 255, 260, 262, 263.
- Boekes v. Bekes.

- Boehm* Ioannes Gottlob 266.
Bogáthi Drusiana uxor *Marci* Valda (Cercel) 68.
BOGÁTHI Fazekas Miklós 40, 42.
Bogdan vaiv. Moldaviae in *Chronica Hungarorum* (1473) 1.
Bohuş, boier din Ungaria 253.
BOMELIUS Thomas Coronensis 17.
BONA Georgius Transylvanus, Dominus in Landsehr et Laknpach 16, 17, 20.
BONBARDI Michael S. J. 163, 225.
 Bonczhida 56.
Boner Hieronymus Schultheis zu Comar 11.
BONFINIO Antonius 10, 26, 29, 37, 41, 43, 44, 66, 131, 209, 268, 271.
BONGARS Ioannes Iacobus 64, 260.
 Borbanţi, dela : Ianos *Duma*.
Borbély György cap. 76.
FORN Ignatz Edler von 280, 296, 311.
Boronai Ladislaus v. *Baranyai* Ladislaus.
 Boros-Jenő v. Ineu.
Boross Josephus S. J. prom. 182.
 Borussia 56.
 Bosnae Argentinae prov. 257.
 Bosnia 127, 172, 236.
Bozorad v. *Bazarad*.
Brâncoveanul Constandin Basarab voiv. 142, 160; ♣ execuția lui 167, 253; ♣ talerul său 254.
 Braniczka, de : L. B. Ladislaus *Josika*.
 Braşov (Brassó, Corona, Cronstadt) 7—10, 16, 17, 22, 23, 25, 43, 57, 78, 90, 93, 94, 133, 170; ♣ de : Stephanus *Bergler*; Johannes **FILSTICH** rector; m. Johannes **FRANCISCI**; Martinus **SCHMEIZEL**; med. Lucas **WAGNER**; Stephanus **WELZER** pictor.
 Bratislava (Pisonium, Posonium) 135, 169, 171, 174, 186, 188, 203, 204, 209, 210, 214, 220, 227, 231, 237, 261, 270, 274, 286, 287, 292, 294, 296, 305, 308, 310.
 Brenner Martinus Bistriciensis 10, 29.
 Breslau (Breszlau) 80.
 Bressanone (Brixia) 24.
 Breviarium eccl. Strigoniensis (1484) 2, 18.
 Brixia v. Bressanone.
 Brno (Brunum) 2.
BRONIOVIUS Martinus de Biezdzedea 59, 60.
Buccow Adolphus, Nicolaus L. B. Generalis 242, 243.
BUCSI Antonius Magno-Varadinensis 180.
 Bucureşti (Bukeres) 61; ♣ med. Adamus *Molndr*;
 Buda (Ofen) 1, 101, 213, 218, 222, 232, 236, 239, 242, 246, 257, 258, 268, 289, 299, 300, 302, 305, 310; ♣ de : Alexius **HORÁNYI** piarista; prof. Stephanus **KATONA**.
 Budissin 290.
Buillionius Godofredus 202.
Buitul Gsurgs S. J. 152, 153.
 Bukeres v. Bucureşti.
Bulcesesti Sarah uxor *Stephani Haller* 155.
 Bulgaria 163.
BUSBEQUIUS Augerius Gislenius 235.
 Buzenyitza Armenorum 301.
Büsching D. (Berlin) 269.
Cachot Iacob S. J. despre execuția lui Constandin *Brâncoveanul* 167.
CALLIMACHUS Philippus 64, 260.
Calnaius v. *Kálnai* Emericus.
 Campoliliorum Fr. Vitalis *Mayeritsch*.
CANISIUS Petrus S. J. 152.
Cantacuzenus Constantinus Wallachiae magnatus 90, 91, 253; ♣ Stephanus pr. Valachiae 159.
 Cântece bisericeşti româneşti din Bihor (1570—1573) 31—33.
CANTEMIR (Kantemir) Demetrius pr. Moldaviae 187, 206, 211, 233, 260.
Capistrano Ioannes, de 257.
CAPITONUS Fabricius 29.
 Carabogdania v. Moldova.
 Caransebeş (Káransebes) 96; ♣ de : Michael **HALICIUS** Nobilis Romanus, *Herce* Stephan.
 Careii Mari (Magnum Carolinum, Nagy-Károly) 231, 245, 304.

- Carlovitzensis synodus 289, 292.
 Carlscron 280.
Caroli v. *Károlyi*.
 Carolostadiensis Generalatus (Karlstadt) 292, 293.
Carolus (Karolus) Robertus rex Hungariae contra Bazarad vaivodam (1473) 1.
Carolus VI. rex Hungariae 163, 166.
 Carponensis parochus Sigismundus, PODLUSANI de Balásh.
 Cassel, de: Nicasius ELLEBODIUS.
 Cassovia v. Košice.
 Cassubia 56.
 CELLARIUS 29.
Chaki (Chyaki) Michael canc. 18, 35.
 CHENOT Adam med. Trans. 255, 259, 291.
 Chersonesus Taurica 60.
Christianus Augustus card. archiep. Strigoniensis 159.
Chronica m. Iohannis de THURÓCZ (1488) 2, 3.
 Cibinium v. Sibiu.
 Cirknitz lacus 59, 60.
 Cisnădie (Heltau) 278.
Ci u m a în țările române (1755—57) 259.
 Claudiopolis v. Cluj.
Clemens XI. 160.
 Cluj (Claudiopolis, Colosuar, Kolozsvár) 12, 14—16, 18, 26, 32, 35—39, 41—43, 46, 48, 60, 61, 76, 112, 114, 118, 136, 138, 149, 169, 173, 179,—183, 189, 191, 193, 194, 197—199, 202, 203, 207, 208, 210—213, 218, 222, 224, 225, 227, 233, 234, 249—251, 261, 262, 264, 274, 287, 303, 304; ~ de: prof. Ioannes FRIDVALDSZKY.
Colloredo Fabius Antonius, Marchio de 130.
 Colmar 11.
 Colocium v. Kalocsa.
 Colonia Agrippina v. Köln.
 Colosuar v. Cluj.
 Constantinopolis v. Istanbul.
Constantinus Magnus imp. 205.
 CORESI diacon 23, 25, 41, 43, 77.
 Corona v. Brașov.
 Cracco (Cracovia) v. Kraków.
 CRANZ Henricus Joannes Nepomucenus med. Vindobonensis 276, 294.
 Criș (Keresd, Kreuzsch) 130.
 Croatia 163, 242, 273, 276, 292—294.
 Cronstadt v. Brașov.
Csáki Sigismundus de Keresztszeg comes 181.
 Csanád, abbas de: Christophorus PEICHICH.
 CSATÁRI v. TSATÁRI.
Csernovics Franciscus S. J. prom. 169, 173.
 Csicsókeresztur, de: *Torma* István.
 Csiksomlyó v. Șumuleu.
 C u r t e n i din țările române (1663) 98.
 CZINGELY Casparus Ungarus de Felső-Vászári 159.
 CZVITTINGER David nob. Hungarus 157.
 DACH Simon 120.
 Dacia (Dacia Traiana) 276, 285.
 Daia; protopop: Gheorghie (Daianul) 126, 142, 143.
 DALYA Petrus bacc. 198.
 Dalmatia 82, 127, 163, 172, 236, 273, 294,
Damokos Casimirus Fr. per Transylvaniam vicarius ap. 117.
 Dan-Vodă (1460) 310.
 DANIEL, Stephanus L. B. de Vargyas, sedis Siculicalis Areopolitanae iud. regius in N. Enyed 253.
Daróczi Georgius S. J. prom. 191, 193.
 DARÓCZIUS Franciscus 64.
 DAVID Franciscus 29, 32.
 Debrecen (Debreczen) 35, 66, 78, 101, 132, 134, 174; ~ de: scholamaster LISZNYAI K. Pál; ~ TSATÁRI János; med. civ. Stephanus WESZPRÉMI.
 DEBRÓDI Ioannes 108.
 DECANI Stephan 302.
 Decebalus rex 287.
 DECIUS (Decsi) Cz. Iohannes 56.
Dehamilis Ioan Iosif ep. Munkaciului 174.

- DEL CHIARO (1718) 279.
Demeter Martinus in Moldova 299.
- DESERICIUS Iosephus Innocentius Hungarus Nitriensis 218.
- Desznyi, Dominus in : *Marcus* Vaida Cercel 68.
- Dietrich* Fridericus Vilhelmus L. B. Cons. 234.
- Dobka, de : Ladislaus (1372) 284.
- Doboca, comes : Wolfgangus *Bdnfi*.
- DOBRA Ladislaus S. J. 222, 226, 233, 234, 299.
- Dracul* (Dracula) v. *Vlad*-Tepeș Vodă. Dresden 291.
- DRIESCH Gerardus Cornelius 167, 171.
- DUDITIUS Andreas Sbardellatus ep. Tininiensis 24, 34.
- Duma* Ianăș dela Borbanți 149.
- Dunăre (Duma) 14, 127, 128.
- ÉDER József Károly 254.
- E p i s c o p i i reformati din Ardeal 257.
- Eger (Agria, Erla) 13; ♀ ep. de : Nicolaus OLAH 13, 101, 235, 267; can. Michael AMBROSOWZKY.
- Ellebodius* Nicasius Casletanus 24.
- Enyed v. Aiud.
- Enyediensis Collegium 125.
- Enzenberg* Carolus B. 264.
- Eperiensis corrector Isaak *Zabanius* m.
- Erdel ország v. Ardeal.
- Erdődy* Christophorus de Monyorókerék, Montis Claudii et com. Varasdinensis comes 209; ♀ Iosephus comes 278.
- Erdővidekensis dioecesis notarius Iosephus BENKŐ.
- Erla v. Eger.
- Erlangen 247.
- Érsekújvár (Newhäusel) 101.
- Estereicher* Franciscus Xaverius S. J. praes. 217.
- Esztergom (Gran, Strigonium) 2, 101, 258, 288, 290; ♀ de : archiep. card. *Christianus* Aug.; Nicolaus OLAH; presb. Stephanus KATONA.
- Europa 134.
- Eussersthalensis abbas Gaspar *Jongelinus* de Lambertinus.
- Fabricius* Basilius Szikszovianus 26.
- FABRICIUS Georgius 42.
- Fágáraș (Fogaras, Fugaras) 234, 242, 284; ♀ ep. Petrus Paulus ARON; ♀ de : comes Franciscus de *Nadasd*. *Farkas* Vaivoda (1330) 249.
- FASCHING Franciscus S. J. 173, 208.
- Feichtenberger* Iosephus S. J. 160.
- Feiervar v. Alba Iulia.
- Fejér v. Albensis com.
- Fekete Gyirgyó v. Giurgiu.
- FELKER Andreas S. J. 190.
- FELMER Martinus pastor Cibiniensis 307.
- Felső Csernátón, de : Petrus BOD.
- Felső-Vászári, Ungarus de : Casparus CZINGELY.
- Ferber Johann Jacob prof. 280, 296.
- Ferdinandus I. rex Hungariae 7, 13, 15, 98.
- FICHTEL Johann Ehrenreich 307.
- FILSTICH Johannes rector Coronensis 208.
- FILTSCHE Ioannes pred. Heltensis 278.
- Firenze (Florentia, Florenz) 57, 280, 294.
- FOGARASI Stephanus Symmista oppidi Lugas 81.
- Fontidonius Petrus 24.
- Forgach* Emericus Baro a Gyemes, comes in Trinchin 55.
- FORRÓ Miclăuș de Háperton 25.
- France 311.
- FRANCK Sebastian 6.
- Franeker (Franequera) 133.
- FRANCISCI Iohannes m. Coronensis 131.
- FRANCK Valentinus von Franken-Stein 119, 136, 137—139, 146.
- Frankfurt am Main (Francfort, Francofurtum) 43, 44, 63—65, 68, 74, 95, 126—128, 135, 156, 157, 210, 225, 269, 270, 273, 280.
- FREDRO Andreas Maximilianus castellanus Leopoliensis 224.
- Freystein zu, Haus *Hangen*7.
- Frideric* Johann 137.
- FRIDRICH Urbanus 238.
- FRIDVALDSZKY Iohannes de Friedwald S. J. prof. Claudiopolitanus 261, 262, 274, 289.

- FRITSCH Andreas Ericus (1753) 261, 270
 FROMER Bernardus 24.
 FRÖLICH David mathematicus 76, 77, 79, 188.
 Fugaras v. Făgăraș.
 Funacza pestyere 279.
 Füsikut, de: Joannes Michael *Landerer*.
 Gabon Antonius S. J. prom. 159.
 Gallicia 294.
 GÁNÓCZY Antonius can. Varadinensis 288.
 Gdańsk (Gedanum) 146.
 Geiger Mathias 234.
 Geleji Katona Stephanus ep. ref. despre tipografia română (1640) 78.
 Germania 2.
 Geszi Franciscus cap. gen. Transylvaniae 45.
 GHYLLANI Baron, General-Wachtmeister 196.
 Gika Gregorius Fürst v. *Gligorașcu-Vodă*.
 Ginsburg 232.
 Giurgiu (Fekete Gyirgyó, Girgio) 61, 112.
 Glaser Johannes Henricus prof. 116.
Gligorașcu-Vodă (*Gika* Gregorius Fürst aus der Moldau) 101, 283.
 GOTTSCHLING Paul Rudolph aus Hermannstadt 290.
 Gömör, viceispán: GYÖNGYÖSI István.
 Göncz-Ruszká, de: comes Franciscus *Kornis*.
 GÖRCSÖNI Ambrus 37, 39, 43, 125.
 Grădiștea (Traiana, Ulpia Trajana, Várhely, Zarmisegethusa) ruinele ei (1663—1700) 99, 112, 146.
 GRAFF Johannes Cibinio Transylvanus 146.
 Gran v. Esztergom.
 Graz (Graecium) 302.
 GREGORIANZI Paulus ep. 188.
 GRISELINI Franciscus 289, 290, 306.
 Grueber Antonius S. J. prom. 193, 194.
 Gyalakuti LÁZÁR János gróf.
 Gyemes, de: Emericus *Forgach*.
 GYÖNGYÖSI István Gömör vármegye vice-ispánja 134, 157, 219, 236, 246, 264.
 Győr (Iaurinum) 58, 203, 216, 220, 226, 246.
 Győrffi Paulus Fr. custos prof. 197.
 Gyula (Iula) 34.
 Haag (Haga) 200.
 Hadik Andreas comes 264.
 Haidelbergha v. Heidelberg.
 HALICIUS Michael nob. Romanus de Caransebes 116, 281.
 Halle (Hala) 219, 223, 227.
 Haller Paulus de Hallerkoe comes 191; ─ Stephanus comes com. Tordensis 155; ─ uxor: Sarah *Bulcsesi*; ─ de familia 189.
 Hamburg 211.
 Hanau (Hanovia) 66, 67, 210.
 HANER Georgius m. Schäsburgensis 135, 278.
 HANER Georg Jeremias Pfarrer in Birt helm 247.
 Háperton, de: FORRÓ Miclăuș.
 Harinna, de: Anna; ─ eius pater Wolfgangus 28.
 HAUGEN Hans zum Freystein 7.
 Heidelberg (Haidelbergha) 68.
 HEINSIUS Daniel 73.
 HELDMANN Andreas Saxo-Transylvanus 176.
 Helmstadt 139.
 Helner Stephanus sen. Bistriciensis 42.
 HELTAI Gespar pred. et tip. in Colosuar (1550—1596) 12, 26, 36, 37, 39—43, 45, 46, 48, 60, 61.
 Heltensis pred. Ioannes FILTSCH. Henricus Guilielmus dux Saxoniae 154.
Heraclides Jacobus *Despota* Moldavorum 55; ─ genealogia (1555) 17, 56; ─ talerul său 254.
 Heice Ștefan din Caransebeș 45.
 Herculinarum thermae v. Mehadia.
 Hermannstadt v. Sibiu.
 HEVENESI Gabriel S. J. 130.
 HICSOLDT Paulus S. J. 198, 199.
 HIDI Gregorius S. J. 151.
 HIEBNER Israel 86.

- Hirscher* Lucas iudex civ. Coronensis 43.
HOHENHAUSEN S. I. Baron von, Major 285.
 Holdvilagiensis Martinus **KELPIUS**.
HONTERUS Iohannes Coronensis 7, 8, 11, 12, 14, 16, 19, 22—27, 31, 35, 40, 44, 46, 55, 57, 59, 63, 67.
HORÁNYI Alexius Hungarus Budensis 284.
HORVÁTH Michael prof. Tyrnaviensis 290.
 Hungari de Moldavia (1743) 207, et (1747) 217.
 Hungaria (Magyarország, Ungaria, Pannonia, Ungerland, Ungern) passim.
 Hungarica natio 12.
 Hunni (Unni) 17, 210, 242, 284.
 Hunyadi Ioannes comes Bistriensis (Iancula-Vodă) 8, 35, 37, 39, 41, 43, 123, 154, 172, 209, 238, 289, 300.
HÜBNER geographus 233
IACOBINUS Ioannes not. urbis Claudiopolitanae 60, 64, 65, 74, 76, 214, 260, 268.
 Jadertina ecclesia 287.
 Iancula Vodă v. Ioannes Hunyadi.
 Jannina pr. Moldaviae (1691) 240.
 Jánosí Nicolaus S. J. prom. 193, 194, 198.
IANUS Pannonius ep. Quinqueeclesiarum 19, 30, 232.
 Iaurinum v. Győr.
 Jena (Iena) 154, 155, 177, 207, 208, 220.
ILLIA Andreas S. J. 179, 250.
 Illyricum 127, 236.
 Ineu (Boros-Jenő) 96.
 Ingolstadiensis can. Michel.
IOAN Popa din Vinți 126, 130.
 Ioannes rex Hungariae 98; ~ Ioannes II. rex Hungariae (János király) 14, 32, 38; mort otrăvit (însemnarea din 1667) 107.
 Iobagi români în Bihor (1208—1235) 12.
 Jonquieres François can. de Montpellier 206.
 Jongelinus Caspar de Lambertinis, abbas Eussersthalensis 95, 229.
 Iosephus I, rex Hungariae 130, 140; ~ Iosephus II. imp. 287.
 Josika Ladislaus L. B. de Branicska 173.
 Ipolykér, de: Joannes KÉRI L. B. Istanbul (Constantinopolis) 16, 65, 74, 96, 268.
ISTHVÁNFI Nicolaus 68—72, 127, 162, 172, 236.
 Iudaei 8.
 Iula v. Gyula.
IVUL, Gabriel S. J. 87, 91, 92, 97, 108, 118, 298.
KÁJONI János Frater de Csiksomlyó 117, 118, 164.
 Kálnai (Calnaius) Emericus 165.
 Kálnoki Samuel gróf 151, 186.
 Kalocsa (Colocium) 210, 266, 268, 288.
KANTEMIR v. **CANTEMIR**.
 Kapos, de: med. Adamus Molnár.
KAPRINAI Stephanus S. J. prom. 224.
 Káránsebes v. Caransebeş.
 Karczalvi Mártonfi György.
 Karlstadt v. Carolostadt.
 Karolus v. Carolus.
 Károlyi (Caroli) Peter 32; ~ Susanna uxor pr. Gabrielis Bethlen 72.
 Kastal Joannes abbas de Salamon 208.
KÁTHAY Franciscus de Lugas 62.
KATONA Stephanus S. J. prof. Budensis, presb. Strigoniensis 296, 302.
 Kaysermarkt v. Kásmarok.
KAZY Franciscus S. J. 192, 195, 196, 226.
KAZY Joannes S. J. 162—164.
 Kásmarok (Kaysermarkt) 78.
 Kées, de: Franciscus Georgius nob. 293.
KELCZ Emericus S. J. prom. 200.
KELPIUS Martinus m. Holdvilagiensis 125.
 Kemény Ioannes pr. Transylvaniae 134; ~ eius uxor: Anba Lónyai 134.
 Kemény Simon 238.
 Kenyérmezől diadalomról való ének 61.
 Kerekes Martinus S. J. prom. 177.
 Keres-Eer de: Samuel KÖLESÉRI.

- Keres-Nadány, de: Johannes NA-DÁNYI.
 Keresd v. Criș.
 Keresztes campus 287.
 Kereszteszeg, de: comes Sigismundus *Csáhi*.
 KÉRI FRANCISCUS BORGIA S. J. 205, 209.
 Kéri Joannes de Ipoly-Kér L. B. 87.
 Ketteler Joannes Jacobus Coloniae vicarius 172.
 Kézdivásárhely, de: Stephanus MATKÓ.
 Kinisi Pál 61.
 Kis et Utasterenye, de: Stephanus *Ternyey*.
 Kis Miklós Tóthfalussi tip. 263.
 Kis-Szőrény, de: Ladislaus SZÖRÉNY ep. Syrmienensis.
 Kiküllew l. Küküllő.
 Klein Iohannes Alesius 90.
 KNALL Samuel p. ev. in Reussdörfel 310.
 Koeszegi Ioannes S. J. prom. 183.
 KOLLAR Adamus Franciscus Pannonius Neosoliensis 243, 245, 249.
 Koller Franciscus comes 293.
 Kollonicz Leopoldus card. archiep. Strigoniensis 150, 154.
 Kolosvári Paulus S. J. 176.
 Korniat, de: Caspar *Behes* cap.
 Kornis Franciscus de Göncz-Ruszká comes 224.
 Košice (Casovia) 67, 72, 97, 108, 166, 177, 179, 181—182, 183, 186, 189, 190, 198—202, 206, 209, 210, 212, 217, 218, 223, 231, 238, 241, 246, 257, 262, 269, 273, 277.
 KOVACHÓCZY Volffgangus canc. Trans. 46, 58.
 KOVÁCS János 204, 205.
 K o z á k o k 96, 98.
 KÖLESÉRI Samuel de Keres-Eer 156, 160, 161, 167, 308.
 Köln (Colonia Agrippina) 59, 60, 63, 68, 86, 127, 131, 132, 172; ~ Melchior *Bocatius*; ~ vicarius Joannes Jacobus *Ketteler*.
 Königsberg 254.
 KÖRÖSPATAKI B. Joannes Pastor Mező-Tsavensis 88, 92.
 Közép-Ajtensis par. Iosephus BENKŐ. Kraków (Cracco, Cracovia) 8, 19, 27.
 Krasznahorka-Várallya 134.
 KRECKWITZ Georg aus Siebenbürgen 127—129.
 Kreüsch v. Criș.
 Krieger Willibald S. J. prom. 166.
 Krim 96.
 Kunicz Franciscus S. J. prom. 183.
 KÜKÜLLŐ (Kiküllew) de, Iohannes 3, 64, 214, 239.
 Lăcuste (sáskák) in țările române (1749) 222.
 Ladislaus rex Hungariae S. 87.
 Ladiverus Elias rector Bartphensis 118.
 Lankpach, Dominus in: Georgius BONA Transylvanus.
 Lambertinis, de: Caspar *Jongelinus* abbas Eussersthalensis.
 LANGE Theodor 291.
 Lánzsér (Landseehr) Dominus in: Georgius BONA Transylvanus.
 Laski Albertus pal. Syradiensis 27; ~ Ioannes 62.
 LÁZÁR János gróf, Gyalakuti 224.
 LEBEL Joannes 303.
 Le Clerc Syndic, à Paris 311.
 Leii din palatul regelui Matia din Buda, morți odată cu regele (însemnare din 1667) 112.
 Leipzig (Lipsia) 125, 170, 266, 271, 273, 281.
 Lenglet du Fresnoy abbé 224.
 Lengyelfalva, de: Franciscus Xaverus *Orbán*.
 Leopoldus rex Hungariae 142, 149.
 Leopoliensis castellanus Andreas Maximilianus FREDRO.
 Leubingensis *Adelarius* Crauelius.
 Levoča (Leutschaw, Leutschoviae, Lőcse) 76—88, 96, 111, 120, 123, 129, 134, 145, 146, 157.
 Leyden (Lugdunum Batavorum vel ad Rhenum) 76, 100, 107, 306.
 LICARNA Dionisius 34.
 Lipova (Lyppa) 76.

- Lipsia v. Leipzig.
 Lissena-Osterlandus Christianus Carolus *Besser*.
 LISTIUS László 85.
 LISZNYAI K. Pál debreceni scholamester, Transylvanus Siculus 132, 134.
 Lodomeria 294.
Lodovicus v. *Ludovicus*.
 London 102, 103, 133, 187, 220, 233, 296.
Lónyai Anna, uxor pr. Ioannis *Kemény* 134.
 Losoncz, de: *Bánfi*.
 LOSONTZI István in Nagy-Körös 270, 274, 294.
 Lőcse v. Levoča.
 LUCIUS Ioannes Dalmatinus 103, 111, 236.
Ludovicus (Lodovicus, Ludwig) rex Hungariae contra Alexandrum *vai*vodam 1, 7.
 Lugas, de: Franciscus KÁTHAY.
 Lugdunum Batavorum vel ad Rhenum v. Leyden.
 Lugo (Lugas) 81, 96; ~ symmista: Stephanus FOGARASI.
 LULOFS Johannes 231.
Lupul Vaida v. *Vasile* *Lupul-Vodă*.
Luther Martinus 5, 6, 8.
 Lyon (Lugdunum Gallorum) 244.
 Lyppa v. Lipova.
 MADAI Dávid Samuel 254.
 Magno-Varadinensis Antonius BUCSI.
 Magnum Carolinum v. Careii Mari.
 Magyar Igen 260, 263; ~ de: Petrus BOD.
 Magyarország v. Hungaria.
 Mahumet imp. Turcorum 35.
 Mailand v. Milano.
 Mă m ă l i g a, descrierea ei (1724) 281.
 MANUCIUS Io. Petrus et Paulus 62.
 Maramarus com. 174; ep. Michael Manuel OLSAVSZKY.
 Marchia 56.
Marcus Vaida (Cercel) Dominus in Desznyi 68; ~ uxor: *Drusiana Bogáthi* 68.
Maria Theresia reg. Hungariae 282, 285, 293.
Mártonffi György *Karczfalvi*, ep. Transylvaniae 164.
 Masovia 56.
Matei Basarab-Vodă (*Máthe* *Vajda*) 88, 93.
Mathias rex Hungariae, Austriae Dux (*Mátyás király*) 2, 3, 18, 35, 39, 42, 43, 74, 123, 158, 210, 289.
 MATKÓ Stephanus de Kézdivásárhely, autorul Căraiei pre scurt (1685) 126.
 MATOLAI Ioannes 160.
 MAUROCORDATUS Joannes Nicolaus Alexander vaiv. 170.
Mayeritsch Vitalis Fr. Campolilliorum 87, 91.
 MEDGYESI Pál 96.
 Mediaș (Meggyes) 8, 110; ~ Matthias MILES; Georgius REICHERSDORFER; Thomas SCHARSIUS; Christianus SCHESAEUS; Laurentius TOPPELTINUS.
 Mehadia (Herculanarum thermae) 276.
Melius Peter 32.
 Meteorul din Buzău (1714) 161.
 Mező-Tsavensis pastor Johannes B. KÖRÖSPATAKI.
Michael de Thwron ep. Milcoviensis (1484—1486) 2.
Michel can. Ingolstadiensis 160.
 Miklósvár sedes Siculicalis 300.
 MIKOLA Ladislaus L. B. de Szamosfalva 181.
 MIKOVINI Samuel 190, 261, 270, 292.
 Milano (Mailand) 306.
 Milcovia 2; ep. *Michael* (1484—1486) 2.
 MILES Matthias Mediensis 113.
Mironaska (Minoraska) canc. Valachiae (1691) 230.
 Missale eccl. Strigoniensis (1482—1486) 2.
 Mist-Tótfalu, de: Nicolaus *Kis* tip.
Mogilla Gabriel pr. Moldaviae et Valachiae (la înmormântarea principesei, soției lui Gabriel *Bethlen* în 1622) 73.

- Mohács (Mohatz) 7, 85, 130.
 Moldavia, de signis ereptis (1467)
 Budae in templo D. Virginis positis
 (epigramma IANI Pannonii) 31.
 Moldova (Carabogdania, Moldova,
 Moldua, Muldavia) passim.
 Moller Daniel Gvilelmus prof. 146.
 Molnár Adamus de Kapos med. in
 București 281, 301.
 MOLNÁR Albertus Szenciensis 67.
 MOLNÁR Ioannes de Müllersheim,
 Doctor et Prof. 45.
 MOLNÁR János S. J. 213, 267.
 Monnet m. inspecteur de mines de Fran-
 ce 311.
 Monostor, de: Stephanus *Babinay*.
 Montis Claudii comes Christophorus
Erdődy de Monyorókerék.
 Montpelier, de: can. François de Janc-
 quieres.
 Monyorókerék, de: comes Christo-
 phorus *Erdődy*.
 Moravia 2.
 More Stephanus S. J. 227.
 MORONI Paulus S. J. 163.
 Moscovia 60.
 Mosóczy Zacharias ep. Nitriensis 48.
 Muench, Graf von Feld-Marschall 196.
 Moldavia v. Moldova.
 Munkács, ep. Ioan Iosif *Dekamitis*; ~
 ep. Michael Manuel OLSAVSZKY.
 MUSZKA Nicolaus S. J. 201, 224,
 229.
 Müller G. F. (St. Petersburg) 269.
 NADÁNYI Johannes de Keres-Na-
 dány 99, 103.
Nddasd, de: Franciscus comes, Do-
 minus terrae Fogaras 95.
 NÁDUDVARI Péter pred. Ref. de
 Szászváros 155.
 NAGY-BÁCZAI (Nagy-Bankai) Ma-
 thias 35, 37.
 Nagybánya v. Baia-Mare.
 Nagy-Enyed v. Alud.
 Nagyfalu 56.
 Nagy Károly v. Careii Mari.
 Nagy-Körös 270, 274.
 Nagy-Szombat v. Trnava.
 Nándorfeivár v. Beograd.
 NEDECZKY Alexius 279.
Nedeczky Ladislaus S. J. praes. 194.
Némethi Jacobus S. J. 152.
 Németsújvár (Viuarinum, Nemet Vy-
 var) 61.
 Neorupinas Marchicus Joachimus Chri-
 stianus *Westphal*.
 Neosoliensis Pannonius Adamus Fran-
 ciscus KOLLAR.
 NEUBARTH Christoph 111, 114, 133,
 170.
Neugeboren Daniel Georg Cibiniensis
 303.
 NEUMAYR Iohannes Baptista 167.
 Newhäusel v. Érsekújvár.
 Nilus archiep. Constantinopolitanus 16.
 Nimet Vyvar v. Németsújvár.
 Nitriensis Hungarus Iosephus Inno-
 centius LESERICIUS; ~ ep. Za-
 charias *Mosóczy*.
 Nivemontii Petrus ALBINUS prof.
 Norinberga v. Nürnberg.
 Nou Testament (din 1648) și
 soarta exemplarelor 80.
 Nune Gabriel scriba *Constantini* Vai-
 vodae (1658) 107.
 Nürnberg (Norinberga, Nurmberg) 2,
 5, 6, 103, 104, 129, 171, 307; ~ de:
 Iohann Conrad *Preitschneider* sc.
 Ofen v. Buda.
 OKOLICSÁNYI Paulus 157.
 OLAH Nicolaus ep. de Agria, archiep.
 Strigoniensis 13, 14, 17, 18, 20,
 22—24, 34, 188, 236, 243, 249, 265,
 267, 277, 281, 282, 285, 287, 290,
 300, 301.
Olahczasar Nicolai epitaphium (1569) 31.
 Olomuc 62, 220.
Olsavszky Georgius S. J. prom. 223.
 OLSAVSZKY Michael Manuel, ep.
 Munkaciensis et Maramarosiensis,
 Rossensis 251, 255, 266, 267.
 Ongaria v. Hungaria.
 OPITIUS Martinus poeta 73, 79, 125.
 Oradea (Varadinum) 12, 31, 82, 84,
 98, 288; ~ can. Antonius GÁNÓCZY;
 Stephanus RÉNYES.
 Orăștie (Szászváros) 45; ~ pred. Ref.
 NÁDUDVARI Péter.

- Orbán* Franciscus Xaverius L. B. de Lengyelfalva 258.
- OROSZ Franciscus Eremita 232, 239. Ostrog in Volinia 27.
- OTROKÓCSI Foris Franciscus 133. Ottoman Empire v. Turcia.
- Ouggrovlahia v. Valachia.
- OVIDIUS Naso 119: ~ sentințele românește (1679) 119—120.
- Padova (Padua, Patavium) 16, 17, 19, 20, 23, 24, 58, 280.
- Palkovics* Emericus S. J. prom. 202, 210.
- Pallizanus* nob. Valachus (1690) 229.
- PALMA Franciscus Carolus S. J. 258, 268, 282, 286.
- Paluska* Georgius baccalaureus 159. Pannonia v. Hungaria.
- PAP István de Szatmár-Németi 245. Pápa, de: Franciscus PARIZ.
- PARAEUS Johannes Philippus 68. Paris 3, 4, 23, 206, 311.
- PARIZ Franciscus de Pápa 116, 125, 171, 262, 263.
- PARSCHITIUS Christophorus rector Schemnicensis 151.
- PASKO Christoph, székelyhidi 98. Passarovicensis Pax (1718) 172.
- Păstorii ardeleni la TRÜSTER (1666) 104.
- Patai* Andreas S. J. prom. 180.
- PATAKI Franciscus S. J. 180. Patavium v. Padova
- PAVICH Emericus lector prov. Ord. Min. Reg. Observ. Hungariae 258.
- PECCHI (Pécsi) Lucas Pannonius 213.
- Pécs (Quinqueecclesiae) 19, 267, 291: ~ presb. Stephanus SALAGHI.
- PEIACZEVICH Jacobus S. J. 158.
- PEICHICH Christophorus abbas de Csanád 211.
- PELERDI Péter 61.
- Peringer* Andreas S. J. prom. 222. Pest 235, 242, 284, 296, 302.
- PÉTERFFY Carolus S. J. 176, 203. Petersburg 269.
- Petrus* (Cercel) Princeps Valachiae 48—55.
- PETTHÓ Gergely 96, 151, 177, 186, 198, 204, 231.
- PHILIPPUS Pictor m. Cibiniensis 11
- Pirnensis Ioannes SOMMER.
- Pisoninum v. Bratislava.
- Pius* (Manzador) ep. Transylvaniae 274.
- Plumbinensis SQUARCIALUPI Marcellus.
- Pocajov 266.
- PODLUSANI Sigismundus de Bálásh. Carponensis parochus 203.
- Polonia (Polen) 106, 144.
- Pomerania 56.
- Pongrácz* Stephanus S. J. prom. 225
- Posonium v. Bratislava.
- POSSEVINO Antonius S. J. 60.
- Pottendorf 108, 110.
- Praha (Praga) 59, 244.
- Pravila* Ardealului despre Români (1653) 84, 85.
- PRAY Georgius S. J. 242, 251, 278, 284, 288, 308.
- Praznaglava v. Radu-Vodă.
- PROCLUS 23, 55.
- Prussia 56.
- Quinqueecclesiae v. Pécs.
- Rácz* István, Kisfaludi 142, 143.
- RADECIUS Stephanus archidiaconus: ~ elegia de Nicolao Olaho 162.
- Radul-Voda* (Praznaglava) bătălia sa cu Dan-Vodă (1435) 310.
- Radul Vodă* (cântat in 1577) 40.
- RAJCSÁNI Joannes S. J. 233.
- RÁKÓCZY François II. pr. Transylvaniae 200.
- Rákóczy* Georgius I. pr. Transylvaniae 77, 78, 80—82: ~ II. 85, 90, 98.
- RAMUS Joannes Geossanus 14.
- RANSANUS (Ranzanus) Petrus 18, 40, 64, 213, 254, 259.
- Rasor* v. Nyirő.
- Raspe* R. E. 296.
- RÁTTKAY Georgius de Nagy Tábor can. Zagrabiensis 82, 273.
- REDMECZI T. János 72
- Regensburg 196.
- REICHERSDORF (Reicherstorf) Geor-

- gius Mediensis 8, 13, 59, 60, 62, 64, 76, 214, 260.
Reiner Melchior 67.
Renyes Stephanus Varadiensis 118.
 RÉPSZÉLI Ladislaus S. J. 218.
 REUSNER Nicolaus 65, 268.
 Reussdörfel v. Ruşiori.
 Reussen v. Russi.
Revelles, de : Georgius, Viennensis 42.
 REVIZKI Joannes 174.
 REWA de : Petrus comes Turocensis 95.
 Rhacusanus patricius Ludovicus Cervarus TUBERO.
Ricold Ord. praed. (1509) 3.
 Rinteln 253, 259.
 ROGERIUS m. 3, 254.
 ROHDIUS Georgius mathematicus rector scholae Schaesburgensis 94.
 Roma 62, 219.
Rosenfeld Iohannes Fridericus senator Cibiniensis 307.
 ROSNAK Martinus Eremita 302.
 Rossensis ep. Michael Manuel OLSAVSZKY.
 Roveredo 295.
Rudolphus II. imp. 302.
 Ruman Sigismundus S. J. 166.
 R u m u n i v. Valachi.
 Ruşiori (Reussdörfel) 310.
 R u s s i (Reussen) 196.
 Russia 56, 174.
 SĀLAGHI Stephanus presb. Quinque-Ecclesiensis 291.
 Salankemen v. Zalánkemény.
Salbeck Michael S. J. (natus Iassii) prom. 211, 299; ~ frater : Franciscus S. J. 299.
 Sâmbăta Mare v. Trnava.
 SĀMBUCUS (Zsâmboki) Ioannes Tirnaviensis Pannonius 16—20, 23, 25, 27—31, 39, 40, 43, 48, 63, 66, 77—79, 96, 132, 138.
Sándor Paulus S. J. prom. 230.
 Sarmisegetuza v. Ulpia Trajana.
 Sárospatak 96.
 Sas Sebeş v. Şebişul săsesc.
 Saxonia 56; ~ dux *Guilielmus* Henricus.
 Schaesburg v. Sighişoara.
Scharsius Thomas Mediensis 131.
 Schemnicz 27, 286, 294, 296; ~ de : Abraham BAKSCHAY; rector scholae Christophorus PARSchITTIUS.
 SCHENDUS Michael R. C. Eques Vanderbech, 292, 308.
 SCHESAEUS Christianus Mediensis 28, 34.
 SCHIER Xystus Eremita 302.
 SCHMEIZEL Martinus Corona-Transylvanus 168, 177, 219, 223, 227.
 SCHMETTAU, de : Comte General de Prusse 270, 273, 274, 289.
 SCHMITTH Nicolaus S. J. 201, 218, 228, 229, 236, 239, 246, 264.
 SCHNITZLER Jacob 107.
 SCHÖDEL Martinus 75.
 SCHWANDTNER Ioannes Georgius Stadelkirchensis 214, 254, 259.
 SCHWARZ Gottfried prof. 131, 253, 259.
Schweigart Josef Wilhelm Feldscheer 291.
 Sclavonia 82, 163, 242—258, 273, 292, 294.
Scopek Casparus Phil. auditor 235.
 S c y t h a e 8.
 Scythia 37.
Sechen Petrus Croata Szeverinensis 158.
 SEIVERT Joannes Cibiniensis 276, 292, 303, 308, 310.
Selivestru ermonach 80.
Semeon v. *Simion* metrop. Belgradului.
 SEPTEMCASTRENSIS v. SIBENBÜRGER.
Serdonatus Franciscus 57.
 Servia 163, 172.
Seuffaert Christian Gottfried 196.
Severin Mehel iudex civ. Sas Sebeş 123.
 SEVERINI Joannes Hungarus 266, 286, 294, 296.
 Seyherstorff 95.
 Sibiu (Cibinium, Hermannstadt, Szeben) 7, 11, 86, 98, 99, 107, 113, 119, 125, 136, 137, 139, 140, 149, 155, 156, 160, 167, 223, 234, 255.

- 257, 260, 262—264, 303, 307, 308; — pastor Martinus FELMER; Paul Rudolph GOTTSCHLING; Daniel Georg NEUGEBOREN; Johann Conrad *Pretschneider* de Norinberga sc; senator Iohannes Fridericus *Rosenfeld*; Joannes SEIVERT.
- SIBENBÜRGER (SEPTEMCASTRENSIS) 3—6, 8, 14, 62.
- Siebenbürgen v. Ardeal.
- Siena 280.
- Sighișoara (Schaesburg) 94; — de: Georgius HANER m.
- SIGLER Michael 188.
- Sigmond* király 36, 37.
- Simion* (*Semeon*) Ștefan mitrop. Belgradului 80, 82.
- Sinan* (Sinam, Szenan) bassa 59, 76.
- Sivorius* Francus Genuensis fam. *Petri* vaiv. Valachiae (1585) 52.
- Solyman* imp. 34.
- SOMMER Ioannes Pirnensis 42, 55, 68.
- Sophronius* 251, 257, 267.
- Sopron 120, 123, 146, 219, 238.
- Souches*, de: Feldt Marschall, Graf 101.
- SPANGÁR András S. J. 186, 198.
- SQUARCIALUPI Marcellus Plumbinensis 48—55.
- Sterschiner* Achatius 193.
- Stephani* vaiv. Valachiae (?) oratio ad Sigismundum regem Hungariae 232.
- Stephanus* I. rex Hungariae 157, 193, 220.
- Stephanus* Primus Poloniae v. *Stephanus Balthori* rex Poloniae.
- STIERÖCHSEL v. TAURINUS.
- Stockholm 280, 311.
- Strasbourg (Argentoratum, Strassburg) 73, 74.
- Strigonium v. Esztergom.
- Suceava 79.
- Sybenbürgen v. Ardeal.
- Syradiensis pal. Albertus *Laski* 27.
- Syrmiensis ep. Ladislaus SZÖRÉNY de Kis-Szörény.
- Syrmium 258.
- Szala, de: *Barkóczy*.
- Szamosfalva, de: L. B. Ladislaus MIKOLA.
- SZAMOSKÖZI v. ZAMOSIUS.
- Szászváros v. Orăștie.
- Szatmariensis com. 251, 257.
- Szeben v. Sibiu.
- SZEGEDI Joannes S. J. 186, 192, 207, 221, 226—228, 244, 249, 261.
- SZEGEDI Michael S. J. prom. 201, 202, 205, 206, 212.
- SZÉKEL Estván 19.
- Székelyhidi PASKO Christoph.
- Szenan* v. *Sinan*.
- Szenciensis tip. Abraham *Kertész*; Albertus MOLNÁR.
- SZENT-IVÁNY Martinus S. J. 132, 137—139, 145, 150, 154.
- Szent Miklósi* Gáspár Fr. Custos prov. Transylvaniae 164.
- SZERDAHELYI Gabriel S. J. 169, 182, 257, 269.
- Szeverinensis Croata Petrus *Sechen*.
- Szigetvár (Zygeth) 34.
- Sziksó, de: BASILIUS Fabricius.
- Szolnok (Zolnock) 101.
- SZÖLLÖSI István 76.
- SZÖRÉNY Ladislaus de Kis-Szörény ep. Syrmiensis 186, 213.
- SZUNYOG Franciscus S. J. 137, 156, 174, 299.
- Șebișul săsesc (Sas Sebeș) 41, 123; — iud. civ. Mehel *Severin*.
- ȘINCAI Georgius 79.
- Ștefan-Vodă* (István wayda) din Moldova (1467) 37, 40.
- Șumuleu (Csiksomlyó) 117, 118, 164, 197.
- Tálmaci (Thalmus) opp. 303.
- TANNOLI Sylvius comes cap. 264.
- Tapolcsány* Laurentius S. J. prom. 154.
- Târgoviște (Thergouistia) 61, 116.
- Tartari (Tatárok) 36, 96, 98, 134.
- Tartaria 59, 60.
- Tatăl nostru românesc (din 1614) 67 și (din 1777) 292.
- TAURINUS (Stieröchsel) Stephanus can. de Alba Iulia (1519) 5.
- TEKELY v. THÖKÖLY.
- Temesvár v. Timișoara.

- TEMESVÁRI István** 37.
TEMESVÁRI János 36.
 Tergestum 244.
Ternyey Stephanus de Kis et Utas-
 terenye 217.
 Thalmus v. Tälmaci.
 Thergoulistia v. Târgoviște.
THORDAI Mattheus 60.
Thoroczky Josephus L. B. de To-
 roczkó 262.
THÖKÖLY (Tekely) Emericus 133,
 206.
THURÓCZI (Thwroc) Iohannes m.
 2, 3, 7, 34, 64, 214, 254, 259.
 Thwron, de: *Michael* ep. Milcoviensis
 (1484—1486) 2.
 Tigurium v. Zürich.
 Timișoara (Temesvár) 280.
TIMON Samuel S. J. 151, 157—159,
 182, 183, 189, 190, 193, 210, 212,
 232, 237, 241, 244, 251, 262.
Tiniensis ep. Andreas DUDITIUS
 Sbardellatus.
TINÓDI Sebestyén 14—16, 34, 36, 37.
 Tirnavia v. Trnava.
Tomejan Margaritha 266.
TOMKA SZÁSZKY Ioannes 220, 225,
 237, 294.
TOPPELTINUS Laurentius de Med-
 gyés 107, 244, 259.
Tordasi Mihaiu ep. Românilor 45.
 Torino 311.
TORKOS Josephus 216.
Torma István de Csicsókeresztur 117.
TORQUATUS Ioannes Aquilius 58.
Tóth Paulus bacc. 183.
Törner Fabianus m. prof. 176.
 Traiana v. Grădiștea.
Trajanus imp. 287.
 Transalpina v. Valachia.
 Transylvania v. Ardeal.
 Trento (Tridentum) 24.
Tridentinum Concilium 24.
 Trinchin, comes in: Emericus *For-
 gach*.
 Trium Sedium Siculicalium supr. iudex
 L. B. Petrus *Apor*.
 Trnava (Nagy Szombat, Sămbăta Mare,
 Tirnavia) 16, 20, 40, 46, 132, 135,
 137, 138, 140, 145, 150, 153, 154,
 157—159, 162, 165, 168, 169, 172—
 174, 176, 177, 179, 182, 183, 186,
 187, 191, 192, 195, 196, 199, 202,
 205, 206, 209, 218, 219, 224, 226,
 228, 233, 235, 236, 238, 239, 242, 251,
 254, 256—258, 261—264, 267, 268,
 286—290; ~ prof. Carolus WAGNER.
TRÖSTER Johannes Cibinio Transyl-
 vanus 103—107.
Trsztyánszky Iosephus S. J. 225.
TSATÁRI (Csatári) János, Debre-
 ceni 223.
TUBERO Ludovicus Cervarius pa-
 tricius Rhacusanus 57, 65, 74.
 Turci (Türken) 7, 8, 11, 57, 58, 65,
 74, 76, 96, 98, 102, 127, 134, 144,
 172, 196, 204, 211, 268.
 Turcia (Ottoman Empire, Turkey) 3—6,
 62, 133.
 Turocensis comes Petrus de REWA.
TURÓCZI Ladislaus S. J. 263.
 Tübingen (Tubinga) 160.
 Turkey v. Turcia.
 Ţigani Ardealului (1700) 146.
 Udvarhely (Areopolitaua) sedis cap.
 Joannes BETHLEN.
 Uivarinum v. Németsújvár.
 Ulachi v. Vlachi.
 Ulm 79.
 Ulpia Traiana v. Grădiștea.
 Ungerland (Ungern) v. Hungaria.
 Unni v. Hunni.
 Uprala 176.
 Uskokken und ihre Gewohnheiten
 207.
 Valachey v. Valachia.
 Valachi (Blooch, Rumuni) 129, 131.
 Valachia (Havasalfölde, Ouggrovlahi,
 Valachey, Walachey) passim.
 Valachorum dux (1437) 4; ~ ha-
 bitus (1667) 109; ~ militum limita-
 neorum regulamentum 257.
VALKAI (Walkay) András 35, 38.
 Varazdin (Varasdinum) 277, 292; ~
 comes Christophorus *Erdődy* de Mo-
 nyorókerék.
 Vârcolaci la Români; de Kö-
 leséri (1709) 156.

- Vargyas, de : Stephanus DANIELL. B. Várhely v. Grădiștea.
- VARLAAM mitrop. Moldovei 79, 130.
- Vasiile Lupul-Vodă (*Lupuș Vaida*) 88, 93.
- VEL, Caspar Ursinus 245.
- Venezia (Venetia) 2, 22, 24, 34, 287.
- Veresegyházi Michael de Szentyel tip.
- Verona 59.
- Vicenza 280.
- Vienna v. Wien.
- VILÁGHI Stephanus 177.
- Virmond̄t Damianus Hugo comes, orator 167, 168, 171.
- VISCONTI Giovanni Morando ing. 140.
- Vlad Țepeș-Vodă (Dracula, Draculya) in Chronica m. Iohannis de THURÓCZ (1488) 3; de eius captivitate IANUS Pannonius 30; scrisoare despre bătălia sa cu Dan-Vodă (1460) omorîrea lui Vlad Țepeș 3.
- Vladislaus vaiv. Transalpinus, banus de Zevrinoi (1372) 284.
- Vocabular româno-german (1666) 104.
- Volinia 27.
- VOLS Ernestus S. J. 197.
- Wachtler Paulus 237.
- WAGNER Carolus Hungarus Zboroviensis prof. Tyrnaviensis 282, 310.
- WAGNER Lucas Coronensis med. 277.
- WAGNER Valentinus Coronensis 16.
- Walachey v. Valachia.
- Wallis Graf von General-Feld-Zeugmeister 196.
- WALTHER Baldassar 65, 74, 268.
- Weissenburg v. Alba-Iulia.
- WERNER Georgius 59, 60.
- Westphal Joachimus Christianus Neorupinas Marchicus 125.
- WESZPRÉMI Stephanus med. civ. Debretzen 280.
- Wien (Bécs, Bécsi, Vienna) 7, 8, 10, 13, 14, 18, 20, 22, 23, 27, 30, 40, 43, 74, 82, 85, 87, 91, 92, 96, 130, 151, 163, 166, 167, 174, 190, 205, 209, 210, 214, 224, 225, 232, 236, 242—245, 249, 251, 255, 258, 259, 269, 273, 276—280, 282, 284, 285, 288—290, 292—294, 300, 303, 306; med. Henricus Joannes Nepomucenus CRANZ.
- WINDISCH Carl Gottlieb 308.
- Wittenberg (Wittemberga) 6, 8, 32, 42, 55, 56, 131, 135, 151.
- Zabanius Isaak m. conrector Eperiensis 118.
- Zacharias ep. Nitriensis v. Mosóczi.
- Zágoni Aranka György.
- Zagreb (Zagrabia) 158, 192, 244, 287; prof. Adalbertus BARITS; ep. Nicolaus OLAH; can. Georgius RÁTTKAY.
- Zalánkemény (Salankemen) 133.
- ZAMOSIUS (Szamosközi) Stephanus 58, 63.
- Zarmisegethusa v. Grădiștea.
- Zarubal Bartholomaeus S. J. prom. 179.
- ZAVODSKY Georgius 188.
- Zboroviensis Hungarus Carolus WAGNER.
- Zeneslaus vaiv. Valachorum (1247) 229
- ZERMEGH Ioannes 98.
- Zevrinoi, banus de : Vladislaus vaiv. Transalpinus.
- Zlatna, poezia lui Opitz despre Români (1622) 73—74.
- Zolnock v. Szolnok.
- Zrini Miklós gróf 151.
- ZSÁMBOKI v. SAMBUCUS.
- Zürich (Tigurium) 11, 12, 14, 19, 25, 27, 31, 40, 44, 46, 57, 63, 171.
- Zygeth v. Szigetvár.

TABLA DE MATERIE.

Introducere	V
Introduction	XVII
Alfabetul cirilic românesc	XXXII
Bibliografia. (1473—1780)	I
I. Indicele autorilor și tipăriturilor fără autor . . .	312
II. Editori, tipografi și gravori	338
III. Bibliografii și opere citate	346
IV. Pagini, gravuri și ornamente	348
V. Indice general	351

BIBLIOGRAFIA ROMÂNĂ-UNGARĂ

Vol. I. Românii în literatura ungară și Ungurii în literatura română. (1473—1780) București, 1931. . . . . Prețul Lei 400.

Sub tipar vol. II. (1781—1840)

In pregătire

Partea II. Studii și articole, portrete și ilustrațiuni privitoare la Români în periodicele ungare.

Partea III. Regestele actelor și scrisorilor privitoare la Români apărute în diplomatare, periodice și alte publicațiuni ungare.

DOCUMENTE PRIVITOARE LA ISTORIA ARDEALULUI, MOLDOVEI ȘI ȚĂRII-ROMÂNEȘTI

Vol. I. Acte și scrisori. (1527—1572) București, 1929. Vol. II. (1573—1584) Vol. III. (1585—1592) Buc. 1930—1931. Prețul câte 400 Lei.

Sub tipar vol. IV. (1593—1596)

BIBLIOGRAPHIE ROUMAINE-HONGROISE

Vol. I. Les Roumains dans la littérature hongroise et les Hongrois dans la littérature roumaine. (1473—1780) Bucarest, 1931. Prix Lei 400.

Sous presse Vol. II. (1781—1840)

En préparation

IIe Partie. Études et articles, portraits et illustrations concernant les Roumains dans les publications périodiques hongroises.

IIIe Partie. Extraits d'actes et lettres concernant les Roumains dans les diplomataria et autres publications périodiques hongroises.

DOCUMENTS CONCERNANT L'HISTOIRE DE LA TRANSYLVANIE, DE LA MOLDAVIE ET DE LA VALACHIE

Vol. I. Actes et lettres. (1527—1572) Bucarest, 1929. Vol. II. (1573—1584) Vol. III. (1585—1592) Bucarest, 1930—1931. Prix à Lei 400.

Sous presse Vol. IV. (1593—1596)